ਗੁਰਮਤ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ

ਭਾਗ ਤੀਜਾ

ਕਰਤਾ:
ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :-
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਿਆ ਭੰਡਾਰ ਟ੍ਰਸਟ
ਨਵੀ ਦਿੱਲੀ

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ

ਭਾਗ ਤੀਜਾ

ਕਰਤਾ :

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਿਆ ਭੰਡਾਰ ਟਰੱਸਟ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ : 1000 ਮਈ 1993
ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸੁਧਾਈ ਕਰਕੇ : 1000 ਨੰਵਬਰ 1999
ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ 1000 ਜਨਵਰੀ 2011
ਭੇਟਾ : 230 ਰੁਪਏ

ਪੁਸਤਕਾਂ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਤਾ :

1. **ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ**
ਗੁ: ਰਕਾਬ ਗੰਜ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - 110001
ਫੋਨ : 23719495, 8527832736

2. **ਭਾਈ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ**
ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

3. **ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਾਦਰਜ਼**
ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਛਾਪਕ : ਨਿਉ ਗਿਆਨ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਦਿੱਲੀ।

ਸੂਚੀ-ਪੱਤ੍ਰ

ਮੁਖ-ਬੰਧ

ਸੰਗੀਤ ਇਕ ਐਸੀ ਕਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਸੀ, ਪਰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ (ਨੋਟੇਸ਼ਨ) ਦਾ ਇਕ ਐਸਾ ਤਰੀਕਾ ਈਜਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗਾਉਣਾ-ਬਜਾਉਣਾ ਸਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਤਾਂ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਵੇ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦਿਆਂ "ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ" ਦਾ ਇਹ ਤੀਜਾ ਭਾਗ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਪੁਜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ, ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਤੇ ਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਸਾਜ਼ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਧੋਗਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹਰ ਇਕ ਰਾਗ ਤੇ ਖੋਜ-ਭਰਿਆ ਲੇਖ, ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ, ਤਾਨਾਂ ਅਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ੨੪੫ ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨੌਂ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਨਵੀਨ, ਪੜਤਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਸੁੰਦਰ ਠੁਮਰੀਆਂ, ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ ਤੇ ਕੇਦਾਰਾ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਗੁਲਦਸਤਾ ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇੰਜ ੨੮ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ੨੫੬ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ 'ਚ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਸ ਹੈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਬਦ-ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰੇਗੀ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭੀ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਸਕੂਲਾਂ-ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਪਾਠ-ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦਾਸ :–
ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ
ਗੁ: ਸ੍ਰੀ ਰਕਾਬ ਗੰਜ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ–੧੧੦੦੦੧
ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੯੩

ਧੰਨਵਾਦ!

ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹਾਂਦਾਨੀ ਸ. ਬਹਾਦਰ ਸਰਦਾਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਦਿੱਲੀ) ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਿੱਥੇ ਰੋਹਤਕ, ਸੋਨਾ, ਆਗਰਾ, ਅਲੀਗੜ੍ਹ, ਮਥੁਰਾ, ਹਾਥਰਸ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਵਾਏ, ਉੱਥੇ (ਯੂ.ਪੀ.) ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਨ 1930 ਵਿਚ "ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ" ਨਾਮ ਦਾ ਆਸ਼੍ਰਮ ਗੁਃ ਰਕਾਬ ਗੰਜ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਯੂ.ਪੀ. ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਤੇ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਦਿਆਲੇ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਸੈਂਕੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਜਾਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਲਗਭਗ ਸੌ ਵਿਚੋਂ ਸੱਤਰ ਸਹਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ (ਭਾਗ ਤੀਜਾ) ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੁਕ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਅਜਕਲ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੇ ਰਾਗੀ ਜੱਥਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ-ਵਿਦੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮਾਇਆ ਭੇਜੀ ਹੈ। ਸੋ, ਦਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ

ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਐਸੀਆਂ ਕਈ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਉਹ ਚੰਗੇ ਉਸਤਾਦ, ਕੀਰਤਨੀਏ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਸਮਾਜ-ਸੁਧਾਰਕ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ, ਕਥਨੀ-ਕਰਨੀ ਦੇ ਸੂਰੇ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਨ। ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਸਰਹੱਦ ਜ਼ਿਲਾ ਹਜ਼ਾਰਾ, ਪਿੰਡ ਜਾਬਾ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ੧੩ ਜਨਵਰੀ ੧੯੦੪ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਜਾਬੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੁ ਕੋਹ ਪਹਾੜ ਦੇ ਗੁੱਠੇ ਚਮਨੱਕਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਨੇ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹਰੀਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੱਤਵੀਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਠਵੀਂ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਏ, ਅਠਵੀਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਆਪ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਜਬ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਦੀ ਰੁਚੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਗਾਉਣ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਣ ਵਲ ਸੀ। ਸੋ, ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸੰਨ ੧੯੧੯ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਣ ਲਈ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵਿਦਿਆਲਾ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵਿਖੇ ਦਾਖਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਦੋਂ ਆਪ ਦੀ ਆਯੂ ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸੀ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸੁਰੀਲਾ ਗਲਾ ਤੇ ਗਲੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਸੁੰਦਰ ਨਗਮੇ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦੇ ਸੰਗੀਤਾਚਾਰੀਆ ਪੰਡਿਤ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਜੀ ਲਈ ਕੋਈ ਘੱਟ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਆਪ ਨੇ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤਕ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਕਰ ਕੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਘਰ ਆਏ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਆਪ ਨੇ ਗਿ: ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਬਤੌਰ ਰਾਗੀ ਜੱਥੇ ਦੇ ਸਿੰਧ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤਕ ਗੁ: ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਸੰਨ ੧੯੨੫ ਵਿਚ ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਛੱਡ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹਾਂ ਦਾਨੀ ਸ: ਬ: ਸਰਦਾਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਕੋਠੀ ਨੰ: ੭, ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਰੋਡ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਆ ਲਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲਾ ਬਿਜਨੌਰ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਸ: ਬ: ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਆ ਕੇ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਿਜਨੌਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਤ੍ਰੀਹ ਚਾਲ੍ਹੀ ਪਿੰਡ ਸਿਖ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਤੇ ਹੋਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ-ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਮਰਿਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਬੜਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲੇਗੀ। ਸੋ, ਸ: ਬ: ਜੀ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਰਾਗੀ ਜੱਥਾ ਲੈ ਕੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾਓ ਅਤੇ ਰੀਪੋਰਟ ਦਿਉ ਕਿ ਉੱਥੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਕੁ ਲਿਖਣਾ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਰੀਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝਾ। ਭਾਵ, ਜ਼ਿਲਾ ਬਿਜਨੌਰ, ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ, ਮੇਰਠ ਤੇ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਵਿਚ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪੁਜੇ ਕਿ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ

ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਵਧੇਗੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਜੋ ਘਾਟ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸ: ਬ: ਸਰਦਾਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ੨ ਫਰਵਰੀ ੧੯੩੦ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ ਨਾਮ ਦਾ ਆਸ਼੍ਰਮ ਗੁ: ਸ੍ਰੀ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤੇ ਗਿ: ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਬਣੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਆਸ਼੍ਰਮ ਹੁਣ ਤਕ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਨ ੧੯੩੫ ਤੋਂ ਬਾਦ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਹਿਰ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਈ, ੩੬ ਵਿਚ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ੪੦ ਵਿਚ ਤਹਿਸੀਲ ਹਾਪੜ ਵਿਖੇ 'ਯੂ.ਪੀ. ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ' ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਰਾਗੀ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜ਼ਿਲਾ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਰਕੜਾ ਕਮਾਲ ਤੇ ਖੰਡਸਾਲ ਕਲਾਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੈਂਟਰ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਜੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਸਾਲਾਨਾ ਦੀਵਾਨ ਕਰਾਉਣੇ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਧਨੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਦੁਆਉਣੇ ਆਦਿ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਰਚੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ (ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਅਜਬ ਚੀਜ਼) ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੁਣ ਵੀ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਭੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ, ਪੰਡਿਤ ਭਾਤ ਖੰਡੇ ਸ੍ਵਰ-ਲਿਪੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਨਵੀਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਸ੍ਵਰ-ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣਾ। ਇੰਜ ਉਸਤਾਦ ਤੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਣ ਸਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਬੜੀ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਆਪ ਨੇ ੧੯੪੨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ "ਐਬਟਾਬਾਦ" ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੋਂ ਰਬਾਬੀ ਭਾਈ ਤਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਕਰਾ ਲਵੋ ਤਾਂ ਜੋ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਆਯੂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ੨੫ ਜਨਵਰੀ ੧੯੬੭ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਏ।

ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਿੰ: ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿ: ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ 'ਪ੍ਰਵਾਨਾ', ਗਿ: ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਗਿ: ਜਗਤ ਸਿੰਘ, ਗਿ: ਹੇਮ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ (ਰੇਡੀਓ ਅ:), ਭਾਈ ਚਤਰ ਸਿੰਘ 'ਸਿੰਧੀ', ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਇਤਿਆਦਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਦਾਸ ਨੇ ਭੀ ਲਗ-ਭਗ ਸਤ ਸਾਲ ਤਕ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ੦

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ

ਗਿਆਨੀ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ

(1904–1967)

ਤਾਲ-ਠੇਕੇ

ਮੱਤ-ਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੯)

ਤਾਲੀ	X	੨	੩
ਠੇਕਾ	ਧੀਂ ਤਿਰਕਿਟ	ਧੀਂ ਧਾ ਤਿ	ਟ ਧਾਗੇ ਨੱਧਾ ਤਿਰਕਿਟ

ਮਣੀਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੧)

ਤਾਲੀ	X	੨	੩	੪
ਠੇਕਾ	ਧੀਂ ऽਤਾ ऽਕ	ਧੀਂ ਧੀਂ	ਧਾ ਧਾ	ਤ੍ਰਿਟ ਕੱਤਾ ਗਿਦੀ ਗਨ

ਭਾਨਮਤੀ-ਤਾਲ ਜਾਂ ਸਵਾਰੀ-ਚਾਰਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੧)

ਤਾਲੀ	X	੨	੩	੪
ਠੇਕਾ	ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾਗੇ ਤ੍ਰਿਕੜ	ਤੀਂ ਨਾ	ਕੱਤ ਤੀਂ	ਧਾਗੇ ਨੱਧਾ ਤ੍ਰਿਕੜ

ਜੈਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੩)

ਤਾਲੀ	X	੨	੩	੪
ਠੇਕਾ	ਧੀਂ ਤਿਰਕਿਟ ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾ	ਤਿ ਟ ਕੱਤਾ ਧੀਂ	ਧਾ ਧਾਗੇ	ਨੱਤਾ ਤਿਰਕਿਟ

ਤਾਲ–ਚੰਚਲ ਜਾਂ ਦੀਪਚੰਦੀ (ਮਾਤਰੇ ੧੪)

ਤਾਲੀ	X	੨	੦	੩
ਠੇਕਾ	ਧਾ ਧੀਂ ऽ	ਧਾ ਗੇ ਤੀਂ ऽ	ਤਾ ਤੀਂ ऽ	ਧਾ ਗੇ ਧੀਂ ऽ

ਆੜਾ ਚੌਤਾਲਾ (ਮਾਤਰੇ ੧੪)

ਤਾਲੀ	X	੨	੦	੩	੦	੪	੦
ਠੇਕਾ	ਧਾ ऽਕੜ	ਧੀਂ ਧੀਂ	ਧਾ ਧਾ	ਤਿ ਟ	ਧੀਂ ਧੀਂ	ਧਾ, ਧਾਗੇ	ਨੱਧਾ ਤਿਰਕਿਟ

ਤਾਲ–ਫਰੋਦਸਤ (ਮਾਤਰੇ ੧੪)

ਤਾਲੀ	X	੦	੨	੩	੪	੫
ਠੇਕਾਂ	ਧੀਂ ਧੀਂ	ਧਾਗੇ ਤ੍ਰਿਕੜ	ਤੂੰ ਕਾ	ਕੱਤ ਤੀਂ	ਧਾਤਿਰ ਕੜਧਿੰ ਨਗ	ਧਾਤਿਰ ਕੜਧਿੰ ਨਗ

ਤਾਲ–ਧਮਾਰ (ਮਾਤਰੇ ੧੪)

ਤਾਲੀ	X	੨	੦	੩
ਠੇਕਾ	ਕੇ ਧਿੱ ਟ ਧਿੱ ਟ	ਧਾ ऽ	ਗੇ ਤਿੱ ਟ	ਤਿੱ ਟ ਤਾ ऽ

ਤਾਲ–ਝੂਮਰਾ (ਮਾਤਰੇ ੧੪)

ਤਾਲੀ	×	੨	੦	੩
ਠੇਕਾ	ਧੀਂ ऽਧਾ ਤਿਰਕਿਟ	ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾਗੇ ਤਿਰਕਿਟ	ਤੀਂ ऽਤਾ ਤਿਰਕਿਟ	ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾਗੇ ਤਿਰਕਿਟ

ਸਵਾਰੀ ਪੰਜਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੫)

ਤਾਲੀ	×	੨	੩	੪	੫
ਠੇਕਾ	ਧੀ ऽਤਾ ऽਕ	ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾ ਧਾ	ਤਿ ਟ ਧੀਂ ਧੀਂ	ਧਾ ਧਾਗੇ	ਨਧਾ ਤਿਰਕਿਟ

ਛੋਟੀ–ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੬)

ਤਾਲੀ	×	੨	੦	੩
ਠੇਕਾ	ਧਾ ऽਧੀਂ ऽ ਧਾ	ਧਾ ऽਧੀ ऽ ਤਾ	ਤਾ ऽਤੀਂ ऽ ਧਾ	ਧਾ ऽਧੀਂ ऽ ਧਾ

ਖਟਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੮)

ਤਾਲੀ	×	੦	੨	੩	੦	੪	੫	੬		
ਠੇਕਾ	ਧਾ ਧਿਟ	ਧਿਟ ਧਾ	ऽ ਧਾ	ਦੂੰ ਤਾ	ਕੇ ਤਿ	ਟ ਧਾਗੇ	ਦੂੰ ਤਾਗੇ	ਤਿਟ ਕੱਤਾ	ਗਿਦੀ ਗਨ	

ਸੁਰ–ਲਿਪੀ ਚਿਨ੍ਹ

	ਮੰਦ੍–ਸਪਤਕ	ਮੱਧ–ਸਪਤਕ	ਤਾਰ–ਸਪਤਕ
ਤਿੰਨ ਸਪਤ	ਮੰਦ੍–ਸਪਤਕ	ਮੱਧ–ਸਪਤਕ	ਤਾਰ–ਸਪਤਕ
ਸ਼ੁਧ-ਸੁਰ	ਸ̣ ਰ̣ ਗ̣ ਪ̣ ਧ̣ ਨ̣	ਸ ਰ ਗ ਪ ਧ ਨ	ਸਂ ਰਂ ਗਂ ਪਂ ਧਂ ਨਂ
ਕੋਮਲ–ਤੀਵਰ ਸੁਰ	ਰੁ̣ ਗੁ̣ ਮ̣́ ਧੁ̣ ਨੁ̣	ਰੁ ਗੁ ਮ́ ਧੁ ਨੁ	ਰੁਂ ਗੁਂ ਮ́ਂ ਧੁਂ ਨੁਂ

ਪ — — —
ਰੇ ऽ ऽ ऽ } ਪਾ ਸੁਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤਿੰਨ ਡੈਸ਼ ਹਨ, ਇੰਜ ਪਾ ਦੇ ਚਾਰ ਮਾਤਰੇ ਹੋਏ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿੰਨੇ ਡੈਸ਼ ਕਿਸੇ ਸੁਰ ਨਾਲ ਹੋਣਗੇ ਹੇਠਲਾ ਅੱਖਰ ਉਨ੍ਹੇ ਮਾਤਰ ਦਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

×, ੦ ੨–੩—ਇਹ ਜੋੜੀ (ਤਬਲੇ) ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹਨ (ਭਾਵ, ਸਮ (ਗੁਰ) ਜਿਥੋਂ ਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇ, ×, ਅਤੇ ਖਾਲੀ ੦, ਬਾਕੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਅੱਗੇ ਤਾਲੀਆਂ ਹਨ।

* * ਸ —
* * * * } ਦੋ ਮਾਤਰੇ ਚੁਪ ਰਹਿਣ ਲਈ ਤੇ ਦੋ ਮਾਤਰੇ ਸਿਰਫ ਸਾਜ਼ ਵਜਾਉਣ ਲਈ, ਦੋਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰੂਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਰ ਗ

ਗ —, ਮ—ਉਤਲੀ ਸੁਰ ਛੋਹ ਕੇ ਹੇਠਲੀ ਸੁਰ ਵਜਾਓ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਕਣ ਆਖਦੇ ਹਨ।

(ਮ)—ਉਤਲੀ ਤੇ ਹੇਠਲੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਵਜਾਓ, ਜਿਵੇਂ ਪਮਗਮ ਜਾਂ ਰਸਨ̣ਸ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਗਮਕ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ ਉਤਲੇ ਹੇਠਲੇ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰਫ ਅੰਸ਼ ਲੈਣੇ ਹਨ।

ਧਪ, ਮ — ਇਕ ਮਾਤਰੇ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਅੱਧੇ ਮਾਤਰੇ ਵਿਚ 'ਧਪ' ਤੇ ਅੱਧੇ ਮਾਤਰੇ ਵਿਚ ਮ।

ਆऽ ऽ — ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਜਿਹੜਾ ਅੱਖਰ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ

ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕੈਸੇ ਹੋਈ ? ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਖੋ-ਵਖ ਮਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :—

(੧) ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਜੀ ਤੋਂ ਹੋਈ। ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਲਾ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਤੋਂ ਸਰਸਵਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ ਅਗੋਂ ਸਵਰਗ ਦੇ ਗੰਧਰਵ (ਗਾਇਕ) ਕਿੰਨਰ (ਵਾਦਕ) ਅਤੇ ਅਪਸਰਾਵਾਂ (ਨਿਰਤਕੀਆਂ) ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਭਰਤ, ਨਾਰਦ ਅਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਜਿਹੇ ਮਹਾਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਕੀਤਾ।

(੨) ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਰਦ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਪਾਰਵਤੀ ਜੀ ਦੀ ਸੇਜ ਤੇ ਸੁੱਤੀ,ਸੌਣ ਮੁਦਰਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ 'ਰੁਦਰ ਵੀਣਾ' ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾ ਮੁਖਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕੀਤੀ। ਛੇਵਾਂ ਰਾਗ ਪਾਰਵਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ : ਭਾਵ—ਭੈਰਉ, ਹਿੰਡੋਲ, ਮੇਘ, ਦੀਪਕ ਤੇ ਸ੍ਰੀ। ਇਹ ਪੰਜ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਅਤੇ ਕੌਸ਼ਿਕ ਰਾਗ, ਪਾਰਵਤੀ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ।

(੩) ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਜਦੋਂ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਘੁੰਮ-ਘੁੰਮ ਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਗ਼ੈਬੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ "ਹੇ ਮੂਸਾ ਤੂੰ ਇਸ ਪੱਥਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਸਾ (ਸੋਟਾ) ਮਾਰ।" ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੋਟਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਸ ਪੱਥਰ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਪੱਥਰ ਦੇ ਸੱਤ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਟੁਕੜੇ ਤੋਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਪਾਣੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਗਣ ਲਗ ਪਈ। ਉਸ ਜਲਧਾਰਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਨੇ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ।

(੪) ਇਕ ਹੋਰ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ "ਮੂਸੀਕਾਰ" ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਪੰਛੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਸੱਤ ਸੁਰਾਖ ਬਾਂਸੁਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਤਾਂ ਦਾ ਉਤੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਕ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੋ-ਕਲਪਿਤ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸਚਾਈ ਦੀ ਵੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ

ਇਲਾਵਾ ਤਰੱਕ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਤੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੇ। ਸੋ, ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ—ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਯੁਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਏ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਨਵਾਂ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਵਿਚ ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ, ਰੋਣਾ, ਹੱਸਣਾ, ਗਾਣਾ, ਬਜਾਣਾ ਤੇ ਨੱਚਣਾ ਇਤਿਆਦਿ ਗੁਣ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਂਜ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾਂ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ੨੫੦੦ ਸਾਲ ਈਸਾ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ—ਵੇਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਰਿਗ ਵੇਦ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ 'ਸਾਮ ਵੇਦ' ਰਚਿਆ ਗਿਆ। ਵੈਦਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 'ਸਾਮ' ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ 'ਰਿਗ ਵੇਦ' ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮੰਤਰ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਮ ਵੇਦ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਮ ਵੇਦ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, "ਮੰਤਰਾਂ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਗਿਆਨ।" ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੈਦਿਕ ਯੁਗ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਕਾਫੀ ਫੈਲ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਮਗਾਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਉੱਦਾਤ, ਅਨਉੱਦਾਤ ਤੇ ਸਵਰਿਤ" ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਫਿਰ ਉੱਦਾਤ ਤੋਂ 'ਨੀ-ਗਾ' ਅਨਉੱਦਾਤ ਤੋਂ 'ਰੇ-ਧਾ' ਅਤੇ ਸਵਰਿਤ ਤੋਂ 'ਸਾ-ਮਾ-ਪਾ' ਸੁਰ ਬਣੇ। ਇੰਜ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਸੁਰ ਵਧਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਮਗਾਨ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵੇਦਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੰਸ਼ (ਘਰਾਣੇ) ਵੀ ਸਨ। ਕੱਨੁਵ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ ਸਾਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ੫੦ ਸੂਕਤ (ਅਧਿਆਇ) ਅਤੇ ਅੱਠਵੇਂ ਮੰਡਲ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦੂਸਰੇ ਮੰਡਲ ਦੇ ਗੈਇਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਿਤਸੰਮਦ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ ਸਨ, ਤੀਸਰਾ ਮੰਡਲ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿੱਤਰ, ਚੌਥਾ ਵਾਮਦੇਵ, ਪੰਜਵਾਂ ਆਤ੍ਰਿਯ, ਛੇਵਾਂ ਬ੍ਰਹਿਸਪਤਿ ਅਤੇ ਸਤਵਾਂ ਵਸਿਸ਼ਟ ਵੰਸ਼ (ਘਰਾਣੇ) ਦੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਨੌਵੇਂ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਘਰਾਣੇ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਸਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਾਖ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾ ਉਤੇ ਵੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—"ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਾਖਵਾਂ (ਘਰਾਣੇ) ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਸਨ; ਕੁਝ ਪੰਜਾਂ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ, ਕੁਝ ਛੇ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ, ਕੁਝ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕੋਥੁਮ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਲੋਗ ਦੋ ਹੀ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ।" ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓਡਵ, ਖਾਡਵ ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸਨ।

ਵੈਦਿਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਵੀਣਾਵਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਵੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਸ਼ਤਤੰਤਰੀ, ਆਲਾਬੂ, ਔਦੁੰਬਰੀ, ਬਾਣ, ਵਿਪੰਛੀ, ਚਿਤਰਾ ਆਦਿ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੂਕ ਨਾਲ ਵਜਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਾਜੇ ਅਤੇ ਦੁੰਦਭੀ ਆਦਿ ਦਾ ਉਲੇਖ ਭੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣਿਕ ਤੇ ਬੋਧਜ ਕਾਲ—ਈਸਾ ਤੋਂ ੧੦੦੦ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਈਸਵੀ ਇਕ ਤਕ, ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੁਰਾਣਿਕ ਤੇ ਬੋਧਜ ਕਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਾਫੀ ਉੱਨਤੀ ਤੇ ਸੀ। ਹਰੀ ਵੰਸ਼ ਪੁਰਾਣ ਤੇ ਆਗਨੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ—ਸੁਰ, ਗ੍ਰਾਮ, ਮੂਰਛਨਾ ਆਦਿ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਧਾ ਅਤੇ ਜੈਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਜਾਤੀ ਆਦਿ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੰਧਰਵ ਸੰਗੀਤ—ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ 'ਸੰਗੀਤ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਗੰਧਰਵ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੰਧਰਵ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪਣਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗੰਧਰਵ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਰਮਾਇਣ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੰਧਰਵਾਂ ਦਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਉਲੇਖ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਾਰਦ ਨੂੰ ਦੇਵ ਗੰਧਰਵ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਤਿ ਬਾਹੂ, ਹਾ ਹਾ, ਹੂ ਹੂ ਤੇ ਤੁੰਬਰੂ ਉੱਤਮ ਗੰਧਰਵ ਸਨ। ਪਾਂਡਵ ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਗਾਇਨ-ਵਾਦਨ ਤੇ ਨਿਰਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਗੰਧਰਵ ਚਿੱਤ੍ਰਸੇਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਵੀ ਗੰਧਰਵ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੇਵਯਾਨਿ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਵਿਰਾਟ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਉਤ੍ਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੰਧਰਵ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਭਰਤ ਦਾ ਨਾਟਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ—ਤੀਸਰੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਭਰਤ ਨੇ 'ਨਾਟਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ' ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਗੀਤ, ਵਾਦਯ, ਨਿਰਤ, ਸ਼ਰੁਤੀ, ਸੁਰ, ਜਾਤੀ ਗ੍ਰਾਮ-ਰਾਗ, ਅਲੰਕਾਰ, ਮੂਰਛਨਾ ਆਦਿ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਰਤ ਦਾ ਇਹ 'ਨਾਟਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ' ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਕ ਆਧਾਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਰਤ ਆਪਣੇ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਸੰਬੰਧ ਜਾਨਣ ਲਈ ਸ਼ਰੁਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਾਪ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ੨੨ ਸ਼ਰੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਸਪਤਕ ੨੨ ਸਾਮਾਨ ਸ਼ਰੁਤੀਆਂ ਦਾ ਸੀ।

ਮਤੰਗ ਦਾ ਬ੍ਰਿਹਦਦੇਸ਼ੀ ਗ੍ਰੰਥ—ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਲਗ-ਭਗ ਮਤੰਗ ਮੁਨੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ 'ਬ੍ਰਿਹਦਦੇਸ਼ੀ' ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਗ੍ਰਾਮ ਤੇ ਮੂਰਛਨਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਰਾਗ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਲੇਖ ਇਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਤੰਗ ਮੁਨੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ—"ਕਿਉਂਕਿ ਭਰਤ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਰਾਗ ਰੀਤੀ ਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੀ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਰਾਗ ਰੀਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ, ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ।" ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗ ਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਰਤ ਦੇ ਬਾਦ ਅਤੇ ਮਤੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ।

ਮੁਸਲਿਮ ਕਾਲ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ੧੧ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਆਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ' ਭਾਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਵਲ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਗਾਇਨ-ਵਾਦਨ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੜੀ ਉੱਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਈ ਨਵੇਂ ਰਾਗਾਂ, ਤਾਲਾਂ ਤੇ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਆਵਿਸ਼ਕਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਸਰ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਤੇ ਗਾਇਕਾਂ-ਵਾਦਕਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ।

ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ—ਦੇਵਗਿਰੀ ਯਾਦਵ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਪੰਡਿਤ ਸਾਰੰਗਦੇਵ ਨੇ ੧੩ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ "ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ" ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਨਾਦ, ਸੁਰਤੀ, ਸੁਰ, ਗ੍ਰਾਮ, ਮੂਰਛਨਾ, ਜਾਤੀ ਆਦਿ ਦਾ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ' ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਅਤੇ ਆਧਾਰਿਕ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਰਾਗ ਅਜੇ ਤਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖੜਜ-ਗ੍ਰਾਮ ਤੇ ਮੱਧਮ-ਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਸੁਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਉਸ ਦੇ ਲਿਖੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲਈ 'ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ' ਇਕ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ।

ਹਜ਼ਰਤ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ--ਸੰਨ ੧੩ ਤੋਂ ੧੯ ਤਕ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੇਰਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਉਤੇ ਅਲਾਉੱਦੀਨ ਖਿਲਜੀ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਰਾਜ-ਮੰਤਰੀ ਸੀ। ਇਹ ਬੜਾ ਚਤੁਰ ਕਵੀ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਅਨੇਕ ਰਾਗ, ਸਾਜ਼ ਤੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸੇ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਪੱਧਤੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜ-ਕਲ "ਉਤ੍ਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ" ਆਖਦੇ ਹਨ। ੧੫ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਲੋਚਨ ਕਵੀ ਨੇ "ਉਤ੍ਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ" ਪੱਧਤੀ ਉਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ੍ਰੰਥ 'ਰਾਗ ਤਰੰਗਣੀ' ਲਿਖਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਠਾਟ (ਮੇਲ) ਪੱਧਤੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਠਾਟ ਨੂੰ 'ਮੇਲ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਉਸ ਨੇ ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ ਦੇ ਬਖੇੜੇ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜਨਕ-ਜੰਨਜ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ੧੨ ਜਨਕ ਮੇਲਾਂ (ਠਾਟਾਂ) ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿਤਾ। ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਠਾਟ ਕਾਫ਼ੀ ਠਾਟ ਦੇ ਸਮਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਨਾਰਦ ਦਾ ਲਿਖਿਆ 'ਸੰਗੀਤ ਮਕਰੰਦ' ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਰਾਗ-ਵਰਗ (ਪਰਿਵਾਰ-ਵਰਗ) ਨੂੰ ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਕੇ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ। ਭਾਵ, ਮਨੁਖ ਰਾਗ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਗੋਂ ਇਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਚਾਰ ਮਤ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਏ—ਸ਼ਿਵ ਮਤ, ਭਰਤ ਮਤ, ਕਾਲੀਨਾਥ ਮਤ ਅਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਮਤ।

ਰਾਗ-ਵਰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਭੈਰਉ, ਮਾਲਕੌਂਸ, ਹਿੰਡੋਲ, ਦੀਪਕ, ਸ੍ਰੀ, ਮੇਘ ਜਾਂ ਬਸੰਤ, ਪੰਚਮ. ਨਟ ਨਾਰਾਇਣ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਅਤੇ ਪਾਰਵਤੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਬਤਾਏ ਗਏ। ਅਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਪੁੱਤਰ, ਪੁੱਤਰ-ਵਧੂ, ਇੰਜ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਇਕ 'ਪ੍ਰਵਾਰ-ਵਰਗ' ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਮਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਈ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਸਗੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਗੀਤਵੇਤਾ ਐਸੀਆਂ ਕਪੋਲ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸੋਹੀਣੀਆਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਗ ਨਾ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਹਨ ਅਤੇ

ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੁਖ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸਰੀਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਕੋਮਲ ਕਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ-ਉਸਤਾਦ ਤੋਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਮਰਾਟ ਅਕਬਰ—ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਆਪਣੇ ਉੱਚ ਸਿਖਰ ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦਾ ਜਾਣੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਗਾਇਕਾਂ-ਵਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਯੋਗ ਸਥਾਨ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਆਦਰ-ਸਨਮਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਮਰਦ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ—ਹਿੰਦੂ, ਈਰਾਨੀ, ਤੁਰਕੀ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ, ਆਦਿ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ੩੬ ਮੁਖ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਾਨਸੇਨ, ਰਾਮਦਾਸ, ਬਾਜ਼ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਤਾਨ-ਤਰੰਗ ਖਾਂ (ਤਾਨਸੇਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ) ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸਨ।

ਅਕਬਰ ਤੋਂ ਬਾਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ—ਆਪ ਇਕ ਕੁਸ਼ਲ ਗਾਇਕ ਤੇ ਸਿਤਾਰ-ਵਾਦਕ ਸੀ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਗਾਇਨ-ਵਾਦਨ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ. ਉਹ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਗੀਤ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਗਾਇਕਾਂ ਦਾ ਉਹ ਇਤਨਾ ਆਦਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰੀ ਗਾਇਕ ਦਿਰੰਗਖਾਂ ਤੇ ਲਾਲਖਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵੇਰ ਚਾਂਦੀ ਤੋਂ ਤੋਲ ਕੇ, ਉਸ ਨੇ ੪੫੦੦/- ਰੁਪਏ, ਹਰ ਇਕ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਨੂੰ ਬਤੌਰੇ ਇਨਾਮ ਦਿਤੇ ਸਨ।

ਸਦਾਰੰਗ ਤੇ ਅਦਾਰੰਗ—ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪੂਰਵਾਰਧ ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ 'ਰੰਗੀਲਾ' ਮੁਗਲ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ 'ਸਦਾਰੰਗ' ਤੇ 'ਅਦਾਰੰਗ' ਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਯਾਲ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਬੜੀ ਉੱਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਕੇ ਭਰਾ ਸਨ, ਸਦਾਰੰਗ ਬੀਨਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਰੰਗ ਧਰੁਪਦੀਯਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਖਯਾਲ ਰਚੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਏ। ਅਜੇ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਖਯਾਲ ਹੀ ਅਕਸਰ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਤਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਠਾਟ ਪੱਧਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਆਰੰਭ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ ਅਤੇ ਰਾਗ ਵਿਬੋਧ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਸ੍ਰੀ ਨਿਵਾਸ ਨੇ ਮੇਲ ਪੱਧਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਠਾਟਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਖਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਵਯੰਕਟਮਖੀ ਨੇ ਠਾਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਗਣਿਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਕੇ ਠਾਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੁਲ ੭੨ ਬਤਾਈ। ਪਰ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਪਿਆ। ਅਖੀਰ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨਾਰਾਇਣ ਭਾਤਖੰਡੇ ਨੇ ੭੨ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ੧੦ ਠਾਟ ਚੁਣ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਰਾਗ-ਵਰਗ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪਰਚਲਿਤ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਇੰਜ ਲੋਚਨ ਕਵੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਠਾਟ ਪੱਧਤੀ ਸ੍ਰੀ ਭਾਤਖੰਡੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਗਿਆਨੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈ।

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ-ਸ਼ੈਲੀਆਂ

ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਤ, ਰਾਗ ਤੇ ਨਿਰਤ ਸੰਬੰਧੀ ਜੋ ਨਿਯਮ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗਾਇਨ-ਵਾਦਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਸੰਗੀਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ :—

ਧਰੁਪਦ—ਧਰੁਪਦ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ ਹੀ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਭਾਵ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਸਾਮਵੇਦ ਦੇ ਮੰਤਰ ਧਰੁਪਦ ਪੱਧਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਤਰਾਂ ਵਿਚ ਰਾਗ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਮੰਤਰ ਹੱਥ ਦੀ ਤਾਲੀ ਨਾਲ ਲਯ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕੇਵਲ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ ਨਾਲ 'ਰੌਦ੍ਰੀ' ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਪੰਡਿਤ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ੍ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰੁਪਦ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਗਾ ਕੇ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ੧੩ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਸਾਰੰਗ ਦੇਵ ਦੇ ਸਮੇਂ ਧਰੁਪਦ ਸ਼ੈਲੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਂਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ੧੫ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤੋਮਰ ਨੇ ਧਰੁਪਦ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਪਰਚਲਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਧਰੁਪਦ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਰੁਪਦ ਰਚੇ, ਇਹ ਅਕਬਰ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ।

ਸਮਰਾਟ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਧਰੁਪਦ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਹੀ ਪਰਚਲਿਤ ਸੀ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਰੀ ਗਾਇਕ ਧਰੁਪਦੀਏ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਨਾਇਕ ਗੋਪਾਲ, ਨਾਇਕ ਬੈਜੂ (ਸ਼ੇਖ ਬੈਜੂ), ਨਾਇਕ ਬਖਸ਼ੂ, ਸਵਾਮੀ ਹਰੀਦਾਸ, ਮੀਆਂ ਤਾਨਸੇਨ, ਰਾਮਦਾਸ ਇਤਿਆਦਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਧਰੁਪਦ ਅਜੇ ਵੀ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭੀ ਧਰੁਪਦ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਗਾਇਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰੁਪਦ ਦੇ ਗੀਤ ਵਧੇਰੇ ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਧਰੁਪਦ ਮਰਦਾਨੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਗਾਇਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੀਰ, ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ।

ਧਰੁਪਦ ਵਿਚ ਅਸਥਾਈ, ਅੰਤਰਾ, ਸੰਚਾਰੀ ਤੇ ਅਭੋਗ ਚਾਰ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਂਜ ਅਸਥਾਈ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਧਰੁਪਦ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਰੁਪਦ ਚਾਰਤਾਲ (ਚੌਤਾਲਾ), ਝਪਤਾਲ, ਸੂਲਫਾਕ, ਤੀਵਰਾ, ਬ੍ਰਹਮਤਾਲ, ਰੁਦ੍ਰਤਾਲ ਇਤਿਆਦਿ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪਖਾਵਜ (ਮ੍ਰਿਦੰਗ) ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰੁਪਦ ਵਿਚ ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ, ਚੌਗੁਨ, ਲਯ ਵਿਚ ਬੋਲਤਾਨ ਗਮਕ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾਵੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਇਕ ਕਲਾਵੰਤ (ਘਰਾਣੇ) ਦੇ ਧਰੁਪਦ ਗਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਣੇ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ (ਵਾਣੀ) ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਭਾਵ, ਚਾਰ ਘਰਾਣੇ ਦੀਆਂ 'ਚਾਰ ਵਾਣੀਆਂ'। ਤਾਨਸੇਨ ਤੋਂ ਗੋਬਰਹਾਰੀ, ਬ੍ਰਜਚੰਦ ਤੋਂ ਡਾਗੁਰੀ, ਰਾਜਾ ਸਮੋਖਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਖੰਡਹਾਰੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਤੋਂ ਨੋਹਾਰੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਈ, ਪਰ ਇਹ ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਨਾਮ ਮਾਤਰ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਧਮਾਰ—ਧਮਾਰ ਵੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਧਰੁਪਦ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਧਰੁਪਦ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਚ-ਕੋਟੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਪੀਆਂ ਦੇ ਫੱਗਣ ਮਹੀਨੇ ਦੀਆਂ ਰਾਸ ਲੀਲਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਮਾਰ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ ਵਾਂਗ ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾਲੇ 'ਧਮਾਰ' ਗਾਇਨ 'ਧਮਾਰ ਤਾਲ' ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਂਜ ਇਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹਰੇਕ ਰਾਗ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਮਾਰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਦਮਦਾਰ ਲੰਬੀ ਤੇ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼, ਉੱਤਮ ਸੁਰ-ਗਿਆਨ, ਲਯ ਦਾ ਪੱਕਾ ਤੇ ਅੱਛਾ ਰਾਗ-ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਗਾਇਕ ਧਮਾਰ ਉੱਤਮ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਾ ਸਕਦਾ, ਕੇਵਲ ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਨ ਹੀ ਧਮਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਖਯਾਲ—ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 'ਖਆਲ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ। ਰਾਗ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰ (ਆਲਾਪ) ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ—ਇਕਤਾਲਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ, ਝੂਮਰਾ, ਆਡਾ ਚੌਤਾਲਾ, ਇਤਿਆਦਿ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨੂੰ ਖਯਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਖਯਾਲ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਰਸ ਅਧਿਕ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ ਜੇਹੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਭਗਤੀਰਸ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਖਯਾਲ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦਾ ਗਾਇਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਯਾਲ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਚਲਿਤ ਹਨ :—

(੧) ਜੋ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਖਯਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ (੨) ਜੋ ਮੱਧਜ ਜਾਂ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਖਯਾਲ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਗਾਇਕ ਜਦੋਂ ਖਯਾਲ ਗਾਉਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਵਿਚ ਬੜਾ ਖਯਾਲ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਬਿਲੰਬਿਤ ਇਕਤਾਲਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ, ਝੂਮਰਾ, ਆਡਾ ਚੌਤਾਲਾ ਇਤਿਆਦਿ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਛੋਟਾ ਖਯਾਲ ਤਿੰਨਤਾਲ ਜਾਂ ਦਰੁੱਤ ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ ਗਾਈਦਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਖਯਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ੧੫ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਜੌਨਪੁਰ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਹੁਸੈਨ ਸ਼ਰਕੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ੧੭ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ 'ਰੰਗੀਲੇ' ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਸਦਾਰੰਗ ਤੇ ਅਦਾਰੰਗ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਖਯਾਲ ਰਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਏ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖਯਾਲ ਅਜੇ ਤਕ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਟੱਪਾ—ਖਯਾਲ ਗਾਇਕੀ ਤੋਂ ਟੱਪਾ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਆ। ਟੱਪਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ੧੮ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਲਖਨਊ ਦੇ ਨਵਾਬ ਆਸਫ-ਉਦੌਲਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਇਕ ਤੇ ਕੱਵਾਲ ਗੁਲਾਮਨਬੀ 'ਸ਼ੋਰੀ' ਉਰਫ ਸ਼ੋਰੀ ਮੀਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਲਖਨਊ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਟੱਪੇ ਰਚੇ। ਕਈ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਬਾਦ ਵਿਚ ਲਖਨਊ ਆ ਕੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਟੱਪੇ ਵਿਚ ਸਥਾਈ ਤੇ ਅੰਤਰਾ ਦੋ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਟੱਪਾ ਅਧਿਕਤਰ ਕਾਫ਼ੀ, ਭੈਰਵੀ, ਝਿੰਝੋਟੀ, ਬਰਵਾ, ਪੀਲੂ, ਖਮਾਜ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੁਰਕੀ, ਜ਼ਮਜ਼ਮਾਂ, ਆਂਸ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਲਯ ਵਿਚ ਦਾਨੇਦਾਰ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੀਤਾਂ

ਗ਼ਜ਼ਲ : ਰੂਪਕ, ਪਸ਼ਤੋ, ਚੰਚਲ, ਦਾਦਰਾ, ਕਹਿਰਵਾ ਆਦਿ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਗ਼ਜ਼ਲ ਉਹੋ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਣ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਵੇ। ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਚਿੱਤ੍ਰ-ਪੱਟ (ਸਨੀਮਾ) ਸੰਗੀਤ ਰਾਹੀਂ ਗ਼ਜ਼ਲ ਦਾ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕੱਵਾਲੀ—ਕੱਵਾਲੀ ਮੁਸਲਿਮ ਸਮਾਜ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਾਇਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਧਿਕਤਰ ਉਰਦੂ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਥਾਈ ਅੰਤਰੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਲੋ ਨਾਲ ਸ਼ਿਅਰੋ-ਸ਼ਾਇਰੀ ਭੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 'ਕੱਵਾਲ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਭੀ ਕੱਵਾਲੀਆਂ ਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੱਵਾਲੀ ਦੇ ਸਾਥ ਅਕਸਰ ਢੋਲਕ ਹੀ ਬਜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਥ-ਸਾਥ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਤਾਲੀਆਂ ਭੀ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਰੂਪਕ, ਪਸ਼ਤੋ ਤੇ ਦਾਦਰਾ-ਕਹਿਰਵਾ ਤਾਲਾਂ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚਤੁਰੰਗ—੧. ਖਯਾਲ, ੨. ਤਰਾਨਾ, ਸਰਗਮ ਤੇ ੪. ਤ੍ਰਿਵਟ। ਇੰਜ ਚਾਰ ਅੰਗ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਉਸੇ ਨੂੰ 'ਚਤੁਰੰਗ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਗੀਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਤਰਾਨੇ ਦੇ ਬੋਲ, ਤੀਜੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਰਾਗ ਦੀ ਸਰਗਮ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਵਟ (ਮ੍ਰਿਦੰਗ) ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਪਰਨ ਜਾਂ ਤਿਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚਤੁਰੰਗ ਨੂੰ ਖਯਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਖਯਾਲ ਤੋਂ ਘਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨੋਟ :—ਉਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਸੰਗੀਤ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ—ਦਾਦਰਾ, ਸਾਦਰਾ, ਤ੍ਰਿਵਟ, ਖ਼ਮਜਾ, ਲਾਵਣੀ ਸਰਗਮ, ਰਾਗਮਾਲਾ, ਲੱਛਣ ਗੀਤ, ਭਜਨ ਆਦਿ ਵੀ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਇਥੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਤੇ ਹਲਕਾ ਗਾਇਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ

ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਮਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਜੀ ਤੋਂ ਹੋਈ। ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਲਾ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਤੋਂ ਸਰਸਵਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਨਾਰਦ ਨੇ ਅਗੋਂ ਸੁਰਗ ਦੇ ਕਿੰਨਰ, ਗੰਧਰਵ ਆਦਿ ਨੂੰ ਇਸ ਕਲਾ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਭਰਤ, ਨਾਰਦ ਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਜਿਹੇ ਮਹਾਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਰਦ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਪਾਰਵਤੀ ਜੀ ਦੀ ਸੇਜ ਤੇ ਸੁਤੀ ਸੂੰਣ ਮੁਦਰਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ 'ਰੁਦ੍ਰ ਵੀਣਾ' ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਮੁਖਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਕੀਤੀ, ਛੇਵਾਂ ਰਾਗ ਪਾਰਵਤੀ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ।

ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਬਾਰੇ ਜੋ ਖਯਾਲ ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਕ ਤੇ ਭਗਤੀ-ਭਾਵ ਨਾਲ ਓਤ-ਪ੍ਰੋਤ ਹੈ। ਯਾਨੀ ਪਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਲਯ-ਬੱਧ ਗਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਨ-ਮੋਹਕ ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ—ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਰੁਤਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣਾ, ਦਿਨ-ਰਾਤ ਦੀ ਅਵਿਰਤੀ ਅਤੇ ਪਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਰਹੱਸਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਿਸੇ ਅਨੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹੋਣਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੀ ਲਯ-ਬੱਧ ਚਾਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦੂਜਾ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਐਸੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਡੇ ਵਡ-ਵਡੇਰੇ ਆਦਿਮ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤ ਉਸੇ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਵਿਚ ਰਚੇ। ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥ 'ਰਿਗਵੇਦ' ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਆਰੰਭ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਆਰੰਭ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਭੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਸੰਬੰਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ—ਮਿਸ੍ਰ ਹੋਵੇ, ਬਾਬਿਲੋਨ ਹੋਵੇ, ਸੀਰਿਯਾ, ਯੂਨਾਨ, ਚੀਨ ਜਾਂ ਭਾਰਤ। ਸਭੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ, ਭਗਤੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਪ੍ਰਮਪਰਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਯੱਗ ਆਦਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮੰਤ੍ਰ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰੂਪ ਹਨ। ਭਾਵ, ਸਾਮ-ਗਾਨ ਨੂੰ ਹੀ 'ਸਾਮਵੇਦ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾਂਡ ਦਾ ਵੇਦ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੂਰਜ, ਅਗਨੀ, ਵਰੁਣ ਆਦਿ ਦੇਵਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਤਤੀ ਕਰਨ ਤੇ (ਭਗਵਾਨ) ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਛਾ-ਪੂਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਾਰਮਕ ਗ੍ਰੰਥ 'ਰਮਾਇਣ' ਅਤੇ 'ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ' ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੀ। ਰਾਵਣ ਆਪ ਸੰਗੀਤਵੇਤਾ ਸੀ, ਪਾਂਡਵ ਅਰਜੁਨ ਅਤੇ

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਗੰਧਰਵ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਸਨ। ਨਾਰਦ, ਤੂੰਬਰੂ, ਬਾਲਮੀਕ, ਵਯਾਸ, ਸ਼ੁਕਾਚਾਰੀਯ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਸੰਬੰਧੀ ਉਲੇਖ 'ਮਤੰਗ' ਅਤੇ 'ਸਾਰੰਗਦੇਵ' ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਮਾਰਗ-ਸੰਗੀਤ' ਨਾਮ ਤੋਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਹ ਭਾਵੇਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ੧੧ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮਲੇਛਾਂ (ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ) ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ, ਲੁਟ-ਮਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੇ ਅੰਧਕਾਰ ਛਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਬਚਾਉ ਲਈ ਜਨਤਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰੇ, ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੌਣ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਇਕ ਆਸਰਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ - 'ਹਰੀ ਕੋ ਭਜੇ, ਸੋ ਹਰੀ ਕਾ ਹੋਇ' ਇੰਜ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਦੀ ਇਕ ਲਹਿਰ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਸੰਨ ੧੪ ਤੋਂ ੧੭ ਤਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਭੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਰਿਹਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਣ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ—ਉੱਤ੍ਰ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤੁਲਸੀ, ਰਾਜਿਸਥਾਨ ਵਿਚ ਮੀਰਾ, ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਚੇਤੰਨ, ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਜੈਦੇਵ, ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਸਮ੍ਰਥ ਰਾਮਦਾਸ, ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਨਰਸੀ, ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਤਯਾਗ ਰਾਜਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਵੀ ਤੇ ਗਾਇਕ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ।

ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ—੧. ਗਿਆਨ ਮਾਰਗੀ ਸੰਤ, ੨. ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਰਗੀ ਸੂਫ਼ੀ। ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਵਿਚ ਕਬੀਰ, ਨਾਮਦੇਵ, ਰਵਿਦਾਸ ਆਦਿ ਮੁਖੀ ਸਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸੂਫ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ਼ ਫਰੀਦ (ਸ਼ੱਕਰ-ਗੰਜ) ਨਿਜ਼ਾਮੁੱਦੀਨ (ਦਿੱਲੀ) ਮਲਿਕ ਮੁਹੰਮਦ ਜਾਇਸੀ ਆਦਿ ਮੁਖੀ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਗੁਣ ਭਗਤੀ ਦੀਆਂ ਵੀ ਦੋ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸਨ - ੧. ਰਾਮ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ੨. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਤੀ। ਰਾਮ ਭਗਤੀ ਦੇ ਆਗੂ ਗੋ: ਸਵਾਮੀ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਤੀ ਦੇ ਆਗੂ ਕਵਿ ਸੂਰਦਾਸ ਜੀ ਸਨ।

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਉਪਾਸਨਾ ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਵਧਾ ਭਗਤੀ ਆਖਦੇ ਹਨ—(੧) ਸ੍ਰਵਣ, ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਦਾ ਯਸ਼ ਸੁਣਨਾ। (੨) ਕੀਰਤਨ, ਗੁਣ-ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ। (੩) ਸਿਮਰਣ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ। (੪) ਪਾਦਸੇਵਨ, ਚਰਨ ਸੇਵਾ। (੫) ਅਰਚਨ, ਚੰਦਨ ਫੁੱਲ ਆਦਿ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਨਾਲ ਪੂਜਾ ਕਰਨਾ। (੬) ਵੰਦਨ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨਾ। (੭) ਸਖਾ, ਇਸ਼ਟ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰ ਭਾਵ। (੮) ਦਾਸ, ਸੇਵਕ ਭਾਵ। (੯) ਆਤਮ ਨਿਵੇਦਨ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਅਰਪਨ ਕਰਨਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਰਲ ਤੇ ਆਸਾਨ ਮਾਰਗ 'ਕੀਰਤਨ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਕਿ ਭਗਤ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਸਭ-ਕੁਛ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਇਕ ਐਸੀ ਅਦਭੁਤ ਰਚਨਾ (ਬਾਣੀ) ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਆਤਮ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉੱਧਾਰ ਭੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉੱਚ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ 'ਪਦਮ ਪੁਰਾਣ' ਵਿਚ ਇਕ ਥਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂ ਭਗਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—"ਹੇ ਨਾਰਦ, ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੈਕੁੰਠ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਹੀ ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ। ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਜਿਥੇ ਗਾਇਨ (ਕੀਰਤਨ) ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਮੇਰਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਜੋ ਮੂਰਖ ਮਨੁੱਖ,ਮੇਰੀ ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਸੁਣ ਕੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੇ।"

ਇਕ ਥਾਂ ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—"ਵੇਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੰਗੀਤ ਅਧਿਕਾਰੀ 'ਸਾਮਵੇਦ' ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਨਾਦ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਨਿਰਾਕਾਰ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ-ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯੋਗੀ ਅਤੇ ਭਗਤ ਜਨ ਅਨਹਦ ਨਾਦ 'ਸੰਗੀਤ' ਹੀ ਸੁਣਦੇ ਹਨ।" ਇੰਜ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ :

੧. ਭਜਨ-ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ੨. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਬੱਧ ਕੀਰਤਨ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ, ਕਬੀਰ ਜੀ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਸੂਰਦਾਸ, ਮੀਰਾ, ਰਾਮਦਾਸ, ਗਜਾਨੇਸ਼੍ਵਰ, ਤੁੱਕਾ ਰਾਮ, ਨਾਮਦੇਵ, ਚੇਤੰਨ, ਦਾਦੂ ਦਯਾਲ, ਨਰ ਸਿੰਘ ਮੇਹਤਾ, ਨੰਦ ਦਾਸ, ਹਰੀ ਦਾਸ, ਮਲੂਕ ਦਾਸ, ਸਹਜੋ ਬਾਈ ਆਦਿ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਅਤੇ ਪੁਕਾਰ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਇਆ। ਭਾਵ, ਢੋਲਕ, ਛੈਣੇ, ਘੁੰਘਰੂ, ਇਕਤਾਰਾ ਆਦਿ ਸਾਜ਼ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ। ਇੰਜ ਕੱਲਾ-ਕੱਲਾ ਵੀ ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੰਡਲੀ (ਜਥੇ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੀ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਭਜਨ-ਕੀਰਤਨ ਸਾਧਾਰਣ ਲੋਕ-ਧੁਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਢੋਲਕ ਛੈਣਿਆਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ 'ਜੋਟੀਆਂ' ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਬੱਧ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਐਸੇ ਨਾਇਕ-ਗਾਇਕ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨਿਰਗੁਣ-ਸਰਗੁਣ ਦੇ ਧਰੁਪਦ ਵਖੋ-ਵੱਖ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਰਚ ਕੇ ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਇਕ-ਗਾਇਕ ਸਨ—ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ, ਗੋਪਾਲ ਨਾਇਕ, ਹਰੀਦਾਸ, ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤੋਮਰ, ਬੈਜੂ, ਸਮੋਖਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਧਰੁਪਦ ਅਜੇ ਵੀ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਤੌਰ ਉਧਾਰਣ :

ਰਾਗ ਮਾਲਕੌਂਸ (ਚਾਰਤਾਲ)

ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਅਤਿ ਅਗਾਧ, ਬਰਨੀ ਨ ਜਾਤ ਮੋਸੋਂ, ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰਾਕਾਰ ਨਾਰਾਯਣ।
ਤੁਹੀ ਸੂਰਜ ਤੁਹੀ ਚੰਦ੍ਰ, ਤੁਹੀ ਪਵਨ ਤੁਹੀ ਪਾਨੀ, ਤੁਹੀ ਗਗਨ ਤੁਹੀ ਸਕਲ ਨਾਰਾਯਣ।
ਤੁਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੁਹੀ ਸ਼ਿਵ,ਤੁਹੀ ਅਗਮ ਤੁਹੀ ਨਿਗਮ,ਤੁਹੀ ਸ੍ਵਰਗ ਤੁਹੀ ਪਤਾਲ,ਤੁਹੀ ਧਰਾ ਧਾਰਾਯਣ।
'ਤਾਨਸੇਨ' ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਰਬੇ ਕੋ ਤੁਹੀ ਏਕ, ਸੁਮਿਰ-ਸੁਮਿਰ ਭਜ ਲੇ ਮਨ ਪਾਰਾਯਣ।

ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ (ਚਾਰਤਾਲ)

ਚੱਕ੍ਰ ਕੇ ਧਰਨਹਾਰ, ਗਰੁੜ ਕੇ ਅਸਵਾਰ, ਨੰਦ ਕੇ ਕੁਮਾਰ, ਮੇਰੇ ਸੰਕਟ ਨਿਵਾਰੋ।
ਯਮਲ ਅਰਜੁਨ ਕੂੰ ਤਾਰਿਯੋ, ਗਜ-ਗ੍ਰਹ ਤੇ ਨਿਸਤਾਰਿਯੋ, ਕਾਲੀ ਕੇ ਨਥਨਹਾਰ ਵਿਪਦ ਨਿਵਾਰੋ।
ਗਿਰੀਗੋਵਰਧਨ ਕਰਪੈ ਧਾਰਿਯੋ,ਇੰਦ੍ਰ ਹੂੰ ਕੋ ਗਰਵ ਗਾਰਿਯੋ,ਬ੍ਰਜ ਕੇ ਰਖਨਹਾਰ ਮੋਹੂੰ ਕੋ ਉਬਾਰੋ।
ਦਰੁਪਦ-ਸੁਤਾ ਕੀ ਵੇਰ, ਨੇਕ ਹੂੰ ਨ ਕੀਨੀ ਦੇਰ, ਅਬ ਕਿਯੋਂ ਅਬੇਰ, 'ਸੂਰ' ਸੇਵਕ ਤਿਹਾਰੋ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਧਰੁਪਦ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਓਤ-ਪ੍ਰੋਤ ਹਨ। ਸਦਾਰੰਗ-ਅਦਾਰੰਗ ਦੇ ਰਚੇ ਖਯਾਲਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਝਲਕ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮਪਰਾ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਮਹਾਨ ਗਾਇਕ ਤੇ ਸੰਗੀਤਾਚਾਰੀਯ ਸੁਰਗ: ਪੰਡਿਤ ਵਿਸ਼ਨੂ ਦਿਗੰਬਰ ਜੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਲਸੀ, ਸੂਰਦਾਸ, ਮੀਰਾ ਇਤਿਆਦਿ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਭਜਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੀਹ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ (ਗੁਰਬਾਣੀ) ਦੇ ਰਚੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਖੋ-ਵੱਖ ਛੋਟੇ-ਬੜੇ ਖਯਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ (ਟਿਯੂਨਾਂ) ਨੂੰ ਪੰ: ਵਿਨਾਯਕ ਰਾਵ 'ਪਟਵਰਧਨ' ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਰਾਗ ਵਿਗਯਾਨ' ਸੰਗੀਤਾਂ ਦੇ ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਸੁਰ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸੋ, ਖਯਾਲ, ਟੱਪਾ, ਠੁਮਰੀ, ਕੱਵਾਲੀ, ਕਜਰੀ, ਚੇਤੀ, ਆਦਿ 'ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਸੰਗੀਤ' ਅਤੇ 'ਲੋਕ-ਸੰਗੀਤ' ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ – ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਤਾਏ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਇਵੇਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਉਸ ਪਰੀਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪੀ ਨਾਦ ਵਿਚ ਲਿਵ-ਲੀਣ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਜਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਾਲ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਾਥ ਲੈ ਕੇ ਜਗਤ ਜਲੰਦੇ ਨੂੰ ਠਾਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵਲ ਗਏ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾ, ਬਾਣੀ ਆਈ।" ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗਾਇਨ (ਕੀਰਤਨ) ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸੇ ਰਾਗ ਦੇ ਸੁਰ ਰਬਾਬ ਤੇ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਰਾਗ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਪੋਥੀ (ਕਿਤਾਬ) ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਵੀ ਸਨ। ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਜਗਤ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਹਿਤ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਵਸੇ, ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਹੋ ਮਰਯਾਦਾ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਖਡੂਰੋਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਭੀ ਜਾਰੀ ਰਹੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਊਚ-ਨੀਚ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੇ ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਵਰਗੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਉਥੇ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ ਵਖੋ-ਵਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ੨੨ ਮੰਜੇ (ਪ੍ਰਚਾਰਕ) ਨੀਅਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਇਆ। ਭਾਵ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਇ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ (ਘਰਾਣੇ) ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਰੂਪਦੀਏ ਸਤਾ-ਬਲਵੰਡ (ਰਬਾਬੀ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ (ਗੁਰੂ ਘਰ) ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਅਤ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਬਲਵੰਡ ਜਿਥੇ ਇਕ ਚੰਗਾ ਕਵੀ ਸੀ ਉਥੇ ਉਹ ਉੱਚ-ਕੋਟੀ ਦਾ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਵੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਇ (ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ) ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੋ, ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕਾਂ ਦੇ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਰਤੇ ੧੯ ਰਾਗਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ੧੧ ਨਵੇਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ। ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ੧੯, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ੧੭, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ੨੯ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ੩੦ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ। ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ ਨਿੱਤ ਗਾਇਨ (ਕੀਰਤਨ) ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਸੱਤਾ-ਬਲਵੰਡ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਗੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ "ਮਹਾਰਾਜ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਜ਼ ਫੜਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਕੀਰਤਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂਗੇ।" ਫਿਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿ "ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਬਾਬ, ਸਰੰਦਾ ਆਦਿ ਸਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਵਜਾਓ", ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸੁਰ ਵੱਜਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ।

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲਿਖੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਾਰਤਾ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ (ਕੀਰਤਨ) ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਕਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਵੀ ਸਨ। ਪਰ 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਦੀ ਚੌਂਕੀ ਸੱਤਾ-ਬਲਵੰਡ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬਗੈਰ 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਡੇ ਤਰਲੇ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਉਦੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਮਿਲ ਕੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਚੌਂਕੀ ਭੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਇਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤਕ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਕੀਰਤਨੀਏਂ ਰਬਾਬੀ ਹੀ ਰਹੇ, ਪਰ 'ਸੱਤੇ-ਬਲਵੰਡ' ਦੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਗੋਂ ਲਈ ਬਾਕਾਇਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣੀ ਆਰੰਭ ਕਰਵਾਈ। ਭਾਵ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ 'ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਟਕਸਾਲ' ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਇੰਜ ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਸਿੱਖਣ-ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਜੇ ਤਕ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਿੰਨਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਲਿਖਣਾ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਪੱਧਤੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਾਲੀ 'ਰਾਗ ਮਾਲਾ' ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੰਗੀਤਕ ਮਤਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਅਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੈ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤਕ ਮਤ ਦੂਸਰੇ ਮਤਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ।" ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਲੋਂ ਇੰਞ ਲਿਖਣਾ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋਣ ਦਾ ਹੀ ਸੂਚਕ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ :—

(੧) ਕਰਣਾਟਕੀ, (੨) ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ।

ਕਰਣਾਟਕੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਦਰਾਸ, ਮੈਸੂਰ ਅਤੇ ਆਂਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਦਰਾਸ, ਮੈਸੂਰ ਤੇ ਆਂਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਵਈਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ (ਕੀਰਤਨੀਏ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਉਸੇ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਅਤੇ ਲਾਭ ਹਿਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਮੇਲ ਤੇ ਭਿੰਨਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ :—

੧. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਪੱਧਤੀ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਆਸਾਵਰੀ ਆਪਣੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਆਲਾਪ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਾਨ-ਪਲਟੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਭੀ ਆਲਾਪ ਬੋਲਤਾਨ ਅਤੇ ਤਾਨ-ਪਲਟੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਤਾਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਤਬਲੇ ਤੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਵੀ ਜੋੜੀ ਉਤੇ ਉਹੀ ਤਾਲ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ।

੨, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਾਇਕ ਧਰੁਪਦ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ 'ਨੋਮ ਤੋਮ ਤਾਂਨਾ ਨਾਨਾ' ਰਾਹੀਂ ਆਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਰਾਗ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਧਰੁਪਦ ਦੀ ਅਸਥਾਈ, ਅੰਤਰਾ, ਸੰਚਾਰੀ ਤੇ ਆਭੋਗ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ

ਦੂਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ, ਆੜ-ਕੁਆੜ ਦੀ ਲਯ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਵਖੋ-ਵਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਤਿਹਾਈ ਲਾ ਕੇ ਮੁਕਾਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ 'ਡੰਡੌਤ ਬੰਦਨਾ' ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਧਰੂਪਦ-ਧਮਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਤਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ-ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਦੂਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਲਯ ਵਿਖਾ ਕੇ ਤਿਹਾਈ ਵੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸ਼ਬਦ (ਗੁਰਬਾਣੀ) ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਦੀ ਪਰਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਵਿਦਵਾਨ ਸਰੋਤਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਵੇਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪਰਪੱਕ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਗਾਇਕੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ।

ੲ. ਹਿੰ: ਗਾਇਕ ਜਦੋਂ 'ਵਡਾ ਖਯਾਲ' ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਬੰਦਿਸ਼ ਨੂੰ ਇਕਤਾਲਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ ਜਾਂ ਆੜਾਚੌਤਾਲਾ ਇਤਿਆਦਿ 'ਵਿਲੰਬਿਤ ਲਯ' ਦੇ ਠੇਕੇ ਵਿਚ ਚੀਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ, ਫਿਰ ਰਾਗ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ ਦੁਆਰਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰ, ਤਾਨਾ, ਪਲਟੇ ਲਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਗੁਰ (ਸਮ) ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਗਾਇਕ ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵਾਂ ਖਯਾਲ ਦੇ ਕੇ ਰਾਗ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਵਿਚ ਰਾਗ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਰਸ-ਮਗਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਮੁਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੀਰਤਨੀਆਂ (ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ) ਇਸ 'ਖਯਾਲ-ਗਾਇਕੀ' ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਉਹ ਕੀਰਤਨ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਮਨੋ-ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਤਾਲਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਪੰਜਾਬੀ ਠੇਕਾ) ਆੜਾ, ਜਾਂ ਧਮਾਰ ਆਦਿ ਤਾਲ-ਠੇਕੇ ਵਿਚ 'ਡੰਡੌਤ ਬੰਦਨਾ' ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੇ 'ਡੰਡੌਤ ਬੰਦਨਾ' ਦੇ ਸਲੋਕ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਚਰਨ-ਬੰਦਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਲੋਕ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਾ: ਸਾ: ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਗੀ 'ਡੰਡੌਤ ਬੰਦਨਾ' ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਕਸਰ "ਸਿਰ ਮਸਤਕ ਰਖ੍ਯਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਿ" ਦੇ ਸਲੋਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਭਾਵ, ਕਿ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਵਿਚ ਰਾਗ ਦਾ ਆਲਾਪ ਵੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਲੱਕਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੈਰਵੀ, ਪੀਲੂ, ਪਹਾੜੀ, ਤਿਲੰਗ. ਕਾਫੀ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ 'ਠੁਮਰੀ ਅੰਗ' ਨਾਲ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਿਤ 'ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ' ਨੂੰ ਵੀ ਰੂਪਕ, ਪਸ਼ਤੋ, ਚੰਚਲ, ਦਾਦਰਾ ਤੇ ਕਹਿਰਾਵਾ ਤਾਲ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਮੁੱਢ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਵਖੋ-ਵੱਖ ਹਨ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸੰਬੰਧੀ ਅਸਾਂ ਪਿਛੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਿਰਫ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਦੋ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ :

੧. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਬੱਧ ਕੀਰਤਨ, ੨. ਭਜਨ-ਕੀਰਤਨ।

੧. ਭਾਰਤ ਦੇ ਭਗਤਜਨ (ਕੀਰਤਨੀਏ) ਜ਼ਿੱਥੇ ਤੁਲਸੀ, ਕਬੀਰ, ਸੂਰ, ਚੇਤੰਨ, ਦਾਦੂ, ਮੇਹਤਾ, ਮਲੂਕ, ਹਰਿਦਾਸ ਇਤਿਆਦਿ ਭਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ ਦੋਹੇ, ਪਦੇ, ਕਬਿੱਤ, ਸਵਈਏ, ਛੰਦ ਆਦਿ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੀਰਤਨੀਏ (ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ) ਕੇਵਲ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ, ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਬਾਣੀਆਂ ਧਰੁਪਦ, ਧਮਾਰ, ਤਿੰਨਤਾਲ, ਇਕਤਾਲਾ, ਸੂਲਫਾਕ ਇਤਿਆਦਿ ਤਾਲਾਂ ਅਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ (ਟਿਯੂਨਾ) ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

੨. ਭਗਤਜਨ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਸ਼ਿਵ, ਵਿਸ਼ਨੂ ਇਤਿਆਦਿ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਈਆ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਗਾਇਨ (ਕੀਰਤਨ) ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰੱਤ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਿਰੱਤ ਕਰਨ ਦੀ ਭੀ ਸਖ਼ਤ ਮੁਮਾਨੀਅਤ ਹੈ। ਗੁਰਮਤ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਨਿਰਗੁਣ ਦੀ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ।

੩. ਰਾਮ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਭਗਤੀਏ (ਰਾਸਧਾਰੀਏ) ਜੱਥਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਘੁੰਮ-ਫਿਰ ਕੇ ਢੋਲਕੀ, ਛੈਣਿਆ ਨਾਲ ਸਾਧਾਰਣ ਟਿਯੂਨਾ (ਲੋਕ ਧੁਨਾਂ) ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਮਸਤੀ (ਰੰਗ) ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹਰੇ ਰਾਮ, ਹਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਦੀ ਧੁਨੀ ਭੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਭਜਨ-ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਿਲ ਕੇ ਢੋਲਕੀ, ਛੈਣਿਆਂ, ਚੀਮਟਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਧਾਰਣ ਟਿਯੂਨਾ (ਲੋਕ ਧੁਨਾਂ) ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ (ਜੋਟੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ) ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਐਸੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਗ-ਤਾਲ ਦੀ ਸੂਝ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਚੰਗੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਭਾਈ ਦੇਖਾ-ਦੇਖੀ ਜਾਂ ਉਂਜ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਦੀ ਧੁਨੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਭਾਈ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਤਾਂ ਕਈ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥੇ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸੋ, ਉੱਤੇ ਲਿਖੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹੋ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਨਿਰੱਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਤਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਪਰ ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸਾਜ਼

(ਕੀਰਤਨ ਮਰਯਾਦਾ)

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਬਾਣੀ ਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਰਾਗ, ਸੁਰ-ਤਾਲ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਤਕ ਬਾਣੀ ਪੁਚਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਣੀ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਰਬਾਬ ਦੀ "ਟੁਨਕ ਟੁਨਕ, ਟੁਨ, ਟੁਨ-ਟੁਨ" ਤਾਲ (ਲਯ) ਦਾ ਕੰਮ ਭੀ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਦੇ ਪਖਾਵਜ (ਮ੍ਰਿਦੰਗ) ਬਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਪ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਟਿਕੇ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਰਬਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਭੀ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਇਹੋ ਨਿਯਮ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੰਗੀ ਸਾਜ਼ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰ ਕੇ 'ਸਰੰਦਾ' ਸਾਜ਼ ਬਣਾਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੰਗੀ ਇਕ ਐਸਾ ਸਾਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਗਾਇਕ ਤੇ ਭੀ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਸਾਰੰਗੀ ਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੋਤਾ ਕਈ ਵੇਰ ਗਾਇਕ ਦੀ ਮਧੁਰ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਭੀ ਭੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਾਰੀਕ ਤਕਨੀਕੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਸੋ, ਆਪ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਾਰੰਗੀ ਸਾਜ਼ ਨੂੰ ਤਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ (ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਖੇ ਸਾਰੰਗੀ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪ 'ਸਰੰਦਾ' ਵਜਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਗੋਂ ਰਬਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੰਦਾ ਵਜਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰਿਪਾਟੀ ਆਪ ਨੇ ਚਲਾਈ। ਸਰੰਦਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਬਿਲੰਦ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਾਸ ਭੀ ਕਈ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਪੂਜ ਉਸਤਾਦ ਗਿਆਨੀ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸਰੰਦਾ ਬਜਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਿਛੇ ਅਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖਾਸ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋਏ। ਜਿਵੇਂ—ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ-ਵਰਗ (ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ) ਦੀ ਥਾਂ ਠਾਟ ਪੱਧਤੀ ਕਾਯਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਧਰੁਪਦ-ਧਮਾਰ ਦੀ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਖਯਾਲ, ਟੱਪਾ, ਠੁਮਰੀ ਤੇ ਗ਼ਜ਼ਲ ਨੇ ਲੈ ਲਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਤੋਂ ਤਬਲਾ (ਜੋੜੀ) ਵੀਣਾ ਤੋਂ ਸਿਤਾਰ, ਰਬਾਬ ਤੋਂ ਸਰੋਦ ਅਤੇ ਸਾਰੰਗੀ ਤੋਂ ਸਰੰਦਾ ਦਿਲਰੁਬਾ (ਤਾਊਸ) ਇਤਿਆਦਿ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਤੇ ਵੀ ਪਇਆ। ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਘਰ (ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ) ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ 'ਰਬਾਬ' ਤੇ 'ਸਰੰਦੇ' ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਸਿਤਾਰ ਅਤੇ ਤਾਊਸ (ਦਿਲਰੁਬਾ) ਭੀ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਦੀ ਥਾਂ ਜੋੜੀ (ਤਬਲਾ) ਦੀ ਥਾਪ ਲਗਣੀ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਈ। ਪਰ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪਰਿਵਰਤਨ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਇਹੋ ਮਰਯਾਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਉਨੀਸਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤਕ ਕਾਯਮ ਰਹੀ।

ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਧੋਗਤੀ

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਧੋਗਤਿ (ਪਤਨ) ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਸਾਡੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਹੈ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ (ਵਾਜੇ) ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ।

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਹੰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰਿਹਾ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਚੰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਖੁਦ ਕਥਾ-ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰੁੱਟੀਆਂ ਤੇ ਔਗੁਣ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਗੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਫੇਰ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਹੱਥ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਐਸੇ ਬੰਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਚੌਧਰਾਹਟ ਜਾਂ ਅਸੈਂਬਲੀਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮੈਨੇਜਰ, ਸਕੱਤ੍ਰ ਇਤਿਆਦਿ ਬੰਦੇ ਰੱਖੇ ਗਏ, ਉਹ ਅਗੋਂ ਰਾਗੀ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਮਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਐਸਾ ਕੋਝਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਬੰਦਾ (ਸ੍ਵੈ-ਅਭਿਮਾਨੀ) ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਐਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਰਨ ਕਈ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੇ ਔਖੇ-ਸੌਖੇ ਹੋ ਆਪਣਾ ਵਕਤ ਕੱਢ ਲਿਆ। ਪਰ ਅਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ (ਕੀਰਤਨ) ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਇਸੇ ਦੁਖ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਇਤਿਆਦਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਨ।

ਪਜਾਲੋਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ (ਵਾਜਾ) ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਕੰਗਾਲ ਲੋਕ ਇਸ ਨਾਲ ਮੰਗਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਕਈ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਗਤਿਆਂ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਹੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਵਰਦਾਨ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ (ਕੀਰਤਨ) ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੱਤ-ਸੱਤ, ਅੱਠ-ਅੱਠ ਸਾਲ ਉਸਤਾਦਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਖਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸੁਰ-ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਐਸੀ ਮਿਹਰ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਉਸਤਾਦ ਤੋਂ ਨਾ ਰਾਗ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਨਾ ਤਾਲ। ਕੇਵਲ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਖਰੀਦੋ ਅਤੇ ਪੁੱਠੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਫੇਰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ। ਜੇ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਨਹੀਂ ਤਾਂ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ' ਦੀ ਪੋਥੀ ਰੱਖ ਲਵੋ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਬਾਣੀ ਅਸ਼ੁੱਧ ਪੜ੍ਹੀ ਚਲੋ, ਕਿਸੇ ਪੁੱਛਣਾ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵੀ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਸੰਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਧੋਗਤਿ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨੋਟ—ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ ਦੇ ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਦੇ ਸਿੱਧਾਂਤ, ਸੰਗੀਤ ਪਖੋਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਸਤਾਰਾਂ ਘਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ

ਵਾਦੀ = ਰੁ | ਠਾਠ = ਪੂਰਵੀ | ਸਮਾਂ = ਸ਼ਾਮ (ਸੂਰਜ ਛਿਪੇ)
ਸੰਵਾਦੀ = ਪ | ਜਾਤੀ = ਔੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼ = ਰੁ = ਪ, ਅਤੇ ਧੁ = ਰੁ ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ = ਸ, ਰੁ ਰੁ, ਸ = ਰੁ ਮੰਪ, ਨ ਸੰ।

ਅਵਰੋਹ = ਸੰ ਨ ਧੁ, ਪ, ਮੰਗਰੁ, ਗਰੁ, ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ = ਸ, ਰੁ ਰੁ, ਸ, ਪ, (ਪ) ਮੰਗਰੁ, ਗਰੁ, ਰੁ ਸ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੋਮਣੀ ਰਾਗ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭੀ "ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਹੈ।" ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭੀ "ਰਾਗਨ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਪਾਰਸ ਪਖਾਨ ਹੈ।" ਦੀ ਸੰਗਯਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਰਾਗ ਕਿਉਂ ਕਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇਥੇ ਲਿਖਣਾ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਾਮਵੇਦ ਤੋਂ ਪਾਣਿਨੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਦੋਂ "ਤੀਨ ਗ੍ਰਾਮ ਇਕੀਸ ਮੂਰਛਨਾ" ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਗ-ਵਰਗ (ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ) ਬਣਾਏ ਗਏ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਣਿਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੱਤ ਸੁਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :—

ਵੀਣਾ ਦਾ ੩੬ ਇੰਚ ਲੰਮਾ ਤਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਕਰਨ ਤੇ ੩੬ ÷ ੨ = ੧੮ ਇੰਚ ਤੇ ਤਾਰ ਖੜਜ ਬੋਲੇਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ੧੮ ÷ ੨ = ੯ ਇੰਚ ਤੇ ਅਤੀ ਤਾਰ ਖੜਜ ਬੋਲੇਗਾ।

ਸ — ਸੰ — ਸੰ̈
ਮੇਰੂ |——————|——————|—————| ਘੋੜੀ
੩੬ ਇੰਚ — ੧੮ ਇੰਚ — ੯ ਇੰਚ

(ਮੱਧਮ) ਮੇਰੂ ਅਤੇ ਖੜਜ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋ ੧੮ ਇੰਚ ਦਾ ਤਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ੯-੯ ਇੰਚ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ੧੮ + ੯ = ੨੭ ਇੰਚ ਤੇ ਬੋਲੇਗਾ। ਭਾਵ, 'ਸ' ਅਤੇ 'ਸੰ' ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਬੋਲੇਗਾ।

ਸ — ਮ — ਸੰ
|——————|——————|——————|—————
੩੬ — ੨੭ — ੧੮

(ਪੰਚਮ) ਮੇਰੂ ਅਤੇ ਤਾਰ ਖੜਜ ਦੇ ਵਿਚ ਦੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਬਰਾਬਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੋ ਤਾਂ ੧੮ ÷ ੩ = ੬ ਇੰਚ ਤੇ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਬੋਲੇਗਾ। ਇੰਜ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਘੋੜੀ ਤੋਂ ੧੮ + ੬ = ੨੪ ਇੰਚ ਹੋਵੇਗੀ।

ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਤੋਂ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸੰਗੀਤ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਵਾਂਗ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਿਛੇ ਅਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ੧੩ਵੀਂ ਤੋਂ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਰ ਕਾਫੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਵ, ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਠਾਟ, ਜਾਤੀ, ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਆਦਿ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਏ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਭੀ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਕਾਫੀ ਤੋਂ ਖਮਾਜ, ਖਮਾਜ ਤੋਂ ਭੈਰਉ ਅਤੇ ਭੈਰਉ ਤੋਂ ਫਿਰ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ।

ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੇ ਨਿਰਾਲਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਕੁਝ ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ। ਜਿਵੇਂ—ਬਸੰਤ, ਪਰਜ ਅਤੇ ਗਉੜੀ (ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਪ੍ਰਕਾਰ) ਪੂਰਵੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਿਵੇਂ, ਜੈਤਸਰੀ, ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ, ਮਾਲਸ੍ਰੀ,ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ, ਜਾਤੀ, ਓਡਵ ਸੰਪੂਰਣ ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਹੈ। ਪਰ ਕਈ ਸੰਗੀਤਕਾਰ 'ਸ-ਪ' ਜਾਂ 'ਰੁ-ਧੁ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ 'ਰੇ-ਪਾ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਅਪਵਾਦ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਰਾਗ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਚਲਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਾਰਵਾ ਰਾਗ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੇ 'ਰੁ-ਪ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਭੀ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਗਾ-ਧਾ' ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਕ੍ਰ ਸੰਪੂਰਣ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗ ਸ਼ਾਮ (ਸੂਰਜ ਛਿਪੇ) ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਕੋਮਲ ਰਿਖਭ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਕੋਮਲ ਰਿਖਭ ਨੂੰ ਗੰਧਾਰ ਦੇ ਕਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰਿਖਭ ਆਪਣੇ ਆਪ ਠੀਕ ਥਾਂ ਤੇ ਲਗੇਗਾ। ਭਾਵ, ਰਿਖਭ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ. ਕੇਵਲ ਇਕ ਵਾਰ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਰਿਖਭ ਦੀ ਮਧੁਰਤਾ ਸਪਸ਼ਟ

ਸ ਗ ਸ ਗ ਗ — ਪ

ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਵੇਂ "ਸ, ਰੁ ਰੁ, ਸ — ਗਰੁ, ਰੁ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ "ਸ, ਰੁ, ਰੁ, ਰੁ ਪ, ਰੁ,

ਗ ਪ ਗ

ਜਾਂ ਸ, ਗਰੁ, ਰੁਪ, ਮੰਪ, ਪਧੁ ਮੰਗਰੁ, ਰੁ, ਸ" ਇਹ ਤਾਨ ਬਾਰ ਬਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ। ਸਗੋਂ ਜਿਸ

ਪ

ਰਾਗ ਵਿਚ "ਪ, ਰੁ, ਗਰੁ, ਸ" ਇਹ ਸੁਰ ਲੱਗੇ ਉਸੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਗਉੜੀ, ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ ਤੇ ਜੈਤਸਰੀ ਆਦਿ ਰਾਗ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਨ "ਪ, ਮੰਪ.

ਮੰ

ਨ-ਸੰ ਜਾਂ ਪ, ਪਨ, ਸੰ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ 'ਰੁ-ਪ' ਜਾਂ 'ਧੁ-ਰੁ' ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ ਬਹੁਤ ਮਧੁਰ ਅਤੇ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਆਲਾਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਸੰਯੁਕਤ ਹੈ, ਬਿਲੰਬਿਤ ਵਿਚ ਇਹ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਅਭਿਆਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਨੰਬਰ ਪਹਿਲਾ ਹੈ।

ਸੂਹ-ਬਿਲਾਵਲ (ਆਲਾਪ)

ਨ਼ ਸ ਗ ਸ ਗ ਗ ਗ ਸ ਗ
੧. ਸ=ਰੁ, ਰੁ, ਸ=ਨ਼ਰੁ, ਸ=ਰੁ ਰੁ,ਸ=, ਗਰੁ ਮੱਗਰੁ, ਰੁ, ਸ ਨ਼ਰੁ=ਗਰੁ ਰੁਸ= ।

ਨ਼ ਸ ਪ਼ ਸ ਗ ਸ
੨. ਸ =ਨ਼ ਧੁਨ਼ਧੁ਼, ਪ਼ ਨ਼ਧੁਪ਼ ਮ਼ੱਪ਼ ਧੁ਼ਪ਼, ਮ਼ੱਪ਼ਨ਼, ਸ=ਰੁ ਰੁ, ਮੱਗਰੁ ਪ=ਮੱਗਰੁ ਗਰੁ=ਸ, ਨ਼,

ਗ
ਧੁਨ਼ਧੁ਼ਪ਼, ਮ਼ੱਪ਼ਨ਼, ਰੁਗਰੁ, ਰੁਸ= ।

ਸ ਗ ਗ ਪ ਗ ਸ
੩. ਸ =ਨ਼ਰੁ, ਰੁ, ਗਰੁ, ਸ=ਰੁ ਮੱ, ਪ=ਮੱਧੁਪ, ਮੱਗਰੁ ਗਰੁ, ਰੁਸ=ਸ, ਰੁ, ਰੁਪ=ਮੱਪਧੁਪ, ਮੱਧੁ,

ਗ ਗ ਗ ਗ ਮੱ
ਮੱਗਰੁ ਰੁ, ਰੁਪ=ਮੱਪ, ਮੱਧੁਪ=ਮੱਧੁ, ਮੱਗਰੁ, ਰੁ, ਸ=ਰੁਪ=ਰੁ=ਮੱਪ, ਧੁਪ, ਨਧੁਪ, ਮੱਗਰੁ,

ਗ ਮੱ ਗ
ਰੁਪ=ਰੁ, ਰੁ, ਸ= ।

ਗ ਪ ਸ ਗ
੪. ਸ=ਰੁਪ=ਮੱਪ, ਮੱਧੁਪ, ਮੱਪਧੁਮੱਪਨ=ਧੁਪ, ਮੱਪਧੁ, ਮੱਪ, ਮੱਧੁ ਮੱਗਰੁ, ਗਰੁ ਸ ਨ਼ਰੁ, ਰੁ, ਸ=

ਪ ਗ
ਮੱਪ=ਮੱਧੁਪ, ਮੱਗਰੁ, ਰੁਪ=ਮੱਪਨ=ਰੁਂਨਧੁਪ, ਮੱਪਨ=ਸਂ=ਨਸਂ ਨਧੁਪ, ਮੱਪਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਮੱਪ

ਪ ਸਂ ਪ ਮੱ ਗ
ਧੁਮੱਪਨ=ਸਂ, ਮੱਪ ਨ=ਸਂ=ਨਰੁਂਸਂ=ਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਮੱਪ, ਮੱਧੁ ਮੱਗਰੁ ਗਰੁ, ਪ=ਰੁ=ਰੁ ਮੱਪਧੁ,

ਗ
ਮੱਗਰੁ, ਰੁ ਸ= ।

ਪ ਪ ਪ ਪ ਗਂ ਗਂ
੫. ਮੱਪ, ਨ=ਸਂ, ਸਂਰੁਂਸਂ, ਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਮੱਪਧੁ, ਧੁਪ=ਮੱਪਨ=ਸਂ=ਨਸਂ, ਰੁਂ, ਰੁਂ, ਸਂ=ਨਸਂਰੁਂਸਂਨ,

ਸਂ ਗਂ ਗਂ ਗਂ ਸਂ ਸਂ ਗਂ
ਰੁਂਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਰੁਂਨਧੁਪ, ਮੱਪਨ, ਸਂ=ਨਰੁਂ, ਗਂਰੁਂ, ਰੁਂਸਂ=ਨਸਂਗਂ, ਰੁਂ=ਰੁਂਸਂ=ਨਸਂ, ਰੁਂ ਰੁਂ, ਗਂਰੁਂ,

ਸਂ ਸਂ ਗ
ਨ, ਨਸਂ=ਰੁਂਨਧੁਪ, ਮੱਪਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਮੱਧੁ, ਮੱਗਰੁ, ਗਰੁ, ਰੁਸ, ਪ=ਮੱਧੁਮੱਗਰੁ

ਗ ਮੱ ਗ
ਰੁਪ, ਰੁ, ਗਰੁ, ਰੁਸ= ।

ਸ
ਨ਼ਸ, ਰੁਰੁ ਸਸ, ਰੁਰੁ ਗਰੁ ਸਸ, ਨ਼ਨ਼ ਧੁਨਧੁਪ, ਮ਼ੱਪ਼ ਨ਼ਨ਼ ਸਸ, ਰੁਰੁ ਸਸ, ਰੁਰੁ ਪਪ ਮੱਪ ਧੁਪ ਮੱਧੁ

ਮੱਗ ਰੁਰੁ ਗਰੁ ਸਸ, ਰੁਰੁ ਪਪ ਮੱਪ, ਮੱਪ ਧੁਪ ਨਨ ਧੁਪ ਮੱਧੁ ਗਰੁ ਸਸ, ਨ਼ਨ਼ ਧੁਨ਼ ਧੁ਼ਪ਼ ਮ਼ੱਪ਼ ਨ਼ਨ਼ ਸਸ,

ਮੱਪ ਨਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਸਂ, ਨਨ ਧੁਨ ਧੁਪ, ਮੱਪ ਨਨ ਧੁਨ ਧੁਪ, ਮੱਧੁ ਮੱਗ ਰੁਪ ਮੱਰੁ ਗਰੁ ਸਸ, ਮੱਪ ਨਨ
ਸਂਸਂ ਨਰੁਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਪ ਮੱਪ, ਨਸਂ ਗਂਰੁਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਸਂ ਨਰੁਂ ਨਧੁ ਪਪ, ਨਨ ਧੁਪ ਮੱਧੁ ਮੱਗ ਰੁਰੁ ਪਪ ਮੱਗ
ਰੁਰੁ ਸਸ, ਨ਼ਨ਼ ਧੁਨ਼ ਧੁ਼ਪ਼ ਮ਼ੱਪ਼ ਨ਼ਨ਼ ਸਸ, ਮੱਪ ਨਨ ਸਂਸਂ ਨਰੁਂ ਗਂਰੁਂ ਮੱਗ ਰੁਪ, ਮੱਗ ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਨ

ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਪ ਮੱਧੁ ਮੱਗੁ ਰੁਮੱ ਗਰੁ, ਪਪ ਮੱਗ ਰੁਰੁ ਸਸ= ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੨)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਤੋ ਹੀ ਮੋ ਹੀ	ਮੋ ਹੀ ਤੋ ਹੀ	ਸਰੁ ਮੱਪ ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ	ਨਧੁ ਪਮੱ ਗਰੁ ਸਸ
੨.	· · · ·	ਪਨ ਸਂਨ ਸਂਗਂ ਰੁਂਸਂ	ਨਧੁ ਪਮੱ ਪਨ ਸਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ
੩.	ਮੱਪ ਨਧੁ ਪਮੱ ਪਨ	ਸਂਨ ਸਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਪ	ਮੱਪ ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ
੪.	· · · · ਮੱਪ ਨਨ ਧੁਪ ਮੱਪ	· · · · ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ ਨਧੁ ਮੱਪ	· · · · ਨਸਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਪ	ਸਰੁ ਗਰੁ ਮੱਪ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਮੱ ਗਰੁ ਸਸ
੫.	· · · · ਰੁਸ, ਮੱਪ ਨਸਂ ਰੁਂਰੁਂ	ਸਰੁ ਗਰੁ ਮੱਗ ਰੁਸ, ਸਂਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਮੱਪ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ, ਮੱਪ ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ ਗਂਰੁਂ	ਮੱਪ ਨਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਸਂਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ
੬.	· · · · ਰੁਰੁ ਸਸ, ਨਨ ਧੁਪ ਸਰੁ ਪਪ ਮੱਪ ਨਨ	· · · · ਮੱਮੱ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ ਪਨ ਸਂਸਂ ਨਸਂ ਗਂਗਂ	· · · · ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਸਂ ਨਨ ਧੁਪ ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਸਂ ਨਨ ਧੁਪ	ਰੁਰੁ ਸਸ, ਮੱਮੱ ਗਗ ਮੱਮੱ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ ਮੱਮੱ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਸ ਰੀ ਰ ਅ	ਰਾ ਧੈ ਮੋ ਕਉ	ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ ਨਧੁ ਪਨ	ਸਂਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ
੨.	· · · ·	ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ	ਰੁਂਨ ਧੁਪ ਮੱਪ ਨਸਂ	ਨਧੁ ਪਮੱ ਗਰੁ ਸਸ
੩.	ਨਸਂ ਨਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਪ	ਮੱਪ ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ ਨਸਂ	ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਪ ਮੱਗ	ਰੁਸ, ਮੱਪ ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ
੪.	· · · · ਰੁਰੁ ਸ,ਰੁ ਰੁਸ ਨੁਸ,	· · · · ਸਮੱ ਧੁਪ ਮੱਧੁ ਪਸਂ	ਰੁਂਰੁਂ ਸਂ,ਰੁਂ ਰੁਂਸਂ ਨਸਂ ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਸਂ ਰੁਂਨ ਧੁਪ	ਧੁਧੁ ਪਧੁ ਧੁਪ ਮੱਪ ਧੁਮੱ ਗਰੁ ਮੱਪ ਨਸਂ
੫.	ਪਨ ਸਂ,ਪ ਨਸਂ ਪਨ ਨ,ਪ ਨਸਂ, ਨਸਂ ਰੁਂਗਂ	ਸਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਮੱ ਗਰੁ, ਰੁਂਸਂ ਨਧੁ, ਨਨ ਰੁਂਨ	ਪਮੱ ਗਰੁ ਮੱਗ ਰੁਸ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਮੱ ਗਰੁ	ਸਰੁ ਮੱ,ਰੁ ਮੱਪ, ਮੱਪ ਸਰੁ ਮੱਪ ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ
੬.	ਰੁਂਰੁਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ; ਸਂਸਂ ਮੱਗ ਰੁਸ, ਰੁਰੁ ਗਰੁ	ਸਂਨ ਧੁਪ, ਨਨ ਨਧੁ ਸਨੁ ਰੁਸ, ਰੁਗ ਰੁਰੁ	ਪਮੱ ਧੁਧੁ ਧੁਪ ਮੱਗ, ਮੱਪ ਮੱਮੱ ਪਧੁ ਪਪ	ਪਪ ਪਮੱ ਗਰੁ, ਮੱਮੱ ਨਸਂ ਨਨ ਸਂਰੁਂ ਸਂਸਂ

੨. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ, ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ ॥
ਕਨਕ ਕਟਿਕ ਜਲ ਤਰੰਗ ਜੈਸਾ ॥੧॥
ਜਉ ਮੈ ਹਮ ਨ ਪਾਪ ਕਰੰਤਾ ਆਹੇ ਅਨੰਤਾ ॥
ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਹੁੰਤਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਤੁਮ ਜੁ ਨਾਇਕ ਆਛਹੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥
ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਜਨੁ ਜਾਨੀਜੈ ਜਨ ਤੇ ਸੁਆਮੀ ॥੨॥
ਸਰੀਰੁ ਆਰਾਧੈ ਮੋ ਕਉ ਬੀਚਾਰੁ ਦੇਹੂ ॥
ਰਵਿਦਾਸ ਸਮਦਲ ਸਮਝਾਵੈ ਕੋਊ ॥੩॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ, ਭ: ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੯੩)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਮ́	ਰ̱	ਗ	ਰ̱	ਸ	ਨ਼	ਸ	ਰ̱	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ́	ਧ̱	ਪ	—
ਤੋ	ਹੀ	ਮੋ	ਹੀ	ਮੋ	ਹੀ	ਤੋ	ਹੀ	ਅੰ	ऽ	ਤ	ਰ	ਕੈ	ऽ	ਸਾ	ऽ
				ਪ				ਮ́							
ਪ	ਮ́	ਪ	ਧ̱	ਮ́	ਮ́	ਪ	ਪ	ਰ̱	ਗ	ਰ̱	ਰ̱	ਸ	—	ਸ	—
ਕ	ਨ	ਕ	ਕ	ਟਿ	ਕ	ਜ	ਲ	ਤ	ਰੰ	ऽ	ਗ	ਜੈ	ऽ	ਸਾ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ				ਸਂ											
ਮ́	ਮ́	ਪ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰ̱ਂ	ਰ̱ਂ	—	ਰ̱ਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਜਉ	ਮੈ	ਹਮ	ਨ	ਪਾ	ਪਕ	ਰੰ	ਤਾ	ਅ	ਹੇ	ऽ	ਅ	ਨੰ	ऽ	ਤਾ	ऽ
ਸਂ								ਮ́							
ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ̱	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਰ̱	ਗ	ਰ̱	—	ਸ	—	ਸ	—
ਪ	ਤਿ	ਤ	ਪਾ	ਵ	ਨ	ਨਾ	ऽਮ	ਕੈ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਹੁੰ	ऽ	ਤਾ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੩. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਅਚਰਜ ਏਕੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਪੰਡੀਆ ਅਬ ਕਿਛੁ ਕਹਨੁ ਜਾਈ ॥
ਸੁਰਿ ਨਰ ਗਣ ਗੰਧ੍ਰਬ ਜਿਨਿ ਮੋਹੇ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਮੇਖੁਲੀ ਲਾਈ ॥੧॥
ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਅਨਹਦ ਕਿੰਗੁਰੀ ਬਾਜੈ ॥
ਜਾਕੀ ਦਿਸਟਿ ਨਾਦ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਭਾਠੀ ਗਗਨੁ ਸਿੰਙਿਆ ਅਰੁ ਚੁੰਙਿਆ ਕਨਕ ਕਲਸ ਇਕੁ ਪਾਇਆ ॥
ਤਿਸੁ ਮਹਿ ਧਾਰਚੁਐ ਅਤਿ ਨਿਰਮਲ ਰਸ ਮਹਿ ਰਸਨ ਚੁਆਇਆ ॥੨॥
ਏਕ ਜੁ ਬਾਤ ਅਨੂਪ ਬਨੀ ਹੈ ਪਵਨ ਪਿਆਲਾ ਸਾਜਿਆ ॥
ਤੀਨਿ ਭਵਨ ਮਹਿ ਏਕੋ ਜੋਗੀ ਕਹਹੁ ਕਵਨ ਹੈ ਰਾਜਾ ॥੩॥
ਐਸੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਪੁਰਖੋਤਮ ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥
ਅਉਰ ਦੁਨੀ ਸਭ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨੀ ਮਨੁ ਰਾਮ ਰਸਾਇਨ ਮਾਤਾ ॥੪॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੯੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਸ				ਪ											
ਨ਼	ਸ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਮੱ	ਪ	—	ਨ	—	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ਅ	ਨ	ਹ	ਦ	ਕਿ	ਗੁ	ਰੀ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ऽ	ऽ
								ਗ							
—	ਪ	—	ਪ	ਮੱ	—	ਗ	—	ਰੁ	—	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ऽ	ਬਾ	ऽ	ਜੈ	ਬਾ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਜਾ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ऽ
	ਨ਼														
—	ਸ	—	ਧੁ	ਪ	-ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਰੁ	ਸ
ऽ	ਜਾ	ऽ	ਕੀ	ਦਿ	ऽਸ	ਟ	ਨਾ	ऽ	ਦ	ਲਿ	ਵ	ਲਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਮੱ			ਪ				ਨ							
	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਪ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—
	ਅਚ	ਰ	ਜ	ਏ	ऽ	ਕ	ਸੁ	ਨਹੁ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਪੰ	ਡੀ	ਆ	ऽ
—	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਮੱਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ऽ	ਅਬ	ਕਿ	ਛ	ਕ	ਹ	ਨ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ
—	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	—
ऽ	ਸੁਰ	ਨ	ਰ	ਗ	ਣ	ਗੰ	ऽ	ਧ੍ਰ	ਬ	ਜਿ	ਨ	ਮੋ	ऽ	ਹੇ	ऽ

ਨ															
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਧ	ਧ	ਧ	—	ਰ	—	—	—	ਸ	—	—	—
ਫਿ੍	ਛੜ	ਣ	ਮੇ	ऽ	ਖ	ਲੀ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ।

੪. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਤੂ ਦਰਿਆਉ ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਮੈ ਮਛੁਲੀ ਕੈਸੇ ਅੰਤੁ ਲਹਾ ॥
ਜਹ ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਤਹ ਤੂ ਹੈ ਤੁਝ ਤੇ ਨਿਕਸੀ ਫੂਟਿ ਮਰਾ ॥੧॥
ਨ ਜਾਣਾ ਮੇਉ ਨ ਜਾਣਾ ਜਾਲੀ ॥ ਜਾ ਦੁਖੁ ਲਾਗੈ ਤਾ ਤੁਝੈ ਸਮਾਲੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਤੂ ਭਰਪੂਰਿ ਜਾਨਿਆ ਮੈ ਦੂਰਿ ॥ ਜੋ ਕਛੁ ਕਰੀ ਸੁ ਤੇਰੈ ਹਦੂਰਿ ॥
ਤੂ ਦੇਖਹਿ ਹਉ ਮੁਕਰਿ ਪਾਉ ॥ ਤੇਰੈ ਕੰਮਿ ਨ ਤੇਰੈ ਨਾਇ ॥੨॥
ਜੇਤਾ ਦੇਹਿ ਤੇਤਾ ਹਉ ਖਾਉ ॥ ਬਿਆ ਦਰੁ ਨਾਹੀ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਉ ॥
ਨਾਨਕੁ ਏਕ ਕਹੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤੇਰੈ ਪਾਸਿ ॥੩॥
ਆਪੇ ਨੇੜੈ ਦੂਰਿ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਮੰਝਿ ਮਿਆਨੋ ॥
ਆਪੇ ਵੇਖੈ ਸੁਣੇ ਆਪੇ ਹੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥
ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਹੁਕਮੁ ਸੋਈ ਪਰਵਾਨੁ ॥੪॥ (ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੨੪)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
ਪ				ਸਂ				ਸਂ							
ਮ'	ਪ	ਨ	ਨ	ਰਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਪ	—
ਨ	ਜਾ	ऽ	ਣਾ	ਮੇ	ऽ	ਉ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਣਾ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਲੀ	ऽ
ਪ				ਧ											
ਮ'	—	ਪ	ਧ	ਮ'	ਗਰ	ਗ	ਰਸ	ਸ	ਪ	ਮ'	ਗਰ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ਜਾ	ऽ	ਦੁ	ਖ	ਲਾ	ऽऽ	ਗੈ	ਤਾऽ	ਤੁ	ਝੈ	ऽ	ਸऽ	ਮਾ	ऽ	ਲੀ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ								ਸਂ				ਸਂ			
ਮ'	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਨਸਂ	ਨਧ	ਪ
ਤੂ	ऽ	ਦ	ਰਿ	ਆ	ऽ	ਉ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਬੀ	ऽऽ	ਨਾऽ	ऽ
ਪ										ਧ					
ਮ'	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	(ਪ)	—	ਮ'	ਗਰ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ਮੈ	ऽ	ਮ	ਛ	ਲੀ	ऽ	ਕੈ	ਸੇ	ਅੰ	ऽ	ਤ	ਲऽ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਸ		ਗ		ਸ		ਸ									
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਰ਼	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਜ	ਹ	ਜ	ਹ	ਦੇ	ऽ	ਖਾ	ऽ	ਤ	ਹ	ਤ	ਹ	ਤੂ	ऽ	ਹੈ	ऽ
ਸਂ															
ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਧੁ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਤੂ	ਝ	ਤੇ	ऽ	ਨਿ	ਕ	ਸੀ	ऽ	ਛੂ	ऽ	ਟ	ਮ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਨ ਪਿਆਰਿਆ ਜੀ ਮਿਤ੍ਰਾ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਝੂਠੁ ਪਸਾਰੇ ॥
ਮਨ ਪਿਆਰਿਆ ਜੀਉ ਮਿਤ੍ਰਾ ਬਿਖੁ ਸਾਗਰੁ ਸੰਸਾਰੇ ॥
ਚਰਣ ਕਮਲ ਕਰਿ ਬੋਹਿਥੁ ਕਰਤੇ ਸਹਸਾ ਦੂਖੁ ਨ ਬਿਆਪੈ ॥
ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੇਟੈ ਵਡਭਾਗੀ ਆਠ ਪਹਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਪੈ ॥
ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਸੇਵਕ ਸੁਆਮੀ ਭਗਤਾ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੇ ॥
ਨਾਨਕੁ ਸਿਖ ਦੇਇ ਮਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਝੂਠ ਪਸਾਰੇ ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਸ				ਮ́		ਧੁ									
ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਪ	ਪ	—	ਮ́	—	ਪ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ਮ	ਨ	ਪਿਆ	ऽ	ਰਿਆ	ऽ	ਜੀ	ऽ	ਮਿ	ऽਤ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ́								ਮ́		ਗ					
ਰੁ	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਮੱਪ	ਨਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਰੁ	—	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਹ	ਰਿ	ਬਿ	ਨ	ਝੂऽ	ऽऽ	ਠ	ਪ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ				ਨ						ਗਂ					
ਮ́	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—	—	—
ਮ	ਨ	ਪਿਆ	ऽ	ਰਿਆ	ऽ	ਜੀ	ਉ	ਮਿ	ऽਤ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
				ਗਂ				ਰੁਂ				ਗ			
ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਮ́	—	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਧੁ	ਮੱਪ	ਧੁਪ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਬਿ	ਖ	ਸਾ	ऽ	ਗ	ਰ	ਸੰ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਜੋ ਸਿਰੁ ਸਾਂਈ ਨਾ ਨਿਵੈ ਸੋ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਡਾਰਿ ॥
ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਪਿੰਜਰ ਮਹਿ ਬਿਰਹਾ ਨਹੀ ਸੋ ਪਿੰਜਰੁ ਲੈ ਜਾਰਿ ॥੧॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਕੀ ਵਾਰ, ਸਲੋਕ ਮ: ੨, ਪੰਨਾ ੮੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਗ				ਗ			
ਪ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	(ਪ)	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	—	ਮੱ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਜੋ	ऽ	ਸਿ	ਰ	ਸਾਂ	ऽ	ਈ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਨਿ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ਼				ਸ	ਗ			ਨ਼				ਗ			
ਮ਼ੱ	ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	—	ਪ	—	ਰੁ	—	ਸ	—
ਸੋ	ऽ	ਸਿ	ਰ	ਦੀ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੁ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ				ਨ				ਸਂ							
ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਰੁਂ	—	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਨਾ	ਨਕ	ਜਿਸ	ਪਿੰ	ਜ	ਰ	ਮਹਿ	ऽ	ਬਿਰ	ਹਾ	ऽ	ਨ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ												ਗ			
ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਸੋ	ऽ	ਪਿੰ	ऽ	ਜ	ਰ	ਲੈ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ

ਨੋਟ :—ਇਸ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਵੀ ਤਾਨਾਂ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ।

੭, ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਹਰਿ ਧਨੁ ਰਾਸਿ ਹੈ ਗੁਰ ਪੂਛਿ ਕਰਹਿ ਵਾਪਾਰੁ ॥
ਹਰਿਨਾਮੁ ਸਾਲਾਹਨਿ ਸਦਾ ਸਦਾ ਵਖਰੁ ਹਰਿਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ॥
ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਰਿਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਅਤੁਟੁ ਭੰਡਾਰੁ ॥੧॥
ਭਾਈ ਰੇ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਸਮਝਾਇ ॥
ਏ ਮਨ ਆਲਸੁ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਧਿਆਇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਕਾ ਪਿਆਰੁ ਹੈ ਜੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਪਾਖੰਡਿ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਵਈ ਦੁਬਿਧਾ ਬੋਲੁ ਖੁਆਰੁ ॥
ਸੋ ਜਨ ਰਲਾਇਆ ਨਾ ਰਲੈ ਜਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਬਿਬੇਕ ਬੀਚਾਰੁ ॥੨॥
ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਹਰਿ ਆਖੀਐ ਜੋ ਹਰਿ ਰਾਖੈ ਉਰਿ ਧਾਰਿ ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਉਪੇ ਆਗੈ ਧਰੇ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਮਾਰਿ ॥
ਧਨੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ਹੈ ਜਿ ਕਦੇ ਨ ਆਵੈ ਹਾਰਿ ॥੩॥
ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਈਐ ਵਿਣੁ ਕਰਮੈ ਪਾਇਆ ਨ ਜਾਇ ॥
ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਤਰਸਦੇ ਜਿਸੁ ਮੇਲੇ ਸੋ ਮਿਲੈ ਹਰਿ ਆਇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਸਦਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇ ॥੪॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੨੮)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਸ								ਮੱ							
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੰਪ	ਧੁ	ਪ	-ਪ
ਭਾ	ਈ	ਰੇ	ऽ	ਇ	ਸ	ਮ	ਨ	ਕੀਉ	ऽ	ਸ	ਮ	ਝਾऽ	ऽ	ऽ	ऽਇ
ਮੱ												ਨ਼			
ਪ	ਮੱ	ਪ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਰੁ	ਸ
ਏ	ऽ	ਮ	ਨ	ਆ	ऽ	ਲ	ਸ	ਕਿਆ	ऽ	ऽ	ਕ	ਰਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ
												ਗ			
ਨ਼	ਧੁ਼	ਪ਼	ਪ਼	ਪ	—	ਧੁ	ਧੁ	ਰੁ	—	—	ਮੰ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਗੁ	ਰ	ਮੁ	ਖ.	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਧਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ								ਸਂ							
ਮੰ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	—
ਹਰਿ	ਭ	ਗ	ਤ	ਹ	ਰਿ	ਧ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਸ	ਹੈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਸ															
ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	ਸੰ
ਗੁ	ਰ	ਪੂ	ਛ	ਕ	ऽ	ਰਹਿ	ਵਾ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ਹਰਿ
ਨ								ਮੰ			ਪੰ				
ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਪੰ	ਪੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	—
ਨਾ	ऽ	ਮ	ਸ	ਲਾ	ऽ	ਹ	ਨ	ਸ	ਦਾ	ऽ	ਸ	ਦਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸੰ						ਗ									
ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁੰ	—	—	—	ਰੁ	—	—	ਰੁ
ਵ	ਖਰ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਅ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ
ਗ															
ਰੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੰ	—	ਧੁ	—	ਪ	—	—	ਪ
ਗੁਰ	ਪੂ	ਰੈ	ਹਰਿ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਦ੍ਰਿ	ੜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ਹਰਿ
								ਮੰ				ਗ			
ਪ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਰੁ	—	—	—	ਰੁ	—	ਸ	—
ਭ	ਗ	ਤ	ਅ	ਤੁ	ऽ	ਟ	ਭੰ	ਡਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੮. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ ॥
ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਚੋਲੜਾ ਆਪ ਸੇਜ ਭਤਾਰੁ ॥੧॥
ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਆਪੇ ਮਾਛੀ ਮਛੁਲੀ ਆਪੇ ਪਾਣੀ ਜਾਲੁ ॥
ਆਪੇ ਜਾਲ ਮਣਕੜਾ ਆਪੇ ਅੰਦਰਿ ਲਾਲੁ ॥੨॥
ਆਪੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਰੰਗੁਲਾ ਸਖੀਏ ਮੇਰਾ ਲਾਲੁ ॥
ਨਿਤ ਰਵੈ ਸੋਹਾਗਣੀ ਦੇਖੁ ਹਮਾਰਾ ਹਾਲੁ ॥੩॥
ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਨਕ ਬੇਨਤੀ ਤੂ ਸਰਵਰ ਤੂ ਹੰਸੁ ॥
ਕਉਲ ਤੂ ਹੈ ਕਵੀਆ ਤੂ ਹੈ, ਆਪੇ ਵੇਖਿ ਵਿਗਸੁ ॥੪॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੨੩)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਪ	—	ਪ	ਮੰਧੁ	ਪ	ਪ
ਰੰ	ऽ	ਗ	ਰ	ऽ	ਤਾ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ਸਾ	ਹਿ	ਬ

ਪ	ਮੱ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਰੁੰਨ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਰ	ਵਿ	ਰ	ਹਿਆ	ਭ	ਰ	ਪੂ	ss	s	ਰ	s	s

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਪ	ਨ ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਆ	s	ਪੇ	ਰ	ਸੀ	ਆ	ਆ	s	ਪ	ਰ	ਸ	s
ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸਂ	—	—	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਆ	s	ਪੇ	ਗਾ	ਵ	ਣ	ਹਾ	s	s	ਰ	s	s
ਮੱ ਧੁ	—	ਧੁ	ਧੁ	—	ਧੁ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	—	—
ਆ	s	ਪੇ	ਹੋ	s	ਵੇ	ਰੇ	s	ਲ	ੜਾ	s	s
ਸ ਰੁ	—	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਆ	s	ਪੇ	ਸੇ	ਜ	ਭ	ਤਾ	s	s	ਰ	s	s

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਗਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

੯. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਝਪਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਕਹੂੰ ਗੀਤ ਕੇ ਗਵਯਾ, ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜੱਯਾ,
ਕਹੂੰ ਨ੍ਰਿਤ ਕੇ ਨਚੱਯਾ ਕਹੂੰ ਨਰ ਕੋ ਅਕਾਰ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਬਾਨੀ, ਕਹੂੰ ਕੋਕ ਕੀ ਕਹਾਨੀ,
ਕਹੂੰ ਰਾਜਾ ਕਹੂੰ ਰਾਨੀ, ਕਹੂੰ ਨਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜਯਾ, ਕਹੂੰ ਧੇਨ ਕੇ ਚਰਯਾ,
ਕਹੂੰ ਲਾਖਨ ਲਵਯਾ, ਕਹੂੰ ਸੁੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਹੋ ॥
ਸੁਧਤਾ ਕੀ ਸਾਨ ਹੋ, ਕਿ ਸੰਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋ,
ਕਿ ਦਾਤਾ ਮਹਾ ਦਾਨ ਹੋ, ਕਿ ਨ੍ਰਿਦੋਖੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੋ ॥੮॥੧੮॥
(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

X		੨			੦		੩		
ਸ ਰੁ	ਰੁ	ਗ ਰੁ	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਸੁ	ਧ	ਤਾ	s	ਕੀ	ਸਾ	ਨ	ਹੋ	s	ਕਿ

ਸ									
ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਸੰ	S	ਤ	ਨ	ਕੇ	ਪ੍ਰਾ	ਨ	ਹੋ	S	ਕਿ
ਸ									
ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਪ	—	ਪ	ਪਮੱ	ਧੁ	—	ਧੁਧੁ
ਦਾ	ਤਾ	ਮ	ਹਾ	S	ਦਾ	ਨS	ਹੋ	S	ਕਿ ਨ੍ਰਿ
ਪ	ਪ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	ਮੰਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਦੋ	ਖੀ	ਨਿ	ਰੰ	S	ਕਾ	ਰS	ਹੋ	S	S
									ਕਹੂੰ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ					ਸੰ				
ਪ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਗੀ	ਤ	ਕੇ	S	ਗ	ਵ	ਯਾ	ਕ	ਹੂੰ	S
ਸੰ		ਸੰ			ਸੰ				
ਨ	ਨ	ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਬੇ	ਨ	ਕੇ	S	ਬ	ਜ	ਯਾ	ਕ	ਹੂੰ	S
ਧੁ									
ਮੰ	ਮੰ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਨ੍ਰਿ	ਤ	ਕੇ	S	ਨ	ਚ	ਯਾ	ਕ	ਹੂੰ	S
ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਨ	ਰ	ਕੋ	S	ਅS	ਕਾ	ਰ	ਹੋ	S	S

ਨੋਟ :—'ਝਪਤਾਲ' ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ 'ਇਕਤਾਲੇ' ਦੀ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ) ਵਿਚ ਗਾਉ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਉਸੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਮੰ											
ਰੁ	—	ਰੁ	ਪ	—	ਪ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਸੁ	S	ਧ	ਤਾ	S	ਕੀ	ਸਾ	S	ਨ	ਹੋ	S	ਕਿ
ਸ	—	—	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਧੁ	ਪ	ਪ
ਸੰ	S	S	ਤ	ਨ	ਕੇ	ਪ੍ਰਾ	S	ਨ	ਹੋ	S	ਕਿS

ਮ´	ਪ	ਮ´	ਪ	ਨ	ਧ̱	ਰ̱ਂ	ਨ	ਧ̱	ਪ	ਪ	ਪ
ਦਾ	ਤਾ	ऽ	ਮ	ਹਾ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਨ	ਹੋ	ਕਿ	ਨ੍ਹਿ
ਮ´ਪ	ਧ̱	—	ਮ´	ਗ	—	ਰ̱	—	ਮ´	ਗ	ਰ̱	ਸ
ਢੋऽ	ਖੀ	ऽ	ਨਿ	ਰੰ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ਹੋ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ			ਨ								
ਮ´	ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰ̱ਂ	ਸਂ	—
ਗੀ	ऽ	ਤ	ਕੇ	ऽ	ਗ	ਵ	ਯਾ	ऽ	ਕ	ਹੂੰ	ऽ;
ਗਂ											
ਰ̱ਂ	ਗਂ	ਰ̱ਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਰ̱ਂ	ਨ	ਧ̱	ਪ	—
ਬੇ	ऽ	ਨ	ਕੇ	ऽ	ਬ	ਜ	ਯਾ	ऽ	ਕ	ਹੂੰ	ऽ
ਮ´	ਪ	ਪ	ਧ̱	—	ਪ	ਰ̱	ਰ̱	—	ਸ	ਸ	—
ਨ੍ਹਿ	ऽ	ਤ	ਕੇ	ऽ	ਨ	ਚ	ਯਾ	ऽ	ਕ	ਹੂੰ	ऽ
ਨ	ਰ̱ਂ	ਨ	ਧ̱	ਪ	ਮ´	ਰ̱ਮ´	ਪਧ̱	ਪਮ´	ਗਰ̱	ਸ	—
ਨ	ਰ	ऽ	ਕੇ	ऽ	ਅ	ਕਾऽ	ऽऽ	ਰऽ	ਹੋऽ	ऽ	ऽ

—ਕਬਿੱਤ ਸਵੱਯੇ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਇਸੇ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੦. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਏਕਾ ਸੁਰਤਿ ਜੇਤੇ ਹੈ ਜੀਅ ॥ ਸੁਰਤਿ ਵਿਹੂਣਾ ਕੋਇ ਨ ਕੀਅ ॥
ਜੇਹੀ ਸੁਰਤਿ ਤੇਹਾ ਤਿਨ ਰਾਹੁ ॥ ਲੇਖਾ ਇਕੋ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ ॥੧॥
ਕਾਹੇ ਜੀਅ ਕਰਹਿ ਚਤੁਰਾਈ ॥ ਲੇਵੈ ਦੇਵੈ ਢਿਲ ਨ ਪਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਜੀਆ ਕਾ ਤੋਹਿ ॥ ਕਿਤ ਕਉ ਸਾਹਿਬ ਆਵਹਿ ਰੋਹਿ ॥
ਜੇ ਤੂ ਸਾਹਿਬ ਆਵਹਿ ਰੋਹਿ ॥ ਤੂ ਓਨਾ ਕਾ ਤੇਰੇ ਓਹਿ ॥੨॥
ਅਸੀ ਬੋਲਵਿਗਾੜ ਵਿਗਾੜਹ ਬੋਲ ॥ ਤੂ ਨਦਰੀ ਅੰਦਰਿ ਤੋਲਹਿ ਤੋਲ ॥
ਜਹ ਕਰਣੀ ਤਹ ਪੂਰੀ ਮਤਿ ॥ ਕਰਣੀ ਬਾਝਹੁ ਘਟੇ ਘਟਿ ॥੩॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਗਿਆਨੀ ਕੈਸਾ ਹੋਇ ॥ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ਬੂਝੈ ਸੋਇ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਸੋ ਗਿਆਨੀ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਣੁ ॥੪॥੩੦॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੨੪-੨੫)

ਅਸਥਾਈ

X		•		੨		੩		੦	
ਨ									
ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਕਾ	ऽ	ਹੇ	ऽ	ਜੀ	ਅ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕ
ਸ									
ਨ	—	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ਰਹਿ	ऽ	ਚ	ਤ	ਰਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱ	—	ਪੱ	—	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ਲੇ	ऽ	ਵੇ	ऽ	ਦੇ	ऽ	ਵੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ									
ਰੁ	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਢਿ	ऽ	ਲ	ਨ	ਪਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ				ਨ					
ਮੱ	—	ਪ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਏ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਸੁ	ਰ	ਤ	ऽ	ऽ	ਜੇ
ਜੋ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ਸੁ	ਰ	ਤ	ऽ	ऽ	ਤੇ
ਨ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	—
ਤੇ	ऽ	ਹੈਂ	ऽ	ਜੀ	ਅ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਹਾ	ऽ	ਤਿ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਮੱਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	—
ਸੁ	ਰ	ਤ	ਵਿ	ਹੂ	ऽ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਲੋ	ऽ	ਖਾ	ऽ	ਇ	ऽ	ਕੌ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਕੋ	ऽ	ਇ	ਨ	ਕੀ	ਅ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਆ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੨. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਪੜਤਾਲ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਊਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ ॥
ਕਸਤੂਰਿ ਕੁੰਗੂ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨਿ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥੧॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥
ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੂਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਧਰਤੀ ਤ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜੜਤੀ ਪਲੰਘਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥
ਮੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੈ ਕਰੇ ਰੰਗਿ ਪਸਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥੨॥
ਸਿਧੁ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ ॥
ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ਬੈਸਾ ਲੋਕੁ ਰਾਖੈ ਭਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥੩॥
ਸੁਲਤਾਨੁ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰ ਤਖਤਿ ਰਾਖਾ ਪਾਉ ॥
ਹੁਕਮੁ ਹਾਸਲੁ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਨਾਨਕਾ ਸਭ ਵਾਉ ॥
ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥੪॥

(ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੪)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਨ਼									
ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਹ	ਰਿ	ਬਿ	ऽ	ਨ	ਜੀ	ऽ	ਉ	ऽ	ऽ
ਰੁ	ਰੁ	ਪ	—	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਜ	ਲ	ਬ	ऽ	ਲ	ਜਾ	ऽ	ਉ	ऽ	ऽ;
ਪ									
ਮੱ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ
ਮੈ	ऽ	ਆ	ऽ	ਪ	ਣਾ	ऽ	ਗੁ	ऽ	ਰ
ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਪੂ	ऽ	ਛ	ऽ	ऽ	ਦੇ	ऽ	ਖਿਆ	ऽ	ऽ
ਸ	ਪਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	ਰੁ	—	ਸ	—	—
ਅ	ਵਰ	ਨਾ	ऽ	ਹੀ	ਥਾ	ऽ	ਉ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ—ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਝਪਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਮੰ									
ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	—
ਮੋ	ऽ	ਤੀ	ਤ	ਮੰ	ऽ	ਦ	ਰ	ऽ	ऽ
ਕ	ऽਸ	ਤੂ	ਰ	ਕੁੰ	ऽ	ਗੂ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ਊ	ऽ	ऽ	ਸ	ਰਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਅ	ਗ	ऽ	ਰ	ਚੰ	ऽ	ਦ	ਨ	ऽ	ऽ
ਨ									
ਸਂ	ਸਂ	ਗਂ	ਰੁੰ	ਮਂ	ਗਂ	ਰੁੰ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਰ	ਤ	ਨੀ	ਤ	ਹੋ	ऽ	ਹਿ	ऽ	ऽ	ਜ
ਲੀ	ऽ	ऽ	ਪ	ਆ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ੜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਉ	ऽ	ऽ	ऽ
ਚਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਉ	ऽ	ऽ	ऽ →
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੈਂ	ਧੁ	ਪ	—	—	—
→ ਮ	ਤ	ਦੇ	ਖ	ਭੂ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੰ	—	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਵੀ	ऽ	ऽ	ਸ	ਰੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੇ	ਰਾ
ਨ	—	ਸ	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਚਿ	ऽ	ਤ	ਨ	ਆ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ									
ਧੁ	—	—	—	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਉ	ऽ	ऽ	ऽ—ਅਸਥਾਈ—ਹਰਿ ਬਿਨ...

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ, ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਗਾਓ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੩. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਪੜਤਾਲ=ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰਾਗਾਂ ਵਿਚਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਹੈ ਜੇ ਸਚਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥
ਸਦਾ ਹਰਿ ਸਚੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਨਿਹਚਲ ਮਤਿ ਅਪਾਰੁ ॥
ਰਤਨੁ ਅਮੋਲਕੁ ਪਾਇਆ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਜਿਹਵਾ ਸਚੀ ਮਨੁ ਸਚਾ, ਸਚਾ ਸਰੀਰ ਅਕਾਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਸਚੈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਸੇਵਿਐ ਸਦਾ ਸਚੁ ਵਾਪਾਰੁ ॥੧॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੮੩)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
								ਸ	ਗਰੁ	ਪ ਮੰ	ਪ
								ਰਾ	ਗਾਂS	ਵਿ	ਚ
ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ ਰੁ	ਸਨ਼	ਸ	ਗਰੁ	ਪ ਮੰ	ਪ
ਸਿ	S	ਰੀ	ਰਾ	S	ਗ	ਹੈ	SS;	ਰਾ	ਗਾਂS	ਵਿ	ਚ
ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	—	ਪ	ਮੰ	—	ਪ ਧੁ	—	—
ਸਿ	S	ਰੀ	ਰਾ	S	S	ਗ	ਹੈ	S	ਜੇ	S	S
ਮੰ ਰੁ	—	—	ਸ	—	—	ਨ਼	ਰੁ	—	ਸ	—	—
ਸ	S	S	ਚ	S	S	ਧ	S	S	ਰੇ	S	S
ਨ਼ ਸ	—	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	ਮੰ	—	ਪ	ਧੁ	—	—
ਜੇ	S	S	ਸ	S	ਚ	ਧ	S	S	ਰੇ	S	S
ਧੁ ਰ	—	—	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—				
ਪਿਆ	S	S	S	S	S	ਰ	S				

ਅੰਤਰਾ—ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਮੰ ਪ	ਪ	—	ਮੰ	ਮੰ	ਪ	ਪ	ਨ ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਸ	ਦਾ	S	ਹ	ਰਿ	ਸ	ਚ	ਮ	S	ਨ	ਵ	S	ਸੈ	S
ਨ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਗ ਰੁ	—	—	ਸ	—	—	—
ਨਿਹ	ਚ	ਲ	ਮ	S	ਤ	ਅ	ਪਾ	S	S	ਰ	S	S	S

ਅਗੇ...

ਇਕਤਾਲਾ ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਤਿਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸ	ਸ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	—	ਪ	—	—
ਰਤ	ਨ	ਅ	ਮੋ	ਲ	ਕ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ
ਮੰ	ਮੰ	ਮੰ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧੁ	—	—	—	—	ਧੁ
ਗੁ	ਰ	ਕਾ	ਸਬ	ਦ	ਬੀ	ਚ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ;
						ਨ			ਨ		
ਪ	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਪ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਜਿ	ਹ	ਵਾ	ਸ	ਚੀ	ऽ	ਮ	ऽ	ਨ	ਸ	ਚਾ	ऽ
ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	—	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ
ਸ	ਚਾ	ਸ	ਰੀ	ਰ	ਅ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ਅ
ਨ											
ਧੁ	—	—	—	ਧੁ	ਧੁ	ਰੁ	—	—	—	—	ਰੁ
ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ਅ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ
ਸ	—	—	ਗੁ	ਰੁ	—	ਪ	ਮੰ	—	ਪ	—	—
ਰਾ	ऽ	ऽ	ਗਾ	ऽ	ऽ	ਵਿ	ऽ	ऽ	ਚ	ऽ	ऽ—ਅਸਥਾਈ ਚਾਰ...

ਅੰਤਰਾ ਦੂਜਾ—ਤਿੰਨਤਾਲ (ਚਾਰ: ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

੦				੩				×				੨			
								ਨ							
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਮੰ	ਪ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਸ	ਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ऽ	ਚੇ	ऽ	ਸੇ	ਵੀ	ਐ	ऽ
ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਸ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਸ	ऽ	ਚ	ਵ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ
ਪ	—	ਪ	—	ਮੰ	—	ਪ	ਪ	ਧੁ	—	—	—	ਰੁ	—	ਸ	—
ਸ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਸ	ऽ	ਚ	ਵ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ
ਸ	—	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	—	ਪ	—								
ਰਾ	ऽ	ਗਾਂ	ऽ	ਵਿ	ऽ	ਚ	ऽ								

ਸਿਰੀ ਰਾਗ—ਅਸਥਾਈ ਚਾਰ: (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਨੋਟ :—'ਪੜਤਾਲ' ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਯ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵਖੋ-ਵਖ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਲਯ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚਲੇ. ਇਹੋ ਹੀ ਪੜਤਾਲ ਗਾਉਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ।

(ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ

ਵਾਦੀ - ਗ	ਠਾਟ—ਪੂਰਵੀ	ਸਮਾਂ—ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ)
ਸੰਵਾਦੀ —ਨ	ਜਾਤੀ —ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਦੋਵੇਂ 'ਮੱਧਮਾਂ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰ̲ ਗ, ਮ́ਪ, ਧ̲ ਨ ਸੰ।

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ ਨ ਧ̲ ਪ, ਮ́ ਗ, ਰ̲ ਗ ਮ ਗ, ਰ̲ ਸ।

ਗ

ਪਕੜ - ਨ਼, ਰ̲ਗ, ਮਗ, ਮ́ਧ̲ ਮ́ਗ, ਰ̲ ਮ ਗ, ਮ́ ਰ̲, ਸ।

ਪੂਰਵਾ ਜਾਂ ਪੂਰਵੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ 'ਪੂਰਵਦੀ' ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਸ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪੂਰਵੀ ਭਾਗ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ੧੬ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੋਂ ਰਚੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਦਾ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਕਿ ੧੩ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਉੱਤ੍ਰਾਧ ਵਿਚ ਮਿਥਿਲਾ ਤੇ ਬੰਗਾਲ ਵਿਖੇ ਪੂਰਵੀ ਨਾਮ ਦਾ ਰਾਗ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨਾਟਕੀ ਰਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਗ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਅਪਣਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਉਹ ਦੱਖਣ ਦੇ ਸੰਗੀਤ "ਸਦਰਾਗ-ਚੰਦ੍ਰੋਦਜ, ਸੁਰਮੇਲ ਕਲਾਨਿਧੀ, ਸੰਗੀਤ ਸਾਰਾਮ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ" ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਲੇਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਵ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਦੱਖਣ ਵਿਚ, ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਾਂ ਵਖੋ-ਵਖ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਭ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਪਹਿਲਾਂ ਭੈਰਉ ਰਾਗ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੀ। ਦੱਖਣ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਲਵਗੌਡ ਮੇਲ (ਮਾਯਾ ਮਾਲਵਗੌਡ) ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਸੰਗੀਤ ਸਦਰਾਗ-ਚੰਦ੍ਰੋਦਜ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪੂਰਵੀ 'ਰ̲-ਧ̲' ਸਹਿਤ ਆਧੁਨਿਕ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ ਵਿਚ ਪੂਰਵੀ ਤੇ ਪੂਰਵੀ-ਸਾਰੰਗ ਵਿਚ ਦੋ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ: ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਤਾਂ ਓਹੀ 'ਰ̲-ਧ̲' ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰਵੀ-ਸਾਰੰਗ ਵਿਚ 'ਰ̲ ਮ́ ਧ̲' ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਈ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਪੂਰਵੀ ਦਾ ਭੈਰਉ ਰੂਪ ਤਾਂ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਪੂਰਵੀ-ਸਾਰੰਗ ਨੂੰ ਹੀ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਸਿਰਫ ਪੂਰਵੀ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ। ਇੰਜ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੇ ਨਵੀਨ ਪੂਰਵੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮਮਿਸ਼ਰਣ ਤੋਂ 'ਰ̲ ਮ ਮ́ ਧ̲' ਵਾਲੀ ਪੂਰਵੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਏਹੀ ਅਜ-ਕਲ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਇਸ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ) ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਦੋਨੋਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਕ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਮਲ 'ਮ' ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ, ਪਰ ਖਯਾਲ ਗਾਇਕ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ 'ਮੱਧਮ' ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਵਲ ਤੀਵਰ 'ਮੱਧਮ' ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਪੂਰੀਆ-ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਂਜ ਕੋਮਲ 'ਮੱਧਮ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਖਾਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—"ਪਮੰ, ਗਮਗ, ਜਾਂ ਨ਼ਰੁਗ, ਮਗ, ਰੁਮਗ, ਮੱਗਰੁਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਦੇ ਨਾਲ 'ਕੋਮਲ ਮੱਧਮ' ਲਾਈਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਕੋਮਲ 'ਧੁ' ਭੈਰਉ ਰਾਗ ਦੇ 'ਧੈਵਤ' ਤੋਂ ਇਕ ਸਰੁਤੀ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਕੁਝ ਗਾਇਕ ਤੀਵਰ 'ਧੈਵਤ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਕੋਮਲ ਤੀਵਰ ਦੋਵੇਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੂਰਵੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਕੋਮਲ 'ਧੈਵਤ' ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰਾਗ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ 'ਸ, ਗ, ਪ ਤੇ ਨ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਹੈ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਨਿਖਾਦ' ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ 'ਪੰਚਮ' ਦੁਰਬਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ— "ਸ, ਨ਼ਰੁਗ, ਮਗ, ਮੱਰੁਗ, ਮੰਪਧੁਪ, ਮੱਗ, ਗਮੰਧੁ, ਨਸ—ਰੁੰਨਧੁ, ਨਧੁਪ, ਮੱਗਮਗ, ਰੁਮਗ, ਗਰੁ,ਸ" ਇਸ

ਪ

ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ 'ਮੱ—ਗਗ ਮੱ—ਧੁ, ਮੱਧੁ ਸਂ' ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ, ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਕਰੁਣਾ ਰਸਾਤਮਕ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਆਲਾਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਗ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਗਾਇਆ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ

੧. ਸ, ਨ਼ਰੁਸ ਨ਼ਰੁਗ—ਰੁਗ, ਗਰੁਮਗ, ਨ਼, ਰੁਗ, ਮੱਗ,.ਪ—ਮੰਗ, ਰੁਗਮੰਗ, ਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਸ— ।

ਮ

੨. ਸ—ਸਨ਼ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗ—ਰੁਗ ਰੁਸ—ਸਰੁਗ, ਮੱਗ, ਗਮਗ—ਗਮਮੰਗਮਗ—ਪਧੁਮੰਪਮੰਗ—ਮਗ, ਰੁਮਗ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧੁਮੰਗ, ਮੱਗ ਰੁਗ, ਰੁਸ (ਸ) ਨ਼ਰੁਸ— ।

੩. ਸ—ਨ਼ਰੁਸ. ਨ਼, ਰੁਨ਼ਧ਼ੁਪ਼, ਮ਼ੰਪ਼ਧ਼ੁਨ਼ਧ਼ੁਪ਼, ਮ਼ੱਧ਼ੁਨ਼, ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗ—ਗਰੁਮਗ, ਮੱਧੁਪ, ਮੰਪਧੁ, ਪ, ਨ—

ਗ ਰੁ ਸ ਮੱ ਰੁ ਰੁ

ਧੁਪ, ਮੱਪਧੁਮੰਪਮੰਗ, ਮਗ, ਨ਼, ਰੁਗ, ਧੁਮੱਗ—ਗਮਗ, ਰੁਮਗ, ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੰਪਮੰਗਮ ਗਰੁ

ਧੁ

ਮਗ, ਮੰਧੁਪ, ਮੰਧੁਨ, ਧੁਪ—ਮੱਧੁਸਂ—ਨਰੁਂਸਂ—ਰੁਂਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਨਧੁਪ, ਮੰਮਗ, ਰੁਮਗ, ਗਮਰੁਗ—ਰੁਗਰੁ, ਸ— ।

ਨ

੪. ਨ਼ਰੁਗ—ਮੰਗ, ਮੱਧੁਮੰਸਂ—(ਸਂ) ਨਰੁਂਸਂ—ਨਰੁਂਗਂ—ਰੁਂਸਂ—ਰੁਂ—ਰੁਂਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਸਂ—ਨਰੁਂਨਧੁ, ਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਸਂ, ਧੁਰੁਂ—ਨਧੁਪ—ਮੱਧੁਨ, ਨਧੁਪ, ਪਧੁਮੰਪਮੰਗ. ਨ਼ਰੁਗ, ਮੰਧੁਮੰਗ ਰੁਗਮਗ, ਰੁਗ, ਰੁਮਗ,

ਸਂ
ਮਮੰਗ, ਮੰਪਧੁਪ, ਮੱਧੁਸਂ – ਨਰੁਸਂ— ਨਰੁਗਂ— ਰੁਗਂਮੰਗਂ, ਰੁਸਂ— ਨ, ਰੁਨ਼ਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੱਗ, ਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਗ, ਰੁਮਗ—ਮੰਗਰੁਸ— ।

ਧੁ
੫. ਮੱਧੁ, ਮੱਧੁਸਂ— ਨਧੁਨਧੁ, ਰੁਂਨਧੁਪ—ਰੁਂ—ਸਂ—ਗਂ— ਰੁਂਸਂ— ਨਰੁਂਗਂ, ਗਂਰੁਂਮੰਗਂ, ਮੱ ਗਂਰੁਂਸਂ— ਨਧੁਪ—
ਧੁ ਧੁ ਧੁ ਧੁ ਧੁ
ਨਰੁਂਨਧੁ, ਮੱ ਮੰ ਮੱਗ, ਗਮਗ—ਗਰੁਮਗ, ਮੰ ਮੱ ਗਮਗ—ਰੁਗਰੁਮਗ, ਰੁਸ—ਸਧੁਪਧੁਮੱਪਮੰਗ— ਰੁਗ
ਮੰ
ਮਗ—ਮੰਪਧੁਮੱਪਮੰਗ— ਮੱਧੁਸਂ— ਨਰੁਂਸਂ— (ਸਂ) ਰੁਂਨਧੁ, ਨਧੁਪ, ਧੁਮੰਗਮਗ ਮੱਧੁਨ਼ਰੁਂਨਧੁਪ ਪਮੰਗ
ਰੁ
ਮਗ, ਰੁਗਰੁਮਗ, ਮੱਗ, ਮੰਧੁਮੱਗਮਗ, ਰੁਗ, ਗਮਗ, ਰੁਸ— ।

ਨ਼ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮਗਰੁਸ— ਨ਼ਰੁਗਮੱਪਮੱਗਮਗਰੁਸ— ਨਰੁਗਮੱਪਧੁਪਮੱਗਮਗ ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੱਪਧੁਨਧੁ ਪਮੰਗਮਗਰੁਸ— ਨ਼ਰੁਗਮੱਧੁਨ, ਨਧੁਪਮੱਗਮਗਰੁਸ— ਨ਼ਰੁਗਮੱਧੁਧੁ ਨਸਂ, ਨਧੁਪਮੰਗਮਗ ਰੁਸ—ਨ਼ਰਗਮਗ, ਰੁਗ, ਰੁਸ— ।

ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦				੩				×				੨			
੧.	ਸਾ	ऽ	ਧੇ	ऽ	ਮ	ਨ	ਕਾ	ऽ	ਨ਼ਰੁ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਨਸਂ	ਨਧੁ	ਪਮੰ	ਗਰੁ	ਸਸ
੨.		·	·	·	ਨ਼ਰੁ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਪਮੱ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਨਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨਧੁ	ਪਮੰ	ਗਰੁ	ਸਸ
੩.	ਨ਼ਰੁ	ਗਮੱ	ਪਧੁ	ਨਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨਰੁਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੰਧੁ	ਨਰੁਂ	ਨਧੁ	ਪਮੰ	ਗਮ	ਗਰੁ	ਸਸ
੪.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਪਮੱ	ਧੁਪ	ਨਧੁ	ਸਂਨ	ਰੁਂਸਂ	ਗਂਰੁਂ	ਮੰਗਂ	ਰੁਂਸਂ
	ਨਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਨ	ਸਂਨ	ਧੁਨ	ਧੁਪ	ਧੁਪ	ਮੱਪ	ਮੰਗ	ਮਗ	ਰੁਗ	ਮੱਪ	ਮੱਗ	ਮਗ	ਰੁਸ	ਨ਼ਸ
੫.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਨ਼ਰੁ	ਗਗ,	ਰੁਗ	ਮੱਮੱ	ਗਮੱ	ਧੁਧੁ,	ਮੱਧੁ	ਨਨ
	ਧੁਨ	ਸਂਸਂ,	ਨਰੁਂ	ਗਂਗਂ,	ਰੁਂਗਂ	ਮੰਮੰ	ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੰਗ,	ਮੰਧੁ	ਨਰੁਂ	ਗਂਗਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨਨ	ਧੁਪ
	ਮੱਗ,	ਮੱਧੁ	ਨਸਂ	ਰੁਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ,	ਮੱਧੁ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੰਗ,	ਮੱਧੁ	ਨਧੁ	ਪਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੬.	ਨ਼ਸ	ਰੁਸ,	ਨ਼ਸ	ਰੁਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਗ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਗ	ਮੰਪ	ਮੰਗ	ਮਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਗ	ਮੰਪ	ਧੁਪ
	ਮੱਗ	ਮਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਗ	ਮੰਪ	ਧੁਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਮਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਗ	ਮੱਪ	ਧੁਨ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ
	ਮਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਗ	ਮੱਪ	ਧੁਨ	ਸਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਨਧੁ	ਪਮੱ,	ਧੁਪ	ਮੰਗ,	ਪਮੰ	ਗਰੁ	ਮੰਗ	ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਉ ਽ਸ ਤ ਤ	ਨਿੰ ਽ ਦਾ ਽	ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ	ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਪਧੁ ਨਸੰ
੨.	· · · ·	ਨਸੰ ਰੁੰਸੰ ਨਧੁ ਪਮੱ	ਗਮੱ ਪਧੁ ਪਮੱ ਗਮੱ	ਪਮੱ ਗਮ ਗਰੁ ਸਸ
੩.	ਨਸੰ ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਨ, ਧੁਨ	ਸੰਸੰ ਨਧੁ, ਪਮੱ ਪਧੁ	ਪਮੱ ਗਮ ਗਰੁ ਸਸ	ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਪਧੁ ਨਸੰ
੪.	· · · ·	· · · ·	ਨਰੁੰ ਗਂਮਂ ਗਂਰੁੰ ਸੰਨ	ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ ਨ਼ਸ,
	ਮੱਗ ਰੁਗ, ਪਮੱ ਗਮੱ,	ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਸੰਨ ਧੁਨ,	ਰੁੰਸੰ ਨਸੰ, ਗਂਮਂ ਗਂਰੁੰ	ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ
੫.	· · · ·	· · · ·	ਸਰੁੰ ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੱਗ	ਰੁਸ, ਨ਼ਸ ਗਰੁ ਗਮੱ
	ਰੁਗ ਰੁਮ, ਗਮੱ ਗਮੱ	ਗਪ, ਮੱਪ ਮੱਪ ਮੱਧੁ,	ਪਧੁ ਪਧੁ ਪਨ, ਧੁਨ	ਧੁਨ ਧੁਸੰ, ਨਸੰ ਧੁਨ
	ਸੰ,ਪ ਧੁਨ, ਮੱਪ ਧੁ,ਗ	ਮੱਪ, ਰੁਗ ਮੱ,ਸ ਰੁਗ,	ਨ਼ਸ ਗਰੁ, ਮੱਗ ਪਮੱ,	ਧੁਪ ਨਧੁ, ਸੰਨ ਰੁੰਸੰ
੬.	· · · ·	· · ·	ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੱਪ ਮੱਗ	ਰੁਗ -ਮੱ ਰੁਗ ਮੱਪ
	ਗਮੱ -ਪ ਗਮੱ ਪਧੁ	ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਪਮੱ ਗਰੁ, ਧੁਪ ਮੱਗ,	ਨਧੁ ਪਮੱ, ਸੰਨ ਧੁਪ
	ਰੁੰਸੰ ਨਧੁ, ਗਂਰੁੰ ਸੰਨ,	ਮੱਗਂ ਰੁੰਸੰ, ਪਂਮੱ ਗਂਰੁੰ	ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ	ਗਮੱ ਪਧੁ ਮੱਪ ਸੰ਽

੧. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਮਨ ਕਾ ਮਾਨੁ ਤਿਆਗਉ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਸੰਗਤਿ ਦੁਰਜਨ ਕੀ ਤਾ ਤੇ ਅਹਿਨਿਸਿ ਭਾਗਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਦੋਨੋ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਅਉਰੁ ਮਾਨੁ ਅਪਮਾਨਾ ॥
ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਅਤੀਤਾ ਤਿਨਿ ਜਗਿ ਤਤੁ ਪਛਾਨਾ ॥੧॥
ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਦੋਊ ਤਿਆਗੈ ਖੋਜੈ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਨਾ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਖੇਲੁ ਕਠਨੁ ਹੈ ਕਿਨਹੂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਨਾ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
												ਮ			
ਗ	ਰੁ	ਗਮੱ	ਧੁਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਸਾ	਽	ਧੋ਽	਽਽	ਮ	ਨ	ਕਾ	਽	ਮਾ	਽	ਨ	ਤਿ	ਆ	਽	ਗਉ	਽
ਗ								ਗ							
ਰੁ	—	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਸ	—
ਕਾ	਽	ਮ	ਕ੍ਰੋ	਽	ਧ	ਸੰ	਽	ਗ	ਤ	ਦੁ	ਰ	ਜ	ਨ	ਕੀ	਽

ਸ									ਮੰ					ਗ	
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮੰ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਮ	ਰੁ	ਗ
ਤਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਅ	ਹਿ	ਨਿ	ਸ	ਭਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗਉ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਪ				ਨ				ਨ			
ਮੰ	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਮੰ	—	ਧੁ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਸੁ	ਖ	ਦੁ	ਖ	ਦੋ	ऽ	ਨੋ	ऽ	ਸ	ਮ	ਕ	ਰ	ਜਾ	ऽ	ਨੈ	ऽ
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਮੰ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	—	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਅਉ	ऽ	ਰ	ਮਾ	ऽ	ਨ	ਅ	ਪ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨਾ	ऽ
ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਹ	ਰ	ਖ	ਸੋ	ऽ	ਗ	ਤੇ	ऽ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ਅ	ਤੀ	ऽ	ਤਾ	ऽ
ਸ									ਮੰ					ਗ	
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਮ	ਰੁ	ਗ
ਤਿ	ਨ	ਜ	ਗ	ਤ	ऽ	ਤ	ਪ	ਛਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨਾ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਨ ਰੇ ਕਹਾ ਭਇਓ ਤੈ ਬਉਰਾ ॥
ਅਹਿਨਿਸਿ ਅਉਧ ਘਟੈ ਨਹੀ ਜਾਨੈ ਭਇਓ ਲੋਭ ਸੰਗਿ ਹਉਰਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜੋ ਤਨੁ ਤੈ ਅਪਨੋ ਕਰਿ ਮਾਨਿਓ ਅਰੁ ਸੁੰਦਰ ਗ੍ਰਿਹ ਨਾਰੀ ॥
ਇਨ ਮੈ ਕਛੁ ਤੇਰੋ ਰੇ ਨਾਹਨਿ ਦੇਖੋ ਸੋਚ ਬਿਚਾਰੀ ॥੧॥
ਰਤਨ ਜਨਮ ਅਪਨੋ ਤੈ ਹਾਰਿਓ ਗੋਬਿੰਦ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ॥
ਨਿਮਖ ਨ ਲੀਨ ਭਇਓ ਚਰਨਨ ਸਿਉ ਬਿਰਥਾ ਅਉਧ ਸਿਰਾਨੀ ॥੨॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੋਈ ਨਰੁ ਸੁਖੀਆ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਅਉਰ ਸਗਲ ਜਗੁ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ॥੩॥
(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੨੦)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਮੰ ਪ ਮ
			ਗ												
ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	—	ਗ	ਰੁ	ਰੁਗ	ਮੰਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਨ	ਰੇ	ऽ	ਕ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ਭ	ਇਓ	ऽऽ	ਤੈ	ऽ	ਬਉ	ऽ	ਰਾ,	ऽ

ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਅ	ਹਿ	ਨਿ	ਸ	ਅਉ	ऽ	ਧ	ਘ	ਟੇ	ऽ	ਨ	ਹੀ	ਜਾ	ऽ	ਨੇ	ऽ
								ਮੱ		ਮੱ					
ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਧੁਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	
ਭ	ਇਓ	ऽ	ਲੌ	ऽऽ	ਭ	ਸੰ	ਗ	ਹਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੰ	ऽ	ਤ ਮਨ ..	

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਪ				ਨ							
ਮੱ	—	ਗ	ਗ	ਮੱ	—	ਧੁ	ਮੱਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਜੋ	ऽ	ਤ	ਨ	ਤੈ	ऽ	ਅ	ਪऽ	ਨੋ	ऽ	ਕ	ਰ	ਮਾ	ऽ	ਨਿਓ	ऽ;
								ਨ						ਪ	
ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ
ਅ	ਰ	ਸੂੰ	ऽ	ਦ	ਰ	ਗ੍ਰਿਹ	ਹ	ਨਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ਇ	ਨ	ਮ	ਹਿ
ਨ												ਮੱ			
ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	ਮੱ	—	ਗ	ਮ	ਗ	ਗ	ਗ	—	ਮੱ	—
ਕ	ਛ	ਤੇ	ऽ	ਰੌ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਹਿ	ਨ;	ਦੇ	ऽ	ਖਹੁ	ऽ
				ਮੱ		ਮੱ		ਰੁ			ਮੱ				ਗ
ਧੁਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮ
ਸੋऽ	ऽ	ਚ	ਬਿ	ਚਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੀ,	ਮ	ਨ	ਰੇ	ऽ	ਕ

ਨੋਟ :—ਇਸ 'ਟਿਯੂਨ' ਦਾ ਅੰਤਰਾ ਗੁਰ (ਸਮ) ਤੋਂ ਫੜਨਾ ਹੈ ।

੩. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਇਹੁ ਮਨੁ ਗਹਿਓ ਨ ਜਾਈ ॥
ਚੰਚਲ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਸੰਗਿ ਬਸਤੁ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਥਿਰੁ ਨ ਰਹਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਠਨ ਕਰੋਧ ਘਟ ਹੀ ਕੇ ਭੀਤਰਿ ਜਿਹ ਸੁਧਿ ਸਭ ਬਿਸਰਾਈ ॥
ਰਤਨੁ ਗਿਆਨੁ ਸਭ ਕੋ ਹਿਰਿ ਲੀਨਾ ਤਾ ਸਿਉ ਕਛੁ ਨ ਬਸਾਈ ॥੧॥
ਜੋਗੀ ਜਤਨ ਕਰਤ ਸਭ ਹਾਰੇ ਗੁਨੀ ਰਹੇ ਗੁਨ ਗਾਈ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਏ ਦਇਆਲਾ ਤਉ ਸਭ ਬਿਧਿ ਬਨਿਆਈ ॥੨॥
(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਮੱ															
ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਸਾ	ऽ	ਧੋ	ऽ	ਇ	ਹੁ	ਮ	ਨੁ	ਗ	ਹਿਓ	ऽ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਈ	ऽ

ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਪ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਚੰ	ऽ	ਚ	ਲ	ਤ੍ਰਿ	ਸ	ਨਾ	ऽ	ਸੰ	ऽ	ਗ	ਬ	ਸ	ਤ	ਹੈ	ऽ
ਸ								ਨ							
ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗਰੁ	ਗ	—
ਯਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਖਿ	ਰ	ਨਾ	ਰ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ਈ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧੁ								ਨ			
ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਕ	ਠ	ਨ	ਕ	ਰੇ	ਧ	ਘ	ਟऽ	ਹੀ	ऽ	ਕੇ	ऽ	ਭੀ	ऽ	ਤ	ਰ
ਸਂ															
ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਜਿ	ਹ	ਸੁ	ਧ	ਸ	ਭ	ਬਿ	ਸ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ
ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਰ	ਤ	ਨ	ਗਿਆ	ऽ	ਨ	ਸ	ਭ	ਕੋ	ऽ	ਹਿ	ਰ	ਲੀ	ऽ	ਨਾ	ऽ
ਸ								ਨ							
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗਰੁ	ਗ	—
ਤਾ	ऽ	ਸਿਉ	ऽ	ਕ	ਛ	ਨ	ਬ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ਈ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੪. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰਾਖੁ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ॥ ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨੁ ਸਭ ਗੁਨ ਤੇਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਪੰਚ ਬਿਖਾਦੀ ਏਕੁ ਗਰੀਬਾ ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਨਹਾਰੇ ॥
ਖੇਦੁ ਕਰਹਿ ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤਾਵਹਿ ਆਇਓ ਸਰਨਿ ਤੁਹਾਰੇ ॥੧॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਰਿਓ ਅਨਿਕ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਛੋਡਹਿ ਕਤਹੂੰ ਨਾਹੀ ॥
ਏਕ ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਤਾਕੀ ਓਟਾ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਟਿ ਜਾਹੀ ॥੨॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਮੋਹਿ ਤਿਨ ਤੇ ਧੀਰਜੁ ਪਾਇਆ ॥
ਸੰਤੀ ਮੰਤੁ ਦੀਓ ਮੋਹਿ ਨਿਰਭਉ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇਆ ॥੩॥
ਜੀਤਿ ਲਏ ਓਇ ਮਹਾ ਬਿਖਾਦੀ ਸਹਜ ਸੁਹੇਲੀ ਬਾਣੀ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮਨ ਭਇਆ ਪਰਗਾਸਾ ਪਾਇਆ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੀ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਵੀ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਮੰ ਪ ਰਾ
ਮੰ ऽ	ਗ ਖ	— ऽ	ਸ ਰੁ ਪਿ	ਸ ਤਾ	— ऽ	— ऽ	— ऽ	ਨ਼ ऽ	— ऽ	ਰੁ ਪ੍ਰ	ਗ ਭ	ਗ ਮੋ	ਮ ऽ	ਗ ਰੇ,	— ऽ
ਪ ਮੰ ਮੋ	— ऽ	ਪ ਹਿ	ਧੁ ऽ	ਸਂ ਨ ਨਿ	ਸਂ ਰ	ਰੁਂ ਗੁ	ਸਂ ਨ	ਧੁਨ ਸऽ	ਸਂਨ ਭऽ	ਧੁਪ ਗੁऽ	ਮੰਪ ਨऽ	ਮੰ ਗ ਤੇ	ਮ ऽ	ਗ ਰੇ;	ਮੰ ਪ ਰਾ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ ਮੰ ਪੰ	ਗ ऽ	ਧੁ ਮੰ ਚ	ਧੁ ਬਿ	ਨ ਸਂ ਖਾ	— ऽ	ਸਂ ਦੀ	— ऽ	ਸਂ ਏ	— ऽ	ਸਂ ਕ	ਨ ਗ	ਰੁਂ ਰੀ	— ऽ	ਸਂ ਬਾ	— ऽ
ਸਂ ਰਾ	(ਸਂ) ऽ	ਸਂ ਖਹੁ	— ऽ	ਨ ਰਾ	— ऽ	ਧੁ ਖ	ਧੁ ਨ	ਸਂ ਨ ਹਾ	— ऽ	ਰੁਂ ऽ	ਨ ऽ	ਧੁ ਰੇ	— ऽ	ਪ ऽ	— ऽ
ਮੰ ਧੁ ਖੇ	ਮੰ ऽ	ਗ ਦ	ਗਮੰ ਕऽ	ਰੁ ਗ ਰਹਿ	ਰੁ ऽ	ਸ ਅ	ਸ ਰ	ਨ਼ ਸ ਬਹੁ	— ऽ	ਸ ਤ	ਨ਼ ਸ	ਸ ਤਾ	ਰੁ ऽ	ਗ ਵਹਿ	— ऽ
ਧੁ ਮੰ ਆ	— ऽ	ਧੁ ਇਓ	— ऽ	ਸਂ ਨ ਸ	ਸਂ ਰ	ਰੁਂ ਨ	ਸਂ ਤੁ	ਧੁਨ ਹਾऽ	ਸਂਨ ऽऽ	ਧੁਪ ऽऽ	ਮੰਪ ऽऽ	ਗਮ ਰੇऽ	ਗਰੁ ऽऽ	ਸ ऽ,	ਮੰ ਪ ਰਾਖ...

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਛੋਡਿ ਛੋਡਿ ਰੇ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਰਸੂਆ ॥
ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ ਰੇ ਬਾਵਰ ਗਾਵਰ ਜਿਉ ਕਿਰਖੈ ਹਰਿਆਇਓ ਪਸੂਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜੋ ਜਾਨਹਿ ਤੂੰ ਅਪੁਨੇ ਕਾਜੈ ਸੋ ਸੰਗਿ ਨ ਚਾਲੈ ਤੇਰੈ ਤਸੂਆ ॥
ਨਾਗੋ ਆਇਓ ਨਾਗ ਸਿਧਾਸੀ ਫੇਰਿ ਫਿਰਿਓ ਅਰੁ ਕਾਲਿ ਗਰਸੂਆ ॥੧॥
ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਰੇ ਕਸੁੰਭ ਕੀ ਲੀਲਾ ਰਾਚਿ ਮਾਚਿ ਤਿਨਹੂ ਲਉ ਹਸੂਆ ॥
ਛੀਜਤ ਡੋਰਿ ਦਿਨਸੁ ਅਰੁ ਰੈਨੀ ਜੀਅ ਕੋ ਕਾਜੁ ਨ ਕੀਨੋ ਕਛੂਆ ॥੨॥
ਕਰਤ ਕਰਤ ਇਵਹੀ ਬਿਰਧਾਨੋ ਹਾਰਿਓ ਉਕਤੇ ਤਨੁ ਖੀਨਸੂਆ ॥
ਜਿਉ ਮੋਹਿਓ ਉਨਿ ਮੋਹਨੀ ਬਾਲਾ ਉਸ ਤੇ ਘਟੈ ਨਾਹੀ ਰੁਚ ਚਸੂਆ ॥੩॥
ਜਗੁ ਐਸਾ ਮੋਹਿ ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਤਉ ਸਰਣਿ ਪਰਿਓ ਤਜਿ ਗਰਬਸੂਆ ॥
ਮਾਰਗੁ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਸੰਤਿ ਬਤਾਇਓ ਦ੍ਰਿੜੀ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਜਸੂਆ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਸ
															ਨ਼
															ਛੋ
				ਪ						ਪ					ਮੰ
ਰੁ	ਗਮੰ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਪ	—	—	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਪਮੰ	ਗ	ਮ	ਗ	ਧੁ
ਡ	ਛੋS	S	ਡ	ਰੇ	S	S	S	ਬਿ	ਖਿ	ਆ	ਕੇS	ਰ	ਸੂ	ਆ,	ਉ
				ਨ਼											
ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	—	ਸ	—	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਗ
ਰ	ਝ	S	ਰ	ਹਿਓ	S	ਰੇ	S	ਬਾ	S	ਵ	ਰ	ਗਾ	S	ਵ	ਰ
ਪ		ਸੰ										ਮੰ			ਸ
ਮੰ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	.ਮੰ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਨ਼
ਜਿਉ	S	ਕਿ	ਰ	ਖੈ	S	ਹ	ਰਿ	ਆ	S	ਇਓ	S	ਪ	ਸੂ	ਆ,	ਛੋ

ਅੰਤਰਾ

ਪ															
ਮੰ	ਧੁ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—
ਜੋ	S	ਜਾ	S	ਨਹਿ	S	ਤੂੰ	S	ਅ	ਪ	ਨੇ	S	ਕਾ	S	ਜੈ	S
															ਸੋ
ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਸੰ	S	ਗ	ਨ	ਚਾ	S	ਲੈ	S	ਤੇ	S	ਰੈ	S	ਤ	ਸੂ	ਆ	S

ਪ	—	ਪ	—	ਮੰ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨਾ	ऽ	ਗੋ	ऽ	ਆ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਗ	ਜਿ	ਧਾ	ऽ	ਸੀ	ऽ
ਸ												ਮੰ			ਸ
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਨ਼
ਫੇ	ऽ	ਰ	ਫਿ	ਰਿਓ	ऽ	ਅ	ਰ	ਕਾ	ऽ	ਲ	ਗ	ਰ	ਸੂ	ਆ—ਛੋਡ	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਕਿਆ ਜਪੁ ਕਿਆ ਤਪੁ ਕਿਆ ਬ੍ਰਤ ਪੂਜਾ ॥ ਜਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਭਾਉ ਹੈ ਦੂਜਾ ॥੧॥
ਰੇ ਜਨ ਮਨੁ ਮਾਧਉ ਸਿਉ ਲਾਈਐ ॥ ਚਤੁਰਾਈ ਨ ਚਤੁਰ ਭੁਜੁ ਪਾਈਐ ॥ਰਹਾਉ॥
ਪਰਹਰੁ ਲੋਭੁ ਅਰੁ ਲੋਕਾਚਾਰੁ ॥ ਪਰਹਰੁ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਹੰਕਾਰ ॥੨॥
ਕਰਮ ਕਰਤ ਬਧੇ ਅਹੰਮੇਵ ॥ ਮਿਲਿ ਪਾਥਰ ਕੀ ਕਰਹੀ ਸੇਵ ॥੩॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ॥ ਭੋਲੇ ਭਾਇ ਮਿਲੇ ਰਘੁਰਾਇਆ ॥੪॥
(ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੨੪)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨							
ਸ										ਪ					
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਰੁਗ	ਮੰਪ	ਪ	ਪ	—	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਪਮੰ	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਰੇ	ऽ	ਜ	ਨऽ	ਮ	ਨ	ਮਾ	ऽ	ਧਉ	ऽ	ਸਿਉ	ऽऽ	ਲਾ	ਈ	ਐ	ऽ
				ਪ											
ਮੰ	ਰੁ	ਗ	—	ਮੰ	—	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਮੰਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਚ	ਤੁ	ਰਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਨ	ਚ	ਤੁ	ਰ	ਭੁ	ਜ	ਪਾऽ	ਈ	ਐ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧੁ								ਸਂ			
ਮੰ	—	ਗ	ਗ	ਮੰ	—	ਧੁ	ਮੰਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁ	ਸਂ	—
ਕਿਆ	ऽ	ਜ	ਪ	ਕਿਆ	ऽ	ਤ	ਪऽ	ਕਿਆ	ऽ	ਬ੍ਰ	ਤ	ਪੂ	ऽ	ਜਾ	ऽ
ਸਂ			ਰੁਂ												
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਮੰਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਜਾ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ਰਿ	ਦੈ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਉ	ਹੈ	ऽ	ਦੂऽ	ऽ	ਜਾ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੭. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਰੂਪਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਐਸੋ ਪਰਚਉ ਪਾਇਓ ॥
ਕਰੀ ਕਿਰਪਾ ਦਇਆਲ ਬੀਠੁਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਝਹਿ ਬਤਾਇਓ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਤ ਕਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤਤ ਤੁਮਹੀ ਮੋਹਿ ਇਹੁ ਬਿਸੁਆਸੁ ਹੋਇ ਆਇਓ ॥
ਕੈ ਪਹਿ ਕਰਉ ਅਰਦਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਜਉ ਸੁਨਤੋ ਹੈ ਰਘੁਰਾਇਓ ॥੧॥
ਲਹਿਓ ਸਹਸਾ ਬੰਧਨ ਗੁਰਿ ਤੋਰੇ ਤਾਂ ਸਦਾ ਸਹਜ ਸੁਖੁ ਪਾਇਓ ॥
ਹੋਣਾ ਸਾ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਸੀ ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਕਹਾ ਦਿਖਾਇਓ ॥੨॥
ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕਾ ਏਕੋ ਠਾਣਾ ਗੁਰਿ ਪਰਦਾ ਖੋਲਿ ਦਿਖਾਇਓ ॥
ਨਉ ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਇਕ ਠਾਈ ਤਉ ਬਾਹਿਰ ਕੈਠੈ ਜਾਇਓ ॥੩॥
ਏਕੈ ਕਨਿਕ ਅਨਿਕ ਭਾਤਿ ਸਾਜੀ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰ ਰਚਾਇਓ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭਰਮੁ ਗੁਰਿ ਖੋਈ ਹੈ ਇਵ ਤਤੈ ਤਤ ਮਿਲਾਇਓ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੫)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਸ													
ਨ਼	ਸ	ਸ	ਗ	ਰ̱	ਗ	ਮ́	ਪ	ਮ́	ਧ̱	ਪ	—	ਮ́	ਗ
ਐ	ऽ	ਸੋ	ਪ	ਰ	ਚਉ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ													
ਮ́	ਮ́	ਧ̱	ਨ	ਧ̱	ਪ	—	ਮ́	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ̱	ਸ	—
ਕ	ਰੀ	ਕ੍ਰਿ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਦਯਾ	ऽ	ਲ	ਬੀ	ਠ	ਲੈ	ऽ
ਨ਼	ਰ̱	ਗ	ਮ́	ਪ	ਨ	ਧ̱	ਰ̱ਂ	ਨ	ਧ̱	ਪ	ਮ́	ਗਮ	ਗ
ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਮੁ	ਝਹਿ	ऽ	ਬ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ऽऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ			ਧ̱				ਨ						
ਮ́	ਮ́	ਗ	ਮ́	—	ਧ̱	ਮ́ਧ̱	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰ̱ਂ	ਸਂ	—
ਜਤ	ਕ	ਤ	ਦੇ	ऽ	ਖਉ	ऽऽ	ਤਤ	ਤ	ਤ	ਤੁ	ਮ	ਹੀ	ऽ
ਸਂ													
ਨ	ਰ̱ਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਰ̱ਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ̱	ਪ	—
ਮੋ	ऽ	ਹਿ	ਇ	ਹੁ	ਬਿ	ਸੁ	ਆ	ਸ	ਹੋਇ	ਆ	ऽ	ਇਓ	ऽ
ਪ	ਮ́	ਧ̱	ਪ	ਪ	ਮ́	ਗ	ਰ̱	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ̱	ਸ	ਸ
ਕੈ	ऽ	ਪਹਿ	ਕ	ਰਉ	ਅ	ਰ	ਦਾ	ਸ	ਬੇ	ऽ	ਨ	ਤੀ	ਜੋ

ਨ਼	ਰ̱	ਗ	ਮ́	ਪ	ਨ	ਧ̱	ਰੰ̱	ਨ	ਧ̱	ਪ	ਮ́	ਗਮ	ਗ
ਸੁ	ਨ	ਤੋ	ਹੈ	ऽ	ਰ	ਘ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ऽऽ	ऽ—ਐਸੇ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਅਉਧ ਘਟੈ ਦਿਨਸੁ ਰੈਨਾਰੇ ॥ ਮਨ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਰਉ ਬੇਨੰਤੀ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ਸੰਤ ਟਹਲ ਕੀ ਬੇਲਾ ॥
ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਅਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ ॥੧॥
ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਬਿਕਾਰੁ ਸਹਸੇ ਮਹਿ ਤਰਿਓ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ॥
ਜਿਸਹਿ ਜਗਾਇ ਪੀਆਏ ਹਰਿ ਰਸੁ ਅਕਥ ਕਥਾ ਤਿਨਿ ਜਾਨੀ ॥੧॥
ਜਾ ਕਉ ਆਏ ਸੋਈ ਵਿਹਾਝਹੁ ਹਰਿ ਗੁਰ ਤੇ ਮਨਹਿ ਬਸੇਰਾ ॥
ਨਿਜਘਰਿ ਮਹਲੁ ਪਾਵਹੁ ਸੁਖ ਸਹਜੇ ਬਹੁਰਿ ਨ ਹੋਇਗੋ ਫੇਰਾ ॥੩॥
ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤੇ ਸਰਧਾ ਮਨ ਕੀ ਪੂਰੇ ॥
ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਇਹੀ ਸੁਖੁ ਮਾਗੈ ਮੋ ਕਉ ਕਰਿ ਸੰਤਨ ਕੀ ਧੂਰੇ ॥੪॥
(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੫)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਪ									
ਮ́	ਧ̱	ਨ਼	ਸਂ	ਨ	ਧ̱	ਨ	ਧ̱	ਪ	—
ਅਉ	ऽ	ਧ	ਘ	ਟੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ									
ਮ́	ਪ	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਰ̱	ਗ	ਰ̱	ਸ	—
ਦਿ	ਨ	ऽ	ਸ	ਰੈ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ;
ਨ਼	ਨ਼	ਰ̱	ਗ	—	ਮ́	ਪ	ਮ́	ਧ̱	—
ਮ	ਨ	ਗੁ	ਰ	ऽ	ਮਿ	ऽ	ਲ	ਕਾ	ऽ
ਸਂ	—	—	ਰੰ̱	ਨ	ਧ̱	ਨ	ਧ̱	ਪ	—
ਜ	ऽ	ऽ	ਸ	ਵਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਨ਼									
ਸ	ਸ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ́	ਧ̱	—	ਪ	—
ਕ	ਰਉ	ऽ	ਬੇ	ਨੰ	ऽ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ

ਮੱ									
ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਸੁ	ਨਹੁ	ਮੇ	ਰੇ	ਮੀ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਮੱ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਸੰ	ऽ	ਤ	ਟ	ਹ	ਲ	ਕੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਬੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,
ਧੁ				ਸੰ					
ਮੱ	—	ਧੁ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਈ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ਖਾ	ऽ	ਟ	ऽ	ऽ	ਚ
ਸੰ									
ਨ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਲਹੁ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਲਾ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ									
ਮੱ	—	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਆ	ऽ	ਗੈ	ऽ	ਬ	ਸ	ਨ	ऽ	ऽ	ਸੁ
ਨ਼									
ਸ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਹੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੯. ਰਾਗ ਪੂਰਬੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਹ, ਸਿੱਧਤਾ ਸਰੂਪ ਤਾਹ,
ਬੁੱਧਤਾ ਬਿਭੂਤ ਜਾਹ, ਸਿੱਧਤਾ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ॥
ਰਾਗ ਭੀ ਨ ਰੰਗ ਤਾਹਿ, ਰੂਪ ਭੀ ਨ ਰੇਖ ਜਾਹਿ,
ਅੰਗ ਭੀ ਸੁਰੰਗ ਤਾਹ, ਰੰਗ ਕੇ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ॥
ਚਿਤ੍ਰ ਸੋ ਬਿਚਿਤ੍ਰ ਹੈ, ਪਰਮਤਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ,
ਸੁਮਿਤ੍ਰ ਹੂ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ, ਬਿਭੂਤ ਕੋ ਉਪਾਉ ਹੈ ॥
ਦੇਵਨ ਕੋ ਦੇਵ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਹਨ ਕੋ ਸਾਹੁ ਹੈ,
ਕਿ ਰਾਜਨ ਕੋ ਰਾਜੁ ਹੈ, ਕਿ ਰਾਵਨ ਕੋ ਰਾਉ ਹੈ ॥੮॥੪੭॥

(ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

X		0		੨		0		੩		੪	
ਮੰ		ਧੁ	ਧੁ			ਗ					
ਪ	—	ਮੰ	ਮੰ	ਗ	—	ਪ	—	ਧੁ	ਪਮੰ	ਗਮ	ਗਗ
ਦੇ	ऽ	ਵ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਦੇ	ऽ	ਵ	ਹੈऽ	ऽऽ	ऽਕਿ
ਮੰ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	—ਸ
ਸਾ	ऽ	ऽ	ਹ	ਨ	ਕੋ	ਸਾਹ	ऽ	ऽ	ਹੈ	ऽ	ऽਕਿ
ਸ						ਮੰ					
ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਮੰ	ਧੁ	ਪ	ਮੰਧੁ
ਰਾ	ऽ	ऽ	ਜ	ਨ	ਕੋ	ਰਾ	ऽ	ਜ	ਹੈ	ऽ	ऽਕਿ
ਸਂ											
ਨ	ਨਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੰ	ਗਮ	ਗ
ਰਾ	ऽऽ	ऽ	ਵ	ਨ	ਕੋ	ਰਾ	ऽ	ਉ	ਹੈ	ऽऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ			ਧੁ						ਸਂ		
ਮੰ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਸਂਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਆ	ऽ	ਤ	ਮਾ	ऽ	ਪਰ	ਧਾ	ऽ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਹ
ਸਂ											
ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਨਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ
ਜਿ	ऽ	ਧ	ਤਾ	ऽ	ਸ	ਰੂ	ऽऽ	ਪ	ਤਾ	ऽ	ਹ
ਪ				ਧੁ		ਸਂ					
ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਨ	ਰੁਂ	ਨਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਬੁ	ऽ	ਧ	ਤਾ	ऽ	ਬਿ	ਭੂ	ऽ	ਤऽ	ਜਾ	ऽ	ਹ
ਸਂ											
ਨ	ਨਰੁਂ	ਨਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੰ	ਗਮ	ਗ
ਜਿ	ऽऽ	ਧऽ	ਤਾ	ऽ	ਸੁ	ਭਾ	ऽ	ਉ	ਹੈ	ऽऽ	ऽ, ਅਸਥਾਈ...

ਸੰਚਾਰੀ

ਨ਼						ਮੰ					
ਸ	ਸ	ਪ	—	—	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਧੁ	—	ਪ
ਰਾ	ਗ	ਭੀ	ऽ	ऽ	ਨ	ਰੰ	ऽ	ਗ	ਤਾ	ऽ	ਹਿ
ਧੁ			ਸਂ			ਸਂ			ਧੁ		
ਮੰ	—	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨਰੁਂ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਰੂ	ऽ	ਪ	ਭੀ	ऽ	ਨ	ਰੇ	ऽऽ	ਖ	ਜਾ	ऽ	ਹਿ

ਧੁ				ਗ		ਰੁ					
ਮੱ	ਮੱਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਅੰ	ऽऽ	ਗ	ਭੀ	ऽ	ਸੁ	ਰੰ	ऽ	ਗ	ਤਾ	ऽ	ਹ

ਸ			ਮੱ			ਮੱ		ਧੁ			
ਨ਼	—	ਰੁ	ਗ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਗਮ	ਗ
ਰੰ	ऽ	ਗ	ਕੋ	ऽ	ਸੁ	ਭਾ	ऽ	ਉ	ਹੈ	ऽऽ	ऽ

ਅਭੋਗ

ਧੁ		ਧੁ		ਸਂ							
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਸਂਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	—
ਚਿ	ऽ	ਤੂ	ਸੋ	ऽ	ਬਿऽ	ਚਿ	ऽ	ਤੂ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਸਂ						ਸਂ			ਧੁ		
ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਧੁ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਪ	ਰ	ਮ	ਤਾ	ऽ	ਪ	ਵਿ	ऽ	ਤੂ	ਹੈ	ऽ	ਸੁ

ਧੁ		ਧੁ		ਧੁ		ਸਂ			ਧੁ		
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਮਿ	ऽ	ਤੂ	ਹੂ	ऽ	ਕਿ	ਮਿ	ऽ	ਤੂ	ਹੈ	ऽ	ਬਿ

ਸਂ			ਰੁਂ			ਧੁ					
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗਮ	ਗ
ਭੂ	ऽ	ਤ	ਕੋ	ऽ	ਉ	ਪਾ	ऽ	ਉ	ਹੈ	ऽऽ	ऽ

ਨੋਟ—ਧ੍ਰੁਪਦ-ਧਮਾਰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਦੀ ਲਯ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਤਿਹਾਈ ਲਾ ਕੇ ਮੁਕਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

੧੦. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਪੜਤਾਲ, ਝਪਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਬਹੂ ਨ ਮਨਹੁ ਬਿਸਾਰੇ ॥
ਈਹਾ ਊਹਾ ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਤਾ ਸਗਲ ਘਟਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਮਹਾ ਕਸਟ ਕਾਟੈ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰੇ ॥
ਸੀਤਲ ਸਾਂਤਿ ਸੂਖ ਹਰਿ ਸਰਣੀ ਜਲਤੀ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰੇ ॥੧॥
ਗਰਭ ਕੁੰਡ ਨਰਕ ਤੇ ਰਾਖੈ ਭਵਜਲੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੇ ॥
ਚਰਨ ਕਮਲ ਆਰਾਧਤ ਮਨ ਮਹਿ ਜਮ ਕੀ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਦਾਰੇ ॥੨॥
ਪੂਰਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸਰ ਊਚਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰੇ ॥
ਗੁਣ ਗਾਵਤ ਧਿਆਵਤ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਜੂਏ ਜਨਮੁ ਨ ਹਾਰੇ ॥੩॥
ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਲੋਭਿ ਮੋਹਿ ਮਨੁ ਲੀਨੋ ਨਿਰਗੁਣ ਕੇ ਦਾਤਾਰੇ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅਪੁਨੋ ਨਾਮੁ ਦੀਜੈ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੇ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੦)

ਅਸਥਾਈ

X		੨			੦		੩		
ਰੁ		ਪ			ਨ				
ਗ	ਗ	ਮੱ	ਪ	ਧੁ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ
ਹ	ਰਿ	ਹ	ऽ	ਰਿ	ਕ	ਬ	ਹੂ	ऽ	ਨ
		ਮੱ							
ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	—
ਮ	ऽ	ਨਹੁ	ऽ	ਬਿ	ਸਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ
ਧੁ									
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਈ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ਊ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ऽ
ਸ				ਪ					
ਨ੍	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਪ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਸ	ਰ	ਬ	ਸੁ	ਖ	ਦਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ऽ
ਪ									
ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਸ	ਗ	ਲ	ऽ	ਘ	ਟਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ					ਗ	ਗ			
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	—	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਪ੍ਰ	ऽ	ਤ	ऽ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ ਨੰ: ੧–ਸੂਲਫਾਕ (ਝਪ: ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਧੁ				ਨ					
ਮੱ	ਮਂ	ਧੁ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਮ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ਕ	ऽਸ	ਟ	ऽ	ऽ	ਕਾ
ਨ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਟੈ	ऽ	ਖਿ	ਨ	ਭੀ	ऽ	ਤ	ਰ	ऽ	ऽ
ਪ	ਪ	ਪ	—	ਮੱ	—	ਧੁ	—	—	ਪ
ਰ	ਸ	ਨਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ऽ	ऽ	ਚਿ
ਸੱ	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	—	—
ਤਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,
ਮੱ									
ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	ਸ
ਸੀ	ऽ	ਤ	ਲ	ਸਾਂ	ऽ	ਤ	ऽ	ऽ	ਸੁ
				ਰੁ					
ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ऽ	ਖ	ਹ	ਰਿ	ਸ	ਰ	ਣੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	ਸ	ਪ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	—	—	ਪ
ਜ	ਲ	ਤੀ	ऽ	ਅ	ਗ	ਨ	ऽ	ऽ	ਨਿ
ਮੱ	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਵਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅਸਥਈ ਝਪ...

ਅੰਤਰਾ ਨੰ: ੨–ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਝਪ: ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਨ਼										ਨ਼			
ਸ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਧੁ	ਪ	ਸ	—	ਸ	—
ਗ	ਰ	ਭ	ਕੂੰ	ऽ	ਡ	ਨ	ਰ	ਕ	ਤੇ	ਰਾ	ऽ	ਖੇ	ऽ
ਨ਼	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਰੁ	ਗ	—	—	—
ਭਵ	ਜ	ਲ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ਉ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ,
ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਚ	ਰ	ਨ	ਕ	ਮ	ਲ	ਆ	ਰਾ	ਧ	ਤ	ਮ	ਨ	ਮਹਿ	ऽ

ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਜ	ਮ	ਕੀ	ਤ੍ਰਾ	ऽ	ਸ	ਬਿ	ਦਾ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਝਪ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×				੨				੦				੩			
*	ਗ ਮੰ	ਗ	ਗ	ਧੁ ਮੰ	—	ਧੁ	ਮੰਧੁ	ਨ ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ
*	ਪੂ	ਰ	ਨ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ਬ੍ਰऽ	ਹ	ਮ	ਪ	ਰ	ਮੇ	ऽ	ਸੁ	ਰ
—	ਨ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
*	ਉ	ऽ	ਚਾ	ਅ	ਗ	ਮ	ਅ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
*	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ਵ	ਤ	ਧਿਆ	ऽ	ਵ	ਤ	ਸੁ	ਖ	ਸਾ	ऽ	ਗ	ਰ
—	ਮੰ ਗ	—	ਮੰ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—
*	ਜੂ	ऽ	ਏ	ਜ	ਨ	ਮ	ਨ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰਾ ਨੰ: ੧ ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਮੁੜ ਅਸਥਾਈ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੁਕਾਅ ਕਰਨਾ ਹੈ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ

ਵਾਦੀ—ਪ	ਠਾਟ—ਪੂਰਵੀ	ਸਮਾਂ—ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਪੂਰਵੀ ਅੰਗ (ਦਿਨ ਦੀ ਪੂਰੀਆ)

ਆਰੋਹ—ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮੱ ਪ, ਮੱ ਧੁ ਪ, ਮੱ ਧੁ ਨ ਸਂ ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ, ਨ ਰੁਂ ਨ ਧੁ ਪ; ਮੱ ਗ, ਮੱ ਰੁ ਗ, ਰੁ ਸ ।

ਪਕੜ—ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਪ; ਮੱਧੁਪ, ਮੱਗ, ਮੱਰੁਗ, ਰੁਸ ।

ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਐਸਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਪੂਰੀਆ ਤੇ ਧਨਾਸਰੀ, ਦੋ ਨਾਮਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੀਆ 'ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ' ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਧਨਾਸਰੀ 'ਕਾਫੀ ਠਾਟ' ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇੰਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੋਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਤਿਵੇਂ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾਫੀ ਤੋਂ ਭੈਰਵੀ, ਅਤੇ ਭੈਰਵੀ ਤੋਂ 'ਟੋਡੀ ਠਾਟ' ਦਾ ਮੁਲਤਾਨੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸ ਦਾ ਗੰਧਾਰ ਕੋਮਲ ਤੋਂ ਤੀਵਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਹ 'ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ' ਦਾ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਬਾਕੀ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਪੂਰੀਆ ਅੰਗ। ਭਾਵ "ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਮਧ ਮੱਗ, ਮੱਰੁਗ, ਰੁਸ" ਇਹ ਪੂਰੀਆ ਦਾ ਖਾਸ ਅੰਗ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ "ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਮੱਧੁ ਮੱਗ, ਮੱਰੁਗ ਰੁਸ" ਇਹੋ ਅੰਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਮੇਲ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਉੱਤਰੀ ਗਾਇਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਬੰਗਾਲ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਗਾਇਕ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ 'ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ' ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਹੈ। ਭਾਤਖੰਡੇ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ 'ਪਾ-ਰੁ' ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ 'ਖੜਜ-ਪੰਚਮ ਜਾਂ ਖੜਜ-ਮੱਧਮ' ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। 'ਪਾ-ਰੁ' ਦਾ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨਹੀਂ, ਨਾਲੇ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਸੁਰ ਤੇ ਕਦੇ ਨਿਯਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ 'ਪ-ਸ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਹੀ ਅਧਿਕ ਯੋਗ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ) ਹੈ। ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੀ ਪੂਰੀਆ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਤੇ ਪੂਰਵੀ ਦੋਵੇਂ ਰਾਗ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ, ਪੂਰਵੀ ਦਾ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਗੰਧਾਰ-ਨਿਖਾਦ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਦਾ ਪੰਚਮ-ਖੜਜ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੂਰਵੀ ਵਿਚ ਕੋਮਲ ਤੀਵਰ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਪੂਰਵੀ ਤੇ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਨੂੰ

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਗਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਠਨਾਈ ਨਹੀਂ, ਥੋੜਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਦਾ ਚਲਣ "ਨ਼ਰੁਗਮੱਪ, ਮੱਧੁਪ, ਮੱਧੁ, ਨਰੁੱਨਧੁਪ, ਮੱਗ, ਮੱਰੁਗ, ਰੁਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੱ ਮੱ

ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਪ, ਮੱਗ, ਮੱਧੁਸਂ, ਜਾਂ ਗ—ਮੱਧੁਨਸਂ" ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਧੁਰ ਤੇ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਹ ਮੱਧ ਤੇ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਅਧਿਕ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਨ਼ਰੁਗ—ਮੱਰੁਗ, ਮੱਗਮੱਰੁਗ—ਮੱਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਨ਼ਧੁਪ਼, ਮ਼ੱਧੁਨ਼ਧੁਪ਼, ਮ਼ੱਧੁਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਪਮੱਧੁ (ਪ)—

ਮੱ ਮੱ

ਮੱਗਮੱਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗ—ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਪ — ਪ (ਪ) ਮੱਗਮੱਰੁਗ, ਪਮੱਧੁ (ਪ) ਮੱਗਮੱਰੁਗ, ਰੁਸ—।

ਸ

੨. ਗ —ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਸ —ਨ਼ਰੁਗ ਮੱਰੁਗ, ਪਮੱਧੁਪ – ਨਧੁਪ, ਮੱਗਮੱਰਗ, ਮੱਧੁਮੱਗ — ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੱਪ—
ਪਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਧੁਪ—ਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੱਗਮੱਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗ— ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਪ—ਧੁਪ, ਪਮੱਧੁਪ, ਨਧੁਪ,
ਮੱਧੁਮੱਸਂ— ਨਰੁੱਨਧੁਪ—ਮੱਗਮੱਰਗ, ਮੱਧੁਮੱਗਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗਧੁ— ਰੁਸ।

੩. ਨ਼ਰੁਗਮੱਧੁਨਧੁਪ—ਮੱਧੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਨਧੁਪ—(ਪ) ਮੱਗਮੱਰੁਗ - ਗਰੁਮੱਗਪਮੱਧੁਪ—ਮੱਧੁਪਮੱਗ ਮੱਰੁਗ
ਮੱਧੁਨਰੁੱਸਂਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਰੁੱਨਧੁਪ, ਨਰੁੱਨਧੁਪ, ਰੁੱਨਧੁਪ, ਮੱਗਮੱਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗ—ਗਰੁਸ—ਮੱਧੁਮੱਸਂ—
ਰੁਸਂ, ਰੁੱਨਧੁਪ, ਨਨਧੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਪਮੱਗਮੱਰੁਗਪ—ਪਪਧੁਪਮੱਗਮੱਰੁਗਪ—ਮੱਧੁਨਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਰੁੱਨਧੁਪ—

ਰੁ

ਪ (ਪ) ਮੱਗਮੱਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗ —ਗਰੁਸ— ਨ਼ਰੁਗਮੱਪ—।

੪. ਮੱਧੁਮੱਗਮੱਧੁਸਂ ਨਰੁੱਸਂਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਰੁੱਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੱਸਂ ਰੁੱਨਧੁਪ, ਮੱਗਮੱਰੁਗ, ਮੱਧੁਸਂ—ਨਰੁੱਨ
ਧੁਪ - ਪ (ਪ) ਮੱਗਮੱਰੁਗ, ਮੱਗਮੱਧੁਪਮੱਗਮੱਰੁਗਪ—ਮੱਗਮੱਧੁਪਸਂ—ਨਰੁੱਗਂਰੁੱਸਂ—ਨਰੁੱਨਧੁਪ, ਮੱਧੁ
ਰੁੱਨਧੁਪ, ਮੱਗਮੱਧਮੱਧੁਮੱਰੁਗਪ—ਨਰੁੱਸਂ—ਨਰੁੱਗਂ—ਮੱਗਂਮੱਰੁੱਗਂ, ਰੁੱਸਂ—ਨਧੁਨਰੁੱਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੱਸਂ—
ਨਰੁੱਗਂਰੁੱਸਂ – ਮੱਗਂਮੱਰੁੱਗਂ, ਰੁੱਸਂ—ਨਰੁੱਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਰੁੱਨਧੁਪ, ਮੱਗਮੱਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗ—ਰੁਸ।

੫. ਨਰੁੱਸਂਨਧੁਪ – ਮੱਧੁਮੱਧੁਨਸਂਰੁੱਸਂ – ਗਂਰੁੱਸਂ – ਨਰੁੱਸਂ— ਨਰੁੱਗਂ – ਮੱਰੁੱਗਂ— ਰੁੱਸਂ— ਪਂ—(ਪਂ) ਮੱਗਂਮੱ

ਰੁੱ ਰੁ

ਰੁੱਗਂ, ਗਂਰੁੱਸਂ, ਨਰੁੱਨਧੁਪ, ਰੁੱਨਧੁਪ, ਪ (ਪ) ਮੱਗਮੱਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗਮੱਰੁਗ, ਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੱਪ—ਮੱਧੁਨ
ਰੁੱਗਂਮੱਰੁੱਗਂ —ਰੁੱਸਂਨਧੁਪ, ਨਰੁੱਨਧੁਪਮੱਗਮੱਰੁਗ, ਰੁਸ—।

ਨ਼ਰੁਗਰੁਸ –ਨ਼ਰੁਗਮੱਗਰੁਸ— ਨ਼ਰੁਗਮੱਧੁਮੱਗਰੁਸ— ਨ਼ਰੁਗਮੱਧੁਨਧੁਮੱਗਰੁਸ— ਨ਼ਰੁਗਮੱਧੁਨ ਰੁੱਸਂ —ਨਧੁਪਮੱਗਰੁਸ - ਨ਼ਰੁਗਮੱਧੁਨਰੁੱਨਧੁਪਮੱਗਰੁਸ—ਮੱਧੁਨਸਂਰੁੱਰੁੱਨਧੁਮੱਧੁਮੱਗ ਮੱਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੱਧੁ ਨਰੁੱਗਂਰੁੱਸਂਨਧੁਪਮੱਗਰੁਸ —ਨ਼ਰੁਗਮੱਧੁਨਰੁੱਗਂਮੱ ਗਂਰੁੱਸਂਨਧੁਪ ਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧੁਨ ਰੁੱਗਂਮੱਪਂ, ਮੱਗਂਰੁੱਸਂਨ ਧੁਪਮੱਗਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੱਰੁਗਪ—।

ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	* ਜੀ ਅ ਕੀ	ਏ ऽ ਕੈ ऽ	ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਧੁਨ ਸਂਨ	ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਗ ਰੁਸ
੨.	* · · ·	ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਧੁਨ ਸਂਨ	ਧੁਪ ਮੱਧੁ ਨਰੁਂ ਨਧੁ	ਪਮੱ ਗਮੱ ਰੁਗ ਰੁਸ
੩.	ਮੱਧੁ ਨਨ ਧੁਪ, ਮੱਧੁ	ਨਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਪ, ਮੱਧੁ	ਨਰੁਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਪ	ਮੱਧੁ ਮੱਰੁ ਗਰੁ ਸਸ
੪.	ਨ਼ਰੁ ਗਗ, ਰੁਗ ਮੱਮੱ, ਧੁਪ ਮੱਧੁ, ਸਂਨ ਧੁਪ,	ਗਮੱ ਧੁਧੁ, ਮੱਧੁ ਨਨ, ਨਧੁ ਪਮੱ, ਧੁਪ ਮੱਗ	ਧੁਨ ਰੁਂਰੁਂ ਨਰੁਂ ਗਂਗਂ ਪਮੱ ਗਰੁ, ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਰੁਂਗਂ ਮੱਂਮੱਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਰੁਗ ਮੱਪ
੫.	ਨਰੁ ਗਗ ਰੁਸ, ਰੁਗ ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਰੁਂਗਂ ਮੱਂਮੱਂ	ਮੱਮੱ ਗਰੁ, ਗਮੱ ਪਪ ਗਂਰੁਂ, ਰੁਂਸਂ ਸਂਨ ਨਧੁ	ਮੱਗ, ਮੱਧੁ ਨਨ ਧੁਪ, ਧੁਪ ਪਮੱ ਮੱਗ ਗਰੁ	ਧੁਨ ਰੁਂਰੁਂ ਨਧੁ. ਨਰੁਂ ਰੁਸ ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਪ
੬.	ਨਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ; ਰੁਗ ਮੱਧੁ,	ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਗਮੱ ਧੁਨ, ਮੱਧੁ ਨਰੁਂ	ਰੁਸ ਨ਼ਸ, ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ ਗਂਮੱਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਪ	ਨਧੁ ਪਮੱ ਗਰੁ ਸ, ਮੱਗ ਰੁਸ ਨ਼ਰੁ ਗਪ

ਅੰਤਰਾ

੧.	* ਪ੍ਰ ਗ ਟਿਓ	ਜੋ ऽ ਤ ਸ	ਮੱਧੁ ਨਰੁਂ ਨਧੁ ਪਮੱ	ਗਮੱ ਧੁਮੱ ਰੁਗ ਮੱਪ
੨	* · · ·	ਨਨ ਧੁਨ ਧੁਪ ਮੱਧੁ	ਨਰੁਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਪ	ਮੱਗ ਮੱਰੁ ਗਮੱ ਧੁਸਂ
੩.	ਸਂਰੇਂ ਨਧੁ, ਨਨ ਧੁਪ,	ਧੁਧੁ ਪਮੱ, ਪਪ ਮੱਗ,	ਮੱਮੱ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਧੁਮੱ ਧੁਸਂ
੪.	* · · · ਰੁਸ, ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ ਨਧੁ	· · · · ਪਮੱ ਗਰੁ ਸ, ਨ਼ਰੁ	ਸਂਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਰੁਸ, ਗਮੱ ਧੁਨ ਰੁਂਗਂ ਮੱਂਮੱਂ	ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਪ ਮੱਗ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਨ ਰੁਂਸਂ
੫	ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਨ, ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ, ਰਗ ਮੱਧੁ,	ਸਂਧੁਂ ਨਧੁ, ਨਨ ਧੁਪ, ਗਮੱ ਧੁਨ, ਮੱਧੁ ਨਰੁਂ,	ਧੁਧੁ ਪਮੱ, ਪਪ ਮੱਗ, ਧੁਨ ਰੁਂਗਂ, ਨਰੁਂ ਗਂਮੱਂ,	ਮੱਮੱ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ, ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਪ ਸਂ
੬.	ਮੱਂਮੱਂ ਗਂ,ਮੱਂ ਮੱਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਧੁ,ਮੱ ਧੁਨ, ਧੁਨ ਰੁਂ,ਨ	ਨਨ ਧੁ,ਨ ਨਧੁ ਪਪ, ਰੁਂਗਂ, ਰੁਂਗਂ ਮੱਂ,ਗਂ ਰੁਂਸਂ	ਮੱਮੱ ਗ,ਮੱ ਮੱਗ ਰੁਸ, ਨਧੁ ਪਮੱ ਗਰੁ ਸ,	ਨ਼ਰੁ ਗ;ਰੁ ਗਮੱ, ਗਮੱ ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਧੁਨ ਸਂ

੧. ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜਿਸ ਕਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨ ਸਭੁ ਤਿਸ ਕਾ ਸੋਈ ਸੁਘੜੁ ਸੁਜਾਨੀ ॥
ਤਿਨ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਮੇਰਾ ਤਉ ਬਿਧਿ ਨੀਕੀ ਖਟਾਨੀ ॥੧॥
ਜੀਅ ਕੀ ਏਕੈ ਹੀ ਪਹਿ ਮਾਨੀ ॥
ਅਵਰਿ ਜਤਨ ਕਰਿ ਰਹੇ ਬਹੁਤੇਰੇ ਤਿਨ ਤਿਲੁ ਨਹੀ ਕੀਮਤਿ ਜਾਨੀ ॥ਰਹਾਉ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਹੀਰਾ ਗੁਰਿ ਦੀਨੋ ਮੰਤਾਨੀ ॥
ਡਿਗੈ ਨ ਡੋਲੈ ਦ੍ਰਿੜੁ ਕਰਿ ਰਹਿਓ ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਨੀ ॥੨॥
ਓਇ ਜੁ ਬੀਚ ਹਮ ਤੁਮ ਕਛੁ ਹੋਤੇ ਤਿਨ ਕੀ ਬਾਤ ਬਿਲਾਨੀ ॥
ਅਲੰਕਾਰ ਮਿਲਿ ਥੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾ ਤੇ ਕਨਿਕ ਵਖਾਨੀ ॥੩॥
ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਜੋਤਿ ਸਹਜ ਸੁਖ ਸੋਭਾ ਬਾਜੇ ਅਨਹਤ ਬਾਨੀ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਨਿਹਚਲ ਘਰੁ ਬਾਧਿਓ ਗੁਰਿ ਕੀਓ ਬੰਧਾਨੀ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੭੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਸ														
ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਮੰ	ਪ	—	ਪ	ਮੰ	ਗਮੰ	ਪਮੰ	ਗ	ਰੁ
*	ਜੀ	ਅ	ਕੀ	ਏ	ഽ	ਕੈ	ഽ	ਹੀ	ഽ	ਪਹਿ	ഽ	ਮਾഽ	ഽഽ	ഽ	ഽ
	ਮੱ														
ਸ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਰੁ	ਗ	ਗ	—	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨੀ,	ਅਵ	ਰ	ਜ	ਤ	ਨ	ਕ	ਰ	ਰ	ਹੇ	ഽ	ਬਹੁ	ਤੇ	ഽ	ਰੇ	ഽ
—	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਧੁਨ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੰਪ	ਗਮੱ	ਪਮੱ	ਗ	ਰੁ
ഽ	ਤਿ	ഽ	ਨ	ਤਿ	ਲ	ਨ	ਹੀ	ਕੀഽ	ഽഽ	ਮഽ	ਤഽ	ਜਾഽ	ഽഽ	ഽ	ഽ

ਸ
ਨੀ ਜੀਅ...

ਅੰਤਰਾ

	ਮੱ							ਪ							
	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—
	ਜਿ	ਸ	ਕਾ	ਤ	ਨ	ਮ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸ	ਭ	ਤਿ	ਸ	ਕਾ	ഽ
—	ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ഽ	ਸੋ	ഽ	ਈ	ਸੁ	ਘ	ੜ	ਸੁ	ਜਾ	ഽ	ഽ	ഽ	ਨੀ	ഽ	ഽ	ഽ
—	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮੰ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ഽ	ਤਿ	ਨ	ਹੀ	ਸੁ	ਣਿ	ਆ	ഽ	ਦੁ	ਖ	ਸੁ	ਖ	ਮੇ	ഽ	ਰਾ	ഽ

ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	ਧੁਨ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਪ	ਗਮੱ	ਪਮੱ	ਗ	ਰੁ
ਤਉ	ऽ	ਬਿ	ਧ	ਠੀ	ऽ	ਕੀ	ਖ	ਟਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਠੀऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ

ਸ ਜੀਅ...

ਨੋਟ— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥੧॥
ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥ ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਸੈਲ ਗਿਰਿ ਕਰਿਆ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਰਭ ਹਿਰਿ ਖਰਿਆ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਸਾਖ ਕਰਿ ਉਪਾਇਆ ॥ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਇਆ ॥੨॥
ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਭਇਓ ਜਨਮੁ ਪਰਾਪਤਿ ॥ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਭਜੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਰਮਤਿ ॥
ਤਿਆਗਿ ਮਾਨੁ ਝੂਠੁ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥ ਜੀਵਤ ਮਰਹਿ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਨੁ ॥੩॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਆ ਸੁ ਤੁਝ ਤੇ ਹੋਗੁ ॥ ਅਵਰੁ ਨ ਦੂਜਾ ਕਰਣੈ ਜੋਗੁ ॥
ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਜਾ ਲੈਹਿ ਮਿਲਾਇ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੭੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
*	ਨ਼ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਗਮੱ	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
*	ਮਿਲ	ਜ	ਗ	ਦੀ	ऽ	ਸ	ਮਿ	ਲ	ਨ	ਕੀ	ऽ	ਬ	ਰੀ	ਆ	ऽ
*	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਨ	ਰੁਂਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
*	ਚਿ	ਰੰ	ਕਾ	ऽ	ਲ	ਇ	ਹ	ਦੇ	ਹऽ	ऽ	ਸੰ	ਜ	ਰੀ	ਆ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਮੱ					ਧੁ		ਨ				ਸਂ			
	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਸੱ	—
	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਭ	ਏ	ਕੀ	ऽ	ਟ	ਪ	ਤੰ	ऽ	ਗਾਂ	ऽ
—	ਨ	ਰੁਂ	ਗ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ऽ	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਗ	ਜ	ਮੀ	ऽ	ਨ	ਕੁ	ਰੰ	ऽ	ਗਾਂ	ऽ
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ऽ	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਪੰ	ऽ	ਖੀ	ऽ	ਸਰ	ਪ	ਹੋ	ऽ	ਇਓ	ऽ

	ਸ														
—	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੰਗ	ਰੁ
ऽ	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਹੈ	ऽ	ਵ	ਰ	ਬ੍ਰਿ	ਖ	ਜੋ	ऽ	ਇਓ	ऽ

ਸ
ऽ ਮਿਲ... ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਲਵੈ ਨ ਲਾਗਨ ਕਉ ਹੈ ਕਛੂਐ ਜਾ ਕਉ ਫਿਰਿ ਇਹੁ ਧਾਵੈ ॥
ਜਾ ਕਉ ਗੁਰਿ ਦੀਨੋ ਇਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਬਨਿ ਆਵੈ ॥੧॥
ਜਾ ਕਉ ਆਇਓ ਏਕੁ ਰਸਾ ॥
ਖਾਨ ਪਾਨ ਆਨ ਨਹੀ ਖੁਧਿਆ ਤਾ ਕੈ ਚਿਤਿ ਨ ਬਸਾ ॥ਰਹਾਉ॥
ਮਉਲਿਓ ਮਨੁ ਤਨੁ ਹੋਇਓ ਹਰਿਆ ਏਕ ਬੂੰਦ ਜਿਨਿ ਪਾਈ ॥
ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਉ ਉਸਤਤਿ ਤਾ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ ॥੨॥
ਘਾਲ ਨ ਮਿਲਿਓ ਸੇਵ ਨ ਮਿਲਿਓ, ਮਿਲਿਓ ਆਇ ਅਚਿੰਤਾ ॥
ਜਾ ਕਉ ਦਇਆ ਕਰੀ ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰਿ ਤਿਨਿ ਗੁਰਹਿ ਕਮਾਨੋ ਮੰਤਾ ॥੩॥
ਦੀਨ ਦੈਆਲ ਸਦਾ ਕਿਰਪਾਲਾ ਸਰਬ ਜੀਆ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ॥
ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਨਾਨਕ ਸੰਗਿ ਰਵਿਆ ਜਿਉ ਮਾਤਾ ਬਾਲ ਗੁੋਪਾਲਾ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੭੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਮੰ	
														ਪ	ਪਮੰ
														ਜਾ	ਕਉ
				ਸ				ਗ						ਮੰ	
ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗਰੁ	ਪ	—	—	—	ਮੰ	ਗ	ਪ	ਪਮੰ
ਆ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ਏ	ऽ	ਕ	ਰऽ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਜਾ	ਕਉ
				ਸ				ਗ							
ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗਰੁ	ਪ	—	—	—	ਮੰ	—	ਗ	—
ਆ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ਏ	ऽ	ਕ	ਰऽ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ				ਧੁ				ਗ							
ਮੰ	—	ਪ	ਧੁ	ਮੰ	—	ਗ	—	ਮੰ	ਰੁ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਖਾ	ऽ	ਨ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ਨ	ऽ	ਆ	ਨ	ਨ	ਹੀ	ਖੁ	ਧਿ	ਆ	ऽ

				ਧ̱										ਮੱ	
ਨ਼	ਰ̱	ਗ	—	ਮੱ	ਧ̱	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ̱	ਰ̱ਂ	ਨ	ਧ̱	ਪ	ਪ	ਪਮੱ
ਤਾ	ऽ	ਕੇ	ऽ	ਚਿ	ਤ	ਨ	ਬ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਜਾ	ਕਉ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ̱				ਨ				ਨ			
ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	—	ਧ̱	ਮੱਧ̱	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰ̱ਂ	ਸਂ	—
ਲ	ਵੈ	ऽ	ਨ	ਲਾ	ऽ	ਗ	ਨऽ	ਕਉ	ऽ	ਹੈ	ऽ	ਕ	ਛੁ	ਐ	ऽ
ਸਂ								ਸਂ							
ਨ	—	ਰ̱ਂ	ਗਂ	ਰ̱ਂ	ਰ̱ਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰ̱ਂ	ਨ	ਧ̱	—	ਪ	—
ਜਾ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ਫਿ	ਰ	ਇ	ਹੁ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧ̱				ਧ̱				ਗ							
ਮੱ	—	ਧ̱	ਨ	ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਰ̱	—	ਮੱ	ਗ	ਰ̱	—	ਸ	ਸ
ਜਾ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਦੀ	ऽ	ਨੋ	ऽ	ਇ	ਹੁ	ਅੰ	ऽ	ਮ੍ਰਿ	ਤ
ਸ				ਧ̱											
ਨ਼	ਰ̱	ਗ	—	ਮੱ	ਧ̱	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ̱	ਰ̱ਂ	ਨ	ਧ̱	ਪ		
ਤਿ	ਸ	ਹੀ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ਬ	ਨ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ਜਾ	ਕਉ...

੪. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ ਮੁਹਲਤਿ ਮੁਹਤੁ ਨ ਜਾਣਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੈ ਤਿਸੈ ਸਰੇਵਹੁ ਜਾ ਕੇ ਜੀਅ ਪਰਾਣਾ ॥੧॥
ਅੰਧੇ ਜੀਵਨਾ ਵੀਚਾਰਿ, ਦੇਖਿ ਕੇਤੇ ਕੇ ਦਿਨਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਾਸੁ ਮਾਸੁ ਸਭੁ ਜੀਉ ਤੁਮਾਰਾ ਤੂ ਮੈ ਖਰਾ ਪਿਆਰਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਸਾਇਰੁ ਏਵ ਕਹਤੁ ਹੈ ਸਚੇ ਪਰਵਦਗਾਰਾ ॥੨॥
ਜੇ ਤੂ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਹੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਕੋ ਕਢੈ ਗਹਣਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੈ ਸੋ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ ਪੁਰਬਿ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਣਾ ॥੩॥
ਨਾਮੁ ਖਸਮ ਕਾ ਚਿਤਿ ਨ ਕੀਆ ਕਪਟੀ ਕਪਟ ਕਮਾਣਾ ॥
ਜਮ ਦੁਆਰਿ ਜਾ ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਆ ਤਾ ਚਲਦਾ ਪਛਤਾਣਾ ॥੪॥
ਜਬ ਲਗੁ ਦੁਨੀਆ ਰਹੀਐ ਨਾਨਕ ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ ॥
ਭਾਲਿ ਰਹੇ ਹਮ ਰਹਣੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜੀਵਤਿਆ ਮਰਿ ਰਹੀਐ ॥੫॥
(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੬੬੧)

ਅਸਥਾਈ

0				੩				×				੨			
			ਸ ਨ਼	ਰੁ	ਗਮ'	ਪ	ਮ'	ਪ	—	—	ਪ	ਮ'	ਗ	ਮ'	ਰੁ
			ਜੀ	ਵ	ਨਾS	S	ਵੀ	ਚਾ	S	S	ਰ	ਅੰ	S	ਧੇ	S
ਗ	—	—	ਮ'	ਧੁ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮ'	—
S	S	S,	ਦੇ	ਖ	ਕੇ	S	ਤੇ	ਕੇS	S	S	ਦਿ	ਨਾ	S	S	S
ਗ	—	—	ਰੁ ਨ਼	ਰੁ											
S	S	S	ਜੀ	ਵ...											

ਅੰਤਰਾ

ਮ' ਪਪ	ਮ'	—	ਗ	ਧੁ ਮ'	—	ਧੁ	ਮ'ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਹਮ	ਆ	S	ਦ	ਮੀ	S	ਹਾ	SS	ਇ	ਕ	S	ਦ	ਮੀ	S	S	S
ਸਂ ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਮ	ਹ	ਲ	ਤ	ਮੁ	ਹ	ਤ	ਨ	ਜਾ	S	S	S	ਣਾ	S	S	S
ਮ' ਪ	—	ਮ'	ਗ	ਮ'	ਰੁ	ਗ	—	ਧੁ ਮ'	ਧੁ	ਮ'	ਗਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨਾ	S	ਨ	ਕ	ਬਿ	ਨ	ਵੈ	S	ਤਿ	ਸੈ	S	ਸS	ਰੇ	S	ਵਹੁ	S
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ'	ਧੁ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁਨ	ਰੁਂਨ	ਧੁਪ	ਮ'ਪ	ਗਮ'	ਪਧੁ	ਪਮ'	ਗਰੁ
ਜਾ	S	ਕੇ	S	ਜੀ	ਅ	S	ਪ	ਰਾS	SS	SS	SS	ਣਾS	SS	SS	SS
ਮ'ਗ	ਰੁਸ	—													
SS	SS	S ਜੀਵ...													

ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜਾ ਕਾ ਮੀਤੁ ਸਾਜਨੁ ਹੈ ਸਮੀਆ ॥ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਕਹੁ ਕਾ ਕੀ ਕਮੀਆ ॥੧॥
ਜਾ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਲਾਗੀ ॥ ਦੂਖੁ ਦਰਦੁ ਭ੍ਰਮੁ ਤਾ ਕਾ ਭਾਗੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਾ ਕਉ ਰਸੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਹੈ ਆਇਓ ॥ ਸੋ ਅਨ ਰਸ ਨਾਹੀ ਲਪਟਾਇਓ ॥੨॥
ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥ ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥੩॥
ਜਾ ਕਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤਾ ਕਾ ਹੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਤਾ ਕਉ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੮੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਮੱਪ
															ਜਾS
			ਗ												
ਧੁਪ	ਮੱ	—	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਗਮੱ	ਧੁਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਮੱਪ
SS	ਕੀ	S	S	ਪ੍ਰੀ	S	ਤ	ਗੋ	ਬਿੰ	ਦ	ਸਿS	ਉS	ਲਾ	S	ਗੀ,	ਜਾS
			ਗ												
ਧੁਪ	ਮੱ	—	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਗਮੱ	ਧੁਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
SS	ਕੀ	S	S	ਪ੍ਰੀ	S	ਤ	ਗੋ	ਬਿੰ	ਦ	ਸਿS	ਉS	ਲਾ	S	ਗੀ	S
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਧੁਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪਮੱ	ਗਰੁ	ਸ	
ਦੂ	S	ਖ	ਦ	ਰ	ਦ	ਭੂS	ਮ	ਤਾ	S	ਕਾ	S	ਭਾS	SS	ਗੀ	

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਨ								ਰੁੰ			
ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਰੁੰ	—	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਜਾਂ	S	ਕਾ	S	ਮੀ	S	ਤ	ਸਾ	ਜ	ਨ	ਹੈ	S	ਸ	ਮੀ	ਆ	S
								ਧੁ							
ਨ	ਧੁ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਮੱਗ	ਰੁ	ਸ	
ਤਿ	ਸ	ਜ	ਨ	ਕੀ	S	ਕ	ਹੁ	ਕਾ	S	ਕੀ	S	ਕS	ਮੀ	ਆ	ਜਾ...

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਬ ਮੈ ਕਉਨੁ ਉਪਾਉ ਕਰਉ ॥
ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਮਨ ਕੋ ਸੰਸਾ ਚੂਕੈ ਭਉ ਨਿਧਿ ਪਾਰ ਪਰਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਨਮੁ ਪਾਇ ਕਛੁ ਭਲੋ ਨ ਕੀਨੋ ਤਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਡਰਉ ॥
ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਹਰਿ ਗੁਨ ਨਹੀ ਗਾਏ ਯਹ ਜੀਅ ਸੋਚ ਧਰਉ ॥੧॥
ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਨਿ ਕਛੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਉਪਜਿਓ ਪਸੁ ਜਿਉ ਉਦਰੁ ਭਰਉ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਬਿਰਦੁ ਪਛਾਨਉ ਤਬ ਹਉ ਪਤਿਤ ਤਰਉ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੮੫)

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩				×			
ਪ															
ਮ́	ਗ	ਪ	ਪਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਪਮ́ਰੁਗ	ਪ	—	—	—
ਅ	ਬ	ਮੈ	ऽऽ	ਕਉ	ऽ	ਨ	ਉ	ਪਾ	ऽ	ਉ	ऽऽऽਕ	ਰਉ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ															
ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਪਮ́	ਗਮ́	ਗਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗਮ́ਧੁਨ	ਰੁੰਨਧੁਮ́	ਪ	—	—	—
ਅ	ਬ	ਮੈ	ऽऽ	ਕਉ	ऽऽ	ਨ	ਉ	ਪਾ	ऽ	ਉऽऽऽ	ऽऽऽਕ	ਰਉ	ऽ	ऽ	ऽ
				ਧੁ											
ਮੱ	ਮ́	ਪ	ਧੁ	ਮ́	ਮੱ	ਗ	—	ਗਮ́	ਰੁ	ਨ਼ਰੁਗਮ́	ਪ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਜਿ	ਹ	ਬਿ	ਧ	ਮ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਸੰऽ	ऽ	ਸਾऽऽऽ	ऽ	ਚੂ	ऽ	ਕੇ	ऽ
ਸ				ਧੁ											
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਰੁੰ	ਨ	ਮੱਧੁਨਸੰ	ਰੁੰਨਧੁਪ	ਮੱਪਧੁਪ	ਮੱਗਰੁਸ
ਭਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨਿ	ऽ	ਧ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ਪ	ਰਉऽऽ	ऽऽऽऽ	ऽऽऽऽ	ऽऽऽऽ

ਅੰਤਰਾ

੦				੩				×				੨			
ਧੁ				ਧੁ								ਨ			
ਮ́	ਮ́	ਗ	ਗ	ਮ́	—	ਧੁ	ਮ́ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਜ	ਨ	ਸ	ਪਾ	ਇ	ऽ	ਕ	ਛऽ	ਭ	ਲੋ	ऽ	ਨ	ਕੀ	ऽ	ਨੋ	ऽ
ਸੰ				ਰੁੰ						ਸੰ			ਧੁ		
ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਤਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਅ	ਧਿ	ਕ	ੜ	ਰਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ				ਧੁ											
ਮ́	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਮ́	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਰੁ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਮ	ਨ	ਬ	ਚ	ਕ੍ਰ	ਮ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਨ	ਨ	ਹੀ	ਗਾ	ऽ	ਏ	ऽ
ਸ				ਧੁ											
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ́	ਧੁ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	-ਮ́
ਯ	ਹ	ਜੀ	ਅ	ਸੋ	ऽ	ਚ	ਧ	ਰਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ਅ	ਬ	ਮੈ	ऽऽ

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਗਾਓ ।

੭. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਕਾਲੁ ਨਾਹੀ ਜੋਗੁ ਨਾਹੀ, ਨਾਹੀ ਸਤ ਕਾ ਢਬੁ ॥
ਥਾਨਸਟ ਜਗ ਭਰਿਸਟ ਹੋਏ ਡੂਬਤਾ ਇਵ ਜਗੁ ॥
ਕਲ ਮਹਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸਾਰੁ ॥
ਅਖੀ ਤ ਮੀਟਹਿ ਨਾਕ ਪਕੜਹਿ ਠਗਣ ਕਉ ਸੰਸਾਰੁ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਆਂਟ ਸੇਤੀ ਨਾਕੁ ਪਕੜਹਿ ਸੂਝਤੇ ਤਿਨਿ ਲੋਅ ॥
ਮਗਰ ਪਾਛੈ ਕਛੁ ਨ ਸੂਝੈ ਏਹੁ ਪਦਮੁ ਅਲੋਅ ॥੨॥
ਖਤ੍ਰੀਆ ਤ ਧਰਮੁ ਛੋਡਿਆ ਮਲੇਛ ਭਾਖਿਆ ਗਹੀ ॥
ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਇਕ ਵਰਨ ਹੋਈ ਧਰਮ ਕੀ ਗਤਿ ਰਹੀ ॥੩॥
ਅਸਟ ਸਾਜ ਸਾਜਿ ਪੁਰਾਣ ਸੋਧਹਿ ਕਰਹਿ ਬੇਦ ਅਭਿਆਸੁ ॥
ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੬੬੨)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
										ਪ			
										ਮੰ	ਧੁ	ਪ	—
										ਕ	ਲ	ਮਹਿ	ऽ
ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮੰ	ਪ	—	ਪ	ਮੰ	ਧੁ	ਪ	—
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਠਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ਸਾ	ऽ	ਰ,	ਕ	ਲ	ਮਹਿ	ऽ
ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮੰ	ਪ	—	—	ਮੰ	—	ਗ	—
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਠਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੰ													
ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	—	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—
ਅ	ਖੀ	ਤ	ਮੀ	ऽ	ਟਹਿ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਕ	ਪ	ਕ	ੜਹਿ	ऽ
ਸ							ਮੰ						
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੰ	ਰੁ	ਗ	—	ਪ	—	ਪ				
ਠ	ਗ	ਣ	ਕਉ	ऽ	ਸੰ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਰ				

ਅੰਤਰਾ

ਪ			ਧੁ				ਨ						
ਮੰ	—	ਗ	ਮੰ	—	ਧੁ	ਮੰਧੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਕਾ	ऽ	ਲ	ਨਾ	ऽ	ਜੀ	ऽऽ	ਜੋ	ऽ	ਗ	ਨਾ	ऽ	ਹੀ	ऽ

ਸੰ ਨ	—	ਨ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਗੰ	—	ਗੰ ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਨਾ	ऽ	ਹੀ	ਸ	ਤ	ਕਾ	ऽ	ਢ	ऽ	ऽ	ਬ	ऽ	ऽ	ਬਾ
ਨ	-ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	-ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	—
ਨਿ	ऽਸ	ਟ	ਜ	ऽ	ਗ	ਭ	ਰਿ	ऽਸ	ਟ	ਹੋ	ऽ	ਏ	ऽ
ਧੁ ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਪ	—	ਪ				
ਡੂ	ऽ	ਬ	ਤਾ	ऽ	ਇ	ਵ	ਜ	ऽ	ਗ	ਕਲ ਮਹਿ...			

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਸੂਲਫਾਕ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਮਨੁ ਮਰੈ ਧਾਤੁ ਮਰਿ ਜਾਇ ॥ ਬਿਨੁ ਮਨ ਮੂਏ ਕੈਸੇ ਹਰਿ ਪਾਇ ॥
ਇਹੁ ਮਨੁ ਮਾਰੈ ਦਾਰੂ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ॥ ਮਨੁ ਸਬਦਿ ਮਰੈ ਬੂਝੈ ਜਨੁ ਸੋਇ ॥੧॥
ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਹਰਿ ਦੇ ਵਡਿਆਈ ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਈ ॥ਰਹਾਉ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਰਣੀ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ ॥ ਤਾ ਇਸੁ ਮਨ ਕੀ ਸੋਝੀ ਪਾਵੈ ॥
ਮਨੁ ਮੈ ਮਤੁ ਮੈਗਲ ਮਿਕਦਾਰਾ ॥ ਗੁਰੁ ਅੰਕਸੁ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲਣਹਾਰਾ ॥੨॥
ਮਨੁ ਅਸਾਧੁ ਸਾਧੈ ਜਨੁ ਕੋਈ ॥ ਅਚਰੁ ਚਰੈ ਤਾ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਇਆ ਸਵਾਰਿ ॥ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਤਜੇ ਵਿਕਾਰ ॥੩॥
ਜੋ ਧੁਰਿ ਰਖਿਅਨੁ ਮੇਲ ਮਿਲਾਇ ॥ ਕਦੇ ਨ ਵਿਛੁੜਹਿ ਸਬਦਿ ਸਮਾਇ ॥
ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਆਪੇ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਛਾਣੈ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੬੬੫)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੩		੦	
ਨ ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	ਪ
ਜਿ	ਸ	ਨੋ	ऽ	ਬ	ਖ	ਸੇ	ऽ	ऽ ਹ	ऽ ਰਿ
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	—	—	—
ਦੇ	ऽ	ਵ	ਡਿ	ਆ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱ ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਨ਼	—	—	ਰੁ
ਗੁ	ਰ	ਪ	ਰ	ਸਾ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ਵ
ਗ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਸੰ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਸੈ	ऽ	ਮ	ਨ	ਆ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ									
ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਸੰ	—	—	—	—	—
ਮ	ऽ	ਨ	ਮ	ਰੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	—
ਧਾ	ਤ	ਮ	ਰ	ਜਾ	ऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਧੁ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—	ਪ
ਬਿ	ਨ	ਮ	ਨ	ਮੂ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ	ਕੈ
			ਗ						
ਮੱ	ਧੁ	ਮੰ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਸੇ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਪਾ	ऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੯. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਝਪਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਗੁਰ ਸਿਖ ਏਕ ਮੇਕ ਰੋਮ ਨ ਪੁਜਸਿ ਕੋਟਿ,
ਹੋਮ ਜਗਿ ਭੋਗ ਨਵੀ ਬੇਦ ਪੂਜਾਚਾਰ ਹੈ ॥
ਜੋਗ ਧਿਆਨ ਗਿਆਨ ਅਧਯਾਤਮ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਿਧ,
ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮਾਦਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ॥
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਉ ਸਾਅੰਗੀਤ,
ਸੁਰਸਰਿ ਦੇਵ ਸਥਲ ਮਾਇਆ ਬਿਸਥਾਰ ਹੈ ॥
ਕੋਟਨਿ ਕੋਟਾਨਿ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਿ ਅਸੰਖ ਜਾ ਕੈ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਚਰਨ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਹੈ ॥੧੯੨॥

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਸ਼		ਧੁ			ਧੁ				
ਰੁ	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ
ਕੋ	ਟ	ਨ	ऽ	ਕੋ	ਟਾ	ਨ	ਸਿ	ऽ	ਖ
ਮੰ									
ਪ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਸੰ	ਗ	ਤ	ऽ	ਅ	ਸੰ	ਖ	ਜਾ	ऽ	ਕੈ

ਸ									
ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ´	ਰੁ	ਗ	ਪ	ਪ
ਸਿ	ਰੀ	ਗੁ	ਰ	ਚ	ਰ	ਨ	ਨੇ	ऽ	ਤ
ਧੁ									
ਮ´	ਧੁ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨੇ	ਤ	ਨ	ਮ	ਸ	ਕ	ਛ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ					ਧੁ				
ਮ´	ਗ	ਮ´	ਧੁ	ਮ´	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਗੁ	ਰ	ਸਿ	ऽ	ਖ	ਏ	ਕ	ਮੇ	ऽ	ਕ
ਸੰ					ਸੰ				
ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਰੋ	ਮ	ਨ	ऽ	ਪੁ	ਜ	ਸ	ਕੋ	ऽ	ਟ
ਮ´									
ਪ	ਮ´	ਧੁ	ਮ´	ਗ	ਮ´	ਰੁ	ਗ	ਪ	—
ਹੋ	ਮ	ਜ	ऽ	ਗ	ਭੋ	ਗ	ਨ	ਈ	ऽ
ਧੁ									
ਮ´	ਧੁ	ਨ	ਮ´	ਗ	ਮ´	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਬੇ	ਦ	ਪੂ	ऽ	ਜਾ	ਚਾ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ—'ਝਪਤਾਲ' ਦੀ ਠਾਅ ਦੁਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸੇ ਕਬਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ। ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਟਿਯੂਨ ਅੱਗੇ ਲਿਖੀ ਹੈ।

੧੦. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸ											
ਨ਼	ਰੁ	—	ਗ	—	ਰੁ	ਗਮ´	ਪ	ਮ´	ਧੁ	ਪ	—
ਕੋ	ਟ	ऽ	ਨ	ऽ	ਕੋ	ਟਾऽ	ऽ	ਨ	ਸਿ	ਖ	ऽ
ਮ´	ਧੁ	—	ਨ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ
ਸੰ	ਗ	ऽ	ਙ	ऽ	ਅ	ਸੰ	ऽ	ਖ	ਜਾ	ऽ	ਕੇ
ਪ	ਮ´	ਪ	ਮ´	ਗ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਪ	—	ਪ
ਸਿ	ਰੀ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਚ	ਰ	ਨ	ऽ	ਨੇ	ऽ	ਤ
ਮ´	ਧੁ	ਮ´	ਗ	ਗ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਨੇ	ऽ	ਤ	ਨ	ਮ	ਸ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ́	ਗ	—	ਮ́	ਧੁ	ਧੁ	ਨ ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਗੁ	ਰ	ऽ	ਸਿ	ऽ	ਖ	ਏ	ऽ	ਕ	ਮੇ	ऽ	ਕ
ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਰੋ	ऽ	ਮ	ਨ	ऽ	ਪੁ	ਜ	ਸ	ऽ	ਕੰ	ऽ	ਟ
ਨ ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	—
ਹੋ	ऽ	ਮ	ਜ	ऽ	ਗ	ਭੈ	ऽ	ਗ	ਨ	ਈ	ऽ
ਮ́	ਧੁ	ਮੱ́	ਗ	—	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਬੇ	ऽ	ਦ	ਪੂ	ऽ	ਜਾ	ਚਾ	ऽ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ऽ

—ਕਬਿੱਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਭੀ ਇਸੇ ਅਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੧. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਹ, ਸਿੱਧਤਾ ਸਰੂਪ ਤਾਹ,
ਬੁੱਧਤਾ ਬਿਭੂਤ ਜਾਹ, ਸਿੱਧਤਾ ਸੁਭਾਇ ਹੈ ॥
ਰਾਗ ਭੀ ਨ ਰੰਗ ਤਾਹਿ, ਰੂਪ ਭੀ ਨ ਰੇਖ ਜਾਹਿ,
ਅੰਗ ਭੀ ਸੁਰੰਗ ਤਾਹਿ ਰੰਗ ਕੇ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ॥
ਚਿੱਤ੍ਰ ਸੋ ਬਚਿਤ੍ਰ ਹੈ, ਪਰਮਤਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ,
ਸੁ ਮਿਤ੍ਰ ਹੂੰ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ, ਬਿਭੂਤ ਕੋ ਉਪਾਉ ਹੈ ॥
ਦੇਵਨ ਕੋ ਦੇਵ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਹਨ ਕੋ ਸਾਹੁ ਹੈ,
ਕਿ ਰਾਜਨ ਕੋ ਰਾਜੁ ਹੈ, ਕਿ ਰਾਵਨ ਕੋ ਰਾਉ ਹੈ ॥ ੮ ॥ ੪੭ ॥
(ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਗ ਮ́	ਗ	ਪ	ਪ	ਮ́	ਧੁ	ਨ	ਰੁੰਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ
ਦੇ	ऽ	ਵ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਦੇ	ऽऽ	ਵ	ਹੈ	ऽ	ਕਿ
ਮ́	—	ਧੁ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਸਾ	ऽ	ਹ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਹੁ	ਹੈ	ऽ	ਕਿ,
ਨ਼	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਪ	—	ਮ́	ਧੁ	ਪ	ਪ
ਰਾ	ऽ	ਜ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਜ	ਹੈ	ऽ	ਕਿ

ਧੁ ਮੱ ਰਾ	ਧੁ ऽ	ਨ ਵ	ਸਂ ਨ	ਨ ਕੋ	ਧੁ ऽ	ਰੁਂ ਰਾ	ਨ ऽ	ਧੁ ਉ	ਪਮੱ ਹੈऽ	ਗਰੁ ऽऽ	ਸ ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ ਮੱ ਆ	ਗ ऽ	ਗ ਤ	ਮੱ ਮਾ	ਧੁ ऽ	ਮੱ ਧੁ ਪ੍ਰ	ਸਂ ਧਾ	— ऽ	ਸਂ ਨ	ਰੁਂ ਜਾ	ਸਂ ਹਿ	— ऽ
ਨ ਸਿ	ਰੁਂ ऽ	ਗਂ ਧ	ਗਂ ਤਾ	ਰੁਂ ऽ	ਸਂ ਸ	ਨ ਰੂ	ਰੁਂ ऽ	ਨ ਪ	ਧੁ ਤਾ	ਪ ਹਿ	— ऽ
ਧੁ ਮੱ ਬੁ	— ऽ	ਧੁ ਧ	ਮੱ ਤਾ	ਰੁ ऽ	ਗ ਬਿ	ਪ ਭੂ	— ऽ	ਮੱ ਤ	ਧੁ ਜਾ	ਪ ਹਿ	— ऽ
ਧੁ ਮੱ ਸਿ	ਧੁ ऽ	ਨ ਧ	ਸਂਨ ਤਾऽ	ਧੁ ऽ	ਨ ਸੁ	ਰੁਂ ਭਾ	ਨ ऽ	ਧੁ ਉ	ਪਮੱ ਹੈऽ	ਗਰੁ ऽऽ	ਸ ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੨. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਾਲ-ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸਨਕ ਸਨੰਦ ਮਹੇਸ ਸਮਾਨਾਂ ॥ ਸੇਖਨਾਗਿ ਤੇਰੋ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਨਾਂ ॥ ੧ ॥
ਸੰਤ ਸੰਗਤਿ ਰਾਮੁ ਰਿਦੈ ਬਸਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਨੂਮਾਨ ਸਰਿ ਗਰੁੜ ਸਮਾਨਾਂ ॥ ਸੁਰਪਤਿ ਨਰਪਤਿ ਨਹੀ ਗੁਨ ਜਾਨਾ ॥ ੨ ॥
ਚਾਰਿ ਬੇਦ ਅਰੁ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਪੁਰਾਨਾਂ ॥ ਕਮਲਾਪਤਿ ਕਵਲਾ ਨਹੀ ਜਾਨਾਂ ॥ ੩ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਸੋ ਭਰਮੈ ਨਾਹੀ ॥ ਪਗਿ ਲਗਿ ਰਾਮ ਰਹੈ ਸਰਨਾਂਹੀ ॥ ੪ ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੯੧)

ਅਸਥਾਈ

੩				×					੨		੦		
ਗ ਮੱ ਸਂ	ਗ ऽ	ਧੁ ਮੱ ਤ	ਧੁ ਸਂ	ਧੁ ਮੱ ਗ	ਧੁ ਸਂ ਥ	— ऽ	ਨ ऽ	— ऽ	ਧੁ ऽ	ਪ ऽ	ਮੱ ਪ ਰਾ	— ऽ	ਪ ਮ
ਧੁ ਮੱ ਰਿ	ਧੁ ਦੈ	ਮੱ ऽ	ਗ ਬ	ਮੱ ਸਾ	ਰੁ ऽ	— ऽ	ਗ ऽ	— ऽ	ਮੱ ਧੁ ऽ	ਮੱ ऽ	ਗ ਈ	ਰੁ ऽ	ਸ ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ			ਮੰ										
ਮੰ	ਮੰ	ਧੁ	ਧੁ	ਸੰ	—	—	—	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸ	ਨ	ਕ	ਸ	ਨੰ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮ
ਸੰ			ਨ										
ਨ	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਗੰ	—	—	—	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—
ਹੇ	ऽ	ਸ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ
											ਮੰ		
ਨ	—	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਰੁੰ	—	ਨ	—	ਧੁ	—	ਪ	—	—
ਸੇ	ऽ	ਖ	ਨਾ	ऽ	ਗ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ				ਧੁ									
ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮੰ	—	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਮੰਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮ	ਰ	ਮ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ—'ਧਮਾਰ ਤਾਲ' ਦੀ ਠਾਅ, ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੀ ਟਿਊਨ ਤੇ ਗਾਓ ।

੧੩. ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਰੀਤ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਰੁ	ਗ	—	—	ਗ
ਸੰ	ऽ	ਤ	ਸੰ	ਗ	ਤ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਮ
ਧੁ			ਗ						
ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਰਿ	ਦੈ	ऽ	ਬ	ਸਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ									
ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਸ	ਨ	ਕ	ਸ	ਨੰ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ਮ
ਨ	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	—
ਹੇ	ऽ	ਸ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨ	ਧ਼	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	—	—
ਸੇ	ऽ	ਖ	ਨਾ	ऽ	ਗ	ਤੇ	ਰੇ	ऽ	ऽ

ਧ਼			ਗ						
ਮੰ	ਧ਼	ਮੰ	ਰ̲	ਗ	ਰ̲	ਸ	—	—	—
ਮ	ਰ	ਮ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਇਸੇ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ

ਵਾਦੀ—ਪ	ਠਾਟ — ਪੂਰਵੀ	ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ — ਓੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ — 'ਗ-ਪ ਤੇ ਰੁੰ-ਨ' ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਗ, ਮੰਪ, ਨਸੰ, ਜਾਂ ਨ਼ਸ, ਗਪ, ਮੰਧੁਪ, ਨਸੰ।

ਅਵਰੋਹ —ਸੰ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਗ ਮੱਗ, ਪ, ਗ, ਰੁਸ।

ਪਕੜ —ਨ਼ਸ, ਗਪ, ਮੱਧੁਪ, ਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਗ ਮੱਗ, ਪ, ਗ, ਰੁਸ।

ਜੈਤਸਰੀ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੇ ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਸਰੂਪ ਮਨੋਰੰਜਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕਠਿਨ ਵੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਜਯਸ੍ਰੀ, ਜਯੰਤਸ੍ਰੀ, ਜੈਤਾਸ੍ਰੀ, ਜੈਤ੍ਰਸ੍ਰੀ ਅਤੇ ਜੈਤਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਜੈਤਸਰੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਮਤ ਹਨ। ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦਾ ਮੰਨ ਕੇ ਧੈਵਤ ਤੀਵਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਮਤ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਸੰਪੂਰਣ ਅਤੇ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਤੀਜਾ ਮਤ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ, ਪਰ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਚੌਥਾ ਮਤ ਇਸ ਦਾ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ ਅਤੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਕਰਕੇ ਜਾਤੀ ਓੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਜੈਤਸਰੀ ਰਾਗ ਦੇ ਚਾਰ ਮਤ ਕਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਮਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੋ ਮਤ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ। ਭਾਵ, ਖਯਾਲ ਗਾਇਕ ਜੈਤਸਰੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਦੋਵੇਂ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤਾਨ ਲਾਉਣੀ ਕਠਿਨ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸਪਾਟ ਤਾਨ। ਇਸ ਲਈ ਖਯਾਲ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੇਵਲ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਕ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਦੋਵੇਂ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਉਹ ਜੈਤਸਰੀ ਨੂੰ ਓੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ੁੱਧ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ, ਰਾਗ ਕਲਪਦਰੁਮਾਂਕਰੋ ਤੇ ਲੱਛਤ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਜੈਤਸਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ, ਗੰਧਾਰ, ਮੱਧਮ ਤੇ ਨਿਖਾਦ ਤੀਵਰ ਅਤੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ-ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਮਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੌਥਾ ਮਤ ਹੀ ਅਧਿਕ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

ਜੈਤਸਰੀ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ) ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਜੈਤ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਜੈਤ ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਹੈ। (੧) ਮੱਪਨ, ਸੰ, ਰੁਨ ਧੁਪ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ, ਅਤੇ (੨) ਸ, ਗ, ਪ, ਪਗ, ਰੁਸ ਇਹ ਜੈਤ ਅੰਗ ਹੈ।

ਇਹ ਇਕ ਸੰਧੀਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਗ ਹੈ। ਸੰਧੀਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਸ਼ਾਮ) ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਲਈ ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਗੰਧਾਰ-ਮੱਧਮ ਦਾ ਤੀਵਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਧੀਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਸਵੇਰੇ) ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਰਿਖਭ

ਕੋਮਲ ਤੇ ਮੱਧਮ ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ ਗ, ਪ—ਮੱਧੁਪ, ਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਗ, ਮੱਗ, ਪ—ਗ, ਰੁ ਸ, ਜਾਂ ਨ਼ਸਗ, ਪ, ਮੱਗਪ, ਧੁਪ, ਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਪਗਪ, ਮੱਗ, ਮੰਗ, ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੱ

ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਪ, ਮੱਗ, ਪਨਸੰ, ਜਾਂ ਗ ਗ, ਮੱਪ, ਨਸੰ" ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ-ਧਮਾਰ ਤੇ ਖਯਾਲ ਹੀ ਅਧਿਕ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੱਧ ਅਤੇ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਗਾਇਕ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ

੧. ਸ—ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਸਗ, ਪ—ਮੱਗ, ਰੁਸ—ਸਗ, ਮੱਪ—ਮੱਗਪ, ਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ—ਨ਼, ਰੁਨ਼ਧੁਪ਼ ਪ਼ਨ਼ਸਗ,

ਮੱ

ਗਪਗ, ਮੰਗਪ, ਗ, ਰੁਸ—।

੨. ਸਗਪ—ਮੱਧੁਪ, ਮੰਗ, ਧੁਮੱਗ, ਪਗ ਰੁਸ—ਨ਼ਸਗਰੁਮੱਗਪ—ਮੱਧੁਮੱਗ, ਪ—ਮੱਗਮੱਗਰੁਸ—ਸਗ, ਮੱਪ—ਪਗਪ, ਧੁਪ, ਮੱਧੁਪ, ਨਧੁਪ, ਮੱਗਮੱਪਗ, ਪਗਰੁਸ, ਗਪਗ, ਮੱਧੁਪ, ਧੁਪਮੱਪ ਗ,—ਮੱਪਗ; ਮੱਗਰੁਸ—।

੩. ਨ਼ਸਗ, ਮੱਧੁ—ਧੁਮੱਗਪ—ਮੱਪਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ—ਮੱਗਪਮੱਧੁਪਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਗਪਮੱਗਪ—ਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ—ਗਮੱਪਨ, ਸੰ—ਨਰੁੰਸੰ—ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਪਨ, ਪਨਸੰ—ਸੰਨਰੁੰਨਧੁਪ—ਪਗਪ—ਮੱਧੁਮੱਗਪ—ਮੱਗ, ਮੱਗਪਗ, ਰੁਸ—।

੪. ਮੱਪ, ਧੁਮੱਗ, ਪ—(ਪ) ਮੱਗ, ਸਗ, ਨ਼ਸਗ, ਮੱਧੁਮੱਗਪ—ਮੱਗ, ਗਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ—ਨ਼ਸਗਪ—ਨਨ

ਮੱ ਸੰ

ਧੁਪ, ਪਮੱਗ, ਧੁਮੱਗ, ਮੱਗਪਮੱਗ ਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਗਪ, ਗ, ਰੁਸ—ਮੱਪਨ, ਨਸੰ—ਨਰੁੰਸੰ—ਸੰਗੰ—ਰੁੰਸੰ,

ਨ

ਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਗਪਨ, ਪਨਸੰ—ਨਸੰਰੁੰਸੰ; ਗੰ—ਗੰਰੁੰਸੰ—ਰੁੰਨਧੁਪ, ਸੰ—ਰੁੰਸੰ (ਸੰ) ਨਧੁਪ, ਰੁੰਨਧੁਪ,

ਪਨਧੁਪ, ਧੁਮੱਗ, ਪ—ਮੱਗ, ਗਨ—ਧੁਪ, ਮੰਗ, ਗ-ਧੁ ਮੱਗ, ਪਮੱਗ, ਰੁਸ—।

੫. ਪ—ਮੱਧੁਪਸੰ—(ਸੰ) ਨਧੁਪ. ਮੱਪਨਸੰ—ਨਰੁੰਸੰਗੰ—ਮੱਗੰ, ਰੁੰਸੰ—ਨਸੰਗੰ, ਮੱਗੰ, ਪੰ—ਮੱਗੰ, ਮੱਗੰ ਰੁੰਸੰ—ਨਰੁੰਸੰ, ਗੰ—ਮੱਗੰਰੁੰਸੰ, ਸੰਰੁੰਸੰ, ਗੰਰੁੰਸੰ, ਗੰਪੰਗੰ, ਮੱਗੰਰੁੰਸੰ, ਨਰੁੰਸੰਗੰਰੁੰਮੱਗੰਰੁੰਸੰ—ਨਸੰਰੁੰਸੰ

ਪ

ਗੰਗੰਰੁੰਸੰ—ਰੁੰਨਧੁਪ, ਪਮੱਗਪ, ਧੁਮੱਗਰੁਸ—ਸਗ, ਗਪ, ਪਨ, ਨਸੰ, ਸੰਗੰ (ਪੰ) ਗੰ, ਮੱਗੰ, ਮੱਗੰਰੁੰਸੰ, ਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਗਪਗ, ਰੁਸ—।

ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਸਗਰੁਸ—ਨ਼ਸਗਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਸਗਮੱਪਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਸ ਗਮੱ ਪਧੁਪਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਸਗਮੱਪ ਧੁਪਨਧੁਪ, ਮਗਰੁਸ, ਨ਼ਸਗਮੱਪਧੁਪਸੰ, ਸੰਨਧੁਪਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਸ, ਗਪਨਸੰ ਨਨਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੰਗ, ਮੱਗ ਰੁਸ—ਮੱਗ, ਪਮੱ ਧੁਪ, ਸੰ—ਪਨਸੰਰੁੰਸੰਨਧੁਪ, ਮੱਗਰੁਸ—ਨ਼ਸ ਗਗ ਪਪ ਨਨ ਸੰਗੰ, ਮੱਗੰਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ—।

ਜੈਤਸਰੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦				੩				×				੨			
੧.	*	ਧੀ	ऽ	ਰਉ	ਸੁ	ਨ	ਧੀ	ऽ	ਨ਼ਸ	ਗਮੱ	ਪਧੁ	ਮੱਪ	ਨਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੨.	*	•	•	•	ਨ਼ਸ	ਗਪ	ਨਨ	ਧੁਪ	ਮੱਪ	ਨਸਂ	ਰੁਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਧੁਮੱ	ਗਰੁ	ਨ਼ਸ
੩.	ਨ਼ਸ	ਗਮੱ	ਗਰੁ,	ਗਮੱ	ਪਧੁ	ਪਮੱ,	ਪਨ	ਸਂਰੁਂ	ਸਂਨ,	ਨਸਂ	ਗਂਮੱ	ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੪.	*	•	•	•	•	•	•	•	ਨ਼ਸ	ਰੁਸ	ਗਗ	ਰੁਸ	ਪ,	ਮੱਪ	ਧੁਪ	ਸਂਨ
	ਧੁਪ,	ਮੱਪ	ਧੁਪ	ਸਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ,	ਮੱਪ	ਧੁਪ	ਸਂਨ	ਰੁਂਸਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੫.	ਗਗ	ਰੁਸ,	ਪਪ	ਗਰੁ	ਗਗ	ਰੁਸ;	ਧੁਪ	ਮੱਪ	ਗਪ	ਗਗ	ਰੁਸ,	ਨਨ	ਧੁਪ	ਮੱਪ	ਗਪ	ਗਗ
	ਰੁਸ,	ਗਂਗਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨਧੁ	ਪਪ	ਗਪ	ਗਗ	ਰੁਸ	ਨ਼ਸ	ਗਮੱ	ਪਨ	ਸਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੬.	*	•	•	•	•	•	•	•	ਗਗ	ਰੁ,ਗ	ਗਰੁ	ਸਸ,	ਮੱਮੱ	ਗ,ਮੱ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,
	ਨਨ	ਧੁ,ਨ	ਨਧੁ	ਪਪ,	ਗਂਗਂ	ਰੁਂਗਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸਂਸਂ,	ਮੱਪ	ਨਨ	ਧੁਪ,	ਮੱਪ	ਨਸਂ	ਨਧੁ	ਨਨ	ਧੁਪ,
	ਮੱਪ	ਨਸਂ	ਰੁਂਰੁਂ	ਨਧੁ	ਨਨ	ਧੁਪ,	ਮੱਪ	ਨਸਂ	ਗਂਗਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨਧੁ	ਨਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਮੱਗ	ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	*	ਗੁ	ਰ	ਪ੍ਰ	ਸਾ	ਦ	ਨਾ	ऽ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਨ਼ਸ	ਗਮੱ	ਪਨ	ਸਂ
੨.	ਮੱਪ	ਨਨ	ਰੁਂਨ	ਧੁਪ,	ਮੱਪ	ਨਸਂ	ਰੁਂਨ	ਧੁਪ,	ਮੱਪ	ਨਸਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ,	ਮੱਪ	ਧੁਪ	ਸਂ
੩.	*	•	•	•	•	•	•	•	ਸਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਨਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
	ਨ਼ਸ	ਨ਼ਸ,	ਗਪ	ਗਪ,	ਧੁਪ	ਧੁਪ,	ਨਸਂ	ਨਸਂ,	ਰੁਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਗਮੱ	ਪਨ	ਸਂ
੪.	ਨਨ	ਪ,ਨ	ਨਪ	ਨਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਮੱਗ	ਰੁਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਂਰੁਂ	ਨਰੁਂ	ਰੁਂ,ਨ	ਰੁਂਰੁਂ	ਨਧੁ	ਪਮੱ	ਗਮੱ
	ਗਰੁ	ਨ਼ਸ,	ਗਂਗਂ	ਸਂ,ਗਂ	ਗਂਸਂ	ਗਂਗਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨਧੁ	ਪਮੱ	ਗਮੱ	ਗਰੁ	ਨ਼ਸ,	ਗਮੱ	ਪਧੁ	ਮੱਪ	ਸਂ
੫.	ਮੱਂਮੱਂ	ਗਂ,ਮੱਂ	ਮੱਂਗਂ	ਰੁਂਸਂ,	ਨਨ	ਧੁ,ਨ	ਨਧੁ	ਪਪ,	ਮੱਮੱ	ਗ,ਮੱ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਨ਼ਸ	ਗਰੁ,	ਪਮੱ	ਧੁਪ
	ਸਂਨ	ਰੁਂਸਂ,	ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਗਮੱ	ਪਧੁ	ਮੱਪ	ਸਂ,	ਪਧੁ	ਮੱਪ	ਸ,	ਪਧੁ	ਮੱਪ
	ਸਂ,	ਗੁ	ਰ	ਪ੍ਰ	ਸਾ	ਦ	ਨਾ	ऽ								
੬.	*	•	•	•	•	•	•	•	ਪਨ	ਨ,ਨ	ਸਂਸਂ	ਸਂਗਂ	ਗਂ,ਸਂ	ਰੁਂਰੁਂ	ਨਸਂ	ਸਂ,ਪ
	ਨਨ	ਪਧੁ	ਧੁ,ਮੱ	ਪਪ	ਗਮੱ	ਮੱ,ਗ	ਰੁਸ	ਨ਼ਸ,	ਰੁਰੁ	ਸਸ,	ਮੱਮੱ	ਗਗ,	ਧੁਧੁ	ਪਪ,	ਸਂਸਂ	ਨਨ
	ਰੁਂਰੁਂ	ਸਂਸਂ,	ਮੱਂਮੱਂ	ਗਂਗਂ,	ਪਂਪਂ	ਮੱਂਮੱਂ	ਗਂਗਂ	ਰੁਂਰੁਂ	ਸਂਸਂ	ਨਨ	ਧੁਧੁ	ਪਪ	ਮੱਮੱ	ਗਗ	ਰੁਰੁ	ਸਸ

੧. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਧੀਰਉ ਸੁਨਿ ਧੀਰਉ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਨ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਭੁ ਅਰਪਉ ਨੀਰਉ ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਨੀਰਉ ॥੧॥
ਬੇਸੁਮਾਰ ਬੇਅੰਤੁ ਬਡ ਦਾਤਾ ਮਨਹਿ ਗਹੀਰਉ ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ॥੨॥
ਜੋ ਚਾਹਉ ਸੋਈ ਸੋਈ ਪਾਵਉ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਪੂਰਉ ਜਪਿ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ॥੩॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਦੂਖਿ ਨ ਕਬਹੂ ਝੂਰਉ ਬੁਝਿ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੦)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਮੰ				ਮੰ			
—	ਪ	—	ਧ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਪ	—
ऽ	ਧੀ	ऽ	ਰਉ	ਸੁ	ਨ	ਧੀ	ऽ	ਰਉ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕਉ	ऽ	ऽ	ऽ
												ਮੰ			
—	ਪ	ਮੰ	ਧੁ	ਪ	ਮੰ	ਗਮੰ	ਪਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਪ	—
ऽ	ਧੀ	ऽ	ਰਉ	ਸੁ	ਨ	ਧੀਉ	ऽऽ	ਰਉ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕਉ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

				ਪ				ਨ							
	ਪ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਮੰ	ਧੁ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
	ਜੀ	ਅ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨ	ਮ	ਨ	ਤ	ਨ	ਸ	ਭ	ਅ	ਰ	ਪਉ	ऽ
—	ਸਂ	ਗਂ	ਮੰ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	(ਸਂ)	—	ਸਂ	—	ਨ	ਰੁਂਨ	ਧੁ	ਪ
ऽ	ਨੀ	ऽ	ਰਉ	ਪੇ	ਖ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕਉ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ਰਉ	ऽऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਪੇਖਨ ਸੁਨਨ ਸੁਨਾਵਨੋ ਮਨ ਮਹਿ ਦ੍ਰਿੜੀਐ ਸਾਚੁ ॥
ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਰਾਚੁ ॥੩॥

(ਵਾਰ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੫)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਸ ਨ਼ ਪੇ
	ਮੰ			ਪ											
ਸ	ਗ	—	ਮੰ	ਧ̱	ਧ̱	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਗ	—	ਮੰ	ਗ	ਰ̱	ਸ	—
ऽ	ਖ	ऽ	ਨ	ਸੁ	ਨ	ਨ	ਸੁ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਵ	ਨੌ	ऽ	ऽ,	ऽ
ਮੰ															
ਗ	ਗ	ਮੰ	ਪ	ਨ	ਰ̱ਨ	ਧ̱	ਪ	ਗਮੰ	ਪਧ̱	ਪਮੰ	ਗਰ̱	ਮੰਗ	ਰ̱	ਸ	
ਮ	ਨ	ਮਹਿ	ऽ	ਦ੍ਰਿ	ੜੀऽ	ਐ	ऽ	ਸਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ਚਪੇਖਨ...	

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ				ਨ											
ਗ	—	ਮੰ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰ̱	ਨ	ਧ̱	ਮੰ	ਧ̱	ਮੰ	ਗ
ਪੂ	ऽ	ਰ	ਰ	ਹਿਓ	ऽ	ਸ	ਰ	ਬ	ऽ	ऽ	ਤ੍ਰ	ਮੈ	ऽ	ऽ	ऽ
														ਸ	
ਮੰ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰ̱	ਸ	ਸ	ਗਮੰ	ਪਧ̱	ਪਮੰ	ਗਰ̱	ਮੰਗ	ਰ̱	ਸ	ਨ਼
ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਹ	ਰਿ	ਰੰ	ਗ	ਰਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ਚਪੇਖਨ...	

੩. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹਰਿ ਜੂ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਪਤਿ ਮੇਰੀ ॥
ਜਮ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਭਇਓ ਉਰ ਅੰਤਰਿ ਸਰਨ ਗਹੀ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ ਤੇਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਹਾ ਪਤਿਤ ਮੁਗਧ ਲੋਭੀ ਫੁਨਿ ਕਰਤ ਪਾਪ ਅਬ ਹਾਰਾ ॥
ਭੈ ਮਰਬੇ ਕੋ ਬਿਸਰਤ ਨਾਹਨਿ ਤਿਹ ਚਿੰਤਾ ਤਨੁ ਜਾਰਾ ॥੧॥
ਕੀਏ ਉਪਾਵ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਕਾਰਨਿ ਦਹਦਿਸਿ ਕਉ ਉਠਿ ਧਾਇਆ ॥
ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਬਸੈ ਨਿਰੰਜਨੁ ਤਾ ਕੋ ਮਰਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥੨॥
ਨਾਹਿਨ ਗੁਨੁ ਨਾਹਿਨ ਕਛੁ ਜਪੁ ਤਪੁ ਕਉਨੁ ਕਰਮੁ ਅਬ ਕੀਜੈ ॥
ਨਾਨਕ ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸਰਨਾਗਤਿ ਅਭੈ ਦਾਨੁ ਪ੍ਰਭ ਦੀਜੈ ॥੩॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੭੦੩)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
	ਮੰ							ਨ਼		ਮੰ					
ਪ	ਗ	ਮੰਪਧੁ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਗ	ਮੰ	ਪ	ਧੁ	ਪ	—
ਹ	ਰਿ	ਜSS	ਨ	ਸਿ	ਮ	ਰਹੁ	S	ਹਿ	ਰ	ਦੈ	S	ਰਾ	S	ਮ	S
ਮੰ											ਗ				
ਪ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਹ	ਰਿ	ਜਨ	ਕਉ	ਅ	ਪ	ਦਾ	S	ਨਿ	ਕ	ਟ	ਨ	ਆ	S	ਵੈ	S
ਨ਼															
ਸ	—	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੂ	S	ਰ	ਨ	ਦਾ	S	ਸ	ਕੇ	ਕਾ	S	S	S	S	S	ਮ	S

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ			ਨ					ਨ				ਧੁ	ਰੁੰ		
ਪ	ਗ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਕੋ	S	ਟ	ਬਿ	ਘ	ਨ	ਬਿ	ਨ	ਸਹਿ	S	ਹ	ਰਿ	ਸੇ	S	ਵਾ	S
ਮੰ								ਨ਼							
ਪ	ਪਮੰ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਨਿ	ਹS	ਚ	ਲ	ਗੋ	S	ਵਿ	ਦ	ਧਾ	S	S	S	S	S	ਮ	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦੇਹ ਸੰਦੇਸਰੋ ਕਹੀਅਉ ਪ੍ਰਿਅ ਕਹੀਅਉ ॥
ਬਿਸਮੁ ਭਈ ਮੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸੁਨਤੇ ਕਹਹੁ ਸੁਹਾਗਨਿ ਸਹੀਅਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕੋ ਕਹਤੋ ਸਭ ਬਾਹਰਿ ਬਾਹਰਿ ਕੋ ਕਹਤੋ ਸਭ ਮਹੀਅਉ ॥
ਬਰਨੁ ਨ ਦੀਸੈ ਚਿਹਨੁ ਨ ਲਖੀਐ ਸੁਹਾਗਨਿ ਸਾਂਤਿ ਬੁਝਹੀਅਉ ॥੧॥
ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਸੀ ਲੇਪੁ ਨਹੀ ਅਲਪਹੀਅਉ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਗਾ ਸੰਤ ਰਸਨ ਕੋ ਬਸਹੀਅਉ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੦)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਪ		ਧੁ							
ਨ	—	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਦੇ	S	ਹੁ	ਸੰ	ਦੇ	ਸ	ਰੋ	S	S	S

ਨ਼ ਸ	ਸ	ਗ	—	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਮੱ	ਗ
ਕ	ਹੀ	ਅਉ	ऽ	ਪ੍ਰਿ	ਅ	ਕ	ਹੀ	ਅਉ	ऽ,
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਪ	—	—	—
ਬਿ	ਸ	ਮ	ਭ	ਈ	ऽ	ਮੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਪ	—	—	—
ਬ	ਹੁ	ਬਿ	ਧ	ਸੁ	ਨ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਮੰ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਕ	ਹਹੁ	ਸੁ	ਹਾ	ਗ	ਨ	ਸ	ਹੀ	ਅਉ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮੱ ਗ	ਪ	ਪ	ਨ ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	—
ਕੋ	ऽ	ਕ	ਹ	ਤੋ	ऽ	ਸ	ਭ	ऽ	ऽ
ਨ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਬਾ	ऽ	ਹ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ਹ	ਰ	ऽ	ऽ
ਪ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਨ ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਕੋ	ऽ	ਕ	ਹ	ਤੋ	ऽ	ਸ	ਭ	ऽ	ऽ
ਪ ਨ	—	ਮੱ	—	ਗ	—	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਮਹੀ	ऽ	ਅਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਚੰਦਨ ਸਮੀਪ ਬਸਿ ਬਾਂਸ ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨੀ,
ਆਨ ਦ੍ਰੁਮ ਦੂਰ ਭਏ ਬਾਸਨਾ ਕੈ ਬੋਹੈ ਹੈ ॥
ਦਾਦਰ ਸਰੋਵਰ ਮੈ ਜਾਨੈ ਨ ਕਮਲ ਗਤਿ,
ਮਕਰੰਦ ਕਰਿ ਮਧੁਕਰੁ ਹੀ ਬਿਮੋਹੈ ਹੈ ॥
ਸੁਰਸਰੀ ਬਿਖੈ ਬਗੁ ਜਾਨਿਓ ਨ ਮਰਮ ਕਛੁ,
ਆਵਤ ਹੈ ਜਾਤ੍ਰੀ ਜੰਤ੍ਰ ਜਾਤ੍ਰਾ ਹੇਤੁ ਸੋਹੈ ਹੈ ॥
ਨਿਕਟ ਬਸਤ ਮਮ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਹੀਨ,
ਦੂਰ ਹੀ ਦਿਸੰਤਰੁ ਉਰਿ ਅੰਤਰ ਲੈ ਪੋਹੈ ਹੈ ॥੬੩੯॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਸਕੰਧ ਦੂਜਾ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ									
ਨ਼	ਨ਼	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	—
ਨਿ	ਕ	ਟ	ਬ	ਸ	ਤ	ऽ	ਮ	ਮ	ऽ
ਨ਼	ਨ਼	ਧ਼ੁ	ਪ਼	ਨ਼	—	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਗੁ	ਰ	ਉ	ਪ	ਦੇ	ऽ	ਸ	ਹੀ	ऽ	ਨ,
ਸ	ਸ	ਗ	ਗ	ਪ	ਮ́	ਧੁ	ਪ	ਪ	—
ਦੂ	ਰ	ਹੀ	ਦਿ	ਸੰ	ਛ	ਰ	ਉ	ਰਿ	ऽ
ਪ									
ਨ	ਨ	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਅੰ	ਤ	ਰ	ਲੈ	ਪੌ	ਹੈ	ऽ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ́				ਨ					
ਗ	ਗ	ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਚੰ	ਦ	ਨ	ਸ	ਮੀ	ऽ	ਪ	ਬ	ਜਿ	ऽ
ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਬਾ	ਸ	ਮ	ਹਿ	ਮਾ	ऽ	ਨ	ਜਾ	ਨੀ	ऽ
ਪ	ਪ	ਮ́	ਗ	ਗ	—	ਮ́	ਗ	ਗ	ਰੁ
ਆ	ਨ	ਦ੍ਰੁ	ਮ	ਦ੍ਰੂ	ऽ	ਰ	ਭ	ਏ	ऽ
ਪ	ਨ	ਧੁ	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਬਾ	ਸ	ਨਾ	ਕੈ	ਬੋ	ਹੈ	ऽ	ਹੈ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੭. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਪੇਖੰਦੜੋ ਕੀ ਭੁਲੁ ਤੁੰਮਾ ਦਿਸਮੁ ਸੋਹਣਾ ॥

ਅਢੁ ਨ ਲਹੰਦੜੋ ਮੁਲੁ ਨਾਨਕ ਸਾਥਿ ਨ ਜੁਲਈ ਮਾਇਆ ॥੨॥

(ਵਾਰ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੮)

ਅਸਥਾਈ

੦		੩		੪		×		੦		੨	
ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਗ	ਗ	—	ਪ	ਮੱ	ਪ
ਪੇ	ਖੰ	ਦ	ੜੇ	ऽ	ਕੀ	ਭੁ	ਲ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱ	ਗ	ਮੰ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਰੁੰਨ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਤੂੰ	ਮਾ	ऽ	ਦਿ	ਸ	ਮ	ਸੰ	ऽऽ	ਹ	ਣਾ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਅਢ	ਨ	ਲ	ਹੰ	ਦ	ੜੇ	ਮੁ	ਲ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗੰ	ਗੰ	ਮੱ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਸਾ	ਥ	ਨ	ਜੂ	ਲ	ਈ	ਮਾ	ਇਆ	ऽ

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜਿਉ ਜਾਨਹੁ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰਿਆ ॥
ਕੇਤੇ ਗਨਉ ਅਸੰਖ ਅਵਗਣ ਮੇਰਿਆ ॥
ਅਸੰਖ ਅਵਗਣ ਖਤੇ ਫੇਰੇ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸਦ ਭੂਲੀਐ ॥
ਮੋਹ ਮਗਨ ਬਿਕਰਾਲ ਮਾਇਆ ਤਉ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਘੂਲੀਐ ॥
ਲੂਕ ਕਰਤ ਬਿਕਾਰ ਬਿਖੜੇ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇਰਹੂ ਤੇ ਨੇਰਿਆ ॥
ਬਿਨਵੰਤ ਨਾਨਕ ਦਇਆ ਧਾਰਹੁ ਕਾਢਿ ਭਵਜਲ ਫੇਰਿਆ ॥
(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਛੰਤ–ਪੰਨਾ ੭੦੪)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਮੱ ਗ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਜਿਉ	ऽ	ਜਾ	ਨਹੁ	ऽ	ਤਿਉ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਖ	ऽ	ऽ
ਸ ਨ਼	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਗ	ਪ	ਮੰ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਹਰਿ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਤੇ	ऽ	ਰਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	[illegible]	ਸਂ	—	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਕੇ	ਤੇ	ऽ	ਗ	ਨਉ	ਅ	ਸੰ	ऽ	ऽ	ਖ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	—	ਮੱਗ	ਮੱ	—	ਗ
ਅਵ	ਗ	ਣ	ਮੇ	ऽ	ਰਿ	ਆ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਛੰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਦੋ ਦੋ ਕੱਠੀਆਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ।

੯. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਯਾਰ ਵੇ ਪ੍ਰਿਅ ਹਭੇ ਸਖੀਆ ਮੂ ਕਹੀ ਨ ਜੇਹੀਆ ॥
ਯਾਰ ਵੇ ਹਿਕਡੂੰ ਹਿਕਿ ਚਾੜੈ ਹਉ ਕਿਸੁ ਚੇਤੇਹੀਆ ॥
ਹਿਕ ਦੂੰ ਹਿਕਿ ਚਾੜੇ ਅਨਿਕ ਪਿਆਰੇ ਨਿਤ ਕਰਦੇ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸਾ ॥
ਤਿਨਾ ਦੇਖਿ ਮਨਿ ਚਾਉ ਉਠੰਦਾ ਹਉ ਕਦਿ ਪਾਈ ਗੁਣਤਾਸਾ ॥
ਜਿਨੀ ਮੈਡਾ ਲਾਲੁ ਰਿਝਾਇਆ ਹਉ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਨੁ ਡੇਹੀਆ ॥
ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਬਿਨਉ ਸੁਹਾਗਣਿ ਮੂ ਦਸਿ ਡਿਖਾ ਪਿਰੁ ਕੇਹੀਆ ॥
(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਛੰਤ–ਪੰਨਾ ੭੦੩)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਨ਼ ਸ	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	—	ਪ	ਪ	ਪ	—
ਯਾ	ऽ	ਰ	ਵੇ	ऽ	ਪ੍ਰਿ	ਅ	ਹ	ਭੇ	ऽ	ਸ	ਖੀ	ਆ	ऽ
ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	—	—	ਮੱ ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਮੂ	ऽ	ਕ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ਨਾ	ਜੇ	ऽ	ਹੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮੱ ਗ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਮਂਨ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਯਾ	ऽ	ਰ	ਵੇ	ऽ	ਹਿ	ਕ	ਡੂੰ	ਹਿ	ਕਿऽ	ਚਾ	ऽ	ੜੇ	ऽ
ਗਂ	—	ਮੱਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਹਉ	ऽ	ऽ	ਕਿ	ਸੁ	ਚੇ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਹੀऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਛੰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਦੋ ਦੋ ਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਲਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ।

੧੦. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਨਾਥ ਕਛੂਅ ਨ ਜਾਨਉ ॥ ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਕੈ ਹਾਥਿ ਬਿਕਾਨਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੁਮ ਕਹੀਅਤ ਹੌ ਜਗਤ ਗੁਰ ਸੁਆਮੀ ॥ ਹਮ ਕਹੀਅਤ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਕਾਮੀ ॥੧॥
ਇਨ ਪੰਚਨ ਮੇਰੋ ਮਨੁ ਜੁ ਬਿਗਾਰਿਓ ॥ ਪਲੁ ਪਲੁ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਅੰਤਰੁ ਪਾਰਿਓ ॥੨॥
ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਦੁਖ ਕੀ ਰਾਸੀ ॥ ਅਜੌਂ ਨ ਪਤ੍ਹਾਇ ਨਿਗਮ ਭਏ ਸਾਖੀ ॥੩॥
ਗੋਤਮ ਨਾਰਿ ਉਮਾਪਤਿ ਸ੍ਵਾਮੀ ॥ ਸੀਸੁ ਧਰਨਿ ਸਹਸ ਭਗ ਗਾਂਮੀ ॥੪॥
ਇਨ ਦੂਤਨ ਖਲੁ ਬਧੁ ਕਰਿ ਮਾਰਿਓ ॥ ਬਡੋ ਨਿਲਾਜੁ ਅਜਹੂ ਨਹੀ ਹਾਰਿਓ ॥੫॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹਾ ਕੈਸੇ ਕੀਜੈ ॥ ਬਿਨੁ ਰਘੁਨਾਥ ਸਰਨਿ ਕਾਕੀ ਲੀਜੈ ॥੬॥
(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੭੧੦)

ਅਸਥਾਈ

X			੨				੦			੩			
			ਸ										
			ਨ਼	ਸ	ਗ	—	ਪ	ਮੰ	ਧ਼	ਪ	—	—	—
			ਹੇ	ऽ	ਜੀ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਥ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	ਧ	ਮੱ	ਗ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ਕ	ਛੂ	ਅ	ऽ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ਨਉ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਨ਼	ਧ਼	ਪ਼	—	ਨ਼	—	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ੧	ਮ	ਨ	ਮਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ऽ	ऽ
			ਨ										
—	—	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁਨ	ਧ਼	ਪ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ਥ	ਬਿ	ਕਾ	ऽऽ	ऽ	ਨਉ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱ	ਗ	ਰੁ											
ऽ	ऽ	ऽ											

ਅੰਤਰਾ

			ਮੱ		ਮੱ		ਸੰ						
			ਗ	ਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	—
			ਤੁ	ਮ	ਕ	ਹੀ	ਅ	ਤ	ऽ	ਹੌ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਗੰ	ਮੱ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ऽ	ऽ	ਜ	ਗ	ਤ	ਗੁ	ਰ	ਸੁਆ	ऽ	ऽ	ਮੀ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ਼	ਪ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਹ	ਮ	ਕ	ਹੀ	ਅ	ਤ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—	—	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	—	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ਕਲ	ਜੁ	ਗ	ਕੇ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ਮੀ	ऽ	ऽ	ऽ
			ਸ										
—	—	—	ਨ਼	ਸ	ਗ	—							
ऽ	ऽ	ऽ	ਹੇ	ऽ	ਜੀ	ऽ							

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੧੧. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਕਹੂੰ ਗੀਤ ਕੇ ਗਵਯਾ, ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜਯਾ,
ਕਹੂੰ ਨ੍ਰਿਤ ਕੇ ਨਚਯਾ, ਕਹੂੰ ਨਰ ਕੋ ਅਕਾਰ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਬਾਨੀ, ਕਹੂੰ ਕੋਕ ਕੀ ਕਹਾਨੀ,
ਕਹੂੰ ਰਾਜਾ ਕਹੂੰ ਰਾਨੀ, ਕਹੂੰ ਨਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜਯਾ, ਕਹੂੰ ਧੇਨ ਚਰਯਾ,
ਕਹੂੰ ਲਾਖਨ ਲਵਯਾ, ਕਹੂੰ ਸੁੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਹੋ ॥
ਸੁਧਤਾ ਕੀ ਸਾਨ ਹੋ, ਕਿ ਸੰਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋ,
ਕਿ ਦਾਤਾ ਮਹਾ ਦਾਨ ਹੋ, ਕਿ ਨ੍ਰਿਦੋਖੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੋ ॥੮॥੧੮॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਨ਼					ਪ						
ਸ	—	ਸ	ਗ	—	ਮੰ	ਪ	—	ਧੁ	ਪ	—	ਪ
ਸੁ	ऽ	ਧ	ਤਾ	ऽ	ਕੀ	ਸਾ	ऽ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ਕਿ
ਮੰ											
ਪ	—	—	ਮੰ	ਗ	ਮੰਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਸੰ	ऽ	ऽ	ਤ	ਨ	ਕੇऽ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ਕਿ
ਨ਼	ਧੁ਼	ਪ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸਨ਼
ਦਾ	ਤਾ	ऽ	ਮ	ਹਾ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਨ	ਹੋ	ਕਿ	ਨਿਰ
					ਮੰ						
ਸ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਦੋ	ਖੀ	ऽ	ਨਿ	ਰੰ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ਹੋ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ ਪ	ਪ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸ	—
ਕ	ਹੂੰ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ਤ	ਕੇ	ऽ	ਗ	ਵੱ	ਯਾ	ऽ
ਨ	ਸਂ	—	ਗਂ	—	ਮੱ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਕ	ਹੂੰ	ऽ	ਥੇ	ऽ	ਨ	ਕੇ	ऽ	ਬ	ਜ	ਯਾ	ऽ
ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	ਪ	—	ਮੱ	ਧ	ਪ	ਪਪ
ਕ	ਹੂੰ	ऽ	ਨ੍ਹਿ	ऽ	ਤ	ਕੇ	ऽ	ਨ	ਚ	ਯਾ	ਕਹੂੰ
ਮੰ	ਗ	—	ਮੱ ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਨ	ਰ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਅ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ਹੋ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਵੀ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸੇ ਨੂੰ ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

੧੨. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਾਲ-ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰੇ ਮਨ ਤਾ ਕਉ ਧਿਆਈਐ ਸਭ ਬਿਧਿ ਜਾਕੈ ਹਾਥਿ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਸੰਚੀਐ ਨਾਨਕ ਨਿਬਹੈ ਸਾਥਿ ॥

(ਵਾਰ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੪)

ਅਸਥਾਈ

×					੨		੦			੩			
										ਪ	—	ਮੱ ਪ	ਮੱਗ
										ਰੇ	ऽ	ऽ	ਮਨ
ਪ	—	-ਪ	ਮੰ	—	ਗ	-ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਗ	ਗ	ਪ	ਪ
ਤਾ	ऽ	ऽਕਉ	ਧਿਆ	ऽ	ऽ	ऽਈ	ਐ	ऽ	ऽ,	ਸ	ਭ	ਬਿ	ਧ
ਨ	ਸਂ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ				
ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ਥ				

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਮੱਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	-ਸਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਰਾ	਽	਽ਮ	ਨਾ	ਮ	ਧ	ਨ	ਸੰ	਽	਽ਚੀ	ਐ	਽	਽	਽
												ਮੱ	
ਸਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮੱਗ
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਨਿ	ਬ	ਹੈ	਽	ਸਾ	਽	ਥ	ਰੇ	਽	਽	ਮਨ...

(ਜੈਤਸਰੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ

ਵਾਦੀ - ਰੁ | ਠਾਟ—ਮਾਰਵਾ | ਸਮਾਂ—ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਧ | ਜਾਤੀ—ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਇਹ ਰਾਗ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਰੋਹ—ਸ ਰੁ, ਗ ਮੰ ਧ, ਨ ਧ ਸੰ।

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ ਨ ਧ, ਮੱ ਗ ਰੁ, ਸ।

ਪਕੜ—ਧ, ਮੱ ਗ ਰੁ, ਗ ਮੰ ਗ ਰੁ, ਸ।

ਮਾਰਵਾ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਸੁਰ-ਰੂਪ ਆਧੁਨਿਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਮਾਲਵ, ਮਾਲੌਆ, ਮਾਲਵਾ, ਮਾਲਵਿਕਾ ਤੇ ਮਾਲਵੀ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਮਾਲਵ ਨੂੰ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਤਰੰਗਣੀ ਵਿਚ ਮਾਲਵ ਤੇ ਮਾਰੂ ਦੋ ਭਿੰਨ ਰਾਗ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਮਾਲਵ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਧੁ-ਰੁ' ਮਾਲਵ ਗੌੜ ਮੇਲ (ਭੈਰਉ ਠਾਟ) ਵਿਚ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਨੂੰ 'ਨੁ-ਗ' ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਸੋ, ਮਾਰਵਾ (ਮਾਲਵ) ਉਸ ਸਮੇਂ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਸੀ। ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਤੋਂ ਇਹ 'ਰੁ ਮੰ ਧੁ' ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ 'ਰੁ ਮੰ ਧ' ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਰਵਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਮਾਰਵਾ ਰਾਗ, ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਮਾਰਵਾ ਇਕ ਜਨਕ ਰਾਗ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੂਰੀਆ, ਸੋਹਨੀ, ਬੈਰਾੜੀ, ਜੈਤ, ਸਾਜਗਿਰੀ ਆਦਿ ਜੱਨਜ ਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ ਅਤੇ ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਧੈਵਤ ਹੈ। ਕਈ ਧੈਵਤ ਵਾਦੀ ਤੇ ਰਿਖਭ ਸੰਵਾਦੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਖਭ ਸੁਰ ਨੂੰ ਵਾਦੀ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ—ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ) ਹੈ।

ਮਾਰਵਾ, ਪੂਰੀਆ ਤੇ ਸੋਹਨੀ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਰਾਗ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—(੧) ਤਿੰਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। (੨) ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਤੀ ਭੀ ਇਕੋ ਹੈ। (੩) ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਭੀ ਇਕੋ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮਾਰਵਾ, ਪੂਰੀਆ ਤੇ ਸੋਹਨੀ ਤਿੰਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹਨ। ਮਾਰਵਾ ਦਾ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ 'ਰੁ-ਧ' ਪੂਰੀਆ ਦਾ 'ਗ-ਨ' ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਦਾ ਧ-ਗ' ਸੁਰ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਹਨ। ਨਾਲੇ ਜਿੱਥੇ ਮਾਰਵਾ ਤੇ ਪੂਰੀਆ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹਨ ਉੱਥੇ ਸੋਹਨੀ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੈ। ਭਾਵ, ਪੂਰੀਆ ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ, ਮਾਰਵਾ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਿੰਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਭੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਪੂਰੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ, ਮਾਰਵਾ ਦੀ ਚੰਚਲ ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਚੰਚਲ ਤੇ ਮਧੁਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਣ ਭੀ ਭਿੰਨ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—ਮਾਰਵਾ (ਸ) ਨ਼ਧ਼—ਨ਼ਰੁ—ਗਮੰ ਗਰੁ, ਧ, ਮੰਗਰੁ, ਸ। ਪੂਰੀਆ (ਸ) ਨ਼ਧ਼ਨ਼—ਨ਼ਰੁਗ, ਮੰਰੁਗ, ਮੰਧਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ।

ਸੋਹਨੀ—(ਸ) ਗ, ਮੰਧ, ਮੱਧਨ ਸੰਰੁੰਸੰ, ਨਧ ਨਧ, ਮੱਗਰੁਸ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਮਾਰਵਾ ਵਿਚ 'ਰੁ ਗ ਧ' ਪੂਰੀਆ ਵਿਚ 'ਗ ਮੱ ਨ' ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਵਿਚ 'ਗ ਮੰ ਧ ਸੰ' ਸੁਰ ਪਰਬਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਮਾਰਵਾ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਅਧਿਕ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਨਿਖਾਦ' ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ 'ਰਿਖਭ' ਸੁਰ ਵੱਕ੍ਰ ਕਰਕੇ ਲਾਈਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਗਾਇਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੇ ਖੜੇ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। "ਧ, ਮੰਗਰੁ, ਗਮੱਗਰੁ", ਇਹ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਇਸ ਦੇ ਜੀਵ ਭੂਤ ਅੰਗ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਗ, ਮੰਧ, ਸੰ ਜਾਂ ਗ, ਮੰਧ ਮੰ ਸੰ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਬਿਲੰਬਿਤ ਖਯਾਲ ਘਟ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪੂਰੀਆ, ਮਾਰਵਾ, ਬੈਰਾੜੀ, ਸੋਹਨੀ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ, ਉਸਤਾਦ ਅਮੀਰ ਖਾਂ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ ਸ ਸ ਮੰ
੧. ਸ—ਨਰੁਨਧ—ਮੰ ਧਸ—ਨਰੁ—ਗਰੁ, ਗਮੰਗਰੁ—ਸ—(ਸ) ਨਰੁਗਰੁ, ਗਮੰਧ, ਮੰਗਰੁ, ਗਰੁ, ਸ—।

ਸ ਮੰ
੨. ਨਰੁਨਧ—ਮੰਧਨਰੁ—ਗਰੁਨਧ—ਮੰਧਸ—ਨਰੁਗਰੁ—ਗ ਰੁ—ਗਮੰਗਰੁ—ਗਮੰਧ—ਧਮੰਗਰੁ, ਗਮੰ ਗਰੁ—ਨਰੁਨਧ—ਮੰਧਨਰੁ—ਗਰੁਸ—।

ਮੰ ਧ
੩. ਨਰੁਗ ਰੁ—ਗਮੰਗਰੁਨਧ, ਮੰਧਨਰੁ—ਸ, ਨਰੁਗਮੰਧ—ਮੰਧਮੰਗਰੁ—ਮੰਗਰੁ—ਧ, ਮੰਗਰੁ—ਸ, (ਸ) ਨਧਮੰਧਨਰੁ—ਗਮੰਧ ਨਧਮੰ, ਧਮੰਗ, ਮੰਗਰੁ, ਨਰੁਗਮੰਧ—ਨਧਮੰਗਰੁ, ਮੱਗਰੁਗਮੰਧ—
ਨ ਧ
ਰੁੰਨਧ—ਮੰਧ, ਨਧਮੰਗਰੁਗਮੰਧ, ਮੰਗਰੁ, ਗਮੰਗਰੁ—ਸ।

੪. (ਸ) ਨਰੁਗਮੰਧ—ਮੰਗ, ਮੰਧਮੰ, ਸੰ—ਨਰੁੰਨਧ—ਨਧਮੰਗ, ਮੱਧਸੰ—ਨਧਨਰੁੰ—ਨਧ, ਮੰਧਸੰ—ਸੰਨਰੁੰਨਧ—ਮੰਧਨਰੁੰਨਧ—ਨ, ਰੁੰਨਧਮੰ, ਗਮੰਧਮੰਗ ਰੁ—ਧ, ਮੰਗਰੁ—ਗਮੰਗਮੰਧ, ਨਧਮੰਗ, ਮੱਗ ਧਮੰਨਧ—ਮੰਗਰੁ, ਰੁਗਮੱਧਨਧਮੰਗ, ਗਮੰਧਨ, ਰੁੰਨਧਮੰਗ, ਧ-ਮੱਗਰੁ, ਗਮੰਧਰੁ—ਮੰਗਰ, ਰੁਗਰੁ, ਨਰੁਨਧ—ਨਰੁਸ, ਨਰੁਗ, ਰੁਗਮੰ, ਗਮੰਧ, ਮੰਧਨ, ਰੁੰਨਧ, ਨਧਮੰ, ਧਮੰਗ, ਮੰਗਰੁ, ਗਮੰਗਰੁ, ਸ—।

ਮੱਧ ਧ ਸੰ
੫. ਗ ਮੱਧਸੰ—ਨਰੁੰਸੰ—ਨਰੁੰਨਧ—ਮੱਧਮੱਸੰ—ਨਰੁੰ—ਗੰਰੁੰ—ਸੰ, ਨਧ, ਮੱਧਨਰੁੰਗੰਰੁੰ—ਸੰ, ਨਰੁੰਗੰ,
ਮੰ ਨ
ਰੁੰ—ਨਰੁੰਨਧ, ਮੰਧਨਰੁੰ—ਸੰ (ਸੰ) ਨਧ, ਰੁੰਨਧਮੰਗਰੁ—ਗਮੰਧਨਧ, ਸੰ—ਨਰੁੰ—ਨ, ਰੁੰਨਧਮੰਗਰੁ.
ਧ ਨ ਸੰ
ਰੁਗਮੰਧ, ਮੰ, ਧ ਨਰੁੰ—ਨਨ ਧਧ ਮੰਗਰੁ ਗਮੰਧਰੁ—ਨਰੁਗਮੰਧ—ਮੰਗਰੁ, ਗਮੰਗਰੁ—ਨਰੁਗਮੰਧ—ਮੱਗਰੁਗਮੰਰੁ—ਨਰੁਸ—।

ਨਰੁਸ, ਨਰੁਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੰਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੰਧਮੰਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੰਧਨਧਮੰਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੰਧਮੰਧਮੰ ਨਧਮੱਗਰੁਸ—ਨਰੁਗਮੰਧਨਰੁੰਨਧਮੰਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੰਧਨਰੁੰਗੰਰੁੰਸੰ, ਨਧਮੰਗਰੁਸ—ਨਰੁਗਮੰਧਨਰੁੰਗੰਮੰ, ਮੰਗੰਰੁੰਸੰਨਧਮੱਗਰੁਸ—।

ਮਾਰਵਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੩)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	* ਅ ਬ ਮੈ	ਕ ਹਾ ऽ ਕ	ਨ਼ਰੁ ਗਮੰ ਧਨ ਰੁਂਨ	ਧਮੱ ਗਰ਼ੁ ਮੱਗ ਰੁਸ
੨.	ਨ਼ਰੁ ਗਮੰ ਗਰੁ, ਗਮੱ	ਧਮੱ ਗਰੁ, ਗਮੰ ਧਨ	ਧਮੱ ਗਰੁ, ਗਮੱ ਧਨ	ਰੁਂਨ ਧਮੱ ਗਰੁ ਸਸ
੩.	* . . .	. . . .	ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਧਧ ਮੱ,ਧ	ਧਮੱ, ਧਧ ਮੱਗ ਰੁਸ
	ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਧਨ ਨ,ਧ	ਨਨ, ਧਧ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਧਨ ਰੁਂਰੁਂ	ਨਰੁਂ ਨਧ ਮੱਗ ਰੁਸ
੪.	* . . .	. . . .	ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਧਧ ਮੱਗ,	ਰੁਗ ਮੱਧ ਨਨ ਧਮੱ,
	ਗਮੱ ਧਨ ਰੁਂਰੁਂ ਨਧੁ,	ਮੱਧ ਨਰੁਂ ਗਂਗਂ ਰੁਂਨ,	ਧਨ ਰੁਂਗਂ ਮੱਮੱ ਗਰੁਂ	ਸਂਨ ਧਮੱ ਗਰੁ ਸਸ
੫.	* . . .	ਰੁਰੁ ਸ,ਰੁ ਰੁਸ ਰੁਰੁ	ਗਰੁ ਸਸ ਮੱਮੱ ਗ,ਮੱ	ਮੱਗ ਮੱਮੱ ਗਰੁ ਸਸ,
	ਨਨ ਧ,ਨ ਨਧ ਨਨ	ਧਮੱ ਗਰੁ ਸਸ, ਰੁਂਰੁਂ	ਸਂ,ਰੁਂ ਰੁਂਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧਮੱ ਗਰੁ ਸਸ
੬.	ਗਗ ਰੁਸ, ਮੱਮੱ ਗਰੁ,	ਧਧ ਮੱਗ, ਨਨ ਧਮੱ,	ਰੁਂਰੁਂ ਨਧ, ਗਂਗਂ ਰੁਂਨ,	ਮੱਮੱ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧਮੱ
	ਗਮੱ ਧਨ ਰੁਂਰੁਂ ਨਧ	ਮੱਗ, ਰੁਗ ਮੱਧ ਨਨ	ਧਮੱ ਗਰੁ, ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ	ਧਧ ਮੱਗ ਰੁਸ ਨ਼ਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਕ ਹੁ ਨਾ ऽ	ਨ ਕ ਯ ਹ	ਸਂਨ ਧਧ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਧਨ ਰੁਂਸਂ
੨.	ਰੁਂਰੁਂ ਨਧ, ਨਨ ਧਮੱ,	ਧਧ ਮੱਗ, ਮੱਮੱ ਗਰੁ,	ਗਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗ,ਰ	ਗਮੱ. ਗਮੱ ਧ,ਮੱ ਧਸਂ
੩.	. . . .	. . . .	ਨ਼ਰੁ ਗਰੁ, ਗਮੱ ਧਮੱ,	ਧਨ ਰੁਂਨ, ਰੁਂਗਂ ਮੱਗਂ,
	ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧਮੱ ਗਰੁ,	ਰੁਂਰੁਂ ਨਧ, ਨਨ ਧਮੱ,	ਧਧ ਮੱਗ, ਮੱਮੱ ਗਰੁ,	ਗਗ ਰੁਸ, ਗਮੱ ਧਸਂ
੪.	ਮੱਮੱ ਗਂਮੱ ਗਂਰੁਂ, ਗਂਗਂ	ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਨ, ਰੁਂਰੁਂ ਨਰੁਂ	ਨਧ, ਨਨ ਧਨ ਧਮੱ,	ਧਧ ਮੱਧ ਮੱਗ, ਮੱਮੱ
	ਗਮੱ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਗ	ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗ,ਰੁ ਗਮੱ,	ਗਮੱ ਧ,ਮੱ ਧਨ, ਧਨ	ਰੁਂ,ਰੁਂ ਗਂਮੱ, ਗਂਰੁਂ ਸਂਸਂ
੫.	ਮੱਮੱ ਗਂਗਂ ਰੁਂਰੁਂ ਨਨ	ਧਧ ਮੱਮੱ ਗਗ ਰੁਰੁ	ਨ਼ਰੁ ਗਰ, ਗਮੱ ਗਰੁ,	ਗਮੱ ਧਮੱ ਗਰੁ, ਗਮੱ
	ਧਨ ਰੁਂਨ ਧਮੱ ਗਰੁ,	ਗਮੱ ਧਨ ਰੁਂਗਂ ਮੱਮੱ	ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧਮੱ ਗਰੁ,	ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਧਨ ਰੁਂਸਂ
੬.	ਸਂਨ ਸਂਨ ਧਮੱ ਗਮੱ,	ਧਮੱ ਧਮੱ ਗਰੁ ਸਸ,	ਸਮੱ ਗਰੁ, ਗਧ ਮੱਗ,	ਮੱਨ ਧਮੱ, ਧਰੁਂ ਨਧ,
	ਨਗਂ ਰੁਂਨ, ਰੁਂਮੱ ਗਂਰੁਂ,	ਰੁਮੱ ਗਰੁ, ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ	ਧਨ ਰੁਂਗਂ ਮੱਮੱ ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧਮੱ ਗਰੁ ਸਸ

੧. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜੀਵਤ ਮਰੈ ਮਰੈ ਫੁਨਿ ਜੀਵੈ ਐਸੇ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਇਆ ॥
ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਬਹੁੜਿ ਨ ਭਵਜਲਿ ਪਾਇਆ ॥੧॥
ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਐਸਾ ਖੀਰੁ ਬਿਲੋਈਐ ॥
ਗੁਰਮਤਿ ਮਨੂਆ ਅਸਥਿਰੁ ਰਾਖਹੁ ਇਨ ਬਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਓਈਐ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਗੁਰ ਕੈ ਬਾਣਿ ਬਜਰ ਕਲ ਛੇਦੀ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਪਦੁ ਪਰਗਾਸਾ ॥
ਸਕਤਿ ਅੰਧੇਰ ਜੇਵੜੀ ਭ੍ਰਮੁ ਚੂਕਾ ਨਿਹਚਲੁ ਸਿਵ ਘਰਿ ਬਾਸਾ ॥੨॥
ਤਿਨਿ ਬਿਨੁ ਬਾਣੈ ਧਨਖੁ ਚਢਾਈਐ ਇਹੁ ਜਗੁ ਬੇਧਿਆ ਭਾਈ ॥
ਦਹਦਿਸ ਬੂਡੀ ਪਵਨੁ ਝੁਲਾਵੈ ਡੋਰਿ ਰਹੀ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥੩॥
ਉਨਮਨਿ ਮਨੂਆ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਨਾ ਦੁਬਿਧਾ ਦੁਰਮਤਿ ਭਾਗੀ ॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਅਨਭਉ ਇਕੁ ਦੇਖਿਆ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਸ						ਧ		ਧ				ਧ			
ਨ਼	—	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਮ´	ਧ	ਨ	ਧ	ਧ	ਨ	ਮ´	ਧ	ਮ´	ਗ
ਮੇ	ऽ	ਰੇ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਐ	ਸਾ	ਖੀ	ऽ	ਰ	ਬਿ	ਲੋ	ਈ	ਐ	ऽ
								ਧ							
ਮ´	ਰੁ	ਗ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਮ´	ਮ´	ਧ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—
ਗੁ	ਰ	ਮ	ਤ	ਮ	ਨੂ	ਆ	ऽ	ਅ	ऽਸ	ਥਿ	ਰ	ਰਾਂ	ऽ	ਖਹੁ	ऽ
ਸ															
ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ	ਮ´	ਗ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਇ	ਨ	ਬਿ	ਧ	ਅੰ	ऽ	ਮ੍ਰਿ	ਤ	ਪੀ	ऽ	[illegible]	[illegible]	ਓ	ਈ	ਐ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ											
ਮ´	—	ਗ	ਗ	ਮ´	ਮ´	ਧ	ਮ´ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਜੀ	ऽ	ਵ	ਤ	ਮ	ਰੈ	ऽ	ਮऽ	ਰੈ	ऽ	ਫੁ	ਨ	ਜੀ	ऽ	ਵੈ	ऽ
ਸਂ				ਸਂ											
ਨ	—	ਰੁਂ	—	ਰੁਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਮ´	ਧ	ਮ´	ਗ
ਐ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਸੁੰ	ऽ	ਨ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ,
				ਧ											
ਮ´	ਰੁ	ਗ	ਮ´	ਮ´	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਅੰ	ऽ	ਜ	ਨ	ਮਾ	ऽ	ਹਿ	ਨਿ	ਰੰ	ऽ	ਜ	ਨ	ਰਹੀ	ऽ	ਐ	ऽ

ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਧ	ਮੱ	—	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਬ	ਹੁ	ਤ	ਨ	ਭ	ਵ	ਜ	ਲ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਅਵਰਿ ਪੰਚ ਹਮ ਏਕ ਜਨਾ ਕਿਉ ਰਾਖਉ ਘਰ ਬਾਰੁ ਮਨਾ ॥
ਮਾਰਹਿ ਲੂਟਹਿ ਨੀਤ ਨੀਤ ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ਜਨਾ ॥੧॥
ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮਾ ਉਚਰੁ ਮਨਾ ॥ ਆਗੈ ਜਮ ਦਲੁ ਬਿਖਮੁ ਘਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਉਸਾਰਿ ਮੜੋਲੀ ਰਾਖੈ ਦੁਆਰਾ ਭੀਤਰਿ ਬੈਠੀ ਸਾਧਨਾ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇਲ ਕਰੇ ਨਿਤ ਕਾਮਣਿ ਅਵਰਿ ਲੁਟੇਨਿ ਸੁ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥੨॥
ਢਾਹਿ ਮੜੋਲੀ ਲੂਟਿਆ ਦੇਹੁਰਾ ਸਾਧਨ ਪਕੜੀ ਏਕ ਜਨਾ ॥
ਜਮ ਡੰਡਾ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਪੜਿਆ ਭਾਗਿ ਗਏ ਸੇ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥੩॥
ਕਾਮਣਿ ਲੋੜੈ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਮਿਤ੍ਰ ਲੁੜੇਨਿ ਸੁ ਖਾਧਾਤਾ ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਪ ਕਰੇ ਤਿਨ ਕਾਮਣਿ ਜਾਸੀ ਜਮਪੁਰਿ ਬਾਧਾਤਾ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੫)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਗ
															ਮੱ
															ਸਿ
				ਨ਼				ਧ਼							ਗ
ਗ	ਰੁ	—	ਨ਼	ਧ਼	—	ਧ਼	—	ਮੱ਼	ਧ਼	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਸ	—	ਮੱ
ਰੀ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ਉ	ਚ	ਰ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਸਿ
				ਨ਼				ਧ਼							
ਗ	ਰੁ	—	ਨ਼	ਧ਼	—	ਧ਼	—	ਮੱ਼	ਧ਼	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	—	—	—
ਰੀ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ਉ	ਚ	ਰ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
								ਧ							
ਸ	—	ਨ	—	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	
ਆ	ऽ	ਗੈ	ऽ	ਜ	ਮ	ਦ	ਲ	ਬਿ	ਖ	ਮ	ਘ	ਨਾ	ऽ	ऽ	

ਅੰਤਰਾ

ਧ											ਸਂ				
ਮੱ	ਮੱ	ਧ	ਮੱਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਰੂੰ	—	ਸਂ	—
ਅ	ਵ	ਰ	ਪੰS	S	ਚ	ਹ	ਮ	ਏ	S	ਕ	ਜ	ਨਾ	S	S	S

ਸਂ				ਰੂੰ											
ਨ	—	ਰੂੰ	—	ਨ	ਰੂੰ	ਨ	ਧ	ਮੱ	—	ਧ	ਧ	ਮੱ	—	ਗ	—
ਕਿਉ	S	ਰਾ	S	ਖਉ	S	ਘ	ਰ	ਬਾ	S	ਰ	ਮ	ਨਾ	S	S	S,

ਮੱ								ਮੱ							
ਗ	—	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧ	—	ਧ	—	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ
ਮਾ	S	ਰਹਿ	S	ਲੂ	S	ਟਹਿ	S	ਨੀ	S	ਤ	ਨੀ	S	ਝ	ਕਿ	ਸ

								ਧ							
ਸ	—	ਨ਼	—	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	
ਆ	S	ਗੈ	S	ਕ	ਰੀ	S	ਪੁ	ਕਾ	S	ਰ	ਜ	ਨਾ	S	S ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ	

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਅਬ ਮੈ ਕਹਾ ਕਰਉ ਰੀ ਮਾਈ ॥
ਸਗਲ ਜਨਮੁ ਬਿਖਿਅਨ ਸਿਉ ਖੋਇਆ ਸਿਮਰਿਓ ਨਾਹਿ ਕਨ੍ਹਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਾਲ ਫਾਸ ਜਬ ਗਰ ਮਹਿ ਮੇਲੀ ਤਿਹ ਸੁਧਿ ਸਭ ਬਿਸਰਾਈ ॥
ਰਾਮਨਾਮ ਬਿਨੁ ਯਾ ਸੰਕਟ ਮਹਿ ਕੋ ਅਬ ਹੋਤ ਸਹਾਈ ॥੧॥
ਜੋ ਸੰਪਤਿ ਅਪਨੀ ਕਰਿ ਮਾਨੀ ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਈ ਪਰਾਈ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਯਹ ਸੋਚ ਰਹੀ ਮਨਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਕਬਹੂ ਨ ਗਾਈ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੦੦੮)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਮੱ							ਸ							
*	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਧ	—
*	ਅ	ਬ	ਮੈ	ਕ	ਹਾ	S	ਕ	ਰਉ	S	ਰੀ	S	ਮਾ	S	ਈ	S

ਮੱ															
ਧ	ਧ	ਮੱ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਸ	ਗ	ਲ	ਜ	ਨ	ਮ	ਬਿ	ਖਿ	ਅ	ਨ	ਸਿਉ	S	ਖੋ	S	ਇਆ	S

ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਰੂੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਮੱ	ਧ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ
ਸਿ	ਮ	ਰਿਓ	S	ਨਾ	S	ਹਿ	ਕ	ਨ੍ਹਾ	S	S	S	ਈ	S	S	S

੫. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਤਾਲ—ਰੂਪਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਮਿਲਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪਿੰਡ ਕਮਾਇਆ ॥ ਤਿਨਿ ਕਰਤੈ ਲੇਖ ਲਿਖਾਇਆ ॥
ਲਿਖੁ ਦਾਤਿ ਜੋਤਿ ਵਡਿਆਈ ॥ ਮਿਲਿ ਮਾਇਆ ਸੁਰਤਿ ਗਮਾਈ ॥੧॥
ਮੂਰਖ ਮਨ ਕਾਹੇ ਕਰਸਹਿ ਮਾਣਾ ॥ ਉਠਿ ਚਲਣਾ ਖਸਮੈ ਭਾਣਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਜਿ ਸਾਦ ਸਹਜ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥ ਘਰ ਛਡਣੇ ਰਹੈ ਨ ਕੋਈ ॥
ਕਿਛੁ ਖਾਜੈ ਕਿਛੁ ਧਰਿ ਜਾਈਐ ॥ ਜੇ ਬਾਹੁੜਿ ਦੁਨੀਆ ਆਈਐ ॥੨॥
ਸਜੁ ਕਾਇਆ ਪਟੁ ਹਢਾਏ ॥ ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਬਹੁਤੁ ਚਲਾਏ ॥
ਕਰਿ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ ਸੋਵੈ ॥ ਹਥੀ ਪਉਦੀ ਕਾਹੇ ਰੋਵੈ ॥੩॥
ਘਰ ਘੁਮਣਵਾਣੀ ਭਾਈ ॥ ਪਾਪ ਪਥਰ ਤਰਣੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਭਉ ਬੇੜੀ ਜੀਉ ਚੜਾਉ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵੈ ਕਾਹੂ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੯੮੯)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਧ							ਸ	ਧ.					
ਮੱਧ	ਮੰ	ਗ	ਰ.	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ.	ਮੰ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—
ਮੂS	ਰ	ਖ	ਮ	ਨ	ਕਾ	ਹੇ	ਕ	ਰ	ਸਹਿ	ਮਾ	S	ਣਾ	S
							ਧ						
ਨ.	ਰੁ	—	ਗ	ਮੱ	ਧ	—	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਉ	ਠ	S	ਚ	ਲ	ਣਾ	S	ਖ	ਸ	ਮੈ	ਭਾ	S	ਣਾ	S

ਅੰਤਰਾ

ਗ													
ਮੱ	ਗ	—	ਮੰ	ਮੱ	ਧ	ਮੰਧ	ਸਂ	ਸਂ	-ਨ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਮਿ	ਲ	S	ਮਾ	ਤ	ਪਿ	ਤਾS	ਪਿੰ	ਡ	Sਕ	ਮਾ	S	ਇਆ	S
ਨ													
ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਨ	ਰੁਂ	—	ਨ	ਧ	-ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੰ
ਤਿ	ਨ	S	ਕ	ਰ	ਤੈ	S	ਲੇ	ਖ	Sਲਿ	ਖਾ	S	ਇਆ	S
ਨ													
ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਰੁ	—
ਲਿ	ਖ	S	ਦਾ	S	ਤ	S	ਜੋ	ਤ	ਵਡਿ	ਆ	S	ਈ	S
ਰੁ													
ਨ.	ਨ.	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧ	—	ਮੰਗ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮਿ	ਲ	S	ਮਾ	S	ਇਆ.	S	ਸੁਰ	ਤ	ਗ	ਵਾ	S	ਈ	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਤਾਲ—ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਮੇਰਾ ਠਾਕੁਰੁ ਅਤਿ ਭਾਰਾ ॥ ਮੋਹਿ ਸੇਵਕੁ ਬੇਚਾਰਾ ॥੧॥
ਮੋਹਨੁ ਲਾਲ ਮੇਰਾ ॥ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨ ਪ੍ਰਾਨਾ ॥ ਮੋ ਕਉ ਦੇਹੁ ਦਾਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਗਲੇ ਮੈ ਦੇਖੇ ਜੋਈ ॥ ਬੀਜਉ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥੨॥
ਜੀਅਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਿ ਸਮਾਹੈ ॥ ਹੈ ਹੋਸੀ ਆਹੇ ॥੩॥
ਦਇਆ ਮੋਹਿ ਕੀਜੈ ਦੇਵਾ ॥ ਨਾਨਕ ਲਾਗੋ ਸੇਵਾ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੦੫)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧ	—	ਮੱ	ਧ	—	ਧ
ਮੋ	ऽ	ਹ	ਨ	ਲਾ	ऽ	ਲ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ
ਨ ਰੁੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਨ	ਧ	—
ਪ੍ਰੀ	ऽ	ਤ	ਮ	ਮ	ਨ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ
ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮੋ	ਕਉ	ਦੇ	ऽ	ਹੁ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ ਗ	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਮੇ	ਰਾ	ਠਾ	ਕੁਰ	ਅ	ऽ	ਤਿ	ਭਾ	ऽ	ਰਾ
ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਮੋ	ਹਿ	ਸੇ	ਵ	ਕ	ਬੇ	ਚਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ

ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸ੍ਵਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਸਫਲ ਜਨੰਮ ਗੁਰ ਚਰਨ ਸਰਨਿ ਲਿਵ, ਸਫਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਗੁਰ ਦਰਸੁ ਅਲੋਈਐ ॥
ਸਫਲ ਸੁਰਤਿ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਸੁਨਤਿ ਨਿਤ, ਜਿਹਬਾ ਸਫਲ ਗੁਨ ਨਿਧਿ ਗੁਨ ਗੋਈਐ ॥
ਸਫਲ ਹਸਤ ਗੁਰ ਚਰਨ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਨਾਮ, ਸਫਲ ਚਰਨ ਪਰਦਛਨਾ ਕੈ ਧੋਈਐ ॥
ਸੰਗਮ ਸਫਲ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸਹਜ ਘਰਿ, ਹਿਰਦਾ ਸਫਲ ਗੁਰਮਤਿ ਕੈ ਸਮੋਈਐ ॥੪੯॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵਯੇ, ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਗਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਧ	—	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਸੰS	ਗ	S	ਮ	S	ਸ	ਫ	ਲ	S	ਸਾ	S	ਧ
ਸ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	—	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	ਸ
ਸੰ	ਗ	S	ਤ	S	ਸ	ਹ	ਜ	S	ਘ	S	ਰ
ਨ	ਰੁ	—	ਗ	—	ਮੰ	ਧ	ਧ	ਮੰ	ਧ	—	ਮੰਧ
ਹਿ	ਰ	S	ਦਾ	S	ਸ	ਫ	ਲ	S	S	S	ਗੁਰ
ਨ਼	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਨ	ਧ	—	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਮ	ਤ	S	ਕੈ	S	ਸ	ਮੋ	S	ਈ	ਐ	S	S

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ	ਗ	—	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਸ	ਫ	S	ਲ	S	ਜ	ਨੰ	S	ਮ	ਗੁ	ਰ	S
ਨ	ਰੁੰ	—	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਚ	ਰ	S	ਨ	S	ਸ	ਰ	ਨ	S	ਲਿ	S	ਵ
ਨ ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਨ	ਧ	ਧ	—
ਸ	ਫ	S	ਲ	S	ਦ੍ਰਿ	S	Sਸ਼	ਟ	ਗੁ	ਰ	S
ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਦ	ਰ	S	ਸ	S	ਅ	ਲੋ	S	ਈ	ਐ	S	S

ਨੋਟ—ਇਸੇ ਟਿਯੂਨ ਤੇ "ਨਿਰਜੁਰ ਨਿਰੂਪ ਹੋ" ਭੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕ:)

੯. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਜਲ ਕੇ ਧਰਨਿ ਅਰੁ ਧਰਨਿ ਕੇ ਜੈਸੇ ਜਲੁ,
ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੇ ਪਰਸਪਰ ਸੰਗਮੁ ਸਮਾਰਿ ਹੈ ॥
ਜੈਸੇ ਜਲ ਸੀਂਚ ਕੇ ਤਮਾਲਿ ਪ੍ਰਤਿ ਪਾਲੀਅਤ,
ਬੋਰਤ ਨ ਕਾਸਟਹਿ ਜ੍ਵਾਲਾ ਮੈ ਨ ਜਾਰਿ ਹੈ ॥
ਲੋਸਟ ਕੇ ਜੜਿ ਗੜਿ ਬੋਹਿਥ ਬਨਾਈਅਤ,
ਲੋਸਟਹਿ ਸਾਗਰ ਅਪਾਰ ਪਾਰ ਪਾਰ ਹੈ ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਕੇ ਜਾਨੀਜੈ ਜਨ, ਜਨ ਕੈ ਜਾਨੀਜੈ ਪ੍ਰਭੁ,
ਤਾਂ ਤੇ ਜਨ ਕੋ ਨ ਗੁਨ ਅਉਗੁਨ ਬੀਚਾਰਿ ਹੈ ॥ ੩੯੧ ॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵਯੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

'ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਧ	ਧ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	—	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ॑
ਪ੍ਰ	ਭ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ਜਾ	ਨੀ	ऽ	ਜੈ	ਜ	ਨ	ऽ
ਰੁੰ											
ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਜ	ਨ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ਜਾ	ਨੀ	ऽ	ਜੈ	ਪ੍ਰ	ਭ	ऽ
ਨ਼	—	ਰੁ	ਗ	ਮ॑	ਗ	ਮ॑	ਧ	ਮ॑	ਨ	ਧ	—
ਤਾ	ऽ	ਤੇ	ਜ	ਨ	ऽ	ਕੇ	ऽ	ਨ	ਗੁ	ਨ	ऽ
ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	—	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਅਉ	ਗੁ	ऽ	ਨ	ऽ	ਥੀ	ਚਾ	ऽ	ਰਿ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ						ਨ					
ਮ॑	ਮ॑	ਗ	ਮ॑	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—
ਜ	ਲ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ਧ	ਰ	ਨ	ऽ	ਅ	ਰ	ऽ
ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	—	ਮ॑ੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਧ	ਰ	ਨ	ਕੈ	ऽ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਸੇ	ਜ	ਲ	ऽ
ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪ੍ਰੀ	ऽ	ਤ	ਕੈ	ऽ	ਪ	ਰ	ਸ	ऽ	ਪ	ਰ	ऽ
ਨ਼	ਰੁ	—	ਗ	—	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਸੰ	ਗ	ऽ	ਮ	ऽ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ—ਇਸੇ ਕਬਿੱਤ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਹੇਠਾਂ 'ਝਪਤਾਲ' ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ।

੯. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਝਪਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਨ਼					ਸ				
ਸ	ਰੁ	ਨ਼	ਧ	ਮ॑ਧ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਪ੍ਰ	ਭੁ	ਕੈ	ऽ	ਜਾऽ	ਨੀ	ਜੈ	ਜ	ऽ	ਨ
ਸ									
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਜ	ਨ	ਕੈ	ऽ	ਜਾ	ਨੀ	ਜੈ	ਪ੍ਰ	ऽ	ਭੁ

ਰੁਂ									
ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	—	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ
ਤਾਂ	ਤੇ	ਜ	ਨ	ऽ	ਕੋ	ਨ	ਗੁ	ਨ	ਅਉ
ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਗੁ	ਨ	ऽ	ऽ	ਬੀ	ਚਾ	ਰਿ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧ									
ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਮੱਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਜ	ਲ	ਕੈ	ऽ	ਧऽ	ਰ	ਨ	ਅ	ऽ	ਰ
ਸਂ					ਰੁਂ				
ਨ	ਨਨ	ਰੁਂ	—	—	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਧ
ਧ	ਰਨ	ਕੈ	ऽ	ऽ	ਜੈ	ਸੇ	ਜ	ऽ	ਲ
ਧ									
ਮੱ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਕੈ	ऽ	ਪ	ਰ	ਸ	ਪ	ऽ	ਰ
ਸ									
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਸੰ	ਗ	ਮ	ऽ	ਸ	ਮਾ	ਰਿ	ਹੈ	ऽ	ऽ

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਮਾਰਵਾ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ

ਵਾਦੀ—ਗ ਸੰਵਾਦੀ—ਨ	ਠਾਟ—ਮਾਰਵਾ ਜਾਤੀ—ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ (ਨੌਂ ਵਜੇ ਰਾਤ ਤਕ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਨ-ਮੰ' ਤੇ ਗਮੰਧਗ, ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਨ਼ ਰੁ ਗ, ਮੰ ਧ ਨ ਰੁੰ ਸੰ।

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ ਨ, ਰੁੰ ਨ ਧਮੰ ਗ, ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ—ਨ਼ ਰੁ ਗ, ਗਮੰਧਗ, ਮੰ ਰੁ ਗ, ਨ਼ ਰੁ, ਸ।

ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗ ਬਾਰਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਚਮ, ਭਟਿਆਰ, ਲਲਿਤ (ਤੀਵਰ ਧੈਵਤ) ਵਿਭਾਸ, ਭੰਖਾਰ ਤੇ ਸੋਹਨੀ ਸਵੇਰ ਦੇ ਰਾਗ ਹਨ ਅਤੇ ਪੂਰੀਆ, ਮਾਰਵਾ, ਜੈਤ, ਮਾਲੀਗਉੜਾ, ਸਾਜਗਿਰੀ ਤੇ ਬੈਰਾੜੀ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਰਾਗ ਹਨ। ਸੰਧੀ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਭੈਰਉ, ਪੂਰਵੀ ਤੇ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਣ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਠਾਟਾਂ ਤੋਂ ਸਵੇਰ-ਸ਼ਾਮ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਹਰ ਠਾਟ ਤੋਂ ਪੂਰਵਾਂਗ ਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰੀਆ ਰਾਗ ਦਾ ਠਾਟ ਮਾਰਵਾ, ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ (ਸੱਤ ਤੋਂ ਨੌਂ ਵਜੇ ਤਕ) ਹੈ। ਪੂਰੀਆ ਤੇ ਮਾਰਵਾ ਦੋਵੇਂ ਸਮਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਬਿਸਰਾਮ ਸਥਾਨ ਦੇ ਭੇਦ ਕਾਰਣ ਦੋਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਅੰਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਨਿਸਬਤ ਮਾਰਵਾ ਦੇ ਪੂਰੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਅਧਿਕ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਭਾਵ, ਮਾਰਵਾ ਖੜੇ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਮੀਂਡ ਆਦਿ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਠੋਰਤਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪੂਰੀਆ ਵਿਚ ਮੀਂਡ, ਗਮਕ ਅਤੇ ਨੱਕਾਸ਼ੀ ਦਾ ਕੰਮ ਅਧਿਕ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਉਸ ਵਿਚ ਕੋਮਲਤਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਪੂਰੀਆ ਦਾ ਛੇਤ੍ਰ ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਦੇ ਗੰਧਾਰ ਤੋਂ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਦੇ ਮੱਧਮ ਤਕ ਹੈ, ਪਰ ਮਾਰਵਾ ਅਕਸਰ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਕਿਤੇ ਉਲੇਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਉਂਜ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਇਆਂ ਚਾਰ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ ਅਕਸਰ ਮੰਦ੍ਰ ਤੇ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਅਧਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—"ਸ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼—ਮੰਗ਼, ਮੰਧ਼ਗ, ਮੰਧ਼ਨ਼, ਰੁਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਤੇ ਮੱਧਮ ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤਿ ਰਾਗ ਵਿਚ ਵਿਲਖਣਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ

ਧ

ਅਵਰੋਹ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਧੈਵਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਣ ਮਾਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—"ਸਂ, ਨਰੁਸਂ, ਨ, ਰੁਂਨ ਮੱਗ, ਗਮੱਧਗ, ਮੱਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਸ" ਇੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਮੀਂਡ, ਗਮਕ ਤੇ ਕਣ ਦਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਿਲੰਬਿਤ ਤੇ ਮੱਧਯ ਲਯ ਦੇ ਖਯਾਲ ਅਕਸਰ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰੀਆ, ਮਾਰਵਾ, ਸੋਹਨੀ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਗਾਇਕ ਤਾਨਪੂਰੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤਾਰ ਨੂੰ ਨਿਖਾਦ ਸੁਰ ਤੇ ਮਿਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਵਰਜ ਤੇ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ 'ਨ਼,ਸਂ ਸਂ,ਸ' ਇੰਜ ਮਿਲਾਏ ਗਏ ਤਾਨਪੂਰੇ ਦੀ ਧੁਨੀ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅੱਛੀ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ ਸ ਧ਼

੧. ਸ (ਸ) ਨ਼ਧ਼ਨ਼—ਰੁਸ, ਨ਼ (ਸ) ਨ਼ਧ਼ਨ਼—ਮੱ਼, ਮੱ਼ਧ਼ਸ—ਨ਼ਧ਼ਨ਼—ਮੱ਼ਗ਼, ਮੱ਼ਧ਼ਰੁ—ਸ, ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਸ।

੨. ਸ (ਸ) ਨ਼ਧ਼ਨ਼, ਮੱ਼ —ਧ਼ਨ਼, ਮੱ਼ਧ਼ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼—ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਮੱ, ਧਗਮੱਗ, ਗਮੱਧਗਮੱਗ, ਨ਼—ਰੁਗ, ਮੱਧਗਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਮੱਗ, ਮੱਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਸ, (ਸ) ਨ਼ਧ਼ਨ਼—ਮੱ਼ਗ਼, ਮੱ਼ਧ਼ਰੁ - ਸ—।

੩. ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ—ਮੱ, ਧਗਮੱਗ, ਗਮੱਧਗਮੱਗ, ਨ, ਨ (ਮੱ) ਧਗਮੱਗ,—ਨ਼—ਨ, ਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਧ ਗਮੱਗ, ਨਨਮੱਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਨ ਮੱਮੱਗ, ਨ਼—ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਨ—ਮੱਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਨ, ਮੱਧ ਗਮੱਗਨ਼—ਰੁਸ, (ਸ) ਨ਼ਧ਼ਨ਼—ਮੱ਼ਧ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਨਧਨਮੱਗ, ਗਮੱਧਗ, ਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਸ।

੪. ਮੱਗ—ਮੱਧਸਂ—ਨਰੁਂਸਂ—(ਸਂ) ਨਧਨ—ਮੱਧਨਰੁਂ—ਰੁਂਸਂ, ਨਧਨ—ਰੁਂਨ, ਮੱਧਸਂ—ਸਂ (ਸਂ) ਨਧਨ, ਧਨਮੱਧਗ; ਗਮੱਧਗਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਸ—ਗਮੱਧਨ, ਮੱਧਮੱਗ, ਮੱਧਸਂ—ਨਰੁਂਸਂ—ਨਸਂ, ਨਰੁਂਗਂ, ਨਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂਨ—ਮੱ—ਧਗ, ਮੱਗ; ਨਨਮੱ-ਗ, ਮੱਗ—ਨ਼ਰੁਸ, ਮੱਧਸਂ—ਨਸਂ, ਨਰੁਂਸਂ—ਨਰੁਂਗਂ, ਮੱਂ ਰੁਂਗਂ, ਨਰੁਂਸਂ, ਨ—ਮੱਧਗ, ਮੱਰੁਗ ਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਸ—।

੫. ਗਮੱਨਮੱਧਸਂ—ਮੱਧਨ, (ਮੱ) ਗ, ਮੱਧਸਂ,, ਨਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂਗਂ, ਮੱਰੁਂਗਂ, ਨਸਂਨਰੁਂਨ—(ਮੱ) ਗ, ਗਮੱਧਗਮੱਗ, ਨਨਧਨਮੱਧਗਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਗ, ਮੱਰੁਗ, ਨਮੱਧਗਮੱਗ, ਨ਼ਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਸ—ਮੱਧਸਂ—ਨਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂਗਂ, ਮੱਂਗਂ, ਨਰੁਂਸਂ, ਗ—ਮੱਂ ਰੁਂਗਂ, ਨਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂਨ, ਮੱ—ਧਨ, (ਮੱ) ਗ, ਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਧਗਮੱਗ, ਨਧਨਮੱਧਗਮੱਗ, ਮੱਰੁਗ, ਧ਼—ਨ਼ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਗਮੱਧਨਰੁਂਸਂ—ਨਰੁਂਨ, ਮੱਧਮੱਨ, (ਮੱ) ਗ, ਮੱਧਸਂ, ਨਰੁਂਗਂ, ਮੱਂਰੁਂਗਂ, ਨਰੁਂਗਂ, ਨਰੁਂਸਂ, ਸਂਸਂਨਨਧਧਮੱਮੱਗ, ਗਮੱਧਗਮੱਗ; ਨ—(ਮੱ) ਗ, ਗਮੱਧਗਮੱਗ, ਮੱਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਮੱਗਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਨਨਮੱਧਗਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਨਸਂ, ਨਮੱਧਗ ਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਨਸਂ, ਰੁਂਸਂ ਨਧ ਨਮੱਧਗਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱਧਨ ਨਰੁਂ ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ ਮੱਧ ਨਨ ਧਮੱ ਗਮੱ ਧਗ ਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱ ਧਨ, ਨਰੁਂਗਂਮੱ ਮੱਗਂਰੁਂਸਂ, ਨਧ ਮੱਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮੱ ਧਨ ਨਰੁਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧਨ ਧਮੱ ਗਮੱ ਧਗ,ਮੱਗ ਰੁਸ।

ਪੂਰੀਆ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਸਾ ऽ ਜ ਨ	ਤੇ ऽ ਰੇ ऽ	ਨ਼ਰੁ ਗਮ́ ਧਨ ਮ́ਧ	ਨਨ ਧਮ́ ਗਰੁ ਸਸ
੨.	ਨ਼ਰੁ ਗਮ́ ਰੁਗ ਮ́ਧ	ਮ́ਗ, ਮ́ਧ ਨਰੁਂ ਨਨ	ਮ́ਧ ਮ́ਗ ਰੁਗ ਮ́ਧ	ਗਮ́ ਧਗ ਮ́ਗ ਰੁਸ
੩.	ਨ਼ਰੁ ਗ,ਰੁ ਗਮ́, ਗਮ́	ਧ,ਮ́ ਧਨ, ਧਨ ਰੁਂ,ਨ	ਰੁਂਨ, ਧਨ ਧ,ਮ́ ਧਮ́,	ਗਮ́ ਗ,ਰੁ ਗਰੁ ਸ
੪.	* * ਨ਼ਰੁ ਗਮ́	ਗ, ਨ਼ਰੁ ਗਮ́ ਧਗ	ਮ́ਗ, ਨ਼ਰੁ ਗਮ́ ਧਨ	ਮ́ਧ ਗਮ́ ਗ, ਨ਼ਰੁ
	ਗਮ́ ਧਨ ਰੁਂਨ ਧਨ	ਮ́ਧ ਗਮ́ ਗ, ਨ਼ਰੁ	ਗਮ́ ਧਨ ਰੁਂਗਂ ਮ́ਗਂ	ਰੁਂਸਂ ਨਧ ਮ́ਗ ਰੁਸ
੫.	* ਨ਼ਰੁ ਨ਼ਰੁ ਗਰੁ,	ਗਮ́ ਗਮ́ ਧਮ́, ਧਨ	ਧਨ ਰੁਂਨ, ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਗਂ	ਮ́ਗਂ, ਰੁਂਗਂ ਰੁਂ,ਨ ਰੁਂਨ
	ਧਨ ਧ,ਮ́ ਧਮ́, ਗਮ́	ਗ,ਰੁ ਗਰੁ, ਨ਼ਰੁ ਨ਼,ਧ	ਨ਼ਧ, ਮ́ਧ ਨ਼ਰੁ ਗਮ́	ਨਰੁਂ ਨਧ ਮ́ਗ ਰੁਸ
੬.	* • • •	• • ਮ́ਮ́ ਗ,ਮ́	ਮ́ਗ, ਮ́ਮ́ ਗਰੁ ਸ,	ਨਨ ਧ,ਨ ਨਧ, ਨਨ
	ਧਮ́ ਗਰੁ ਸ, ਮ́ਮ́	ਗਂ,ਮ́ ਮ́ਗਂ, ਮ́ਮ́ ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧਮ́ ਗਰੁ ਸ,	ਨ਼ਧ ਨ਼ਨ਼ ਮ́ਧ ਨ਼ਰੁ,
	ਨ਼ਰੁ ਗਮ́, ਰੁਗ ਮ́ਧ,	ਗਮ́ ਧਨ, ਮ́ਧ ਨਰੁਂ	ਧਨ ਰੁਂਗਂ, ਮ́ਮ́ ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧਮ́ ਗਰੁ ਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਨਾ ऽ ਨ ਕ	ਸ ਰ ਣ ਤੁ	ਨਰੁਂ ਨਧ ਮ́ਗ ਰੁਸ	ਨ਼ਰੁ ਗਮ́ ਧਨ ਸਂ
੨.	ਨਰੁਂ ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂ	ਨਧ ਮ́ਧ ਨਰੁਂ ਨਧ	ਮ́ਧ ਮ́ਗ ਮ́ਗ ਰੁਸ	ਨ਼ਰੁ ਗਮ́ ਧਨ ਸਂ
੩.	• • • •	• • • •	ਮ́ਮ́ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧਮ́	ਗਰੁ ਸਨ਼ ਧ਼ਮ́ ਧ਼ਨ਼
	ਰੁਗ ਮ́ਧ ਨਰੁਂ ਗਂਗਂ	ਰੁਂਸਂ ਨਧ, ਮ́ਧ ਨਰੁਂ	ਨਧ, ਮ́ਧ ਨਨ ਮ́ਗ	ਮ́ਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗਮ́
੪.	• • • •	• • • •	ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਨਧ,	ਨਨ ਧਮ́, ਧਧ ਮ́ਗ
	ਮ́ਮ́ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ	ਨ਼ਗ ਰੁਮ́ ਗਧ ਮ́ਨ	ਧਰੁਂ ਨਗਂ ਰੁਂਮ́ ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧਮ́ ਗਮ́ ਧਸਂ
੫.	ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਗਂ ਮ́ਮ́ ਗਂਰੁਂ,	ਨਰੁਂ ਨਰੁਂ ਗਂਗਂ ਰੁਂਨ,	ਧਨ ਧਨ ਰੁਂਰੁਂ ਨਧ,	ਮ́ਧ ਮ́ਧ ਨਨ ਧਮ́
	ਗਮ́ ਗਮ́ ਧਧ ਮ́ਗ,	ਰੁਗ ਰੁਗ ਮ́ਮ́ ਗਰੁ	ਨ਼ਰੁ ਗਮ ਧਨ ਰੁਂਗਂ	ਰੁਂਨ ਧਮ́ ਗਰੁ ਸ
੬.	• • • •	• • • •	• ਰੁਸ ਨ਼ਰੁ ਸ,	ਸਮ́ ਗਮ́ ਰੁ, ਰੁਧ
	ਮ́ਧ ਗ, ਗਨ ਧਨ	ਮ́, ਮ́ਸਂ ਨਰੁਂ ਸਂ,	ਸਂਨ ਧਨ ਮ́, ਮ́ਧ	ਮ́ਧ ਗ, ਗਮ́ ਗਮ́
	ਰੁ, ਰੁਸ ਨ਼ਰੁ ਸ	ਨ਼ਰੁ ਰੁਗ ਗਮ́ ਮ́ਧ	ਧਨ ਨਰੁਂ ਮ́ਮ́ ਗਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧਮ́ ਗਰੁ ਸ

੧. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਾਜਨ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਕੀ ਹੋਇ ਰਹਾ ਸਦ ਧੂਰਿ ॥
ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਹਾਰੀਆ ਪੇਖਉ ਸਦਾ ਹਜੂਰਿ ॥੧॥

(ਸਲੋਕ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੧੮, ੯੯੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਗ										ਸ					
ਮ´	—	ਗ	ਗਮ´	ਗ	ਰ̱	ਸ	—	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਰ̱	ਸ	—
ਸਾ	ऽ	ਜ	ਨऽ	ਤੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਚ	ਰ	ऽ	ਨ	ਕੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧ				ਨ਼				ਸ							
ਮ਼´	—	ਧ਼	ਧ	ਸ	—	ਰ̱	ਸ	ਨ਼	ਰ̱	ਗ	ਮ´	ਗ	ਰ̱	ਸ	—
ਹੋ	ऽ	ਇ	ਰ	ਹਾ	ऽ	ਸ	ਦ	ਧੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ								ਨ			
ਮ´	—	ਗ	ਗ	ਮ´	ਮ´	ਧ	ਮ´ਧ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	ਰ̱ਂ	ਸਂ	—
ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਸ	ਰ	ਣ	ਤੁऽ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ				ਧ											
ਨ	-ਰ̱ਂ	ਨ	ਧ	ਮ´	ਧ	ਮ´	ਗ	ਮ´	ਰ̱	ਗ	ਮ´	ਗ	ਰ̱	ਸ	—
ਪੇ	ऽऽ	ਖਉ	ऽ	ਸ	ਦਾ	ऽ	ਹ	ਜੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ

੨. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦੀਨੁ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰੇ ਦਿਵਾਨੇ ਦੀਨੁ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰੇ ॥
ਪੇਟੁ ਭਰਿਓ ਪਸੂਆ ਜਿਉ ਸੋਇਓ ਮਨੁਖੁ ਜਨਮੁ ਹੈ ਹਾਰਿਓ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕਬਹੁ ਨਹੀ ਕੀਨੀ ਰਚਿਓ ਧੰਧੈ ਝੂਠ ॥
ਸੁਆਨ ਸੂਕਰ ਬਾਇਸ ਜਿਵੈ ਭਟਕਤੁ ਚਾਲਿਓ ਊਠਿ ॥੧॥
ਆਪਸ ਕਉ ਦੀਰਘੁ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਅਉਰਨ ਕਉ ਲਗਮਾਤ ॥
ਮਨਸਾ ਬਾਚਾ ਕਰਮਨਾ ਮੈ ਦੇਖੇ ਦੋਜਕ ਜਾਤ ॥੨॥
ਕਾਮੀ ਕ੍ਰੋਧੀ ਚਾਤੁਰੀ ਬਾਜੀਗਰ ਬੇਕਾਮ ॥
ਨਿੰਦਾ ਕਰਤੇ ਜਨਮੁ ਸਿਰਾਨੋ ਕਬਹੂ ਨ ਸਿਮਰਿਓ ਰਾਮੁ ॥੩॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਚੇਤੈ ਨਹੀ ਮੂਰਖੁ ਮੁਗਧੁ ਗਵਾਰੁ ॥
ਰਾਮਨਾਮ ਜਾਨਿਓ ਨਹੀ ਕੈਸੇ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰਿ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਗ							ਧ		ਧ					
—	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਮੰ਼	ਗ਼	ਮੰ਼	ਧ਼	ਸ	—	ਸ	—
*	ਦੀ	ਨ	ਬਿ	ਸਾ	ऽ	ਰਿਓ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ਦਿ	ਵਾ	ऽ	ਨੇ	ऽ
				ਸ											
ਸ	—	ਨ਼	ਧ	ਨ਼	—	ਨ਼	—	ਰੁ	ਗ	—	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਦੀ	ऽ	ਨ	ਬਿ	ਸਾ	ऽ	ਰਿਓ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,
ਸ								ਧ							
ਨ਼	—	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	—	ਮੰ	ਮੰ	ਮੰ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	—	ਗ	—
ਪੰ	ऽ	ਟ	ਭ	ਰਿਓ	ऽ	ਪ	ਸੂ	ਆ	ऽ	ਜਿਉ	ऽ	ਸੋ	ऽ	ਇਓ	ऽ
ਮੰ				ਧ											
ਨ	ਨ	ਧ	ਨ	ਮੰ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਰੁ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮ	ਨੁ	ਖ	ਜ	ਨ	ਮ	ਹੈ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰਿਓ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ											
ਮੰ	—	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਮੰ	ਧ	ਮੰਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਸਾ	ऽ	ਧ	ਸੰ	ਗ	ਤ	ਕ	ਬऽ	ਹੂ	ऽ	ਨ	ਹੀ	ਕੀ	ऽ	ਨੀ	ऽ
												ਧ			
ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਮੰ	—	ਧ	ਨ	ਮੰ	—	ਗ	—
ਰ	ਚਿ	ਓ	ऽ	ਧੰ	ऽ	ਧੈ	ऽ	ਝੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਠ	ऽ
				ਧ								ਸ			
ਮੰ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਨ਼	ਰੁ	ਸ	—
ਸੁਆ	ऽ	ऽ	ਨ	ਸੂ	ऽ	ਕ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ਇ	ਸ	ਜਿ	ਵੈ	ऽ	ऽ
ਨ਼								ਧ							
ਸ	ਸ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਮੰ	—	ਮੰਧ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਭ	ਟ	ਕ	ਝ	ਚਾ	ऽ	ਲਿਓ	ऽ	ਉ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਠ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਖੁਲਿਆ ਕਰਮੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਈ ਠਾਕੁਰ ਕੀਰਤਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗਾਈ ॥
ਸ੍ਰਮੁ ਥਾਕਾ ਪਾਏ ਬਿਸ੍ਰਾਮਾ ਮਿਟਿ ਗਈ ਸਗਲੀ ਧਾਈ ॥੧॥
ਅਬ ਮੋਹਿ ਜੀਵਨ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ॥
ਚੀਤਿ ਆਇਓ ਮਨਿ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸਰਣਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਨਿਵਾਰੇ ਨਿਵਰੇ ਸਗਲ ਬੈਰਾਈ ॥
ਸਦ ਹਜੂਰਿ ਹਾਜਰੁ ਹੈ ਨਾਜਰੁ ਕਤਹਿ ਨ ਭਇਓ ਦੂਰਾਈ ॥੨॥
ਸੁਖ ਸੀਤਲ ਸਰਧਾ ਸਭ ਪੂਰੀ ਹੋਏ ਸੰਤ ਸਹਾਈ ॥
ਪਾਵਨ ਪਤਿਤ ਕੀਏ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਮਹਿਮਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥੩॥
ਨਿਰਭਉ ਭਏ ਸਗਲ ਭੈ ਖੋਏ ਗੋਬਿਦ ਚਰਨ ਓਟਾਈ ॥
ਨਾਨਕੁ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੦੦)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਗ				ਨ਼				ਸ		ਸ					
ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	—	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਅ	ਬ	ਮੋ	ਹਿ	ਜੀ	ऽ	ਵ	ਨ	ਪ	ਦ	ਵੀ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਈ	ऽ
				ਧ਼											
ਨ਼	ਰੁ	ਨ਼	ਧ਼	ਮ´਼	ਧ਼	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੰਧ	ਗ	ਮ´	ਗ	—
ਚੀ	ऽ	ਤ	ਆ	ਇਓ	ऽ	ਮ	ਨ	ਪੁ	ਰ	ਖ	ਬਿऽ	ਧਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ
ਮੱ				ਧ											
ਨ	—	ਧ	ਨ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਸੰ	ऽ	ਤ	ਨ	ਕੀ	ऽ	ਸ	ਰ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ				ਨ							
ਮ´	ਮ´	ਗ	—	ਮੱ	ਮ´	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਖੁ	ਲਿ	ਆ	ऽ	ਕ	ਰ	ਮ	ਕ੍ਰਿ	ਪਾਂ	ऽ	ਭ	ਈ	ਠਾ	ऽ	ਕੁ	ਰ
								ਨ				ਧ			
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਮੱਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਮ´	ਧ	ਮ´	ਗ
ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਗਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ
								ਧ							
ਮ´	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	—	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਸ	ਮ	ਥਾ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਏ	ऽ	ਬਿ	ਸ	ਰਾ	ऽ	ਮਾ	ऽ

								ਮਂ							
ਸ	ਸਂ	ਨ	ਨਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਮਂ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮਿ	ਟ	ਗ	ਈऽ	ਸ	ਗ	ਲੀ	ऽ	ਧਾਂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੪. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਸੇ ਹੋਤ ਦੇਖੇ ਖੇਹ ॥
ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਬਿਲਾਸ ਬਨਿਤਾ ਤੂਟਤੇ ਏ ਨੇਹ ॥੧॥
ਮੇਰੇ ਮਨ ਨਾਮੁ ਨਿਤ ਨਿਤ ਲੇਹ ॥
ਜਲਤ ਨਾਹੀ ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ ਸੂਖੁ ਮਨਿ ਤਨਿ ਦੇਹ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਬਿਰਖ ਛਾਇਆ ਜੈਸੇ ਬਿਨਸਤ ਪਵਨ ਝੂਲਤ ਮੇਹ ॥
ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਦ੍ਰਿੜੁ ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਨਾਨਕ ਤੇਰੈ ਕਾਮਿ ਆਵਤ ਏਹ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੦੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਗ ਮਂ ਮੇ
	ਰੁ			ਨ਼											
ਗ	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਸ	—	—	ਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਰੇ	ਮ	ऽ	ਨ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ਨਿ	ਤ	ਨਿ	ਤ	ਲੇ	ਹ	ऽ	ऽ
ਧ਼															
ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮਂ	—	ਗ	ਗ
ਜ	ਲ	ऽ	ਤ	ਨਾ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ਅ	ਗ	ऽ	ਨਿ	ਸਾ	ऽ	ਗ	ਰ
								ਮਂ							ਗ
ਮੱ	ਧ	ਨ	ਨ	ਮਂ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮਂ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਮਂ
ਸੁ	ऽ	ऽ	ਖ	ਮ	ਨ	ਤ	ਨ	ਦੇ	ਹ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਮੇ

ਅੰਤਰਾ

ਮਂ		ਧ		ਨ											
ਗ	—	ਮੱ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਜਿ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਵਿ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਰਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
						ਧ		ਧ				ਧ			
ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਮਂ	ਗ	ਮਂ	ਧ	ਨ	—	ਮਂ	—	ਗ	—
ਸੇ	ऽ	ਹੋ	ਤ	ਦੇ	ऽ	ਖੇ	ऽ	ਖੇ	ਹ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਮੱ	ਰੁ	ਗ	–	ਮੱ	–ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੁ	਽	ਤੂ	਽	ਮਿ	਽਽	ਤੂ	ਬਿ	ਲਾ	਽	਽	ਸ	ਬ	ਨਿ	ਤਾ	਽
								ਧ		ਧ					ਗ
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧਨ	ਰੁੰ	ਨ	—	ਮੱ	ਨ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਮੱ
ਤੂ	਽	਽	ਟ	ਤੇ਽	਽	ਏ	਽	ਨੇ	ਹ	਽	਽	਽	਽	਽,	ਮੇ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਆਉ ਜੀ ਤੂ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਹਰਿ ਜਸੁ ਸ੍ਰਵਨ ਸੁਨਾਵਨਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਤੁਧੁ ਆਵਤ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਹਰਿਆ ਹਰਿ ਜਸੁ ਤੁਮ ਸੰਗਿ ਗਾਵਨਾ ॥੧॥
ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਹਿਰਦੈ ਵਾਸੈ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਮਿਟਾਵਨਾ ॥੨॥
ਭਗਤ ਦਇਆ ਤੇ ਬੁਧਿ ਪਰਗਾਸੈ ਦੁਰਮਤਿ ਦੂਖ ਤਜਾਵਨਾ ॥੩॥
ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਤ ਹੋਤ ਪੁਨੀਤਾ ਪੁਨਰਪਿ ਗਰਭਿ ਨ ਪਾਵਨਾ ॥੪॥
ਨਉਨਿਧਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਪਾਈ ਜੋ ਤੁਮਰੈ ਮਨਿ ਭਾਵਨਾ ॥੫॥
ਸੰਤ ਬਿਨਾ ਮੈ ਥਾਉ ਨ ਕੋਈ ਅਵਰ ਨ ਸੂਝੈ ਜਾਵਨਾ ॥੬॥
ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨ ਕਉ ਕੋਇ ਨ ਰਾਖੈ ਸੰਤਾ ਸੰਗਿ ਸਮਾਵਨਾ ॥੭॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਚਲਤੁ ਦਿਖਾਇਆ ਮਨ ਮਧੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਵਨਾ ॥੮॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੧੮)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਨ਼
															ਸ
															ਆ
				ਸ				ਸ							
ਸ	ਨ	—	ਧ਼	ਨ਼	—	—	—	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਉ	ਜੀ	਽	ਤੂ	ਆ	਽	਽	਽	ਆ	਽	ਉ	ਹ	ਮਾ	਽	ਰੈ;	਽
ਨ਼															ਨ਼
ਮ਼ੱ	ਗ਼	ਮ਼ੱ	ਧ਼	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਮੱਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਹ	ਰਿ	ਜ	ਸ	ਸ	ਵ	ਨ	ਸੁ	ਨਾ	਽	਽਽	ਵ	ਨਾ	਽	਽,	ਅ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ											
ਮ́	ਮੱ	ਗ	—	ਮ́	ਮ́	ਧ	ਮ́ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਤੁ	ਧ	ਆ	ऽ	ਵ	ਤ	ਮੇ	ਰਾऽ	ਮ	ਨ	ਤ	ਨ	ਹऽ	ਰਿ	ਆ	ऽ
ਨ				ਸਂ				ਧ⏞				ਧ			
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਮੱ	—	ਨ	ਨ	ਮੱ	—	ਗ	—
ਹ	ਰਿ	ਜ	ਸ	ਤੁ	ਮ	ਸੰ	ਗ	ਗਾ	ऽ	ऽ	ਵ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ́	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਮ́	ਗ	ਗ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਸੰ	ਤ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਹਿ	ਰ	ਦੈ	ऽ	ਵਾ	ऽ	ਸੈ	ऽ
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮ́	ਧ	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼,ਸ
ਦੂ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਉ	ਮਿ	ਟਾ	ऽ	ऽ	ਵ	ਨਾ	ऽ	ऽ,	ਅ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਾਲ–ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਨਰ ਅਚੇਤ ਪਾਪ ਤੇ ਡਰੁ ਰੇ ॥
ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਸਗਲ ਭੈ ਭੰਜਨ ਸਰਨਿ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਪਰੁ ਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਜਾਸ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤਾ ਕੋ ਨਾਮੁ ਹੀਐ ਮੋ ਧਰੁ ਰੇ ॥
ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਜਗਤਿ ਮੈ ਹਰਿ ਕੋ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਕਸਮਲ ਸਭੁ ਹਰੁ ਰੇ ॥੧॥
ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਬਹੁਰਿ ਨਹ ਪਾਵੈ ਕਛੂ ਉਪਾਉ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਰੁ ਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਗਾਇ ਕਰੁਨਾਮੈ ਭਵ ਸਾਗਰ ਕੈ ਪਾਰਿ ਉਤਰੁ ਰੇ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੨੦)

ਅਸਥਾਈ

×			०			×			०		
ਸ	ਨ਼										
ਨ਼	ਮ਼ੱ	-ਧ਼	ਸ	ਸ	-ਸ	ਨ਼ਰੁ	ਗ	-ਮ́	ਗਰੁ	ਸ	—
ਨ	ਰ	ऽਅ	ਚੇ	ਤ	ऽਪਾ	ऽਪ	ਤੇ	ऽऽ	ਡਰ	ਰੇ	ऽ
ਗ	ਗ	-ਗ	ਮ́ਧ	ਮ́ਗ	-ਗ	ਮ́ਗ	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਦੀ	ਨ	ऽਦ	ਇਆ	ਲऽ	ऽਸ	ਗਲ	ऽ	ਭੈ	ਭੰ	ਜ	ਨ
ਸਂ	ਸਂ	ਨਰੁਂ	ਨ	—	ਧਮ́	ਨਨ	ਧਮੱ	ਗ	ਮ́ਗ	ਰੁਸ	—
ਸਰ	ਨ	ऽਤਾ	ਹਿ	ऽ	ਤੁਮ	ਪਰ	ਰੇऽ	ऽ	ਪਰ	ਰੇऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ			ਧ								
ਮੱ	ਗ	-ਗ	ਮੱ	ਮੱ	-ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਬੇ	ਦ	ऽਪੁ	ਰਾ	ਨ	ऽਜਾ	ऽ	ਸ	ਗੁਨ	ਗਾ	ਵ	ਤ
ਨਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	-ਸਂ	ਨ	-ਰੁਂ	ਨਧ	ਨਧ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
ਤਾऽ	ਕੋ	ऽ	ਨਾ	ਮ	ऽਹੀ	ਐ	ऽऽ	ਮੋऽ	ਧਰऽ	ਰੇऽ	ऽऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੪. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਕਿੰਚਤ ਕਟਾਛ ਦਿਬਿ ਦੇਹ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਹੁਇ
ਦਿਬਿ ਜੋਤਿ ਕੋ ਧਿਆਨ ਦਿਬਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕੈ ॥
ਸ਼ਬਦ ਬਿਬੇਕ ਟੇਕ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁਇ ਗੁਰਮਤਿ,
ਅਨਹਦ ਗੰਮਿ ਉਨਮਨੀ ਕੇ ਮਤਾਂਤ ਕੈ ॥
ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਕਰਨੀ ਕੈ ਉਪਜਤ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ,
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖਿ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਨਿਜ ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਕੈ ॥
ਚਰਨ ਕਮਲ ਸੰਪਟ ਮਧੁਪ ਗਤਿ,
ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਮਧੁ ਪਾਨ ਪ੍ਰਾਨ ਸਤਿ ਕੈ ॥੪੩॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਮੱ	ਗ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਚ	ਰ	ਨ	ਕ	ਮ	ਲ	ऽ	ਦ	ਲ	ऽ
		ਧ਼							
ਨ਼	ਨ਼	ਮੱ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਸੰ	ਪ	ਟ	ਮ	ਧੁ	ਪ	ऽ	ਗ	ਤਿ	ऽ
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ
ਸ	ਹ	ਜ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ਧਿ	ਮ	ਧੁ	ऽ
ਮੱ									
ਨ	ਨ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪਾ	ਨ	ਪ੍ਰਾ	ਨ	ਸ	ऽ	ਤ	ਕੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ´	ਗ	ਮ´	ਧ	ਸਂ	—	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਕਿੰ	ਚ	ਤ	ਕ	ਟਾ	S	ਛ	ਦਿ	ਬਿ	S
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਮ´ਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਦੇ	ਹ	ਦਿ	ਬ	ਦ੍ਰਿ	Sਸ਼	ਟਿ	ਹੁ	ਇ	S
ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮ´	—	ਗ
ਦਿ	ਬਿ	ਜੋ	ਤ	ਕੋ	S	ਧਿ	ਆ	S	ਨ
ਮ´	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ´	ਧ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਦਿ	ਬਿ	ਦ੍ਰਿ	Sਸ਼	ਟਾਂ	S	ਤ	ਕੈ	S	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੯. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪੂਰਨ ਸਰਦ ਸਸਿ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰ ਕਹੈ,
ਮੇਰੇ ਜਾਨੇ ਬਰ ਬੈਸੰਤਰ ਕੀ ਊਕ ਹੈ ॥
ਅਗਨਿ ਅਗਨ ਤਨ ਮਧਜ ਚਿਨਗਾਰੀ ਛਾਡੈ,
ਬਿਰਹ ਉਸਾਸ ਮਾਨੋ ਫੰਨਗ ਕੀ ਫੂਕ ਹੈ ॥
ਪਰਸਤ ਪਾਵਕ ਪਖਾਨ ਫੂਟਿ ਟੂਟਿ ਜਾਤ,
ਛਾਤੀ ਅਤਿ ਬਰਜਨ ਹੋਇ ਦੋਇ ਟੂਕ ਹੈ ॥
ਪੀਅ ਕੇ ਸਿਧਾਰੇ ਭਾਰੀ ਜੀਵਨ ਮਰਨ ਭਏ,
ਜਨਮ ਲਜਾਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਚਿਤ ਚੂਕ ਹੈ ॥੫੭੩॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
(ਗ) ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ
ਪੀ	ਅ	S	ਕੇ	S	ਸਿ	ਧਾ	S	ਰੇ	ਭਾ	S	ਰੀ
ਰੁ	ਸ	—	ਨ਼	ਰੁ	ਨ਼	(ਧ਼) ਮ´਼	ਮ´਼	ਧ਼	ਸ	—	ਸ
ਜੀ	ਵ	S	ਨ	S	ਮ	ਰ	ਨ	S	ਭ	S	ਏ,
(ਸ) ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਮ´	ਧ	ਮ´	ਗ	ਮ´	ਗ
ਜ	ਨ	S	ਮ	S	ਲ	ਜਾ	S	ਯੋ	ਪ੍ਰੇ	S	ਮ

ਮ́						ਮ́					
ਨ	—	ਧ	ਮ́	—	ਗ	ਧ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨੇ	ऽ	ਮ	ਚਿ	ऽ	ਤ	ਚੂ	ऽ	ਕ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ́			ਧ								
ਗ	ਗ	—	ਮ́	—	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—
ਅ	ਗ	ऽ	ਨ	ऽ	ਅ	ਗ	ਨ	ऽ	ਤ	ਨ	ऽ
ਨ	ਨ	ਧ	ਨ਼	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਧ	ਮ́	—	ਗ
ਮ	ਧਜ	ऽ	ਚਿ	ਨ	ऽ	ਗਾ	ऽ	ਰੀ	ਛਾ	ऽ	ਡੈ
			ਧ								
ਮ́	ਨ	—	ਮ́	—	ਧ	ਗ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਬਿ	ਰ	ऽ	ਹ	ऽ	ਉ	ਸਾ	ऽ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ਨੋ
ਨ਼	—	ਧ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਮ́	ਗ	—	ਰੁ	ਸ	—	—
ਫੰ	ऽ	ऽ	ਨ	ਗ	ਕੀ	ਢੂ	ऽ	ਕ	ਹੈ	ऽ	ऽ

—ਕਬਿੱਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਭੀ ਇਸੇ ਅਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੯. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮੈ ਸਚੁ ਖੰਡ,
ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ॥
ਦਰਸ ਧਿਆਨ ਸਰਗੁਨ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ,
ਪੂਜਾ ਫੂਲ ਫਲ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਹੈ ॥
ਨਿਰੰਕਾਰ ਚਾਰ ਪਰਮਾਰਥ ਪਰਮ ਪਦ,
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਅਵਗਾਹਨ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ॥
ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦਾਇਕ ਭਗਤਿ ਭਾਇ,
ਕਾਮ ਨਿਹਕਾਮ ਧਾਮ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੈ ॥੧੨੫॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵਯੇ ਭਾ: ਗੁ: ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਨ਼									
ਸ	ਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ́	ਗ	ਗ
ਸ	ਰ	ਬ	ऽ	ਨਿ	ਧਾ	ਨ	ਦਾ	ऽ	ਨ

	ਗ								
ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਮੱਧ	ਮੱਗ	ਮੱ	ਗਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਦਾ	ਇ	ਕ	ऽऽ	ਭऽ	ਗ	ਤਿऽ	ਭਾ	ऽ	ਇ
ਸ									
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਕਾ	ਮ	ਨਿ	ਹ	ऽ	ਕਾ	ਮ	ਧਾ	ऽ	ਮ
ਨ	ਧ	ਨ	ਮੱ	ਮੱਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੂ	ਰ	ਨ	ऽ	ਪੂऽ	ਗਾ	ਸ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ		ਧ							
ਮੱ	ਗ	ਮੱ	—	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਸ	ਹ	ਜ	ऽ	ਸ	ਮਾ	ਧਿ	ਸਾ	ऽ	ਧ
ਨ					ਧ		ਧ		
ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਮੱ	ਧਨ	ਮੱ	—	ਗ
ਸੰ	ਗ	ਤ	ऽ	ਮੈ	ਸ	ਚऽ	ਖੰ	ऽ	ਡ
ਮੱ	ਰੁ	ਗ	—	ਮੱ	ਨ	ਧਨ	ਧਮੱ	ਗਰੁ	ਸ
ਸ	ਤਿ	ਗੁ	ऽ	ਰ	ਪੂ	ਰऽ	ਨऽ	ऽऽ	ऽ
ਸ									
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	—	ਮੱਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਬ੍ਰਹ	ਮ	ਕੌ	ऽ	ਨਿऽ	ਵਾ	ਸ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—'ਝਪਤਾਲ' ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸੇ ਨੂੰ ੭ ਨੰਬਰ 'ਸੂਲਫਾਕ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਤੇ ਵੀ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

੧੦. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪੂਛਤ ਪਥਿਕ ਤਿਹ ਮਾਰਗਿ ਨ ਧਾਰੈ ਪਗਿ,
ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੈ ਦੇਸ ਕੈਸੇ ਬਾਤਨ ਸੈ ਜਾਈਐ ॥
ਪੂਛਤ ਹੈ ਬੈਦ ਖਾਤ ਔਖਧਿ ਨ ਸੰਜਮ ਸੈ,
ਕੈਸੇ ਮਿਟੈ ਰੋਗ, ਸੁਖ ਸਹਿਜ ਸਮਾਈਐ ॥
ਪੂਛਤਿ ਸੁਹਾਗਨਿ,ਹੈ ਕਰਮਿ ਦੁਹਾਗਨਿ ਕੈ,
ਰਿਦੈ ਬਿਭਚਾਰ ਕਤ ਸਿਹਜਾ ਬੁਲਾਈਐ ॥
ਗਾਏ ਸੁਨੈ ਆਂਖੇ ਮੀਚੈ ਪਾਈਐ ਨ ਪਰਮ ਪਦੁ,
ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ ਗਹਿ ਜੌ ਲੌ ਨ ਕਮਾਈਐ ॥੪੩੯॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵਯੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸਨ਼ ਪੂS	ਸ ਛ	ਨ਼ਧ਼ SS	ਨ਼ ਤ	ਧ਼ ਮੰ S	ਗ਼ ਪ	ਧ਼ ਮੰ ਬਿ	ਧ਼ ਸ ਕ	— S	ਸਨ਼ ਤਿਹ	ਰੁ S	ਸ S
ਸ ਨ਼ ਮਾ	— S	ਸ S	ਨ਼ ਰ	ਧ਼ ਗ	ਨ਼ ਨ	ਰੁ ਧਾ	ਮੰ ਰੇ	ਗ S	ਰੁ ਪ	ਸ S	ਸ ਗ
ਸ ਪ੍ਰੀ	ਨ਼ S	ਰੁ S	ਗ ਤ	ਗ ਮ	ਗ ਕੈ	ਧ ਮੰਧ ਦੇS	ਮੰ S	ਗ ਸ	ਮੰ ਕੈ	— S	ਗ ਸੇ
ਧ ਮੰ ਬਾ	ਨ S	— S	ਧ ਮੰ ਤ	ਮੰ ਨ	ਗ ਸੇ	ਮੰ ਰੁ ਜਾ	ਗ S	ਗ ਈ	ਰੁ ਐ	ਸ S	— S

ਅੰਤਰਾ

ਧ ਮੰ ਪੂ	ਗ ਛ	— S	ਧ ਮੰ ਤ	ਧ ਸਂ S	ਸ ਹੈ	ਸਂ ਬੋ	— S	ਸਂ ਦ	ਰੁਂ ਖਾ	ਸਂ S	ਸਂ ਤ
ਨ ਸਂ ਐ	ਸਂ ਖ	— S	ਨ ਧਿ	ਧ S	ਨ ਨ	ਸਂ ਨ ਸੰ	ਰੁਂ ਜ	ਨ ਮ	ਧ ਮੰ ਸੈ	— S	ਗ S
ਧ ਮੰ ਕੈ	ਨ S	ਧ ਮੰ ਸੇ	ਮੰਧ ਮਿS	ਮੰ S	ਗ ਟੇ	ਮੰ ਰੇ	ਗ S	ਰੁ ਗ	ਸ ਸੁ	— S	ਸ ਖ
ਸਂ ਨ ਸ	ਨਰੁਂ ਹS	ਨ S	ਧਨ ਜਨ	ਧ ਮੰ S	ਗ ਸ	ਗ ਮੰ ਮਾ	— S	ਗ ਈ	ਰੁ ਐ	ਸ S	— S

ਸੰਚਾਰੀ

ਨ਼ ਸ ਪੂ	ਸ ਛ	— S	ਨ਼ ਤਿ	ਧ਼ S	ਨ਼ ਸੁ	ਰੁ ਹਾ	ਗ ਗ	— S	ਗ ਮੰ ਨਿ	— S	ਗ ਹੈ
ਮੰ ਕ	ਧ ਰ	ਨ S	ਧਨ ਮS	ਧ ਮੰ S	ਗ ਦੁ	ਗ ਮੰ ਹਾ	ਮੰ ਗ	ਗ S	ਰੁ ਨਿ	ਸ S	ਸ ਕੈ

ਨ਼			ਧ਼	ਧ਼		ਧ਼					
ਸ	ਸ	ਨ਼	ਨ਼	ਮੱ਼	ਗ਼	ਮੱ਼	ਧ਼	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਰਿ	ਦੈ	ऽ	ਬਿ	ऽ	ਭ	ਚਾ	ऽ	ਰ	ਕ	ऽ	ਤ
ਸ					ਧ	ਦ					
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਨ	ਨ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਸਿ	ਹ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਬੁ	ਲਾ	ऽ	ਈ	ਐ	ऽ	ऽ

ਅਭੋਗ

ਧ		ਧ									
ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਗਾ	ऽ	ਏ	ਸੁ	ऽ	ਨੈ	ਆਂ	ऽ	ਖੇ	ਮੀ	ऽ	ਚੈ
ਨ						ਸਂ			ਧ		
ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	ਨਰੁਂ	ਨ	ਮੱ	—	ਗ
ਪਾ	ਈਐ	ऽ	ਨ	ऽ	ਪ	ਰ	ਮऽ	ऽ	ਪ	ऽ	ਦ
ਨ						ਗਂ			ਰੁਂ		
ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	—	ਗਂ	ਮੱ	—	ਗਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ
ਗੁ	ਰ	ऽ	ਉ	ऽ	ਪ	ਦੇ	ऽ	ਸ	ਗਹਿ	ऽ	ऽ
ਸਂ			ਧ								
ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਮੱ	—	ਗ	ਮੱਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਜੋ	ਲੋ	ऽ	ਨ	ऽ	ਕ	ਮਾऽ	ऽ	ਈ	ਐ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਜਿਸ ਧੁਰਪਦ ਦੇ ਚਾਰ ਅੰਗ ਹੋਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸੰਚਾਰੀ-ਅਭੋਗ ਦੋਵੇਂ ਕੱਠੇ ਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਧੁਰਪਦ ਦੀ ਇਸ ਰੀਤ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਛੇ ਨੰ: ੮ ਦੀ ਰੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਤੇ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਅਨੰਦ ਆਵੇਗਾ।

(ਪੂਰੀਆ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ

ਵਾਦੀ—ਧ ਸੰਵਾਦੀ—ਗ	ਠਾਟ—ਮਾਰਵਾ ਜਾਤੀ—ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ	ਸਮਾਂ—ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ (ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਧ —ਗ ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ ਗ, ਮ॑ ਧ, ਨ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ, ਰੁਸਂਨ ਧ, ਗ, ਮ॑ ਧ ਮ॑ ਗ, ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ—ਸਂ, ਨਧ, ਨਧ, ਗ, ਮ॑ ਧ ਨ ਸਂ ਰੁ ਸਂ।

ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਜੈਸਾ ਨਾਮ ਹੈ ਵੈਸਾ ਹੀ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਮਨੋਹਰ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮਧੁਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਹ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਹੈ। ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਣ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਹਰੇਕ ਰਾਗ ਵਿਚ ਖੜਜ ਦਾ ਕੰਮ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸੋਹਨੀ ਵਿਚ ਤਾਰ ਖੜਜ ਆਪਣਾ ਖਾਸ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਬਾਰੰਬਾਰ ਤਾਰ ਖੜਜ ਤੇ ਬਿਸਰਾਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਇਸ ਰਾਗ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ।

ਸੋਹਨੀ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਦੀ ਇਸ ਦਾ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ ਜਾਂ ਓਡਵ-ਖਾਡਵ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਮ-ਮਾਤਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਖਾਡਵ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ) ਹੈ।

ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਰੂਪ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ :—

੧. ਜਿਹੜੇ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਦੀ ਥਾਂ ਕੋਮਲ (ਸ਼ੁੱਧ) ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

੨. ਜਿਹੜੇ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

੩. ਜਿਹੜੇ ਕੇਵਲ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਵਾਲਾ ਸੋਹਨੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਗਾਇਕ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਅਨੁਵਾਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ। ਪੂਰੀਆ, ਮਾਰਵਾ ਤੇ ਸੋਹਨੀ, ਇਹ ਇਕੋ ਜਾਤੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਰੂਪ ਹਨ। ਪਰ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਭੇਦ ਕਾਰਣ ਜਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਾਵ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਭੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪੂਰੀਆ-ਮੰਦ੍ਰ ਤੇ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ, ਮਾਰਵਾ-ਮੱਧ ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਮੱਧ ਤੇ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਖਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਜੇ ਸਵੇਰੇ ਗਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੋਹਨੀ ਅਤੇ

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੂਰੀਆ। ਜਿਵੇਂ ਭੂਪਾਲੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ਕਾਰ, ਸਹਾਨਾ ਤੇ ਸੁਘੜਈ, ਟੋਡੀ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨੀ ਇਤਿਆਦਿ ਐਸੇ ਰਾਗ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋਹਨੀ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਉਤਰ ਅੰਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੰਦ੍ਰ-ਸਪਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੂਰੀਆ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗਾਇਕ ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਜੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ। ਜਿਵੇਂ "ਸ ਨ਼ਧ਼, ਮੰਧ਼ਨ਼ ਸ, ਧ਼ਨ਼ਸਰੁਸ, ਸ ਗ, ਮੱਗਰੁਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੋਹਨੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ 'ਮੱਧ' ਤੇ 'ਤਾਰ' ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ "ਸ ਗ, ਮੱਧ ਨਸਂ, ਸਂਰੁਂਸਂਰੁਂਸਂ, ਨਧ, ਨਧ, ਗ, ਮੱਧਨਸਂਰੁਂਸਂ, ਸਂਗਂ, ਰੁਂਸਂ, ਨਧ, ਗ, ਮੰਧ, ਮੱਧਨਸਂਰੁਂਸਂ" ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਤਾਨ ਬਾਰਬਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸੋਹਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਚੰਚਲ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਸ ਵਿਚ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਦੇ ਖਯਾਲ ਨਹੀਂ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ। ਮੱਧ ਤੇ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਦੇ ਛੋਟੇ ਖਯਾਲ, ਠੁਮਰੀ, ਦਾਦਰਾ, ਗ਼ਜ਼ਲ ਆਦਿ ਗਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਉਸਤਾਦ ਬੜੇ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਖਾਂ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਠੁਮਰੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਮੰ ਨ ਧ ਨ ਧ ਧ ਗ ਮੰ
੧. ਸ, ਨ਼ਸ, ਗ, ਮੱਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ), (ਸਂ)—ਨਧ, ਮੰ ਧ, ਨ, ਨ—ਧ ਮੱਗ, ਮੰਗਰੁਸ, ਗ—ਮੰਧ, ਮੰਧਨ
ਨ
ਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—ਨਧ, ਨਧਗ, ਗਮੰਧ, ਮੰਧਨਧਮੱਗ, ਮੱਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—।

ਨ ਰੁਂ ਧ ਨ ਧ ਰੁਂ
੨. ਗਮੱਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—ਨ ਸਂਨਧ, ਮੰ ਧ ਨ—ਨਨਧਨ ਸਂਨਧਮੱਗ, ਧਗ, ਨਧਗ, ਗਮੰਧਗ, ਮੰ—ਗ,
ਗ ਧ ਸਂ ਨ ਸਂ
ਮੰਗਰੁਸ—ਸਗਮੱਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—ਮੰ ਧਸਂ—ਨਸਂ, ਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ) ਨਸਂਰੁਂ ਰੁਂਸਂਨਸਂਧਨ, ਮੰਧਨਸਂ ਧਨ
ਰੁਂ ਗ
ਸਂਨਧਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਸਗ, ਮੰਧ, ਮੱਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—।

ਨ ਨ ਰੁਂ
੩. ਨਸਂਰੁਂਨ (ਸਂ)—ਨਧਮੰ ਧਸਂ, (ਸਂ)—ਨਧ, ਮੱਧਨਸਂ, ਧਨ ਸਂਨਧ, ਮੰਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—ਨਧ, ਨਧ—
ਨ ਮੰ ਨ
ਨਮੰ, ਧਗ, ਗਮਧਨਸਂਨਧਮੰਗ. ਮੰਮੱਗਰੁਸ, ਗਮੱਧ, ਮੱਧਨ, ਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—ਗ, ਗਮੱਧਨਸਂਰੁਂ ਧਸਂ—
ਮੰ ਗ
ਨਧ, ਧਮੰ, ਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ—ਸਗ, ਗਮੱਧਨਸਂ, ਸਂਰੁਂਸਂਰੁਂਨਸਂਨਧ, ਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਸਗਮੱਧ,
ਮੱਧਨਸਂਰੁਂ (ਸਂ)—।

ਨ ਧ ਨ
੪. ਸੰਨ ਨਧਮੱਧਨਸੰ—ਰੁੰ (ਸੰ), ਮੰਧਨਸੰ, ਧਸੰ—ਮੱ, ਮੱਧਨਸੰਰੁੰ, ਰੁੰਸੰਨਸੰਨਧਨਧ, ਨਮੱਧਗ, ਮੱ ਧਸੰ—

ਮੱ
ਸੰਰੁੰਸੰਰੁੰ ਨਸੰਨਧ, ਨ, ਗ ਮੰਧਨਸੰਰੁੰਧਸੰ—ਮੱਧਮੱਧਨਸੰਰੁੰਸੰਰੁੰਨਸੰ, ਰੁੰਰੁੰਸੰਨ (ਸੰ) ਨਧਨ—ਨਨਧਨ ਸੰਨਧਮੱਗ, ਗਮੰਧਨ, ਮੰਧਨਸੰ, ਧਨਸੰਰੁੰ (ਸੰ)—ਸੰਗੰ, ਰੁੰਸੰ, ਨਧ, ਗਮੱਧਨਸੰਗੰਰੁੰਸੰ—ਰੁੰਰੁੰਸੰਨਸੰਨਧ

ਰੁੰ ਗੰ
ਮੱਧਨਸੰ—ਨਧਨ ਸੰਨਧਮੰਗ, ਗਮੱਧਨਸੰਗੰ, ਮੱ ਗੰਰੁੰਸੰ ।

ਧ ਮੱ ਗ ਨ
੫. ਸੰਨ ਨਧ, ਧਮੱ, ਮੱਗ, ਗਮੱਧਨਸੰਰੁੰਨਸੰ ਸੰਰੁੰਨਮੰਧਨਮੱਧਨਸੰਰੁੰਸੰ—ਨਸੰਨਧ, ਮੱ ਧਸੰ—ਧਨਸੰਗੰ,

ਗੰ
ਗੰਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਰੁੰਸੰਨਸੰਨਧਨ—ਧਨਸੰਰੁੰਨਸੰਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਧਨਸੰਗੰ, ਮੱ ਗੰਰੁੰਸੰ—ਧਨਸੰਗੰਮੱ, ਗੰਰੁੰਸੰ—

ਗ
ਗੰਗੰਰੁੰਸੰ—ਨਰੁੰਸੰ—(ਸੰ) ਨਧ, ਮੰਧਨਸੰਨਧ, ਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਧਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਸਗਮੱਧਨਸੰਗੰਰੁੰਸੰ—

ਧ ਨ ਨ
ਨਸੰਨਧ ਮੱ ਧ (ਸੰ)— ।

ਨ਼ਸਗਰੁਸ ਨ਼ਸਗਮੱਗਰੁਸ—ਨ਼ਸਗਮੱਧਮੱਗਰੁਸ— ਨ਼ਸਗਮੱਧਨਧਮੱਗਰੁਸ— ਨ਼ਸਗਮੱਧਨਸੰਨ ਧਮੱਗਰੁਸ—ਨ਼ਸਗਮੱਧਨ ਸੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧਮੱ ਗਰੁਸ — ਨ਼ਸਗਮੱਧਨ ਸੰਗੰ ਰੁੰਸੰ ਨਨਧਮੱਗਰੁਸ— ਨ਼ਸਗਮੱ ਧਨ ਸੰਗੰ ਮੱ ਗੰ ਰੁੰਸੰ ਨਨ ਧਮੱਗਰੁਸ— ।

ਸੋਹਨੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੪)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਇ ਸ ऽ ਮ	ਨ ਕਉ ऽ ਬ	ਨ਼ਸ ਗਮੱ ਧਨ ਸੰਰੁੰ	ਸੰਨ ਧਮੱ ਗਰੁ ਸਸ
੨.	· · · ·	ਗਮੱ ਧਨ ਮੰਗੰ ਰੁੰਸੰ	ਨਧ ਮੱਗ ਮੱਧ ਨਸੰ	ਨਨ ਧਮੱ ਗਰੁ ਸਸ
੩.	ਨ਼ਸ ਗਮੱ ਧਧ ਮੱਧ	ਨਨ ਧऽ ਸੰਰੁੰ ਸੰਰੁੰ	ਨਸੰ ਧਨ ਸੰਗੰ ਰੁੰਸੰ	ਨਧ ਮੱਧ ਮੱਗ ਰੁਸ
੪.	· · · · ਗਮੱ ਧਨ, ਮੱਧ ਨਸੰ,	· · · · ਧਨ ਸੰਗੰ, ਮੱ ਗੰ ਰੁੰਸੰ,	· · · · ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ, ਰੁੰਸੰ ਨਧ,	ਨ਼ਸ ਗਮੱ, ਸਗ ਮੱਧ, ਗਮੱ ਧਗ ਮੱਗ ਰੁਸ
੫.	ਗਗ ਰੁਰੁ, ਮੱਮੱ ਗਗ, ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਸੰ ਨਨ ਧਧ	ਧਧ ਮੱਮੱ, ਨਨ ਧਧ, ਮੱਮੱ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ,	ਸੰਸੰ ਨਨ, ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਸੰ ਨ਼ਸ ਗਮੱ ਧਨ ਸੰਗੰ	ਗੰਗੰ ਰੁੰਰੁੰ ਮੱਮੱ ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ ਨਧ ਮੱਗ ਰੁਸ
੬.	· · · · ਮੱਮੱ ਗਰੁ, ਗਮੱ ਧਧ ਗੰਰੁੰ, ਨਸੰ ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ,	· · · · ਮੱਗ, ਮੱਧ ਨਨ ਧਮੱ, ਧਨ ਸੰਸੰ ਨਧ, ਮੱਧ	· · · · ਧਨ ਸੰਸੰ ਨਧ, ਨਸੰ ਨਨ ਧਮੱ, ਗਮੱ ਧਧ	ਨ਼ਸ ਗਗ ਰੁਸ, ਰੁਗ ਗਗ ਰੁਸ, ਰੁਗ ਮੱਮੱ ਮੱਗ, ਰੁਗ ਮੱਗ ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਇ ਹੁ ਮ ਨ	ਛੂ ਟਾ ਗੁ ਰ	ਸੰਨ ਧਨ ਸ੍ਰੰਰੁੰ ਸੰਨ	ਧਸੰ ਨਧ ਮੱਗ ਰੁਸ
੨.	• • • •	ਸੰਨ ਧਨ ਸੰਗੰ ਰੁੰਮੰ	ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧਮੰ ਗਰੁ	ਨ਼ਸ ਗਮੰ ਧਨ ਸੰ
੩.	ਸੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧਨ ਸੰਰੁੰ	ਸੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧਨ ਸੰਨ	ਧਨ ਧਮੰ ਗਰੁ ਸ,	ਗਮੱ ਧਨ ਸੰਰੁੰ ਸੰ
੪.	• • • • ਮੱਗ; ਰੁਗ ਮੱਗ ਰੁਸ,	• • • • ਨ਼ਸ ਗਮੰ ਧਨ ਸੰਗੰ	ਧਨ ਸੰਸੰ ਨਧੁ, ਮੱਧ ਮੰਮੱ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧਮੰ·	ਨਨ ਧਮੰ, ਗਮੱ ਧਧ ਗਮੰ ਧਨ ਸੰਰੁੰ ਸੰ
੫.	• • • • ਰੁਗ, ਨ਼ਸ ਰੁ,ਧ਼ ਨ਼ਸ,	• • • • ਸਗ ਗਮੰ ਮੱਧ ਧਨ	ਨਸੰ ਰੁੰ,ਧ ਨਸੰ, ਮੱਧ ਨਸੰ ਸੰਗੰ ਗੰਮੰ ਗੰਰੁੰ	ਨ,ਗ ਮੱਧ, ਰੁਗ ਮੰ,ਸ ਸੰਨ ਧਮੰ ਧਨ ਸੰ
੬.	ਗੰਮੰ ਰੁੰਗੰ ਸੰਰੁੰ ਨਸੰ ਨਰੁੰ ਸੰਗੰ ਰੁੰਮੱ ਗੰਰੁੰ ਸੰ, ਇਹੁ ਮ ਨ	ਧਨ ਮੱਧ ਗਮੱ ਰੁਗ ਸੰਨ ਧਮੰ ਗਮੰ ਧਨ ਛੂ ਟਾ ਗੁ ਰ	ਸਰੁ ਨ਼ਸ; ਨ਼ਰੁ ਸਗ ਸੰ ਸ, ਗਮੰ ਧਨ ਲੀਆ...	ਰੁਮੰ ਗਧ ਮੱਨ ਧਸੰ ਸੰ ਸ, ਗਮੰ ਧਨ

੧. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਤੇਰੈ ਕਾਜਿ ਨ ਗ੍ਰਿਹੁ ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ॥ ਤੇਰੈ ਕਾਜਿ ਨ ਬਿਖੈ ਜੰਜਾਲੁ ॥
ਇਸਟ ਮੀਤ ਜਾਣੁ ਸਭ ਛਲੈ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ ਚਲੈ ॥੧॥
ਰਾਮਨਾਮ ਗੁਣ ਗਾਇ ਲੇ ਮੀਤਾ ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਤੇਰੀ ਲਾਜ ਰਹੈ ॥
ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਜਮੁ ਕਛੁ ਨ ਕਹੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਸਗਲ ਨਿਰਾਰਥ ਕਾਮ ॥ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਮਾਟੀ ਦਾਮ ॥
ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਜਾਪਿ ਮਨ ਸੁਖਾ ॥ ਈਹਾ ਊਹਾ ਤੇਰੋ ਊਜਲ ਮੁਖਾ ॥੨॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਥਾਕੇ ਵਡੇ ਵਡੇਰੇ ॥ ਕਿਨਹੀ ਨ ਕੀਏ ਕਾਜ ਮਾਇਆ ਪੂਰੇ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ ਤਾ ਕੀ ਆਸਾ ਪੂਰਨ ਹੋਇ ॥੩॥
ਹਰਿ ਭਗਤਨ ਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ॥ ਸੰਤੀ ਜੀਤਾ ਜਨਮ ਅਪਾਰੁ ॥
ਹਰਿ ਸੰਤੁ ਕਰੇ ਸੋਈ ਪਰਵਾਣ ॥ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਤਾ ਕੈ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥
(ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੮੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਨ					ਧ		ਨ							
—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਮੱ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ
ऽ	ਰਾ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ऽ	ਇ	ਲੇ	ਮੀ	ऽ	ਤਾ	ऽ
	ਮੱ							ਮੱ							
—	ਗ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਨ	ਧ	ਧ	ਗ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ऽ	ਹਰਿ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਤ	ਤੇ	ਰੀ	ਲਾ	ਜ	ਜ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਸ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ
ऽ	ਹਰਿ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਤ	ਜ	ਮ	ਕ	ਛ	ਨ	ਕ	ਹੈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	ਧ	ਨ
	ਤੇ	ऽ	ਰੈ	ਕਾ	ऽ	ਜ	ਨ	ਗ੍ਰਿ	ਹੁ	ਰਾ	ਜ	ਮਾ	ऽ	ਲ	ऽ
ਧ	ਨ	ਰੁਂ	ਮੱਂ	ਗਂ	—	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	—
ऽ,	ਤੇ	ऽ	ਰੈ	ਕਾ	ऽ	ਜ	ਨ	ਬਿ	ਖੈ	ऽ	ਜੰ	ਜਾ	ऽ	ਲ	ऽ
—	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—
ऽ	ਇ	ऽਸ	ਟ	ਮੀ	ऽ	ਤ	ਜਾ	ऽ	ਣ	ਸ	ਭ	ਛ	ਲੈ	ऽ	ऽ
—	ਸ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	—
ऽ	ਹਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ਮ	ਸੰ	ਗ	ਤੇ	ऽ	ਰੈ	ਚ	ਲੈ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਲੋਕੁ ॥ ਸਾਜਨ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਕੀ ਹੋਇ ਰਹਾਂ ਸਦ ਧੂਰਿ ॥
ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਹਾਰੀਆ ਪੇਖਉ ਸਦਾ ਹਜੂਰਿ ॥੧॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੯੮੯-੫੧੮)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਧ		ਨ		ਨ			
ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਸਾ	ऽ	ਜ	ਨ	ਤੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਚ	ਰ	ऽ	ਨ	ਕੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ								ਮੱ							
ਨ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਹੋ	ऽ	ਇ	ਰ	ਹਾਂ	ऽ	ਸ	ਦ	ਧੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ				ਨ				ਨ			
ਮ॑	—	ਗ	ਗ	ਮ॑	ਮ॑	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਸ	ਰ	ਣ	ਤੁ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
								ਮ॑							
ਗਂ	ਮ॑	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧ	—	ਮ॑	ਗ	ਮ॑ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੇ	ऽ	ਖਉ	ऽ	ਸ	ਦਾ	ऽ	ਹ	ਜੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ਰ	ऽ

੩. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਤੈਂਡੀ ਬੰਦਸਿ ਮੈ ਕੋਇ ਨ ਡਿਠਾ ਤੂ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਭਾਣਾ ॥
ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਤਿਸੁ ਮਿਤ੍ਰ ਵਿਚੋਲੇ ਜੈ ਮਿਲਿ ਕੰਤੁ ਪਛਾਣਾ ॥੧॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੯੬੪)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਧ	
														ਮ॑	ਧ
														ਤੈਂ	ਡੀ
ਸਂ				ਸਂ				ਨ						ਧ	
ਨ	ਸਂ	-ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	ਧਨ	ਸਂਨ	ਮ॑	ਧ
ਬੰ	ਦ	ऽਸ	ਮੈ	ਕੋ	ऽ	ਇ	ऽ	ਨ	ਡਿ	ऽ	ऽ	ਠਾऽ	ऽऽ	ਤੈਂ	ਡੀ
ਸਂ				ਸਂ				ਨ				ਧ			
ਨ	ਸਂ	-ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	ਨ	—	ਧ	—
ਬੰ	ਦ	ऽਸ	ਮੈ	ਕ	ऽ	ਇ	ऽ	ਨ	ਡਿ	ऽ	ऽ	ਠਾ	ऽ	ऽ	ऽ
	ਰੁਂ													ਧ	
—	ਗਂ	—	ਮ॑	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਧ
ऽ	ਤੂ	ऽ	ਨਾ	ਨ	ਕ	ਮ	ਨ	ਭਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਣਾ	ऽ,	ਤੈਂ	ਡੀ

ਅੰਤਰਾ

	ਗ			ਧ				ਸਂ				ਸਂ			
	ਮ॑	ਗ	ਗ	ਮ॑	ਮ॑	ਧ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਸਂ	—
	ਘੋ	ਲ	ਘੁ	ਮਾ	ਈ	ਤਿ	ਸੁ	ਮਿ	ऽ	ਤ੍ਰੂ	ਵਿ	ਚੋ	ऽ	ਲੇ	ऽ
—	ਗਂ	ਗਂ	ਮ॑	ਗਂ	—	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	ਨ	ਧਨ	ਸਂਨ		
ऽ	ਜੇ	ਮਿ	ਲ	ਕੰ	ऽ	ਤ	ਪ	ਛਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਣਾऽ	ऽऽ	ਤੈਂਡੀ...	

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੪. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਤਿਨ ਬਸੰਤੁ ਜੋ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ॥ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਕਰਾਇ ॥੧॥
ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਬਸੰਤ ਕੀ ਲਗੈ ਨ ਸੋਇ ॥ ਇਹੁ ਮਨੁ ਜਲਿਆ ਦੂਜੈ ਦੋਇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਇਹੁ ਮਨੁ ਧੰਧੈ ਬਾਂਧਾ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥ ਮਾਇਆ ਮੂਠਾ ਸਦਾ ਬਿਲਲਾਇ ॥੨॥
ਇਹੁ ਮਨੁ ਛੂਟੈ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ॥ ਜਮਕਾਲ ਕੀ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਨ ਫੇਟੈ ॥੩॥
ਇਹੁ ਮਨੁ ਛੂਟਾ ਗੁਰਿ ਲੀਆ ਛਡਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਸਬਦਿ ਜਲਾਇ ॥੪॥
(ਬਸੰਤੁ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੧੭੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਗ															
ਮ́	ਗ	—	ਮ́	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਨ	(ਸਂ)	—	—	—	ਨਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨ	ਧ
ਇ	ਸ	ऽ	ਮ	ਨ	ਕਉ	ऽ	ਬ	ਸੰ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤऽ	ऽऽ	ਕੀ	ऽ,
ਮ́	ਗ	—	ਮ́	ਨ	ਧ	—	ਧ	ਮ́	ਗ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਲ	ऽ	ਗੈ	ऽ	ਨ	ਸੋ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ															
ਸ	ਸ	ਗ	ਗ	ਮ́	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	—
ਇ	ਹੁ	ਮ	ਨ	ਜ	ਲਿ	ਆ	ऽ	ਦੂ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਦੋ	ऽ	ਇ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

				ਧ				ਨ				ਸਂ			
ਮ́	ਮ́	ਗ	ਗ	ਮ́	ਮ́	ਧ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਤਿ	ਨ	ਬ	ਸੰ	ऽ	ਤ	ਜੋ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ऽ	ਇ	ऽ
												ਨ			
ਨ	ਰੁਂ	ਮ́	ਗਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਨ	ਧ	—
ਪੂ	ऽ	ਰੈ	ਭਾ	ऽ	ਗ	ਹ	ਰਿ	ਭ	ਗ	ਤ	ਕ	ਰਾ	ऽ	ਇ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਲੋੜੀਦੜਾ ਸਾਜਨੁ ਮੇਰਾ ॥
ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੰਗਲ ਗਾਵਹੁ ਨੀਕੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤਿਸਹਿ ਬਸੇਰਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸੂਖਿ ਅਰਾਧਨੁ ਦੂਖਿ ਅਰਾਧਨੁ ਬਿਸਰੈ ਨ ਕਾਹੂ ਬੇਰਾ ॥
ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਕੋਟਿ ਸੂਰ ਉਜਾਰਾ ਬਿਨਸੈ ਭਰਮੁ ਅੰਧੇਰਾ ॥੧॥
ਥਾਨਿ ਥਿਨੰਤਰਿ ਸਭਨੀ ਜਾਈ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਤੇਰਾ ॥
ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਪਾਵੈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਹੁਰਿ ਨ ਹੋਈ ਹੈ ਫੇਰਾ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੦)

ਅਸਥਾਈ

X				੨				੦				੩			
											ਧ				
											ਮ'	—	ਧ	—	ਨ
											ਸਾ	ऽ	ਜ	ऽ	ਨ
ਸੰ											ਧ				
ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ'	ਗ	—	ਮ'	—	ਧ	—	ਨ
ਮੇ	ਰਾ	ऽ	ਲੋੰ	ੜੀ	ਦ	ੜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਸਾ	ऽ	ਜ	ऽ	ਨ
ਸੰ											ਮ'		ਮ'		
ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	—	—	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	—	ਧ	—	ਗ	—	ਮ'
ਮੇ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਘ	ਰ	ਘ	ਰ	ऽ	ਮੰ	ऽ	ਗ	ऽ	ऽ
						ਨ									
ਧ	—	—	—	—	—	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ'	—	ਗ	—	ਰੁ	—	ਸ
ਲ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗਾ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ਕੇ	ऽ	ऽ
ਨ਼											ਧ				
ਸ	—	—	—	—	—	ਸ	ਸ	ਗ	ਗ	—	ਮ'	ਮ'	ਧ	—	ਨ
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਘ	ਟ	ਘ	ਟ	ऽ	ਤਿ	ਸਹਿ	ऽ	ऽ	ਬ
ਸੰ															
ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ'	ਗ	—					
ਸੇ	ਰਾ	ऽ	ਲੋ	ੜੀ	ਦ	ੜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸਾਜਨ...				

ਅੰਤਰਾ

						ਗ ਮੱ	—	ਗ	—	ਗ	ਧ ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ
						ਸੂ	ऽ	ਖ	ऽ	ਅ	ਰਾ	ऽ	ਧ	ऽ	ऽ
ਸੰ	—	—	—	—	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਰੁੰ
ਨ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਦੂ	ऽ	ਖ	ऽ	ਅ	ਰਾ	ऽ	ਧ	ऽ	ऽ
ਨ ਸੰ	—	—	ਨ	ਧ	—	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮੱ ਗ	ਮੱ	ਧ	—	ਨ
ਨ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਬਿ	ਸ	ਰੈ	ऽ	ਨ	ਕਾ	ऽ	ਹੂ	ऽ	ऽ
ਸੰ ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	—					
ਬੇ	ਰਾ	ऽ	ਲੋ	ਝੀ	ਦ	ੜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸਾਜਨ ..				

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਤਾਲ ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪੰਡਿਤ ਜਨ ਮਾਤੇ ਪੜ੍ਹਿ ਪੁਰਾਨ ॥ ਜੋਗੀ ਮਾਤੇ ਜੋਗ ਧਿਆਨ ॥
ਸੰਨਿਆਸੀ ਮਾਤੇ ਅਹੰਮੇਵ ॥ ਤਪਸੀ ਮਾਤੇ ਤਪ ਕੈ ਭੇਵ ॥੧॥
ਸਭ ਮਦ ਮਾਤੇ ਕੋਊ ਨ ਜਾਗ ॥ ਸੰਗ ਹੀ ਚੋਰ ਘਰੁ ਮੁਸਨ ਲਾਗ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਾਗੈ ਸੁਕਦੇਉ ਅਰੁ ਅਕ੍ਰੂਰੁ ॥ ਹਣਵੰਤੁ ਜਾਗੈ ਧਰਿ ਲੰਕੂਰੁ ॥
ਸੰਕਰੁ ਜਾਗੈ ਚਰਨ ਸੇਵ ॥ ਕਲਿ ਜਾਗੈ ਨਾਮਾ ਜੈਦੇਉ ॥੨॥
ਜਾਗਤ ਸੋਵਤ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਗੈ ਸੋਈ ਸਾਰੁ ॥
ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਕੇ ਅਧਿਕ ਕਾਮ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਭਜਿ ਰਾਮਨਾਮ ॥੩॥
(ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੩)

ਅਸਥਾਈ

×		0		੨		੩		0	
ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	—	—
ਸ	ਭ	ਮ	ਦ	ਮਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧ ਮੱ	—	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	—
ਕੋ	ऽ	ਊ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਗ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	—	ਰੁੰ	ਮੱ	ਗੰ	—	ਮੱ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ
ਸੰ	ऽ	ਗ	ਹੀ	ਚੋ	ऽ	ਰ	ऽ	ਘ	ਰ

ਨ	ਰੁ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਮੂ	ऽ	ਸ	ਨ	ਲਾ	ऽ	ਗ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧ									
ਮੱ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	—
ਪੰ	ਡਿਤ	ਜ	ਨ	ਮਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਧ	—	—	—
ਪ	ऽ	ੜ੍ਹ	ਪੁ	ਰਾ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	—	ਰੁਂ	ਮੱਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਜੋ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ
ਜੋ	ऽ	ਗ	ਧਿ	ਆ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਬਰਥਾ ਵੰਤੇ ਬੈਦ ਰੂਪ, ਜਾਚਿਕ ਦਾਤਾਰ ਗਤਿ,
ਗਾਹਕੈ ਬਿਪਾਰੀ ਹੋਇ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਪੂਤ ਕਉ ॥
ਨਾਰਿ ਭਰਤਾਰਿ ਬਿਧਿ, ਮਿਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰਤਾਈ ਰੂਪ,
ਸੁਜਨ ਕੁਟੰਬ ਸਖਾ, ਭਾਇ ਚਾਇ ਸੂਤ ਕਉ ॥
ਲੋਗਨ ਮੈ ਲੋਗਾਚਾਰ, ਬੇਦ ਕੈ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰ,
ਗਿਆਨ ਗੁਰ ਏਕੰਕਾਰ, ਅਵਧੂਤ ਅਵਧੂਤ ਕਉ ॥
ਬਿਰਲੋ ਬਿਬੇਕੀ ਜਨ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੇਤ,
ਮਿਲਤ ਸਲਿਲ ਗਤਿ, ਸਰਬੰਗ ਭੂਤ ਕਉ ॥੧੧੪॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵਯੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—
ਬਿ	ਰ	ਲੋ	ऽ	ऽ	ਬਿ	ਬੇ	ऽ	ਕੀ	ਜ	ਨ	ऽ
ਨ											
ਧ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ
ਪ	ਰ	ऽ	ਉ	ऽ	ਪ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ਹੇ	ऽ	ਤ,

ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	—
ਮਿ	ਲ	ऽ	ਤ	ऽ	ਸ	ਲਿ	ਲ	ऽ	ਗ	ਤਿ	ऽ
ਸ	ਗ	—	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—
ਸ	ਰ	ऽ	ਬੰ	ऽ	ਗ	ਭੂ	ऽ	ਤ	ਕਉ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

			ਧ			ਨ					
ਮੱਗ	—	ਗ	ਮੱ	—	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਬਜ	ऽ	ਥਾ	ਵੈ	ऽ	ਤੈ	ਬੈ	ऽ	ਦ	ਤੂ	ऽ	ਪ
ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ
ਜਾ	ਚਿ	ऽ	ਕ	ऽ	ਦਾ	ਤਾ	ऽ	ਰ	ਗ	ਤਿ	ऽ
ਸ਼ਂ											
ਨ	—	ਰੁਂ	ਗੰ	—	ਮੱ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਗਾ	ऽ	ਹ	ਕੈ	ऽ	ਬਿ	ਪਾ	ऽ	ਰੀ	ਹੋ	ऽ	ਇ
ਨ	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	—	ਧ	ਮੱ	ਗ	—
ਮਾ	ਤਾ	ऽ	ਪਿ	ਤਾ	ऽ	ਪੂ	ऽ	ਤ	ਕਉ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਤਾਲ–ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਪਰਮ ਪਿਆਲਾ ਸਾਧ ਸੰਗ ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਅਨਹਦ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥
ਧਿਆਨੀ ਚੰਦ ਚਕੋਰਗਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਵਰਸਾਈ ॥
ਘਨਹਰ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਮੋਰ ਜਿਉ ਅਨਹਦ ਧੁਨਿ ਸੁਣਿ ਪਾਇਲ ਪਾਈ ॥
ਚਰਣ ਕਵਲ ਮਕਰੰਦ ਰਸਿ ਸੁਖ ਸੰਪੁਟ ਹੁਇ ਭਵਰੁ ਸਮਾਈ ॥
ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਵਿਚਿ ਮੀਨ ਹੋਇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਚਾਲਿ ਨ ਖੋਜ ਖੁਜਾਈ ॥
ਅਪਿਓ ਪੀਅਣੁ ਨਿਝਰ ਝਰਣ ਅਜਰੁ ਜਰਣ ਨ ਅਲਖੁ ਲਖਾਈ ॥
ਵੀਹ ਇਕੀਹ ਉਲੰਘਿ ਕੈ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਫਲੁ ਪਾਈ ॥
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ॥੮॥

(ਵਾਰਾਂ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ਨੰ: ੧੧)

ਅਸਥਾਈ

×	੨				੦			੩			
	ਮੱ						ਸਂ				
	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	—	—	—
	ਵਾ	ऽ	ਹਿ	ਗੁ	ਰੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

							ਮੰ						
—	—	—	ਨ	ਨ	ਧ	ਧ	ਗ	ਮੰ	ਨ	ਧ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਵ	ਡੀ	ਵ	ਡਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੰ	ਗ	—	ਨ	ਸਂ	ਰੁੰ	ਮੰ	ਗਂ	—	ਰੁੰ	ਸਂ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ,	ਵਾ	ऽ	ਹਿ	ਗੁ	ਰੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਵ	ਡੀ	ਵ	ਡਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—											
ऽ	ऽ	ऽ...											

ਅੰਤਰਾ

			ਮੰ						ਸਂ	ਨ			
			ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਸਂ	—	—	—
			ਪ	ਰ	ਮ	ਪਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਸਂ	—	—	ਰੁੰ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਧ	ਸੰ	ऽ	ऽ	ਗ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੰ	ਗ	—	ਗਂ	ਗਂ	ਮੰ	ਮੰ	ਗਂ	ਮੰ	ਗਂ	ਰੁੰ	—	ਸਂ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਸ	ਬ	ਦ	ਸੁ	ਰ	ਤਿ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰੁੰ	[illegible]	—
ऽ	ऽ	ਅਨ	ਹ	ਦ	ਲਿ	ਵ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—											
ऽ	ऽ	ऽ ਵਾਹਿਗੁਰੂ...											

ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ*)

੯. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪਾਪੀ ਹੀਐ ਮੈ ਕਾਮੁ ਬਸਾਇ ॥ ਮਨੁ ਚੰਚਲੁ ਯਾ ਤੇ ਗਹਿਓ ਨ ਜਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੋਗੀ ਜੰਗਮ ਅਰੁ ਸੰਨਿਆਸ ॥ ਸਭ ਹੀ ਪਰਿ ਡਾਰੀ ਇਹ ਫਾਸ ॥੧॥
ਜਿਹਿ ਜਿਹਿ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਸਮਾਰਿ ॥ ਤੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਉਤਰੇ ਪਾਰਿ ॥੨॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੀ ਸਰਨਾਇ ॥ ਦੀਜੈ ਨਾਮੁ ਰਹੈ ਗੁਨ ਗਾਇ ॥੩॥
(ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੧੮੬)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਮੰ											
ਗ	—	ਮੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—	—	ਰੁੰ	—	ਸਂ
ਪਾ	ऽ	ऽ	ਪੀ	ऽ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ਐ	ऽ	ਮੈ

ਨ						ਨ					
ਸੰ	—	—	ਰੇਂ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨਧ	ਨ	—	ਧ
ਕਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ऽ	ਥ	ਸਾ	ऽ	ऽऽ	ਇ	ऽ	ऽ
ਨ											
ਧ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਰੇਂ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਮ	ਨ	ऽ	ਚੰ	ऽ	ऽ	ਚ	ਲ	ऽ	ਯਾ	ऽ	ਤੇ
ਸੰ			ਧ								
ਨ	—	ਧ	ਮੰ	ਧ	ਨਸੰ	ਰੇਂਸੰ	—	ਨਧ	ਨ	ਧ	ਮੰਗ
ਗ	ऽ	ऽ	ਹਿਓ	ऽ	ऽਨ	ਜਾऽ	ऽ	ऽऽ	ਇ	ऽ	ऽऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ			ਧ								
ਮੰ	ਗ	—	ਮੰ	—	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰਨ	ਰੇਂ	ਸੰ	ਸੰ
ਜੋ	ऽ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ऽ	ਜੰ	ऽ	ऽऽ	ਗ	ऽ	ਮ
ਸੰ	ਸੰ	—	ਰੇਂ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਧ	ਨ	ਧ	—
ਅ	ਰ	ऽ	ਸੈਂ	ऽ	ऽ	ਨਿਆ	ऽ	ऽ	ਸ	ऽ	ऽ
ਨ											
ਧ	ਨ	—	ਰੇਂ	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਰੇਂ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸ	ਭ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ਪ	ਰ	ऽ	ऽ	ऽ	ਡਾ
						ਨ					
ਨ	—	ਧ	ਨ	ਸੰਰੇਂ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨਧ	ਨ	ਧ	ਮੰਗ
ਰੀ	ऽ	ऽ	ਇ	ਹऽ	ऽ	ਛਾ	ऽ	ऽऽ	ਸ	ऽ	ऽऽ

ਨੋਟ :—ਧੁਰਪਦ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਠਾਅ ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਦੀ ਲਯ-ਵੰਡ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਿਹਾਈ ਲਾ ਕੇ ਸਮ (ਗੁਰ) ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੀ ਧੁਰਪਦ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ।
ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨੰ: ੬ ਸੂਲਫਾਕ ਦੀ ਰੀਤ ਤੇ ਵੀ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਸੋਹਨੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ

ਵਾਦੀ—ਗ	ਠਾਟ – ਕਲਿਆਨ	ਸਮਾਂ (ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ) ਨੌਂ ਦਸ ਵਜੇ ਰਾਤੀਂ
ਸੰਵਾਦੀ—ਧ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਓਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ —ਨਿਖਾਦ ਸੁਰ ਘੱਟ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਆਰੋਹ – ਸ ਗ, ਮੇਂ ਧ, ਨਮੇਂ ਧ ਸਂ।

ਨ
ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਧ, ਮੇਂ ਗ, ਸ।

ਨ ਨ ਨ
ਪਕੜ—ਸਂ ਧ, ਮੇਂ ਧ ਸਂ, ਧ, ਮੇਂਗ, ਮੇਂਗ, ਸ।

ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਾਗ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਲੇਖ ਸਭੀ ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ-ਵਰਗ (ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ) ਪੱਧਤੀ ਵਿਚ ਭਰਤ ਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਮਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪਰਮੁੱਖ ਛੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਪਰ ਵਰਤਮਾਨ ਹਿੰਡੋਲ ਦਾ ਸੁਰ-ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਿੰਡੋਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜਿਵੇਂ– ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ, ਸੂਰ ਮੇਲ ਕਲਾਨਿਧੀ, ਚਤੁਰ ਦੰਡੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਕਾ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਸਾਰਾਮ੍ਰਿਤ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਓਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਮੇਲ (ਕਾਫੀ ਠਾਟ) ਜਾਂ ਭੈਰਵੀ ਮੇਲ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਲਕੌਂਸ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਪਰ ਸੰਗੀਤ 'ਰਾਗ ਵਿਵੋਧ' ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਹਿੰਡੋਲ ਨੂੰ 'ਬਸੰਤ ਮੇਲ' ਦਾ ਰਾਗ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ 'ਰੇ-ਪਾ' ਵਰਜਿਤ ਭੈਰਉ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਇੰਜ ਹਿੰਡੋਲ ਦਾ ਸਰੂਪ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਿੰਡੋਲ ਜਾਂ ਹਿੰਦੋਲ ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਓਡਵ ਵਾਦੀ ਧੈਵਤ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਕਰਤਾ ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਧੈਵਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਭਾਵ, ਜੋ 'ਧਾ-ਗਾ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ 'ਗਾ-ਧਾ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਤੀਂ ਨੌਂ ਦਸ ਵਜੇ ਗਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਸਾਡੇ 'ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ' ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਂਜ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਜਾਂ ਗਾਉਣ ਸਮਾਂ ਕੋਈ ਭੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਹ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਡੋਲ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀ ਪਰਿਵਰਤਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ 'ਸਂ-ਧ ਤੇ ਨ-ਮੇਂ' ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਵੱਕ੍ਰ ਤੇ ਘਟ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸ, ਗ, ਮੇਂ ਧ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ, ਮਾਰਗ ਹਿੰਡੋਲ (ਪੁਰਾਤਨ ਹਿੰਡੋਲ)

ਰਾਗ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ "ਸ ਗ, ਮੰ ਧ, ਮੰ ਧ ਸਂ, ਸਂਨ, ਰੁਂਨਧ, ਮੰਗ, ਪ-ਗ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਘਟ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਡੋਲ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ ਗ, ਮੰ ਧ, ਮੰ ਧ ਸਂ, ਸਂ ਧ, ਮੰਗ, ਮੰਗ ਸ" ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਿੰਡੋਲ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਧੁਰਪਦ-ਧਮਾਰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਉਤਮ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ—ਧ਼, ਧ਼ਸ—ਸ—ਧ਼, ਮੰ਼ਧ਼ਸ—ਸਗ—ਮੰਮੰਗ, ਮੰਗ-ਸ, ਗਮੰਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ, ਧ਼ਮੰ਼ਧ਼ਸ—ਸ—ਗ—ਸ, ਸਗ—ਮੰਗ, ਮੰਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ।

੨. ਸਗਮੰਧ, ਧਮੰਗ, ਮੰਗ—ਸ, ਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ, ਸਧ, ਧਧ ਮੰ ਧ, ਮੰਗ, ਮੰਗ—ਸ, ਸਗਮੰਧ—ਧਮੰਗ ਮੰਗ—ਸ, ਗਮੰਧਮੰਗਮੰਗ, ਮੰ ਧ, ਮੰਗ—ਸ, ਧ਼—ਮੰ਼ਧ਼ਸ—ਗ—ਸ।

੩. ਸਗਮੰਧ, ਨਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ, ਸਗਮੰਧ—ਧਮੰਗ, ਸਗ ਮੰਧਸਂ—ਧ, ਮੰਗਮੰਗ—ਸ, ਸਗ, ਮੰਧਸਂ, ਸਂ—ਧ, ਧਮੰ—ਗਮੰਗ—ਸ, ਮੰਧਸਂ—ਧਮੰ, ਗਮੰਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ, ਗਮੰ ਧ, ਧ, ਸਂ, ਗ—ਮੰਧਸਂ, ਸਂਸਂ—ਧ, ਮੰਧਸਂ, ਮੰਨਧਮੰਗ, ਗਮੰਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ, ਸਗ—ਮੰਗ—ਸ, ਗਮੰਧ—ਮੰਧਮੰਗ—ਸ, ਸਗਮੰਗਮੰਧਮੰਗਮੰਧਸਂ—ਧ, ਧ, ਸਂ—ਧ—ਮੰਗ—ਸ—।

੪. ਸਗਮੰਧਸਂ—ਮੰਧਸਂ—(ਸਂ) ਧ, ਧ, ਧ, ਮੰਧ, ਮੰਗ, ਮੰਧਸਂ—ਸਂ ਧ—ਮੰ ਧਸਂ—ਮੰਧਸਂ—ਸਂਗਂ—ਸਂ, (ਸਂ) ਧ, ਮੰਧਨਮੰਧਸਂ—ਧਮੰਧਸਂ—ਗਂ—ਸਂ—ਧ, ਮੰਧਨਮੰਧਸਂ—ਸਂਗਂ—ਮੰਗਂ—ਸਂ, ਮੰਧਨਧ ਮੰਗ, ਨਮੰਧਸਂ—ਧਮੰਧਸਂ—ਸਂਸਂਗਂ—ਸਂ, (ਸਂ) ਧ—ਮੰਧਸਂ—ਗਮੰਧਮੰਧਸਂ—ਧ—ਧ—ਸਂ, ਮੰਧਸਂ, ਗਮੰਧਸਂ, ਸਗਮੰਧਸਂ—ਸਸ— ਗਗ ਮੰਮੰ ਧਧ ਸਂ—ਸਂ ਧ, ਗਮੰਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ—।

੫. ਸਗਮੰਧਨਮੰਧਸਂ—ਗਗਮੰਧਸਂ—ਸਂਗਂ—ਮੰਗਂਮੰਗਂ—ਸਂ, ਧ, ਧਸਂ—ਸਂਗਂਮੰਗਂ—ਸਂ, ਸਂ, ਧ, ਮੰ, ਗਮੰਧਸਂ—ਸਂਗਂ—ਮੰਗਂਗਂਸਂ, ਸਂਗਂ—ਸਂ, ਸ—ਸਗਮੰਧਨਮੰਧਸਂ—ਧਮੰਗਮੰਧਸਂ—ਮੰਧਸਂ, ਮੰਸਂਧਸਂ

ਸੰਧਮੰਧਸੰ—ਧਮੰਗਮੰਨਧਮੰਧਸੰ—ਗੰ—ਸੰ, ਸੰਗੰਮੰ ਗੰ—ਸੰ, ਸੰਸੰਧਮੰਗਮੰਧਸੰ— ਸੰਧਸੰ—ਮੰਮੰਗਮੰਧਸੰ
ਸੰ
—ਧਮੰਗਮੰਧਸੰ—ਮੰਧਸੰ, ਗੰ—ਸੰਧ—ਧਸੰ—ਨਧਮੰਧਸੰ—।

ਸਗਸ, ਸਗਮੰਗਸ, ਸਗਮੰਧਮੰਗਸ, ਸਗਮੰਧਸੰਸੰਧਮੰਗਸ, ਸਗਮੰਧਸੰਗੰਸੰਧਮੰਗਸ, ਸਗਸ, ਗਮੰਗ, ਮੰਧਮੰ, ਧਨਧ, ਸੰਗੰਸੰ, ਗੰਮੰਗੰ, ਸੰਸੰ ਨਨ ਧਧ ਮੰਮੰ ਗਗ ਸ—।

ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦				੩				×				੨			
੧.	ਸਾ	ਧੋ	S	ਇ	ਹੁ	ਤ	ਨ	S	ਸਗ	ਮੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਗਸ
੨.					ਸਗ	ਮੰਧ	ਨਧ	ਮੰਧ	ਸੰਧ	ਸੰਗੰ	ਸੰਨ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਗਸ
੩.	ਸਗ	ਮੰਗ	ਮੰਧ	ਮੰਗ	ਮੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਸੰ	ਗੰਗੰ	ਸੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਧਧ	ਗਮੰ	ਗਸ
੪.									ਸਗ	ਮੰਗ	ਮੰਧ	ਮੰਧ	ਸੰਧ	ਨਮੰ	ਧਸੰ	ਗੰਗੰ
	ਮੰਗੰ	ਸੰਧ	ਨਮੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਧ	ਮੰਧ	ਸੰਸੰ	ਨਧ	ਮੰਧ	ਮੰਧ	ਗਮੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਗਮੰ	ਗਸ
੫.									ਸਸ	ਗਮੰ	ਗਸ,	ਗਮੰ	ਧਧ	ਮੰਗ	ਸਸ,	ਮੰਧ
	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਗਸ,	ਮੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਸੰ	ਗੰਗੰ	ਸੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਧਧ	ਮੰਗ	ਮੰਮੰ	ਗਸ
੬.									ਸਸ	ਧਨ	ਮੰਧ	ਸਸ,	ਸਸ	ਗਗ	ਸਸ,	ਸਸ
	ਗਗ	ਮੰਮੰ	ਗਗ	ਸਸ,	ਸਸ	ਗਗ	ਮੰਮੰ	ਧਧ	ਮੰਮੰ	ਗਗ	ਸਸ,	ਸਸ	ਗਗ	ਮੰਮੰ	ਧਧ	ਸੰਸੰ
	ਧਧ	ਮੰਮੰ	ਗਗ	ਸਸ,	ਸਸ	ਗਗ	ਮੰਮੰ	ਧਧ	ਸੰਸੰ	ਗੰਗੰ	ਸੰਸੰ	ਧ,ਧ	ਧਮੰ,	ਮੰਮੰ	ਗ,ਗ	ਗਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਕ	ਹੁ	ਨਾ	S	ਨ	ਕ	ਸ	ਭ	ਮੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਗਸ	ਗਮੰ	ਧਨ	ਮੰਧ	ਸੰਸੰ
੨.					ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਧਧ	ਮੰਗ	ਮੰਮੰ	ਗਸ,	ਸਗ	ਸ,ਗ	ਮੰਗ,	ਮੰਧ	ਮੰ,ਧ	ਸੰ–
੩.	ਧਧ	ਮੰਧ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਸੰਸੰ	ਧਸੰ	ਸੰਧ	ਮੰਧ	ਗੰਗੰ	ਸੰਗੰ	ਗੰਸੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਸੰ
੪.	ਗੰਗੰ	ਸੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਧਧ	ਮੰਗ	ਮੰਮੰ	ਗਸ	ਸਗ	ਮੰਧ	ਮੰਗ	ਮੰਧ	ਨਮੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਸੰ
੫.	ਸੰਸੰ	ਧ,ਸੰ	ਸੰਧ,	ਮੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਗਸ,	ਗੰਗੰ	ਸੰ,ਗੰ	ਗੰਸੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਗਸ
	ਮੰਮੰ	ਗੰ,ਮੰ	ਮੰਗੰ	ਸੰਸੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਗਸ,	ਸਗ	ਮੰਧ	ਸੰ–	ਸਗ	ਮੰਧ	ਸੰ–,	ਸਗ	ਮੰਧ	ਸੰ–,
੬.	ਸੰਨ	ਧਮੰ	ਧਨ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਗਸ	ਗੰਗੰ	ਸੰਨ	ਸੰਨ	ਧਨ	ਧਮੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਗਸ
	ਮੰਮੰ	ਗੰਸੰ	ਨਧ	ਮੰਧ	ਗਮੰ	ਧਮੰ	ਗਮੰ	ਗਸ	ਸਗ	ਸ–	ਗਮੰ	ਗ–,	ਮਧ	ਮੰ–,	ਨਧ	ਸੰ–

੧. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤ੍ਰਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਿਥਿਆ ਜਾਨਉ ॥
ਯਾ ਭੀਤਰਿ ਜੋ ਰਾਮ ਬਸਤੁ ਹੈ ਸਾਚੋ ਤਾਹਿ ਪਛਾਨੋ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਇਹੁ ਜਗੁ ਹੈ ਸੰਪਤਿ ਸੁਪਨੇ ਕੀ ਦੇਖ ਕਹਾ ਐਡਾਨੋ ॥
ਸੰਗਿ ਤਿਹਾਰੈ ਕਛੂ ਨ ਚਾਲੈ ਤਾਹਿ ਕਹਾ ਲਪਟਾਨੋ ॥ ੧ ॥
ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਦੋਊ ਪਰਹਰ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਉਰਿ ਆਨੋ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਭ ਹੀ ਮੈ ਪੂਰਨ ਏਕ ਪੁਰਖ ਭਗਵਾਨੋ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੧੮੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਸੰ	ਧ	—	ਮ́	ਮ́	ਗ	ਸ	—	ਸ/ਧ਼	ਧ਼	ਸਮ́	ਧ	ਸ	—	ਸ	—
ਸਾ	ਧੋ	ऽ	ਇ	ਹੁ	ਤ	ਨ	ऽ	ਮਿ	ਥਿ	ਆऽ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਨਉ	ऽ
ਸ	—	ਗ	—	ਮ́	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	(ਸੰ)	ਸੰ	ਨਧ	ਨਮ́	ਧ
ਯਾ	ऽ	ਭੀ	ऽ	ਤ	ਰ	ਜੌ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਬ	ਸ	ਤੁऽ	ਹੈऽ	ऽ
ਮ́	—	ਗ	—	ਮ́	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ́	—	ਧ	ਮ́	ਗ	—	ਸ	—
ਸਾ	ऽ	ਚੋ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਹਿ	ਪ	ਛਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨੋ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ́	ਮ́	ਗ	ਗ	ਧ/ਮ́	—	ਧ	ਮ́ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਇ	ਹੁ	ਜ	ਗੁ	ਹੈ	ऽ	ਸੰ	ऽऽ	ਪ	ਤਿ	ਸੁ	ਪ	ਨੇ	ऽ	ਕੀ	ऽ
ਸੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਮ́ੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	(ਸ)	—	—	—	—	ਧ	ਸੰਮ́	ਧ
ਦੇ	ऽ	ਖ	ਕ	ਹਾ	ऽ	ਐ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨੋऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰਤਨਾ ਦੇਖੈ ਸਭ ਕੋ ਰਤਨ ਪਾਰਖੂ ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ॥
ਰਾਗ ਨਾਦ ਸਭ ਕੋ ਸੁਣੈ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸਮਝੈ ਵਿਰਲੋਈ ॥
ਗੁਰਸਿਖ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲ ਮਾਲ ਪਰੋਈ ॥
ਹੀਰੈ ਹੀਰਾ ਬੇਧਿਆ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਮਿਲਿ ਪਰਚਾ ਹੋਈ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮੁ ਗੁਰੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਸਿਵਾਣੈ ਸੋਈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖਫਲੁ ਸਹਜਿ ਘਰੁ ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਜਾਣੁ ਜਾਣੋਈ ॥
ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ਚੇਲਾ ਗੁਰੁ ਹੋਈ ॥ ੧੬ ॥ (ਵਾਰ ੧੫, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
	ਸਂ	ਸਂ						ਮੰ							
—	ਧ	ਮੰ	ਧ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਗ	—	ਮੰਧ	ਮੰ	ਗ	—	ਸ	—
ऽ	ਗੁ	ਰ	ਚੇ	ਲਾ	ऽ	ਚੇ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ਗੁऽ	ਰ	ਹੋ	ऽ	ਈ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਮੰ														
—	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	ਗਂ	—	ਮੰ	ਗਂ	—	ਸਂ	—
ऽ	ਰ	ਤ	ਨਾ	ਦੇ	ऽ	ਖੈ	ऽ	ऽ	ਸ	ऽ	ਭ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ऽ
	ਗਂ							ਧ							
—	ਮੰ	ਗਂ	ਮੰ	ਗਂ	ਗਂ	ਸਂ	—	ਮੰ	ਮੰ	ਧ	—	ਮੰ	ਗ	ਸ	—
ऽ	ਰਤ	ਨ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ਖੂ	ऽ	ਵਿ	ਰ	ਲਾ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਈ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਡਖਣੇ ਮ: ੫ ॥ ਸੇਜ ਵਿਛਾਈ ਕੰਤ ਕੂ ਕੀਆ ਹਭੁ ਸੀਗਾਰੁ ॥
ਇਤੀ ਮੰਝਿ ਨ ਸਮਾਵਈ ਜੇ ਗਲਿ ਪਹਿਰਾ ਹਾਰ ॥ ੩ ॥
(ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੯੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਮੰ							
ਸਂ	—	ਧ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਮੰ	—	ਗ	—	—	ਮੰ	ਗ	ਸ	—	—
ਸੇ	ऽ	ਜ	ਵਿ	ਛਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਕੰ	ऽ	ऽ	ਤ	ਕੂ	ऽ	ऽ	ऽ

				ਧ										ਧ	
ਸ	—	ਗ	—	ਮੱ	—	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	—	—	ਸਂਨ	ਧਨ	ਮੱ	ਧ
ਕੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ਹ	ऽ	ਭ	ਸੀ	ਗਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ਰ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ				ਧ								ਨ			
ਗ	—	ਗ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	—	—	—
ਇ	ऽ	ਤੀ	ऽ	ਮੰ	ਝ	ਨ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਵ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
												ਨ		ਧ	
ਸਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਮੱ	ਗਂ	ਰੇਂ	ਸਂ	—	(ਸਂ)	—	—	—	ਧ	ਸ	ਮੱ	ਧ
ਜੇ	ऽ	ਗ	ਲ	ਪ	ਹਿ	ਰਾ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਾਤਾ ਜੂਠੀ ਪਿਤਾ ਭੀ ਜੂਠਾ ਜੂਠੇ ਹੀ ਫਲ ਲਾਗੇ ॥
ਆਵਹਿ ਜੂਠੇ ਜਾਹਿ ਭੀ ਜੂਠੇ ਜੂਠੇ ਮਰਹਿ ਅਭਾਗੇ ॥ ੧ ॥
ਕਹੁ ਪੰਡਿਤ ਸੂਚਾ ਕਵਨੁ ਠਾਉ ॥
ਜਹਾਂ ਬੈਸਿ ਹਉ ਭੋਜਨੁ ਖਾਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਿਹਬਾ ਜੂਠੀ ਬੋਲਤ ਜੂਠਾ ਕਰਨ ਨੇਤ੍ਰ ਸਭਿ ਜੂਠੇ ॥
ਇੰਦ੍ਰੀ ਕੀ ਜੂਠਿ ਉਤਰਸਿ ਨਾਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਅਗਨਿ ਕੇ ਲੂਠੇ ॥ ੨ ॥
ਅਗਨ ਭੀ ਜੂਠੀ ਪਾਨੀ ਜੂਠਾ ਜੂਠੀ ਬੈਸਿ ਪਕਾਇਆ ॥
ਜੂਠੀ ਕਰਛੀ ਪਰੋਸਨਿ ਲਾਗਾ ਜੂਠੇ ਹੀ ਬੈਠਿ ਖਾਇਆ ॥ ੩ ॥
ਗੋਬਰੁ ਜੂਠਾ ਚਉਕਾ ਜੂਠਾ ਜੂਠੀ ਦੀਨੀ ਕਾਰਾ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਤੇਈ ਨਰ ਸੂਚੇ ਸਾਚੀ ਪਰੀ ਬਿਚਾਰਾ ॥

(ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੫)

ਅਸਥਾਈ

0				੩				X				੨			
								ਧ				ਨ			
ਸਂ	ਨ	ਧ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	—	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਕ	ਹੁ	ऽ	ਪੰ	ਡਿ	ਤ	ਸੂ	ऽ	ਚਾ	ऽ	ਕਵ	ਨ	ਠਾ	ऽ	ਉ	ऽ
ਸਂ								ਮੱ							
ਮੱ	ਮੱ	ਧ	ਸਂ	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਗ	—	ਗ	ਮੱ	ਗ	—	ਸ	—
ਜ	ਹਾ	ऽ	ਬੈਂ	ऽ	ਸ	ਹਉ	ऽ	ਭੋ	ऽ	ਜ	ਨ	ਖਾ	ऽ	ਉ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ ਗ	—	ਗ	—	ਧ ਮੱ	—	ਧ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਮਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਜੂ	ऽ	ਠੀ	ऽ	ਪਿ	ਤਾ	ऽ	ਭੀ	ਜੂ	ऽ	ਠਾ	ऽ
ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	—	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਸਂ	—	—	—
ਜੂ	ऽ	ਠੇ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ਫ	ਲ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਮਂ	ਗਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ ਧ	—	ਮੱ	ਗ
ਆ	ऽ	ਵਹਿ	ऽ	ਜੂ	ऽ	ਠੇ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਹਿ	ਭੀ	ਜੂ	ऽ	ਠੇ	ऽ
ਮੱ	ਧ	ਸਂ	—	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਮੱ	ਗ	—	—	ਮੱ	ਗ	ਸ	—	—
ਜੂ	ऽ	ਠੇ	ऽ	ਮ	ਰਹਿ	ऽ	ਅ	ਭਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗੇ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਾਲ—ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਗਰਭ ਵਾਸ ਮਹਿ ਕੁਲੁ ਨਹੀ ਜਾਤੀ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦੁ ਤੇ ਸਭ ਉਤਪਾਤੀ ॥
ਕਹੁ ਰੇ ਪੰਡਿਤ ਬਾਮਨ ਕਬ ਕੇ ਹੋਏ ॥ ਬਾਮਨ ਕਹਿ ਕਹਿ ਜਨਮੁ ਮਤ ਖੋਏ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜੌ ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ਜਾਇਆ ॥ ਤਉ ਆਨ ਬਾਟ ਕਾਹੇ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥੨॥
ਤੁਮ ਕਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਮ ਕਤ ਸੂਦ ॥ ਹਮ ਕਤ ਲੋਹੂ ਤੁਮ ਕਤ ਦੂਧ ॥੩॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬੀਚਾਰੈ ॥ ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਹਮਾਰੈ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ,ਪੰਨਾ ੩੨੪)

ਅਸਥਾਈ

X		0		੨		੩		0	
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ
ਕ	ਹੁ	ਰੇ	ਪੰ	ਡਿ	ਤ	ऽ	ਬਾ	ਮ	ਨ
ਮੱ ਗ	ਗ	ਮੱਧ	ਮੱ	ਗ	—	ਸ	ਸ	—	—
ਕ	ਬ	ਕੇऽ	ऽ	ਹੋ	ऽ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ
ਗ	—	ਮੱ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਬਾ	ऽ	ਮ	ਨ	ਕ	ਹਿ	ऽ	ਕ	ਹਿ	ਜ

				ਨ					
ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮੰ	ਧ
ਨ	ਮ	ਮ	ਤ	ਖੋ	S	S	ਏ	S	S

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ		ਧ							
ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਗ	ਰ	ਭ	ਵਾ	S	ਸ	ਮ	ਹਿ	S	S
ਨ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਧ	—	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ
ਖੁ	ਲ	ਨ	ਹੀ	ਜਾ	S	S	ਤੀ	S	S
ਸੰ	ਸੰ	ਮੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਸੰ	—	—
ਬ੍ਰ	ਹ	ਮ	ਬਿੰ	S	S	ਦ	ਤੇ	S	S
				ਨ					
ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮੰ	ਧ
ਸ	ਭ	ਉ	ਤ	ਪਾ	S	S	ਤੀ	S	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਡੰਕਾ ਕੀ ਧਮਕ ਸੁਨ ਧਰਨ ਡਗਮਗ ਭਈ, ਡਰਪੇ ਗਿਰੇਸ ਧੁਨ ਸੁਨ ਨਗਾਰੇ।
ਡਰਪੇ ਸੁਰੇਸ ਸੁ ਮਹੇਸ ਥਰਹਰ ਭਏ, ਸ੍ਰਵਨ ਸੁਨਿ ਬਿਧਿ ਤਜੇ ਬੇਦ ਚਾਰੇ।
ਖੰਡ ਨਵਦੀਪ, ਸਤਿ ਸਪਤ ਸਾਗਰ ਡਰੇ, ਸਪਤ ਪਾਤਾਲਿ ਥਰਹਰ ਪੁਕਾਰੇ।
ਛੂਟੇ ਤੁਪਕ ਤੀਰ ਜੋਗਿੰਦ੍ਰ ਹਰਿ ਧਰਿਧੀਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ਅਰਿ ਸੰਘਾਰੇ।

(ਕ੍ਰਿਤ ਸ: ਜੋਗਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਭਾਈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਸਥਾਨ,
ਪਿਤਾ ਦੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਜੇਠ.

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
								ਧ	
								ਮੰ	ਧ
								ਡੰ	S
								ਧ	
ਸੰ	—	—	—	ਸੰ	ਸੰਨ	ਧ	ਨ	ਮੰ	ਮੰ
ਕਾ	S	S	S	ਕੀ	ਧS	ਮ	ਕ,	ਸੁ	ਨ
ਗ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਸ	ਸ	—
ਧ	ਰ	ਨ	ਡ	ਗ	ਮ	ਗ	ਭ	ਈ	S

ਸ	ਸ	ਗ	—	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ
ਤ	ਰ	ਪੇ	ऽ	ਗਿ	ਰੇ	ऽ	ਸ	ਧੁ	ਨ
ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮੱ	ਗ		
ਸੁ	ਨ	ਨ	ਗਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ਤੰਕਾ...	

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ									
ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	ਨਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਤ	ਰ	ਪੇ	ऽ	ਸੁ	ਰੇ	ऽ	ਸ	ਸੂ	ਮ
ਗਂ	—	ਗਂ	ਮੱ	ਮੱ	ਗਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਹੋ	ऽ	ਸ	ਬ	ਰ	ਹ	ਰ	ਭ	ਏ	ऽ
ਮੱ			ਧ						
ਗ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਮੱ	ਧ	ਮੱਧ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਸੂ	ਵ	ਨ	ਸੁ	ਨ	ਬਿ	ਧਿऽ	ਤ	ਜੇ	ऽ
ਸਂ	—	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮੱ	ਗ		
ਬੇ	ऽ	ਦ	ਚਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ਤੰਕ...	

ਸੰਚਾਰੀ ਅਭੋਗ

ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਨ	ਧ	ਧ
ਖੰ	ऽ	ਡ	ਨ	ਵ	ਦੀ	ऽ	ਪ	ਸ	ਤਿ
ਮੱ									
ਗ	ਗ	ਗ	ਮੱ	—	ਗ	ਗ	ਸ	ਸ	—
ਸ	ਪ	ਤ	ਸਾ	ऽ	ਗ	ਰ	ਤ	ਰੇ	ऽ,
ਸ	ਸ	ਸ	ਧ̣	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ
ਸ	ਪ	ਤ	ਪਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਲ	ਥ	ਰ
ਗ	ਗ	ਗ	ਮੱ	—	ਗ	ਸ	—	—	—
ਹ	ਰ	ਪੁ	ਕਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱ									
ਗ	—	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਛੂ	ऽ	ਟੇ	ऽ	ਤ	ਪ	ਕ	ਛੀ	ਰ	ਜੋ
ਗਂ	—	ਗਂ	ਮੱ	ਮੱ	ਗਂ	ਗਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਗਿੰ	ऽ	ਦ	ਹ	ਰਿ	ਧ	ਰ	ਧੀ	ऽ	ਰ

ਮੑ									
ਗ	—	ਗ	—	ਗ	ਮੑ	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ
ਗੋ	ऽ	ਬਿੰ	ਦ	ਦ	ਸਿੰ	ऽ	ਘ	ਸ	ਭ
ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮੑ	ਗ		
ਅ	ਰਿ	ਸੰ	ਘਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ਡੰਕਾ ..	

ਨੋਟ :—ਇਸ 'ਠੁਮਰੀ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮਾਹਰ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ ਤੇ ਵਜੰਤ੍ਰੀ (ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼) ਭਾਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਅਲਮਸਤ' ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

੭. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦਮਕ ਦੈ ਦੋਖ ਦੁਖ ਅਪਜਸ ਲੈ ਅਸਾਧ ਲੋਕ,
ਪਰਲੋਕ ਮੁਖ ਸਿਆਮਤਾ ਲਗਾਵਹੀ ॥
ਚੋਰ ਜਾਰ ਅਉ ਜੂਆਰ ਮਦਪਾਨੀ ਦੁਕ੍ਰਿਤਸੈਂ,
ਕਲਹ ਕਲੇਸ ਭੇਸ ਦੁਬਿਧਾ ਕਉ ਧਾਵਹੀ ॥
ਮਤਿ ਪਤਿ ਮਾਨ ਹਾਨਿ ਕਾਨਿ ਮੈ ਕਨੌਡੀ ਸਭਾ,
ਨਾਕ ਕਾਨ ਖੰਡ ਡੰਡ ਹੋਤ ਨ ਲਜਾਵਹੀ ॥
ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦਾਇਕ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ,
ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਸਾਧੂ ਜਨ ਕਿਉ ਨ ਚਲ ਆਵਹੀ ॥ ੩੨੪ ॥

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੑ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਸ	ਰ	ऽ	ਬ	ऽ	ਨਿ	ਧਾ	ऽ	ਨ	ਦਾ	ऽ	ਨ
ਧ											
ਮੑ	ਮੑ	ਗ	ਮੑ	ਨ	ਧ	ਮੑ	ਮੑ	ਗ	ਸ	—	ਸ
ਦਾ	ਇ	ऽ	ਕ	ऽ	ਸੰ	ਗ	ਤ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਧ,
			ਸ	ਸ							
ਸ	ਸ	—	ਧ਼	ਮੑ	ਧ਼	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	—
ਗੁ	ਰ	ऽ	ਸਿ	ऽ	ਖ	ਸਾ	ऽ	ਧੂ	ਜ	ਨ	ऽ
ਸ											
ਮੑ	—	ਗ	ਮੑ	ਧ	ਮੑ	ਗ	—	ਗ	ਸ	—	—
ਕਿਉ	ऽ	ਨ	ਚ	ऽ	ਲਿ	ਆ	ऽ	ਵ	ਹੀ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ,

ਮੰ/ਗ	ਗ	ਗ	ਧ	ਮੰ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਦ	ਮ	ਕ	ਦੈ	ऽ	ऽ	ਦੋ	ऽ	ਖ	ਦੁ	ਖ	ਅਪ
ਨ	ਧ	—	ਨ/ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	—	ਧ	ਮੰ	—	ਗ
ਜ	ਸ਼	ऽ	ਲੈ	ऽ	ਅ	ਸਾ	ऽ	ਧ	ਲੋਂ	ऽ	ਕ,
ਗੰ	ਗੰ	—	ਮੰ	—	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	—	ਸੰ	—	—
ਪ	ਰ	ऽ	ਲੋਂ	ऽ	ਕ	ਮੁ	ਖ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸੰ/ਮੰ	—	ਗ	ਮੰ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਸ਼	—	—
ਸਿਆ	ऽ	ਮ	ਤਾ	ऽ	ਲ	ਜਾ	ऽ	ਵ	ਹੀ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਨਾਰਾਇਣ ਨਿੰਦਸਿ ਕਾਇ ਭੂਲੀ ਗਵਾਰੀ ॥
ਦੁਕ੍ਰਿਤੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਥਾਰੋ ਕਰਮ ਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੰਕਰਾ ਮਸਤਕਿ ਬਸਤਾ ਸੁਰਸਰੀ ਇਸਨਾਨ ਰੇ ॥
ਕੁਲ ਜਨ ਮਧੇ ਮਿਲਿਯੋ ਸਾਰਗ ਪਾਨ ਰੇ ॥
ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਲੰਕੁ ਮਫਟਸਿ ਰੀ ॥ ੧ ॥
ਬਿਸ੍ਵ ਕਾ ਦੀਪਕੁ ਸ੍ਵਾਮੀ ਤਾ ਚੇਰੇ ਸੁਆਰਥੀ, ਪੰਖੀ ਰਾਇ ਗਰੁੜ ਤਾ ਚੇ ਬਾਧਵਾ ॥
ਕਰਮ ਕਰਿ ਅਰੁਣ ਪਿੰਗੁਲਾ ਰੀ ॥ ੨ ॥
ਅਨਿਕ ਪਾਤਿਕ ਹਰਤਾ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਨਾਥੁ ਰੀ ॥
ਤੀਰਥਿ ਤੀਰਥਿ ਭ੍ਰਮਤਾ ਲਹੈ ਨ ਪਾਰੁ ਰੀ ॥
ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਪਾਲੁ ਮਫੀਟਸਿ ਰੀ ॥ ੩ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਸੀਅ ਧੇਨ ਲਛਿਮੀ ਕਲਪਤਰ, ਸਿਖਰਿ ਸੁਨਾਗਰ ਨਦੀ ਚੇ ਨਾਥੰ ॥
ਕਰਮ ਕਰਿ ਖਾਰੁ ਮਫੀਟਸਿ ਰੀ ॥ ੪ ॥
ਦਾਧੀ ਲੇ ਲੰਕਾ ਗੜੁ ਉਪਾੜੀਲੇ ਰਾਵਣ ਬਣੁ, ਸਲਿ ਬਿਸਲਿ ਆਣਿ ਤੋਖੀਲੇ ਹਰੀ ॥
ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਛਉਟੀ ਮਫੀਟਸਿ ਰੀ ॥ ੫ ॥
ਪੂਰਬਲੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮੁ ਨ ਮਿਟੈ ਰੀ ਘਰ ਗੇਹਣਿ, ਤਾ ਚੇ ਮੋਹਿ ਜਾਪੀਅਲੇ ਰਾਮ ਚੇ ਨਾਮੰ ॥
ਬਦਤਿ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਰਾਮ ਜੀ ॥ ੬ ॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਭ: ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੯੫)

ਅਸਥਾਈ

X		੨			੦		੩		
ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਧ	—	ਨ	ਮ́	ਧ
ਨਾ	ऽ	ਰਾ	ਇ	ਣ	ਨਿ	ऽ	ਦ	ऽ	ਸ
		ਧ							
ਮ́	ਗ	ਮ́	ਧ	ਮ́	ਗ	ਗ	ਸ	—	ਸ
ਕਾ	ऽ	ਇ	ऽ	ਭੂ	ਲੀ	ਗ	ਵਾ	ऽ	ਰੀ,
ਸ	—	ਗ	—	ਗ	ਮ́	—	ਧ	ਮ́	ਧ
ਦੁ	ऽ	ਕ੍ਰਿ	ऽ	ਤ	ਸੁ	ऽ	ਕ੍ਰਿ	ऽ	ਤ
							ਨ		
ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਮ́	—	ਧ
ਥਾ	ऽ	ਰੋ	ऽ	ਕ	ਰ	ਮ	ਰੀ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ́		ਧ							
ਗ	—	ਮ́	ਧ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਸੰ	ऽ	ਕਰਾ	ऽ	ऽ	ਮਸ	ਤਕ	ਬ	ਸ	ਤਾ
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨਮ́	—	ਧ
ਸੁਰ	ਸ	ਰੀ	ਇ	ਸ	ਨਾ	ਨ	ਰੇऽ	ऽ	ऽ
ਸਸ	ਗਗ	ਸ	ਗ	ਮ́ਮ́	ਗ	ਸਸ	ਗਗ	ਮ́ਮ́	ਧ
ਕੁਲ	ਜਨ	ਮ	ਧੇ	ਮਿਲਿ	ਯੋ	ਸਾਰ	ਗਪਾ	ऽਨ	ਰੇ
ਸਂਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	-ਸਂ	ਸਂ	-ਸਂ	ਸਂਸਂ	ਧਮ́	-ਧ
ਕਰ	ਮ	ਕ	ਰ	ऽਕ	ਲੇ	ऽਕ	ਮਥੀ	ਟਸ	ऽਰੀ ਨਾਰਇਣ...

ਨੋਟ :— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ 'ਦਰੁੱਤ ਲਯ' ਤਾਲ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ । ਇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਸ਼ਬਦ-ਗੀਤ ਹੈ ।

੯. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸਿਵ ਛੰਦ ਮੁਨੀਸੁਰ ਰਸਕਿ ਰਸਕਿ ਠਾਕੁਰ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ॥
ਇੰਦ੍ਰ ਮੁਨਿੰਦ੍ਰ ਖੋਜਤੇ ਗੋਰਖ ਧਰਣਿ ਗਗਨ ਆਵਤ ਫੁਨਿ ਧਾਵਤ ॥
ਸਿਧ ਮਨੁਖ੍ਯ ਦੇਵ ਅਰੁ ਦਾਨਵ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਤਾ ਕੋ ਮਰਮੁ ਨ ਪਾਵਤ ॥
ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਭਗਤੀ ਹਰਿ ਜਨ ਤਾ ਕੈ ਦਰਸਿ ਸਮਾਵਤ ॥
ਤਿਸਹਿ ਤਿਆਗਿ ਆਨ ਕਉ ਜਾਚਹਿ ਮੁਖ ਦੰਤ ਰਸਨ ਸਗਲ ਘਸਿ ਜਾਵਤ ॥
ਰੇ ਮਨ ਮੂੜ ਸਿਮਰ ਸੁਖਦਾਤਾ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਤੁਝਹਿ ਸਮਝਾਵਤ ॥ ੭ ॥

(ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੮੯)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
						ਸ	ਸ	—	ਧ	ਸ	—
						*	ਬ੍ਰਹ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ऽ
ਸ											
ਮ॑	—	ਧ	ਮ॑	ਸ	ਸ	ਸ	—	—	ਸ	—	ਸ
ਦਿ	ऽ	ਕ	ਸਿ	ऽ	ਵ	ਛੰ	ऽ	ऽ	ਦ	ऽ	ਮੁ
ਸ	ਗ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ	ਸ	ਸ	ਗ	ਗ
ਨੀ	ऽ	ऽ	ਸ	ऽ	ਰ;	ਰ	ਸ	ਕ	ਰ	ਸ	ਕ
ਮ॑	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਗ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਗ
ਠਾ	ऽ	ऽ	ਕੁ	ऽ	ਰ	ਗੁ	ऽ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ
ਧ	ਮ॑	ਗਮ॑	ਗ	—	ਸ						
ਗਾ	ऽ	ऽऽ	ਵ	ऽ	ਤ...						

ਅੰਤਰਾ

ਮ॑			ਧ								
ਗ	—	—	ਮ॑	—	ਧ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	—
ਇੰ	ऽ	ऽ	ਦ੍ਰ	ऽ	ਮੁ	ਨਿ	ऽ	ऽ	ਦ੍ਰ	ऽ	ऽ
ਸੰ	—	ਸੰ	ਗੰ	—	ਸੰ	ਮ॑	—	ਗੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਖੋ	ऽ	ਜ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ਗੋ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ	ਖ
ਸੰ											
ਧ	ਮ॑	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਧ	ਮ॑	ਧ	ਮ॑	—	ਗ
ਧ	ਰ	ਣ	ਗ	ਗ	ਨ	ਆ	ਵ	ਤ	ਢੁ	ऽ	ਨਿ
ਗ											
ਧ	ਮ॑	ਗ	ਸ	—	ਸ						
ਧਾ	ऽ	ऽ	ਵ	ऽ	ਤ ਬ੍ਰਹਮਾ...						

ਨੋਟ :—ਧ੍ਰੁਰਪਦ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਲਿਖੀ ਟਿਯੂਨ ਨੰ: ੫ ਉਤੇ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ ।

(ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ

ਵਾਦੀ—ਤਾਰ ਸਪ: ਸਂ
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ

ਠਾਟ—ਮਾਰਵਾ
ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਖਾਡਵ

ਸਮਾਂ—ਬਸੰਤ ਰੁਤ ਜਾਂ (ਰਾਤ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ)
ਵਿਸ਼ੇਸ਼ —ਸ-ਮ, ਤੇ ਮੱ-ਨ, ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ।

ਆਰੋਹ —ਸ ਗ, ਮੱ ਧ, ਨਮੱ ਧ, ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ ਧ, ਮੱਗ, ਮੱਗ, ਰੁਸ।

ਪਕੜ —ਮੱਧ ਸਂ, ਨਧਨਮੱਧ, ਮੱਗ, ਮੱਗ—ਸ, ਸਮ—ਮੱਮ ਮੱਮਗ, ਨਧ, ਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ।

ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਸ਼ਰਤ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਪਾਟੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਰੂਪ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭੀ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸੂਹੀ-ਲਲਿਤ, ਗਉੜੀ-ਸੋਰਠ, ਤਿਲੰਗ-ਕਾਫ਼ੀ, ਪ੍ਰਭਾਤੀ-ਬਿਭਾਸ ਅਤੇ ਬਸੰਤ-ਹਿੰਡੋਲ ਆਦਿ। ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਪੂਰਵੀ ਤੇ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦੇ ਬਸੰਤ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਸੰਬੰਧੀ ਹੀ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਦਾ ਖੜਜ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਹੈ। ਕਈ ਗੁਣੀ 'ਧ-ਗ' ਨੂੰ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਸੰਤ ਰੁਤ ਜਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੰਡੋਲ, ਪੂਰੀਆ ਤੇ ਲਲਿਤ ਰਾਗ ਦੀ ਛਾਯਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਪੂਰੀਆ, ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਹਿੰਡੋਲ ਅਤੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਲਿਤ ਅੰਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਮੱਗ, ਮੱਗ ਰੁਸ' ਇਹ ਬਸੰਤ ਦਾ ਸਰੂਪ 'ਮੱਗਰੁਸ, ਰੁਸਨ' ਇਹ ਪੂਰੀਆ 'ਸਂ ਧ, ਨਮੱਧ' ਇਹ ਹਿੰਡੋਲ ਅਤੇ 'ਸ ਮ—ਮੱਮ,ਮੱਮਗ' ਇਹ ਲਲਿਤ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਗਾਇਕ ਮਾਲਤੀ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਆਖਦੇ ਹਨ। "ਸ ਗ, ਮੱ ਧ ਸਂ, ਨਰੁੰਨਧ, ਮੱਗ, ਸਮ—ਮੱਮਗ, ਮੱਗਰੁਸ" ਮਾਲਤੀ ਬਸੰਤ ਅਤੇ "ਸ ਗ, ਮੱਧ ਮੱਧ ਸਂ, ਨਧਨ ਮੱਧ, ਮੱਗ—ਸ, ਸਮ—ਮੱਮ ਮੱਮਗ, ਨਧ, ਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ"। ਇਹ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਹੈ। ਇੰਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋਵੇਂ 'ਮੱਧਮ' ਵਾਲਾ ਸੋਹਨੀ ਅਤੇ ਕਰਣਾਟਕੀ ਬਸੰਤ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਖੜਜ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਜਿਵੇਂ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੂਜੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਸੰਤ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਗਾਇਕ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਬਸੰਤ ਰੁਤ ਵਿਚ ਹੀ ਅਧਿਕ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਨ਼
੧. ਸ ਧ਼—ਮ́ਧ਼ਸ - ਸਗ, ਮ́ਗ ਮ́ਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ ਮ́ਧ਼ਸ—ਰੁਸ—ਸਗ, ਮ́ਧ ਮ́ਗ, ਮ́ਗ, ਰੁਸ—।

੨. ਸ—ਮ, ਮ́ਮ ਮ́ਮਗ, ਨਧ, ਗਮ́ਧਗ, ਮ́ਗਰੁਸ, ਸਗ, ਮ́ਧਨ ਮ́ਧਸਂ—ਨ਼ਧ, ਮ́ਨਧ, ਮ́ਗ, ਮ́ਗ ਸ, ਸਧ਼, ਨ਼ਮ਼́, ਧ਼ਸ—ਸਮ—ਮ́ਮਗ, ਮ́ਧਮ́ਗ, ਮ́ਨਧ, ਨਧਮ́, ਧਮ́ਗ, ਮ́ਗਰੁਸ—।

੩. ਸਗਮ́ਧ, ਨਧਮ́ਗਮ́ਗ, ਰੁਸ—ਗਮ́ਧਨਮ́ਧਸਂ - ਰੁਂਸਂ—ਸਂਧ, ਮ́ਧਸਂ - ਸਂਧਨਮ́ਧ ਸਂ—ਨਧਨਮ́ਧਮ́ਗ, ਗਮ́ਧਗ, ਮ́ਗ—ਸ, ਨ਼ਸਮ—ਗਮਮ́ਮਗ, ਮ́ਧਮ́ਗ, ਮ́ਗਰੁਸ—ਮ́ਧਸਂ—ਧਮ́, ਗ਼ਮ́ਧਗਮ́ਗਰੁਸ—

ਨ ਨ ਨ
ਗਮ́ ਧ ਧਸਂ—ਸਂ ਧ, ਮ́ਨਧ, ਮ́ਗ—ਸ।

ਨ ਨ ਨ ਨ ਨ
੪. ਸਗਮ́ਧਸਂ—ਧ ਧਸਂ—(ਸਂ) ਧ, ਮ́ਧਸਂ—ਗਮ́ਧਸਂ—ਨਧਨਮ́ਧਸਂ—ਸਂਗਂ—ਸਂ, (ਸਂ) ਧ—ਰੁਂਨਧ,

ਨ ਨ
ਨਧਮ́, ਧਮ́ਗ, ਮ́ਗਰੁਸ—ਗਮ́ਧ, ਮ́ਧਸਂ—ਧ ਧਸਂਗਂ—ਮ́ਂਗਂ, (ਸਂ) - ਨਧ਼ਮ́ਧਸਂ - ਨਧਨਮ́ਧਸਂ—

ਨ ਨ ਨ
ਧ, ਮ́ਗ, ਸਗ, ਗਮ́, ਮ́ਧ, ਧਸਂ—ਧ ਧਸਂਗਂ—ਮ́ਂਗਂਮ́ਂਗਂ—ਸਂ (ਸ) ਧ—ਨਧਮ́ਗ, ਮ́ਗਰੁਸ—ਸਮ—ਮਨਧ, ਨਮ́ਧਸਂ—।

੫. ਮ́ਧਸਂ—ਗਮ́ਧਸਂ—ਸ, ਗਮ́ਧਮ́ਧਨਮ́ਧਸਂ—ਰੁਂਸਂ—ਸਂਰੁਂਨਸਂ ਧਨ ਮ́ਧ ਗਮ́ਗਸ—ਗਮ́ਧਨਧਸਂ—ਸਂਗਂ—ਮ́ਂਗਂਰੁਂਸਂ—ਸਂਨਧਨਸਂ—ਨਧਮ́ਧਗਮ́ਗਰੁਸ—ਸਗ, ਗਮ́, ਮ́ਧ, ਧਸਂ, ਸਂਗਂ—ਮ́ਂਗਂਮ́ਂਗਂ ਰੁਂਸਂ—ਨਧ, ਨਰੁਂਨਧਮ́ਗ, ਮ́ਗਰੁਸ—ਗਮ́ਧ, ਮ́ਧਨਮ́ਧਸਂ—ਸਂਸਂਨਨਧਧ ਮ́ਮ́ ਗਗ ਰੁਸ—ਸਮ—

ਮ́ ਮ́ ਮ́
ਮ ਮ ਮਗ—ਨਧ, ਧਮ́, ਮ́ਗ, ਰੁਸ—।

ਨ਼ਸ ਗਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਸ ਮਮ ਗ਼ਗ ਮ́ਗ ਰੁਸ, ਗਮ́ ਧਧ ਮ́ਗ ਰੁਸ, ਨਨ ਧਮ́ ਗਗ ਰੁਸ, ਸਂਸਂ ਨਧ ਮ́ਗ ਰੁਸ, ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਨਧ ਮ́ਗ ਰੁਸ ਸਗ, ਮ́ਧ, ਨਮ́ਧਸਂ—।

ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਮਿ ਹ ਰ ਵਾ	ऽ ਨ ਮ ਧ	ਗਮਂ ਧਨ ਮਂਧ ਸਂਸਂ	ਨਧ ਮਂਗ ਮਂਗ ਰੁਸ
੨.	· · · ·	ਸਗ ਮੱਧ ਨਧ ਮੱਧ	ਸਂਸਂ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਮਂਧ	ਨਧ ਮਂਗ ਮਂਗ ਰੁਸ
੩.	ਸਗ ਮਂਗ ਮਂਧ ਮੱਗ	ਮੱਧ ਨਧ ਮਂਧ ਸਂਸਂ	ਗਂਮੱ ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧਮੱ	ਗਮਂ ਧਮਂ ਗਰੁ ਸਸ
੪.	· · · ·	ਸਗ ਮੱਗ ਮੱਧ ਮੱਧ	ਸਂਧ ਨਮਂ ਧਸਂ ਗਂਗਂ	ਰੁਂਸ ਨਧ ਮੱਗ ਮੱਗ
	ਰੁਸ, ਨ਼ਸ ਮਮ ਮਂਮ	ਗਮੱ ਨਧ ਮੱਧ ਸਂ,	ਨਧ ਮੱਧ ਨ, ਧਮੱ	ਗਮਂ ਧ, ਮਂਗ ਰੁਸ
੫.	· · · ·	ਮਂਮਂ ਗ,ਮਂ ਮਂਗ ਰੁਸ,	ਨਨ ਧ,ਨ ਨਧ ਮਂਮਂ	ਗਗ ਰੁਸ; ਮਂਮਂ ਗਂ,ਮਂ
	ਮਂਗਂ ਰੁਂਸਂ ਨਨ ਧਮਂ	ਗਗ ਰੁਸ, ਸਮ ਮੱਮ	ਗਮੱ ਧਨ ਮੱਧ ਸ਼ਂਸਂ	ਨਧ ਮਂਗ ਮਂਗ ਰੁਸ
੬.	ਸਨ਼ ਧ਼ਨ਼ ਮਂਧ਼ ਸਸ	ਮਮ ਮੱਗ ਮਂਗ ਰੁਸ	ਗਮਂ ਧਧ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਗਮੱ ਧਨ ਮੱਧ ਸਂਸਂ
	ਨਧ ਮੱਧ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਗਮੱ ਧਨ ਮੱਧ ਸਂ-	ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਨਨ ਧਮਂ,	ਧਧ ਮਂਗ, ਮੱਗ ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਤੀ ऽ ਰ ਥ	ਸਿ ऽਮ ਰਿ ਤ	ਮੱਧ ਨਧ ਮੱਗ ਰੁਸ	ਗਮਂ ਧਨ ਮਂਧ ਸਂ-
੨.	· · · ·	ਨਨ ਧਮੱ ਧਧ ਮਂਗ	ਮਂਮਂ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ,	ਗਮਂ ਧਨ ਮਂਧ ਸਂ-
੩.	ਮੱਮਂ ਗਮਂ ਧਧ ਮਂਧ	ਸਂਸਂ ਧਸਂ ਗਂਗਂ ਸਂਗਂ	ਮਂਗਂ ਰੁਂਸਂ ਨਧ ਮੱਧ	ਮਂਗ ਰੁਸ, ਗਮਂ ਧਸਂ
੪.	· · · ·	· · · ·	ਗਂਗਂ ਮਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਧਧ	ਨਧ ਮੱਗ ਮੱਮਂ ਧਮੱ
	ਗਰੁ ਗਗ ਮੱਗ ਰੁਸ	ਗਮਂ ਧਨ ਮਂਧ ਸਂ-,	ਗਮਂ ਧਨ ਮੱਧ ਸਂ-,	ਗਮੱ ਧਨ ਮਂਧ ਸਂ-
੫.	ਸਂਸਂ ਧ,ਸਂ ਸਂਧ ਸਂਸਂ	ਨਧ ਮੱਗ ਮਂਗ ਰੁਸ,	ਗਂਗਂ ਸਂ,ਗਂ ਗਸਂ, ਗਂਗਂ	ਰੁਂਸਂ ਨਧ ਮਂਗ ਰੁਸ
	ਗਗ ਰੁਸ, ਮੱਮਂ ਗਰੁ,	ਧਧ ਮਂਗ, ਨਨ ਧਮਂ,	ਸਂਸਂ ਨਧ, ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ	ਨਧ ਮਂਧ ਗਮੱ ਧਸਂ
੬.	ਸਂਨ ਧਨ ਮਂਧ ਸਂਸਂ,	ਨਧ ਮਂਧ ਗਮੱ ਧਧ,	ਮੱਗ ਸਗ ਨ਼ਸ ਗਗ,	ਸਸ ਮੱਮਂ, ਗਗ ਧਧ
	ਮੱਮਂ ਨਨ, ਧਧ ਰੁਂਰੁਂ	ਸਂਸਂ ਗਂਗ, ਮਂਮੱ ਗਂਗਂ	ਰੁਂਰੁ ਸਂਸਂ ਨਨ ਧਧ	ਮੱਮਂ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ
	ਮਮ ਮੱਮ ਗਮਂ ਧਨ	ਮੱਧ ਸਂ ਸ, ਗਮਂ	ਧਨ ਮਂਧ ਸਂ ਸ,	ਗਮਂ ਧਨ ਮਂਧ ਸਂ-

੧. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਨਉ ਸਤ ਚਉਦਹ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਕਰ ਮਹਲਤਿ ਚਾਰਿ ਬਹਾਲੀ ॥
ਚਾਰੇ ਦੀਵੇ ਚਹੁ ਹਥਿ ਦੀਏ ਏਕਾ ਏਕਾ ਵਾਰੀ ॥ ੧ ॥
ਮਿਹਰਵਾਨ ਮਧੁਸੂਦਨ ਮਾਧੌ ਐਸੀ ਸਕਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਘਰਿ ਘਰਿ ਲਸਕਰੁ ਪਾਵਕੁ ਤੇਰਾ ਧਰਮ ਕਰੇ ਸਿਕਦਾਰੀ ॥
ਧਰਤੀ ਦੇਗ ਮਿਲੈ ਇਕ ਵੇਰਾ ਭਾਗੁ ਤੇਰਾ ਭੰਡਾਰੀ ॥ ੨ ॥
ਨਾ ਸਾਬੂਰੁ ਹੋਵੈ ਫਿਰਿ ਮੰਗੈ ਨਾਰਦੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੀ ॥
ਲਬੁ ਅਧੇਰਾ ਬੰਦੀਖਾਨਾ ਅਉਗਣ ਪੈਰਿ ਲੁਹਾਰੀ ॥ ੩ ॥
ਪੂੰਜੀ ਮਾਰ ਪਵੈ ਨਿਤ ਮੁਦਗਰ ਪਾਪ ਕਰੇ ਕੋੁਟਵਾਰੀ ॥
ਭਾਵੈ ਚੰਗਾ ਭਾਵੈ ਮੰਦਾ ਜੈਸੀ ਨਦਰਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੪ ॥
ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕਉ ਅਲਹੁ ਕਹੀਐ ਸੇਖਾਂ ਆਈ ਵਾਰੀ ॥
ਦੇਵਲ ਦੇਵਤਿਆ ਕਰੁ ਲਾਗਾ ਐਸੀ ਕੀਰਤਿ ਚਾਲੀ ॥ ੫ ॥
ਕੂਜਾ ਬਾਂਗ ਨਿਵਾਜ ਮੁਸਲਾ ਨੀਲ ਰੂਪ ਬਨਵਾਰੀ ॥
ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੀਆ ਸਭਨਾਂ ਜੀਆਂ ਬੋਲੀ ਅਵਰ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੬ ॥
ਜੇ ਤੂ ਮੀਰ ਮਹੀਪਤਿ ਸਾਹਿਬੁ ਕੁਦਰਤਿ ਕਉਣ ਹਮਾਰੀ ॥
ਚਾਰੇ ਕੁੰਟ ਸਲਾਮੁ ਕਰਹਿਗੇ ਘਰਿ ਘਰਿ ਸਿਫਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੭ ॥
ਤੀਰਥ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਿਛੁ ਲਾਹਾ ਮਿਲੈ ਦਿਹਾੜੀ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ਮੇਕਾ ਘੜੀ ਸਮਾਲੀ ॥ ੮ ॥

(ਰਾਗ ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੧੭੦)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਧ												ਧ			
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਰੇਂ	ਨ	ਮੱ	—	ਨ	—
ਮਿ	ਹ	ਰ	ਵਾ	ऽ	ਨ	ਮ	ਧ	ਸੂ	ऽ	ਦ	ਨ	ਮਾ	ऽ	ਧੌ	ऽ
ਧ				ਧ											
ਮੱ	—	ਗ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਧ	ਮੱਧ	ਸਂ	—	—	—	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ
ਐ	ऽ	ਸੀ	ऽ	ਸ	ਕ	ਤ	ਤੁऽ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧ				ਧ											
ਮੱ	—	ਗ	ਗ	ਮੱ	—	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਨਉ	ऽ	ਸ	ਤ	ਚਉ	ऽ	ਦ	ਹ	ਤੀ	ऽ	ਨ	ਚਾ	ऽ	ਰ	ਕ	ਰ

ਸਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਮ´	ਗਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	(ਸਂ)	—	—	—	ਨ	—	ਧ	—
ਮ	ਹ	ਲ	ਤ	ਚਾ	ऽ	ਰ	ਥ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਲੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ´	—	ਗ	—	ਮ´	ਨ	ਧ	—	ਮ´	ਗ	ਮ´	ਗ	ਗ	ਸ	ਸ	—
ਚਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਦੀ	ऽ	ਵੇ	ऽ	ਚਹੁ	ऽ	ਹ	ਥ	ਦੀ	ऽ	ਏ	ऽ
ਨ਼												ਧ			
ਸ	—	ਮ	—	ਮ	—	ਮ	ਮ´ਮ	ਗ	—	—	—	ਮ´	—	ਧ	ਮ´ਧ
ਏ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਏ	ऽ	ਕਾ	ऽऽ	ਵਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ऽ	ऽऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ ਮੱਧਜ (ਲਯ)

ਕਹਾ ਭੂਲਿਓ ਰੇ ਝੂਠੇ ਲੋਭ ਲਾਗ ॥
ਕਛੁ ਬਿਗਰਿਓ ਨਾਹਿਨ ਅਜਹੁ ਜਾਗ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਮ ਸੁਪਨੈ ਕੈ ਇਹੁ ਜਗੁ ਜਾਨੁ ॥
ਬਿਨਸੈ ਛਿਨ ਮੈ ਸਾਚੀ ਮਾਨੁ ॥ ੧ ॥
ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ ਹਰਿ ਬਸਤ ਨੀਤ ॥
ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਭਜੁ ਤਾਹਿ ਮੀਤ ॥ ੨ ॥
ਬਾਰ ਅੰਤ ਕੀ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਨ ਤਾਕੇ ਗਾਇ ॥ ੩ ॥ (ਬਸੰਤ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੧੮੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਧ	
														ਸਂ	ਨ
														ਕ	ਹਾ
								ਧ							
ਧ	ਮ´	ਗ	ਗ	ਮ´	ਧਨ	ਮ´	ਧ	ਸਂ	—	—	—	ਨ	ਧ	ਮ´	ਧ
ਭੂ	ਲਿਓ	ਰੇ	ਝੂ	ਠੇ	ਲੋऽ	ऽ	ਭ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗ	ऽ,	ਕ	ਛ
ਸਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਮ´	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਨ	ਧ		
ਬਿ	ਗ	ਰਿਓ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਹਿ	ਨ	ਅ	ਜ	ਹੁ	ਜਾ	ऽ	ਗ,	ਕਹਾ...	

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ											
ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	—	ਧ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਸ	ਮ	ਸੁ	ਪ	ਨੈ	S	ਕੈ	S	ਇ	ਹੁ	ਜ	ਗ	ਜਾ	S	ਨ	S
ਸਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਮੱਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧਸਂ	ਨ
ਬਿ	ਨ	ਸੈ	S	ਛਿ	ਨ	ਮੈ	S	ਸਾ	S	ਚੀ	ਮਾ	S	ਨ	ਕ	ਹਾ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਾਹੁਰੜੀ ਵਥੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸਾਝੀ ਪੇਵਕੜੈ ਧਨ ਵਖੇ ॥
ਆਪਿ ਕੁਚਜੀ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਊ ਜਾਣਾ ਨਾਹੀ ਰਖੇ ॥ ੧ ॥
ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਹਉ ਆਪੇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀ ॥
ਅਖਰ ਲਿਖੇ ਸੇਈ ਗਾਵਾ ਅਵਰ ਨ ਜਾਣਾ ਬਾਣੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਢਿ ਕਸੀਦਾ ਪਹਿਰਹਿ ਚੋਲੀ ਤਾਂ ਤੁਮ੍ਹ ਜਾਣਹੁ ਨਾਰੀ ॥
ਜੇ ਘਰਿ ਰਾਖਹਿ ਬੁਰਾ ਨ ਚਾਖਹਿ ਹੋਵਹਿ ਕੰਤ ਪਿਆਰੀ ॥ ੨ ॥
ਜੇ ਤੂੰ ਪੜਿਆ ਪੰਡਿਤੁ ਬੀਨਾ ਦੁਇ ਅਖਰ ਦੁਇ ਨਾਵਾ ॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਏਕੁ ਲੰਘਾਏ ਜੇ ਕਰਿ ਸਚਿ ਸਮਾਵਾਂ ॥ ੩ ॥

(ਬਸੰਤੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੧੭੧)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
								ਧ	ਮੱ	—	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	—	ਧ
								ਮੇ	ਰੇ	S	ਸਾ	ਹਿ	ਬਾ	S	ਹਉ
ਸਂ	—	—	—	—	—	ਨ	—	ਧ	ਮੱ	—	ਗ	ਮੱ	ਗਮੱ	ਧ	ਮੱ
ਆ	S	S	S	S	S	ਪੇ	S;	S	S	S	ਭ	ਰ	ਮS	S	ਭੁ
ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—	ਨ	ਸ	ਗ	—	—	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—
ਲਾ	S	ਣੀ	S	S	S	ਆ	S	ਪੇ	S	S	ਭ	ਰ	ਮ	[illegible]	S
—	—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	—	ਮੱ	—	—	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	—	ਧ
S	S	ਭੁ	ਲਾ	ਣੀ	ਮੇ	ਰੇ	S	S	S	S	ਸਾ	ਹਿ	ਬਾ	S	ਹਉ

ਅੰਤਰਾ

															ਸਂ
						ਮ́	ਧ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ
						ਸਾ	ऽ	ਹੁ	ਰ	ऽ	ੜੀ	ऽ	ਵ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	—	—	—	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ
ਬ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸ	ਭ	ਕਿ	ਛ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਝੀ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਨ	—	ਧ	—	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪੇ	ऽ	ਵ	ऽ	ਕ	ੜੇ	ऽ	ਧ	ਨ	ऽ
ਸਂ	—	—	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	—	ਮ́	—	ਗ	ਗਮ́	ਗ	ਮ́	—	ਧ
ऽ	ऽ	ऽ	ਵ	ਖੇ	ਮੇ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸਾऽ	ਹਿ	ਬਾ	ऽ	ਹਉ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਗਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਸੋਹਨੀ ਅੰਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੪. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰਾਜਾ ਬਾਲਕੁ ਨਗਰੀ ਕਾਚੀ ਦੁਸਟਾ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੋ ॥
ਦੁਇ ਮਾਈ ਦੁਇ ਬਾਪਾ ਪੜੀਅਹਿ ਪੰਡਿਤ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰੋ ॥ ੧ ॥

ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਮਤੀ ॥
ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਪਾਵਉ ਪ੍ਰਾਨ ਪਤੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਭੀਤਰਿ ਅਗਨਿ ਬਨਾਸਪਤਿ ਮਉਲੀ ਸਾਗਰੁ ਪੰਡੈ ਪਾਇਆ ॥
ਚੰਦ ਸੂਰਜੁ ਦੁਇ ਘਰ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥

ਰਾਮ ਰਵੰਤਾ ਜਾਣੀਐ ਇਕ ਮਾਈ ਭੋਗੁ ਕਰੇਇ ॥
ਤਾ ਕੇ ਲਖਣ ਜਾਣੀਅਹਿ ਖਿਮਾ ਧਨੁ ਸੰਗ੍ਰਹੇਇ ॥ ੩ ॥

ਕਹਿਆ ਸੁਣਹਿ ਨ ਖਾਇਆ ਮਾਨਹਿ ਤਿਨਹੀ ਸੇਤੀ ਵਾਸਾ ॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ਖਿਨੁ ਤੋਲਾ ਖਿਨੁ ਮਾਸਾ ॥ ੪ ॥

(ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੧੭੧)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
												ਧ	
												ਮੰ	ਧ
												ਸੁਆ	ਮੀ
												ਧ	
ਸੰ	—	ਨਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਮੰ	ਧ
ਪੰ	S	ਡਿS	ਤਾ	S	ਤੁ	ਮ	ਦੇ	ਹੁ	ਮ	ਤੀ	S	ਸੁਆ	ਮੀ
ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	—	ਮੰ	—
ਪੰ	S	ਡਿ	ਤਾ	S	ਤੁ	ਮ	ਦੇ	ਹੁ	ਮ	ਤੀ	S	੧	S
ਗ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	
ਕਿਨ	ਬਿ	ਧ	ਪਾ	S	ਵਉ	S	ਪ੍ਰਾ	ਨ	ਪ	ਤੀ	S	ਸੁਆਮੀ	

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ			ਧ										
ਗ	—	ਗ	ਮੰ	—	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਰਾ	S	ਜਾ	ਬਾ	S	ਲ	ਕ	ਨ	ਗ	ਰੀS	ਕਾ	S	ਚੀ	S
ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਨ	—	ਧ	—
ਦੁ	Sਸ	ਟਾ	ਨਾ	S	ਲ	ਪਿ	ਆ	S	S	ਰੇ	S	S	S
ਮੰ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—
ਦੁ	ਇ	ਮਾ	ਈ	S	ਦੁ	ਇ	ਬਾ	S	ਪਾ	ਪ	ਛੀ	ਅਹਿ	S
												ਧ	
ਸ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮੰ	ਮ	ਗ	—	ਮੰ	ਧ
ਪੰ	ਡਿ	ਤ	ਕ	ਰਹੁ	S	ਬੀ	ਚਾ	S	S	ਰੋ	S,	ਸੁਆਮੀ	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਮਉਲੀ ਧਰਤੀ ਮਉਲਿਆ ਅਕਾਸੁ ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਉਲਿਆ ਆਤਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥੧॥
ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਮਉਲਿਆ ਅਨਤ ਭਾਇ ॥ ਜਹ ਦੇਖਉ ਤਹ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਦੁਤੀਆ ਮਉਲੇ ਚਾਰਿ ਬੇਦ ॥ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਮਉਲੀ ਸਿਉ ਕਤੇਬਾ ॥੨॥
ਸੰਕਰ ਮਉਲਿਓ ਜੋਗ ਧਿਆਨ ॥ ਕਬੀਰ ਕੋ ਸੁਆਮੀ ਸਭ ਸਮਾਨ ॥੩॥

(ਰਾਗ ਬਸੰਤੁ ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੩)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਧ
ਰਾ	ਜਾ	ਰਾ	ਮ	ਮਉ	ς	ς	ਲਿਆ	ς	'
ਮੰ									
ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਮੰ	ਗ	—	ਸ	—	ਸ
ਅ	ਨ	ς	ਤ	ਭਾ	ς	ς	ς	ς	ਇ
ਧ਼									
ਮ਼ੰ	ਮ਼ੰ	ਧ਼	—	ਸ	—	—	ਸ	—	—
ਜ	ਹ	ਦੇ	ς	ਖਉ	ς	ς	ਤਹ	ς	ς
ਮੰ	·								
ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਧ
ਰ	ਹਿ	ਆ	ਸ	ਮਾ	ς	ς	ς	ς	ਇ

ਅੰਤਰਾ

ਨ਼									
ਸ	—	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਨ	—	ਧ	—
ਮਉ	ς	ਲੀ	ς	ਧ	ਰ	ਤੀ	ς	ς	ς
ਮੰਗ	—	ਮੰ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	—
ਮਉ	ς	ਲਿਆ	ਅ	ਕਾ	ς	ਸ	ς	ς	ς
ਗਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਮੰ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	—
ਘ	ਟ	ਘ	ਟ	ਮਉ	ς	ਲਿਆ	ς	ς	ς
ਨ	ਧ	ਮੰ	ਧ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ
ਆ	ਤ	ਮ	ਪ੍ਰ	ਗਾ	ς	ς	ς	ς	ਸ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਾਮਨਾਮੁ ਰਤਨ ਕੋਠੜੀ ਗੜ ਮੰਦਰਿ ਏਕ ਲੁਕਾਨੀ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤ ਖੋਜੀਐ ਮਿਲਿ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨੀ ॥ ੧ ॥
• ਮਾਧੋ ਸਾਧੂ ਜਨ ਦੇਹੁ ਮਿਲਾਇ ॥
ਦੇਖਤ ਦਰਸੁ ਪਾਪ ਸਭ ਨਾਸਹਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪੰਚ ਚੋਰ ਮਿਲਿ ਲਾਗੇ ਨਗਰੀਆ ਰਾਮਨਾਮੁ ਧਨੁ ਹਿਰਿਆ ॥
ਗੁਰਮਤਿ ਖੋਜ ਪਰੇ ਤਬ ਪਕਰੇ ਧਨੁ ਸਾਬਤੁ ਰਾਸਿ ਉਬਰਿਆ ॥ ੨ ॥
ਪਾਖੰਡ ਭਰਮ ਉਪਾਵ ਕਰਿ ਥਾਕੇ ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਮਾਇਆ ਮਾਇਆ ॥
ਸਾਧੂ ਪੁਰਖੁ ਪੁਰਖਪਤਿ ਪਾਇਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ੩ ॥
ਜਗੰਨਾਥ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸਾਧੁ ਮਿਲਾਵੈ ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਂਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨ ਅੰਤਰਿ ਨਿਤ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ॥ ੪ ॥

(ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੧੭੮)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਧ
ਮਾ	ऽ	ਧੋ	ਸਾ	ਧੂ	ਜਨ	ਦੇ	ਹੁ	ਮਿ	ਲਾ	ऽ	ਇ
ਮ॑	ਗ	ਗ	[illegible]	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਮ਼॑	ਧ਼	ਸ	—	ਸ
ਦੇ	ਖ	ਤ	ਦऽ	ਰ	ਸ	ਪਾ	ਪ	ਸਭ	ਨਾ	ऽ	ਸਹਿ
ਸ	ਗ	ਗ	ਮ॑	ਧ	ਮ॑ਧ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਧ	ਨ
ਪ	ਵਿ	ਤ੍ਰ	ਪ	ਰਮ	ਪਦ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ

ਅੰਤਰਾ

ਸ	—	ਸ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ॑	ਮ
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਰ	ਤ	ਨ	ਕੋ	ਠ	ੜੀ
ਗ	ਗ	ਮ॑	ਨ	ਧ	ਧ	ਮ॑	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਗ	ੜ	ऽ	ਮੰ	ਦ	ਰ	ਏ	ਕ	ਲੁ	ਕਾ	ऽ	ਨੀ
ਮ॑	ਗ	ਗ	ਮ॑	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਮਿ	ਲੈ	ਤ	ਖੋ	ऽ	ਜੀ	ਐ	ऽ	ਮਿਲ
ਗੰ	—	ਮੰ॑	ਗੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮ॑	ਧ	ਨ
ਜੋ	ऽ	ਤੀ	ਜੋ	ਤ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨੀ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੭. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਝਪਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਲੋਭ ਲਹਰਿ ਅਤਿ ਨੀਝਰ ਬਾਜੈ ॥ ਕਾਇਆ ਡੂਬੈ ਕੇਸਵਾ ॥੧॥
ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦੇ ਤਾਰਿ ਗੋਬਿੰਦੇ ॥ ਤਾਰਿ ਲੈ ਬਾਪ ਬੀਠਲਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਅਨਿਲ ਬੇੜਾ ਹਉ ਖੇਵਿ ਨ ਸਾਕਉ ॥ ਤੇਰਾ ਪਾਰੁ ਨ ਪਾਇਆ ਬੀਠੁਲਾ ॥੨॥
ਹੋਹੁ ਦਇਆਲੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਿ ਤੂ ਮੋ ਕਉ ॥ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੇ ਕੇਸਵਾ ॥੩॥
ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਹਉ ਤਰਿ ਭੀ ਨ ਜਾਨਉ ॥ ਮੋ ਕਉ ਬਾਹ ਦੇਹਿ ਬਾਹ ਦੇਹਿ ਬੀਠੁਲਾ ॥੪॥

(ਬਸੰਤ ਭ: ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੬)

ਅਸਥਾਈ

X		੨			੦		੩		
			ਧ਼						
ਸ	ਸ	ਨ਼	ਮੱ਼	ਧ਼	ਸ	—	ਸ	—	—
ਸੰ	ਸਾ	ਰ	ऽ	ਸ	ਮੁੰ	ऽ	ਦੇ	ऽ	ऽ
ਗ	—	ਮੱ	—	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਸ	—
ਤਾ	ऽ	ਰ	ऽ	ਗੋ	ਬਿੰ	ऽ	ਦੇ	ऽ	ऽ
ਸ	—	ਮ	—	ਮ	ਮ	—	ਮੱ	—	ਮ
ਤਾ	ऽ	ਰ	ऽ	ਲੈ	ਬਾ	ऽ	ਪ	ऽ	ऽ
ਗ	—	ਮੱ	—	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਸ	—
ਬੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ਠ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ		ਧ							
ਗ	—	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਲੋ	ऽ	ਭ	ऽ	ਲ	ਹ	ਰ	ਅ	ऽ	ਤਿ
							ਨ		
ਨ	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਸਂ	—	ਧ	ਮੱ	ਗ
ਨੀ	ऽ	ਝ	ऽ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ऽ,
ਸਂ	—	ਗਂ	—	ਮੱਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—
ਕਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ਡੂ	ऽ	ਬੈ	ऽ	ऽ
ਮੱ									
ਗ	—	ਮੱ	—	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਸ	—
ਕੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸ	ਵਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ "ਮਿਹਰਵਾਨ ਮਧੁਸੂਦਨ ਮਾਧੌ" ਨੰ: ੧ ਦੀ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਵੀ ਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਭਾਵ, ਅਸਥਾਈ ਅੰਤਰਾ 'ਝਪਤਾਲ' ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਗੋਂ ਤਿੰਨਤਾਲ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

੮. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਜੇਤਾਲ ਤੇ ਸੂਲਫਾਕ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਮੂਲ ਨ ਬੂਝੈ ਆਪੁ ਨ ਸੂਝੈ ਭਰਮਿ ਬਿਆਪੀ ਅਹੰਮਨੀ ॥੧॥
ਪਿਤਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਭ ਧਨੀ ॥
ਮੋਹਿ ਨਿਸਤਾਰਹੁ ਨਿਰਗੁਨੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਓਪਤਿ ਪਰਲਉ ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਹੋਵੈ ਇਹ ਬੀਚਾਰੀ ਹਰਿ ਜਨੀ ॥ ੨ ॥
ਨਾਮ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਜੋ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਕਲਿ ਮਹਿ ਸੁਖੀਏ ਸੇ ਗਨੀ ॥੩॥
ਅਵਰੁ ਉਪਾਉ ਨ ਕੋਈ ਸੂਝੈ ਨਾਨਕ ਤਰੀਐ ਗੁਰ ਬਚਨੀ ॥੪॥

(ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੮੬)

ਅਸਥਾਈ

×					੨				੩		੪	
							ਮੰ					
ਸ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਸ
ਪਿ	ਤਾ	ऽ	ਪਾ	ਰ	ਬ੍ਰਹ	ਮ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਧ	ਨੀ	ऽ	ऽ
ਨ.	ਧਮੰ.	ਧ.ਧ.	ਸ	—	ਸ	—	ਗ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਸ	—
ਮੋ	ਹਿऽ	ਨਿਸ	ਤਾ	ऽ	ਰਹੁ	ऽ	ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਨੀ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ—ਸੂਲਫਾਕ (ਜੇਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਮੰ									
ਗ	—	ਮੰ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਮੂ	ऽ	ਲ	ਨ	ਬੂ	ऽ	ਝੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗਂ	—	ਗਂ	ਮੰ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸੰ	—	—	—
ਆ	ऽ	ਪ	ਨ	ਸੂ	ऽ	ਝੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ	ਗ	ਮੰ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਭ	ਰ	ਮ	ਬਿ	ਆ	ऽ	ਪੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ	ਮ	—	ਮ	ਮ	—	ਮੰ	ਮ	ਗ	—
ਅ	ਹੰ	ऽ	ਮ	ਨੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।
([illegible])

(ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ

ਵਾਦੀ—ਮ ਸੰਵਾਦੀ ਸ	ਠਾਟ—ਕਲਿਆਨ ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਖਾਡਵ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ (ਨੌਂ ਦਸ ਵਜੇ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਗੰਧਾਰ ਅਲਪ ਅਤੇ ਸ—ਮ ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਨ
ਆਰੋਹ—ਸ ਰਸ, ਮ – ਪ, ਧ ਸਂ।

ਗ
ਅਵਰੋਹ—ਸਂ, ਨ ਧ ਪ, ਮੰਪਧਪਮ, ਮਰ, ਸ।

ਪਕੜ—ਸਮ - ਮਪ, ਮੰਪਧਪਮ, ਮ—ਸਰ, ਸ।

ਕੇਦਾਰਾ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗ ਸਾਧਾਰਣ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਇਸ ਦੇ ਕੇਦਾਰ, ਕੇਦਾਰਾ, ਕੇਦਾਰੀ ਤੇ ਕੇਦਾਰੋ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ ਉਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਮੇਲ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ) ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਭੀ ਹਮੀਰ, ਕਾਮੋਦ, ਛਾਇਆਨਟ ਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਵਾਂਗ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਦਾ ਹੀ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਸੰਗਤਾਚਾਰੀਯ ਪੰਡਿਤ ਫਿਰੋਜ਼ਫਰਾਮ ਜੀ (ਪੂਨਾ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਰਤੀ-ਸੁਰ ਸ਼ਿਖਸ਼ਾ' ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕੇਦਾਰਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਠਾਟ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਂ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਕੇਦਾਰਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਤਿੰਨ ਠਾਟਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ :—

ਕੇਦਾਰਾ ਜਨਕ ਠਾਟ—(ਨੌਂ ਸੁਰ) ਸ ਰ, ਗ, ਮ, ਮੰ, ਪ, ਧ, ਨੁ, ਨ।

ਖਮਾਜ—(ਅੱਠ ਸੁਰ) ਸ, ਰ, ਗ, ਮ ਪ, ਧ, ਨੁ, ਨ।

ਬਿਲਾਵਲ—(ਸੱਤ ਸੁਰ) ਸ, ਰ, ਗ, ਮ, ਪ, ਧ ਨ।

ਕਲਿਆਨ—(ਸੱਤ ਸੁਰ) ਸ, ਰ, ਗ, ਮੱ, ਪ, ਧ, ਨ।

ਇੰਜ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਠਾਟ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੇਦਾਰਾ, ਹੁਣ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਮੇਂ ਦਾ ਫੇਰ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਮੇਲ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ) ਤੋਂ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੈ। ਸੋ, ਕੇਦਾਰਾ ਰਾਗ ਦਾ ਠਾਟ ਕਲਿਆਨ, ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਰੇ-ਗਾ' ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਗੁਪਤ ਰਹੇਗਾ। ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਪੰਚਮ ਦੇ ਨਾਲ

ਅਤੇ ਨਿਖਾਦ ਕੋਮਲ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਲਗੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਲੋ-

ਗ

ਨਾਲ ਭੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕੁਸ਼ਲ ਗਾਇਕਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। "ਸਮ—ਮਪ—ਮੰਪ (ਪ)

ਗ

ਮੰਮ—ਗਪ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ, ਰਸ, ਸਮ, ਮਪ, ਮੱਪਧਪਮ; ਜਾਂ ਸਮ—

ਗ ਗ

ਮ, ਗਪ—ਮੰਪਧਪਮ—ਮ—ਸਰ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਰੇ-ਗਾ'

ਨ਼

ਵਰਜ ਹੋਣ ਨਾਲ 'ਸ, ਮ—ਮ—ਗਪ' ਇੰਜ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਨ

ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਵ "ਪਧਮੱਪਸੰ— ਜਾਂ ਪਧਪਸੰ— ਧ, ਧਨ੍ਹਧਪ, ਮੰਪਧਪਮ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਮੀਰ, ਕਾਮੋਦ, ਕੇਦਾਰਾ ਤੇ ਛਾਇਆਨਟ ਆਦਿ ਸਮ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਆਰੋਹ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਰਗ ਦੇ ਛੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸੁਰ ਸਮੁਦਾਇ ਇਹ ਹਨ :—

ਸੰ

(੧) ਹਮੀਰ—ਸਰਸ, ਗਮ ਧ, ਨਧ, ਸੰ, ਨਧ, ਪ, ਮੰਪ ਧਪ ਗ, ਮਰ, ਸ।

ਮ ਪ ਪ ਸ

(੨) ਕਾਮੋਦ—ਸ, ਰਪ, ਪਧ, ਪ, ਗਮਪ, ਗਮ ਰਸ।

ਗ

(੩) ਕੇਦਾਰਾ—ਸਮ. ਮਪ, ਮੱਪਧਪ—ਮ, ਮ—ਸਰ, ਸ।

ਮ ਗ

(੪) ਛਾਇਆਨਟ—ਧ, ਪ—ਰ, ਗਮਪ, ਗ, ਮਰ, ਸ. ਸ—ਧ ਪ ਰ, ਰਗਮਪਗ, ਮਰ, ਸ।

ਮ ਮ

(੫) ਸ਼ਯਾਮ ਕਲਿਆਨ—ਸ, ਰ, ਮੰਪ, ਪਧਪ, ਮੱਪਧਪ, ਮ—ਰ, ਨ਼ਸ, ਰਮੰਪ, ਗਮਰ, ਨ਼ਸ।

(੬) ਗੌਂਡ ਸਾਰੰਗ—ਸ, ਗਰਮਗ, ਪ, ਮੱਪ, ਧਪ, ਮਗ, ਰਗਰਮਗ, ਪ—ਰ, ਸ।

ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੇਦਾਰਾ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ੨੩ਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ।

ਸ ਨ਼ ਗ ਨ ਨ਼ ਗ ਧ
੧. ਸ, ਰ—ਸ, ਸਮ—ਮਪ, (ਪ) ਮ – ਮਰ, ਸ—ਸ ਧ਼—ਪ਼, ਪ਼ਸ—ਸਰ, ਸਮ—ਮ—ਪ ਪਮ—
ਪ, (ਮ) ਸਰ, ਸ –

ਨ਼ ਸ ਗ ਧ ਮੰ ਮੰ ਪ ਗ ਗ ਗ ਸ
੨. ਸ ਮ, ਮ (ਮ)—ਗਪ – ਮੰ ਪ, ਪ – ਮ ਧ —ਪ—ਮ, ਮਪ, ਮੰਪਧਪਮ, ਮਪ, ਧਪਮ, ਮ, ਰ—ਸ,
ਨ਼ ਨ਼ ਪ ਗ
ਸਰ ਸਮ—ਮ – ਗਪ – ਸਰ, ਸ – ਸਮ – ਗਪ, ਮੰਪਧਮੰਪਧ—ਮ ਮਰ, ਸ।

ਨ਼ ਪ ਧ ਗ ਸ
੩. ਸਰਸਮ —ਗਪ, ਮੰਪਧਨੁਧਪ, ਮੰ ਪਮ—ਮਪ, ਸਮਗਪ, ਮੰਪਧਨੁਧਪ, ਮੰਪਧਪਮ—(ਮ) ਰਸ, ਸਮ—
ਗ ਨ਼ ਨ਼ ਗ ਨ ਨ
ਮਪ—ਧਪਮ– ਗਪ, ਸਰ ਸਮ – ਗਪ, ਮੰਪ, ਧਮੰਪਮ—ਮਗਪ, ਮੰਪਧਪ, ਧਮੰਪ ਸਂ—ਧਪ, ਧਪਮ,
ਸ ਸਂ ਮੰ ਗ
(ਮ)—ਰ, ਸ—ਸਮ—ਗਪ, ਮੰਧ—ਪ, ਮੰਪਧਨਸਂ ਧ —ਪ, ਧਨੁਧਪ ਮੰਪ, ਧਪ ਮ —ਮ, ਗਪ—
ਧਪਮ—ਸਰ, ਸ —।

ਮੰ ਪ ਪ ਪ ਧ ਸਂ ਧ
੪. ਪ – ਧ—ਧਪਮ, ਮ, ਗਪ—ਧਨੁਧਪ ਮੰ ਪਮ – ਸਰਸ, ਮਗਪਮੰਧਪਸਂ—ਧ—ਮੰਪ—ਮੰਪਮੰਪ—
ਨ ਪ
(ਪ) ਮੰ –ਮ, ਗਪ, ਮੰਪਧ—ਪਮ-ਸਮ, ਗਪ—ਧਪਸਂ– (ਸਂ) ਨਧ - ਪ, ਮੰਪਧਪਮ—ਧ—
ਗ ਨ ਨ ਨ ਨ
ਪਧਪਮ—ਮਪ—ਪਧਮੰਪਸਂ– ਧ—ਧਨੁਧਪ, ਮੰਪ ਧ, ਪਸਂ—ਸਂਰਂ—ਸਂ– (ਸਂ) ਧ—ਧਨੁਧਪ,
ਨ ਨ
ਪਮੰਧਪਮ—ਸਮ—ਗਪ—ਮੰਧ—ਪਸਂ—ਧ ਧਸਂ, ਰਂਸਂ—(ਸਂ) ਧ – ਪ, ਮੰਪਧਨੁਧਪ, ਮੰਪਧਪਮ—
ਗ
ਮ ਸਰ—ਸ—।

ਨ ਗ
੫. ਮੰਪਧ—ਮ, ਮਪ, ਮੰਪਧਨੁਧਪ, ਮੰਪਧਮੰਪਸਂ—ਸਂ ਧ—ਪ, ਧਪਮ—ਮ—ਸ, ਮਗਪਮੰਧਪ ਧਸਂ—
ਨ ਗ ਨ ਨ਼
(ਸਂ) ਧ, ਧਨੁਧਪ, ਪਮੰਧਪਮ, ਮਪਸਂ—ਧਮੰਪਸਂ, ਸਂਰਂਸਂ – ਧਨਸਂਰਂਸਂ ਧ —ਪ, ਮੰਪਧਪਮ—(ਮ)
ਨ ਨ ਨ ਨ ਨ
ਗਪ, ਧਪਸਂ—ਸਂਰਂਸਂ – (ਸਂ) ਧਨਸਂਰਂਸਂ —ਸਂ ਧਪ, ਸਂ—ਧਮੰਪਸਂ —ਸਂਰਂਸਂ —ਸਂਮਂ— (ਮਂ) ਸਂਰਂਸਂ—
ਨ ਗ
ਧ—ਪ, ਪਮੰਧਪਮ—ਮ—ਸਰਸ—।

ਸਰਸ, ਸਸ ਮਮ ਰਰਸ—ਸਸ ਮਮ ਪਪ ਧਪ ਮਮ ਪਪ ਮਮ ਰਸ—ਸਸ ਮਮ ਪਪ ਧਪ ਸਂਸ ਧਪ ਮਮ ਰਸ, ਸਸ ਮਮ ਪਪ ਧਧ ਪਪ ਸਂਸਂ ਰਂਰਂ ਸਂਸਂ ਮਂਮਂ ਰਂਸਂ ਧਪ ਮੰਪਧਨੁ ਧਪ ਮਮ ਰਸ, ਨ਼ਸਮ, ਸਰਸ—।

ਕੇਦਾਰਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਬਿ ਸ ਰ ਤ	ਨਾ ऽ ਹਿ ऽ	ਮੱਪ ਧਨ ਸਂਨ ਧਪ	ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ
੨.	• • • •	ਨ਼ਸ ਮਗ ਪਮੱ ਧਪ	ਧਨ ਸਂਰਂ ਸਂਨ ਧਪ	ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ
੩.	ਮੱਪ ਧ,ਮੱ ਪਧ, ਮੱਪ	ਧਪ ਮਗ ਪਮੱ ਧਪ,	ਮੱਪ ਧਨ ਸਂਨ ਧਪ	ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ
੪.	• • • • ਰਸ ਧਨ ਸਂਨ ਧਪ	ਸਸ ਮਮ ਰਸ, ਮੱਪ ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ,	ਧਪ ਮਮ ਰਸ; ਧਨੁ ਧਨ ਸਂਰਂ ਸਂਨ ਧਪ	ਧਪ ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ
੫.	ਨ਼ਸ ਮਗ ਪਮੱ ਧਪ ਸਂਨ ਧਪ ਮੱਪ ਧਪ	ਮਮ ਰਸ, ਮਗ ਪਮੱ ਮਮ ਰਸ, ਮਗ ਪਮੱ	ਧਨੁ ਧਪ ਮਮ ਰਸ, ਧਨ ਸਂਰਂ ਸਂਨ ਧਪ	ਮਗ ਪਮੱ ਧਪ ਧਨ ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ
੬.	ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ, ਨ਼ਧ ਸਂਰਂ ਸਂਨ ਧਪ	ਮੱਪ ਧਨੁ ਧਪ ਮਮ ਮੱਪ ਮਮ ਰਸ, ਮੱਪ	ਰਸ, ਮੱਪ ਨ਼ਧ ਸਂਨ ਨ਼ਧ ਸਂਰਂ ਸਮਂ ਰਂਸਂ	ਧਪ ਮਮ ਰਸ, ਮੱਪ ਨਸਂ ਧਪ ਮਮ ਰਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਪ੍ਰਭ ਚ ਰ ਨ	ਕ ਮ ਲ ਰ	ਮੱਪ ਧਨ ਸਂਰਂ ਸਂਨ	ਧਪ ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ.
੨.	• • • •	ਧਨ ਸਂ,ਧ ਨਸਂ ਧਨ	ਸਂਰਂ ਸਂਨ ਧਪ ਮਮ	ਰਸ, ਮਗ ਪਮੱ ਧਪ
੩.	ਸਂਸਂ ਮਂਮਂ ਰਂਸਂ ਸਂਰਂ	ਸਂਨ ਧਪ ਮੱਪ ਧਨ	ਸਂਰਂ ਸਂਨ ਧਪ ਮਂਮ	ਰਸ, ਮਗ ਪਮੱ ਧਪ
੪.	• • • • ਮਮ ਪਪ ਪ,ਧ ਧਧ	ਮੱਪ ਧਨ ਸਂਰਂ ਸਂਨ ਪਪ ਪ,ਸਂ ਮਂਮਂ ਰਂਸਂ	ਧਪ ਮੱਪ ਧਨੁ ਧਪ ਧਪ ਮੱਪ ਮਮ ਰਸ	ਮਮ ਰਸ, ਸਸ ਸ,ਮ ਸਮ ਗਪ ਮੱਧ ਪਸਂ
੫.	ਸਰ ਰ,ਸ ਰਰ ਸਸ ਮਂਪਂ ਪਂ,ਮਂ ਪਂਪਂ, ਮਂਮਂ	ਮਪ ਪ,ਮ ਪਪ ਮਮ ਰਂਸਂ ਨਸਂ ਧਪ ਮੱਪ	ਰਸ, ਸਂਰਂ ਰਂ,ਸਂ ਰਂਰਂ ਮਮ ਰਸ, ਸਰ ਸਮ	ਸਂਨ ਧਪ ਮਮ ਟਸ ਗਪ ਮੱਧ ਪਨ ਧਸਂ
੬.	ਮਂਮਂ ਰਂ,ਮਂ ਮਂਰਂ ਸਂਸਂ, ਪਪ ਸਂਸਂ ਰਂਰਂ ਸਂਸਂ	ਧਧ ਪ,ਧ ਧਪ ਮੱਪ, ਮਂਮਂ ਰਂਸਂ ਨਸਂ ਧਪ	ਮਮ ਰ,ਮ ਮਰ ਸਸ, ਮੱਪ ਸਂ, ਧਪ ਮੱਪ	ਸਸ ਮਮ ਪਪ ਧਧ ਸਂ, ਧਪ ਮੱਪ ਸਂ

੧. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਬਿਸਰਤ ਨਾਹਿ ਮਨ ਤੇ ਹਰੀ ॥
ਅਬ ਇਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਹਾ ਪ੍ਰਬਲ ਭਈ ਆਨ ਬਿਖੈ ਜਰੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬੂੰਦ ਕਹਾ ਤਿਆਗਿ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਮੀਨ ਰਹਤ ਨ ਘਰੀ ॥
ਗੁਨ ਗੋਪਾਲ ਉਚਾਰੁ ਰਸਨਾ ਟੇਵ ਇਹ ਪਰੀ ॥ ੧ ॥
ਮਹਾ ਨਾਦ ਕੁਰੰਕ ਮੋਹਿਓ ਬੇਧਿ ਤੀਖਨ ਸਰੀ ॥
ਪ੍ਰਭ ਚਰਨ ਕਮਲ ਰਸਾਲ ਨਾਨਕ ਗਾਠਿ ਬਾਧਿ ਧਰੀ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੨੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਨ਼						ਪ									
ਸ	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਮੰਪ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਪਮੰ	ਧਪ	ਮ	—
ਬਿ	ਸ	ਰ	ਤS	ਨਾ	S	ਹਿS	S	ਮ	ਨ	ਤੇ	ਹ	ਰੀS	SS	S	S
ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਧ	ਨ਼ਧ	ਪ	ਪ	(ਮ)	—	ਰ	ਸ	ਰ	ਸਨ਼	ਸ	ਸ
ਅ	ਬ	ਇ	ਹ	ਪ੍ਰੀ	SS	ਤ	ਮ	ਹਾ	S	ਪ	ਰ	ਬ	ਲS	ਭ	ਈ
								ਨ				ਨ			
ਸ	—	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਧਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰ	—	—	—	ਧ	—	ਪ	—
ਆ	S	ਨ	SS	ਬਿ	ਖੈ	SS	Sਜ	ਰੀ	S	S	S	S	S	S	S

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ								ਨ				ਸੰ			
ਪ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਪ
ਬੂੰ	S	ਦ	S	ਕ	ਹਾ	S	S	ਤਿਆ	S	S	ਗ	ਚਾ	S	ਤ੍ਰਿ	ਕ
								ਨ				ਨ			
ਮ	—	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਧਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰ	—	—	—	ਧ	—	ਪ	—
ਮੀ	S	ਨ	SS	ਰਹ	ਤ	ਨS	Sਘ	ਰੀ	S	S	S	S	S	S	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਰਨੀ ਆਇਓ ਨਾਥ ਨਿਧਾਨ ॥
ਨਾਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਾਗੀ ਮਨ ਭੀਤਰਿ ਮਾਗਨ ਕਉ ਹਰਿ ਦਾਨ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੁਖਦਾਈ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਰਾਖਹੁ ਮਾਨ ।
ਦੇਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਸੁਆਮੀ ਹਰਿ ਗੁਨ ਰਸਨ ਬਖਾਨ ॥ ੧ ॥
ਗੋਪਾਲ ਦਇਆਲ ਗੋਬਿਦ ਦਮੋਦਰ ਨਿਰਮਲ ਕਥਾ ਗਿਆਨ ॥
ਨਾਨਕ ਕਉ ਹਰਿ ਕੈ ਰੰਗਿ ਰਾਗਹੁ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸੰਗਿ ਧਿਆਨ ॥ ੨ ॥

(ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੧੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਨ			ਸਂ		ਧ		ਪ							
*	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਧ	—	ਨ਼	ਪ	ਮੰ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	ਮ
*	ਸ	ਰ	ਨੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ਇਓ	ਨਾ	ऽ	ਥ	ਨਿ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ਨ
ਗ						ਧ				ਮ					
ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	—	ਮ	—	ਧਪ	ਪ	ਮ	—	ਰ	ਸ
ਨਾ	ऽ	ਮ	ਪ੍ਰੀ	ऽ	ਤ	ਲਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ਮऽ	ਨ	ਭੀ	ऽ	ਤ	ਰ
ਨ਼		ਸ				ਨ	ਸਂ					ਮੰ	ਧ		
ਸ	—	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ
ਮਾ	ऽ	ਗ	ਨऽ	ਕਉ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਦਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ												ਨ			
ਪ	ਪ	ਪ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਸੁ	ਖ	ਦਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਪੂ	ऽ	ਰ	ਨ	ਪ	ਰ	ਮੇ	ऽ	ਸ	ਰ
ਨ		ਸਂ						ਨ							
ਸਂ	—	ਧ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ
ਕ	ऽ	ਰ	ऽ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਖਹੁ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਨ
ਗ										ਮ					
ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਪ	(ਪ)	—	ਮ	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਸ	ਰ	ਸ
ਦੇ	ऽ	ਹੁ	ਪ੍ਰੀ	ऽ	ਤ	ਸਾ	ऽ	ਧੂ	ऽ	ਸੰ	ਗ	ਸੁਆ	ऽ	ਮੀ	ऽ
ਰ						ਨ		ਨ		ਨ					
ਸ	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	ਧ	ਪ	ਪਮੰ	ਧਪ	ਮ	ਮ
ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਨऽ	ਰ	ਸ	ਨ	ਬ	ਖਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ਨ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਾਈ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਜਾਗੀ ॥
ਪ੍ਰਿਅ ਰੰਗ ਦੇਖੈ ਜਪਤੀ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਦਰਸਨ ਪਿਆਸ ਲੋਚਨ ਤਾਰ ਲਾਗੀ ॥
ਬਿਸਰੀ ਤਿਆਸ ਬਿਡਾਨੀ ॥ ੧ ॥
ਅਬ ਗੁਰੁ ਪਾਇਓ ਹੈ ਸਹਸ ਸੁਖਦਾਇਕ, ਦਰਸਨੁ ਪੇਖਤ ਮਨੁ ਲਪਟਾਨੀ ॥
ਦੇਖ ਦਮੋਦਰ ਰਹਸੁ ਮਨਿ ਉਪਜਿਓ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਿਅ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਨੀ ॥ ੨ ॥
(ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੧੯)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
														ਪ	
											ਪ	—	ਪ	ਮੱ	ਪ
											ਸੰ	ऽ	ਤ	ਸੰ	ਗ
												ਗ			
ਸਂ	—	—	ਧ	ਪ	—	ਪਮੱ	ਧਪ	ਮ	—	—	—	ਮ	ਪ	ਮ	ਸ
ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ਮਾऽ	ऽऽ	ਈ	ऽ	ऽ,	ऽ	ਪ੍ਰਿਅ	ऽ	ਰੰ	ਗ
				ਪ										ਪ	
ਰ	—	ਸ	—	ਸਂ	ਧ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	ਮੱ	ਪ
ਦੇ	ऽ	ਖੈ	ऽ	ਜ	ਪ	ਤੀ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਨਿ	ਧਾ	ਨੀ,	ਸੰ	ਗ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ								ਸਂ	ਨ	ਨ					
ਪ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ
ਦ	ਰ	ਸ	ਨ	ਪਿਆਂ	ऽ	ਸ	ਲੋ	ਚ	ਨ	ਤਾ	ਰ	ਲਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ
ਸਂ	ਗਂ			ਨ										ਪ	
ਮਂ	ਮਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਧ	—	ਪ	ਮ	—	ਮੱ	ਪ
ਬਿ	ਸ	ਰੀ	ऽ	ਤਿਆਂ	ऽ	ਸ	ਬਿ	ਡਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ਸੰ	ਗ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੪. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰੀ ਕਲਵਾਰਿ ਗਵਾਰਿ ਮੂਢ ਮਤਿ ਉਲਟੋ ਪਵਨੁ ਫਿਰਾਵਉ ॥
ਮਨੁ ਮਤਵਾਰ ਮੇਰ ਸਰ ਭਾਠੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰ ਚੁਆਵਉ ॥ ੧ ॥
ਬੋਲਹੁ ਭਈਆ ਰਾਮ ਕੀ ਦੁਹਾਈ ॥
ਪੀਵਹੁ ਸੰਤ ਸਦਾ ਮਤਿ ਦੁਰਲਭ ਸਹਜੇ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਭੈ ਬਿਚਿ ਭਾਉ ਭਾਇ ਕੋਊ ਬੂਝੈ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਵੈ ਭਾਈ ॥
ਜੇਤੇ ਘਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਭ ਹੀ ਮਹਿ ਭਾਵੈ ਤਿਸਹਿ ਪੀਆਈ ॥ ੨ ॥
ਨਗਰੀ ਏਕੈ ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਧਾਵਤੁ ਬਰਜਿ ਰਹਾਈ ॥
ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਛੂਟੈ ਦਸਵਾ ਦਰੁ ਖੂਲੈ ਤਾ ਮਨੁ ਖੀਵਾ ਭਾਈ ॥ ੩ ॥
ਅਭੈ ਪਦ ਪੂਰਿ ਤਾਪ ਤਹ ਨਾਸੇ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੀਚਾਰੀ ॥
ਉਲਟ ਚਲੰਤੇ ਇਹੁ ਮਦੁ ਪਾਇਆ ਜੈਸੇ ਖੋਂਦ ਖੁਮਾਰੀ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੨੩)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
			ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਧ	—	—	—	—	ਨੁ	ਧ	ਪ
			ਬੋ	ਲਹੁ	ਭਈ	ऽ	ਆ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮ	ਕੀ	ऽ
								ਗ			ਰ				
ਮ	—	—	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਮ	—	—	ਸ	ਰ	—	ਸ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ਮऽ	ਕੀ	ऽ	ਦੁ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ		ਨੁ਼													
ਧ਼	—	ਪ਼	—	ਸ	—	ਸ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ
ਪੀ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ਸੰ	ऽ	ਤ	ऽ	ਸ	ਦਾ	ਮ	ਤऽ	ਦੁ	ਰ	ਲ	ਭ
ਧ				ਸੰ				ਨ				ਨ			
ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	—	ਧ	—	ਪ	—
ਸ	ऽ	ਜੇ	ऽ	ਪਿਆ	ऽ	ਸ	ਬੁ	ਝਾ	ऽ	ऽ	ਝ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ	—	—													
ऽ	ऽ	ऽ	ਬੋਲਹੁ...												

ਅੰਤਰਾ

ਮ'															
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਗੀ	ऽ	ਕ	ਲ	ਵਾ	ऽ	ਰ	ਗ	ਵਾ	ऽ	ਰ	ਮੂ	ऽ	ਢ	ਮ	ਤ

ਸੰ		ਸੰ				ਨ						ਮੰ	ਧ		
ਧ	ਪ	ਧ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	—
ਉ	ਲ	ਟੇ	ऽ	ਪ	ਵ	ਨ	ਫਿ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵਉ	ऽ	ऽ	ऽ
								ਮੰ	⌐	¬		ਮੰ	ਧ		
ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	—
ਮ	ਨ	ਮ	ਤऽ	ਵਾ	ऽ	ਰ	ਮੇ	ऽ	ਰ	ਸ	ਰ	ਭਾ	ऽ	ਠੀ	ऽ
ਨ				ਸੰ				ਨ				ਨ			
ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	—	ਧ	—	ਪ	—
ਅੰ	ऽ	ਮ੍ਰਿ	ਤ	ਧਾ	ऽ	ਰ	ਚੁ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵਉ	ऽ	ऽ	ऽ

ਮ — —
ऽ ऽ ऽ ਬੌਲਹੁ —ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦੋਹਾ ॥ ਠੀਕਰਿ ਫੋਰਿ ਦਿਲੀਸਿ ਸਿਰਿ, ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਯਾ ਪਯਾਨ ॥
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਆ, ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ ॥ ੧੫ ॥
ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੇ ਚਲਤ, ਭਯੋ ਜਗਤ ਕੋ ਸੋਕ ॥
ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਭਯੋ, ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ ॥ ੧੬ ॥

(ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਮੰ							ਪ				ਗ			
	ਪ	ਪ	ਪ	ਪਧ	ਨਸੰ	ਧ	ਪ	ਮੰ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	—
	ਤੇ	ਗ	ਬ	ਹਾऽ	ऽऽ	ਦ	ਰ	ਸੀ	ऽ	ऽ	ਕ੍ਰਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਮੰ	ਧ	ਪ	ਨ	ਧ	ਰੰ	ਸੰ	ਧਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਨ
ऽ	ਕ	ਕੀ	ਨऽ	ਕਿ	ਨ	ਹੂੰ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ਨ	ਤੇऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ

ਧਪ
ऽऽ—ਤੇਗ...

ਅੰਤਰਾ

	ਮੰ														
	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—
	ਠੀ	ਕ	ਰ	ਫੋ	ऽ	ਰ	ਦਿ	ਲੀ	ऽ	ऽ	ਸ	ਸਿ	ਰ	ऽ	ऽ

				ਸਂ				ਨ							
—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ऽ	ਪ੍ਰਭ	ਪੂ	ਰ	ਕੀ	ऽ	ੳ	ਪਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ	ऽ
	ਪ							ਗ							
—	ਮੰ	ਪ	ਪ	ਧ	—	ਪ	ਪ	ਮ	—	—	ਸ	ਰ	—	ਸ	—
ऽ	ਤੇ	ਗ	ਬ	ਹਾ	ऽ	ਦ	ਰ	ਸੀ	ऽ	ऽ	ਕ੍ਰਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਮੰ	ਧ	ਪ	ਨ	ਧ	ਰਂ	ਸਂ	ਧਨ	ਸਂਰਂ	ਸਂਨ	ਧਨੁ
ऽ	ਕ	ਰੀ	ਨऽ	ਕਿ	ਨ	ਹੂ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ਨ	ਹਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ

ਧਪ
ऽऽ ਤੇਗ... —ਦੋਹਾ: ਤੇਗ[illegible]ਕੇ ਚਲਤ—ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਪਟਨੇ ਮੇਂ ਆਜ ਕੈਸੋ ਮੰਗਲ ਚਾਰ ॥
ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਦੀਨਨ ਰਕਸ਼ਕ ਕਲਗੀਧਰ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੀਨੋ ਅਵਤਾਰ ॥੧॥
ਅਸਥਾਈ ॥ ਸੁਰਮੁਨੀ ਦੇਵ ਗੰਧ੍ਰਵ ਰਿਖੀਸੁਰ, ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸਭ ਕਰ ਨਮਸਕਾਰ ॥
ਬਰਨ ਬਰਨ ਪਟ ਪਹਿਰ ਨਾਰੀ ਸਭ, ਮਿਲ ਕੇ ਆਈਂ ਦੇਤ ਵਧਾਈ,
ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਕੇ ਦੁਵਾਰ ॥ ੧ ॥
ਛਨਨਨ ਨਨਨਨ ਕੀ ਛਨਕਾਰ ਸੁਨਿ, ਬਾਜੇ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਮੁਰਲੀ ਕੀ ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ ॥
ਆਜ ਉਮਕਿਓ ਹੀਓ 'ਮਸਤਾਨਾ' ਮੇਰੋ, ਰਾਖੋ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਅਪਨੇ ਦੁਵਾਰ ॥ ੨ ॥

ਨੋਟ :—ਇਸ ਠੁਮਰੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤਾਚਾਰੀਯ ਅਤੇ ਤਬਲਾ-ਵਾਦਕ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਮਸਤਾਨਾ' ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਵਿਦਿਆ ਦਾਤਾ ਗਿਆਨੀ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਸਨ।

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
															ਪ
															ਆ
—	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮੰਪ	ਮੰਧ	ਪ	ਮ	—	ਰ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	ਪ
ऽ	ਜ	ਕੈ	ऽ	ਸੋ	ਮੰऽ	ऽਗ	ਲ	ਚਾ	ऽ	ਰ	ਪ	ਟ	ਨੇ	ਮੇਂ	ਆ
—	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮੰਪ	ਮੰਧ	ਪ	ਮ	ਮ	ਸ	ਸ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ
ऽ	ਜ	ਕੈ	ऽ	ਸੋ	ਮੰऽ	ऽਗ	ਲ	ਚਾ	ਰ	ਦੁਸ਼	ਟ	ਦ	ਮ	ਨ	ਦੀ

ਮ	ਰ	ਸ	ਨ̣	ਰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ
ਨ	ਨ	ਰਕ	ਸ਼	ਕ	ਕ	ਲ	ਗੀ	ਧ	ਰ,	ਗੁ	ਰੂ	ਗੋ	ऽ	ਬਿੰ	ਦ
ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰਨ	ਸੰ	ਪਮੰ	ਧਪ	ਮ	—	ਰ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	ਪ
ਸਿੰ	ਘ	ਜੀ	ਲੀ	ਨੋऽ	ऽ	ਅऽ	ਵऽ	ਤਾ	ऽ	ਰ	ਪ	ਟ	ਨੇ	ਮੇਂ,	ਆਜ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ															
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ
ਸੁ	ਰ	ਮੁ	ਨੀ	ਦੇ	ऽ	ਵ	ਗੀ	ਧ	ਰ	ਬ	ਰਿ	ਖੀ	ऽ	ਸੁ	ਰ,
ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਧ	ਧ	ਪ	—	ਪ
ਜੋ	ऽ	ਜੋ	ऽ	ਜੋ	ऽ	ਸ	ਭ	[illegible]	ਰ	ਨ	ਮ	ਸ	ਕਾ	ऽ	ਰ
ਮੰ	ਪ	ਮੰ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਮੰ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	ਸ
ਬ	ਰ	ਨ	ਥ	ਰ	ਨ	ਪ	ਟ	ਪ	ਹਿ	ਰ	ਨਾ	ਗੀ	ऽ	ਸ	ਭ
												ਸੰ			
ਸ	ਨ̣	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ̣	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ
ਮਿ	ਲ	ਕੇ	ਆ	ऽ	ਟੀਂ	ਦੇ	ਤ	ਵ	ਧਾ	ऽ	ਈ	ਮਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ
ਨ	ਸੰ	ਧ	—	ਪ	—	ਮੰਪ	ਧਪ	ਮ	—	ਰ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	ਪ
ਗੁ	ਜ	ਰੀ	ऽ	ਜੀ	ऽ	ਕੇऽ	ऽऽ	ਦੁਆ	ऽ	ਰ	ਪ	ਟ	ਨੇ	ਮੇਂ	ਆਜ

ਸੰਚਾਰੀ—ਅਭੋਗ

੦				੩				×				੨			
ਨ̣						ਪ									
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਮੱ	ਮੱ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ
ਛ	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਨऽ	ਨ	ਨ	ਕੀ	ਛ	ਨ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ਸੁ	ਨਿ
														ਗ	
ਪਮੰ	ਧਪ	ਮ	ਮਗ	ਧ	—	ਧ	ਧ	ਨ̣ਧ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪਮੰ	ਧਪ	ਮ	ਮ
ਬਾऽ	ऽऽ	ਜੇ	ਮ੍ਰਿਤ	ਦੰ	ऽ	ਗ	ਮੁ	ਰऽ	ਲੀ	ਕੀ	ਮ	ਧੁऽ	ਰऽ	ਧੁ	ਨਿ,
ਸ	ਮਗ	ਪ,	ਮੰਪ	ਧਨ̣	ਧਪ	ਮੰਪ	ਧਪ	ਮ,	ਰਨ̣	-ਰ	ਸ	ਪ	-ਧ	-ਨ	ਸੰ
ਧਨ	ਸੰਰੰ	-ਨ	-ਸੰ	ਧਨ̣	ਧਪ	ਮੰਪ	ਧਪ	ਮ,	ਰਮ	-ਰ	ਮ-	ਰਨ̣	-ਰ	ਸ	*
					ਨ								ਨ		
ਪ-ਪ	ਪਨ	ਧਨ	ਸੰਸੰ	ਸੰ-ਸੰ	ਧਨ	ਰੰਸੰ	-ਸੰ	ਪ-ਪ	ਪਨ	ਧਨ	ਸੰ-	ਸੰਸੰ	ਧਨ	ਰੰਸੰ	-ਸੰ
ਆऽਜ	ਉਮਕਿਓ	ऽਹੀ	ਇਓ	ਮऽਸ	ਤਾऽ	ਨਾਮੇ	ऽਰੋ	ਆऽਜ	ਉਮਕਿਓ	ऽਹੀ	ਓऽ	ਮऽਸ	ਤਾਂऽਸ	ਨਾਮੇ	ऽਰੋ

					ਨ										
ਸਂ-	ਸਂਨ	ਧਨ	ਸਂਰਂ	ਨਨ	ਸਂਧ	-ਧ	ਪਮ́	ਧਪ	-ਪ	ਮ,ਮਗ	ਪਮ	-ਰ	ਪਮ	ਰਸ	ਧ
ਗਾS	ਖੇਪੂ	ਭੂS	ਜੀS	ਅਪ	ਨੇਦ੍ਰਾ	Sਰ	ਅਪ	ਨੇਦ੍ਰਾ	Sਰ	ਅਪ	ਨੇਦ੍ਰਾ	Sਰ	ਪਟ	ਨੇਮੇਂ,	ਆਜ

ਨੋਟ—ਸੰਚਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਰਗਮ ਅਤੇ ਅਭੋਗ ਇਕੱਠੇ ਗਾਉਣੇ ਹਨ ।

੭. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਾਲ–ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਕਿਨ ਹੀ ਬਨਜਿਆ ਕਾਂਸੀ ਤਾਂਬਾ ਕਿਨ ਹੀ ਲਉਗ ਸੁਪਾਰੀ ॥
ਸੰਤਹੁ ਬਨਜਿਆ ਨਾਮੁ ਗੋਬਿਦ ਕਾ ਐਸੀ ਖੇਪ ਹਮਾਰੀ ॥ ੧ ॥
ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਬਿਆਪਾਰੀ ॥
ਹੀਰਾ ਹਾਥਿ ਚੜਿਆ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਛੂਟਿ ਗਈ ਸੰਸਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਾਚੇ ਲਾਏ ਤਉ ਸਚ ਲਾਗੇ ਸਾਚੇ ਕੇ ਬਿਉਹਾਰੀ ॥
ਸਾਚੀ ਬਸਤੁ ਕੇ ਭਾਰ ਚਲਾਏ ਪਹੁਚੇ ਜਾਇ ਭੰਡਾਰੀ ॥ ੨ ॥
ਆਪਹਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਨਿਕ ਆਪੈ ਹੈ ਪਾਸਾਰੀ ॥
ਆਪੈ ਦਹਦਿਸ ਆਪ ਚਲਾਵੈ ਨਿਹਚਲੁ ਹੈ ਬਿਆਪਾਰੀ ॥ ੩ ॥
ਮਨੁ ਕਰਿ ਬੈਲੁ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਪੈਂਡਾ ਗਿਆਨ ਗੋਨਿ ਭਰਿ ਡਾਰੀ ॥
ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਨਿਬਹੀ ਖੇਪ ਹਮਾਰੀ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਕੇਦਾਰਾ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੨੩)

ਅਸਥਾਈ

੦				×				੦				×			
															ਮ
															ਨਾ
ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਮ	-ਗ	ਮ	—	ਰ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	ਮ
ਮS	ਕੇ	S	ਬਿਆ	ਪਾ	SS	ਰੀ	S	ਹ	ਰਿ	ਕੇ	S	S	S	S	ਨਾ
ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਧ	—	—	—	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਮ́	ਪ	—	—	
ਮS	ਕੇ	S	ਬਿਆ	ਪਾ	S	S	S	S	S	S	S	ਰੀ	S	S	

ਅੰਤਰਾ

															ਮ́
															ਪ
															ਕਿਨ
															ਨ
ਧ	ਧ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	—	—	ਧ
ਹੀ	ਬ	ਨ	ਜਿਆ	ਕਾ	S	ਸੀ	S	ਤਾਂ	S	ਬਾ	S	S	S	S	ਕਿਨ

ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਧ	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਪ	—	—	ਮ
ਹੀ	ਲਉ	ਗ	ਸੁ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਸੰ
ਮਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਮ	ਰ	ਰ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	ਮ
ਤਹੁ	ਬ	ਨ	ਜਿਆ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਗੋ	ਬਿ	ਦ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਐ
ਮਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	—	—	—	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਮੰ	ਪ	—	—	ਮ
ਸੀऽ	ਖੇ	ਪ	ਹ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ,	ਨਾ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਟਿਯੂਨ ਹੈ, ਸੁੰਦਰ ਬੰਦਿਸ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦੀ ਨੁਟੇਸ਼ਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੮. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਹਰਿ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੋ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸਤ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਵਹੁ ਤੁਮ ਦੇਵਹੁ ਅਪਨੋ ਨਾਉ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਰਉ ਸੇਵਾ ਸਤ ਪੁਰਖ ਪਿਆਰੇ ਜਤ ਸੁਨੀਐ ਤਤ ਮਨਿ ਰਹਸਾਉ ॥
ਵਾਰੀ ਫੇਰੀ ਸਦਾ ਘੁਮਾਈ ਕਵਨੁ ਅਨੂਪੁ ਤੇਰੋ ਠਾਉ ॥ ੧ ॥
ਸਰਬ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਹਿ ਸਗਲ ਸਮਾਲਹਿ ਸਗਲਿਆ ਤੇਰੀ ਛਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੁਝਹਿ ਦਿਖਾਉ ॥ ੨ ॥
(ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੨੦)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਪ													
ਸਂ	ਧ	ਪ	ਮੰ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਮਗ	ਪ	-ਮੰ	ਧ	ਪ
ਹ	ਰਿ	ਕੇ	ਦ	ਰ	ਸ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਮਨ	ਚਾ	ऽऽ	ਉ	ऽ
ਮੰ									ਰ				
ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਸ	ਰ	—	ਸ	—
ਕ	ਰ	ਕਿਰ	ਪਾ	ऽ	ਸ	ਤ	ਸੰ	ਗ	ਮਿ	ਲਾ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ
ਨ਼										ਮੰ			
ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਧਨ	ਸਂਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	—	ਮ	—
ਤੁ	ਮ	ऽऽ	ਦੇ	ऽ	ਵਹੁ	ऽऽ	ਅ	ਪ	ਨੋ	ਨਾ	ऽ	ਉ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ			ਪ				ਨ			ਨ			
ਪ	ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸ	ਸ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	—
ਕ	ਰਉ	ਸੇ	ਵਾ	ऽ	ਸ	ਤ	ਪੁਰ	ਖ	ਪਿ	ਆ	ऽ	ਰੇ	ऽ

ਨ		ਨ					ਨ						
ਸਂ	ਧ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪਮੱ	ਧਪ	ਮ	—
ਜ	ਤ	ਸੁਨੀ	ਐ	ਙ	ਤ	ਤ	ਮ	ਨ	ਰਹ	ਸਾਙ	ਙਙ	ਉ	ਙ
ਗ													
ਮ	—	ਮਗ	ਪ	—	ਧ	ਪ	ਮੱ	ਧ	ਪ	ਮ	ਸ	ਰ	ਸ
ਵਾ	ਙ	ਰੀਙ	ਫੇ	ਙ	ਰੀ	ਙ	ਸ	ਦਾ	ਘੁ	ਮਾ	ਙ	ਈ	ਙ
ਨ਼													
ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪਮੱ	ਧ	ਪ	ਧਨ	ਸਂਰਂ	ਸਂਨ	ਧ	ਪ	ਮ	—
ਕ	ਵ	ਨਙ	ਅ	ਨੂਙ	ਪ	ਙ	ਤੇਙ	ਙਙ	ਰੇਙ	ਠਾ	ਙ	ਉ	ਙ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਸਨਾ ਰਾਮ ਰਾਮ ਬਖਾਨੁ ॥
ਗੁਨ ਗੋੁਪਾਲ ਉਚਾਰੁ ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਭਏ ਕਲਮਲ ਹਾਨ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਿਆਗਿ ਚਲਨਾ ਸਗਲ ਸੰਪਤ ਕਾਲੁ ਸਿਰ ਪਰਿ ਜਾਨੁ ॥
ਮਿਥਨ ਮੋਹ ਦੁਰੰਤ ਆਸਾ ਝੂਠੁ ਸਰਪਰ ਮਾਨ ॥ ੧ ॥
ਸਤਿਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਰਿਦੈ ਧਾਰਹੁ ਧਿਆਨੁ ॥
ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਲਾਭੁ ਨਾਨਕ ਬਸਤੁ ਇਹ ਪਰਵਾਨੁ ॥ ੨ ॥

(ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੨੧)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਪ	ਪਮੱ	ਧ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ
ਰ	ਸਙ	ਨਾ	ਙ	ਰਾ	ਮ	ਰਾ	ਮ	ਬਙ	ਖਾ	ਙ	ਨ
ਪ	ਪਮੱ	ਧ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਰਸ	ਰ	—	ਸ਼
ਰ	ਸਙ	ਨਾ	ਙ	ਰਾ	ਮ	ਰਾ	ਮ	ਬਙ	ਖਾ	ਙ	ਨ
ਨ਼ਸ	ਸ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ
ਗੁਨ	ਗੋ	ਪਾ	ਙ	ਲ	ਉ	ਚਾ	ਰਙ	ਦਿ	ਨ	ਰੈ	ਨਿ
		ਨ									
ਸਂ	—	ਧ	—	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪਮੱ	ਧਪ	ਮ
ਭ	ਙ	ਏ	ਙ	ਕ	ਲ	ਮ	ਙ	ਲ	ਹਾਙ	ਙਙ	ਨ

ਅੰਤਰਾ

[ਮੇਂ] ਪ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਤਿਆ	ਗੀ	ਚ	ਲ	ਨਾ	ਸ	ਗ	ਲ	ਸੰ	ऽ	ਪ	ਤ
[ਸਂ] ਧ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ
ਕਾ	ऽ	ਲ	ऽ	ਸ	ਰ	ਪ	ऽ	ਰ	ਜਾ	ऽ	ਨ
ਸ	ਸ	ਪ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ
ਮਿ	ਥ	ਨ	ऽ	ਮੋਂ	ਹ	ਦੁ	ਰੰ	ਤऽ	ਆ	ऽ	ਸਾ
ਸਂ	—	ਧ	—	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪਮੋਂ	ਧਪ	ਮ
ਝੂ	ऽ	ਠ	ऽ	ਸ	ਰ	ਪ	ऽ	ਰ	ਜਾऽ	ऽऽ	ਨ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੧੦. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਦੇਵ ਦੇਵਤਾਨ ਕੌ ਸੁਰੇਸ ਦਾਨਵਾਨ ਕੌ,
ਮਹੇਸ ਗੰਗ ਧਾਨ ਕਉ ਅਭੇਸ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਰੰਗ ਮੈ ਰੰਗੀਨ ਰਾਗ ਰੂਪ ਮੈ ਪ੍ਰਬੀਨ,
ਔਰ ਕਾਹੂ ਪੈ ਨ ਦੀਨ ਸਾਧ ਅਧੀਨ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਪਾਈਐ ਨ ਪਾਰ ਤੇਜ ਪੁੰਜ ਮੈ ਅਪਾਰ,
ਸਰਬ ਬਿਦਿਆ ਕੇ ਉਦਾਰ ਹੈਂ, ਅਪਾਰ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਹਾਥੀ ਕੀ ਪੁਕਾਰ ਪਲ ਪਾਛੈ ਪਹੁਚਤ ਤਾਹਿ,
ਚੀਟੀ ਕੀ ਚਿੰਘਾਰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੁਨੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥ ੪ ॥ ੨੫੬ ॥

ਅਸਥਾਈ

✗		੦		੨		੦		੩		੪	
										ਸ	ਸ
										ਹਾ	ਥੀ
—	ਪ	—	ਪ	ਮ	—	ਰ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਸ
ऽ	ਕੀ	ऽ	ਪੁ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ਪ	ਲ	ऽ	ਪਾ	ਛੈ
ਮ	ਮ	—	—	ਪ	ਪਮੋਂ	ਧਪ	ਮ	—	ਮ	[ਪ] ਮੋਂ	ਪ
ਪ	ਹੁ	ऽ	ऽ	ਚ	ਤऽ	ऽऽ	ਤਾ	ऽ	ਹਿ	ਚੀ	ਟੀ

—	ਧ	ਨ਼	ਧ	ਪ	—	ਧਪ	ਮ	—	ਮਗ	ਪ	ਪ	
ऽ	ਕੀ	ऽ	ਚਿੰ	ਘਾ	ऽ	ऽऽ	ਰ	ऽ	ਪਹਿ	ਲੰ	ਹੀ	
—	ਮ	ਮ	ਰ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—			
ऽ	ਮੁ	ਨੀ	ऽ	ਅ	ਤ	ऽ	ਹੈਂ	ऽ	ऽ	ਹਾਥੀ ਕੀ...		

ਅੰਤਰਾ

ਪ ਮ	ਮ	ਪ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਦੇ	ਵ	ਦੇ	ऽ	ऽ	ਵ	ਤਾ	ਨ	ਕੌ	ऽ	ऽ	ਸੁ
ਸੰ	ਧ	—	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ
ਰੇ	ਸ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਨ	ਵਾ	ऽ	ਨ	ਕੌ	ऽ	ਮ
ਪ	ਮੱ	ਪ	ਧ	ਨ਼	ਧ	ਪ	—	ਧ	ਮ	—	ਮਗ
ਹੇ	ऽ	ਸ	ਗੰ	ऽ	ਗ	ਧਾ	ऽ	ਨ	ਕਉ	ऽ	ਅऽ
ਪ	ਪ	ਧਪ	ਮ	ਮ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	—	ਨ਼ ਸ	ਸ
ਭੇ	ਸ	ऽऽ	ਕ	ਹੀ	ऽ	ਅ	ਤ	ਹੈਂ	ऽ	ਹਾ	ਥੀ...

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੧. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਅਵਗਾਹਨ ਬਿਮਲ ਮਤਿ,
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਕੋ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੈ ॥
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੈ ਦਿਬਿ ਜੋਤਿ,
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਅਨਭੈ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ॥
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਪਰਮਾਰਥ ਪਰਮ ਪਦ,
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸੁਖ ਸਹਜ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ।
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਰਸਕਿ ਹੁਇ,
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਬਿਸਮ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਹੈ ॥ ੬੨ ॥
(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਨੰ: ੨੮ ॥ ੬੨ ।)

ਅਸਥਾਈ

X		२			0		३		
ਪ									
ਧ	ਪ	ਮ	—	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸ਼	ਬ	ਦ	ऽ	ਸੁऽ	ਰ	ਤਿ	ਲਿ	ऽ	ਵ
		ਨ			ਨ				
ਸੰ	ਧ	ਸੰ	—	ਰੰ	ਸੰਮੰ	ਸੰਨ	ਧ	ਪ	ਮ
ਪ੍ਰੇ	ਮ	ਰ	ऽ	ਸ	ਰੁਸ	ਕऽ	ਹੁ	ऽ	ਇ
ਗ					ਗ		ਨ		
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਮ	ਸ	ਰ	ਸ
ਸ਼	ਬ	ਦ	ऽ	ਸੁ	ਰ	ਤਿ	ਲਿ	ऽ	ਵ
ਗ				ਮੱ			ਮੱ	ਧ	
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪਪ	ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ
ਬਿ	ਸ	ਮ	ऽ	ਬਿਸ	ਵਾ	ਸ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ					ਨ		ਨ		
ਪ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ
ਸ	ਬ	ਦ	ऽ	ਸੁ	ਰ	ਤਿ	ਅ	ऽ	ਵ
ਸੰ									
ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ
ਗਾ	ਹ	ਨ	ऽ	ਬਿ	ਮ	ਲ	ਮ	ऽ	ਤਿ
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਧਪ	ਮ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ
ਸ਼	ਬ	ਦ		ਸੁऽ	ਰ	ਤਿ	ਗੁ	ऽ	ਰ
ਗ				ਮੱ			ਮੱ	ਧ	
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ
ਗਿਆ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਗਾ	ਸ	ਹੈ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੨. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਚਾਰਤਾਲ, ਪੜਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜਨਮ ਅਕਾਰਥ ਜਾਤ ॥
ਤਜਿ ਗੋਪਾਲ ਆਨ ਰੰਗਿ ਰਾਚਤ ਮਿਥਿਆ ਪਹਿਰਤ ਖਾਤ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਸੰਪੈ ਸੁਖ ਭੋਗਵੈ ਸੰਗਿ ਨ ਨਿਬਹਤ ਮਾਤ ॥
ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੇਖਿ ਰਚਿਓ ਬਾਵਰ ਦ੍ਰੁਮ ਛਾਇਆ ਰੰਗਿ ਰਾਤ ॥ ੧ ॥
ਮਾਨ ਮੋਹ ਮਹਾ ਮਦ ਮੋਹਤ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕੈ ਖਾਤ ॥
ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ॥ ੨ ॥

(ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੨੦)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
							ਮ	ਮ-ਗ	ਪ	—	ਪ
							ਹ	ਰਿSS	ਬਿ	S	ਨ
ਸਂ	—	—	(ਨ) ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਧ	—	ਪ
ਜ	S	S	ਨ	S	ਮ	S,	ਅ	S	ਕਾ	S	S
ਮ	—	(ਰ) ਸ	ਰ	—	ਸ	—					
ਰ	S	ਥ	ਜਾ	S	ਤ	S					

ਅੰਤਰਾ

(ਮੱ) ਪ	—	—	ਧ	—	ਨ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	—	—
ਤ	S	S	ਜ	S	ਗੋ	ਪਾ	S	S	ਲ	S	S
(ਨੇ) ਸਂ	—	(ਸਂ) ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	(ਸਂ) ਨ	—	ਸਂ	ਧ	—	ਪ
ਆ	S	ਨ	ਰੰ	S	ਗ	ਰਾ	S	S	ਚ	S	ਤ
ਮ	ਮ	—	(ਗ) ਮ	—	(ਗ) ਮ	ਪ	—	—	ਧ	—	ਨ
ਮਿ	ਥਿ	S	ਆ	S	S	ਪਹਿ	S	S	ਰ	S	ਤ
ਸਂ	—	—	(ਸਂ) ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ					
ਖਾ	S	S	S	S	ਤ	S	ਹਰਿ	ਬਿਨ...			

ਤਾਲ—ਰੂਪਕ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਮੱ			ਪ				ਨ			ਨ			
ਪ	ਪ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	—
ਧ	ਨ	ਜੋ	ਬ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਪੈ	ਸੁ	ਖ	ਭੁ	ਗ	ਵੈ	ऽ
ਨ			ਨ				ਸਂ						
ਸਂ	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਧ	ਪ	—
ਜੰ	ਗ	ਨ	ਨਿ	ਬ	ਹ	ਤ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਤ	ऽ	ऽ	ऽ

ਸੂਲਫਾਕ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਪ	—	—
ਮ੍ਰਿ	ਗ	ਤ੍ਰਿ	ਸ਼ऽ	ਨਾ	ऽ	ਦੇ	ਖ	ऽ	ऽ
ਮੱ	ਪ	ਧ	ਨੁ	ਧ	—	ਪ	ਪ	—	—
ਰ	ਚਿ	ੳ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਵ	ਰ	ऽ	ऽ
ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਪ	—	—
ਦ੍ਰੁ	ਮ	ਛਾ	ऽऽ	ਇਆ	ऽ	ਰੰ	ਗ	ऽ	ऽ
ਗ									
ਮ	—	ਰ	ਸ	ਰ	—	ਸ	—	—	—
ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤ	ऽ	ऽ	ऽ—ਦੁਬਾਰਾ—ਦ੍ਰੁਮ ਛਾਇਆ
ਗ									
ਮ	—	ਰ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ
←ਰਾ	ऽ	ऽ	ਤ,	ਹ	ਰਿ	ऽऽ	ਬਿ	ऽ	ਨ ਜਨਮ—ਅਸਥਾਈ

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

੦				੩				×				੨			
	ਮੱ														
*	ਪ	—	ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ
*	ਮਾ	ऽ	ਨ	ਮੋ	ਹ	ऽ	ਮ	ਹਾ	ऽ	ਮ	ਦ	ਮੋ	ऽ	ਹ	ਤ
	ਸਂ							ਨ							
*	ਧ	ਧ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਧ	ਪ	—
*	ਕਾ	ਮ	ਕ੍ਰੋ	ऽ	ਧ	ਕੈ	ऽ	ਖਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤ	ऽ
*	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਮ	ਮ	ਸ	ਰ	ਰ	ਸ	—
*	ਕ	ਰ	ਗਹਿ	ਲੇ	ਹੁ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਸ	ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਕਉ	ऽ

								ਨ				ਸੰ			
*	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਧਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰ	—	—	—	ਧ	—	ਪ	—
*	ਪ੍ਰਭ	ਜੀ	ਉਃ	ਹੋ	ਃ	ਤਃ	ਮਃ	ਹਾ	ਃ	ਃ	ਃ	ਃ	ਃ	ਤ	ਃ
—	—	—	ਮ	ਮਗ	ਧ	—	ਪ	×							
*	*	*	ਹ	ਰਿਃ	ਬਿ	ਃ	ਨ	ਜਨਮ—ਅਸਥਾਈ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੁਕਾਅ ਕਰੋ।							

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਰੂਪਕ-ਤਿੰਨਤਾਲ' ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ 'ਪੜਤਾਲ' ਦਾ ਰੂਪ ਦਿਤਾ ਹੈ। —ਕਰਤਾ

(ਕੇਦਾਰਾ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਸੋਰਠ

ਵਾਦੀ—ਰ	ਠਾਟ—ਖਮਾਜ	ਸਮਾਂ — ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਧ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ — ਰੰ-ਨੁ, ਤੇ ਧ-ਮ, ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰ, ਮ ਪ, ਨ, ਸੰ ।

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ ਨੁ ਧ ਪ, ਧ ਮ, ਰ, ਸ ।

ਪਕੜ — ਮ ਪ ਨ, ਸੰ, ਰੰ — ਨੁਧਪ, ਧ — ਮ, ਮ ਰ, ਨ, ਸ ।

ਸੋਰਠ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ ਹੈ । ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਸੋਰਠ ਨੂੰ ਕਾਬੋਜੀ ਮੇਲ (ਖਮਾਜ ਠਾਟ) ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ । ਜਾਤੀ ਸੰਪੂਰਣ ਤੇ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਲਿਖੇ ਹਨ । ਭਾਵ, ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਦੇ ਸੁਰ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਹੀ ਹੋਇਆ । ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਅਜੇ ਭੀ ਸੋਰਠ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਂ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਅਧਾਰਤ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮਨ-ਪਸੰਦ ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਨੂੰ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਪਰ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦੇਸ ਰਾਗ ਅਧਿਕ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸੋਰਠ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦੇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਥੋੜਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਿਆ ਹੈ । ਜਾਂ ਇੰਝ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਸੋਰਠ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਸਰੂਪ ਦੇਸ ਨੇ ਧਾਰਣ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸੋਰਠ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਜਾਤੀ ਇਸ ਦੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਤੇ ਸੰਵਾਦ ਧੈਵਤ ਜਾਂ ਪੰਚਮ ਹੈ । ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ (ਨੌਂ ਦਸ ਵਜੇ) ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਭੀ ਗੰਧਾਰ ਅਲਪ ਲਗਦਾ ਹੈ । ਭਾਵ, ਮੱਧਮ ਤੋਂ ਰਿਖਭ ਤੇ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਮੀਂਡ ਨਾਲ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਦਾ ਸਪੱਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਧੈਵਤ ਤੋਂ ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਤੇ ਥੋੜਾ ਰੁਕ ਕੇ ਫਿਰ ਮੱਧਮ ਤੋਂ ਰਿਖਭ ਤਕ ਮੀਂਡ ਲਾਈਦੀ ਹੈ । "ਸ, ਰ, ਮ ਪ ਧ, ਮ, ਮ ਰ, ਜਾਂ ਮ ਪ ਨ, ਸੰ—ਪ, ਧਪਧ ਮ, ਮ ਰ, ਨ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ । ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ, ਰ, ਮਪ, ਧ, ਮ, ਰ, ਜਾਂ ਮਪਨ, ਸੰ— ਪਨਸੰਰੰ—ਨੁਧਪ, ਧਪਧ ਮ, ਮ ਰ, ਨ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਦੇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਸੁਰ-ਰੂਪ "ਸ, ਰ, ਮਗਰ, ਮਪ, ਨੁਧਪ, ਮਪਨ,

ਰ
ਸ-ਨੁਧਪ, ਮਗਰ, ਗਸ" ਇੰਜ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੋਰਠ, ਦੇਸ, ਬਰਵਾ ਤੇ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਰਿਖਭ ਸੁਰ ਤੇ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਦੀ ਮੀਂਡ ਲਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇੰਜ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੰਗ ਦੀ ਝਲਕ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ, ਨਾਲੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਰਿਖਭ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁੱਧ ਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗਾ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਇਹੋ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰਾਗ-ਰੂਪ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਕਲਾ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੋਰਠ ਤੇ ਦੇਸ ਸਮ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ 'ਦੇਸ-ਸੋਰਠ' ਰਾਗ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਦੇ ਖਯਾਲ ਅਧਿਕ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੋਰਠ ਦਾ ਨੌਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ ਮ ਸ ਮ ਪ
੧. ਸ—ਨ਼ਸ ਰ—ਮਪ, ਮ—ਰ, ਨ਼, ਸ—ਰਨ਼ੁਧ਼ਪ਼—ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਸ—ਸ ਰ, ਮਪਧ—ਮ, ਰ, ਸ—।

ਮ ਗ ਸ ਮ ਮ
੨. ਸ, ਰ, ਮਪ, ਧਪਧ ਮ, ਰ, ਮਪ, ਨੁਧਪ, ਧ—ਮ, ਮ ਰ, ਨ਼, ਸ—ਸ ਰਮਪ—ਧ ਮ, ਰਮਪ, ਨੁਧਪ,

ਸ
ਧ ਮ ਰ, ਨ਼, ਸ—।

ਮ ਸ ਮ
੨. ਸ, ਰਨ਼ੁਧ਼ਪ਼, ਧ਼ਮ਼ ਰ਼ ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਸ—ਰਮਪਧਮਰ, ਨ਼, ਧ਼ਪ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਸ—ਰਮਪ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਰਂ—ਨੁ

ਮ ਸ ਮ
ਧਪ, ਧਪਧ ਮ, ਰ—ਮਪਨ, ਸਂ—ਪ, ਧ ਮ, ਰ, ਨ਼, ਸ—ਰਮਪਨ, ਸਂ—ਪਨਸਂਰਂ—ਨੁ ਧਪ, ਮਪਨ,

ਸ
ਸਂ—ਰਂਨੁਧਪ ਧ ਮ, ਮ ਰ, ਨ਼, ਸ—।

ਮ
੪. ਮਪਨ, ਸਂ—ਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਨ਼ੁਧ਼ਪ਼ ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਸ—ਰਮਪਨ, ਸਂ—ਨਸਂ, ਪਨਸਂ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਰ ਨੁ

ਸ ਮ ਮ
ਧਪ, ਮਪਨਸਂਰਂ—ਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਨ਼, ਸ—ਰ ਮ ਰ, ਮਪਧ ਮ ਰ, ਮਪਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਮਪਨ,

ਸ ਮ ਸ
ਨੁਧਪਧਮ, ਰ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਪਨਸਂਰਂ—ਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਨ਼, ਸ—ਮਪਨ, ਸਂ—(ਸਂ) ਪ, ਮਪਨ

ਸ
ਸਂਰਂ—ਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਰਂ ਨੁਧਪ ਧਪਧਮ ਰ, ਨ਼, ਸ—।

ਮ ਮੰ ਸੰ ਗੰ
੫. ਮਪਧ, ਰਮਪਨ—ਸੰ, ਪਨਸੰਰੰ—ਰੰ, ਨਸੰ— (ਸੰ) ਪ, ਧ ਮ ਰ, ਮਪਨ, ਸੰ—ਰੰ ਮੰ ਰੰ, ਸੰ—ਨਸੰਰੰ

ਪ ਸ ਮ
ਨ਼ਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਨ਼, ਸ—ਰਮਪਨ, ਸੰ—ਨਸੰ, ਪਨਸੰ, ਮਪਨਸੰ ਰੰਨ਼ਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਮਪਨਸੰਰੰ—

ਮੰ ਸੰ ਪ ਸ ਮ ਪ ਧ
ਰੰਮੰ, ਰੰ, ਨਸੰ—ਰੰਨ਼ਧਪ, ਧਮਰ, ਰੰ—ਨ਼ਧਪ, ਮਪਧ, ਮ ਰ, ਨ਼ ਸ—ਰ, ਮ, ਪ, ਨ, ਸੰ—ਰੰ ਨ਼ਧਪ,

ਮੰ ਮੰ ਸੰ ਸ
ਮਪਨ, ਸੰ—ਰੰ, ਮੰਪੰ, ਰੰ, ਨ, ਸੰ—ਨ਼ਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਸੰ—ਪ, ਧ ਮ ਰ, ਨ਼, ਸ— ।

ਗ ਮ ਮ
ਸਰਸ, ਰਮ ਰ, ਸ, ਰਮਪਪ ਮਮ ਰਰ ਸਸ, ਰਮਪਪਧਪਧਧਮਮ ਰਸ ਮਪਨਨਸੰਸੰਨ਼ਨ਼ ਧਪ

ਮੰ
ਧਮਰਰ ਸਸ—ਮਮਪਪਨਨਸੰਸੰ ਰੰਰੰਨ਼ਨ਼ਧਪ, ਧਧ ਮਮ ਰਰ ਸਸ—ਮਪਨਨਸੰਸੰ ਰੰਮੰਰੰਰੰਸੰਸੰਰੰਨ਼ਨ਼ਧਪ,

ਧਧ ਮਮ ਰਰਸ— ।

ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਨੋਟ :—ਸੋਰਠ ਤੇ ਦੇਸ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ ਲਗ-ਭਗ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹਨ। ਉਂਜ ਸਮਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਆਲਾਪ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਰਾਹੀਂ ਤਾਂ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਤਾਨਾਂ ਵਿਚ ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ।

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
				ਮ ਨ ਕੀ
੧.	ਮ ਨ ਹੀ ऽ	ਨ਼ਸ ਰਮ ਪਨ ਸੰਰੰ	ਸੰਨ਼ ਧਪ ਮਗ ਰਸ	ਮਨ ਕੀ...
੨.	ਨ਼ਸ ਰਮ ਪਨ਼ ਧਪ	ਮਪ ਨਸੰ ਰੰਮੰ ਗੰਰੰ	ਸੰਨ਼ ਧਪ ਮਗ ਰਸ	ਮਨ ਕੀ...
੩.	• • • • ਸੰਨ਼ ਧਪ, ਨਸੰ ਰੰਸੰ	• • ਸਰ ਮਗ ਨ਼ਧ, ਸੰਰੰ ਮੰਗੰ ਰੰਸ	ਰਸ, ਰਮ ਪਮ ਗਰ, ਨ਼ਧ ਪਮ ਗਰ ਸ-	ਮਪ ਨ਼ਧ ਪਮ, ਪਨ ਮਨ ਕੀ...
੪.	• • • • ਰੰਰੰ ਸੰਨ਼, ਸੰਸੰ ਨ਼ਧ,	ਨ਼ਸ ਰਮ ਪਨ਼ ਧਪ ਨ਼ਨ਼ ਧਪ, ਧਧ ਪਮ,	ਮਪ ਨਸੰ ਰੰਗੰ ਰੰਸੰ ਪੰਪ ਮਰ, ਮਗ ਰਸ	ਰੰਮੰ ਗੰਰੰ, ਗੰਗੰ ਰੰਸੰ ਮਨ ਕੀ...
੫.	ਸਰ ਮਮ ਗਰ, ਰਮ ਮੰਮੰ ਗੰਰੰ, ਸੰਨ਼ ਧਪ,	ਪਪ ਮਗ, ਮਪ ਨ਼ਨ਼ ਨ਼ਧ ਪਮ, ਧਪ ਮਗ,	ਧਪ, ਪਨ ਸੰਸੰ ਨ਼ਧ, ਪਮ ਗਰ ਮਗ ਰਸ	ਨਸੰ ਰੰਰੰ ਸੰਨ਼ ਸੰਰੰ ਮਨ ਕੀ...
੬.	• • • • ਮਮ ਗ,ਮ ਮਗ ਰਸ, ਰੰਰੰ ਸੰ,ਰੰ ਰੰਸੰ ਨਸੰ,	• • • • ਧਧ ਪ,ਧ ਧਪ ਮਪ, ਧਧ ਪ,ਧ ਧਪ ਮਪ,	• • • • ਰੰਰੰ ਸੰ,ਰੰ ਰੰਸੰ ਨਸੰ ਮਮ ਗ,ਮ ਮਗ ਰਸ	ਰਰ ਸ,ਰ ਰਸ ਨ਼ਸ, ਮੰਮੰ ਗੰ,ਮੰ ਮਗੰ ਰੰਸੰ, ਮਨ ਕੀ...

ਅੰਤਰਾ

੧.	* ਫਿਰ ਤ ਫਿ	ਰ ਤ ਬ ਹੁ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨ਼ਸ ਰਮ ਪਨ ਸੰ–
੨.	* · · ·	ਪਨ ਸੰਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ	ਧਧ ਪਮ ਗਰ ਨ਼ਸ	ਰਮ ਪਨ ਸੰਰੰ ਸੰ–
੩.	ਨਸੰ ਰੰਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ,	ਮਪ ਸੰਸੰ ਨੁਧ ਪਮ,	ਰਮ ਪਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨ਼ਸ ਰਮ ਪਨ ਸੰਰੰ
੪.	ਸੰ— ਫਿਰਤ ਫਿ...	· · · ·	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਮੰਮੰ ਗੰਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ
	ਮਗ ਰਸ, ਨ਼ਸ ਰਰ,	ਸਰ ਮਮ, ਰਮ ਪਪ,	ਮਮ ਨਨ, ਪਨ ਸੰਸੰ	ਨਸੰ ਰੰਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ
੫.	· · ਮੰਮੰ ਗੰਰੰ,	ਗੰਗੰ ਰੰਸੰ, ਰੰਰੰ ਸੰਨ,	ਸੰਸੰ ਨੁਧ, ਨੁਨੁ ਧਪ,	ਧਧ ਪਮ, ਪਪ ਮਗ,
	ਮਮ ਗਰ, ਨ਼ਸ ਰਮ	ਪਧ ਮਪ ਸੰ, ਨ਼ਸ	ਰਮ ਪਧ ਮਪ ਸੰ,	ਨਸ ਰਮ ਪਧ ਮਪ
੬.	ਸੰ, ਫਿਰਤ ਫਿ...	· · · ·	· · · ·	ਪਨ ਨ,ਪ ਨਨ ਪਨ
	ਸਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ	ਰਸ, ਸੰਰੰ ਰੰ,ਸੰ ਰੰਰੰ	ਸੰਰੰ ਮੰਗੰ ਰੰਸੰ ਨੁਧ	ਪਮ ਗਰ ਸ– ਨ਼ਸ
	ਰਮ, ਸਰ ਮਪ, ਰਮ	ਪਧ, ਮਪ ਨਸੰ, ਪਨ	ਸੰਰੰ ਸੰ, ਪਨ ਸੰਰੰ	ਸੰ, ਪਨ ਸੰਰੰ ਸੰ–

੧. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਨ ਕੀ ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਰਹੀ ॥
ਨਾ ਹਰਿ ਭਜੇ ਨ ਤੀਰਥ ਸੇਵੇ ਚੋਟੀ ਕਾਲਿ ਗਹੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਦਾਰਾ ਮੀਤ ਪੂਤ ਰਥ ਸੰਪਤਿ ਧਨ ਪੂਰਨ ਸਭ ਮਹੀ ॥
ਅਵਰ ਸਗਲ ਮਿਥਿਆ ਏ ਜਾਨਉ ਭਜਨੁ ਰਾਮੁ ਕੋ ਸਹੀ ॥ ੧ ॥
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥ ੨ ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੩੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				X				੨			
												ਪ	ਨ	ਪਨ	ਸੰਰੰ
												ਮ	ਨ	ਕੀऽ	ऽऽ
ਸੰ						ਸ		ਮ							
ਨੁ	ਧ	ਪਧ	ਪਮ	ਮਗਰ	—	ਨ਼	ਸ	ਰ	—	—	—	ਸ	—	—	—
ਮ	ਨ	ਹੀऽ	ऽऽ	ਮਾऽऽ	ऽ	ਹਿ	ਰ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ऽ,	*	*	*	*
				ਗ											
ਨ਼	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਗ	ਰ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	—
ਨਾ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਭ	ਜੇ	ऽ	ਨ	ਤੀ	ऽ	ਰ	ਥ	ਸੇऽ	ऽ	ਵੇ	ऽ

ਮ									ਸਂ				
ਰ	—	ਮ	—	| ਪ	ਨ	ਸਂ	ਸਰਂ	|	ਨੁ	—	ਧ	ਪ	|
ਚੋ	ऽ	ਟੀ	ऽ	| ਕਾ	ऽ	ਲ	ਗऽ	|	ਹੀ	ऽ	ऽ	ऽ	|	ਮਨ ਕੀ...

ਅੰਤਰਾ

	ਪ														
	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ
	ਦਾ	ऽ	ਰਾ	ਮੀ	ऽ	ਤ	ਪ੍ਰੂ	ऽ	ਤ	ਰ	ਬ	ਸੰ	ऽ	ਪ	ਤ
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਰਂ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	—	ਧਪ	ਧ	ਪ	—
ऽ	ਧ	ਨ	ਪ੍ਰੂ	ਰ	ਨ	ਸ਼	ਭऽ	ਮ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਮ	ਰ	—	ਮ	—	ਪ	—	ਪ	—
ਅ	ਵ	ਰ	ਸ਼	ਗऽ	ਲ	ਮਿ	ਥਿ	ਆ	ऽ	ਏ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਨਉ	ऽ
								ਸਂ							
ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਰਂ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਪ				
ਭ	ਜ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਕੋ	ऽऽ	ਸ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ਮਨ ਕੀ...			

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ ॥
ਨਾਮ ਬੀਜੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਹਾਗਾ ਰਖੁ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸੁ ॥
ਭਾਉ ਕਰਮ ਕਰਿ ਜੰਮਸੀ ਸੇ ਘਰ ਭਾਗਠ ਦੇਖੁ ॥ ੧ ॥
ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਹੋਇ ॥
ਇਨਿ ਮਾਇਆ ਜਗੁ ਮੋਹਿਆ ਵਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਕੋਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਾਣੁ ਹਟੁ ਕਰਿ ਆਰਜਾ ਸਚੁ ਨਾਮ ਕਰਿ ਵਥੁ ॥
ਸੁਰਤਿ ਸੋਚ ਕਰਿ ਭਾਂਡ ਸਾਲ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਤਿਸ ਨੋ ਰਖੁ ॥
ਵਣਜਾਰਿਆ ਸਿਉ ਵਣਜੁ ਕਰਿ ਲੈ ਲਾਹਾ ਮਨ ਹਸੁ ॥ ੨ ॥
ਸੁਣਿ ਸਾਸਤ ਸਉਦਾਗਰੀ ਸਤੁ ਘੋੜੇ ਲੈ ਚਲੁ ॥
ਖਰਚੁ ਬੰਨੁ ਚੰਗਿਆਈਆ ਮਤੁ ਮਨ ਜਾਣਹਿ ਕਲੁ ॥
ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੈ ਦੇਸਿ ਜਾਹਿ ਤਾ ਸੁਖਿ ਲਹਹਿ ਮਹਲੁ ॥ ੩ ॥
ਲਾਇ ਚਿਤੁ ਕਰਿ ਚਾਕਰੀ ਮੰਨਿ ਨਾਮੁ ਕਰਿ ਕੰਮੁ ॥
ਬੰਨੁ ਬਦੀਆ ਕਰਿ ਧਾਵਣੀ ਤਾ ਕੋ ਆਖੈ ਧੰਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਚੜੈ ਚਵਗਣ ਵੰਨੁ ॥ ੪ ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੫੯੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਨ	
												ਮ	ਪ	ਸੰ	—
												ਬਾ	ऽ	ਬਾ	ऽ
	ਪ					ਸ		ਰ							
ਪ	ਧ	—	ਮ	ਰ	—	ਨ਼	ਸ	ਮ	—	ਰ	ਰ	—	—	ਸ	—
ऽ	ਮਾ	ऽ	ਇਆ	ਸਾ	ऽ	ਥ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ऽ	ਇ,	ऽ	ऽ	*	*
												ਗ			
—	ਸ	ਰ	ਰ	ਰ	—	ਰ	ਰ	—	ਮ	—	ਮ	ਰ	—	ਸ	—
*	ਦਿ	ਨ	ਮਾ	ਇਆ	ऽ	ਜ	ਗ	ऽ	ਮੋ	ऽ	ਹਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
	ਮ									ਸੰ					
—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	—	ਨ਼	—	ਧਪ	ਧ	ਪ	—
ऽ	ਵਿ	ਰ	ਲਾ	ਬੂ	ऽ	ਝੈ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ਇ	ऽ
	ਪ														
—	ਧ	—	ਮ												
*	ਮਾ	ऽ	ਇਆ...												

ਅੰਤਰਾ

	ਰ											ਗ			
	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	—	—	—	ਰ	ਮ	—	ਮ	ਰ	ਰ	ਸ	—
	ਮ	ਨ	ਹਾ	ਲੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕ੍ਰਿ	ਸਾ	ऽ	ਣੀ	ਕ	ਰ	ਣੀ	ऽ
	ਮ														
—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	—	ਧ	—	ਪ	ਮ	—	ਰ	—
ऽ	ਸਰ	ਮ	ਪਾ	ਣੀ	ऽ	ਤ	ਨ	ऽ	ਖੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤ	ऽ
—	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	—
ऽ	ਣਾ	ऽ	ਮ	ਬੀ	ऽ	ਜ	ਸੰ	ਤੋ	ऽ	ਖ	ਸੁ	ਹਾ	ऽ	ਗਾ	ऽ
								ਸੰ						ਨ	
—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਰੰ	—	ਨ਼	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸੰ	—
ऽ	ਰ	ਖ	ਗ	ਰੀ	ऽ	ਬੀ	ऽ	ਵੇ	ऽ	ऽ	ਸ,	ਬਾ	ऽ	ਬਾ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਪਰਭਾਤਿ ਤੂਹੈ ਹੀ ਗਾਵਣਾ ॥
ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਰਬਤ ਨਾਉ ਤੇਰਾ ਧਿਆਵਣਾ ॥
ਤੂ ਦਾਤਾ ਦਾਤਾਰੁ ਤੇਰਾ ਦਿਤਾ ਖਾਵਣਾ ॥
ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ਪਾਪ ਗਵਾਵਣਾ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਵਣਾ ॥ ੨੫ ॥

(ਸੋਰਠ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੬੫੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਮ													ਪ	
—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	—	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਰ
ऽ	ਰੈ	ਣ	ਦਿ	ਮ	ਸ	ਪ	ਰ	ਭਾ	ऽ	ऽ	ਤ	ਤੂऽ	ऽ	ਹੈ	ਹੀ
						ਪ									
—	ਮ	—	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਮ	ਰ	—	—	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ਗਾ	ऽ	ਵ	ਣਾऽ	ऽ	ਗਾ	ਵ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	—	—	—	—
	ਜੀ	ਅ	ਜੰ	ऽ	ਤ	ਸ	ਰ	ਬ	ਤ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
						ਨੁ					ਪ				
—	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਧਪ	—	—	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—
ऽ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਤੇ	ऽ	ਰਾऽ	ऽ	ऽ	ਧਿਆ	ऽ	ਵ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜੋ ਨਰ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥
ਸੁਖ ਸਨੇਹ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ ॥
ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ ॥ ੧ ॥
ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਜਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ ॥
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿਹ ਪਰਸੈ ਨਾਹਨਿ ਤਿਹ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਵਾਸਾ ॥ ੨ ॥
ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਜਿਹ ਨਰ ਕਉ ਕੀਨੀ ਤਿਹ ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਨੀ ॥
ਨਾਨਕ ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸੰਗਿ ਪਾਨੀ ॥ ੩ ॥

(ਸੋਰਠ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੩੩)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
												ਪ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ
												ਜੋ	ऽ	ਨ	ਰ
	ਪ	ਪ		ਗ		ਸ		ਗ							
ਪ	ਧ	ਮ	ਮ	ਰ	ਰ	ਨ਼	ਸ	ਰ	ਮ	ਰ	—	—	—	—	—
ਰੁ	ਦੁ	ਖ	ਮੈ	ਦੁ	ਖ	ਨ	ਹੀ	ਮਾ	ऽ	ਨੈ	ऽ,	*	*	*	*
												ਗ			
—	ਸ	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—
[illegible]	ਸੁ	ਖ	ਸ	ਨੇ	ਹੁ	ਅ	ਰ	ਭੈ	ऽ	ਨ	ਹੀ	ਜਾ	ऽ	ਕੈ	ऽ
ਮ															
ਰ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨ਼ਧ	ਪ				
ਕੰ	ऽ	ਚ	ਨ	ਮਾ	ऽ	ਟੀ	ऽ	ਮਾऽ	ऽऽ	ਨੈऽ	ऽ	ਜੋ ਨਰ...			

ਅੰਤਰਾ

—	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
	ਨ	ਹ	ਨਿੰ	ਦਿਆ	ऽ	ਨ	ਹ	ਉ	ऽਸ	ਤ	ਤ	ਜਾ	ऽ	ਕੈ	ऽ
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨ਼	ਧ	ਪ	—
ऽ	ਲੋ	ਭੁ	ਮੋ	ਹੁ	ऽ	ਅ	ਭਿ	ਮਾ	ऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
						ਪ		ਗ							
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਮ	—	ਰ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	—
ऽ	ਹਰ	ਖ	ਸੋ	ऽ	ਗ	ਤੇ	ऽ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ਨਿ	ਆ	ऽ	ਰਉ	ऽ
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨ਼ਧ	ਪ				
ऽ	ਨਾ	ਹਿ	ਮਾ	ऽ	ਨ	ਅ	ਪ	ਮਾऽ	ऽऽ	ਨਾऽ	ऽ	ਜੋ ਨਰ...			

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

ਨੋਟ :—ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ 'ਝਾਨਮਤੀ ਤਾਲ' ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜੇਕਰ ਅਗੋਂ 'ਤਿੰਨਤਾਲ' ਦੀ ਇਹ ਟਿਯੂਨ ਗਾਓ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

੫. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸੋਰਠਿ ਤਾਮਿ ਸੁਹਾਵਣੀ ਜਾ ਹਰਿਨਾਮੁ ਢੰਢੋਲੇ ॥
ਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਮਨਾਵੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰਮਤੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬੋਲੇ ॥
ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮਿ ਕਮਾਈ ਦਿਨਸੁ ਰਾਤਿ ਹਰਿ ਰਤੀ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਚੋਲੇ ॥
ਹਰਿ ਜੈਸਾ ਪੁਰਖੁ ਨ ਲਭਈ ਸਭੁ ਦੇਖਿਆ ਜਗਤੁ ਮੈ ਟੋਲੇ ॥
ਗੁਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮੁ ਨ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਮਨੁ ਅਨਤ ਨ ਕਾਹੂ ਡੋਲੇ ॥
ਜਨੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕਾ ਦਾਸੁ ਹੈ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਗੋਲ ਗੋਲੇ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਸੋਰਠਿ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੬੪੨)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਮ													
ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	-ਨ	ਸਂ	ਸਂਨ	ਸਂਰਂ	—
ਸੋ	ਰ	ਠ	ਤਾ	ऽ	ਮ	ਸੁ	ਹਾ	ऽ	ऽਵ	ਣੀ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ
		ਨੁ			ਪ					ਮ			
ਸਂ	—	ਧਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	-ਪ	ਧ	—	-ਪ	ਰ	—	ਸ	—
ਜਾ	ऽ	ਹਰਿ	ਨਾऽ	ऽ	ਮੰ	ऽਢੰ	ਢੋ	ऽ	ऽऽ	ਲੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

													ਪਧ
													ਗੁਰ
ਮ	ਮ	-ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	-ਨ	ਸਂ	—	—	ਸਂਸਂ
ਪੁਰ	ਖ	ऽਮ	ਨਾ	ऽ	ਵਹਿ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽਪ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ਗੁਰ
					ਸਂ								
ਨ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂਰਂ	ਨੁ	ਧਪ	ਧ	—	-ਪ	ਮਰ	—	ਸ	—
ਮ	ਤੀ	ऽ	ਹ	ਰਿऽ	ਹ	ਰਿऽ	ਬੋ	ऽ	ऽऽ	ਲੇऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਰੇ ਮਨ ਰਾਮ ਸਿਉ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥
ਸ੍ਰਵਨ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨੁ ਸੁਨਉ ਅਰੁ ਗਾਉ ਰਸਨਾ ਗੀਤਿ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਰਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸਿਮਰੁ ਮਾਧੋ ਹੋਹਿ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ ॥
ਕਾਲੁ ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਡੋਲੈ ਮੁਖੁ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤ ॥੧॥
ਆਜ ਕਾਲਿ ਫੁਨਿ ਤੋਹਿ ਗ੍ਰਸਿ ਹੈ ਸਮਝਿ ਰਾਖਹੁ ਚੀਤਿ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਰਾਮੁ ਭਜਿ ਲੈ ਜਾਤ ਅਉਸਰ ਬੀਤਿ ॥੨॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੩੧)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
												ਮ ਰ	ਸਸ
												ਰੇ	ਮਨ
ਮ ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਧ	ਧਪ	ਧ	-ਪ	ਮ	—	ਗਰ	ਸ
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਸਿਉ	ऽ	ਕ	ਰ	ਪ੍ਰੀऽ	ऽ	ऽਤ	ਰੇ	ऽ	ਮऽ	ਨ
ਮ ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਧ	ਧਪ	ਧ	-ਪ	ਮ	—	ਰ	ਸ
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਸਿਉ	ऽ	ਕ	ਰ	ਪ੍ਰੀऽ	ऽ	ऽऽ	ਤ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ ਰ	ਮ	-ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ ਨ	ਸਂ	—	—	ਨਸਂ
ਸ੍ਰ	ਵ	ऽਨ	ਗੋ	ऽ	ਬਿੰ	ਦ	ਗੁ	ਨ	ਸੁ	ਨਉ	ऽ	ऽ	ਅਰ
ਰਂ	—	ਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਪ	—	ਧ	—	-ਪ	ਮ	—	ਗਰ	ਸ
ਗਾ	ऽ	ਉ	ਰ	ਸ	ਨਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ਤऽ;	ਰੇ	ऽ	ਮऽ	ਨ

ਅੰਤਰਾ

ਪ ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਕਰ	ਸਾ	ਧ	ਸੰ	ऽ	ਗ	ਤ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਮਾ	ऽ	ਧੋ	ऽ
ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਰਂ	ਸਂ ਨ਼	ਧ	ਪ	ਧ	-ਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਹੋ	ऽ	ਹਿ	ਪ	ਤਿ	ਤ	ਪੁऽ	ਨੀ	ऽ	ਤ,	ਰੇ	ऽऽ	ਮऽ	ਨऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਸੁਪਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰ ਬਾਨਕ ਬਨੇ ਬਚਿਤ੍ਰ,
ਪਾਵਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਆਜ ਮੋਰੇ ਆਏ ਹੈਂ ॥
ਪਰਮ ਦਯਾਲ ਲਾਲ ਲੋਚਨ ਬਿਸਾਲ,
ਮੁਖ ਬਚਨ ਰਸਾਲ ਮਧੁ ਮਧੁਰ ਪੀਆਏ ਹੈਂ ॥
ਸੋਭਤ ਸਿਹਜਾਸਨ ਬਿਲਾਸਨ ਦੈ ਅੰਕਮਾਲ,
ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਬਿਸਮ ਹ੍ਵੈ ਸਹਜ ਸਮਾਏ ਹੈਂ ॥
ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਸਬਦ ਸੁਨ ਅਖੀਆਂ ਉਘਰ ਗਈ,
ਭਈ ਜਲ ਮੀਨ ਗਤਿ ਬਿਰਹ ਜਗਾਏ ਹੈਂ ॥ ੭੦੫ ॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

੦		੩		੪		×		੦		੨	
ਨ											
ਸਂ	—	ਸਰਂ	ਸਂਨੁ	ਧਪ	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਰ	—	ਸ
ਆ	਽	ਜ਽	ਮੋ਽	਽਽	ਰੇ	ਆ਽	਽	ਜ	ਮੋ	਽	ਰੇ
ਮ											
ਰ	—	ਰ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪਨ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	—
ਆ	਽	ਜ	ਮੋ	਽	ਰੇ	ਆ਽	਽	ਏ	ਹੈਂ	਽	਽

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਸੁ	ਪ	਽	ਨ	਽	ਚ	ਰਿ	਽	ਤ੍ਰ	ਚਿ	਽	ਤ੍ਰ
ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਧ	ਪ	ਪ
ਬਾ	਽	ਨ	ਕ	਽	ਬ	ਨੇ਽	਽਽	ਬ਽	ਚਿ਽	਽	ਤ੍ਰ
ਪ	ਰਂ	—	ਗਂਰਂ	ਮਂ	ਗਂਰਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਪਾ	ਵ	਽	ਨ਽	਽	ਪ਽	ਵਿ	਽	ਤ੍ਰ	ਮਿ	਽	ਤ੍ਰ
ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ	ਪ	—
ਆ	਽	ਜ	ਮੋ	਽	ਰੇ	ਆ	਽	ਏ਽	ਹੈ਽	਽	਽ ਆਜ ਮੋਰੇ...

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੮. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਤੋ ਕਹ ਲਾਜ ਹਮਾਰੀ ॥
ਨੀਲਕੰਠ ਨਰਹਰਿ ਨਾਰਾਇਣ ਨੀਲਬਸਨ ਬਨਵਾਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪਰਮ ਪੁਰਖੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੁਆਮੀ ਪਾਵਨ ਪਉਨ ਅਹਾਰੀ ॥
ਮਾਧਵ ਮਹਾਜੋਤਿ ਮਧਮਰਦਨ ਮਾਨਮੁਕੰਦ ਮੁਰਾਰੀ ॥੧॥
ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਨਿਰਜੁਰ ਨਿੰਦ੍ਰਾਬਿਨ ਨਿਰਬਿਖ ਨਰਕ ਨਿਵਾਸੀ ॥
ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਕਾਲ ਤ੍ਰੈ ਦਰਸ ਕੁਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਨਾਸਨਕਾਰੀ ॥੨॥
ਧਨਰਪਾਨ ਧ੍ਰਿਤਮਾਨ ਧਰਾਧਰ ਅਨਬਿਕਾਰ ਅਸਿਧਾਰੀ ॥
ਹੌ ਮਤਿਮੰਦ ਚਰਨ ਸਰਨਾਂਗਤਿ ਕਰ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ ॥੩॥

(ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਪਾ: ੧੦ (੯੪੦)

ਅਸਥਾਈ

੦		੩		੪		×		੦		੨	
ਮ	ਪ	ਸੰ	—	ਪ	—	ਪ	ਧ	ਮ	ਮ	—	—
ਪ੍ਰ	ਭ	ਜੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੋ	ऽ	ਕ	ਹ	ऽ	ऽ
ਗਰ	—	ਸ	—	—	ਰ	ਮ	—	ਮ	ਰ	—	—
ਲਾऽ	ऽ	ਜ	ऽ	ऽ	ਹ	ਮਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰ	—	—	—	—	—	ਸ	—	ਰ	—	—	—
*	*	*	*	*	*	ਨੀ	ऽ	ਲ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰ	—	ਰ	—	ਰ	ਰ	ਮ	ਮ	ਮ	—	—	—
ਕੰ	ऽ	ਠ	ऽ	ਨ	ਰ	ਹ	ਰ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ ਰ	—	ਸ	—	ਸ	—	ਰ	—	ਮ	—	—	ਮ
ਰਾ	ऽ	ਇ	ऽ	ਣ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ਲ	ऽ	ऽ	ਬ
ਪ	ਪ	—	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਪ	ਪ	ਧ
ਸ	ਨ	ऽ	ऽ	ਬ	ਨ	ਵਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ਬ	ਨ
ਪ ਮ	—	ਮ	ਰ	—	—	ਪ	ਧ	ਮ	ਮ	—	—
ਵਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੋ	ऽ	ਕ	ਹ	ऽ	ऽ ਲਾਜ ਹਮਾਰੀ...

ਅੰਤਰਾ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸ	ਸ	ਰ	—	—	ਰ	ਰ	ਰ	—	—	ਸ	ਰ
ਪ	ਰ	ਮ	ऽ	ऽ	ਪੁ	ਰ	ਖ	ऽ	ऽ	ਪ	ਰ
ਮ	—	ਮ	—	—	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	—	—
ਮੇ	ऽ	ਸ	ऽ	ऽ	ਰ	ਸੁਆ	ऽ	ਮੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ ਰ	—	ਮ	—	—	ਮ	ਪ	—	ਪ	—	—	ਪ
ਪਾ	ऽ	ਵ	ऽ	ऽ	ਨ	ਪਊ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ	ਅ
ਧ	ਪ	ਧ	—	ਪ ਮ	—	ਮ	ਰ	—	—	—	—
ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ	—	ਮ	—	—	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	—	—
ਮਾ	ऽ	ਧ	ऽ	ऽ	ਵ	ਮ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	—
ਜੋ	ऽ	ਤ	ऽ	ਮ	ਧ	ਮ	ਰ	ਦ	ਨ	ऽ	ऽ
ਪ	—	ਨ	—	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	ਰਂ
ਮਾ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ	ਮੁ	ਕੰ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ਮੁ
ਸਂ ਨ਼	—	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਧ	ਪ ਮ	—	ਮ	ਰ	—	—
ਰਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ऽ	ਮੁ	ਰਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਧ	ਮ	ਮ	—							
ਤੋ	ऽ	ਕ	ਹ	ऽ	ਲਾਜ ਹਮਾਰੀ ..			—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਹੀ ਲਾਓ ।			

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ-ਗੀਤ ਹੈ !

੯. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਾਲ–ਭਾਨੁਮਤੀ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥

ਅਸਥਾਈ

×				੨		੩		੪		
						ਸਂ			ਪ	
		ਮਪ	ਨ	-ਸਂ	ਸਂਰਂ	ਨ̣	ਧਪ	ਪਧ	ਮ,ਗ਼ਰ	ਸਨ̣,ਸ
		ਦੁऽ	ਖ	ऽਨ	ਹੀऽ	ਮਾ	ਨੈऽ	ਜੋऽ	ਨ,ਰऽ	ਦੁऽਖੁ
ਮਗਰ	—	ਸ	ਰ	-ਰ	ਰਰ	-ਰ	ਸਰ	ਮ	-ਮ	-ਗ਼
ਮੈऽऽ	ऽ,	ਸੁ	ਖ	ऽਸ	ਨੇਹੁ	ऽਅ	ऽਰ	ਭੈ	ऽਨ	ऽਹੀ
		ਮ					ਸਂ		ਪ	
ਰ	ਸ	ਰ	ਮਮ	ਪ	ਨ	ਸਂਰਂ	ਨ̣,ਧਪ	ਪਧ	ਮ,ਗਰ	ਸਨ̣,ਸ
ਜਾ	ਕੈ	ਕੰ	ਚਨ	ਮਾ	ਟੀ	ਮਾऽ	ਨੈऽऽ	ਜੋऽ	ਨ,ਰऽ	ਦੁऽਖੁ ਮੈ

ਅੰਤਰਾ

		ਮਮ	-ਪ	ਨ-	ਸਂਸਂ	ਨਸਂ	ਸਂ-	ਨਨ	ਸਂਸਂ	ਸਂਰਂ
		ਨਹ	ऽਨਿ	ऽऽ	ਦਿਆ	ऽਨ	ਹऽ	ਉऽਸ	ਤਤ	ਜਾऽ
ਸਂ							ਸਂ			
ਨ̣	ਧਪ	ਮਰ	ਮਮ	ਪ-	ਨਨ	ਸਂਰਂ	ਨ̣,ਧਪ	ਪਧ		
ਕੋ	ऽऽ,	ਲੋऽ	ਭਮੋ	ਹਿऽ	ਅਭਿ	ਮਾऽ	ਨਾऽऽ	ਜੋऽ ਨਰ ਦੁਖ ..		

ਨੋਟ :—ਭਾਨੁਮਤੀ ਤਾਲ ਵਿਚ ਅਸਥਾਈ-ਅੰਤਰਾ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਤਿੰਨਤਾਲ' ਵਿਚ ਗਾਓ, ਜੋ ਨੰ: ੪ ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ।

੧੦. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਜੈਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਗੁਰਿ ਸਚੈ ਬਧਾ ਥੇਹੁ ਰਖਵਾਲੇ ਗੁਰਿ ਦਿਤੇ ॥
ਪੂਰਨ ਹੋਈ ਆਸ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਮਨ ਰਤੇ ॥
ਗੁਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਿ ਬਿਅੰਤਿ ਅਵਗੁਣ ਸਭਿ ਹਤੇ ॥
ਗੁਰ ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ਅਪਣੇ ਕਰਿ ਲਿਤੇ ॥
ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ ਜਿਸੁ ਗੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਇਤੇ ॥੨੭॥

(ਸੋਰਠਿ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੬੫੩)

ਅਸਥਾਈ

X				੨				੩		੪	
		ਮ							ਪ		ਨ
	ਸਸ	ਰ-	ਮ-	ਪ-	ਨ-	ਨਸੰਰੰਸੰ	ਨੁਧਪ	ਪਧ	ਮ	ਰ	ਸਸ
	ਗੁਰ	ਸऽ	ਚੇऽ	ਬऽ	ਧਾऽ	ਥੇ;ऽऽ	ਹੁऽऽ	ਰਖ	ਵਾ	ਲੇ	ਗੁਰ
ਰ											
ਮ	ਰ										
ਦਿ	ਤੇ	ਗੁਰ...									

ਅੰਤਰਾ

	ਪ									
ਸ	ਮ-	ਪਪ	ਨ-	ਨ-	ਸੰ-	ਸੰ-	ਪਪ	ਨਨ	ਸੰ-	ਸੰਰੰ
*	ਪੂऽ	ਰਨ	ਹੋऽ	ਈऽ	ਅऽ	ਸऽ	ਗੁਰ	ਚਰ	ਨੀऽ	ਮਨ

ਸੰ
ਨੁ ਧਪਮਗਰ
ਰ ਤੇऽऽऽऽ ਗੁਰ ਸਚੇ .. —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੧੧. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਾਲ–ਆੜਾ ਚੌਤਾਲਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸੋਰਠਿ ਸੋ ਰਸੁ ਪੀਜੀਐ ਕਬਹੂ ਨ ਫੀਕਾ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਨ ਆਈਅਹਿ ਦਰਗਹ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ ॥੫॥
(ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੪੨੫)

ਅਸਥਾਈ

X		੨		੦		੩		੦		੪		੦	
ਮ				ਮ									
ਰ	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਪਨ	ਸੰਰੰ
ਸੋ	ऽ	ਰ	ਠ	ਸੋ	ऽ	ਰ	ਸ	ਪੀ	ऽ	ऽ	ਜੀ	ਐऽ	ऽऽ
ਸੰ			ਪ	ਗ									
ਨੁ	ਧਪ	ਪਧ	ਮ	ਰ	ਰ	ਮ	ਪ	ਪਧ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—
ऽ	ऽऽ	ਕऽ	ਬ	ਹੂ	ਨ	ਫੀ	ऽ	ਕਾऽ	ऽ	ਹੋ	ऽ	ਇ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ													
ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ
ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਰਾ	ਮ	ਨਾ	ਮ	ਗੁ	ਨ	ਗਾ	ऽਈ	ਅਹਿ	ऽ

—	—	ਸਂਰਂ	ਸਂ ਨ਼	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਪਧ	ਮ	ਗ ਰ	—	ਸ	—
S	S	ਦS	ਰ	ਗS	ਹ	ਨਿ	ਰ	ਮS	ਲ	ਸੋ	S	ਇ	S

ਨੋਟ :—ਆੜਾ ਚੌਤਾਲਾ ਦੀ ਠਾਅ, ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਤਿਹਾਈ ਸਹਿਤ ਗੁਰ (ਸਮ) ਤੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਲਯ ਦਾ ਗਿਆਨ ਵਧਦਾ ਹੈ

੧੨. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਾਲ-ਧਮਾਰ, ਪੜਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਮ ਢਾਢੀ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਖਸਮ ਕੇ ਨਿਤ ਗਾਵਹ ਹਰਿ ਗੁਣ ਛੰਤਾ ॥
ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਹ ਹਰਿ ਜਸੁ ਸੁਣਹ ਤਿਸੁ ਕਵਲਾ ਕੰਤਾ ॥
ਹਰਿ ਦਾਤਾ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਭਿਖਾਰੀਆ ਮੰਗਤ ਜਨ ਜੰਤਾ ॥
ਹਰਿ ਦੇਵਹੁ ਦਾਨੁ ਦਇਆਲ ਹੋਇ ਵਿਚਿ ਪਾਥਰ ਕ੍ਰਿਮ ਜੰਤਾ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਧਨਵੰਤਾ ॥੨੦॥

(ਸੋਰਠ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੬੫੦)

ਅਸਥਾਈ

×					੨		੦			੩			
													ਸ ਨ਼ਸ ਹਮ
ਮ ਰ	—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਧਪ	ਧਪਧ-	ਮ	-ਰ	—	ਸਸ
ਡਾ	S	ਢੀ	ਹ	ਰਿ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਖS	ਸS	SSਮS	ਕੇ	SS	S,	ਨਿਤ
ਮ ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨ਼	-ਧ	ਪਮਗਰ	ਸ ਨ਼ਸਂ
ਗਾ	S	ਵਹ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਛੰS	SS	SS	ਤਾ	SS	SSSS,	ਹਮ

ਅੰਤਰਾ—ਤਾਲ-ਸੂਲਫ਼ਾਕ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	—
ਹ	ਰਿ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨ	ਕ	ਰਹ	S	S
ਪ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਰਂ	ਸਂ ਨ਼	ਧ	ਪ	—
ਹ	ਰਿ	ਜ	ਸ	ਸੁ	ਣਹ	S	S	S ਤਿ	S ਸ

ਨ									
ਸਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਨ਼	ਸ
ਕ	ਵ	ਲਾ	ऽऽ	ਕੰऽ	ऽ	ਤਾ	ऽऽ	ਹ	ਮ ਢਾਢੀ :—ਅਸਥਾਈ

ਸੰਚਾਰੀ—ਇਕਤਾਲਾ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ)

×		੦		੨		੦		੩		੪	
											ਸਸ
											ਹਰਿ
ਰ	ਰ	ਰ	ਮ.	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਮਗ	ਰ	ਸ
ਦਾ	ਤਾ	ਸਭ	ਜਗ	ਤ	ਭਿ	ਖਾऽ	ऽ	ਰੀ	ਆऽ	ऽ,	ऽ
ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਮੰ	ऽ	ਗ	ਤ	ਜ	ਨ	ਜੰ	ऽ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਹਰਿ
			ਗਂ			ਸਂ					
ਰਂ	—	ਰਂ	ਰਂ	ਮਂ	ਗਂਰਂ	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਦੇ	ऽ	ਵਹੁ	ਦਾ	ऽਨ	ਦऽ	ਇਆ	ऽ	ਲ	ਹੋ	ਇ	ਵਿਚ
										ਸ	
ਸਂ	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਨ਼	ਸ
ਪਾ	ऽ	ਬ	ਰ	ਕਿਰ	ਮ	ਜੰऽ	ऽ	ਤਾ	ऽऽ	ਹ	ਮ—ਢਾਢੀ ਹਰਿ...

ਅਭੋਗ—ਤਿੰਨਤਾਲ(ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ)

×				੨				੦				੩			
	ਪ														
*	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	—
*	ਜ	ऽ	ਨ	ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਧਿ	ਆ	ऽ	ਇਆ	ऽ
	ਪ														
—	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	—
ऽ	ਜ	ऽ	ਨ	ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਧਿ	ਆਂ	ऽ	ਇਆ	ऽ
												ਸ			
—	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਨ਼	ਸ		
ऽ	ਗੁ	ਰ	ऽऽ	ਮੁ	ਖ	ਧ	ਨ	ਵੰऽ	ऽ	ਤਾ	ऽऽ	ਹ	ਮ—ਢਾਢੀ ...		

ਨੋਟ :—ਪੜਤਾਲ, ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਯ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਘਟੋ-ਘਟ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੋਤੇ ਨੂੰ ਤੁਕ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ । (ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ

ਵਾਦੀ ਰ | ਠਾਟ ਖਮਾਜ | ਸਮਾਂ—ਰਾਤੀਂ ਦੂਜੇ ਪਹਿਰ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ।
ਸੰਵਾਦੀ ਪ | ਜਾਤੀ—ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼ -ਮੰਦ੍ ਪੰਚਮ ਤੋਂ ਮੱਧਸ ਰਿਖਭ ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ— ਨ਼ ਸ, ਰ ਗੁ ਰ ਸ, ਨੁ ਧ਼ ਪ਼ ਰ, ਗ ਮ ਪ ਨ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨੁ ਧ ਪ, ਧ ਮ, ਰ ਗੁ ਰ ਸ।

ਪਕੜ—ਰ ਗੁ ਰ ਸ, ਨੁ਼ ਧ਼ ਪ਼ ਰ,।

ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਗ ਹੈ। ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਇਸ ਦੇ ਜਯਾਵੰਤੀ, ਜਯੰਤੀ, ਜੈਜੈਵੰਤੀ ਅਤੇ ਵੈਜਯੰਤੀ ਆਦਿ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਰਾਗ ਭੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਇਹ ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਗੌਂਡ ਤੇ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਂ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਹਿਰ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗ ਸੋਰਠ ਜਾਂ ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪੰਡਿਤ ਵਿਸ਼ਣੂ ਦਿਗੰਬਰ ਦੀ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਤਾਨਸੇਨ ਘਰਾਨੇ ਦੇ ਗਾਇਕ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਸਭੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਗਾਇਕ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਨੂੰ ਸੋਰਠ ਅੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਤੋਂ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਦੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਮਨੋਰੰਜਕ ਹਨ। ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ ਤੋਂ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਾਇਕ ਇਸ ਦੇ ਅਰੋਹ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਕਰਕੇ 'ਮ ਧ ਨ ਸਂ' ਇਹ ਰੂਪ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਅਵਰੋਹ ਸੋਰਠ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ "ਸਂ ਨੁ ਧ ਪ ਮ ਗ ਰ" ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ "ਗ ਰ ਗੁ ਰ ਸ, ਨ਼ ਸ ਧ਼ ਨੁ਼ ਰ' ਇਹ ਸੁਰ ਜੋੜ ਕੇ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਗਾਇਕ ਭਾਵੇਂ ਸੋਰਠ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਵੇ ਜਾਂ ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ 'ਰ ਗੁ ਰ ਸ, ਨ਼ ਸ ਧ਼ ਨੁ਼ ਰ' ਇਹ ਸੁਰ ਜ਼ਰੂਰ ਲਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਗੰਧਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਖਾਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਤੀਵਰ ਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਕੋਮਲ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਗੰਧਾਰ ਇਸ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੋਰ ਹੈ। ਭਾਵ, ਤੀਵਰ ਗੰਧਾਰ ਤਾਂ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਮਲ ਗੰਧਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੇਵਲ ਰਿਸ਼ਭ ਦੇ ਸਾਥ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਰ ਗੁ ਮ' ਜਾਂ 'ਮ ਗੁ ਰ' ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ 'ਰ ਗੁ ਰ ਸ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਰਿਸ਼ਭ ਸੁਰ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਣ ਹੈ।

ਨ
ਜਿਵੇਂ ਹਮੀਰ ਰਾਗ ਵਿਚ 'ਪ, ਮੰਪ ਗ ਮ ਧ' ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਵਿਚ

ਗ
'ਸ, ਨ਼ਸ ਧ਼ਨ਼ ਰ' ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੰਦ੍ਰ ਪੰਚਮ ਤੇ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਦੇ ਰਿਸ਼ਭ ਦੀ

ਗ ਗ
ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ ਭੀ ਅਤੀ ਮਨੋਹਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਚਲਣ "ਰ, ਗ ਮ ਰ ਗੁ ਰ, ਸ—

ਸ ਗ ਗ ਗ ਸ ਗ
ਰ ਨ਼ ਸ ਧ਼ਨ਼ ਰ, ਜਾਂ ਸ, ਨ਼ ਧ਼ ਪ਼—ਰ, ਰ ਗ ਮ ਰ ਗੁ ਰ ਸ, ਨ਼ ਸ ਧ਼ ਨ਼ ਰ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗੌਂਡ, ਬਿਲਾਵਲ ਤੇ ਸੋਰਠ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ "ਰ ਗ ਮ ਰ ਮ ਗ ਗੌਂਡ, ਗ ਰ ਗ ਪ ਮ ਗ ਬਿਲਾਵਲ ਤੇ ਸ ਨੁ ਧ ਪ ਧ ਮ ਰ" ਸੋਰਠ ਅੰਗ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਬਾਖੂਬੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਅੰਤਿਮ ਤੇ ੩੧ ਨੰਬਰ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਚਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦਰਜ ਹਨ।

ਨੋਟ :—ਅਸਾਂ ਸੋਰਠ ਅਤੇ ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ ਦੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ ਗ ਸ ਗ ਸ ਗ ਸ ਗ ਗ
੧. ਸ (ਸ) ਧ਼ਨ਼ਰ—ਰਗੁਰ—ਨ਼ਸ—ਰ ਨ਼ਧ਼ ਪ਼—ਰ, ਰਗਮਰਗੁਰਨ਼ ਸਰਨ਼ਸਧ਼ਨ਼ਰ, ਰਗੁ ਰਗਮ,

ਗ ਸ ਗ ਗ
ਰਗੁਰ, ਨ਼ਸ ਰਨ਼ਸਧ਼ਨ਼ਰ, ਰ ਨ਼ ਧ਼ਪ਼— ਰ ਗਮਪਗਮਰਗੁਰਸ—।

ਨ਼ ਗ ਗ ਗ
੨. ਸ (ਸ) ਧ਼ (ਨ਼) ਰ—ਰਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਨ਼ਸਰਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਨ਼ਸ— ਰਨ਼ਸਧ਼ਨ਼

ਗ ਗ
ਰ—ਨ਼—ਧ਼ - ਪ਼—ਰ, ਗਮਪਗਮਰਗਮਗਰਗੁਰਸ—ਰਨ਼ਸਧ਼ਨ਼ਰ—

ਪ਼ ਮ

੩. ਪ਼ —ਰ —ਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਮਪਨੁਧਪਧਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਨੁਧਪਧਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਧਨੁਧਪਧਗਮਰਗਮ

ਸ ਗ ਮ ਮ ਮ

ਪਧਗਮਰਗੁਰ, ਨ਼ਸ—ਰਨ਼ਸਧ਼ਨੁ਼ਰ—ਰਗ, ਗਮ, ਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਧਨੁਧਪਗਮਰਗੁਰ, ਨ਼ਸ—ਰਨ਼ਸ

ਗ

ਧ਼ਨੁ਼ਰ, ਨੁ਼—ਧ਼—ਪ਼—ਰ ਰਗੁਰ, ਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਧਗ—ਮਰਗੁਰ, ਨੁਧਪਧਗ—ਮਪਗ, ਮਰਗੁਰ,

ਨੁਧਪਧਗ, ਮਰਗੁਰ, ਨ਼ਸਰਗਮਪਧਗ, ਮਰਗੁਰਸ –ਰਨ਼ਸਧ਼ਨੁ਼ਰ— ।

ਗਂ ਪ

੪. ਮਪਨ—ਸਂ, ਨਸਂ, (ਸਂ) ਨੁਧਪਧਗਮਰਗੁਰ, ਮਪਨ—ਸਂ, ਰਂਨੁਧਪ—ਰਂ –ਨੁਧਪਧਗ, ਮਰਗੁਰ, ਮਪ

ਸਂ ਗਂ ਗਂ

ਨਸਂ,, ਪਧਮਪਸਂ—ਰਂਨਸਂ, (ਸਂ) ਧਨੁਰਂ, ਰਂਗੁਂਰਂ, ਰਂਗੁਂਰਂਨ, ਸਂਰਂਨਸਂਧਨੁਰਂ—ਗਂਮਂਰਂਗੁਂਰਂ —ਨੁਧਪ—

ਸਂ

ਪਰਂ—ਨਸਂ, ਮਪਨਸਂ, ਰਂਨੁਧਪਧਗ—ਮਰਗੁਰ, ਰਂਗੁਂਰਂਨਸਂ—ਰਂਨਸਂ ਧਨੁਰਂ—ਨਸਂ, (ਸਂ) ਨੁਧਪਧਗ

ਗਂ

ਮਰਗੁਰ, ਰਮਪਨਸਂਰਂਨਸਂ, ਰਂਗਂ, ਗਂਮਂ—ਗਂ, ਰਂਗੁਂਰਂਸਂ —ਰਂਨਸਂਧਨੁਰਂ ਗਂਮਂਰਂਗੁਂਰਂ, ਗਂ ਪਂਗਂਮਂਰਂਗੁਂਰਂ,
ਰਂਨੁਧਪਮਗਰਗੁਰ, ਨ਼ਸ ।

ਸਂ

੫. ਸਪਨ—ਸਂ, ਪਧਮਪਸਂ—ਰਂਨਸਂ—ਧਨੁਰਂ—ਨਸਂ, ਰਂਗੁਂਰਂਸਂ, ਰਂਨਸਂਧਨੁਰਂ—ਗਂਮਂਰਂਗੁਂਰਂ ਗਂਮਂਪਂਗਂਮਂਰਂ

ਪ ਗਂ

ਗੁਂਰਂ, ਰਂ—ਨੁਧਪ —ਰਂ—ਨਸਂ, ਮਪਨਸਂ, ਨੁਧਪਮਗਮਰਗੁਰ, ਨ਼ਸ —ਮਪਨਸਂਰਂਗੁਂਰਂਸਂ—ਰਂਗਂਮਂਗਂਰਂ
ਗੁਂਰਂਸਂ, (ਸਂ) ਧਨੁਰਂ —ਨਸਂ —ਰਂਨੁਧਪਧਗਮਰਗੁਰ, ਨ਼ਸਰਮਪਧਮਪਸਂ—ਰਂਨਸਂ, ਧਨੁਰਂ, ਰਂਗਂਮਂਗਂਰਂ
ਗੁਂਰਂ, ਗਂਮਂਪਂਗਂਮਂਰਂਗੁਂਰਂ, ਨਸਂਰਂ —ਸਂਨੁਧਪਮਗਮਰਗੁਰ, ਮਪਨਸਂਰਂਗੁਂਸਂ, ਰਂਨਸਂਧਨੁਰਂ — ਨਸਂ— ।

ਨ਼ਸਰਗੁਰਸ, ਨ਼ਸਰਗਮਗਰਗੁਰਸ, ਨ਼ਸਰਗਮਪਗਮਰਗੁਰਸ, ਨ਼ਸਰਮਪਧਮਪਗਮਰਗੁਰਸ, ਨ਼ਸ
ਰਮਨੁਧਪਧ ਗਮਰਗੁਸ, ਨ਼ਸਰਗਮਪਨਸਂ ਨੁਧਪਮਗਮਰਗੁਰਸ, ਮਪਨਸਂਰਂਗੁਂਰਂਸਂਨੁਧਪਮਗਮਰਗੁਰਸ—
ਰਨ਼ਸਧ਼ਨੁ਼ਰ—ਨ਼ਸ— ।

ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	o				੩				×				੨			
੧	ਬੀ	ਤ	ਜੈ	ਹੈ	ਬੀ	ਤ	ਜੈ	ਹੈ	ਰਗ	ਮਪ	ਗਮ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰਸ
੨.	·	·	·	·	ਰਗ	ਮਪ	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਮ	ਰਗ	ਮਪ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰਸ
੩.	ਮਪ	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁਧ,	ਸੰਨੁ	ਧਪ,	ਨੁਧ	ਪਮ,	ਧਪ	ਮਗ,	ਰਗ	ਮਪ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਰਗੁ	ਰਸ
੪.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਰਰ	ਸ,ਰ	ਰਸ	ਨ਼ਸ,	ਧਧ	ਪ,ਧ	ਧਪ	ਮਪ
	ਰੰਰ	ਸੰ.ਰ	ਰੰਸੰ	ਨਸੰ,	ਮੰਮੰ	ਗੰ,ਮੰ	ਮੰਗੰ	ਰੰਗੁੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਰਗ	ਮਪ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰਸ
੫.	·	·	·	·	ਸਰ	ਸਸ,	ਰਗੁ	ਰਰ,	ਗਮ	ਗਗ,	ਮਪ	ਮਮ,	ਪਧ	ਪਪ,	ਨਸੰ	ਨਨ
	ਸੰਰੰ	ਸੰਸੰ,	ਰੰਗੁੰ	ਰੰਰੰ,	ਪੰਪੰ	ਗੰਮੰ	ਰੰਗੁੰ	ਰੰਰੰ	ਸੰਸੰ	ਨੁਨੁ	ਧਧ	ਪਪ	ਮਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰਸ
੬.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਨ਼ਸ	ਰਗੁ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਗ	ਮਗ	ਰਗੁ	ਰਸ
	ਨ਼ਸ	ਰਗ	ਮਪ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਗ	ਮਪ	ਨੁਧ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਗ	ਮਪ
	ਨਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਮ	ਰੰਗੁ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਗ	ਮਪ	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਰਾ	ਮ	ਭਗ	ਤ	ਹੀ	ਏ	ਆ	ਨ	ਨਸੰ	ਧਨੁ	ਰੰਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰਸ
੨.	·	·	·	·	ਨਸੰ	ਰੰਗੁੰ	ਰੰਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰਗੰ	ਮੰਗੰ	ਰੰਗੁੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਰਗੁ	ਰਸ
੩.	ਨਸੰ	ਧਨੁ	ਰੰਰੰ	ਸੰਸੰ	ਧਨੁ	ਰੰਰੰ	ਸੰਸੰ	ਧਨੁ	ਸੰਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਮ	ਰਗ	ਮਮ	ਰਗੁ	ਰਸ
੪.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਨਸੰ	ਰੰਗੁੰ	ਰੰਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰਗੰ	ਮੰਗੰ	ਰੰਗੁੰ	ਰੰਸੰ
	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਪਨ	ਸੰਨੁ	ਧਪ	ਗਮ	ਰਗ	ਮਮ	ਰਗੁ	ਰਸ,	ਮਪ	ਨਸੰ	ਰੰਗੁੰ	ਰੰਸੰ
੫	·	·	·	·	ਸੰਨ	ਧਪ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰਸ,	ਰੰਰੰ	ਸੰਨੁ	ਧਪ	ਮਪ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰਸ,
	ਪੰਪੰ	ਗੰਮੰ	ਰੰਗੁੰ	ਰੰਸੰ	ਨਸੰ	ਧਨੁ	ਰੰਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰਸ,	ਮਪ	ਨਸੰ	ਰੰਗੁੰ	ਰੰਸੰ
੬.	ਗਮ	ਪਧ	ਮਪ	ਨਸੰ	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਧਨੁ	ਰੰਸੰ	ਰੰਗੁੰ	ਰੰ,ਸੰ	ਰੰਸੰ,	ਨਸੰ	ਨੁ,ਧ	ਨੁਧ,	ਪਧ	ਪ,ਮ
	ਪਮ,	ਗਮ	ਗ,ਰ	ਗੁਰ,	ਸਰ	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਧ	ਮਪ	ਸੰ	ਪਧ	ਮਪ	ਸੰ,	ਪਧ	ਮਪ	ਸੰ

੧. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਬੀਤ ਜੈ ਹੈ ਬੀਤ ਜੈ ਹੈ ਜਨਮੁ ਅਕਾਜ ਰੇ ॥
ਨਿਸ ਦਿਨ ਸੁਨਿ ਕੈ ਪੁਰਾਨ ਸਮਝਤ ਨਹ ਰੇ ਅਜਾਨ ॥
ਕਾਲ ਤਉ ਪਹੂਚਿਓ ਆਨਿ ਕਹਾ ਜੈ ਹੈ ਭਾਜਿ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਸਥਿਰੁ ਜੋ ਮਾਨਿਓ ਦੇਹ ਸੋ ਤਉ ਤੇਰਉ ਹੋਇ ਹੈ ਖੇਹ ॥
ਕਿਉ ਨ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਲੇਹ ਮੂਰਖ ਨਿਲਾਜ ਰੇ ॥ ੧ ॥
ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਹੀਏ ਆਨਿ ਛਾਡਿ ਦੇ ਤੈ ਮਨ ਕੋ ਮਾਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਜਨ ਇਹ ਬਖਾਨ ਜਗ ਮੈ ਬਿਰਾਜ ਰੇ ॥ ੨ ॥

(ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੩੫੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਗ				ਗ		ਗ	
ਸ	ਨ਼	ਸ	ਰ	ਸਨ਼	ਸ	ਧ਼	ਨ਼	ਰ	ਰ	ਗ	ਮਪ	ਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ਬੀ	ਤ	ਜੈ	ਹੈ	ਬੀऽ	ਤ	ਜੈ	ਹੈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਅऽ	ਕਾ	ऽਜ	ਰੇऽ	ऽ
ਸ															
ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਨ਼ਸ	ਰਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਪ਼	ਪ਼	ਰ	ਰ	ਗ਼ਰ	ਗ	ਮ	ਪ
ਨਿ	ਸ	ਦਿ	ਨ	ਸੁਨ	ਕੇਪੁ	ਰਾ	ਨ	ਸਮ	ਝਤ	ਨ	ਹ	ਰੇऽ	ਅ	ਜਾ	ਨ
								ਗ				ਗ		ਗ	
ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪਧ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ਕਾ	ਲ	ਤਓ	ਪऽ	ਹੂ	ਚਿਓ	ਆ	ਨ	ਕ	ਹਾ	ਜੈ	ਹੈ	ਭਾ	ऽਜ	ਰੇऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਗੁਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂਨ	ਸਂ	ਸਂ
ਅਸ	ਥਿ	ਰ	ਜੋ	ਮਾ	ਨਿਓ	ਦੇ	ਹ	ਸੋऽ	ਤਉ	ਤੇ	ਰਉ	ਹੋਇ	ਹੈऽ	ਖੇ	ਹ
										ਮ		ਗ			
ਪ	ਸਂ	ਨੁ	ਨੁ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਧ	ਧ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗੁ	ਰ	—
ਕ੍ਰਿਉ	ਨ	ਹਰਿ	ਕੋ	ਨਾऽ	ਮ	ਲੇ	ਹ	ਮੂ	ਰ	ਖ	ਨਿ	ਲਾ	ऽਜ	ਰੇ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਓ।

ਨੋਟ—ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਟਿਯੂਨ ਨੰ: ੭ ਤੇ ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਲਿਖੀ ਹੈ।

੨. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥
ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ ੧ ॥
ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥
ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ਜਰਾ ਜਨਾਵੈ ॥
ਤਬ ਤੇਰੀ ਓਕ ਕੋਈ ਪਾਨੀਓ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨ ॥
ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀ ਤੇਰਾ ॥
ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਜਪਹਿ ਸਵੇਰਾ ॥ ੩ ।

(ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੫੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
		ਨ਼.		ਗ				ਮ				ਗ			
ਸ	(ਸ)	ਧ਼	ਨ਼	ਰ	ਗੁ	ਰ	—	ਗ	ਗ	ਮ	(ਮ)	ਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ਮ	ਨ	ਮੇ	ਰੇ	ਭੂ	ऽ	ਲੇ	ऽ	ਕ	ਪ	ਟ	ਨ	ਕੀ	ऽऽ	ਜੈऽ	ऽ

ਸ				ਗ				ਸ				ਗ			
ਨ਼	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਧਪ	ਮ	ਪਧ	ਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ਅੰ	ऽ	ਤ	ਨਿ	ਬੇ	ਰਾ	ਤੇ	ਰੇ	ਜੀ	ਆ	ਪਹਿ	ऽऽ	ਲੀ	ऽऽ	ਜੈऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

		ਸਂ						ਗਂ				ਸਂ			
ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਰਂਗੁਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਤਂ	ਨ	ਸਂ	—
ਬ	ਹੁ	ਪ	ਰ	ਪੰ	ਚ	ਕ	ਰ	ਪ	ਰऽ	ਧ	ਨ	ਲਿਆ	ऽ	ਵੈ	ऽ

ਪ											ਪ	ਮ			
ਸਂ	ਸਂ	ਨੁ	—	ਧ	—	ਮ	ਪ	ਨੁ	—	ਧ	ਮ	ਰ	ਗੁ	ਰ	—
ਸੁ	ਤ	ਦਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਪਹਿ	ऽ	ਆ	ऽ	ਨ	ਲੁ	ਟਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ (ਬਾਗੇਸ੍ਰੀ ਅੰਗ), ਤ੍ਰਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਭੁਜ ਬਲ ਬੀਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ॥
ਗਰਤ ਪਰਤ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਅੰਗੁਰੀਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸ੍ਰਵਨਿ ਨ ਸੁਰਤਿ ਨੈਨ ਸੁੰਦਰ ਨਹੀ ॥
ਆਰਤ ਦੁਆਰਿ ਰਟਨ ਪਿੰਗੁਰੀਆ ॥ ੧ ॥
ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ਕਰੁਣਾਮੈ ਸਾਜਨ ਮੀਤ ਪਿਤਾ ਮਹਤਰੀਆ ॥
ਚਰਨ ਕਵਲ ਹਿਰਦੈ ਗਹਿ ਨਾਨਕ ਭੈ ਸਾਗਰ ਸੰਤ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਆ ॥ ੨ ॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੩)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
					ਰ		ਸ								
	ਗੁਰ	ਰ	ਰ	ਗੁ	ਸ	ਰ	ਨ਼	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ਼ਸ	ਰਸ	ਨੁ਼	ਧ਼
	ਗਰ	ਤ	ਪ	ਰ	ਤ	ਗ	ਹਿ	ਲੇ	ऽ	ਹੁ	ਅੰ	ਗੁऽ	ਰੀऽ	ਆ	ऽ
—	ਰਗ	ਗ	ਗ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਗਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ऽ,	ਭੁਜ	ਬ	ਲ	ਬੀ	ऽ	ਰ	ਬ੍ਰ	ਹ	ਮ	ਸੁ	ਖ	ਸਾऽ	ऽऽ	ਗऽ	ਰ

ਸ
ऽ ਗਰਤ...

ਅੰਤਰਾ

								ਨ							
	ਮ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸਂ
	ਸ੍ਰਵ	ਨ	ਨ	ਸੁ	ਰ	ਤ	ऽ	ਨੈ	ऽ	ਨ	ਸੁੰ	ਦ	ਰ	ਨ	ਹੀ
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨੁਧ	ਪਧ	ਗ	ਮ	ਰਗ	ਮਪ	ਗਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ऽ,	ਆ	ਰ	ਤ	ਦੁਆ	ऽ	ਰऽ	ऽऽ	ਰ	ਟ	ਤऽ	ਪਿੰऽ	ਗੁऽ	ਰੀऽ	ਆऽ	ऽ

ਸ
ऽ ਗਰਤ... ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ਨੋਟ—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ।

੪. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ (ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸੁਣਹੁ ਬਿਨੰਤੀ ਠਾਕੁਰ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਤੇਰੇ ਧਾਰੇ ॥
ਰਾਖੁ ਪੈਜ ਨਾਮ ਅਪੁਨੇ ਕੀ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨਹਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥
ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਹਮ ਥਾਰੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਸਮਰਥ ਸੁਆਮੀ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਸਵਾਰੇ ॥
ਪਹਿਰਿ ਸਿਰਪਾਉ ਸੇਵਕ ਜਨ ਮੇਲੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ॥ ੨ ॥

(ਸੋਰਠ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੩੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਗ						ਸ		ਗ						ਮ	
ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਸ	(ਸ)	ਧੁ	ਨੁ	ਰ	—	ਰ	ਰ	ਰਗ	ਮਪ	ਗ	ਮ
ਪ੍ਰ	ਭ	ਜੀ	ਉ	ਖ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਕ	ਰ	ਪਿਆ	ऽऽ	ਰੇ	ऽ
ਗ															
ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਧਨੁ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮਗ਼	ਰਗੁ	ਰ	ਸ
ਬੁ	ਰੇ	ऽ	ਭ	ਲੇऽ	ऽऽ	ਹ	ਮ	ਥਾऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ				ਸਂ											
ਗ	ਮ	ਨੁ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁ	ਧ
ਸੁ	ਣਹੁ	ऽ	ਬਿ	ਨੰ	ऽ	ਤੀ	ऽ	ਠਾ	ऽ	ਕੁ	ਰ	ਮੇऽ	ऽऽ	ਰੇ	ऽ
ਨ	ਸਂ	ਰਂਗਂ	ਮਂਗਂ	ਰਂ	ਗੁਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਰਗੁ	ਰ	ਸ
ਜੀ	ਅ	ऽऽ	ਜੰऽ	ऽ	ਤ	ਤੇ	ਰੇ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ (ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ), ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਅਗਨਿ ਜਰਤ ਜਲ ਬੂਡਤ ਸਰਪ ਗ੍ਰਸਹਿ, ਸਸਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਰੋਮ ਰੋਮ ਕਰਿ ਘਾਤ ਹੈ ॥
ਬਿਰਥਾ ਅਨੇਕ ਅਪਦਾ ਅਧੀਨ ਦੀਨ ਗਤਿ, ਗ੍ਰੀਖਮ ਔਸੀਤ ਬਰਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਪ੍ਰਾਤ ਹੈ ॥
ਗੋ ਦ੍ਵਿਜ ਬਧੂ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਬੰਸ਼ ਬਧਿ ਕੋਟਿ ਹਤਯਾ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਨੇਕ ਦੂਖ ਦੋਖ ਬਸਿ ਗਾਤ ਹੈ ॥
ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋਰਿ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰ ਸੋਧਿ,ਪੀਯ ਕੇ ਬਿਛੋਹ ਪਲ ਏਕ ਨ ਪੁਜਾਤ ਹੈ ।੫੩੨।

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
					ਰ										
			ਗਰ	ਗ	ਸ	—	ਨ਼ਧ਼	ਸ	ਸ	—	—	—	—	—	—
			ਪੀS	ਯ	ਕੇ	S	ਬਿS	ਛੋ	ਹ	S	S	S	S	S	S
				ਗ											
—	—	ਸ	ਸ	ਤ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਗੁ
*	*	ਪ	ਲ	ਏ	ਕ	ਨ	ਪੁ	ਜਾ	S	S	ਤ	ਹੈ	S	S	S
ਰ਼	—	—													
S	S	S													

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਨ਼	ਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ
ਅ	ਗ	ਨ	ਜ	ਰ	ਤ	ਜ	ਲ	ਬੂ	ਡ	ਤ	ਸ	ਰ	ਪ	ਗੂ	ਸਹਿ
ਗਂ															
ਰਂ	ਗੁਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗੁ
ਸ	Sਸ	ਤੂ	ਅ	ਨੇS	ਕS	ਰੇ	ਮ	ਰੇ	ਮ	ਕ	ਰ	ਘਾ	S	S	ਤ
ਰ	—	—													
ਹੈ	S	S													

ਪੀਯ... ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਲੀ ਤੁਕ ਭੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੬. **ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ** (ਬਾਗੇਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ), **ਇਕਤਾਲਾ** (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਰਾਮ ਸਿਮਰ ਰਾਮ ਸਿਮਰ ਇਹੈ ਤੇਰੈ ਕਾਜਿ ਹੈ ॥
ਮਾਇਆ ਕੋ ਸੰਗੁ ਤਿਆਗਿ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਕੀ ਸਰਨਿ ਲਾਗ ॥
ਜਗਤ ਸੁਖ ਮਾਨੁ ਮਿਥਿਆ ਝੂਠੋ ਸਭ ਸਾਜੁ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੁਪਨੇ ਜਿਉ ਧਨੁ ਪਛਾਨੁ ਕਾਹੇ ਪਰ ਕਰਤ ਮਾਨੁ ॥
ਬਾਰੂ ਕੀ ਭੀਤ ਜੈਸੇ ਬਸੁਧਾ ਕੋ ਰਾਜ ਹੈ ॥ ੧ ॥
ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਹਤ ਬਾਤ ਬਿਨਸਿ ਜੈ ਹੈ ਤੇਰੋ ਗਾਤ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਕਰਿ ਗਇਓ ਕਾਲੁ ਤੈਸੇ ਜਾਤੁ ਆਜੁ ਹੈ ॥ ੨ ॥

(ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੩੫੨)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਗ											
ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨ਼	ਸ	ਨ਼ਸ	ਰਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਪ਼	ਪ਼
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਰਾऽ	ऽऽ	ਮ	ਸਿ	ਮ	ਰ
			ਮ								
ਪ਼	ਰ	—	ਗ	—	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ
ਇ	ਹੈ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਰੈ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ਜ	ਹੈ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਨੁ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਮਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ਕੰ	ऽ	ਸੰ	ऽ	ਗ	ਤਿਆ	ऽ	ਗ
ਨ				ਨੁ							
ਸਂ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਧ	ਨੁ	ਰਂ	ਗੁਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਪ੍ਰ	ਭ	ਜੂऽ	ऽऽ	ਕੀ	ऽ	ਸ	ਰ	ਨ	ਲਾ	ऽ	ਗ
ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਧ
ਜ	ਗ	ਤ	ਸੁ	ऽ	ਖ	ਮਾ	ऽ	ਨऽ	ਮਿ	ਥਿ	ਆ
ਪ											
ਮ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ
ਝੂ	ऽ	ਠੋ	ਸ	ऽ	ਭ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਜ	ਹੈ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਬੀਤ ਜੈ ਹੈ ਬੀਤ ਜੈ ਹੈ ਜਨਮੁ ਅਕਾਜ ਰੇ ॥

ਨੋਟ—ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨੰ: ੧ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ।

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਗ											
ਰ	—	ਗ	ਮਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਧ਼	ਨੁ
ਬੀ	ऽ	ਤ	ਜੈऽ	ਹੈ	ऽ	ਬੀ	ऽ	ਤ	ਜੈ	ਹੈ	ऽ
ਗ											
ਰ	ਗ	—	ਮ	ਨੁ	ਧਪ	ਮ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—
ਜ	ਨ	ऽ	ਮ	ऽ	ਅऽ	ਕਾ	ऽ	ਜ	ਰੇ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਨਿ	ऽ	ਸ	ਦਿ	ਨ	ऽ	ਸੁਨ	ਕੈ	ਪੁ	ਰਾ	ऽ	ਨ
ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਧ
ਸਮ	ਝ	ਤ	ਨ	ਹ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਅऽ	ਜਾ	ऽ	ਨ
ਗਂ			ਗਂ								
ਰਂ	—	ਰਂ	ਰਂ	ਗੁਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਰਂਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਕਾ	ऽ	ਲ	ਤਉ	ऽ	ਪ	ਹੂ	ऽ	ਚਿਓ	ਆ	ऽ	ਨ
ਮ	ਗ	—	ਮ	ਨੁ	ਧਪ	ਮ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—
ਕ	ਹਾ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਹੈऽ	ਭਾ	ऽ	ਜ	ਰੇ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਨੈਹਰ ਕੁਆਰਿ ਕੰਨਿਆਂ ਲਾਡਲੀ ਕੈ ਮਾਨੀਅਤ,
ਬਿਆਹੇ ਸਸੁਰਾਰ ਜਾਇ ਗੁਨਨ ਕੈ ਮਾਨੀਐ ॥
ਬਨਜ ਬਿਉਹਾਰ ਲਗਿ ਜਾਤ ਹੈ ਬਿਦੇਸਿ ਪ੍ਰਾਨੀ,
ਕਹੀਐ ਸਪੂਤੁ ਲਾਭ ਲਭਤ ਕੈ ਆਨੀਐ ॥
ਜੈਸੇ ਤਉ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਸਮੈ ਪਰ ਦਲ ਮੈ ਅਕੇਲੋ ਜਾਇ,
ਜੀਤਿ ਆਵੈ ਸੋਈ ਸੂਰੋ ਸੁਭਟ ਬਖਾਨੀਐ ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਪਾਇ ਚਰਨਿ ਸਰਨਿ ਗੁਰ,
ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਲੈ ਗੁਰ ਦੁਆਰਿ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ॥੮੪॥੧੧੮॥

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×		੭			੦		੩		
ਗ									
ਰ	ਰ	ਗਰ	ਗ	ਪ	ਮ	ਗਰ	ਗੁ	ਸ	ਸ
ਮਾ	ਨ	ਸऽ	ऽ	ਜ	ਨ	ਮऽ	ਪਾ	ऽ	ਇ
ਸ		ਗ							
ਨ਼	ਸ	ਰ	ਗੁ	ਰਸ	ਰ	ਨੁ਼	ਧ਼	ਪ਼	ਪ਼
ਚ	ਰ	ਨ	ऽ	ਸऽ	ਰ	ਨ	ਗੁ	ऽ	ਰ

		ਗ							
ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ
ਸਾ	ਧ	ਸੰ	ऽ	ਗ	ਮਿ	ਲੈ	ਗੁ	ऽ	ਰ
ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਸ	—
ਦੁਆ	ਰ	ਪ	ਹਿ	ऽ	ਚਾ	ਨੀऽ	ਐ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਨੈ	ਹ	ਰ	ऽ	ਕੁ	ਆਂ	ਰੀ	ਕੰ	ऽ	ਨਿਆ
ਸਂ		ਗਂ			ਨ				
ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਰਂਗੁਂ	ਰਂਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਲਾ	ਡਿ	ਲੀ	ऽऽ	ਕੈऽ	ਮਾ	ਨੀ	ਅ	ऽ	ਤ
ਗ					ਸਂ		ਨ		
ਮ	ਰ	ਮ	ਪ	ਮਪ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਬਿਆ	ऽ	ਹੇ	ऽ	ਸਮੁ	ਰਾ	ਰ	ਜਾ	ऽ	ਇ
ਸਂ	ਨੁ	ਧਪ	ਧਮ	ਪ	ਸਂਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਗ	ਸ
ਗੁ	ਨ	ਨऽ	ऽऽ	ਕੈ	ਮਾऽ	ਨੀऽ	ਐऽ	ऽऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਪੜਤਾਲ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰੇ ਮਨ ਕਉਨ ਗਤਿ ਹੋਇ ਹੈ ਤੇਰੀ ॥
ਇਹ ਜਗ ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੋ ਤਉ ਨਹੀ ਸੁਨਿਓ ਕਾਨ ॥
ਬਿਖਿਅਨ ਸਿਉ ਅਤਿ ਲੁਭਾਨਿ ਮਤਿ ਨਾਹਿਨ ਫੇਰੀ ॥੧॥
ਮਾਨਸ ਕੋ ਜਨਮ ਲੀਨ ਸਿਮਰਨੁ ਨਹ ਨਿਮਖ ਕੀਨ
ਦਾਰਾ ਸੁਖ ਭਇਓ ਦੀਨ ਪਗਹੁ ਪਰੀ ਬੇਰੀ ॥
ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਹਿ ਪੁਕਾਰਿ ਸੁਪਨੈ ਜਿਉ ਜਗੁ ਪਸਾਰਿ ॥
ਸਿਮਰਤ ਨਹ ਕਿਉ ਮੁਰਾਰਿ ਮਾਇਆ ਜਾ ਕੀ ਚੇਰੀ ॥੨॥

(ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੩੫੨)

ਅਸਥਾਈ

×		0		੨		0		੩		੪	
ਗ						ਮ					
ਰ	—	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—	ਸ
ਰੇ	ऽ	ऽ	ਮ	ऽ	ਨ	ਕਉ	ऽ	ਨ	ਗ	ऽ	ਤ

ਰ											ਸ
ਗ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਮਪ	ਧਨ੍ਹ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਗ੍ਹ	ਰ ਨ੍ਹਸ
ਗ	ਤ	ऽ	ਹੇ	ਇ	ਹੈ	ਤੇऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਗੀऽ	ऽऽ	ऽऽऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਇ	ਹ	ऽ	ਜ	ਗ	ਮੈਂ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਮ
						ਸਂ					
ਨ	—	—	ਸਂ	—	ਸਂਰਂ	ਨ੍ਹ	ਨ੍ਹ	ਧ	ਨ੍ਹ	ਪ	ਪ
ਸੋ	ऽ	ऽ	ਤਉ	ऽ	ਨਹੀ	ਸੁ	ਨਿ	ਓ	ਕਾ	ऽ	ਨ

ਇਕਤਾਲਾ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

ਪ	ਪ	—	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਧਨ੍ਹ	ਧ	ਪ	—	ਪ
ਬਿ	ਖਿ	ऽ	ਅऽ	ਨ	ਸਿਓ	ਅ	ਤਿऽ	ਲੁ	ਭਾ	ऽ	ਨ
ਮ											
ਗ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਮਪ	ਧਨ੍ਹ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਗ੍ਹ	ਰਸ
ਮ	ਤ	ऽ	ਨਾ	ਹਿ	ਨ	ਫੇऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਗੀऽ	ऽऽ	ऽऽ—ਅਸਥਾਈ, ਚਾਰ:

ਰੂਪਕ (ਚਾਰ: ਤਿਗੁਨ ਲਯ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨
ਮ	—	—	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਸੰ
ਮਾ	ऽ	ऽ	ਨ	ਸ	ਕੋ	ऽ	ਜ	ਨ	ਮ	ਲੀ	ऽ	ਨ
ਨ	—	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨ੍ਹ	ਧ	ਪ
ਸਿ	ऽ	ਮ	ਰ	ਨ	ਤ	ਹ	ਨਿ	ਮ	ਖऽ	ਕੀ	ऽ	ਨ

ਇਕਤਾਲਾ (ਚੌਗੁਨ ਲਯ)

×		੨									
ਮ									ਗ		ਰ
ਗ	ਗ	—	ਮ	—	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ .	ਰ	ਗੁ	ਸ
ਦਾਂ	ਰਾ	ऽ	ਸੁ	ऽ	ਖ	ਭ	ਇਓ	ऽ	ਦੀ	ऽ	ਨ
ਨ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ੍ਹਧ	ਪਮ	ਗਰਸ
ਪ	ਗਹੁ	ऽ	ਧ	ਰੀ	ऽ	ਬੇऽ	ऽ	ऽ	ਗੀऽ	ऽऽ	ऽऽऽ —ਅਸ: ਚਾਰ:

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਚਾਰ: ਚੌਗੁਨ ਲਯ)

×				੨				੦				੩			
								ਗ							
ਮ	—	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਗੁਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	ਸਂ	—
ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ	ਕ	ਜ	ਨ	ਕ	ਹਿ	ऽ	ਪੁ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ऽ

ਸਂ	ਸਂ	ਨ਼	—	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਧ	ਧ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗੁ	ਰ	—
ਸੁ	ਪ	S	S	ਨS	S	ਜਿ	ਉ	ਜ	ਗ	S	ਪ	ਸਾ	S	ਰ	S

ਇਕਤਾਲਾ (ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ)

×		੦									
ਗ											
ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨ਼	ਸ	ਨ਼	—	ਧ	ਪ	—	ਪ
ਸਿ	ਮ	S	ਰ	ਤ	ਨਹਿ	ਕਿਉ	S	ਮੁ	ਰਾ	S	ਰ
ਨ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ਼ਧ	ਪਮ	ਗਰਸ
ਮਾ	ਇਆ	S	ਜਾ	S	ਕੀ	ਚੇS	S	S	ਗੇS	SS	SSS—ਅਸ: ਚਾਰ:

ਨੋਟ—ਪੜਤਾਲ ਜਾਂ ਧ੍ਰੁਪਦ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਯ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਅਸਥਾਈ ਦੀ ਲਯ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਬਾਕੀ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਲਯ—ਦੂਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਜਾਂ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਸ੍ਵਰ ਰਚਨਾ ਕ:)

੧੦. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, 'ਗੁਲਦਸਤਾ', ਤਾਲ ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰਾਮ ਭਜੁ ਰਾਮ ਭਜੁ ਜਨਮੁ ਸਿਰਾਤੁ ਹੈ ॥
ਕਹਉ ਕਹਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਮਝਤ ਨਹ ਕਿਉ ਗਵਾਰ ॥
ਬਿਨਸਤ ਨਹ ਲਗੈ ਬਾਰ ਓਰੇ ਸਮ ਗਾਤੁ ਹੈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਗਲ ਭਰਮ ਡਾਰਿ ਦੇਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਕੋ ਨਾਮੁ ਲੇਹ ॥
ਅੰਤਿ ਬਾਰ ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ ਇਹੈ ਏਕ ਜਾਤੁ ਹੈ ॥੧॥
ਬਿਖਿਆ ਬਿਖ ਜਿਉ ਬਿਸਾਰਿ ਪ੍ਰਭ ਕੌ ਜਸੁ ਹੀਏ ਧਾਰ ॥
ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਹਿ ਪੁਕਾਰ ਅਉਸਰੁ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ॥੨॥

(ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੩੫੨)

ਅਸਥਾਈ

×					੨		੦			੩			
										ਗ			ਸ
										ਰ	(ਸ)	—	ਧ਼ਨ਼
										ਰਾ	ਮ	S	ਭਜ
ਗ			ਗ		ਮ		ਗ			ਸ			
ਰ	—	ਗਰ	ਰਗ	ਮਪ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਨ਼	ਸ	ਰਗੁ	ਗਸ
ਰਾ	S	SS	ਮS	SS	ਭ	S	ਜ	S	S,	S	S	ਜS	ਨS
	ਸ		ਗ							ਸ			
ਰ	ਨ਼	ਧ਼ਪ਼	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ	ਰ	(ਸ)	—	ਧ਼ਨ਼
ਮ	S	Sਸਿ	ਰਾ	S	S	ਤ	ਹੈS	SS	S	ਰਾ	ਮ	S	ਭਗ—ਰਾਮ...

ਅੰਤਰਾ—ਰਾਗ ਦੇਸ, ਇਕਤਾਲਾ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ)

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਮ	ਮ	—	ਪ	ਨ	—̣	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਕ	ਹਉ	ऽ	ਕ	ਹਾ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ਬ
			ਸੰ								
ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਸ
ਸਮ	ਝ	ਤ	ਨਹ	ऽ	ऽ	ਕਿਉ	ऽ	ਗ	ਵਾऽ	ऽ	ਰ—ਦੁਬਾਰਾ ਗਾਓ...

ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ

								ਸ			
ਪ̣	ਨ̣	—	ਸ	—	ਰ	ਗਰ	ਗ	ਨ̣	ਸ	—	ਸ
ਬਿਨ	ਸ	ऽ	ਤ	ऽ	ਨ	ਲऽ	ਗੇ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਰ
ਮ											
ਰ	ਮ	—	ਪ	—	ਧ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਸ
ਓ	ਰੇ	ऽ	ਸ	ऽ	ਮ	ਗਾऽ	ऽ	ਤ	ਹੈऽ	ऽ	ऽ
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ̣	ਨ̣	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ̣	ਨ̣
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਭ	ऽ	ਜ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਭ	ऽ	ਜ—ਅਗੋਂ ਅਸ:ਧਮਾਰ

ਰਾਗ ਖਮਾਜ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ)

×				੨				੦				੩			
											ਮ				
											ਗ	ਮ	ਪਧਨ	ਸੰ	ਨ
											ਸਗ	ਲ	ਭਰऽ	ऽ	ਮ
ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ̣	ਧ	ਪ	ਮ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਡਾ	ऽ	ऽ	ਰ	ਦੇ	ਹ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਗੋ	ऽ	ਬਿੰ	ਦ	ਕੋ
ਸੰ											ਨ			ਮ	
ਨ̣	—	ਨ̣	ਧਪ	ਧ	—	—	ਪ	—	—	—	ਸੰ	ਨ̣	ਪ	ਗ	ਮ
ਨਾ	ऽ	ਮ	ਲੇਹ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਅੰ	ਤ	ਬਾ	ऽ	ਰ

ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ

ਗ	—	—	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	—	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ
ਸੰ	ऽ	ऽ	ਗ	ਤੇ	ऽ	ਰੋ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਇ	ਹੈ	ਏ	ऽ	ਕ
ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਨ̣	—	ਪ	—	ਮ	ਗ	—	ਸ	(ਸ)	ਨ̣	ਧ̣	ਨ̣
ਜ਼ਾ	ऽ	ऽ	ਤ	ਹੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ਮ	ਭ	ऽ	ਗ

—ਅਸ: ਧਮਾਰ

ਰਾਗ ਕਲਾਵਤੀ, ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਦੁਗੁਨ)

⊕			੧		੨					੧		੨	
ਪ							ਧ						
ਗ	ਪ	—	ਧਨ੍ਹ	—	ਧ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਬਿਖਿ	ਆ	ऽ	ਬਿऽ	ऽ	ਖ	ऽ	ਜਿਓ	ऽ	ਬਿ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਰ
	ਸਂ						ਪ						
ਧ	ਨ੍ਹ	—	ਧ	—	ਪ	—	ਗ	ਪ	—	ਗ	—	ਸ	ਸ
ਪ੍ਰਭ	ਕੋ	ऽ	ਜ	ऽ	ਸ	ऽ	ਹੀ	ਏ	ऽ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ਰ ਦੁਬਾਰਾ

ਰਾਗ ਰਾਗੇਸ਼੍ਵਰੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਰੂਪਕ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਜਾਂ ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ)

×		੨									
ਸ	ਸ	ਰ	ਨ੍ਹ਼	ਧ਼	ਨ੍ਹ਼	ਸ	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਸ
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਜ	ऽ	ਨ	ਕ	ਹਿ	ਪ੍ਰ	ਕਾ	ऽ	ਰ
ਗ											
ਮ	ਧ	—	ਸਂ	—	ਨ੍ਹ	ਧ	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—
ਅਉ	ਸ	ऽ	ਰ	ऽ	ਬਿ	ਹਾ	ऽ	ਤ	ਹੈ	ऽ	ऽ —ਦੁਬਾਰਾ
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ਼	ਨ੍ਹ਼	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ਼	ਨ੍ਹ਼
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਭ	ऽ	ਜ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਭ	ऽ	ਜ —ਅਸ: ਧਮਾਰ

ਨੋਟ—ਪੜਤਾਲ ਜਾਂ ਗੁਲਦਸਤਾ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘਟ ਦੋ-ਦੋ ਵਾਰ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ। ਇਸ ਗੁਲਦਸਤੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਰਾਗ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਦੇ ਹੀ ਲਏ ਹਨ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

—ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

ਰਾਗ ਤਿਲਕਕਾਮੋਦ

ਵਾਦੀ —ਸ	ਠਾਟ—ਖਮਾਜ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ —ਪ	ਜਾਤੀ—ਓੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼— ਰ ਪ, ਧ ਮ, ਤੇ ਗ ਸ, ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਪ਼ ਨ਼ ਸ ਰ ਗ ਸ, ਰ ਮ ਪ ਧ, ਮ ਪ, ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ, ਨੁਧ ਪ ਮ ਗ, ਸ ਰ ਗ ਸ, ਜਾਂ ਸਂ ਪ, ਧ ਮ ਗ, ਸਰ ਗਸ।

ਪਕੜ—ਪ਼ ਨ਼ ਸ ਰ ਗ, ਸ; ਰ ਪ ਮ ਗ, ਸ ਰ ਗ, ਸ ਨ਼।

ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਆਧੁਨਿਕ ਰਾਗ ਹੀ ਕਹਾਂਗੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਉਲੇਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬਿਹਾਗ ਤੇ ਦੇਸ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਵੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਂ ਖਾੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਖੜਜ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਹੈ। ਪਰ ਕਈ ਗੁਣੀ ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਕੋਮਲ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਮ ਮਾਤਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭੀ ਅਵਰੋਹ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਵਕ੍ਰ ਰੂਪ ਵਿਚ : ਜਿਵੇਂ 'ਸਂ ਪ, ਨੁ ਧ ਪ, ਧ ਮ ਗ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਤੀਵਰ ਇਕ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਣ ਸੁਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਅਕਸਰ ਗਾਉਣ-ਬਜਾਉਣ ਸਮੇਂ ਤਾਨਾਂ ਇਸੇ ਸੁਰ ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—ਪ਼ ਨ਼ ਸ ਰ ਗ, ਸ - ਰ ਪ ਮ ਗ, ਸ ਰ ਗ, ਸਨ਼, ਜਾਂ ਪ਼ ਨ਼ ਸ ਰ, ਨ਼ ਸ, ਗ ਰ ਗ ਮ, ਰਪ ਮਗ, ਸਨ਼। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਨਿਖਾਦ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਇਸ ਵਿਚ ਬੜਾ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ "ਪ਼ ਨ਼ ਸ ਰ ਗ, ਸ; ਰ ਪ ਮ ਗ, ਸ ਨ਼" ਸੁਰ ਸਮੂਹ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਇਹ ਰਾਗ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ—"ਮ ਪ ਧ ਮ ਪ ਨ—ਸਂ। ਪ, ਮ ਰ ਮ ਪ ਨ—ਸਂ ਜਾਂ ਧ ਧ ਪ, ਮ ਰ ਮ ਪ ਨ—ਸਂ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜ ਹਨ, ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਪੰਚਮ ਦੀ ਵਕ੍ਰਤਾ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਨਿਖਾਦ ਅਕਸਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਂ—ਪ, ਧ ਮ ਗ, ਇੰਜ ਖੜਜ ਤੋਂ ਪੰਚਮ ਤਕ ਇਕ ਲੰਬੀ ਮੀਂਡ ਲਾਈਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਰ ਪ, ਧ-ਮ, ਤੇ ਗ ਸ, ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦੇਸ ਤੇ ਸੋਰਠ ਨਾਲ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਰਾਗ ਵਧੇਰੇ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਵਕ੍ਰ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਭਿੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਿਲਕਕਾਮੋਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਨੋਹਰ ਰਾਗ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਸੁਰ-ਰੂਪ ਵਕ੍ਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਕੁਝ ਕਠਿਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰਾਗ ਘੱਟ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਖਿਆਲ, ਟੱਪਾ, ਠੁਮਰੀ, ਗੀਤ-ਗਜ਼ਲ ਆਦਿ ਅਧਿਕ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ ਅਤੇ ਬਿਹਾਗ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਭੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਰਸਾਤਮਕ ਰਾਗ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਰ ਨ਼ ਪ ਗ
੧. ਨ਼ਸ, (ਸ) ਨ਼, ਪ਼ ਨ਼ ਸ, ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ, ਸ, ਰ ਮਗ, ਸਰਗ—ਰ, ਸਨ਼, ਸ—ਸਰਗ ਸਰਗ, ਰਸਨ਼,
ਗ ਨ਼
ਪ਼ਨ਼ਸ—ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ ਸਰਗ—ਰਸਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ—।

ਗ
੨. ਸਰਗ, ਸ—ਰਪਮਗਰਗ—ਰਸਨ਼, ਸ—ਸਨ਼ਪ਼ਨ਼, ਸਰਗਸਰਗ—ਸਨ਼. ਸ—ਸਰਗਸ ਰਮ—ਗ,
ਰਗ—ਸਨ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ, ਸਰਪਮਗਰਗ—ਸਨ਼, ਸ—ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ, ਸਰਮਗਰਗ—ਰਸਨ਼, ਪ਼ਧ਼ਮ਼ਪ਼ਨ਼,
ਸਰਗਸ—।

ਸ ਮ ਪ ਪ ਗ ਗ ਪ
੩. ਨ਼, ਸ ਰ ਮਪ—ਮ (ਪ) ਮਗ, ਸਰਗਸਰਪਮਗ, ਸਰਗਸਰਮਪਧ ਮਗ, ਸਰਪਮਗ, ਸਰਮਗ, ਸਰਗ
ਗ ਰ ਮ ਪ
ਰਗ—ਸਨ਼, ਸ—ਧ਼ਧ਼ਪ਼ਮ਼ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ, ਸਰਪਮਗਰਗ—ਸ। ਸਰਗ, ਸ ਰ ਮਪ—ਪਪਮਗਸਰਗ—
ਮ ਪ ਮ ਪ
ਰਸਨ਼, ਨ਼ਸਰਮਪ, ਧ ਮਪ—ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ, ਸ ਰ ਮਪ—ਧਧਪਮਪਧ—ਮਗ, ਸ ਰ ਮਪ, ਮਪਧਮਪ,
ਮ
ਰਮਪਧਮਪਧਮਗ, ਸਰਗ ਸ।

ਪ ਧ ਧ
੪. ਮ ਪਨ—ਸਂ, ਨਸਂ—(ਸਂ)—ਪ, ਧਮ ਪਨਸਂ—ਨਸਂ, ਪਨਸਂਰਂਨਸਂ—ਪ,—ਧਮਗ, ਸਰਮਪਧਮ,
ਧ ਧ
ਪਨ—ਸਂ, ਮਪਨ—ਸਂ, ਮਪਧਮ ਪਨ—ਸਂ—ਨਸਂ, ਧਧਪਮਪਨਸਂਰਂਨਸਂ, ਨਸਂਰਂਨਸਂ—(ਸਂ)—ਪ,
ਗ
ਧਮਗ, ਸਰਗ, ਸ—ਸਰਮਪਧਮਪਨ—ਸਂ, (ਸਂ)—ਪ, ਮਰਮਪਨ—ਸਂ, ਨਸਂ, (ਸਂ) ਨ, ਪਧਮਪਸਂ,
(ਸਂ)—ਪ, ਧਮਗ, ਸਰਗ ਸਰਗ—ਸ, ਨ਼ਸਰਮਪਧਮਪਨਸਂਰਂਨਸਂ—।

ਮ ਗਂ ਧ
੫. ਪਧਮਪ, ਰਮਪਨ—ਸਂ —ਰਂਗਂ—(ਸਂ)—ਨਸਂਰਂਨਸਂ—ਪ, ਧਮ ਪਸਂ—ਪਨਸਂਰਂਗਂ, ਸਂ ਰਂਮਂਗਂ,
ਸਂਰਂਗਂ—ਸਂ, ਨਸਂਰਂਸਂਨ, ਸਂ—ਪ, ਧਮਪਸਂ—ਪਧਮਪਸਂ—ਪ, ਧਮਗ, ਸਰਮਪਧਮਪਸਂ—ਧਧਪ,
ਮ ਧ
ਰਮਪਨ—ਸਂ—ਨਸਂ—ਪ, ਪਧਮ ਪਸਂਰਂਨ, ਸਂਰਂਗਂ, ਸਂਰਂਪਂਮਂਗਂ, ਸਂਰਂਗਂ—ਸਂ, ਪਨਸਂਰਂਸਂ—ਪ, ਧਮਗ,
ਗ
ਸਰਪਮਗਸ ਰਗ—ਸ, ਨ਼—ਪ਼, ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ ਸਰਮਪਧਮਪਨਸਂਰਂਨਸਂ—ਪ, ਧਮਗ, ਸਰਗ ਸਨ਼,
ਸ— ।

ਪ਼ਨ਼ਸਰਨ਼ਸ, ਪ਼ਨ਼ਸਰਗ ਸਰਗਸ – ਨ਼ਪ਼ਨ਼ਸਰਪਮਗ ਸਰਗਸ—ਨ਼ਸਰਮਪਮਗਰਸਰਗਸ—ਨ਼ਸਰਮਪਧਮਗ, ਸਰਗਸ, ਨ਼ਸਰਮਪਸਂ—ਪਧ ਪਮ ਗਰ ਸਰਗਸ—ਸਰ ਮਪ ਨਸਂ ਰਂਸਂ ਪਧ ਮਗ ਸਰਗਸ—ਨ਼ਸਰਮਪਨਸਂਰਂਗਂਸਂ—ਪਧ ਮਪ ਨਧ ਪਮਗ, ਸਰਗਸ—ਨ਼ਸਰਮਪਨਸਰਂ ਪਂਮਂਗਂਰਂਗਂਸਂ—ਪਧ ਮਗ, ਸਰਗਸ— ।

ਤਿਲਕਕਾਮੋਦ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦				੩				×				੨			
੧.	ਹ	ਮ	ਰਾ	ऽ	ਭ	ਰ	ਮ	ਗ	ਪ਼ਨ਼	ਸਰ	ਗਸ	ਰਪ	ਮਗ	ਸਰ	ਗਸ	ਨ਼ਸ
੨.	·	·	·	·	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਧ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਪਧ	ਰਮ	ਗਰ	ਪਮ	ਗਰ	ਗਸ
੩.	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਧ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਨਸਂ	ਪਸਂ	ਪਮ	ਗਰ	ਨ਼ਸ	ਗਰ	ਪਮ	ਗਰ	ਨ਼ਸ
੪.	· ਪਨ	· ਸਂਰਂ	· ਗਂਗਂ	· ਰਂਸਂ,	· ਪਨ	· ਸਂਰਂ	· ਨਸਂ	· ਪਧ	ਸਰ ਮਪ	ਮਪ ਨਸਂ	ਧਧ ਪਧ	ਪਮ, ਪਮ	ਮਪ ਗਰ	ਨਸਂ ਪਮ	ਰਂਰਂ ਗਰ	ਸਂਨ, ਗਸ
੫.	· ਪਧ	· ਮਗ	· ਸਰ	· ਗਸ,	· ਨ਼ਸ	· ਰਮ	· ਪਧ	· ਮਪ	ਪ਼ਨ਼ ਨਸਂ	ਸਰ ਰਂਗਂ	ਗਸ, ਸਂਰਂ	ਰਮ ਨਸਂ	ਪਧ ਪਧ	ਮਪ ਪਮ	ਨਸਂ ਗਰ	ਰਂਸਂ ਗਸ
੬.	· ਰਮ ਨਸਂ	· ਪਧ ਪਧ	· ਪਮ ਪਮ	· ਗਰ ਗਰ	· ਗਸ, ਗਸ,	· ਰਮ ਰਮ	· ਪਧ ਪਨ	· ਮਪ ਸਂਰਂ	ਪ਼ਨ਼ ਨਸਂ ਗਂਰਂ	ਸਰ ਪਧ ਗਂਸਂ	ਗਰ ਪਮ ਨਸਂ	ਗਸ, ਗਰ ਰਂਸਂ	ਰਪ ਗਸ, ਪਧ	ਮਗ ਰਮ ਪਮ	ਸਰ ਪਨ ਗਰ	ਗਸ, ਸਂਰਂ ਗਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਗੁਰ	ਕਿੰ	ਚ	ਤ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ऽ	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਸਂਨ	ਸਂਸਂ	ਪਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਨ਼ਸ
੨.	·	·	·	·	ਰਮ	ਪਧ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਗਂਰਂ	ਗਂਸਂ	ਨਸਂ	ਪਧ	ਪਮ	·ਗਰ	ਗਸ
੩.	ਰਮ	ਪਧ	ਮਪ	ਨਸਂ,	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਗਂਰਂ	ਨਸਂ	ਰਂਪਂ	ਮਂਗਂ	ਰਂਸਂ	ਨਸਂ	ਪਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਨ਼ਸ
੪.	·		·	·	·	·	·	·	ਧਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਗਸ,	ਰਮ	ਪਧ	ਮਪ	ਨਸ
	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਸਂਨ਼	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ,	ਰਮ	ਪਧ	ਮਪ	ਸਂ,	ਪਧ	ਮਪ	ਸਂ,	ਪਧ	ਮਪ	ਸਂ
੫.	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਗਂਰਂ	ਪਂਮਂ	ਗਂਰਂ	ਗਂਸਂ	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਸਂਨ਼	ਧਪ	ਧਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਗਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਤ,
	ਸਰ	ਮਮ,	ਰਮ	ਪਪ,	ਮਪ	ਨਨ,	ਪਨ	ਸਂਸਂ,	ਪਧ	ਮਪ	ਸਂ,	ਪਧ	ਮਪ	ਸਂ,	ਪਧ	ਮਪ
੬.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਪਨ਼	ਸਰ	ਨ਼,	ਗਤ	ਮਗ	ਸ,	ਰਮ	ਪਧ
	ਮ,	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਨ,	ਗਂਰਂ	ਮਂਗਂ	ਸਂ,	ਰਂਪਂ	ਮਂਗਂ	ਸਂਰਂ	ਗਂਸਂ.	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਰਂਰਂ
	ਸਂਨ਼	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਨ਼ਸ,	ਸਰ	ਮਪ	ਸਂ	ਸ,	ਸਰ	ਮਪ	ਸਂ	ਸ,	ਸਰ	ਮਪ	ਸਂ

੧. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦੁਇ ਦੁਇ ਲੋਚਨ ਪੇਖਾ ॥ ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਉਰ ਨ ਦੇਖਾ ॥
ਨੈਨ ਰਹੇ ਰੰਗੁ ਲਾਈ ॥ ਅਬ ਬੇਗਲ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ੧ ॥
ਹਮਰਾ ਭਰਮੁ ਗਇਆ ਭਉ ਭਾਗਾ ॥ ਜਬ ਰਾਮ ਨਾਮ ਚਿਤੁ ਲਾਗਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਬਾਜੀਗਰ ਡੰਕ ਬਜਾਈ ॥ ਸਭ ਖਲਕ ਤਮਾਸੇ ਆਈ ॥
ਬਾਜੀਗਰ ਸ੍ਵਾਂਗੁ ਸਕੇਲਾ ॥ ਅਪਨੇ ਰੰਗ ਰਵੈ ਅਕੇਲਾ ॥ ੨ ॥
ਕਥਨੀ ਕਹਿ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ਸਭ ਕਥਿ ਕਥਿ ਰਹੀ ਲੁਕਾਈ ॥
ਜਾ ਕਉ ਗੁਰਮੁਖ ਆਪਿ ਬੁਝਾਈ ॥ ਤਾ ਕੇ ਹਿਰਦੈ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥ ੩ ॥
ਗੁਰ ਕਿੰਚਤ ਕਿਰਪਾ ਕੀਨੀ ॥ ਸਭੁ ਤਨੁ ਮਨੁ ਦੇਹ ਹਰਿ ਲੀਨੀ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥ ਮਿਲਿਓ ਜਗਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੫੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਗ						ਸ								ਰ	
ਰ	ਗ'	ਰ	ਪ	ਮ	ਗਰ	ਨ਼	ਸ	ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਗਰ	ਗ	ਨ਼	ਸ
ਹ	ਮ	ਰਾ	ऽ	ਭ	ਰऽ	ਮ	ਗ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ਭਉ	ਭਾऽ	ऽ	ਗਾ	ऽ
ਮ				ਪ		ਪ		ਧ						ਰ	
ਰ	ਮ	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਸਂ	—	ਪ	ਧ	(ਮ)	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਨ਼	ਸ
ਜ	ऽ	ਬ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ऽ	ਨਾ	ਮ	ਚਿ	ਤ	ਲਾऽ	ऽ	ਗਾ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪਂ															
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	—	—	ਨ	—	ਸਂ	—
ਦੁ	ਇ	ਦੁ	ਇ	ਲੌ	ऽ	ਚ	ਨ	ਪੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਖਾਂ	ऽ	ऽ	ऽ
→ ਨੈ	ऽ	ਨ	ਰ	ਹੇ	ऽ	ਰੰ	ਗ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
						ਰਂ									
ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਰਂ	ਗਂਰਂ	ਗਂ	ਨ	ਸਂ	ਪ	ਧ	(ਮ)	—	ਗਰ	ਗ	ਸ	—
ਹਉ	ਹਰਿ	ਬਿ	ਨ	ਅਉ	ऽ	ਰ	ਨ	ਦੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਖਾऽ	ऽ	ऽ	ऽ ←
ਅਬ	ਬੈ	ਗ	ਲ	ਕਹ	ऽ	ਨ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈऽ	ऽ	ऽ	ऽ

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਭੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਨ ਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਨਿ ਬਿਚਾਰੋ ॥
ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਗਨਕਾ ਸੀ ਉਧਰੀ ਤਾ ਕੋ ਜਸੁ ਉਰਧਾਰੋ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਟਲ ਭਇਓ ਧ੍ਰੂਅ ਜਾਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਅਰੁ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ॥
ਦੁਖ ਹਰਤਾ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋ ਸੁਆਮੀ ਤੈ ਕਾਹੇ ਬਿਸਰਾਇਆ ॥ ੧ ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਰਨਿ ਗਹੀ ਕਿਰਪਾਨਿਧਿ ਗਜ ਗਰਾਹ ਤੇ ਛੂਟਾ ॥
ਮਹਮਾ ਨਾਮ ਕਹਾ ਲਉ ਬਰਨਉ ਰਾਮ ਕਹਤ ਬੰਧਨ ਤਿਹ ਤੂਟਾ ॥ ੨ ॥
ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਚੇਤ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਤੈ ਭੀ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰਾ ॥ ੩ ॥

(ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੩੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
					ਰ		ਪ			ਰ			ਰ		
ਰਮ	ਪਧ	ਧਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ਼	—
ਪ੍ਰS	ਭS	ਕੀS	S	ਸ	ਰ	ਨ	ਬਿ	ਚਾ	S	ਰੇ	S	ਮ	ਨ	ਰੇ	S
					ਰ									ਰ	
ਪਨ਼	ਸਰ	ਰ	—	ਗ	ਸ	ਰ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	ਸਰ	ਗ	ਸ	—
ਪ੍ਰਭ	ਭS	ਕੀ	S	ਸ	ਰ	ਨ	ਬਿ	ਚਾ	S	S	S	ਰੇS	S	S	S
												ਪ	ਪ		ਰ
ਮ	ਰ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸਂ	—	ਪ	—	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ
ਜਿ	ਹ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਤ	ਗ	ਨ	ਕਾ	S	ਸੀ	S	ਉ	ਧ	ਰੀ	S
							ਰਂ							ਪ	
ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਪ	—	ਸਂ	—	ਪ	ਧ	ਮ	—
ਤਾ	S	ਕੋ	S	ਜ	ਸ	ਉ	ਰ	ਧਾ	S	S	S	S	S	ਰੇ	S

ਅੰਤਰਾ

ਪ											ਗਂ			ਰਂ	
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਅ	ਟ	ਲ	ਭ	ਇਓ	S	ਧੂ	ਅ	ਜਾ	S	ਕੈ	S	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਨ
ਨ						ਧ		ਪ						ਰ	
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਪ	—	ਪ	ਧ	ਮ	—	—	ਗ	ਸਰ	ਗ	ਸ	—
ਅ	ਰ	ਨਿ	ਰ	ਭੈ	S	ਪ	ਦ	ਪਾ	S	S	S	SS	S	ਇਆ	S
ਮ								ਧ		ਪ				ਰ	
ਰ	ਰ	ਮ	ਪ	ਸਂ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਮ	—	ਗ	—	ਸ	—
ਦੁ	ਖ	ਹ	ਰ	ਤਾ	S	ਇ	ਹ	ਬਿ	ਧਿ	ਕੋ	S	ਨੁਆ	S	ਮੀ	S
	ਰ														
—	ਮ	ਪ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਰਂਗਂ	ਗਂਰਂ	ਸਂ	ਪ	ਮਗ	ਰਸ
S	ਤੇ	S	ਕਾ	ਹੇ	S	ਬਿ	ਸ	ਰਾS	SS	SS	SS	ਇਆਂ	S	SS	SS

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਅਪਨੀ ਕਲ ਧਾਰੀ ਸਭ ਘਟ ਉਪਜੀ ਦਇਆ ॥
ਆਪੇ ਮੇਲਿ ਵਡਾਈ ਕੀਨੀ ਕੁਸਲ ਖੇਮ ਸਭ ਭਇਆ ॥ ੧ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਮੇਰੈ ਨਾਲਿ ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਜਪਿ ਸਦਾ ਨਿਹਾਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਥਾਨ ਥਨੰਤਰ ਜਤ ਕਤ ਪੇਖਉ ਸੋਈ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਪਾਇਓ ਵਡਭਾਗੀ ਤਿਸੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥ ੨ ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੨੮)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਰ							ਧ਼	ਨ਼		ਸ		ਗ			
ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਨ਼	ਸ	ਨ਼	ਨ਼	ਪ਼	—	ਨ਼	ਸ	ਰ	ਗ	(ਸ)	—
ਸ	ਤਿ	ਗੁ	ਰੁ	ਪੂ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਮੇ	ऽ	ਰੈ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਲ	ऽ
ਮ	ਗ				ਗ										
ਰ	ਰਪ	ਮ	ਗਰ	ਸ	ਰ	ਨ਼	ਸ	ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਰ	ਗ	(ਸ)	—
ਸ	ਤਿऽ	ਗੁ	ਰੁऽ	ਪੂ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਮੇ	ऽ	ਰੈ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਲ	ऽ
						ਧ		ਪ							
ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਪ	ਧ	(ਮ)	—	ਗ	ਰਸ
ਪਾ	ऽ	ਰ	ਬ੍ਰ	ਹ	ਮ	ਜ	ਪ	ਸ	ਦਾ	ऽ	ਨਿ	ਹਾ	ऽ	ਲ	ऽऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ															
ਮ	ਮ	ਮ	—	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਗੁ	ਰ	ਪੂ	ऽ	ਰੈ	ऽ	ਅ	ਪ	ਨੀ	ऽ	ਕ	ਲ	ਧਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ
ਧ								ਸਂ		ਧ					
ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	ਪ	ਧ	(ਮ)	—	ਗ	ਸ
ਸ	ਭ	ਘ	ਟ	ਉ	ਪ	ਜੀ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ				ਗਂ				ਨ					ਪ		
ਮ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਪ	—	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ
ਆ	ऽ	ਪੇ	ऽ	ਮੇ	ऽ	ਲ	ਵ	ਡਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਕੀ	ऽ	ਨੀ	ऽ
ਮ				ਧ		ਧ									
ਰ	ਮ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਪ	ਧ	(ਮ)	—	ਗਰ	ਗ	(ਸ)	—
ਕੁ	ਸ	ਲ	ਖੇ	ऽ	ਮ	ਸ	ਭ	ਭ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਿਲਿ ਪੰਚਹੁ ਨਹੀ ਸਹਸਾ ਚੁਕਾਇਆ ॥ ਸਿਕਦਾਰਹੁ ਨਹ ਪਤੀਆਇਆ ॥
ਉਮਰਾਵਹੁ ਆਗੈ ਝੇਰਾ ॥ ਮਿਲਿ ਰਾਜਨ ਰਾਮ ਨਿਬੇਰਾ ॥ ੧ ॥
ਅਬ ਢੂਢਨ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ਗੋਬਿਦ ਭੇਟੇ ਗੁਰ ਗੋਸਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਆਇਆ ਪ੍ਰਭ ਦਰਬਾਰਾ ॥ ਤਾ ਸਗਲੀ ਮਿਟੀ ਪੂਕਾਰਾ ॥
ਲਬਧਿ ਆਪਣੀ ਪਾਈ ॥ ਤਾ ਕਤ ਆਵੈ ਕਤ ਜਾਈ ॥ ੨ ॥
ਤਹ ਸਾਚ ਨਿਆਇ ਨਿਬੇਰਾ ॥ ਊਹਾ ਸਮ ਠਾਕੁਰੁ ਸਮ ਚੇਰਾ ॥
ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਨੈ ॥ ਬਿਨੁ ਬੋਲਤ ਆਪਿ ਪਛਾਨੈ ॥ ੩ ॥
ਸਰਬ ਥਾਨ ਕੋ ਰਾਜਾ ॥ ਤਹ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਅਗਾਜਾ ॥
ਤਿਸੁ ਪਹਿ ਕਿਆ ਚਤੁਰਾਈ ॥ ਮਿਲੁ ਨਾਨਕ ਆਪੁ ਗਵਾਈ ॥ ੪ ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੨੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਪ	ਧ
														ਅ	ਬ
ਪ			ਰ												
ਮ	ਗ	ਗ	ਸ	ਰ	ਮ	ਗ	—	(ਸ)	—	—	—	—	—	ਨ	ਪ
ਢੂ	ਢ	ਨ	ਕਤ	ਹੁ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਗੋ	ऽ
				ਰ							ਪ				
ਨ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	—	ਰਮ	ਪਨ	ਸਂ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ		
ਬਿੰ	ਦ	ਭੇ	ऽ	ਟੇ	ऽ	ਗੁऽ	ऽऽ	ਰ	ਗੋ	ਸਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਅਬ:	

ਅੰਤਰਾ

ਪ															
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	—
ਮਿ	ਲ	ਪੰ	ऽ	ਚਹੁ	ऽ	ਨ	ਹੀ	ਸ	ਹ	ਸਾ	ਚੁ	ਕਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ
				ਗਂ		ਰਂ								ਧ	
ਪ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗ
ਸਿ	ਕ	ਦਾ	ऽ	ਰਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ	ਹ	ਪ	ਤੀ	ਆ	ऽ	ਇਆ	ऽ
		ਮ													
ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	—	—	—	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਨਸਂ
ਉ	ਮ	ਰਾ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ਗੈ	ऽ	ਝੇ	ऽ	ਰਾ	ਮਿਲ

ਗਂ		ਰਂ						ਧ		ਪ					
ਰਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਪ	ਧ	ਮ	—	ਗ	ਸ	ਪ	ਧ
ਰਾ	ऽ	ਜ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਨਿ	ਥੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਅ	ਥ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰਾਜਨ ਕਿਉ ਸੋਇਆ ਤੂ ਨੀਦ ਭਰੇ ਜਾਗਤ ਕਤ ਨਾਹੀ ਰਾਮ ॥
ਮਾਇਆ ਝੂਠੁ ਰੁਦਨੁ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹੀ ਰਾਮ ॥
ਬਿਲਲਾਹਿ ਕੇਤੇ ਮਹਾ ਮੋਹਨ ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ॥
ਸਹਸ ਸਿਆਣਪ ਉਪਾਵ ਥਾਕੇ ਜਹ ਭਾਵਤ ਤਹ ਜਾਹੀ ॥
ਆਦਿ ਅੰਤੇ ਮਧਿ ਪੂਰਨ ਸਰਬਤ੍ਰ ਘਟਿ ਘਟਿ ਆਹੀ ॥
ਬਿਨਵੰਤ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਸਾਧ ਸੰਗਮੁ ਸੇ ਪਤਿ ਸੇਤੀ ਘਰਿ ਜਾਹੀ ॥ ੨ ॥

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੪੮)

ਅਸਥਾਈ

×				੦				×				੦			
															ਸਨ਼
															ਜਾऽ
ਸ਼	ਗ	ਰ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	-ਰ	ਸ	—	ਨ਼ਸ	ਰਸ	ਨ਼	ਨ਼
ਗ	ਤ	ਕ	ਤ	ਨਾ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ਰਾ	ऽऽ	ਮ	ऽ	ਹਾਂऽ	ऽऽ	ऽ,	ਜਾ
ਸ	ਗ	ਰ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	-ਰ	ਸ	—	—	—	—	—
ਗ	ਤ	ਚ	ਤ	ਨਾ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ਥਾ	ऽऽ	ਮ	ऽ	*	*	*	*
—	ਧ	ਪ	ਪਧ	ਸਂ	—	ਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਰਪ	(ਮ)	—	ਗਰ	ਗ	ਸ	ਸਨ਼
*	ਰਾ	ਜਨ	ਕਿਉ	ਸੋ	ऽ	ਇਆ	ਤੂऽ	ਨੀऽ	ਦਭ	ਰੇ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ਜਾ

ਅੰਤਰਾ

	ਪ														
	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	—	—	—	—
	ਮਾ	ऽ	ਇਆ	ਝੂ	ऽ	ਠ	ਰੁ	ਦ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਪ	ਨ	ਨਸਂ	(ਸਂ)	—	ਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਰਪ	(ਮ)	—	ਗਰ	ਗ	ਸ	ਸਨ਼
ऽ	ਕੇ	ਤੇ	ਬਿਲ	ਲਾ	ऽ	ਹੀ	ऽऽ	ਰਾऽ	ऽऽ	ਮ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ,	ਜਾऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੬. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਦਾਦਰਾ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ)

ਮਾਧਉ ਜਲ ਕੀ ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ ॥
ਜਲ ਮਹਿ ਅਗਨਿ ਉਠੀ ਅਧਿਕਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੂੰ ਜਲਨਿਧਿ ਹਉ ਜਲ ਕਾ ਮੀਨੁ ॥
ਜਲ ਮਹਿ ਰਹਉ ਜਲਹਿ ਬਿਨੁ ਖੀਨੁ ॥ ੧ ॥
ਤੂੰ ਪਿੰਜਰੁ ਹਉ ਸੂਅਟਾ ਤੋਰ ॥
ਜਮੁ ਮੰਜਾਰੁ ਕਹਾ ਮੋਰ ॥ ੨ ॥
ਤੂੰ ਤਰਵਰੁ ਹਉ ਪੰਖੀ ਆਹਿ ॥
ਮੰਦ ਭਾਗੀ ਤੇਰੋ ਦਰਸਨੁ ਨਾਹਿ ॥ ੩ ॥
ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਉ ਨਉਤਨੁ ਚੇਲਾ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਮਿਲੁ ਅੰਤ ਕੀ ਬੇਲਾ ॥

(ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੨੩)

ਅੰਸਥਾਈ

×			੦			×			੦		
	ਨ਼					ਰ				ਸ	
	ਪ਼ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਸਗ	ਰਗ	ਗਸ	—	-ਸ	ਸਨ਼	ਰ	—
	ਜਲ	ਕੀ	ਪਿਆ	ਸS	Sਨ	ਜਾS	S	Sਇ	ਮਾS	ਧਉ	S
ਨ਼						ਰ				ਰ	
ਪ਼	ਮ਼ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਸਗ	ਰਗ	ਗਸ	—	-ਸ	ਸਰ	ਪ	—
S	ਜਲ	ਕੀ	ਪਿਆ	ਸS	Sਨ	ਜਾS	S	Sਇ	ਜਲ	ਮਹਿ	S
				ਰ			ਮ			ਰ	
ਪਧ	ਪਮ	ਗ	ਸਰ	ਮ	-ਮ	ਗਪ	ਗਰ	-ਰ	ਰਗੁ	ਗੁਸ	—
ਅਗ	ਨਉ	ਠੀ	ਅਧਿ	ਕਾ	Sਇ	ਨS	ਜਾS	Sਇ	ਨS	ਜਾS	S
	ਸ					ਨ਼					
ਸਨ਼	ਰ	—	—	—	—	ਪ਼	ਪ਼ਪ਼	ਨ਼			
ਇਨ	ਜਾ	S	S	S	S	ਇ	ਜਲ	ਕੀ......			

ਅੰਤਰਾ

								ਰ	ਰ		
ਪ	ਪਪ	ਪਮ	ਰਮ	ਪਧ	—	ਪਧ	ਪਮ	ਗਸ	ਮ	—	—
ਤੂੰ	ਜਲ	ਨਿਧਿ	ਹਉ	SS	S	ਜਲ	ਕਾS	ਮੀS	ਨ	S	S
									ਨ਼		
ਪਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਰਗ	—	-ਸ	ਸਰ	ਰਸ	ਨ਼ਧ਼	ਸ	—	—
ਜਲ	ਮਹਿ	ਰS	ਹਉ	S	Sਜ	ਲਹਿ	ਬਿਨ	ਖੀS	ਨ	S	ਨ

ਨ਼ਸ	ਨ਼ਧ਼	ਨ਼ਰ	ਰ	—	—	ਗ	ਗਰ	ਰਪ	ਮ	—	ਮਪ
ਤੂੰ	ਪਿੰ	ਜਰ	ਹਉ	ऽ	ऽ	ਸੂਅ	ਟਾऽ	ਤੋਂऽ	ਰ	ऽ	ਜऽ
		ਸਂ						ਗ	ਰ		
ਨ	ਸਂ	ਰਂਨ	ਸਂ	—	-ਪ	ਪਧ	ਪਮ	ਗਸ	ਮ	—	—
ਮ	ਮੰ	ਜਾऽ	ਰ	ऽ	ऽਕ	ਹਾऽ	ਕਰੈ	ਮੋऽ	ਰ	ऽ	ऽ
	ਮ			ਰ			ਸ				
ਗਪ	ਗਰ	-ਰ	ਰਗੁ	ਗੁਸ	—	ਸਨ਼	ਰ	—	—	—	—
ਨऽ	ਜਾऽ	ऽਇ	ਨऽ	ਜਾऽ	ऽ	ਇਨ਼	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨ਼
ਪ਼ ਸਪ਼ ਨ਼
ਇ ਜਲ ਕੀ...... ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ਨੋਟ—ਇਸ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਨੂੰ ਬੈਠਵੀਂ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਓ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਗੰਧਾਰ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਚਾਲ ਥੋੜੀ ਟੇਢੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਗੀਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ।

੭. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਪੁੰਨਿ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਆ ॥
ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰਿ ਹਿਰਦੈ ਰਾਖਿਆ ਰਤਨੁ ਨ ਛਪੈ ਛਪਾਇਆ ॥ ੧ ॥
ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਹਤੇ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਜੈਸੇ ਗੂੰਗੇ ਕੀ ਮਿਠਿਆਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਰਸਨਾ ਰਮਤ ਸੁਨਤ ਸੁਖੁ ਸ੍ਰਵਨਾ ਚਿਤ ਚੇਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥
ਕਹੁ ਭੀਖਨ ਦੁਇ ਨੈਨ ਸੰਤੋਖੇ ਜਹ ਦੇਖਾਂ ਤਹ ਸੋਈ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ, ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਕੀ, ਪੰਨਾ ੬੫੯)

ਅਸਥਾਈ

×			०			×			०		
ਨ਼						ਗ	ਮ	ਪ			
ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	—	ਰ	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਸ
ਹਰਿ	ਗੁ	ਨ	ਕਹ	ਤੇ	ऽ	ਕਹ	ਨ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਈ
ਮ						ਧ					
ਰ	ਮ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਪ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਰਗ	ਸ
ਜੈ	ਸੇ	ऽ	ਗੂੰ	ਗੇ	ऽ	ਕੀ	ਮਿ	ਠਿ	ਆऽ	ऽऽ	ਈ

ਅੰਤਰਾ

ਪ											
ਮ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਐ	ਸਾ	ऽ	ਨਾ	ਮ	ਰ	ਤਨ	ਨਿ	ਰ	ਮੋ	ਲ	ਕ
						ਸਂ			ਸਂ		
ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	ਧ	ਪ
ਪੂੰ	ਨ	ਪ	ਦਾ	ਰ	ਥ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ
ਸਂ	ਮਂ	ਪਂ							ਪ		
ਰਂ	ਗਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਪ	ਧ	ਪ	—
ਅਨਿ	ਕ	ਜ	ਤਨ	ਕ	ਰ	ਹਿਰ	ਦੈ	ऽ	ਰਾ	ਖਿਆ	ऽ
ਮ						ਪ	ਪ		ਗ		
ਗ	ਗ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਧ	ਮ	—	ਰ	ਗ	ਸ
ਰਤ	ਨ	ਨ	ਛ	ਪੈ	ਛ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੯. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪੂਰਨ ਸਰਦ ਸਸਿ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰਿ ਕਹੈ, ਮੇਰੇ ਜਾਨੇ ਬਰ ਬੈਸੰਤਰ ਕੀ ਊਕ ਹੈ ॥
ਅਗਨਿ ਅਗਨ ਤਨ ਮਧਿ ਚਿਨਗਾਰੀ ਛਾਡੈ, ਬਿਰਹ ਉਸਾਸ ਮਾਨੋ ਫੰਨਗ ਕੀ ਫੂਕ ਹੈ ॥
ਪਰਸਤ ਪਾਵਕ ਪਖਾਨ ਫੂਟ ਟੂਟ ਜਾਤ, ਛਾਤੀ ਅਤਿ ਬਰਜਨ ਹੁਇ ਦੋਇ ਟੂਕ ਹੈ ॥
ਪੀਅ ਕੇ ਸਿਧਾਰੇ ਭਾਰੀ ਜੀਵਨ ਮਰਨ ਭਏ,ਜਨਮ ਲਜਾਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਚਿਤ ਚੂਕ ਹੈ॥੫੭੩॥
(ਕਬਿੱਤ,ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਨ਼				ਰ			ਰ		
ਪ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	ਸ	ਨ਼
ਪੂ	ਰ	ਨ	ਸ	ਰ	ਦ	ऽ	ਸ	ਸਿ	ऽ
							ਰ		
ਗ	ਰ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸਰ	ਗ	ਸ	ਸ	—
ਸ	ਕ	ਲ	ਸੰ	ਸਾ	ऽऽ	ਰ	ਕ	ਹੈ	ऽ
ਮ						ਪ			
ਰ	ਮ	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਸਂ	ਪ	ਧ	ਮ
ਮੇ	ਰੇ	ਜਾ	ਨੇ	ਬ	ਰ	ऽ	ऽ	ऽ	ਬੈ

							ਰ		
ਗ	ਰ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	ਸ	—	ਨ਼
ਸੰ	ਤ	ਰ	ਕੀ	ਊ	ऽ	ਕ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ				ਗੰ	ਗੰ				
ਮ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਨ	ਸੰ	—
ਅ	ਗ	ਨਿ	ਅ	ਗ	ਨ	ऽ	ਤ	ਨ	ऽ
		ਰੰ					ਰੰ		
ਗੰ	ਰੰ	ਪੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਮ	ਧਿ	ਚਿ	ਨ	ਗਾ	ऽ	ਰੀ	ਛਾ	ਡੇ	ऽ
ਨ				ਪ			ਰ	ਰ	
ਸੰ	ਸੰ	ਪ	ਧ	ਮ	—	ਗ	ਗ	ਸ	—
ਬਿ	ਰਹ	ऽ	ਉ	ਸਾ	ऽ	ਸ	ਮਾ	ਨੋ	ऽ
ਮ							ਰ		
ਰ	ਮ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗ	ਰਗ	ਸ	—	ਨ਼
ਢੰ	ਨ	ਗ	ਕੀ	ਢੂ	ऽ	ਕऽ	ਹੈ	ऽ	ऽ

— ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੯. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਖ ਫਲ ਕਾਮ ਨਿਹਕਾਮ ਕੀਨੇ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਦਮ ਨਿਰੁਦਮ ਉਕਤਿ ਹੈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਾਰਗਿ ਹੁਇ ਦੁਬਿਧਾ ਭਰਮ ਖੋਏ, ਚਰਨ ਸਰਨਿ ਗਹੋ ਨਿਹਚਲ ਮਤਿ ਹੈ ॥
ਦਰਸਨ ਪਰਸਤ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਥਕਿਤ, ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਨ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਹੈ ॥
ਰਚਨਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰ ਬਿਸਮ ਬਚਿਤ੍ਰਪਨ, ਚਿਤ੍ਰ ਮੈਂ ਚਿਤੇਰਾ ਕੋ ਬਸੇਰਾ ਸਤਿ ਸਤਿ ਹੈ॥੨੯੨॥
(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸੰ										ਰ	
ਨ	(ਸੰ)	—	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰਗ	ਸਰ	ਗ	ਸ	ਸ
ਰ	ਚ	ऽ	ਨਾऽ	ऽ	ਚ	ਰਿ	ऽऽ	ਤ੍ਰੂऽ	ਚਿ	ऽ	ਤ੍ਰ
ਨ਼				ਮ							
ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਰ	ਧ	ਮ	ਗ	ਰਗ	(ਸ)	ਸ	—
ਬਿ	ਸ	ऽ	ਮ	ऽ	ਬ	ਚਿ	ऽ	ਤ੍ਰੂऽ	ਪ	ਨ	ऽ

ਰ											
ਮ	ਰ	—	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪਧ	ਮ	ਪ
ਚਿ	ਤ੍ਰ	ऽ	ਮੈ	ऽ	ਚਿ	ਤੇ	ऽ	ਰਾ	ਕੋऽ	ऽ	ਬ
							ਰ			ਰ	
ਨ	ਸੰ	ਪ	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	—
ਸੇ	ਰਾ	ऽ	ਸऽ	ऽ	ਤਿ	ਸ	ऽ	ਤਿ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ											
ਮ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਗੁ	ਰ	ऽ	ਮੁ	ऽ	ਖ	ਸੁ	ਖ	ऽ	ਫ	ਲ	ऽ
ਰਂ						ਨ					
ਗਂ	ਰਂ	ਪਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਗਂ	(ਸਂ)	—	ਸਂ
ਕਾ	ऽ	ਮ	ਨਿ	ਹ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਮ	ਕੀ	ऽ	ਨੇ
						ਸਂ			ਧ		
ਪ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਰਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਪ	ਧ	ਪ
ਗੁ	ਰ	ऽ	ਮੁ	ऽ	ਖ	ਉ	ਦ	ऽ	ਮ	ऽ	ਨਿ
ਮ											
ਰ	ਗ	ਰ	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	(ਸ)	—	—
ਰੁ	ਦ	ऽ	ਮ	ऽ	ਉ	ਕ	ਤਿ	ऽ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਕਬਿੱਤ ਦਾ ਅਸਥਾਈ ਅੰਤਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਝਪਤਾਲ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜੇ ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ ਗਾਉਗੇ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਅਨੰਦ ਤੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

੧੦, 'ਰਚਨਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰ' ਝਪਤਾਲ (ਇਹ ਕਬਿੱਤ ਰੀਤ ਨੰ: ੯ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਸ		ਸ			ਗ				
ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਰ	ਰ	ਗ	—	ਸ
ਰ	ਚ	ਨਾ	ऽ	ਚ	ਰਿ	ਤ੍ਰ	ਚਿ	ऽ	ਤ੍ਰ
ਗ	ਗ	ਰ			ਰ	ਗ		ਰ	
ਰ	ਰ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	ਸ
ਬਿ	ਸ	ਮ	ऽ	ਬ	ਚਿ	ਤ੍ਰ	ਪ	ऽ	ਨ,
ਰ							ਪ	ਪ	
ਮ	ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ
ਚਿ	ਤ੍ਰ	ਮੈ	ऽ	ਚਿ	ਤੇ	ਰਾ	ਕੋ	ऽ	ਬ

					ਨ਼	ਗ		ਰ	
ਮ	ਗਰ	ਪ	ਮ	ਗਰ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	—
ਸੇ	ਰਾऽ	ਸ	ऽ	ਤऽ	ਸ	ਤਿ	ਹੈ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ਼			ਸਂ				ਨ		
ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਗੁ	ਰ	ਮੁ	ऽ	ਖ	ਸੁ	ਖ	ਫ	ऽ	ਲ

ਸਂ		ਗਂ							
ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਕਾ	ਮ	ਨਿ	ਹ	ऽ	ਕਾ	ਮ	ਕੀ	ऽ	ਨੇ

ਧ		ਪ			ਗ		ਰ		
ਪ	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	—	ਸ
ਗੁ	ਰ	ਮੁ	ऽ	ਖ	ਉ	ਦ	ਮ	ऽ	ਨਿ

ਸ਼		ਪ	ਪ		ਨ਼	ਗ		ਰ	
ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	—
ਰੂ	ਦ	ਮ	ऽ	ਉऽ	ਕ	ਤਿ	ਹੈ	ऽ	ऽ

–ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ–

ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ

ਵਾਦੀ – ਗ	ਠਾਟ—ਬਿਲਾਵਲ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ।
ਸੰਵਾਦੀ – ਨ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਖਾਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਸ਼ੰਕਰਾ ਰਾਗ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੰਨੇ ਹਨ ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਗ, ਪ, ਨ ਧ, ਸਂ ।

ਧ

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ, ਨਪ, ਨਧ, ਸਂਨ, ਪ ਗ ਪ ਗ, ਰਸ ।

ਧ ਪ ਰ

ਪਕੜ ਸਂ, ਨ—ਪ, ਨਧ ਸਂਨ, ਪ, ਗਪ, ਗ,—ਸ ।

ਸ਼ੰਕਰਾ ਰਾਗ ਦਾ ਉਲੇਖ ਲਗ-ਭਗ ਸਭੀ ਗ੍ਰੰਥਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ । ਇਹੋ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਕਰਤਾ ਸ਼ੰਕਰਾ ਤੇ ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਨੂੰ ਇਕੋ ਰਾਗ ਮੰਨਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਕਰ ਬੈਠਦੇ ਹਨ । ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੰਕਰਾ-ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਦਾ ਸੰਛਿਪਤ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਸਗੋਂ ਅਜ-ਕਲ ਜਿਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਪਰ ਸ਼ੰਕਰਾ (੧) ਓਡਵ, (੨) ਖਾਡਵ ਅਤੇ (੩) ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਗ ਹੈ ।

ਜਾਤੀ ਭੇਦ ਕਾਰਣ ਸ਼ੰਕਰਾ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਕ ਅਕਸਰ ਰਿਖਭ ਤੇ ਮੱਧਮ ਨੂੰ ਵਰਜਿਤ ਕਰਕੇ ਓਡਵ-ਓਡਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ੰਕਰਾ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਉਸ ਦਾ

ਧ

ਸੁਰ-ਰੂਪ—ਸ ਗ, ਪ, ਨਧ, ਸਂ । ਸਂ, ਨ, ਧਪ, ਨਧ, ਸਂਨ, ਪ, ਗ ਪ ਗ, ਸ, ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ । ਖਯਾਲ ਗਾਇਕ ਖਾਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸ਼ੰਕਰਾ ਅਧਿਕ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਸ਼ੰਕਰੇ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚ ਮੱਧਮ ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਸੁਰ ਦੁਰਬਲ ਜਾਂ ਅਕਸਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਦਾ ਹੈ । ਪਰ, ਮਾਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ।

ਪ ਪ ਰ

ਜਿਵੇਂ—ਪਗ, ਗ ਪ ਗ, ਰਸ, ਗ ਪ, ਗ—ਸ । ਇੰਜ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਰਿਖਭ ਦਾ ਕਣ ਲਾ ਕੇ ਮੀਂਡ ਰਾਹੀਂ

ਧ

ਖੜਜ ਤੇ ਆਈਦਾ ਹੈ । ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ "ਸਂਨ, ਧਪ, ਨਧ, ਸਂਨ, ਪ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧੈਵਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਕਦੇ-ਕਦੇ ਗਾਇਕ ਮੱਧਜ ਸਪਤਕ ਦੇ ਪੰਚਮ ਨੂੰ ਤਾਰ ਖੜਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ

ਰ

ਪ, ਨਧ ਸਂ, ਜਾਂ ਪ ਸਂ, ਪਨਸਂ, ਕਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨ, ਪ ਗ, ਗਪ, ਗ—ਸ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਹਾਗ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਹੋਏ ਮੱਧਜ ਖੜਜ ਨਾਲ ਆ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ।

ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸ਼ੰਕਰਾ ਅਕਸਰ ਬੰਗਾਲ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਥੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਬੰਗਾਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ੰਕਰੇ ਵਿਚ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਤਾਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਮੱਧਮ ਛੱਡਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਸੰਗੀਤ ਸਾਰ' ਨਾਮ ਦੇ ਬੰਗਾਲੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਰੇ ਦਾ ਇਹੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ—

ਨ
ਪਪ ਗ ਪ, ਮੰਪਗ, ਰਗ, ਰਸ, ਪ਼ਨ਼ਪ਼, ਸ—ਸਗਪ, ਮੰਪਨ, ਸਂ—ਰਂਗਂਰਂ, ਪਂਮਂ ਪਂਗਂ, ਰਂਗਂਰਂਸਂ, ਧਨ ਧਪ, ਨਧ ਸਂਨ, ਪ ਗ ਪ, ਮੰਪਗ, ਰਗ, ਰਸ, ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਸ਼ੰਕਰੇ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਦੀ ਥਾਂ ਕਲਿਆਣ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭੇਦਾਂ ਦਾ ਉਤੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਜਾਤੀ ਭੇਦ ਹੈ। ਭਾਵ, ਓਡਵ, ਖਾਡਵ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ। ਪਰ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਅੰਗ-ਭੇਦ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ੰਕਰੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ :—(੧) ਸ਼ੰਕਰਾ ਅਰਨ, (੨) ਸ਼ੰਕਰਾ ਬਰਨ ਅਤੇ (੩) ਸ਼ੰਕਰਾ ਕਰਨ।

ਸ਼ੰਕਰਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਯਮਨ ਦਾ ਅੰਗ ਮਿਲਾਉਣ ਨਾਲ ਸ਼ੰਕਰਾ ਅਰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—ਸ ਗਰਪ—ਗਰਸ, ਪ (ਪ) ਸਂ, ਸਂ ਨਧਨ, (ਪ) ਧਨਸਂ, ਰਂਮਂ ਗਂਰਂਗਂਸਂ, (ਪ) ਨਧਸਂਨ, ਧਪ, ਗ ਪ ਗ, ਰਸ।

ਸ਼ੰਕਰਾ ਬਰਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ੰਕਰੇ ਵਿਚ ਬਿਹਾਗ ਅੰਗ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਬਣੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ—

ਸ ਧ਼
ਗ—ਸ, ਨ਼ ਨ਼ਪ਼—ਨ਼ਸ, ਗ, ਮਨ, (ਪ) ਮਗ, ਗਮਪਧ, ਗਪ—ਰਸ, ਨਧਸਂ, (ਸਂ) ਨਧਨ, (ਪ) ਗਮਗ—ਰਸ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੰਕਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧ ਕਲਿਆਣ ਅੰਗ ਮਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਸ਼ੰਕਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਵੇਗੀ,

ਮੰ ਮੰ
ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਂ ਨ ਪ, ਨਧਸਂਨ, ਪ—ਗ, ਪ—ਰਗ, ਰਸ ਸਰਸਗ, ਰਸ, ਨ਼ਸਗ—ਪ, ਪਨਧਸਂ, ਨਰਂ—

ਪ
ਸਂ, ਸਂ ਧ, ਸਂ—ਸਂਰਂਗਂ—ਰਂਸਂ, (ਪ) ਨਧਸਂਨ, ਗਪ, ਮੰਪਧਪ, ਗਪਗ, ਰਸ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉ ਜ

ਪ ਰ
ਜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ (੧) ਨ, ਧਪ ਨ ਧ ਸਂਨ, ਅਤੇ (੨) ਗਪ, ਗ—ਸ, ਇਹ ਦੋ ਸੁਰ-ਸਮੂਹ ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ। ਭਾਵ, ਰਾਗ ਦੇ ਬਾਕੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜੋੜ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੰਕਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ।

ਸ਼ੰਕਰਾ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ (ਨੌਂ-ਦਸ ਵਜੇ) ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਤੇ ਧੈਵਤ ਦੁਰਬਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ਼ ਵਿਚ ਸ, ਗ, ਪ, ਅਤੇ ਨ, ਇਹ ਚਾਰ ਸੁਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਰਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਇਹ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਬੀਰ ਰਸਾਤਮਕ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਤਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਰ ਪ ਰ

੧. ਸ—ਗ, ਰਸ, ਸਗ, ਗ—ਰਸ, ਗਪ —ਗ —ਸ, ਸਗ - ਗਰਪਗ—ਸ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਪ਼ —ਨ਼ਧ਼ਸ, ਸਨ਼ਪ਼ —ਨ਼ਧ਼ਸ—।

ਰ ਪ ਪਧਪ

੨. ਸਗ ਗਰਪਗ - ਪ (ਪ) ਗ—ਸ, ਗਰਪਗ, ਪਧਪ (ਪ) ਗ ਰਸ—ਸ ਗਪ - ਨ ਪ ਗ—

ਪ ਧ ਪ ਪ ਪ

ਗਪ ਨਧਸੰਨ - ਨ ਪ ਗ - ਰਗਰਸ—ਗ, ਪ ਨਧਸੰਨ—ਪ, ਗਪਗ, ਰਸ — ।

ਪ ਪ ਪ

੩. ਸਗ —ਗਰਪਗ ਪ (ਪ) ਗ - ਸ, ਨ਼ਧ਼ਸਨ਼—ਪ਼, ਨਧਸੰਨ ਪ, ਧਪ ਗਪਗ—ਸ, ਸ ਗ—

ਪ ਰ ਪ

ਗਰਪਗ—ਪ, ਨਧਸੰਨ - ਗਪਗ ਸ, ਗਪ—ਨਧਸੰ—ਨਧਨਪ - ਨ਼ਧਸੰਨਰਸੰ—ਨਧਨਪਗਪ

ਪ

ਗ—ਸ ਗਪਨਧਸੰ—ਨਧਸੰਨ—ਪ, ਗਪਗ—ਰਸ।

ਪ

੪. ਸ—ਗਪ, ਨਧਸੰਨ—ਪਗਪ, ਪਧਪਗਪ, ਨਧਨਪ, ਨਧਸੰਨਧਪ, ਗਪਧਪਗ—ਰਸ, ਸ—ਪ਼—ਸ,

ਪ

ਸਪਗ —ਸ, ਗਰਪਗ, ਗਪਨਧਸੰ —ਸੰਰੰਸੰ—ਪਨਧਸੰ, ਪਸੰ, ਪਨਸੰਰੰਸੰ—ਸੰਗੰ—ਸੰ, ਨਧਸੰਨ, ਧਪ

ਪ ਰ

(ਪ) ਗ, ਸਗਪਨਸੰ —ਨਧਨਪ, ਗਪ ਗ - ਸ —।

ਪ ਰ

੫. ਪ—ਸੰ, ਸੰਰੰਸੰ—ਸੰਗੰ —ਸੰ, ਨਸੰ (ਸੰ) ਨ - ਪ, ਨਧਸੰਨ —(ਪ) ਗਪ, ਗਰਸ—ਗਪਨਨਸੰਨ—

ਰੰ

ਸੰ, (ਪ)—ਸੰ, ਸੰਗੰ —ਸੰ —ਨ, (ਪ) ਗਪਧਪਸੰ —ਨਧਸੰ, ਪਧਪਸੰ ਪਨਸੰ, ਨਸੰਗੰ, ਗੰਪੰ ਗੰ —ਸੰ —

ਪੰ ਪ

ਸੰਗੰ ਗੰਰੰਪੰਗੰ—ਸੰ, ਗੰਪੰਗ —ਸੰ, ਨ (ਪ) ਪਨਧਸੰਨ ਪ, ਗਪਗ - ਰਸ — ਗਪਨਧਸੰ—

ਪੰ ਪ ਰ

ਪਧਪ ਨਧ ਸੰਨ ਰੰਸੰ —ਸੰਗੰ—ਗੰਪੰਗੰ ਰੰਸੰ, ਨਧਸੰਨ —ਪ, ਗਪਨਧਨਪ, ਗ ਪ ਗ —ਸ।

ਸ਼ੰਕਰਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦				੩				×				੨			
੧	ਕ	ਰ	ਆ	ઽ	ਸਾ	ઽ	ਆ	ઽ	ਸਗ	ਪਨ	ਧਸਂ	ਨਧ	ਪਪ	ਗਪ	ਗਰ	ਸਸ
੨	·	·	·	·	ਨ਼ਪ਼	ਨ਼ਸ	ਗਪ	ਨਧ	ਸਂਗਂ	ਰਂਸਂ	ਨਧ	ਸਂਨ	ਧਪ	ਗਪ	ਗਰ	ਸਸ
੩	ਸਨ਼	ਧ਼ਨ਼	ਸਗ	ਪਨ	ਧਸਂ	ਗਂਪਂ	ਗਂਰਂ	ਸਂਨ	ਸਂਗਂ	ਰਂਸਂ	ਨਧ	ਸਂਨ	ਧਪ	ਗਪ	ਗਰ	ਸਸ
੪.	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	ਸਗ	ਪਨ	ਧਪ,	ਗਪ
	ਨਧ	ਸਂਨ	ਧਪ,	ਗਪ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨਧ	ਪਪ,	ਗਪ	ਨਸਂ	ਗਂਰਂ	ਸਂਨ	ਧਪ	ਗਪ	ਗਰ	ਸਸ
੫.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਨ਼ਸ	ਰਗ,	ਸਗ	ਪਪ,	ਗਪ	ਨਨ,	ਪਨ	ਸਂਸਂ
	ਨਸਂ	ਗਂਗਂ	ਸਂਗਂ	ਪਂਪਂ	ਗਂਗਂ	ਰਂਰਂ	ਸਂਸਂ	ਨਨ	ਧਧ	ਪਪ	ਗਪ	ਨਧ	ਸਂਨ	ਧਪ	ਗਰ	ਸਸ
੬.	ਸਸ	ਗਗ	ਰਸ,	ਗਗ	ਪਪ	ਗਰ,	ਪਪ	ਨਨ	ਧਪ,	ਨਨ	ਸਂਸਂ	ਨਧ;	ਸਂਸਂ	ਗਂਗਂ	ਰਂਸਂ	—
	ਸਂਰਂ	ਨਸਂ	ਧਨ	ਪਧ	ਗਪ	ਰਗ	ਸਰ	ਨ਼ਸ	ਗਪ	ਨਸਂ	ਗਂਰਂ	ਸਂਨ	ਧਪ	ਗਪ	ਗਰ	ਸਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਨੈ	ઽ	ਨ	ਸੈਂ	ਤੇ	ਖੇ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਸਂਨ	ਧਪ	ਗਪ	ਗਰ	ਸਸ	ਗਪ	ਨਧ	ਸਂਨ
੨.	·	·	·	·	ਪਨ	ਸਂਗਂ	ਰਂਸਂ	ਨਧ	ਪਪ	ਗਪ	ਗਰ	ਸਸ	ਗਪ	ਨਧ	ਸਂਨ	ਰਂਸਂ
੩.	ਸਂਰਂ	ਸਂਨ	ਧਪ,	ਗਪ	ਨਸਂ	ਗਂਰਂ	ਸਂਨ	ਧਪ,	ਗਪ	ਨਨ	ਧਪ,	ਗਰ	ਸਸ	ਗਪ	ਨਧ	ਸਂਨ
੪.	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	ਨਨ	ਧਪ	ਗਪ	ਨઽ
	ਨਨ	ਧਪ	ਗਪ	ਨ਼ਧ	ਸਂਨ	ਧਪ	ਗਪ	ਨઽ	ਨਨ	ਧਪ	ਗਪ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨਧ	ਗਪ	ਨઽ
੫.	·	·	·	·	·	·	·	·	ਪਪ	ਗ,ਪ	ਪਗ,	ਪਪ	ਗਰ	ਸਸ,	ਨਨ	ਪ,ਨ
	ਨਪ,	ਨਨ	ਧਪ	ਗਪ	ਗਰ	ਸਸ,	ਗਂਗਂ	ਰਂ,ਗਂ	ਗਂਰਂ	ਗਂਗਂ	ਰਂਸਂ	ਨਸਂ	ਨਪ	ਗਪ	ਗਰ	ਸਸ
੬.	ਨ਼ਸ	ਗਗ	ઽਗ,	ਸਗ	ਪਪ	ઽਪ,	ਗਪ	ਨਨ	ઽਨ,	ਪਨ	ਸਂਸਂ	ઽਸਂ	ਸਂਗਂ	ਰਂ,ਸਂ	ਰਂਸਂ,	ਨਧ
	ਨ,ਧ	ਨਪ,	ਪਧ	ਪ,ਗ	ਪਗ,	ਰਗ	ਰ,ਸ	ਰਸ,	ਗਪ	ਨਧ	ਸਂ,	ਗਪ	ਨਧ	ਸਂ,	ਗਪ	ਨਧ

੧. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਅਰਪਉ ਸਭੁ ਅਪਨਾ ॥
ਕਵਨ ਸੁਮਤਿ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਨਾ ॥ ੧ ॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਆਇਓ ਪ੍ਰਭ ਮਾਗਨਿ ॥
ਤੁਮ੍ ਪੇਖਤ ਸੋਭਾ ਮੇਰੈ ਆਗਨਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਨਿਕ ਜੁਗਤਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤੁ ਬਿਚਾਰਉ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਸੁ ਮਨਹਿ ਉਧਾਰਉ ॥ ੨ ॥
ਮਤਿ ਬੁਧਿ ਸੁਰਤਿ ਨਾਹੀ ਚਤੁਰਾਈ ॥
ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਜਾ ਲਏ ਮਿਲਾਈ ॥ ੩ ॥
ਨੈਨ ਸੰਤੋਖੇ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਫਲੁ ਸੋ ਆਇਆ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੪)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਨ਼		ਸ				ਪ		ਧ							
ਸ	ਸ	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਸੰ	—	ਪ	—	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	ਸ
ਕ	ਰ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ऽ	ਆ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮਾ	ऽ	ਗ	ਨ
ਨ਼		ਨ਼				ਸ		ਸ							
ਸ	ਸ	ਪ਼	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	ਪ	—	ਗ	ਪ	ਗ	-ਰ	ਸ	ਸ
ਤੁ	ਮ	ਪੇ	ऽ	ਖ	ਤ	ਸੋ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਮੇ	ਰੈ	ਆ	ऽऽ	ਗ	ਨ

ਅੰਤਰਾ

		ਪ													
ਪ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨ	ਪ	ਪ	ਨਧ	ਸੰ	ਨ
ਤ	ਨ	ਮ	ਨ	ਧ	ਨ	ਅ	ਰ	ਪਉ	ऽऽ	ਸ	ਭ	ਅ	ਪऽ	ਨਾ	ऽ
ਪ						ਧ		ਪ		ਪ				ਰ	
ਗ	ਗ	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਪ	ਗ	ਗ	ਗ	ਪ	ਗ	ਗ	ਸ	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਸੁ	ਮ	ਤ	ਜਿ	ਤ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਜ	ਪ	ਨਾ	ऽ

੨. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰੋਗੁ ਗਇਆ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪਿ ਗਵਾਇਆ ॥
ਨੀਦ ਪਈ ਸੁਖ ਸਹਜ ਘਰੁ ਆਇਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਰਜਿ ਰਜਿ ਭੋਜਨੁ ਖਾਵਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਸਰਨਾਈ ॥
ਜਿਨਿ ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖਾਈ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੭)

ਅਸਥਾਈ

X				੨				੦				੩			
													ਨ	ਧ	ਸਂ
													ਰੋ	ਗ	ਗ
					ਪ			ਰ					ਨ਼		
ਨ	—	ਧਪ	ਪ	—	ਗ	ਗ	ਪ	ਗ	-ਰ	ਸ	—	—	ਪ਼	ਨ਼	ਸ
ਇਆ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	*	ਆ	ਪ	ਗ	ਵਾ	ऽऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ,	ਨੀ	ਦ	ਪ
		ਗ													
ਗ	—	ਪ	ਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਸਂ	—	ਰਂਸਂ	ਨਧ	ਪ			
ਈ	ऽ	ਸੁ	ਖ	ਸਹ	ਜ	ਘ	ਰ	ਆ	ऽ	ਇਆ	ऽऽ	ऽ			

ਅੰਤਰਾ

													ਪਪ	ਸਂ	ਸਂ
													ਰਜ	ਰ	ਜ
				ਨ			ਧ						ਨ		
ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨ	ਪ	ਪ	ਨਧ	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	ਗਂ	ਪਂ
ਭੋ	ऽ	ਜ	ਨ	ਖਾ	ਵਹ	ਮੇ	ਰੇ	ਭਾ	ऽऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ਅੰ	ਮ੍ਰਿ	ਤ
		ਰਂ				ਧ									
ਗਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਪ	ਪ	ਨਧ	ਸਂਨ	ਰਂਸਂ	ਨਧ	ਪ			
ਨਾ	ਮ	ਰਿ	ਦ	ਮਾ	ऽ	ਹਿ	ਧਿ	ਆऽ	ऽऽ	ਈऽ	ऽऽ	ऽ			

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਪੂਰਨ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਕਰ ਜੀਵੇ ॥ ਮਰਿ ਖੁਆਰੁ ਸਾਕਤ ਨਰ ਥੀਵੇ ॥੧॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹੋਆ ਰਖਵਾਲਾ ॥ ਝਖ ਮਾਰਉ ਸਾਕਤੁ ਵੇਚਾਰਾ ॥੨॥
ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚਹਿ ਘਨੇਰੇ ॥ ਮਿਰਤਕ ਫਾਸ ਗਲੈ ਸਿਰਿ ਪੈਰੇ ॥੩॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਪਹਿ ਜਨ ਨਾਮ ॥ ਤਾ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵੈ ਜਾਮ ॥੪॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੬)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
											ਨ		ਧ		
											ਸਂ	ਨ	ਪ	—	ਧ
											ਸ	ਰ	ਬ	ऽ	ਨਿ
				ਗ							ਧ		ਪ		
(ਪ)	—	—	—	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਸਂ	ਨ	—	ਪ	ਪ	ਗ	—	ਪ
ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ	ऽ,	ਪੂ	ਰਨ	ਗੁ	ऽ	ਰ
ਪ				ਪ											
ਗ	—	—	—	ਗ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	—	—					
ਦੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵ	ऽ	ऽ					

ਅੰਤਰਾ

੦															
								ਨ							
ਪ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	(ਸਂ)	—	ਨ	—
ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਜ	ਪ	ਤ	ਨ	ਰ	ਜੀ	ऽ	ਵੇ	ऽ
					ਰਂ	ਰਂ					ਧ	ਨ			
*	ਗਂ	ਗਂ	ਠਂਪਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਪ	ਧ	ਸਂ	ਨ	—
*	ਮ	ਰ	ਖੁਆ	ऽ	ਰ	ਸਾ	ऽ	ਕ	ਤ	ਨ	ਰ	ਥੀ	ऽ	ਵੇ	ऽ
ਧ			ਨ												
ਪ	—	—	ਸਂ												
ऽ	ऽ	ऽ	ਸ	ਰਬ...											

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਰਾ ਖਾਲੀ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣਾ ਹੈ ।

੪. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਹੇ ਰਵਿ, ਹੇ ਸਸਿ, ਹੇ ਕਰਣਾਨਿਧ, ਮੇਰੀ ਅਬੈ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨ ਲੀਜੈ ॥
ਔਰ ਨ ਮਾਂਗਤ ਹਉ ਤੁਮ ਤੇ ਕਛੁ, ਚਾਹਤ ਹੌਂ ਚਿਤ ਮੈ ਸੋਈ ਕੀਜੈ ॥
ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਸੋਂ ਅਤਿ ਹੀ ਰਣ ਭੀਤਰ, ਜੂਝ ਮਰੋਂ ਤਉ ਸਾਚ ਪਤੀਜੈ ॥
ਸੰਤ ਸਹਾਇ ਸਦਾ ਜਗ ਮਾਇ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਸਯਾਮ ਇਹੈ ਬਰ ਦੀਜੈ ॥੧੯੦੦॥

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਸਵੈਯਾ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
						ਧ		ਪ		ਪ		ਰ			
—	ਨ	ਧ	ਸਂ	ਨ	—	ਪ	ਪ	ਗ	—	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	—
ऽ	ਮੇ	ਰੀ	ਅ	ਬੈ	ऽ	ਬਿ	ਨ	ਤੀ	ऽ	ਸੁ	ਨ	ਲੀ	ऽ	ਜੇ	ऽ
				ਸ						ਪ					
—	ਸ	ਸ	ਸ	ਪ਼	—	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਗ	ਪ	ਗ	-ਰ	ਸ	ਸ
ऽ	ਹੇ	ਰ	ਵਿ	ਹੇ	ऽ	ਸ	ਸਿ	ਹੇ	ऽ	ਕ	ਰ	ਣਾ	ऽऽ	ਨਿ	ਧ

ਅੰਤਰਾ

				ਪ								ਨ			
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਸਂ
ऽ	ਔ	ਰ	ਨ	ਮਾਂ	ऽ	ਗ	ਤ	ਹਉ	ऽ	ਤੁ	ਮ	ਤੇ	ऽ	ਕ	ਛ
	ਸਂ			ਪਂ				ਨ					ਸਂ	ਧ	
—	ਗਂ	ਗਂ	ਪਂ	ਗਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨਧ	ਨ	ਪ	—
ऽ	ਚਾ	ਹ	ਤ	ਹੌਂ	ऽ	ਚਿ	ਤ	ਮੈ	ऽ	ਸੋ	ਈ	ਕੀऽ	ऽ	ਜੈ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਭੂਲੇ ਮਾਰਗ ਜਿਨਹਿ ਬਤਾਇਆ ॥ ਐਸਾ ਗੁਰ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਇਆ ॥੧॥
ਸਿਮਰਿ ਮਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰੇ ॥ ਬਸਿ ਰਹੇ ਹਿਰਦੈ ਗੁਰਚਰਨ ਪਿਆਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਲੋਭਿ ਮੋਹਿ ਮਨੁ ਲੀਨਾ ॥ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਮੁਕਤਿ ਗੁਰ ਕੀਨਾ ॥੨॥
ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਰਤ ਜਨਮਿ ਫੁਨਿ ਮੂਆ ॥ ਚਰਨ ਕਮਲ ਗੁਰਿ ਆਸ੍ਰਮੁ ਦੀਆ ॥੩॥
ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ ਬੂਡਤ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਪਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥੪॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੩)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦				
																ਨ
																ਸਿ
								ਪ		ਪ		⌒				
ਧ	ਨ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਧਪ	ਪ	ਗ	—	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	ਸ	
ਮ	ਰ	ऽ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਰਾऽ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਚਿ	ਤਾ	ऽ	ਰੇ,	ਬ	
	ਨ̣		ਨ̣					ਪ				⌒				
ਸ	ਪ̣	ਪ̣	ਧ̣	ਸ	—	ਰ	ਸ	ਗ	ਪ	ਧ	ਪ	ਗ	—	ਸ		
ਸ	ਰ	ਹੇ	ਹਿਰ	ਦੈ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਚ	ਰ	ਨ	ਪਿ	ਆ	ऽ	ਰੇ.	ਸਿ...	

ਅੰਤਰਾ

				ਨ								ਨ			
ਪ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—
ਭੂ	ऽ	ਲੇ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ਰ	ਗ	ਜਿ	ਨਹਿ	ऽ	ਬ	ਤਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ
ਸੰ		ਪੰ				ਰੰ		ਨ							
ਗੰ	—	ਗੰ	ਪੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਧਪ	ਪ	ਸੰ	ਨ	ਨ
ਐ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਵ	ਡ	ਭਾ	ऽ	ਗੀ	ऽऽ	ਪਾ	ऽ	ਇਆ,	ਸਿ...

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ੍ਯ ਲਯ)

ਆਪਹਿ ਮੇਲਿ ਲਏ ॥
ਜਬ ਤੇ ਸਰਨਿ ਤੁਮਾਰੀ ਆਏ ਤਬ ਤੇ ਦੋਖ ਗਏ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਅਰੁ ਚਿੰਤ ਬਿਰਾਨੀ ਸਾਧਹ ਸਰਨ ਪਏ ॥
ਜਪਿ ਜਪਿ ਨਾਮੁ ਤੁਮ੍ਹਾਰੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤਨ ਤੇ ਰੋਗ ਖਏ ॥੧॥
ਮਹਾ ਮੁਗਧ ਅਜਾਨ ਅਗਿਆਨੀ ਰਾਖੇ ਧਾਰਿ ਦਏ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੇਟਿਓ ਆਵਨ ਜਾਨ ਰਹੇ ॥੨॥

(ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੨੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
												ਨ		ਧ	
												ਧ	ਨ	ਪ	—
												ਆ	S	ਪਹਿ	S
												ਨ		ਧ	
—	—	—	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	ਨ	—	—	ਸਂ	ਧ	ਨ	ਪ	—
S	S	S	ਮੇ	S	ਲਿ	S	ਲ	ਏ	S	S	S,	S	S	S	S
					ਪ										
—	ਗ	ਗ	ਰ	ਗ	ਧ	ਪ	ਪ	ਗ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	—
S	ਜ	ਬ	ਤੇ	ਸ	ਰ	ਨ	ਤੁ	ਮਾ	S	ਰੀ	S	ਆ	S	ਏ	S
	ਪ														
—	ਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਨ	—	—	ਸਂ				
S	ਤ	ਬ	ਤੇ	ਦੋ	S	ਖ	ਗ	ਏ	S	S	S	ਆਪਹਿ...			

ਅੰਤਰਾ

	ਪ			ਪ			ਨ	ਨ							
	ਗ	ਪ	ਪ	ਸਂ	-ਸਂ	ਸਂ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	—
	ਤਜ	ਅ	ਭਿ	ਮਾ	Sਨ	ਅ	ਰ	ਚਿੰ	S	ਤ	ਬਿ	ਸਾ	S	ਰੀ	S
						ਰਂ		ਨ					ਸਂ	ਧ	
—	ਗਂ	—	ਪਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	—	ਨਧ	ਨ	ਪ	—
S	ਸਾ	S	ਧਹ	ਸ	ਰ	ਨ	ਗ	ਹੇ	S	S	S	SS	S	S	S
					ਪ										
—	ਗ	ਗ	ਰ	ਗ	ਧ	ਪ	ਪ	ਗ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ
S	ਜਪ	ਜ	ਪ	ਨਾ	S	ਮ	ਤੁ	ਮ੍ਹਾ	S	ਰੋ	S	ਪ੍ਰੀ	S	ਤ	ਮ

	ਪ											
—	ਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਨ	—	—	ਸਂ	
ऽ	ਤ	ਨ	ਤੇ	ਰੋ	ऽ	ਗ	ਖ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ	ਆਪਹਿ...

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਗੀਤ ਹੈ।

੭. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਦਾਮਨੀ ਪ੍ਰਹਾਸਨਿ ਸੁ ਛਬਿ ਨਿਵਾਸਨਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਪ੍ਰਕਾਸਨਿ ਗੂੜ੍ਹ ਗਤੇ ॥
ਰਕਤਾਸੁਰ ਆਚਨ ਜੁਧ ਪ੍ਰਮਾਚਨ ਨ੍ਰਿਦੈ ਨਰਾਚਨ ਧਰਮ ਬ੍ਰਿਤੇ ॥
ਸ੍ਰੋਣੰਤ ਅਚਿੰਤੀ ਅਨਲ ਬਿਵੰਤੀ ਜੋਗ ਜਯੰਤੀ ਖੜਗ ਧਰੇ ॥
ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਪਾਪ ਬਿਨਾਸਨ ਧਰਮ ਕਰੇ ॥੫॥੨੧੫॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ, ਦੀਰਘ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸਂ						ਧ			
ਨ	—	ਸਂ	—	ਨਧ	ਨ	ਪ	—	—	ਪ
ਜੈ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਹੋ	ऽ	ਸੀ	ऽ	ऽ	ਮਹਿ
ਗ	—	ਗ	ਪ	ਗ	ਗ	ਰਸ	ਸ	—	—
ਖਾ	ऽ	ਸੁ	ਰ	ਮ	ਰ	ਦऽ	ਨ	ऽ	ऽ,
ਸ	—	ਪ਼	ਪ਼	ਸ	—	ਸ	ਸ	—	—
ਪਾ	ऽ	ਪ	ਬਿ	ਨਾ	ऽ	ਸ	ਨ	ऽ	ऽ
ਪ	ਨ	ਸਂ	ਗਂਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਗ	ਪ
ਧ	ਰ	ਮ	ਕऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ									
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਦਾ	ਮ	ਨੀ	ਪ੍ਰ	ਹਾ	ਸ	ਨਿ	ऽ	ऽ	ਸੁ
ਗਂ	ਗਂ	—	ਪਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	—	—
ਛ	ਬਿ	ऽ	ਨਿ	ਵਾ	ਸ	ਨਿ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਪ	—	—
ਸ੍ਰਿ	ऽਸ	ਟੀ	ਪ੍ਰ	ਕਾ	ਸ	ਨਿ	ऽ	ऽ	ऽ

ਪ	ਨ	ਸਂ	ਗਂਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਗ	ਪ
ਗੂ	ऽ	ੜ੍ਹ	ਗऽ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਤੂੰ ਵਡਦਾਤਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ ਸਭ ਮਹਿ ਰਵਿਆ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ॥੧॥
ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰਾ ॥ ਹਉ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਜੀਵਾ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੇਰੀ ਸਰਣਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰੇ ਪੂਰੇ ॥ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ਸੰਤਾ ਧੂਰੇ ॥੨॥
ਚਰਨ ਕਮਲ ਹਿਰਦੈ ਉਰਿਧਾਰੇ ॥ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਜਾਈ ਬਲਿਹਾਰੇ ॥੩॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਜਪਤ ਸੁਖੁ ਪਾਵਾ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੬੩)

ਅਸਥਾਈ

×		०		੨		०		੩		੪	
ਸਂ						ਧ					
ਨ	—	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨਧ	ਨ	ਪ	—	—	ਨ	ਧ	ਨ
ਮੇ	ऽ	ਰੇऽ	ऽऽ	ਪ੍ਰੰ	ਭ	ਪ੍ਰੀ	ऽ	ऽ	ਤ	ऽ	ਮ
ਧ											
ਪ	—	—	ਗ	—	ਪ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	—	ਸ
ਨਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ऽ	ਅ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ
											ਹਉ
ਸ	—	ਸ	ਗ	ਪ	ਗ	ਪ	—	—	ਪ	ਨ	ਧ
ਸੁ	ऽ	ਣ	ਸੁ	ऽ	ਣ	ਜੀ	ऽ	ऽ	ਵਾ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਗਂਰਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਪ	—	—
ਨਾ	ऽ	ऽऽ	ਮ	ऽ	ਤੁ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	—	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	—	—
ਤੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵ	ਡ	ਦਾ	ऽ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ऽ
				ਪਂ							
ਗਂ	—	—	—	ਗਂ	ਪਂ	ਗਂ	—	ਰਂ	ਸਂ	—	—
ਅੰ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤ	ਰ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ਮੀ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਧ	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	—	—	—
ਸ	ਭ	ਮ	ਹਿ	ਰ	ਵਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	

ਪ ਗ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਪ	—	—
ਪੂ	ऽ	ਰ.	ਨ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਸ	ऽ	ऽ	ਮੀ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੯. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਜਾ ਕਉ ਮੁਨਿ ਧ੍ਰਾਨੁ ਧਰੈ ਫਿਰਤ ਸਗਲ ਜੁਗ,
ਕਬਹੂ ਕ ਕੋਊ ਪਾਵੈ ਆਤਮ ਪ੍ਰਗਾਸ ਕਉ ॥
ਬੇਦ ਬਾਣੀ ਸਹਿਤ ਬਿਰੰਚਿ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਜਾ ਕੋ,
ਸਿਵ ਮੁਨਿ ਗਹਿ ਨ ਤਜਾਤ ਕਬਿਲਾਸ ਕੰਉ ॥
ਜਾ ਕੌ ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਅਨੇਕ ਤਪ,
ਜਟਾ ਜੂਟ ਭੇਖ ਕੀਏ ਫਿਰਤ ਉਦਾਸ ਕਉ ॥
ਸੁ ਤਿਨਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਸੁਖ ਭਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰੀ ਜੀਅ,
ਨਾਮ ਕੀ ਬਡਾਈ ਦਈ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਕਉ ॥ ੫ ॥

(ਸਵਈਏ ਮਹਿਲੇ ਚੌਥੇ ਕੇ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੪)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸਂ ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ ਪ	—	ਪ ਗ	—	ਪ	ਗ	ਗ	ਸ
ਜਾ	ਕਉ	ऽ	ਮੁ	ਨਿ	ऽ	ਧ੍ਰਾ	ऽ	ਨ	ਧ	ਰੈ	ऽ
ਸ	ਸ	—	ਨ਼ ਪ਼	—	ਪ਼	ਨ਼	ਧ਼	ਸਰ	ਸ	ਸ	—
ਫਿ	ਰ	ऽ	ਤ	ऽ	ਸ	ਗ	ਲ	ऽऽ	ਜੁ	ਗ	ऽ
ਨ਼	ਸ	—	ਗ	—	ਗ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	—
ਕ	ਬ	ऽ	ਹੂ	ऽ	ਕ	ਕੋ	ਊ	ऽ	ਪਾ	ਵੈ	ऽ
ਪ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਗਂਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਗ	ਪ
ਆ	ਤ	ऽ	ਮ	ऽ	ਪ੍ਰ ऽ	ਗਾ	ऽ	ਸ	ਕਉ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ
ਬੇ	ऽ	ਦ	ਬਾ	ऽ	ਣੀ	ਸ	ਹਿ	ऽ	ਤ	ऽ	ਬਿ
ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ ਪ	—	ਪ	ਨ	ਧ	ਸਂ	ਨ	—
ਰੰ	ਚ	ऽ	ਜ	ਸ	ऽ	ਗਾ	ਵੈ	ऽ	ਜਾ	ਕੋ	ऽ

			ਪਂ								
ਸਂ	ਗਂ	—	ਗਂ	ਗਂ	ਪਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਸਿ	ਵ	ऽ	ਮੁ	ਨਿ	ऽ	ਗ	ਹਿ	ऽ	ਨ	ऽ	ਤ
	ਧ										
ਨ	ਪ	ਪ	ਗ	—	ਪ	ਗ	—	ਰ	ਸ	—	—
ਜਾ	ऽ	ਤ	ਕ	ऽ	ਬਿ	ਲਾ	ऽ	ਸ	ਕਉ	ऽ	ऽ

-ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੦. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਦੇਵ ਦੇਵਤਾਨ ਕੌ ਸੁਰੇਸ ਦਾਨਵਾਨ ਕੌ
ਮਹੇਸ ਗੰਗ ਧਾਨ ਕੌ ਅਭੇਸ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਰੰਗ ਮੈਂ ਰੰਗੀਨ ਰਾਗ ਰੂਪ ਮੈਂ ਪ੍ਰਬੀਨ
ਔਰ ਕਾਹੂ ਪੈ ਨ ਦੀਨ ਸਾਧ ਅਧੀਨ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਪਾਈਐ ਨ ਪਾਰ ਤੇਜ ਪੁੰਜ ਮੈਂ ਅਪਾਰ
ਸਰਬ ਬਿਦਿਆ ਕੇ ਉਦਾਰ ਹੈਂ ਅਪਾਰ ਕਹੀਅਤ ਹੈਂ ॥
ਹਾਥੀ ਕੀ ਚਿੰਘਾਰ ਪਲ ਪਾਛੈ ਪਹੁਚਤ ਤਾਹਿ
ਚੀਟੀ ਕੀ ਪੁਕਾਰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੁਨੀਅਤ ਹੈਂ ॥ ੪ ॥ ੨੫੬ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਨ			ਧ		ਪ				
ਸਂ	ਸਂ	ਨਂ	ਨ	ਪ	ਗ	ਪ	ਸਂ	ਨ	—
ਹਾ	ਥੀ	ਕੀ	ऽ	ਚਿੰ	ਘਾ	ਰ	ਪ	ਲ	ऽ
ਧ		ਪ			ਪ		⌒		
ਪ਼	ਪ	ਗ	—	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ
ਪਾ	ਛੈ	ਪਹੁ	ऽ	ऽ	ਚ	ਤ	ਤਾ	ऽ	ਹਿ
					ਪ				
ਸ	ਪ਼	ਸ	—	ਸ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਰਸ
ਚੀ	ਟੀ	ਕੀ	ऽ	ਪੁ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ऽ	ਪਹਿ
ਸ			ਧ		ਪ		⌒		
ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ
ਲੇ	ਹੀ	ਸੁ	ਨੀ	ऽ	ਅ	ਤ	ਹੈਂ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

		ਪ							
ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਦੇ	ਵ	ਦੇ	ऽ	ਵ	ਤਾ	ਨ	ਕੌਂ	ऽ	ਸੁ
					ਪਂ				
ਸਂ	ਸਂ	ਗਂ	—	ਗਂ	ਗਂ	ਪਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਰੇ	ਸ	ਦਾ	ऽ	ਨ	ਵਾ	ਨ	ਕੌਂ	ऽ	ਮ
ਸਂ			ਪਂ						
ਪਂ	ਪਂ	ਪਂ	ਰੰ	ਪਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਹੇ	ਸ	ਗੰ	ऽ	ਗ	ਧਾ	ਨ	ਕੌਂ	ऽ	ਅ
					ਪ				
ਸਂ	ਨ	ਪ	ਪ	ਗ	ਰ	ਪ	ਗ	—	ਸ
ਛੋ	ਸ	ਕ	ਹੀ	ऽ	ਅ	ਤ	ਹੈਂ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਅਗੋਂ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਨੰ: ੯ ਤੇ ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ ਗਾਓ।

੧੧. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਸਵਾਰੀ ਪੰਜਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਨੋਟ—ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ, ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਨੰ: ੫ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅਸਥਾਈ

×			੨				੩				੪		੫	
											ਨ	ਨ	-ਧ	ਸਂਸਂ
											ਜਿ	ਮ	ऽਰ	ऽਮ
	ਧ		ਪ				ਰਂ				ਪ			ਪ
ਨ	-ਪ	-ਪ	ਗ	—	ਪ	ਨਧ	ਸਂ	—	ਨ	ਧਪ	ਗ	ਗ	ਪਪ	ਗਪ
ਨਾ	ऽਤ੍ਰਾ	ऽਮ	ਨਾਂ	ऽ	ਮ	ਚਿऽ	ਤ੍ਰਾ	ऽ	ਰੇ	ऽऽ,	ਬ	ਸ	ਰਹੇ	ਹਿਰ
			ਸ		ਪ									
ਰਗ	-ਰ	ਸਸ	ਪ	ਗ	ਗ	ਪ	ਨ	ਧ	ਸਂਨ	ਧਪ				
ਦੇऽ	ऽਗੁ	ऽਰ	ਚ	ਰ	ਨ	ਪਿ	ਆ	ऽ	ਰੇऽ	ऽऽ				

ਅੰਤਰਾ

											ਪ	ਗ	-ਪ	ਨਧ
											ਭੂ	ऽ	ऽਲੇ	ऽऽ
			ਨ									ਸ'	ਪੰ	
ਸੰ	-ਸੰ	-ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨਧ	ਨਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਪੰ
ਮਾ	ऽਰ	ऽਗ	ਜਿ	ਨਹਿ	ऽ	ਬ	ਤਾऽ	ऽऽ	ਇਆ	ऽ	ਐ	ऽ	ਸਾ	ऽ
ਰੰ	ਰੰ				ਧ			ਨ						
ਗੰ	ਗੰਸੰ	-ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸੰਨ	ਧਪ				
ਗੁ	ਰਵ	ऽਡ	ਭਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਇਆ	ऽऽ	ਸਿਮਰ...			

ਇਸ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਦਾ ਅਸਥਾਈ ਅੰਤਰਾ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਗੋਂ ਤਿੰਨਤਾਲ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੨. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਖਟ-ਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਨੋਟ :— ਇਹ 'ਛੰਤ' ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਨੰ: ੭ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੩		੦		੪		੫		੬		੦	
ਨ										ਧ							
ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਨ਼	ਧਪੰ	ਪ	ਨਧ	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	ਗ	ਸ	—	ਸ
ਜੈ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਹੈ	ऽऽ	ਸੀ	ਮਹਿ	ਖਾ	ऽ	ਸੁ	ਰ	ऽ	ਮ	ਰ	ਦ	ऽ	ਨ
ਸ				ਸ	·ਪ					ਸ		ਧ					
ਪ਼	—	ਸ	—	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	ਸ	ਸ	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ਼
ਪਾ	ऽ	ਪ	ऽ	ਬਿ	ਨਾ	ऽ	ਸ	ऽ	ਨ	ਧ	ਰ	ਮ	ऽ	ਕ	ਰੇ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

							ਸੰ					ਧ					
ਪ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਪ	ਪ	ਨਧ	ਸੰ	ਨ	—
ਦਾ	ਮ	ਨੀ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਹਾ	ਸ	ਨਿ	ऽ	ਸੁ	ਛ	ਬਿ	ਨਿ	ਵਾ	ਸऽ	ਨਿ	ऽ	ऽ
ਨ				ਗੰ						ਨ		ਧ					
ਸੰ	ਸੰ	ਗੰ	—	ਪੰ.	ਗੰ	ਗੰਰੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਗ	ਗਪ	ਗ	—	ਸ
ਸ੍ਰਿ	ऽਸ	ਟਿ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਕਾ	ਸऽ	ਨਿ	ऽ	ऽ	ਗੂ	ऽ	ੜ੍ਹ	ऽ	ਗऽ	ਤੇ	ऽ	ऽ

ਖਟ-ਤਾਲ ਵਿਚ ਅਸਥਾਈ ਅੰਤਰੇ ਦੀ ਠਾਅ, ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਗੋਂ ਸੂਲਫਾਕ ਦੀ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰ ਅਨੰਦ ਤੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

(ਸ਼ੰਕਰਾ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ

ਵਾਦੀ —ਗ | ਠਾਟ —ਬਿਲਾਵਲ | ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ।
ਸੰਵਾਦੀ —ਨ | ਜਾਤੀ —ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਦੋਹਾਂ ਨਿਖਾਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ।

ਆਰੋਹ—ਨ਼ ਸ ਗ, ਮ ਪ ਨ, ਸਂ ।

ਅਵਰੋ —ਸਂਨ, ਧਪ, ਧਨੁਧ ਪ ਮ ਗ, ਰਸ ।

ਪ

ਪਕੜ—ਸਗ, ਮਪ, ਧਨੁਧਪ, ਧ ਗਮਗ—ਸ ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਬਿਹਾਗੜਾ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਬਿਹਾਗ ਵਿਚ ਕੋਮਲ ਨਿਖਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਬਣੇਗਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਹਾਗ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝੋ ।" ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਹਾਗ ਅਤੇ ਖਮਾਜ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ । ਪਰ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਗੀਤ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮੰਨਣ-ਯੋਗ ਨਹੀਂ । ਕਿਉ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਬਿਹੰਗ, ਬਿਹੰਗੜ, ਬਿਹਾਗਰਾ ਜਾ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਹੈ । ਬੰਗਾਲ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ੍ਰੰਥ 'ਸੰਗੀਤ ਸਾਰ' ਹੈ । ਉਸ ਵਿਚ ਬਿਹਾਗ ਤੇ ਬਿਹੰਗੜਾ ਦੋ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਤਾਏ ਹਨ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਬਿਹਾਗ, ਯਹ ਰਾਗ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨਮੋਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਇਸ ਕੀ ਉਤਪੱਤੀ ਬਿਹਾਗੜਾ ਸੇ ਹੁਈ ਹੈ, ਬਿਹਾਗ ਮੇਂ ਨਿਖਾਦ ਗ੍ਰਹ ਸੁਰ ਹੈ ਗੰਧਾਰ ਵਾਦੀ ਹੈ ਔਰ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਵਿਵਾਦੀ ਸੁਰ ਹੈਂ, ਤੋ ਭੀ ਅਵਰੋਹ ਮੇਂ ਚਤੁਰਤਾ ਸੇ 'ਰੇ ਧਾ' ਸੁਰ ਲਗਾਨੇ ਕਾ ਪਰਿਣਾਮ ਬੁਰਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀ ਪੜਤਾ । ਬਿਹਾਗ ਕਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਬਿਹਾਗ ਜਾਂ ਬਿਹਗਰੀ ਹੈ ।" ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ, ਰਾਗ ਵਿਵੋਧ, ਰਾਗ ਤਰੰਗਣੀ ਆਦਿ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਬਿਹਾਗੜਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ ।

ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਹਾਗੜਾ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਾਗ ਹੈ । ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਹਾਗ, ਦੇਵ ਬਿਹਾਗ, ਪਟ ਬਿਹਾਗ, ਨਟ ਬਿਹਾਗ, ਮਾਰੂ ਬਿਹਾਗ ਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਹੈ । ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਸਰਲ ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ ਹੀ ਹੈ । ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਅਧਿਕ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਦਾ ਠਾਟ ਬਿਲਾਵਲ, ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਂ ਖਾਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ । ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ । ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਹਨ, ਇਕ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਲਗਦੇ ਹਨ । ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਦੋ ਨਿਖਾਦਾਂ ਵਾਲਾ ਬਿਹਾਗੜਾ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏਂ ਇਸੇ ਬਿਹਾਗੜੇ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅੱਜ-ਕੱਲ ਬਿਹਾਗੜਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਾਇਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਭੀ ਬਿਹਾਗੜੇ ਦੀ ਥਾਂ ਅਕਸਰ ਬਿਹਾਗ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸੁਣੀਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਆਪ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਦੇ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਤੀਵਰ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ "ਸਂ ਨ - ਪ, ਧਨੁਧਪ, ਜਾਂ ਗਮਪ, ਧ ਨੁਧਪ" ਇੰਜ ਕੋਮਲ ਨਿਖਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ 'ਰਿਖਭ-ਧੈਵਤ' ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ, ਪਰ ਕਈ ਵੇਰ ਗਾਇਕ "ਸ ਗ, ਗਮ ਗ, ਮਪਨ, ਧਨਸਂ" ਇੰਜ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ "ਗਮਪ, ਧਨੁਧਪ, ਮੰਪਧ ਗਮਗ" ਇੰਜ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ। ਭਾਵ, ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਤੇ ਠਹਿਰਾਉ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਗੜਾ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਸ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਸੱਤਵਾਂ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ —(ਸ) ਨ਼ —ਪ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ –ਸਗ ਗਮਗ— ਰਸ – ਨ਼ਸਗਮ— ਗਮਗ—ਸ— ।

੨. ਸ ਗਮਪ ਗਮ, ਗ—ਰਸ, (ਸ) ਨ਼ਧ਼ਪ਼, ਗਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਸ—ਸਗਮਪ, ਗਮ, ਗ—ਸ, ਗਮਪ, ਧਨੁਧ ਪਮਗ, ਗਮਪ਼ਗਮਗ— ਰਸ।

੩. ਸ —ਨ਼ਸਗਮ, ਪ—ਧਨੁਧਪ ਗਮਗ ਰਸ —ਨ਼ਸਰਨ਼ਸਗ—ਗ ਮਗ, ਗਮਪ, ਧ ਨੁਧ ਪ, ਧ ਗਮਗ —ਰਸ –ਗਮਪਨ —ਸਂ, ਸਂਨ—ਪ, ਧਨੁਧਪਮ, ਗਮਪਮਗ – ਰਸ, ਗਮਧਨੁਧਪਮਗ— ਸ, ਗਮਪਨ, ਸਂ —(ਸਂ) ਧ ਨੁਧਪ, ਮੰਪਧਗਮਗ —ਰਸ— ।

੪. ਗਮਪ, ਗਮਪਨ —ਸਂ – ਨਸਂ, ਧ ਨੁਧਪ, ਗਮਪਨ, ਸਂ —ਪਨਸਂਰਂਸਂ —(ਸਂ) ਨ, ਧਪ ਧਨੁਧਪਧ ਗਮ, ਪਨ—ਸਂ, ਗਮਪਨ, ਸਂ—ਸਂਗਂ —ਨਸਂਨ—ਪ, ਧਨੁਧਪਗਮਗ – ਸਗ, ਗਮ, ਮਪ, ਪਨ, ਨਸਂ— (ਸਂ) ਨ, ਧਪ, ਗਮਪਧ ਨੁਧਪਮਗ, ਨ਼ਸ —ਪ਼ਨ਼ਸਗ —ਗਮਪਨੁਧਪ, ਮੰਪਧ ਗਮ, ਪਮਗ, ਰਸ— ।

ਧ ਰੰ

੫. ਗਮਪਨ—ਸੰ, ਨਸੰ—ਨ—ਪ, ਗਮਪਗਮਪਨ – ਸੰ, (ਸੰ) ਨ, ਪਨ, ਨਸੰ—ਸੰਗੰ—ਗੰ—ਸੰ,

ਮ ਸੰ ਧ

ਨਸੰਗੰਮੰਗੰ— ਸੰ, ਪਨਸੰਰੰਨਸੰਨ, ਧਪ, ਧਨੁਧਪਗਮਗ, ਗਮਪਨ, ਸੰ– ਨਸੰਗੰ—ਰੰਸੰ, (ਸੰ) ਨ, ਨਪ.

ਪ ਸੰ ਰੰ ਰੰ

ਗਮਪਨ, ਨਸੰ – ਸੰਗੰਮੰ ਗੰ — ਸੰ ਪਨਸੰ, ਨਸੰਗੰ, ਗੰਮੰਗੰ ਰੰਸੰ— (ਸੰ) ਨ, ਧਪ, ਧਨੁਧਪਮਗ,

ਗਮਪਮਗ – ਰਸ— ।

ਨ਼ਸਗਰਸ, ਨ਼ਸਗਮਗਰਸ, ਨ਼ਸਗਮਪਮਗਰਸ, ਨ਼ਸਗਪਧਪਗਮਗਰਸ, ਨ਼ਸਗਮਪਧਨੁਧਪ ਗਮਗਰਸ, ਨ਼ਸਗਮਪਨਸੰਨਧਪ, ਧਨੁਧਪਗਮਗਰਸ, ਨ਼ਸਗਮਪਨਸੰਰੰਸੰਨਧਪਧਨੁਧਪਗਮਗਰਸ, ਨ਼ਸਗ ਮਪਨਸੰਗੰ, ਗੰਮੰਗੰਰੰਸੰਨਧਪ ਧਨੁਧਪਧਗਮਗਰਸ ।

ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦				੩				×				੨			
੧.	*	ਅ	ਤਿ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਮ	ਮ	ਨ	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
੨.	•	•	•	•	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਗਮ	ਪਮ	ਗਰ	ਨ਼ਸ
੩.	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਨੁ	ਧਪ,	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਪ,	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
੪.	•	•	•	•	•	•	•	•	ਸਰ	ਨ਼ਸ	ਗਗ	ਰਸ,	ਗਮ	ਪਮ	ਗਮ	ਗਗ
	ਰਸ,	ਗਮ	ਪਧ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਮ	ਗਗ	ਰਸ,	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਗਮ	ਗਗ	ਰਸ
੫.	•	•	•	•	•	•	•	•	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਗਰ,	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਮ	ਗਮ	ਗਰ,
	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਧ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਰ,	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਰ,	ਨ਼ਸ	ਗਮ
	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਰ,	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਗੰ	ਰੰਸੰ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
੬.	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਮ	ਗਮ	ਗ,	ਗਮ	ਗ,	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਧ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਮ	ਗ,	ਗਮ	ਗ,
	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਗਮ	ਗ,	ਗਮ	ਗ,	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ
	ਗਮ	ਗ,	ਗਮ	ਗ,	ਨ਼ਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਗੰ	ਰੰਸੰ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਗਮ	ਗ,	ਗਮ	ਗ,	ਰਸ

ਅੰਤਰਾ

੧ਤੁ	* ਗਿਆ S ਨ	ਅੰ S ਜ ਨ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨ਼ਸ ਗਮ ਪਨ ਸੰ
੨ਤੁ	· · · ·	ਪਨ ਸੰਰੰ ਸੰਨ ਧਪ	ਧਨ਼ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨ਼ਸ ਗਮ ਪਨ ਸੰ
੩.	ਨਰੰ ਸੰਨ ਧਪ ਗਮ	ਪਨ ਸੰਗੰ ਰੰਸੰ ਧਨ਼	ਧਪ ਮਗ ਰਸ, ਨ਼ਸ	ਗਮ ਪਨ ਸੰਰੰ ਸੰ
੪.	· · · ·	ਸੰਨ ਧਨ਼ ਧਪ, ਪਨ	ਸੰਰੰ ਸੰਨ ਧਨ਼ ਧਪ,	ਪਨ ਸੰਗੰ ਰੰਸੰ ਧਨ਼
	ਧਪ, ਪਨ ਸੰਗੰ ਮੰਗੰ	ਰੰਸੰ ਧਨ਼ ਧਪ ਮਗ	ਰਸ, ਨ਼ਸ ਗ,ਸ ਗਮ.	ਗਮ ਪ,ਮ ਪਨ ਪਨ
੫	ਸੰ, ਗਿਆ · ·	ਗੰ, ਗੰਰੰ ਸੰਨ, ਰੰ,	ਰੰਸੰ ਨਧ, ਸੰ, ਸੰਨ	ਧਪ, ਨ਼, ਨ਼ਧ ਪਮ,
	ਧ, ਧਪ ਮਗ, ਪ,	ਪਮ ਗਰ, ਨ਼ਸ ਗਰ	ਮਗ ਪਮੰ ਧਪ ਨਧ	ਸੰਨ ਰੰਸੰ ਗੰਰੰ ਮੰਗੰ
	ਰੰਸੰ ਨਧ ਪਮ ਗਰ	ਸ, ਨ਼ਸ ਗਮ, ਸਗ	ਮਪ, ਗਮ ਪਨ, ਮਪ	ਨਸੰ, ਪਨ ਸੰਰੰ ਸੰ
੬.	ਪਨ ਸੰ,ਪ ਨਸੰ, ਪਨ	ਸੰਨ ਧਨ਼ ਧਪ ਮਗ	ਰਸ, ਨਸੰ ਰੰਨ ਸੰਰੰ,	ਨਸੰ ਰੰਸੰ ਨਧ ਪਮ
	ਧਨ਼ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨ਼ਸ ਰਸ, ਗਮ ਪਮ,	ਪਧ ਨ਼ਧ, ਨਸੰ ਰੰਸੰ	ਗੰਗੰ ਰੰਸੰ, ਰੰਰੰ ਸੰਨ
	ਸੰਸੰ ਨਧ, ਨ਼ਨ਼ ਧਪ	ਧਧ ਪਮ, ਪਪ ਮਗ,	ਮਮ ਗਰ, ਗਗ ਰਸ,	ਨ਼ਸ ਗਮ ਪਨ ਸੰ

੧. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨ ਮੋਹਨਾ ਘਟ ਸੋਹਨਾ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ ਰਾਮ ॥
ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾ ਲਾਲ ਗੋਪਾਲ ਦਇਆਲ ਕੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ ਰਾਮ ॥
ਗੋਪਾਲ ਦਇਆਲ ਗੋਬਿੰਦ ਲਾਲਨ ਮਿਲਹੁ ਕੰਤ ਨਿਮਾਣੀਆ ॥
ਨੈਨ ਤਰਸਨ ਦਰਸ ਪਰਸਨ ਨਹ ਨੀਦ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀਆ ॥
ਗਿਆਨ ਅੰਜਨ ਨਾਮ ਬਿੰਜਨ ਭਏ ਸਗਲ ਸੀਗਾਰਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਪਇਅੰਪੈ ਸੰਤ ਜੰਪੈ ਮੇਲਿ ਕੰਤੁ ਹਮਾਰਾ ॥ ੧ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੪੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਗ														
	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਧਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	—	ਪ	ਧ
	ਅ	ਤਿ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਮ	ਮ	ਨ	ਮੋS	S	S	ਹ	ਨਾ	S	ਘ	ਟ
ਪਧ	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗਮ	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗਮ	ਗਰ	ਸਨ਼	ਸ
ਸੋS	S	S	ਹ	ਨਾ	ਪ੍ਰਾ	ਨ	ਅ	ਧਾS	SS	ਰਾ	S	ਰਾS	SS	SS	S

						ਮ									
ਸ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ
ਮ,	ਸੂੰ	ਦ	ਰ	ਸੋ	S	ਭਾ	S	ਲਾ	S	ਲ	ਗੋ	ਪਾ	S	ਲ	ਦ
ਧਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗਮ	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗਮ	ਗਰ	ਸਨ਼	ਸ
ਇਆ	S	S	ਲ	ਕੀ	ਅਪ	ਰ	ਅ	ਪਾS	SS	ਰਾ	S	ਰਾS	SS	SS	S
ਸ															
ਮ	ਅਤਿ...														

ਅੰਤਰਾ

ਗ															
ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ
ਗੋ	ਪਾ	ਲ	ਦ	ਇਆ	S	ਲ	ਗੋ	ਬਿੰ	S	S	ਦ	ਲਾ	S	ਲ	ਨ

	ਧ														
—	ਨ	ਨ	—	ਨ	—	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਧਪ	—
S	ਮਿ	ਲਹੁ	S	ਕੰ	S	ਤ	ਨਿ	ਮਾ	S	S	ਣੀ	ਆ	S	SS	S

												ਧ			
—	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਰੰਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਧਪ	ਪ
S	ਨੈ	S	ਨ	ਤ	ਬ	ਸS	ਨ	S	ਦ	ਰ	ਸ	ਪ	ਰ	ਸS	ਨ

	ਪ														
ਪ	ਗ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਸਨ਼	ਸ
ਨਹ	ਨੀ	S	ਦ	ਰੇ	S	ਨਿ	ਵਿ	ਹਾ	S	S	ਣੀ	ਆS	SS	SS	S

ਨੋਟ :—ਇਹ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ-ਗੀਤ ਹੈ। ਛੰਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤ੍ਰਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਹਰਿ ਕੀ ਗਤਿ ਨਹਿ ਕੋਊ ਜਾਨੈ ॥
ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਤਪੀ ਪਚਿਹਾਰੇ ਅਰੁ ਬਹੁ ਲੋਗ ਸਿਆਨੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਛਿਨ ਮਹਿ ਰਾਉ ਰੰਕ ਕਉ ਕਰਈ ਰਾਉ ਰੰਕ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥
ਰੀਤੇ ਭਰੇ ਭਰੇ ਸਖਨਾਵੈ ਯਹ ਤਾ ਕੋ ਬਿਵਹਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥
ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥ ੨ ॥
ਅਗਨਤ ਅਪਾਰੁ ਅਲਖ ਨਿਰੰਜਨ ਜਿਹ ਸਭ ਜਗੁ ਭਰਮਾਇਓ ॥
ਸਗਲ ਭਰਮ ਤਜਿ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਚਰਨਿ ਤਾਹਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇਓ ॥ ੩ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੫੩੭)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਧ														
	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—	ਨ਼ਸ	ਰਸ	ਨ਼	ਸ
	ਹ	ਰਿ	ਕੀ	ਗ	ਤਿ	ਨ	ਹਿ	ਕੋ	ऽ	ਊ	ऽ	ਜਾऽ	ऽऽ	ਨੈ	ऽ
	ਨ਼							ਮ							
—	ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਰਸ	—
ऽ,	ਜੋ	ऽ	ਗੀ	ਜ	ਤੀ	ऽ	ਤ	ਪੀ	ऽ	ਪ	ਚ	ਹਾ	ऽ	ਰੇऽ	ऽ
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਪ	ਧਨ਼	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ऽ	ਅ	ਰ	ਬਹੁ	ਲੋ	ऽ	ਗ	ਸਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨੇऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ
—															
ऽ															

ਅੰਤਰਾ

	ਮ														
	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—
	ਛਿ	ਨ	ਮਹਿ	ਰਾ	ऽ	ਉ	ਰੰ	ऽ	ਕ	ਕਉ	ऽ	ਕ	ਰ	ਈ	ऽ
								ਰਂ				ਧ			
—	ਪ	ਨ	ਨ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—	—	—	ਨ	—	ਧਪ	—
ऽ	ਰਾ	ਉ	ਰੰ	ऽ	ਕ	ਕ	ਰਿ	ਡਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽऽ	ऽ
												ਮ			
—	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਨ਼	ਨ਼	ਧ	—	ਪਮ	ਪ	ਗ	ਪ	ਮ	—
ऽ	ਰੀ	ऽ	ਤੇ	ਭ	ਰੇ	ऽऽ	ਭ	ਰੇ	ऽ	ਸ'	ਖ	ਨਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ

—	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ऽ	ਯ	ਹ	ਤਾ	ਕੈ	ऽ	ਬਿ	ਵ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੇऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ

	ਧ	
—	ਨੁ	ਧ
ऽ	ਹ	ਰਿ ਕੀਆ...

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਸੰਤਨ ਕੈ ਪਰਸਾਦਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਰਾਮ ॥
ਇਛ ਪੁੰਨੀ ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ ਤਪਤਿ ਬੁਝਾਇਆ ਰਾਮ ॥
ਸਫਲਾ ਸੁ ਦਿਨਸ ਰੈਣੇ ਸੁਹਾਵੀ ਅਨਦ ਮੰਗਲ ਰਸੁ ਘਨਾ ॥
ਪ੍ਰਗਟੇ ਗੁਪਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਲਾਲਨ ਕਵਨ ਰਸਨਾ ਗੁਣ ਭਨਾ ॥
ਭ੍ਰਮ ਲੋਭ ਮੋਹ ਬਿਕਾਰ ਥਾਕੇ ਮਿਲਿ ਸਖੀ ਮੰਗਲੁ ਗਾਇਆ ॥
ਨਾਨਕੁ ਪਇਅੰਪੈ ਸੰਤ ਜੰਪੈ ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੰਜੋਗਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੪੩)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਨ							
	ਸਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਪ	—	ਧਨੁ	ਧਨੁ
	ਪ੍ਰਗ	ਟੇ	ਗੁ	ਪਾ	ऽ	ਲ	ਗੋ	ਬਿੰ	ऽ	ऽ	ਦ	ਲਾ	ऽ	ਲऽ	ਨऽ
ਧ															
ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	—	ਮ	ਗ	—	ਰਸ	—
ऽ	ਕ	ਵ	ਨ	ਰ	ਸऽ	ਨਾ	ऽ	ਗੁ	ਣ	ऽ	ਭ	ਨਾ	ऽ	ऽऽ	ऽ
				ਨ਼		ਸ									
—	ਨ਼ਸ	ਸ	ਸ	ਪ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ऽ,	ਸਫ	ਲਾ	ਸੁ	ਦਿ	ਨ	ਸ	ऽ	ਰੈ	ऽ	ਣੇ	ਸੁ	ਹਾ	ऽ	ਵੀ	ऽ
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਧਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ऽ	ਅ	ਨ	ਦ	ਮੰ	ऽ	ਗऽ	ਲ	ਰ	ਸ	ऽ	ਘऽ	ਨਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ
—															
ऽ															

ਅੰਤਰਾ

	ਗ							ਨ				ਸਂ			
	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	—	—	ਨ	—	ਸਂ	—
	ਸੰ	ਤ	ਨ	ਕੈ	ऽ	ਪ	ਰ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ऽ
				ਰੰ				ਸਂ							
—	ਗਂ	ਗਂ	ਮਂ	ਗਂ	—	ਰੰਸਂ	—	ਨ	—	—	ਸਂ	ਧਨ	‿	ਧਪ	—
ऽ	ਹਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਪਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ
	ਪ														
—	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗ	—	—	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ऽ	ਇ	ਛ	ਪੁ	ਨੀ	ऽऽ	ਮ	ਨ	ਸਾਂ	ऽ	ऽ	ਤਿ	ਆ	ऽ	ਈ	ऽ
	ਗ														
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ऽ	ਤਪ	ਤ	ਬੁ	ਝਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ਮऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ

—
ऽ —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਵਧ ਸੁਖੁ ਰੈਨੜੀਏ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੇਮੁ ਲਗਾ ॥
ਘਟੁ ਦੂਖ ਨੀਦੜੀਏ ਪਰਸਉ ਸਦਾ ਪਗਾ ॥
ਪਗ ਧੂਰਿ ਬਾਂਛਉ ਸਦਾ ਜਾਚਉ ਨਾਮ ਰਸਿ ਬੈਰਾਗਨੀ ॥
ਪ੍ਰਿਅ ਰੰਗਿ ਰਾਤੀ ਸਹਜ ਮਾਤੀ ਮਹਾ ਦੁਰਮਤਿ ਤਿਆਗਨੀ ॥
ਗ੍ਰਹਿ ਭੁਜਾ ਲੀਨ੍ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭੀਨੀ ਮਿਲਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਚ ਮਗਾ ॥
ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਧਾਰਿ ਕਿਰਪਾ ਰਹਉ ਚਰਣਹ ਸੰਗਿ ਲਗਾ ॥ ੧ ॥
(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੪੪)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਨ	
														ਸ	ਸ
														ਵ	ਧ
ਮ						ਸਂ		ਪ							
ਗ	ਮ	—	ਪ	ਧ	ਪਧ	ਨ	ਨ	ਧ	—	—	ਪ	—	—	ਪ	ਪ
ਸੁ	ਖ	ऽ	ਰੈ	ऽ	ਨऽ	ऽ	ੜੀ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪ੍ਰਿ	ਅ

														ਨ਼	
—	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਪਮ੍ਹ	ਪ	ਮ	ਗਂ	—	—	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਸ
ऽ	ऽ	ऽ	ਪ੍ਰੰ	ऽ	ਮऽ	ऽ	ਲ	ਗਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਘ	ਟ
				ਧ਼										ਮ	
ਸ	ਸ	—	ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਨ਼	ਸ	—	—	—	—	—	ਗ	ਮ
ਦੂ	ਖ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ਦ	ऽ	ਝੀ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪ	ਰ
			ਧ			ਮ									
ਪਨ	ਸਂ	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	—	—	ਰ	ਸ	—		
ਸਉ	ऽ	ऽ	ਸ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਪ	ਗਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ		

ਅੰਤਰਾ

														ਪ	ਪ
														ਪ	ਗ
ਮ								ਨ							
ਗ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਸਂ	—	ਰਂ	ਸਂ	—	—	—	—	—	ਨ	—
ਧੂ	ਰ	ऽ	ਬਾਂ	ऽ	ਛਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸ	ऽ
ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	—	—	—	—	ਗ	ਮ
ਦਾ	ऽ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਚਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ.	ਨਾ	ऽ
			ਧ												
ਪਧ	—	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	—	—	ਰ	ਸ	—		
ਮऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ਸ	ਬੈ	ਰਾ	ਗ	ਨੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵਧੁ	ਸੁ ..

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥
ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ, ਮਾਥੈ ਛਤ੍ਰ ਧਰੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਾ ਕੀ ਛੋਤਿ ਜਗਤ ਕਉ ਲਾਗੈ, ਤਾ ਪਰ ਤੁਹੀ ਢਰੈ ॥
ਨੀਚਹ ਊਚ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ ਕਾਹੂ ਤੇ ਨ ਡਰੈ ॥ ੧ ॥
ਨਾਮਦੇਵ ਕਬੀਰੁ ਤਿਲੋਚਨੁ, ਸਧਨਾ ਸੈਨੁ ਤਰੈ ॥
ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇ ਸਭੈ ਸਰੈ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਭ: ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਮ	
														ਗ	ਮ
														ਐ	ऽ
			ਪ	ਸੰ											
ਪ	—	ਧ	ਧ	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਗਮ	ਰਗ	—	—	ਗ	ਗ	ਪ
ਸੀ	ऽ	ऽ	ਐ	ऽ	ਸੀ	ऽ	ऽ	ਲਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ਲ	ਤੁ	ਝ
					ਰ									ਨ	
ਪ	ਮ	—	ਗ	—	ਸ	—	ਨ਼	ਸ	—	—	—	—	—	ਸੰ	ਸੰ
ਬਿ	ਨ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ਨ	ऽ	ਕ	ਰੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ:	ਤੁ	ਝ
								ਨ						ਪ	
ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ	—	—	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ
ਬਿ	ਨ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ਨ	ऽ	ਕ	ਰੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਐ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

														ਪ	ਪ
														ਗ	ਰੀ
ਮ															
ਗ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	—	ਸੰ	—	—	—	—	—	ਸੰ	ਸੰ
ਬ	ऽ	ਨਿ	ਵਾ	ऽ	ਜ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗੁ	ਸਈ
ਸੰ	—	—	ਨ	—	ਧ	ਪ	—	ਧਨ	—	—	—	—	—	ਰੰ	—
ਆਂ	ऽ	ऽ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ;	ਮਾ	ऽ
								ਨ							
ਰੰ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ	—	—	ਧ	ਪ		
ਥੈ	ऽ	ऽ	ਛ	ऽ	ਤ੍ਰੂ	ऽ	ਧ	ਰੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਐਸੀ...	

ਨੋਟ :—ਇਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ, ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ—"ਐਸੀ ਮੇਰੇ ਲਾਲ, ਹਾਂ ਜੀ ਮੇਰੇ" ਇਤਿਆਦਿ (ਸ਼ਬਦ) ਬੰਦਿਸ਼ ਦੀ ਲਯ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

੬. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਹੋਰ ਥੈ ਸੁਖੁ ਨ ਭਾਲਿ ॥
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਭੇਦੀਐ ਸਦਾ ਵਸੈ ਹਰਿ ਨਾਲਿ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਤਿਨਾ ਕਉ ਮਿਲੈ, ਜਿਨ ਹਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲਿ ॥ ੧ ॥

(ਬਿਹਾਗੜੇ ਕੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੫੪੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਨ਼	
														ਸ	ਸ
														ਗੁ	ਰ
ਮ								ਸਂ							
ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸਂ	ਨ	—	ਧਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਧ
ਸੇ	ਵਾ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਸੁ	ऽ	ਖੁ	ਪਾ	ऽ	ऽऽ	ਈ	ਐ	ऽ	ਹੋ	ਰ
ਸਂ			ਪ												
ਨ਼	—	ਧ	ਮ	—	ਗਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਰਸ	—	—	ਸ		
ਥੈ	ऽ	ऽ	ਸੁ	ऽ	ਖऽ	ऽ	ਨ	ਭਾ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ਲ		

ਅੰਤਰਾ

														ਪ	ਪ
														ਕੁ	ਰ
ਮ														ਧ	
ਗ	—	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ਼	ਨ਼
ਕੈ	ऽ	ਸ	ਬ	ਦ	ਮ	ऽ	ਨ	ਭੇ	ऽ	ऽ	ਦੀ	ਐ	ऽ,	ਸ	ਦਾ
					ਪ										
ਧ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਰਸ	—	—	ਸ		
ऽ	ऽ	ऽ	ਵ	ਸੈ	ਹ	ऽ	ਰਿ	ਨਾ	ऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ਲ		

—ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸ੍ਵਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਰਿ ਕੀ ਗਤਿ ਨਹਿ ਕੋਊ ਜਾਨੈ ॥ (ਇਹ ਸਬਦ ਨੰ: ੨ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

੧		੨		⊕			੧		੨		⊕		
	ਪ			ਗ						ਰ			
ਗਮ	ਧ	ਪਧਨੁ	ਧਪ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਸ	ਗ	ਗਗ	ਮ	—	ਮ
ਹਰਿ	ਕੀ	SSS	SS	ਗ	ਤਿ	ਨਹਿ	ਕੋ	S	S	ਊS	ਜਾ	S	ਨੈ
ਗ		ਗ		ਸਂ	ਸਂ		ਧ			ਪ			
ਮ	ਮ	ਮ	ਪਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧ	ਸਂ	ਨੁ	ਧਪ
ਜੋ	ਗੀ	ਜ	ਤੀS	ਤ	ਪੀ	S	ਪ	ਚ	ਹਾ	ਰੇ	ਅ	ਰ	ਬਹੁ
		ਪ											
ਪ	ਧ	ਮ	ਮ	ਗਸ	ਰ	ਸ							
ਲੋ	S	ਗ	ਸਿ	ਆS	S	ਨੇ	ਹਰਿ ਕੀ...						

ਅੰਤਰਾ

							ਨ		ਸਂ		ਧ		
ਪ	ਨ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਛਿ	ਨ	ਮੈ	SS	ਰਾ	ਉ	S	ਰੰ	ਕ	ਕਉ	S	ਕ	ਰ	ਈ
							ਨ						
ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਗਮ	(ਮ)	ਮ	ਸਂ	—	ਗਂ	ਰਂਗਂਮਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ
ਰਾ	ਉ	ਰੰ	ਕ	ਕਰ	ਡਾ	ਰੇ,	ਰੀ	S	ਤੇ	SSS	ਭ	ਰੇ	S
							ਸਂ						
ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਧਨੁ	ਧ	ਪ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਗਮ	ਗਸ	ਰ	ਸ
ਭ	ਰੇ	S	ਸS	ਖ	ਨਾ	ਵੈ	ਯਹ	ਤਾ	ਕਉ	ਬਿਵ	ਹਾS	S	ਰੈ

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਅਗੋਂ ਗੀਤ ਨੰ: ੨ ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਚਲੰਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਉਣੇ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਤੇ ਅਨੰਦ ਆਵੇਗਾ ।

੮. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤਾਲ—ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸੁਨਹੁ ਬੇਨੰਤੀਆ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ॥
ਕੋਟਿ ਅਪ੍ਰਾਧ ਭਰੇ ਭੀ ਤੇਰੇ ਚੇਰੇ ਰਾਮ ॥
ਦੁਖ ਹਰਨ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਮੋਹਨ ਕਲਿ ਕਲੇਸਹ ਭੰਜਨਾ ॥
ਸਰਨਿ ਤੇਰੀ ਰਖਿ ਲੇਹੁ ਮੇਰੀ ਸਰਬ ਮੈ ਨਿਰੰਜਨਾ ॥
ਸੁਨਤ ਪੇਖਤ ਸੰਗਿ ਸਭ ਕੈ ਪ੍ਰਭ ਨੇਰਹੂ ਤੇ ਨੇਰੇ ॥
ਅਰਦਾਸਿ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਸੁਆਮੀ ਰਖਿ ਲੇਹੁ ਘਰ ਕੇ ਚੇਰੇ ॥ ੧ ॥

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫ ਛੰਤ, ਪੰਨਾ ੫੪੭)

ਅਸਥਾਈ

×			੦			×			੦		
ਸ	ਗ	-ਮ	ਪਧ	ਨੁ	ਧਪ	ਧ	ਪ	—	ਮ	ਗ	—
ਸੁ	ਨਹੁ	ऽਬਿ	ਨੰऽ	ऽ	ਤੀऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ											
ਪ	—	ਮ	ਗ	-ਰ	ਸਨੁ	ਸ	—	—	—	—	ਸ
ਸੁਆ	ऽ	ਮੀ	ਮੇ	ऽऽ	ਰੇऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮ
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਨ	—	—	ਧ	ਪ	ਮ
ਕੋ	ਟਿ	ਅਪ	ਰਾ	ਧ	ऽਭ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ					ਮ						
ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—	—	ਗ	ਰ	ਸ
ਭੀ	ਤੇ	ਰੇ	ਚੇ	ऽ	ਰੇ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮ

ਅੰਤਰਾ

ਮਪ	ਮਗ	-ਮ	ਪ	ਨ	—	ਨਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਦੁਖ	ਹਰ	ऽਨ	ਕਿਰ	ਪਾ	ऽ	ਕਰ	ਨ	ऽ	ਮੋ	ਹ	ਨ
ਪ	ਨ	-ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ
ਕ	ਲ	ऽਕ	ਲੇ	ऽ	ਸਹ	ਭੰऽ	ऽ	ਜ	ਨਾ	ऽ	ऽ
ਰਂ				ਰਂ					ਧ		
ਗਂ	ਗਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਸਂ	—	ਨਨ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਸਰ	ਨ	ऽ	ਤੇ	ਰੀ	ऽ	ਰਖ	ਲੇ	ਹੁऽ	ਮੇ	ਰੀ	ऽ
ਪ					ਮੱ	ਪ	ਪ				
ਗ	ਗ	ਮ	ਪਧ	ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ
ਸ	ਰ	ਬ	ਮੈऽ	ऽ	ਨਿ	ਰੰ	ऽ	ਜ	ਨਾ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਾ ਬਡਾ ਤਮਾਸਾ ॥
ਆਪੇ ਹਸੈ ਆਪਿ ਹੀ ਚਿਤਵੈ ਆਪੇ ਚੰਦੁ ਸੂਰੁ ਪਰਗਾਸਾ ॥
ਆਪੇ ਜਲੁ ਆਪੇ ਥਲੁ ਥੰਮ੍ਹ੍ਨੁ ਆਪੇ ਕੀਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਾਸਾ ॥
ਆਪੇ ਨਰੁ ਆਪੇ ਫੁਨਿ ਨਾਰੀ ਆਪੇ ਸਾਰਿ ਆਪਿ ਹੀ ਪਾਸਾ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੰਗਤਿ ਸਭੈ ਬਿਚਾਰਹੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਾ ਬਡਾ ਤਮਾਸਾ ॥ ੨ ॥ ੧੨ ॥

(ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚੋਥੇ ਕੇ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੩)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ'	ਧ	ਪ	—	—
ਵਾ	ऽ	ਹੁ	ऽ	ਵਾ	ਹੁ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਧ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਨੁਧ	ਪ
ਬ	ਡਾ	ऽ	ਤ	ਮਾ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ऽऽ	ऽ
ਮ	—	ਮ	ਪ	ਗ	ਗ	ਮ	—	—	—
ਆ	ऽ	ਪੇ	ऽ	ਹ	ਸੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ	ਗ	ਮ (ਪ)	—	ਗ	ਗ	ਸ	—	—	—
ਆ	ਪ	ਹੀ	ऽ	ਚਿ	ਤ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਆ	ऽ	ਪੇ	ऽ	ਚੰ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ਸੂ
ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ (ਸਂ)	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ
ऽ	ਰ	ਪ	ਰ	ਗਾ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਆ	ऽ	ਪੇ	ऽ	ਜ	ਲ	ऽ	ऽ	ऽ	ਆ
ਪ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	—
ਪੇ	ऽ	ਥ	ਲ	ਥੰ	ऽ	ਮ	ਨ	ऽ	ऽ,
ਗਂ	—	ਗਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	—	—
ਆ	ऽ	ਪੇ	ऽ	ਕੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ

				ਸਂ					
ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨੁ	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ
ਘ	ਟਿ	ਘ	ਟਿ	ਬਾ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੦. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਮਨਿ ਚਾਉ ਭਇਆ ਪ੍ਰਭ ਆਗਮੁ ਸੁਣਿਆ ॥
ਹਰਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਉ ਸਖੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਮੰਦਰ ਬਣਿਆ ॥
ਹਰਿ ਗਾਉ ਮੰਗਲੁ ਨਿਤ ਸਖੀਏ ਸੋਗੁ ਦੂਖੁ ਨ ਵਿਆਪਏ ॥
ਗੁਰ ਚਰਨ ਲਾਗੇ ਦਿਨ ਸਭਾਗੇ ਆਪਣਾ ਪਿਰੁ ਜਾਪਏ ॥
ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਜਾਣੀ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਭੋਗੋ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ਮਿਲਿਆ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਜੋਗੋ ॥੩੪॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੩ ਅਨੰਦੁ, ਪੰਨਾ ੯੨੧)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
						ਮ					
						ਗ	ਮ	ਪ	—	ਪਧ	ਨਸਂ
						ਮ	ਨ	ਚਾ	ऽ	ਉऽ	ऽ
				ਪ							
ਨ	ਧ	ਪ	—	ਮੰ	ਪ	ਗ	ਸ	—	ਗ	—	ਮ
ऽ	ਭ	ਇਆ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਆ	ऽ	ऽ	ਗ	ऽ	ਮ
									ਮ		
ਧ	ਪਮੰ	ਪ	—	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ
ਸੁ	ਣਿऽ	ਆ	ऽ	;	ऽ;	ਹ	ਰਿ	ਮੰ	ਗ	ਲ	ਗਾ
	ਸ				ਮ						
—	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਧ
ऽ	ਉ	ਸ	ਖੀ	ऽ	ਗ੍ਰਿ	ਹੁ	ਮੰ	ਦ	ਰ	ਬ	ਣਿ
				ਪ							
ਧੁਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਪ	ਗ	ਸ	—			
ਆऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਆ	ऽ	ऽ...			

ਅੰਤਰਾ

					ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ
					ਹਰਿ	ਗਾ	ऽ	ਉ	ਮੰ	ਗ	ਲ
ਸੰ	ਸੰ	—	ਨਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਨਿ	ਤ	ऽ	ਸਖੀ	ਏ	ऽ	ਸੋ	ऽ	ਗ	ਦੂ	ਖ	ਨ
ਨ	ਧ	ਪ	ਪਧ	ਨ	ਨ	ਧਪ	ਪ	ਧ	ਪਧ	ਸੰ ਨ	ਧ
ਵਿਆ	ऽ	ਪ	ਏऽ	ऽ	ਗੁਰ	ਚऽ	ਰ	ਨ	ਲਾ	ऽ	ਗੇ
ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਸ	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧਨ	ਨ	ਧ
ਦਿ	ਨ	ਸ	ਭਾ	ਸ	ਗੇ	ਆ	ਪ	ਣਾ	ਪਿਰ	ਜਾ	ਪ
ਪਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ ਮੰ	ਪ	ਗ	ਸ	—	ਗ	—	ਮ
ਏऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਆ	ऽ	ऽ	ਗ	ऽ	ਮ
ਧ	ਪਮੰ	ਪ	—	—	—						
ਸੁ	ਣਿऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	— ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।					

ਨੋਟ :—ਇਸ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਵਿਚ 'ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ 'ਪੰਚਮ' ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ।
ਇਹ ਬੰਦਿਸ਼ ਵੀ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਹੈ।

੧੧. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਾ ਰਸਨਾ ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ,
ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਕੇਰੇ ਰਾਮ ॥
ਤੇ ਸ੍ਰਵਨ ਭਲੇ ਸੋਭਨੀਕ ਹਹਿ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ,
ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਸੁਣਹਿ ਹਰਿ ਤੇਰੇ ਰਾਮ ॥
ਸੋ ਸੀਸੁ ਭਲਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਾਵਨ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ,
ਜੋ ਜਾਇ ਲਗੈ ਗੁਰ ਪੈਰੇ ਰਾਮ ॥
ਗੁਰ ਵਿਟਹੁ ਨਾਨਕੁ ਵਾਰਿਆ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ,
ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਚਿਤੇਰੇ ਰਾਮ ॥੨॥

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੪ ਛੰਤ, ਪੰਨਾ ੫੩੯-੪੦)

ਅਸਥਾਈ

X			2				0			3			
					ਮ								
			ਸ	—	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ
			ਸਾ	ऽ	ਰ	ਸ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਧ	ਨ	ਧੰ	ਨ
ਸਂ	ਸਂ						ਪ						
ਧ	ਨ਼	—	ਧ	—	ਪ	ਧ	ਗ	ਗ	ਗ	ਮ	—	—	—
ਹੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮੇ	ਰੀ	ਜਿੰ	ਦੁ	ੜੀ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ
			ਨ਼							ਧ਼			
ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	—	ਸ	—	ਨ਼	ਨ	—	ਪ਼	ਪ਼	ਨ਼	—
ऽ	ऽ	ऽ, ਗੁਣ	ਗਾ	ऽ	ਵੇ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ऽ	ऽ
					ਮ				ਸਂ				
ਸ	—	—	ਸ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਨ਼	ਧ	—	ਪ	—
*	*	*	ਤੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ऽ	ऽ	ऽ
			ਰ		ਮ								
ਮ	ਗ	—	ਸ	—	ਗ	ਮ							
ऽ	ऽ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਰ	ਸ...							

ਅੰਤਰਾ

X			2				0			3			
		ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ
		ਤੋ	ਸੁ	ਵ	ਨ	ਭ	ਲੇ	ऽ	ऽ	ਸੋ	ਭ	ਨੀ	ਕ
ਸਂ													
ਨ	ਸਂ	—	—	—	—	—	ਨ	ਸਂ	—	ਗਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਮਂ
ਹਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮੇ	ਰੀ	ऽ	ਜਿੰ	ऽ	ਦੁ	ੜੀ
			ਨ				ਸਂ	ਸਂ					
ਗਂ	—	ਰਂਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਰਂ	ਧ	ਨ਼	—	ਧ	—	ਪ	—
ਏ	ऽ,	ਹਰਿ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨऽ	ਸੁ	ਣਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
			ਪ				ਗ						
—	—	ਪਧ	ਗ	—	ਮ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	—	ਰ	ਸ
ऽ	ऽ	ਹਰਿ	ਤੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਰਾਂ	ऽ	ऽ	ਮ	ऽ	ऽ	ऽ
					ਮ								
—	—	—	ਸ	—	ਗ	ਮ							
*	*	*	ਸਾ	ऽ	ਰ	ਸ...							

—ਛੰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੨. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਜੈਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨਮੋਹਨਾ (ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨੰ: ੧ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

×					੨				੩		੪	
											ਗਮ	ਰਗ
											ਅऽ	ਤਿऽ
					ਮ		⌐¬			ਸ		
ਪਧਨ਼	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਸ	ਸਰ	ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼
ਪ੍ਰੀऽऽ	ਤ	ਮ	ਮ	ਨ	ਮੋ	ਹ	ਨਾ	ऽ	ਘਟਿ	ਸੋ	ऽ	ਹ
		ਮ			ਸਂ		ਧ					
ਸ	—	ਗ	ਮਂ	ਮਪ	ਨ	ਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਪਧ	ਮਪ		
ਨਾ	ऽ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨਅ	ਧਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਰਾऽ	ऽਮ		

ਅੰਤਰਾ

ਗ												
ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਧਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਸੁੰ	ਦ	ਰ	ਸੋ	ਭਾ	ਲਾ	ਲ	ਗੋ	ਪਾ	ਲਦ	ਇਆ	ਲ	ਕੀ
				ਰਂ			ਧ					
ਗਂ	ਗਂ	ਰਂਗਂਮਂ	ਗਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਪਧ	ਮਪ		
ਅ	ਪ	ਰऽऽ	ऽ	ਅ	ਪਾ	ऽ	ਰਾਂ	ऽ	ਰਾऽ	ऽਮ	ਅਤਿ ਪ੍ਰੀ ..	

ਨੋਟ :—ਛੰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਗਾਓ, ਜਾਂ ਅਗੋਂ ਨੰ: ੧ ਤੇ ਲਿਖੀ ਤਿੰਨਤਾਲ ਵਿਚ ਗਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣੋ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

ਜੈਤਾਲ ਦਾ ਠੇਕਾ—	ਧੀਂ ਤਿਰਕੜ ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾ	ਤਿ ਟ ਕੱਤ ਧੀਂ	ਧਾ ਧਾਗੇ	ਨੱਤਾ ਤਿਰਕੜ
	×	੨	੩	੪

੧੨. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਪੜਤਾਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦੂਤਨ ਸੰਗਰੀਆ ॥ ਭੁਇਅੰਗਨਿ ਬਸਰੀਆ ॥ ਅਨਿਕ ਉਪਰੀਆ ॥੧॥
ਤਉ ਮੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਰੀਆ ॥ ਤਉ ਸੁਖ ਸਹਜਰੀਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਮਿਥਨ ਮੋਹਰੀਆ ॥ ਅਨ ਕਉ ਮੇਰੀਆ ॥ ਵਿਚਿ ਘੂਮਨ ਘਿਰੀਆ ॥੨॥
ਸਗਲ ਬਟਰੀਆ ॥ ਬਿਰਖ ਇਕ ਤਰੀਆ ॥ ਬਹੁ ਬੰਧਹਿ ਪਰੀਆ ॥੩॥
ਥਿਰੁ ਸਾਧ ਸਫਰੀਆ ॥ ਜਹ ਕੀਰਤਨੁ ਹਰੀਆ ॥ ਨਾਨਕ ਸਰਨਰੀਆ ॥੪॥

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੩੭)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਧ					ਪ		ਗ							
*	ਨ̱	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	—	—	ਗ	—	ਰਸ	—
*	ਤਉ	ऽ	ਮੈ	ਹ	ਤਿ	ਹ	ਰਿ	ਕ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽऽ	ऽ
					ਧ										
—	ਸ	—	—	ਨ̱	ਪ̣	ਨ̱	ਨ̱	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਮ	—	—	—
ऽ	ਤਉ	ऽ	ऽ	ਸੁ	ਖ	ਸ	ਹ	ਜ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ—ਸੂਲਫਾਕ (ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ)

×		੦		੨		੦		੩		
ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	ਸ	—	—	ਸਂ	
ਦੁ	ਤ	ਨ	ਸੰ	ਗ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ਭੁਇ	
ਗਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	—	—	
ਅੰ	ਗ	ਨਿ	ਬ	ਸ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ	
ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਨ̱	ਧ	ਪ	—	
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਉ	ਪ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ,	
[illegible]	ਮ	ਪ	ਧ	ਸਂ	ਨ̱	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	×
ਰੂ	ਤ	ऽ	ਮੈ	ਹ	ਰਿ	ऽ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਕਰੀ...ਤਿੰਨਤਾਲ—ਅਸ:

ਇਕਤਾਲ (ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ)

×		੦		੨		੦		੩		੪	
			ਨ̱								
ਸ	ਸ	—	ਪ̣	—	ਨ̱	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—
ਮਿ	ਥ	ऽ	ਨ	ऽ	ਮੈ	ਹ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ
ਨ̱											
ਸ	ਗ	—	ਮ	—	—	ਗਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	—
ਅ	ਨ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ऽ	ਮੋऽ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	ਸ	ਮ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਨ̱	ਧ	ਪ	—
ਵਿ	ਚ	ਘੂ	ऽ	ਮ	ਨ	ਘਿ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ

ਤਾਲ—ਚੰਚਲ (ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ ਵਿਚ)

×			੨				੦			੩			
			ਗ										
*	*	*	ਮ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	—
*	*	*	ਸ	ਗ	ਲ	ਥ	ਟ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ

							ਸੰ						
—	—	—	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਧ	ਪ
ऽ	ऽ	ऽ	ਬ੍ਰਿ	ਖ	ਇ	ਕ	ਤ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
							ਰੰ						
—	—	ਪ	ਗੰ	—	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	—
ऽ	ऽ	ਬਹੁ	ਬੰ	ऽ	ਧਹਿ	ऽ	ਪ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
			ਮ									ਪ	
ਨ	ਧ	ਪ	ਗ	—	ਮ	—	ਪ	ਧ	—	ਨ਼	ਧ	ਮ	ਪ
ऽ	ऽ	ऽ	ਤਿਉ	ऽ	ਮੈ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹ	ਰਿ

×
ਕਰੀ...ਅਸਥਾਈ ਤਿੰਨਤਾਲ—

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

੦				੩				×				੨			
	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	—	—
	ਥਿ	ऽ	ਰ	ਸਾ	ऽ	ਧ	ਸ	ਫ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
												ਧ			
—	ਨ	ਨ	—	ਨ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਨ	—	ਧ	ਪ
ऽ	ਜ	ਹ	ऽ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨ	ਹ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਗ	—	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	—	—	ਗ	—	ਰ	ਸ
ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਨ	ਕ	ਸ	ਰ	ਨ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
												ਨ			
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਧ	ਨ਼	ਧ	ਪ
ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਨ	ਕ	ਸ	ਰ	ਨ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
	ਪ					ਪ		ਗ							
—	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ							
ऽ	ਤਉ	ऽ	ਮੈ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਕਰੀ ..ਅਸਥਾਈ ਤਿੰਨਤਾਲ—ਬਰਾਬਰ ਲਯ							

ਨੋਟ :—ਪੜਤਾਲ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਤਾਲ ਦੀ ਲਯ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਅਸਥਾਈ ਦੀ ਲਯ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਬਾਕੀ ਤਾਲਾਂ ਠਾਅ, ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਲਯਾਂ ਵਿਚ ਵੱਜਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

(ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ

ਵਾਦੀ—ਸ ਸੰਵਾਦੀ—ਪ	ਠਾਟ—ਖਮਾਜ ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਸਮਾਂ— ਦਿਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼— 'ਰੇ ਪਾ' ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤਿ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਪ੍ਰਬਲ ਰਹੇਗਾ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰ ਮ ਪ, ਨ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ— ਸਂ ਨੁ ਪ, ਧ ਪ ਮ ਗ, ਰਨ਼, ਸ।

ਮ ... ਸ

ਪਕੜ— ਰ ਮ ਪ, ਮਪਧਪ ਮਗ—ਸ, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਰਪ, ਮਗ, ਰਨ਼ਸ।

ਇਹ ਰਾਗ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਇਸ ਦੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਖੜਜ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ, ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਵਡਹੰਸ ਨੂੰ ਕਾਭੋਜੀ ਮੇਲ (ਖਮਾਜ ਠਾਟ) ਜਾਂ ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਮੇਲ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ) ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ —'ਸੰਗੀਤ ਸਾਰਾਮ੍ਰਿਤ' ਦਾ ਕਰਤਾ ਵਡਹੰਸ ਦਾ ਠਾਟ ਖਮਾਜ ਅਤੇ ਸੁਰ ਰੂਪ "ਪਮਰ, ਗਮਪਮਰ, ਮਗਰ, ਰਗਰ, ਸਰਨ਼ੁਧ਼ਪ਼, ਧ਼ਸ, ਰਮਗਰ, ਮਮਧਪ, ਸਂਸਂ, ਨੁਧਪ, ਧਪਮਗ, ਮਗਰ, ਸਰਸ, ਨ਼ੁਪ਼, ਧ਼ ਸ॥" ਇੰਜ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। 'ਰਾਗ ਲੱਛਣ' ਦਾ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਕੈਪਨ ਡੇਇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ—"ਸ, ਰ ਮਪ, ਧ ਸਂ। ਸਂ ਨੁ ਧ ਪ, ਮ ਰ ਮਗ ਸ।" ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ' ਵਿਚ ਵਡਹੰਸ ਦਾ ਠਾਟ ਬਿਲਾਵਲ ਅਤੇ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ "ਸ ਰ ਮ, ਗਮਪ, ਧਪ, ਨਸਂ। ਸਂ ਨ ਧ ਨੁ ਪ, ਮਗ਼ਰ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅੱਜ-ਕੱਲ ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਲੋਕ-ਧੁਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ—ਅਲਾਹਣੀਆਂ। ਭਾਵ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਲਾਹਣੀ ਦੀ 'ਧੁਨੀ' ਤੇ ਸਿਖਿਆ-ਭਰੀ ਬਾਣੀ ਰਚੀ। ਅਲਾਹਣੀ ਉਸ 'ਧੁਨੀ' ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮੋਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਗੁਣ ਕਹਿ ਕੇ ਬੀਬੀਆਂ ਵੈਣ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੰਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਕੁਰੀਤੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ 'ਘੋੜੀਆਂ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਬਾਣੀ ਰਚੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕ-ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਘੋੜੀਆਂ ਵੀ ਇਕ 'ਲੋਕ ਧੁਨਿ' ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੁਲਹਾ (ਲਾੜੇ) ਨੂੰ ਘੋੜੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਕਰਕੇ ਭੈਣਾਂ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਡਹੰਸ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਲਾਂ ਬਹਲੀਮਾਂ ਕੀ ਧੁਨਿ ਗਾਵਣੀ; ਦਾ ਭਾਵ ਭੀ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ 'ਲੋਕ ਧੁਨਿ' ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ, ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਗੱਲ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹੋ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਵਡਹੰਸ'

ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਅਤੀ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਗ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕ ਗੀਤ ਭੀ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਕਰਤਾ 'ਵਡਹੰਸ' ਤੇ 'ਵਡਹੰਸ ਸਾਰੰਗ' ਨੂੰ ਇਕੋ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਵਡਹੰਸ' ਅਤੇ 'ਵਡਹੰਸ ਸਾਰੰਗ' ਦੋ ਭਿੰਨ ਰਾਗ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਠਾਟ, ਜਾਤੀ, ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਸੰਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਵਡਹੰਸ ਸਾਰੰਗ' ਦੇ ਦੋ ਰੂਪ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ :—

(੧) ਠਾਟ ਕਾਫ਼ੀ, ਜਾਤੀ-ਓਡਵ-ਓਡਵ, ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ, ਰਿਖਭ-ਪੰਚਮ। ਸੁਰ ਰੂਪ "ਨ਼ਨ਼ਪ, ਮਪਨ਼ਪ, ਮ, ਰਸ, ਰਮ, ਮਪ. ਨ਼ਨ਼ਪਮਰ, ਸ—ਰਮ, ਰਮਪ, ਨ, ਸਂ, ਸਂਰਂਸਂਨ਼, ਮਪ, ਨ਼ਨ਼ਪਮਰਸ।" ਇਸ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ। ਪਰ ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਨਿਖਾਦ ਕੋਮਲ ਉਤੇ ਥੋੜਾ ਠਹਿਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮ

(੨) ਠਾਟ ਖਮਾਜ, ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਸੰਵਾਦੀ ਰਿਖਭ। ਸਰੂਪ "ਸ, ਰਮਪ, ਨ਼ਪ, ਧਪਮ, ਪਮਰ, ਨ਼ਸ—ਰਮਪ, ਮਪ, ਨ਼ਧਪ, ਮਰਰ, ਸ, ਨ਼ਨ਼ਪ਼, ਧ਼ਪਮ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਰਮਮ, ਪ, ਨ਼ਧਪ, ਨ਼ਨ਼ਪ, ਮਰ, ਨ਼ਸ।" ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ ਸਰੂਪ ਸਾਰੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੰਗ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਵਡਹੰਸ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਗ ਹੈ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵਿਚ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਮੱਧ ਵਿਚ ਦੇਸ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਭਾਗ ਵਿਚ ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—

ਨ਼ ਮ ਪ ਸ

"ਪ਼ਨ਼ਸ, ਰਪਮਗ—ਸ" ਤਿਲਕਕਾਮੋਦ। "ਰਮਪ, ਮਪਧ ਮਗਰਨ਼, ਸ" ਦੇਸ ਅਤੇ "ਨਸਂਰਂਸਂਨ਼ਪ" ਸਾਰੰਗ। ਇਹ ਰਾਗ ਮੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਅਧਿਕ ਖਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਵੀ ਵਡਹੰਸ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ ਮੰਦ੍ਰ-ਮੱਧ੍ਯ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਸੋਭਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ

ਨ਼ ਮ ਮ

ਚਲਣ "ਸ, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਰਮਗ—ਸ, ਨ਼ਪ਼, ਧ਼ਪ਼ਮ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਰਮਪ, ਮਪਧਪਮਗ, ਰਨ਼, ਸ—, ਰਪਮਗ, ਸਰਮਪ, ਮਗਰਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਮਪਨ, ਸਂ, ਜਾਂ ਪ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਨਸਂਨ਼ਪ

ਪ

ਧਪਮਗ, ਰਨ਼, ਸ" ਇੰਜ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਦੇ ਖੜਜ ਤੇ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਪ੍ਰਬਲ ਤੇ ਰਿਖਭ ਦੁਰਬਲ ਰਹੇਗਾ।

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ 'ਅਲਾਹਣੀਆਂ' ਦੇ ਵੈਰਾਗਮਈ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਗ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਅਲੋਪ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

੧. ਸ—ਨ਼ਸਰਮਗ, ਸਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ—ਪ਼ਨ਼ਸਰਪਮਗ, ਰਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਨ਼ਸਨ̱ਪ, ਧ਼ਪ਼ਮ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ— ।

੨. ਸ (ਸ) ਨ̱ਪ਼, ਪ਼ਨ̱ਪ਼, ਧ਼ਪ਼ਮ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਰਨ਼ਸਨ̱ਪ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ̱ਪ਼, ਧ਼ਪ਼ਮ਼, ਪ਼ਨ਼ਸਰਮਗ, ਰਨ਼, ਸ—ਰਮਪ

ਮ ਸ
—ਮਪ, ਰਮਪ, ਧਪਮਗ, ਨ਼ਸਮਗ, ਰਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ ਰਮਗਰਨ਼, ਸ— ।

੩. ਸ—(ਸ) ਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ, ਨ਼ਸਰਮਗ, ਸਰਪਮਗ— ਰਨ਼, ਸ—ਨ਼ਸਰ, ਸਰਮ, ਰਮਪ,

ਮ
ਮਪਧਮਪਮਗ — ਸ, ਰਮਪ, ਨ̱ਪ, ਧਪਮ, ਮਪਧਪਮਗਰਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸਰਮਗ, ਸਰਨ਼, ਸ—ਨ̱ਪ਼, ਨ̱ਨ̱ਪ਼,

ਮ਼ਪ਼ਧ਼ਪ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸਰਨ਼ਸ, ਰਪਮਗ, ਰਨ਼, ਸ— ।

੪. ਸ - ਨ਼ਸਰਮਪ—ਮਪ, ਮਪਧਪ, ਨ̱ਪ, ਧਪਮ, ਪਮਗ, ਮਗਰ ਸਰਨ਼, ਨ਼ਸਰਮਗਰਨ਼, ਸ—ਨ਼ਸ,

ਮ
ਪ਼ਨ਼ਸ, ਮ਼ਪ਼ਨ਼ਸ, ਨ਼ਸ, ਸਰ, ਰਮ, ਮਪ, ਧਪਮਗਸ, ਰਮਪ, ਨ̱ਪ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਨ̱ਪ, ਮਪਧਮਪਗ—ਸ,

ਮ
ਰਮਪ, ਨ਼ਸਰਮਪ, ਪ਼, ਨ਼ਸਰਮਪਧਪਮਗਰਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ— ।

ਮ
੫. ਰਮਪ, ਮਪ, ਮਪਧਪ, ਨ̱ਨ̱ਪ, ਮਪਧਮਪਮਗ, ਸਰਨ਼ਸਨ̱ਪ਼, ਪ਼ਨ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ—ਨ਼ਸਰਪਮਗ, ਸਰਨ਼ਸ,

ਮ ਮ
ਰਮਪ, ਮਪ, ਰਮਪ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਨਸਂ, ਰੰਸਂ, ਨ̱ਪ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਨਸਂਰੰਨਸਂ, ਨ̱ਪ, ਮਪਧਪਮਗ—ਸ,

ਮ
ਰਮਪ, ਧਪ, ਪਮ ਮਗ, ਰਨ਼, ਸ—ਪ਼ਨ਼ਸ ਨ਼ਸਰਸ, ਰਮਗਰਨ਼ਸ, ਰਮਪਮਗਰਨ਼ਸ, ਰਮਪਧਪਮਗਰ

ਨ਼ਸ, ਰਮਪਨ̱ਪ, ਧਪਮਗਰਨ਼ਸ, ਮਪਨਸਂ, ਰੰਨਸਂਨ̱ਪ, ਧਪਮਗਰਨ਼ਸ । ਰਪਮਗ, ਰਨ਼, ਸ— ।

ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦				੦				੩				×			
	ਜ	ਪ	ਮ	ਨ	ਮੇ	ऽ	ਰੇ	ਤੂ	ਏ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਮ
੧.	•	•	•	•	•	•	•	•	ਸਰ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
੨.	•	•	•	•	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਨ਼	ਮਪ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਨ਼ਸ
੩.	ਪ਼ਨ਼	ਸਰ	ਨ਼ਸ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਧ	ਮਪ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ,	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
੪.	•	•	•	•	•	•	•	•	ਨ਼ਸ	ਨੁਪ਼	ਮ਼ਪ਼	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਗਰ,	ਨ਼ਸ	ਰਪ
	ਮਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਧ	ਪਮ	ਗਰ,	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਨਸਂ	ਨੁਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
੫.	•	•	•	•	ਪ਼ਨ਼	ਸ,ਪ਼	ਨ਼ਸ	ਪ਼ਨ਼	ਸਰ	ਨ਼ਸ	ਮਗ	ਰਸ,	ਮਪ	ਧ,ਮ	ਪਧ	ਮਪ
	ਨਸਂ	ਨੁਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨਸਂ	ਰਂ,ਨ	ਸਂਰਂ	ਨਸਂ	ਮਂਗਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਨ਼ਸ
੬.	•	•	•	•	•	•	•	•	ਪ਼ਨ਼	ਨ਼,ਪ਼	ਨ਼ਨ਼	ਪ਼ਨ਼	ਸਰ	ਨ਼ਸ	ਨੁਪ਼	ਮ਼ਪ਼
	ਨ਼ਸ,	ਮਪ	ਪ,ਮ	ਪਪ	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ,	ਰਸ,	ਨਸਂ	ਸਂ,ਨ	ਸਂਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ	ਧਪ	ਮਗ
	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਪ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਨ	ਸਂ-	ਨੁਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸ	—	—	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂਨ	ਸਂ	—
	ਮ	ਮ	ਤਾ	ऽ	ਕੀ	ऽ	ਮ	ਲ	ਊ	ऽ	ऽ	ਤ	ਰੈ	ऽऽ	ऽ	ऽ
੧.	•	•	•	•	•	•	•	•	ਨਸਂ	ਨੁਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ,	ਰਮ	ਪਨ	ਸਂ-
੨.	•	•	•	•	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਨਸਂ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ.	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਨ	ਸਂ-
੩.	ਮਪ	ਨਸਂ	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਨਸਂ	ਰਂਮਂ	ਗਂਰਂ	ਨਸਂ	ਨੁਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਮ	ਪਨ	ਸਂ-
੪.	•	•	•	•	•	•	•	•	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ,	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ,	ਨ਼ਸ	ਰਸ
	ਨੁਪ਼,	ਮ਼ਪ਼	ਨ਼ਸ,	ਪ਼ਨ਼	ਸਰ,	ਨ਼ਸ	ਰਮ,	ਸਰ	ਮਪ,	ਮਪ	ਨਸਂ,	ਪਨ	ਸਂਰਂ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਸਂ-
੫.	ਨ਼ਸ	ਰ,ਨ਼	ਸਰ	ਨ਼ਸ,	ਮਪ	ਧ,ਮ	ਪਧ	ਮਪ,	ਨਸਂ	ਰਂ,ਨ	ਸਂਰਂ	ਨਸਂ	ਰਂਰਂ	ਸਂਨ,	ਸਂਸਂ	ਨੁਪ,
	ਧਧ	ਪਮ,	ਪਪ	ਮਗ,	ਮਮ	ਗਰ,	ਗਗ	ਰਸ	ਨ਼ਸ	ਰਮ,	ਸਰ	ਮਪ,	ਰਮ	ਪਨ,	ਮਪ	ਨਸਂ
੬.	ਸਂਰਂ	ਰਂਸਂ	ਰਂਰਂ	ਸਂਰਂ,	ਨਸਂ	ਸਂ,ਨ	ਸਂਸਂ	ਨਸਂ,	ਪਨੁ	ਨੁਪ,	ਨੁਨੁ	ਪਨੁ,	ਮਪ	ਪ,ਮ	ਪਪ	ਮਪ,
	ਸਰ	ਰ,ਸ	ਰਰ	ਸਰ,	ਨ਼ਸ	ਸ,ਨ਼	ਸਸ	ਨ਼ਸ,	ਨ਼ਸ	ਰਰ,	ਸਰ	ਮਮ,	ਰਮ	ਪਪ,	ਮਪ	ਨਨ,
	ਪਨ	ਸਂਸਂ,	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਸਂ,	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ	ਮਪ	ਸਂ,	ਨਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁਪ	ਮਪ

੧. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਨਿ ਮੈਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੈਲਾ ਤਨਿ ਧੋਤੈ ਮਨੁ ਅਛਾ ਨ ਹੋਇ ॥
ਇਹ ਜਗਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ਵਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਕੋਇ ॥੧॥
ਜਪਿ ਮਨ ਮੇਰੇ ਤੂ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਮੋ ਕਉ ਏਹੁ ਨਿਧਾਨੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਿਧਾ ਕੇ ਆਸਣ ਜੇ ਸਿਖੈ ਇੰਦ੍ਰੀ ਵਸਿ ਕਰਿ ਕਮਾਇ ॥
ਮਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਨ ਜਾਇ ॥੨॥
ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਹੋਰੁ ਸੰਜਮੁ ਕੋ ਨਾਹੀ ਵਿਣੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਕੀ ਸਰਣਾਇ ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਉਲਟੀ ਭਈ ਕਹਣਾ ਕਿਛੂ ਨ ਜਾਇ ॥੩॥
ਭਣਤਿ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਉ ਮਿਲਦੋ ਮਰੈ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਫਿਰ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥
ਮਮਤਾ ਕੀ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਇਹੁ ਮਨੁ ਹਛਾ ਹੋਇ ॥੪॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮਹਲਾ ੩, ਪੰਨਾ ੫੫੮)

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩				×			
ਨ		ਪ				"									
ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	ਸ
ਜ	ਪ	ਮ	ਨ	ਮੇ	ऽ	ਰੇ	ਤੂ	ਏ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ਮ
										ਪ					
ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਪ	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਸ	ਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਦੀ	ਆ	ਮੋ	ਕਉ	ਏ	ऽ	ਹੁ	ਨਿ	ਧਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਨऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਰ	ਮ	ਪ	—	—	—	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—
ਮ	ਨ	ਮੈ	ऽ	ਲੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸ	ਭ	ਕਿ	ਛ	ਮੈ	ऽ	ਲਾ	ऽ
ਸ								ਸ							
ਨੁ	ਨ਼	ਨ਼	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਸ
ਤ	ਨ	ਧੋ	ऽ	ਤੈ	ऽ	ਮ	ਨ	ਹ	ਛਾ	ऽ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ਇ	ऽ
ਸ															
ਮ	—	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰਨ	ਸੰ	--
ਇ	ऽ	ਹ	ऽ	ਜ	ਗ	ਤ	ऽ	ਭ	ਰ	ਮ	ਭੁ	ਲਾ	ऽऽ	ਇਆ	ऽ
						ਰੰ									
ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਮੰ	ਗੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰਨ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਪ	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਵਿ	ਰ	ਲਾ	ऽ	ਬੂ	ऽ	ਝੈ	ऽ	ਕੋऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	[illegible]ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮੋਰੀ ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਇਆ ਭੈਣੇ ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ ॥
ਤੇਰੇ ਮੁੰਧ ਕਟਾਰੇ ਜੇਵਡਾ ਤਿਨਿ ਲੋਭੀ ਲੋਭ ਲੁਭਾਇਆ ॥
ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਵਿਟਹੁ ਖੰਨੀਐ ਵੰਞਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੋ ॥
ਜਾ ਤੂ ਤਾ ਮੈ ਮਾਣ ਕੀਆ ਹੈ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਕੇਹਾ ਮੇਰਾ ਮਾਣੋ ॥
ਚੂੜਾ ਭੰਨੁ ਪਲੰਘ ਸਿਉ ਮੁੰਧੇ ਸਣੁ ਬਾਹੀ ਸਣੁ ਬਾਹਾ ॥
ਏਤੇ ਵੇਸ ਕਰੇਦੀਏ ਮੁੰਧੇ ਸਹੁ ਰਾਤੋ ਅਵਰਾਹਾ ॥
ਨਾ ਮੁਨੀਆਰੁ ਨ ਚੂੜੀਆ ਨਾ ਸੇ ਵੰਗੁੜੀਆਹਾ ॥
ਜੋ ਸਹ ਕੰਠਿ ਨ ਲਗੀਆ ਜਲਨੁ ਸਿ ਬਾਹੜੀਆਹਾ ॥
ਸਭਿ ਸਹੀਆ ਸਹੁ ਰਾਵਣਿ ਗਈਆ ਹਉ ਦਾਧੀ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਵਾ ॥
ਅੰਮਾਲੀ ਹਉ ਖਰੀ ਸੁਚਜੀ ਤੈ ਸਹ ਏਕਿ ਨ ਭਾਵਾ ॥
ਮਾਠਿ ਗੁੰਦਾਈ ਪਟੀਆ ਭਰੀਐ ਮਾਂਗ ਸੰਧੂਰੇ ॥
ਅਗੈ ਗਈ ਨ ਮੰਨੀਆ ਮਰਉ ਵਿਸੂਰਿ ਵਿਸੂਰੇ ॥
ਮੈ ਰੋਵੰਦੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਰੁਨਾਂ ਰੁੰਨੜੇ ਵਣਹੁ ਪੰਖੇਰੂ ॥
ਇਕੁ ਨ ਰੁਨਾ ਮੇਰੇ ਤਨ ਕਾ ਬਿਰਹਾ ਜਿਨਿ ਹਉ ਪਿਰਹੁ ਵਿਛੋੜੀ ॥
ਸੁਪਨੈ ਆਇਆ ਭੀ ਗਇਆ ਮੈ ਜਲੁ ਭਰਿਆ ਰੋਇ ॥
ਆਇ ਨ ਸਕਾ ਤੁਝ ਕਨਿ ਪਿਆਰੇ ਭੇਜਿ ਨ ਸਕਾ ਕੋਇ ॥
ਆਉ ਸੁਭਾਗੀ ਨੀਦੜੀਏ ਮਤ ਸਹੁ ਦੇਖਾ ਸੋਇ ॥
ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥
ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥
ਕਿਉ ਨ ਮਰੀਜੈ ਜੀਅੜਾ ਨ ਦੀਜੈ ਜਾ ਸਹੁ ਭਇਆ ਵਿਡਾਣਾ ॥੧॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੫੫੭)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਪਧ ਮੰ ऽ	ਮੑ ऽ ऽ
ਨ ਸੰ	—	—	ਨ਼	ਪ	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ ਮ	—	ਗ	—	ਰ ਸ	—	ਨ਼ ਪ਼	—
ਰੀਂ	ऽ	ऽ	ਰੁ	ਣ	ਝੁ	ऽ	ਣ	ਲਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ਭੈ	ऽ
ਸ ਨ਼	ਸ	—	ਰ	ਮ	ਗ	—	ਰ	ਸ ਨ਼	—	ਸ	—	—	—	ਸ	ਸ
ਣੇ	ऽ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਵ	ऽ	ਣ	ਆ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੇ	ਰੇ

ਨ਼	ਸ	ਸ	ਰ	—	ਮ	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	—	—	—	ਪ	ਪ
ਮੁੰ	ਧ	ਕ	ਟਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ਜੇ	ਵ	ਡਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤਿ	ਨਿ
ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—	—	—	ਪ਼	—
ਲੋਂ	ਭੀ	ऽ	ਲੋਂ	ऽ	ਭऽ	ऽ	ਲੁ	ਭਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ਭੈਂ	ऽ
ਸ								ਸ							
ਨ਼	ਸ	—	ਰ	ਮ	ਗ	—	ਰ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—		
ਣੇ	ऽ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਵ	ऽ	ਣ	ਆ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ...		

ਅੰਤਰਾ

														ਨ਼	ਸ
														ਤੇ	ਰੇ
			ਪ		ਪ਼										
ਤ	ਸ	ਸ	ਨ਼	—	ਮ਼	—	ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਦਰ	ਸ	ਨ	ਵਿ	ऽ	ਟਹੁ	ऽ	ऽ	ਖੰ	ਨੀ	ਐ	ऽ	ਵੰ	ਵਾ,	ਤੇ	ਰੇ
ਰ	ਮ	—	ਰ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਮ	—	ਪ	—	—	—	ਮ	—
ਨਾ	ਮ	ऽ	ਵਿ	ਟਹੁ	ਕੁ	ऽ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ਣੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਜਾ	ऽ
ਮ	—	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	—	—	ਨ	ਸਂ
ਤੂ	ऽ	ऽ	ਤਾ	ਮੈ	ਮਾ	ਣ	ਕੀ	ਆ	ऽ	ਹੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੁ	ਧ
					ਰਂ			ਸਂ							
ਰਂ	ਰਂ	—	ਮਂ	ਗਂ	ਸਂ	—	ਰਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	—	ਪਧ	ਮਪ
ਬਿ	ਨ	ऽ	ਕੇ	ਹਾ	ਮੈ	ऽ	ਰਾ	ਮਾ	ऽ	ਣੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮੈਂऽ	ऽऽ

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਾਲ—ਦਾਦਰਾ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਮਿਲਿ ਜਲੁ ਜਲਹਿ ਖਟਾਨਾ ਰਾਮ ॥
ਸੰਗਿ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਨਾ ਰਾਮ ॥
ਸੰਮਾਇ ਪੂਰਨ ਪੁਰਖ ਕਰਤੇ ਆਪਿ ਆਪਹਿ ਜਾਣੀਐ ॥
ਤਹ ਸੁੰਨ ਸਹਜਿ ਸਮਾਧਿ ਲਾਗੀ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥
ਆਪਿ ਗੁਪਤਾ ਆਪਿ ਮੁਕਤਾ ਆਪਿ ਆਪੁ ਵਖਾਨਾ ॥
ਨਾਨਕ ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਗੁਣ ਬਿਨਾਸੇ ਮਿਲਿ ਜਲੁ ਜਲਹਿ ਖਟਾਨਾ ॥੪॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੭੮)

ਅਸਥਾਈ

×			○			×			○		
ਸ									ਪ਼		ਪ਼
ਨ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	-ਸ	ਨ਼ਸ	ਨ਼ਸ	ਰਸ	ਨ਼	—	ਮ਼ਪ਼
ਮਿਲ	ਜੰ	ਲ	ਜ	ਲਹਿ	਽ਖ	ਟਾ਽	਽਽	ਨਾ਽	ਰਾ	਽	਽ਮ
ਸ									ਪ਼		ਪ
ਨ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	-ਸ	ਨ਼ਸ	ਨ਼ਸ	ਰਸ	ਨ਼	-ਨ਼	ਮ਼ਪ਼
ਮਿ	ਜ	ਲ	ਜ	ਲਹਿ	਽ਖ	ਟਾ਽	਽਽	ਨਾ਽	ਰਾ	਽ਮ	ਸੰਗ
ਪ	ਪ	ਪਧ	ਪਮ	ਮ	-ਮ	ਗ	ਰਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਗਗ
ਜੋ	ਤੀ	਽਽	ਜੋ਽	ਤ	਽ਮਿ	ਲਾ	਽਽	ਨਾ	ਰਾਂ	਽	਽ਮ

ਅੰਤਰਾ

			ਮ								
ਨ਼ਸ	—	ਸ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪਮ	ਧਪ	ਪ	—
ਸੰਮਾ	਽	ਇ	ਪੂ	ਰ	ਨ	ਪੁਰ	ਖ	਽਽	ਕਰ	ਤੇ	਽
ਪ	—	-ਧ	ਪਮ	ਮ	—	ਗ	—	ਰਸ	ਨ਼	ਸ	ਸ
ਆ	਽	਽ਪ	ਆ਽	ਪਹਿ	਽	ਜਾ	਽	਽ਣੀ	ਐ	਽	ਤਹ
ਮ											
ਰ	ਮ	—	ਪ	ਨ	-ਨ	ਸਂ	—	-ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਸੁੰ	ਨ	਽	ਸਹ	ਜ	਽ਸ	ਮਾ	਽	਽ਧਿ	ਲਾ	ਗੀ	਽
ਨ											
ਸਂ	ਸਂ	ਨ਼ਪ	ਪਧ	ਪਮ	-ਮ	ਗ	—	ਤਸ	ਰ਼	ਮ	ਗ
ਏ	ਕ	਽਽	ਏ਽	ਕ਽	ਕਵ	ਖਾ	਽	਽ਣੀ	ਐ	਽	਽

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੪. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਾਲ–ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਅਮਲੀ ਅਮਲੁ ਨ ਅੰਬੜੈ ਮਛੀ ਨੀਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਜੋ ਰਤੇ ਸਹਿ ਆਪਣੈ ਤਿਨ ਭਾਵੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥੧॥
ਹਉ ਵਾਰੀ ਵੰਞਾ ਘੰਨੀਐ ਵੰਞਾ ਤਉ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਨਾਵੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਾਹਿਬ ਸਫਲਿਓ ਰੁਖੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਜਾ ਕਾ ਨਾਉ ॥
ਜਿਨ ਪੀਆ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਭਏ ਹਉ ਤਿਨ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਉ ॥੨॥
ਮੈ ਕੀ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਹੀ ਵਸਹਿ ਹਭੀਆਂ ਨਾਲਿ ॥
ਤਿਖਾ ਤਿਹਾਇਆ ਕਿਉ ਲਹੈ ਜਾ ਸਰ ਭੀਤਰਿ ਪਾਲਿ ॥੩॥
ਨਾਨਕੁ ਤੇਰਾ ਬਾਣੀਆ ਤੂ ਸਾਹਿਬੁ ਮੈ ਰਾਸਿ ॥
ਮਨ ਤੇ ਧੋਖਾ ਤਾ ਲਹੈ ਜਾ ਸਿਫਤਿ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥੪॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੫੫੭)

ਅਸਥਾਈ

×				0				×				0			
ਨ਼									ਸ						
ਸ	ਰ	—	ਮ	ਗ	ਗ	ਰਸ	—	—	ਪ	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	—	—
ਹਉ	ਵਾ	ऽ	ਰੀ	ਵੰ	ਞਾ	ऽऽ	ऽ	ऽ	ਘੰ	ऽ	ਨੀਐ	ਵੰ	ਞਾ	ऽ	ऽ
—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧਪ	ਮ	—	ਗ	—
ऽ	ਤਉ	ऽ	ਸਾ	ਹਿ	ਬ	ਕੇ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਨ਼			ਮ											
	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	—	—	—
	ਅ	ਮ	ਲੀ	ਅ	ਮ	ਲ	ऽ	ਨ	ਅੰ	ऽ	ਬ	ੜੈ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	—	ਗ	—	ਸ	—
ऽ	ਮ	ऽ	ਛੀ	ਨੀ	ऽ	ਰ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	—
ऽ	ਜੋ	ऽ	ਰ	ਤੇ	ऽ	ਸਹਿ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ਪ	ਣੈ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਨ	ਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨ਼	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧਪ	ਮ	—	ਗ	—
ऽ	ਤਿ	ਨ	ਭਾऽ	ਵੈ	ऽ	ਸ	ਭੁ	ਕੋ	ऽ	ऽऽ	ऽऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਰਸ
ਹਉ ਵਾਰੀ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਾਲ–ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਤੂ ਜਾਣਇਹਿ ਤਾ ਕੋਈ ਜਾਣੈ ॥ ਤੇਰਾ ਦੀਆ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ ॥੧॥
ਤੂ ਅਚਰਜੁ ਕੁਦਰਤਿ ਤੇਰੀ ਬਿਸਮਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਕਾਰਣੁ ਆਪੇ ਕਰਣਾ ॥ ਹੁਕਮੇ ਜੰਮਣੁ ਹੁਕਮੇ ਮਰਣਾ ॥੨॥
ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਮਨ ਤਨ ਆਧਾਰੀ ॥ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਬਖਸੀਸ ਤੁਮਾਰੀ ॥੩॥

(ਵਡਹੰਸ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੬੩-੬੪)

ਅਸਥਾਈ

×				0				×				0			
	ਸ							ਨ਼							
ਰਸ	ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—
ऽऽ	ਤੂ	ਅ	ਚ	ਰ	ਜ	ਕੁ	ਦ	ਰ	ਤ	ਤੇ	ਰੀ	ਬਿ	ਸ	ਮਾ	ऽ
	ਮ														
ਰਸ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—
ऽऽ.	ਤੂ	ਅ	ਚ	ਰ	ਜ	ਕੁ	ਦ	ਰ	ਤ	ਤੇ	ਰੀ	ਬਿ	ਸ	ਮਾ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
	ਤੂ	ऽ	ਜਾ	ਣਾ	ऽ	ਇਹਿ	ऽ	ਤਾਂ	ਕੋ	ऽ	ਈ	ਜਾ	ऽ	ਣੈ	ऽ
	ਨ			ਪ											
—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨੁ	—	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—
ऽ	ਤੇ	ऽ	ਰਾ	ਦੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਵ	ਖਾ	ऽ	ਣੈ	ऽ

ਰਸ
ऽऽ —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਾਲ–ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਤੂ ਬੇਅੰਤੁ ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਜਾਣੈ । ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੋ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣੈ ॥੧॥
ਸੇਵਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ਪਿਆਰੇ ॥ ਜਪਿ ਜੀਵਾ ਪ੍ਰਭ ਚਰਣ ਤੁਮਾਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ ਦਾਤੇ ॥ ਜਿਸਹਿ ਜਨਾਵਹੁ ਤਿਨਹਿ ਤੁਮ ਜਾਤੇ ॥੨॥
ਸਦਾ ਸਦਾ ਜਾਈ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥ ਇਤ ਉਤ ਦੇਖਉ ਓਟ ਤੁਮਾਰੀ ॥੩॥
ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਣ ਗੁਣ ਕਿਛੂ ਨ ਜਾਤਾ ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਧੂ ਦੇਖਿ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ॥੪॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੬੨)

ਅਸਥਾਈ

×			੨				०			੩			
—	—	—	ਸ	—	ਸ	ਰ	ਸ	ਨ਼	—	—	ਪ਼	—	—
*	*	*	ਸੇ	ऽ	ਵ	ਕ	ਕੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	ਪ਼	ਧ਼	ਪ਼	ਮ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ਅਰ	ਦਾ	ऽ	ਸ਼	ਪਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ,
—	—	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	ਗ	ਰ	ਸ
*	*	*	ਜ	ਪ	ਜੀ	ऽ	ਵਾ	ऽ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ऽ	ऽ
							ਸ						
—	—	—	ਸ	ਮ	ਸ	ਰ	ਨ਼	—	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਚ	ਰ	ਣ	ਤੂ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

			ਮ										
			ਰ	—	ਮ਼	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	—	—	—
			ਤੂ	ऽ	ऽ	ਬੇ	ਅੰ	ਤ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਵਿ	ਰ	ਲਾ	ऽ	ਜਾऽ	ऽ	ऽ	ਣੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਗ	—	ਰ	ਸ
ऽ	ऽ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਪ	ਰ	ਸਾ	ऽ	ਦ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ऽ
							ਸ						
—	—	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਨ਼	—	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਸ਼	ਬ	ਦ	ਪ	ਛਾ	ऽ	ऽ	ਣੈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ – ਇਹ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਮੱਧਜ ਸਪਤਕ ਦੇ ਪੰਚਮ ਤਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ 'ਮੱਧਮ' ਸੁਰ ਤੋਂ ਗਾਉਣਾ ਯੋਗ ਰਹੇਗਾ।

੭. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਾਲ–ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਰਣੁ ਨ ਮੰਦਾ ਲੋਕਾ ਆਖੀਐ ਜੇ ਮਰਿ ਜਾਣੈ ਐਸਾ ਕੋਇ ॥
ਸੇਵਿਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸੰਮ੍ਰਥੁ ਆਪਣਾ ਪੰਥੁ ਸੁਹੇਲਾ ਆਗੈ ਹੋਇ ॥
ਪੰਥਿ ਸੁਹੇਲੈ ਜਾਵਹੁ ਤਾਂ ਫਲੁ ਪਾਵਹੁ ਆਗੈ ਮਿਲੈ ਵਡਾਈ ॥
ਭੇਟੈ ਸਿਉ ਜਾਵਹੁ ਸਚਿ ਸਮਾਵਹੁ ਤਾਂ ਪਤਿ ਲੇਖੈ ਪਾਈ ॥
ਮਹਲੀ ਜਾਇ ਪਾਵਹੁ ਖਸਮੈ ਭਾਵਹੁ ਰੰਗ ਸਿਉ ਰਲੀਆ ਮਾਣੈ ॥
ਮਰਣੁ ਨ ਮੰਦਾ ਲੋਕਾ ਆਖੀਐ ਜੇ ਕੋਈ ਮਰਿ ਜਾਣੈ ॥੨॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੧, ਅਲਾਹਣੀਆ: ਪੰਨਾ ੫੭੯)

ਅਸਥਾਈ

×			੨				੦			੩			
—	—	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	—	—	—
*	*	*	ਮ	ਰ	ਣ	ਨ	ਮੰ	ऽ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰ	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	ਰ	ਨ਼	—	ਠ	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਲੋ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਆ	ऽ	ਖੀ	ਐ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਸ	—	ਸ	ਰਸ	ਨ਼	—	—	ਨ਼	ਪ	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਜੇ	ऽ	ਮ	ਰऽ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ਣੈ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਮ਼	—	ਮ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਐ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

			ਪ				ਪ						
			ਨ਼	—	ਨ਼	—	ਨ਼	—	ਧ	ਨ਼	ਪ	—	—
			ਸੇ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਹ	ਬ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਸ	ऽਮ	ਰ	ਥ	ਆ	ऽ	ਪ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰਨ	—	—	ਨ਼	ਪ	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਪੰ	ऽ	ਥ	ਸੁ	ਹੇऽ	ऽ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ

—	—	—	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਗ ਮ	—	—	ਗ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ਗੇ	ऽ	ਹੋ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਰ	ਸ	—
ऽ	ऽ	ऽ...

ਨੋਟ :—ਅਲਾਹਣੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਰੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਸਮੇਂ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

੯. ਰਾਗ ਬਸੰਤ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰੂਪ ਹੀਨ ਕੁਲ ਹੀਨ ਗੁਨ ਹੀਨ ਗਿਯਾਨ ਹੀਨ,
ਸੋਭਾ ਹੀਨ ਭਾਗ ਹੀਨ ਤਪ ਹੀਨ ਬਾਵਰੀ ॥
ਦ੍ਰਿਸਟ ਦਰਸ ਹੀਨ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਹੀਨ,
ਬੁਧਿ ਬਲ ਹੀਨ ਸੂਧੇ ਹਸਤ ਨ ਪਾਵਰੀ ॥
ਪ੍ਰੀਤ ਹੀਨ ਰੀਤ ਹੀਨ ਭਾਇ ਭੈ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੀਨ,
ਚਿਤ ਹੀਨ ਬਿਤ ਹੀਨ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵਰੀ ॥
ਅੰਗ ਅੰਗ ਹੀਨ ਦੀਨਾਧੀਨ ਪਰਚੀਨ ਲਗ,
ਚਰਨਿ ਸਰਨਿ ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹ੍ਵੈ ਰਾਵਰੀ ॥ ੨੨੦ ॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

X		੨			੦		੩		
ਸ ਨ਼	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸਨ਼	ਰਸ	ਪ਼ ਨ਼	—	ਪ਼
ਰੂ	ਪ	ਹੀ	ऽ	ਨ	ਕੁऽ	ਲऽ	ਹੀ	ऽ	ਨ
ਪ਼	ਧ਼	ਮ਼	—	ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	—	ਸ
ਗੁ	ਨ	ਹੀ	ऽ	ਨ	ਗਯਾ	ਨ	ਹੀ	ऽ	ਨ
ਨ਼ ਸ	ਸ	ਮ ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪਮ	ਧ	ਪ	ਪ
ਸੋ	ਭਾ	ਹੀ	ऽ	ਨ	ਭਾ	ਗऽ	ਹੀ	ऽ	ਨ
ਨ਼ ਸ	ਸ	ਰ	—	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਸ
ਤ	ਪ	ਹੀ	ऽ	ਨ	ਬਾ	ਵ	ਰੀ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ									
ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂਨ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਦਿ੍	ऽਸ	ਟ	ऽ	ਦ	ਰ	ਸऽ	ਹੀ	ऽ	ਨ
							ਪ		
ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਨ	ਸਂ	ਨ੍	ਪ	ਪ
ਸ	ਬ	ਦ	ऽ	ਸੁ	ਰऽ	ਤਿ	ਹੀ	ऽ	ਨ
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਪ
ਬੁ	ਧਿ	ਬ	ऽ	ਲ	ਹੀ	ਨ	ਸੂ	ऽ	ਧੇ
ਨ਼									
ਸ	ਸ	ਰ	—	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਸ
ਹ	ऽਸ	ਤ	ऽ	ਨ	ਪਾ	ਵ	ਗੀ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਮਰਜੀਵੜੇ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਗਤਿ ਸਦਾ ਹੋਇ ॥
ਓਨਾ ਕਉ ਧੁਰਿ ਭਗਤਿ ਖਜਾਨਾ ਬਖਸਿਆ, ਮੇਟਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ॥
ਗੁਣ ਨਿਧਾਨੁ ਮਨਿ ਪਾਇਆ, ਏਕੋ ਸਚਾ ਸੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਿਲਿ ਰਹੇ ਫਿਰ ਵਿਛੋੜਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਇ ॥੧॥

(ਵਡਹੰਸ ਕੀ ਵਾਰ, ਸਲੋਕ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ [illegible])

ਅਸਥਾਈ

੩		੪		×		੦		੨		੦	
				ਪ				ਪ	ਪ		
ਸਸ	ਰਮ	ਰਮ	-ਮ	ਸਂ	—	ਨ੍	ਪਮ	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ
ਭਗ	ਤਿऽ	ऽऽ	ऽਕ	ਰਹਿ	ऽ	ऽ	ਮਰ	ਜੀ	ਵ	ੜੇ	ऽ
—	ਨ਼ਸ	ਰ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	ਸਰ	ਨ	—	ਸ	—
ऽ	ਗੁਰ	ਮੁ	ਖ	ਭ	ਗ	ਤਿ	ਸਦਾ	ਹੋ	ऽ	ਇ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ				ਸਂ							
ਮ	ਮ	ਪ	ਮਪ	ਨ	ਨਨ	ਨ	ਨ	ਸਂਸਂ	ਸਂਨ	ਸਂ	—
ਓ	ਨਾ	ਕਉ	ਧੁਰ	ਭਗ	ਤਖ	ਜਾ	ਨਾ	ਬਖ	ਸਿऽ	ਆ	ऽ

ਪ				ਪ						ਰ	
ਨੁ	—	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਮ	ਪ	ਧਪ	ਮ	ਗ	ਸ	—
ਮੇ	ऽ	ਟऽ	ऽ	ਨ	ਸ	ऽ	ਕੋऽ	ਕੋ	ऽ	ਇ	ऽ

—ਅਗਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ।

੧੦. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਆੜਾ ਚੌਤਾਲਾ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪੂਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਮਨਸਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ॥
ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਣ ਜੀਉ ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਰਾਮ ॥
ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਮੇਰੇ, ਕਿਤੁ ਮੁਖਿ ਤੁਧੁ ਸਾਲਾਹੀ ॥
ਗੁਣੁ ਅਵਗੁਣੁ ਮੇਰਾ ਕਿਛੁ ਨ ਬੀਚਾਰਿਆ, ਬਖਸਿ ਲੀਆ ਖਿਨ ਮਾਹੀ ॥
ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਈ ਵਜੀ ਵਾਧਾਈ, ਵਾਜੇ ਅਨਹਦ ਤੂਰੇ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮੈ ਵਰੁ ਘਰਿ ਪਾਇਆ, ਲਾਥੇ ਜੋ ਸਗਲ ਵਿਸੂਰੇ ॥ ੪ ॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੫, ਛੰਤ ਪੰਨਾ ੫੭੭)

ਅਸਥਾਈ

X		੨		੦		੩		੦		੪		੦	
		ਸ				ਰ							
		ਪ	ਨਨ	ਸ	ਸ	ਮਗ	ਸਰ	ਨਸ	ਰ-	ਪਪ	ਮ-	ਗੁ,-ਰ	ਸਨ
		ਪੂ	ਰੀऽ	ਆ	ਸਾ	ਜੀऽ	ਮੇਰੀ	ਮਨ	ਸਾऽ	ਮਨ	ਸਾऽ	ਮੇ,ऽऽ	ਰੇऽ
		ਮ											
ਸ	-ਸ	ਰਰ	ਮਮ	ਪਪ	ਪਪ	ਪਪ	ਪਮ	ਮਪਧਪ	ਮਗਰਸ	ਰਪ	ਮਮ	ਗ,-ਰ	ਸਨ
ਰਾ	ऽਮ;	ਮੋਹਿ	ਨਿਰ	ਗੁਣ	ਜੀਓ	ਸਭ	ਗੁਣ	ਤੇऽऽऽ	ਰੇऽऽऽ	ਸਭ	ਗੁਣ	ਤੇऽऽ	ਰੇऽ
ਸ	-ਸ												
ਰਾ	ऽਮ												

ਅੰਤਰਾ

		ਮ											
		ਰਰ	ਮਮ	ਪ-	ਪ-	ਪ	ਪਮ	ਮਪਧ-	ਪ	ਪ,ਧਪ	ਮਮ	ਗਗ	ਸਰ
		ਸਭ	ਗੁਣ	ਤੇऽ	ਰੇऽ	ਠਾ	ਕੁਰ	ਮੇऽऽऽ	ਰੇ	ਕਿ,ਤऽ	ਮੁਖ	ਤੁਧ	ऽਸਾ
ਸ										ਮ			
ਨ	ਸ	ਮਮ	ਪਪ	ਨਨ	ਸੰਸੰ	ਨਸੰ	ਰੇਸੰ	ਨੁ,-ਧ	ਪ	ਰਪ	ਮਮ	ਗ-	ਸਨ
ਲਾ	ਹੀ,	ਗੁਣ	ਅਵ	ਗੁਣ	ਮੇਰਾ	ਕਿਛ	ਨਬੀ	ਚਾ,ऽਰਿ	ਆ	ਬਖ	ਸਲੀ	ਆऽ	ਖਿਨ
ਸ	ਸ												
ਮਾ	ਹੀ												

ਪੂਰੀ ਆਸਾ: ਛੰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

ਨੋਟ :—ਆਡਾ ਚੌਤਾਲੇ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਲੋਕ ਧੁਨਿ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਭਾਵ, ਇਹ ਛੰਤ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਬਾਦ ਵਿਚ ਉਸੇ ਧੁਨਿ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਥਾਈ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ, ਅੰਤਰੇ ਸਹਿਤ ਗਾਉਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਦਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਗ ਵਿਚ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

੧੧. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਪੜਤਾਲ, ਮਣੀ ਤਾਲ, ੧੧ ਮਾਤ੍ਰੇ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਤਿ ਊਚਾ ਤਾਕਾ ਦਰਬਾਰਾ ॥ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਪਾਰਾਵਾਰਾ ॥
ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਲਖ ਧਾਵੈ ॥ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਤਾਕਾ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥੧॥
ਸੁਹਾਵੀ ਕਉਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਲਾਖ ਭਗਤ ਜਾ ਕਉ ਆਰਾਧਹਿ ॥ ਲਾਖ ਤਪੀਸਰ ਤਪੁ ਹੀ ਸਾਧਹਿ ॥
ਲਾਖ ਜੋਗੀਸਰ ਕਰਤੇ ਜੋਗਾ ॥ ਲਾਖ ਭੋਗੀਸਰ ਭੋਗਹਿ ਭੋਗਾ ॥੨॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਸਹਿ ਜਾਣਹਿ ਥੋਰਾ ॥ ਹੈ ਕੋਈ ਸਾਜਣੁ ਪਰਦਾ ਤੋਰਾ ॥
ਕਰਉ ਜਤਨ ਜੇ ਹੋਇ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ॥ ਤਾ ਕਉ ਦੇਈ ਜੀਉ ਕੁਰਬਾਨਾ ॥੩॥
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਸੰਤਨ ਪਹਿ ਆਇਆ ॥ ਦੂਖੁ ਭ੍ਰਮੁ ਹਮਾਰਾ ਸਗਲ ਮਿਟਾਇਆ ॥
ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਇਆ ਪ੍ਰਭ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭੂੰਚਾ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰਾ ਊਚਾ ॥੪॥
(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੬੨)

ਮਣੀ ਤਾਲ ਦਾ ਠੇਕਾ—	×			੨		੩		੪			
	ਧੀਂ	Sਤਾ	Sਕ਼	ਧੀਂ	ਧੀਂ	ਧਾ਼	ਧਾ	ਤਿਟ	ਕੱਤਾ	ਗਿਦੀ	ਗਨ
	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯	੧੦	੧੧

ਅਸਥਾਈ

×			੨		੩		੪			
										ਪ
							ਰਮ	ਪਨ਼	ਮਪ	ਸਂ
							ਹੇਸੁ	ਹਾS	SS	ਵੀ
ਪ⌒	—	⌒		ਪ		ਰ			·	
ਨ਼	—	ਧਮ	ਪਧ	ਮ	ਗ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸਰ
ਕਉ	S	ਣਸੁ	ਵੇS	ਲਾ	S	S;	ਜਿ	ਤ	ਪ੍ਰ	ਭS
ਸ										ਪ
ਨ਼	—	—	ਸ	—	—	—	ਰਮ	ਪਨ਼	ਮਪ	ਸਂ
ਮੇ	S	S	ਲਾ	S	S	S	Sਸੁ	ਹਾS	SS	ਵੀ

ਅੰਤਰਾ—ਸੂਲਫਾਕ (ਮਣੀ ਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

X		0		2		3		0	
ਮ									
ਰ	ਰ	ਮ	—	ਪ	—	—	—	ਧ	ਪ
ਅ	ਤਿ	ਊ	ऽ	ਚਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤਾ	ऽ
ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਮ	ਗ	ਗ	ਸ	—
ਕਾ	ऽ	ਦ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ;
ਸ									
ਧ਼	—	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	—	—	—	ਰ	ਪ
ਅੰ	ऽ	ਤ	ਨ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕਿ	ਛ
ਮ	—	ਗ	—	ਰ	ਸ	ਨ਼	—	ਸ	—
ਪਾ	ऽ	ਗਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵਾਂ	ऽ	ਰਾ	ऽ
ਮ	—	ਪ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਕੋ	ऽ	ਟਿ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਟਿ	ऽ	ऽ	ਕੋ
—	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	—
ऽ	ਟਿ	ਲ	ਖ	ਧਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	(ਸਂ)	—	ਨ਼	ਪ	—	—
ਇ	ਕ	ਤਿ	ਲ	ਤਾ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—	ਰ	ਸ
ਮ	ਹ	ਲ	ਨ	ਪਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	—	ਰ	ਮ	ਪ	ਨ਼	ਮ	ਪ	ਸਂ	—
*	*	*	ਸੁ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵੀ	ऽ

X
ਕਉਨ ..ਅਸਥਾਈ

ਤਾਲ ਚੰਚਲ (ਮਣੀ ਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

X			2				0			3			
			ਪ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	—
			ਘ	ਟ	ਘ	ਟ	ਵ	ਸਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਸ	—	ਰ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	—	—	—
*	*	*	ਜਾ	ऽ	ਣਹਿ	ऽ	ਥੋ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਰ	ਸ	—	(ਮ)ਰ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	—	ਪ	ਪ	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਹੈ	ऽ	ਕੋ	ਈ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਜ	ਣ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	—
*	*	*	ਪ	ਰ	ਦਾ	ऽ	ਤੇऽ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ	—	ਸ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਕ	ਰਉ	ऽ	ਜ	ਤ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	(ਪ)ਨ਼	—	—	—
ऽ	ऽ	ਜੋ	ਹੋ	ਇ	ਮਿਹ	ਰ	ਵਾऽ	ऽ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ਼	ਪ	—	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	—
ਆਂ	ऽ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ਦੇऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਜੀ	ਉ	ਕੁ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰ	ਸ	—	ਸ	—	—	ਸ	ਰ	ਮ	—	ਪ	—	ਸਂ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸੁ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵੀ	ऽ

×
ਕਉਨ...ਅਸਬਾਈ

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮਣੀ ਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

0				੩				×				੨			
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਫਿ	ਰ	ਤ	ਫਿ	ਰ	ਤ	ਸੰ	ऽ	ਤ	ਨ	ਪਹਿ	ऽ	ਆ	ऽ	ਇਆ	ऽ
ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ਼	—	ਪ	—
ਦੂ	ਖ	ਭੂ	ਮ	ਹ	ਮ	ਰਾ	ऽ	ਸ	ਗ	ਲ	ਮਿ	ਟਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ
(ਨ)ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਗਂ	(ਰਂ)ਸਂ	—	ਸਂ	ਰਂ	(ਸਂ)ਨ	—	ਸਂ	—
ਮ	ਹ	ਲ	ਬੁ	ਲਾ	ਇਆ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਅੰ	ऽ	ਮ੍ਰਿ	ਤ	ਭੁੰ	ऽ	ਚਾ	ऽ

ਪ ਮ	ਪ	ਸਂ	—	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—
ਕ	ਹੁ	ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ		ਊ	ऽ	ਚਾ	ऽ
ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	—	ਸਂ	—	×							
ਹੋ	ਸੁ	ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵੀ	ऽ	ਕਉਨ							

ਕਉਨ · ਅਸਥਾਈ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਮਾਪਤਿ ।

ਨੋਟ :—ਰਾਗ ਅਤੇ ਲਯ-ਤਾਲ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾ (ਗਾਉਣਾ) ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ ।

(ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਸੂਹ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

—ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ—

ਰਾਗ ਸੂਹੀ

ਵਾਦੀ—ਮ	ਠਾਟ —ਬਿਲਾਵਲ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਖਾੜਵ-ਖਾੜਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ —'ਨੀ ਪਾ' ਸੁਰ ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਮੱਧਮ ਅੰਦੋਲਿਤ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਗ ਮ,.ਪ, ਨ ਧ ਨ ਸਂ।

ਪ ਗ ਗ
ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ਼ ਪ ਮ, ਮ ਰ, ਸ।

ਮ ਪ ਗ ਗ ਗ
ਪਕੜ—ਸ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ, ਰਸ, ਗਮ; ਪ, ਨਧਨਸਂ, ਨ਼ਪ ਮ, ਮ; ਮਰ, ਸ।

ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਥੇ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਇਕੱਤੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਰਾਗ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਜਾਂ ਮੱਧ ਕਾਲੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ: "ਆਸਾ, ਮਾਝ ਤੇ ਤੁਖਾਰੀ।" ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਾਇਕ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਇਹ ਰਾਗ ਸੰਗੀਤ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਅਠਾਈ ਪ੍ਰਚਲਿਤ-ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾਟਕੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰ-ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਡੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਸਮਝੋ, ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਵਡ-ਵਡੇਰੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕੇ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਤੋਂ ਸੱਤਰ-ਅੱਸੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੀਰਤਨੀਏਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੇਰੇ ਉਸਤਾਦ ਗਿਆਨੀ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਐਬਟਾਬਾਦ) ਅਤੇ ਖਾਨਦਾਨੀ ਰਬਾਬੀ ਭਾਈ ਤਾਬਾ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਪਾਸ ਜੋ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਨੁਟੇਸ਼ਨ' ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦਾਸ ਦੀ ਉਚੇਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇਹ ਦੋ ਗ੍ਰੰਥ (ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗੀਤ) ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਤਾ ਵੀ ਖੋਜੀ-ਜਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸੇਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੂਹੀ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਇਸ ਦੀ ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਸੂਹੀ' ਨੂੰ ਸੂਹੋ, ਸੂਹਵ ਤੇ ਸੂਹਵੀ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ:—ਲੋਚਨ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਆਪਣੇ (ਤਰੰਗਣੀ) ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ 'ਸ਼ੁੱਧ ਸੂਹਵ' ਤੇ 'ਦੇਸੀ ਸੂਹਵ' ਐਸੇ ਦੋ ਨਾਮ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ 'ਮੇਘ ਸੰਸਥਾਨ' ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਸੁਰ-ਰੂਪ "ਸ ਰ ਗ ਮ, ਪ ਨੁ ਨ ਸਂ।" ਇਸੇ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਡਿਤ ਹਿਰਦੈ ਨਾਰਾਇਣ ਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਕੌਤੁਕ' ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ 'ਸ਼ੁੱਧ ਸੂਹਵ' ਰਾਗ ਦਾ ਸਰੂਪ ਇੰਜ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:— "ਮਪਸਂ, ਸਂਰਂਸਂ, ਸਂਨੁਪ, ਮਮਰਸ, ਰਸਗ, ਮਪਗ, ਮਮਰਸ" ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਖਾਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। 'ਦੇਸ਼ੀ ਸੂਹਵ' ਦਾ ਸਰੂਪ ਐਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—"ਸਮਪ, ਸਂਨਸਂ, ਧਪਗ, ਮਰਸ" ਇਸ਼ ਨੂੰ ਉਹ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਸੁਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਭੀ ਸੂਹਵੀ ਰਾਗ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਸੋ, ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਸੂਹੀ' ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਆਧਾਰਤ ਬਿਲਾਵਲ ਜਾਂ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸੂਹੀ ਤੋਂ ਸੂਹਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣਿਆ, ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਰਹੇਗੀ।

ਸੂਹੀ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ—ਸ, ਗ ਮ, ਪ ਨ, ਧਨ ਸਂ। ਸਂ ਨੁ ਪ ਮ, ਗਮ, ਰ ਸ।

ਮ ਮ

ਸੂਹਾ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ—ਸ, ਗੁ ਮ, ਪਨੁਪ ਨਸਂ। ਸਂ ਨੁ ਪ ਗੁਮ, ਰਸ।

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸੂਹੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਕੋਮਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੂਹਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ।

ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੋਂ ਲਗ-ਭਗ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਹੀ, ਬਿਲਾਵਲ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਸ ਦੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਨਿਖਾਦ ਕੋਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਗਾਇਕ ਨੇ 'ਸੂਹੀ' ਦਾ ਗੰਧਾਰ ਕੋਮਲ ਕਰ 'ਸੂਹਾ' ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਾਡੇ ਸਿਖ ਵੀਰ 'ਸੂਹੇ' ਨੂੰ ਹੀ 'ਸੂਹੀ' ਰਾਗ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ, ਜਦ ਕਿ 'ਸੂਹਾ' ਕਾਫ਼ੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸੂਹੀ' ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਤਾਂ ਵੀ ਸੂਹੇ ਨੂੰ ਸੂਹੀ ਕਹੀ ਜਾਣਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਸੂਹੀ ਰਾਗ

ਮ ਗ ਮ ਪ ਗ ਗ ਗ

ਦਾ ਸਰੂਪ "ਸ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ, ਰਸ, ਗਮ, ਮਰ, ਸ, ਗਮ, ਪ ਨਧਨਸਂ—ਸਂਨੁਪਮ, ਮ, ਮ, ਰ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ

ਗ

ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਮ, ਪਨ, ਧਨ ਸਂ, ਜਾਂ ਪ, ਨਧਨਸਂ" ਇੰਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ, ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਅੰਦੋਲਿਤ ਰਹੇਗਾ।

ਸੂਹੀ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ-ਰਸ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਸਮੇਂ ਅਧਿਕ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ, 'ਲਾਵਾਂ' ਇਸੇ ਰਾਗ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ, ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਪੰਦਰਵਾਂ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਮ ਗ ਸ ਗ
੧. ਸ—ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ—ਰਸ, ਗਮ, ਮਰ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ—ਰਨ਼ਸਨ਼ੁਪ਼ਮ਼; ਪ਼. ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ, ਨ਼ਸਗ, ਗਮ, ਮਰ, ਸ।

ਗ ਪ ਗ ਗ— ਸ ਗ ਪ ਗ ਗ
੨. ਸ, ਰਨ਼ਸਗ, ਗਮ, ਮਧ, ਨੁਪਮ, ਮ, ਮ, ਰ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ—ਸਗ, ਗਮ, ਮਪ, ਨਧਨਸਂ—ਨੁਪਮ, ਮ, ਮ,
ਗ
ਮਪ, ਗਮਰਸ ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ—।

ਗ ਪ ਗ ਗ— ਗ
੩. ਨ਼ਸਰਨ਼ਸਗਮ, ਮਪ, ਨੁਪਮ, ਮ, ਮ, ਰ, ਸ—ਨ਼ਧ਼ਸਨ਼ਰਸਗਮ, ਮਪ, ਨ, ਨਧਨਸਂ—ਰਂਸਂ, ਨਸਂ
ਪ ਗ ਗ ਗ ਗ ਪ ਗ ਗ ਗ—
ਨੁਪਮ, ਮ, ਮਪ, ਨਧਨਰਂਸਂ, ਨਸਂਨੁਪਮ, ਮ, ਮਪ, ਨੁਪ ਮ; ਮ ਮ ਰ, ਸ ਗਮਪ, ਨਧਨਸਂ ਸਂਰਂਨਸਂਨੁਪ
ਗ ਗ ਪ ਗ ਗ ਗ ਮ
ਮ, ਮਪਨ, ਨਧਨਸਂ, ਰਂਨਸਂ ਨੁਪ ਮ—ਮ ਮ ਰ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ—।

ਗਂ ਪ ਪ ਪ ਗ ਗ
੪. ਸਮ, ਗਮ, ਮਪ, ਪਨ, ਨਧਨਸਂ—ਸਂਰਂਨਸਂ, ਨਧਨਸਂ, ਗਂਮਂ, ਮਂਰਂ, ਸਂ—(ਸਂ) ਨੁਪਮ, ਨੁ ਨੁਪ ਮ, ਮ,
ਗ ਗ ਗ
ਮਪ, ਮਪਸਂ—ਨਸਂ, ਨਧਨਸਂ, ਸਂਰਂਨਸਂਨੁਪਮ, ਮ ਮਪ ਗਮਰ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ—ਸਰਨ਼ਸ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ, ਨ਼ਸ
ਗ ਸ ਨ ਪ ਗ
ਗਮ, ਮਰ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ, ਗਮ, ਮਪ, ਪਨ, ਨਸਂ, ਸਂਨਰਂਸਂ, ਗਂਮਂਰਂ, ਨਧਨਸਂ, ਨਰਂਸਂ—ਸਂ, ਨੁਪਮ, ਮ,
ਗ ਪ ਪ ਗ ਗ—
ਮ, ਪ, ਨੁਪ, ਮਪਸਂ—ਨੁਪਮ, ਮ, ਮ, ਰ, ਸ—ਸਰਸ, ਗਮਰਸ, ਗਮਪਨੁਪਮ, ਗਮਰਸ, ਗਮਪ
ਨਧਨਸਂ, ਨੁਪਮ, ਗਮਰਸ, ਸਮ ਗਪ ਨਧ ਨਸਂ ਗਂਮਂਰਂਸਂ ਨਸਂ ਨੁਪਮ, ਗਮਰਸ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ਸ—।

ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧	• • • ਸੂ	ऽ ਹ ऽ ਬ	ਸੂ ऽ ऽ ऽ	ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ ਨੁਪ
	ਮਗ ਮਮ ਰਸ, •	• • • ੨.	ਨ਼ਸ ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ	ਗਂਮਂ ਰਂਸਂ ਨਸਂ ਨੁਪ
	ਮਗ ਮਮ ਰਸ. ੩.	ਮਗ ਮਪ ਧਨ ਸਂਰਂ	ਨਸਂ ਗਂਮਂ ਰਂਸਂ ਨਸਂ	ਰਂਸਂ ਨੁਪ ਮਪ ਮਗ
	ਮਮ ਰਸ ਨ਼ਸ. •	• • • •	• • • ੪.	ਸਨ਼ ਧ਼ਨ਼ ਸਰ ਨ਼ਸ
	ਮਮ ਰਸ, ਗਮ ਪਧ	ਮਪ ਧਨ ਸਂਰਂ ਗਂਮਂ	ਰਂਸਂ ਰਂਰਂ ਸਂਨ, ਸਂਸਂ	ਨੁਪ, ਨੁਨੁ ਪਮ, ਪਪ
	ਮਗ ਮਮ ਰਸ, ਸੂ	ऽ ਹ ऽ ਬ	...	
੫.	• • • ਨ਼ਸ	ਸ,ਨ਼ ਸਸ ਨ਼ੁਪ਼, ਗਮ	ਮ,ਗ ਮਮ ਰਸ, ਨਸਂ	ਸਂ,ਨ ਸਂਸਂ ਨੁਪ, ਗਂਮਂ
	ਮਂ,ਗਂ ਮਂਮਂ ਰਂਸਂ, ਨਸਂ	ਧਨ ਸਂਰਂ ਨਸਂ ਪਨੁ	ਮਪ ਗਮ ਸਰ ਨ਼ਸ,	ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ ਨੁਪ
	ਮਗ ਮਮ ਰਸ, ਸੂ	ऽ ਹ		
੬.	• • • ਧ਼ਨ਼	ਸ ਧ ਨ਼ਸ, ਧ਼ਨ਼ ਸਰ	ਨ਼ਸ ਗਮ ਰਸ, ਗਮ	ਪ,ਗ ਮਪ, ਗਮ, ਪਧ
	ਮਪ ਗਮ ਰਸ, ਧਨ	ਸਂ,ਧ ਨਸਂ, ਧਨ ਸਂਰਂ	ਗਂਮਂ ਰਂਸਂ, ਰਂਰਂ ਸਂਸਂ	ਨੁਨੁ ਪਪ ਮਮ ਗਗ
	ਮਮ ਰਰ ਸਸ. ਸੂ	ऽ ਹ ऽ ਬ	...	

ਅੰਤਰਾ

੧.	* ਮਾ ਣ ਤਾ	ऽ ਣ ਅ ਹੈਂ	ਸਂਸਂ ਨੁਪ ਗਮ ਰਸ,	ਨ਼ਸ ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ
੨.	* • • •	ਧਨ ਸਂਰਂ ਨਸਂ ਨੁਪ	ਮਗ ਮਮ ਰਸ ਨ਼ਸ,	ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ ਰਂਸਂ
੩.	ਸਂਨ ਧਨ ਸਂਰਂ ਨਸਂ	ਗਂਮਂ ਰਂਸਂ ਨਸਂ ਰਂਸਂ	ਨੁਪ ਮਪ ਗਮ ਰਸ,	ਨ਼ਸ ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ
੪.	* • • •	• • • •	ਧਨ ਸਂ,ਧ ਨਸਂ, ਧਨ	ਸਂਰਂ ਨਸਂ ਨੁਪ, ਗਮ
	ਪ,ਗ ਮਪ, ਗਮ ਪਧ	ਮਪ ਗਮ ਰਸ, ਨ਼ਸ	ਗ,ਸ ਗਮ, ਗਮ ਪ,ਮ	ਪਧ, ਪਧ ਨ,ਧ ਨਸਂ
੫,	* • • •	• • • •	ਗਂਮਂ ਮਂ,ਗਂ ਮਂਮਂ ਰਂਸਂ,	ਨਸਂ ਸਂ,ਨ ਸਂਸਂ ਨੁਪ,
	ਗਮ ਮ,ਗ ਮਮ ਰਸ,	ਨ਼ਸ ਰਸ, ਸਗ ਮਗ,	ਗਮ ਪਮ, ਮਪ ਧਪ,	ਪਧ ਨਧ, ਧਨ ਸਂਨ
	ਨਸਂ ਰਂਸਂ ਸਂਗਂ ਮਂਗਂ	ਮਂਮਂ ਰਂਸਂ ਨੁਪ, ਮਪ	ਧਨ ਸਂ,ऽ ਮਪ ਧਨ	ਸਂऽ ਮਪ ਧਨ ਸਂऽ
੬.	* • • •	ਸਂਰਂ ਸਂ,ਨ ਸਂਨ, ਪਨੁ	ਪ,ਮ ਪਮ, ਗਮ ਗ,ਮ	ਰਸ, ਨ਼ਸ ਸ,ਸ ਗਗ,
	ਗਮ ਮ,ਮ ਪਪ, ਪਧ	ਧ,ਧ ਨਨ, ਨਸਂ ਸ,ਸਂ	ਰਂਸਂ, ਗਂਮਂ ਸਂਰਂ ਨਸਂ	ਪਨੁ ਮਪ ਗਮ ਰਸ,
	ਨ਼ਸ ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ	ਸਂ ਸ, ਨ਼ਸ ਗਮ	ਪਧ ਨਸਂ ਸਂ ਸ,	ਨ਼ਸ ਗਮ ਪਧ ਨਸਂ
	ਸਂ, ਮਾ ਣ ਤਾ	ऽ ਣ ਅ ਹੈਂ	ਬ...	

੧. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਲਾਲਨੁ ਰਾਵਿਆ ਕਵਨ ਗਤੀ ਰੀ ॥ ਸਖੀ ਬਤਾਵਹੁ ਮੁਝਹਿ ਮਤੀ ਰੀ ॥੧॥
ਸੂਹਬ ਸੂਹਬ ਸੂਹਵੀ ॥ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੈ ਰੰਗਿ ਰਤੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਪਾਵ ਮਲੋਵਉ ਸੰਗਿ ਨੈਨ ਭਤੀਰੀ ॥ ਜਹਾ ਪਠਾਵਹੁ ਜਾਂਉ ਤਤੀ ਰੀ ॥੨॥
ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਦੇਉ ਜਤੀਰੀ ॥ ਇਕ ਨਿਮਖ ਮਿਲਾਵਹੁ ਮੋਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਪਤੀ ਰੀ ॥੩॥
ਮਾਣੁ ਤਾਣੁ ਅਹੰਬੁਧਿ ਹਤੀ ਰੀ ॥ ਸਾ ਨਾਨਕ ਸੋਹਾਗਵਤੀ ਰੀ ॥੪॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੩੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
			ਪ	—	ਨ	—	ਧਨ	ਸਂ	—	—	—	ਪ ਨ̣	—	ਪ	—
			ਸੂ	ऽ	ਹ	ऽ	ਬऽ	ਸੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹ	ऽ	ਬ	ऽ
ਗ ਮ	—	ਗ	ਮ	—	ਪ	ਨ̣	ਪ	ਗ ਮ	—	—	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਸ
ऽ	ऽ	ऽ।	ਸੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹ	ਵੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਸ	ਸ	ਨ̣	ਧ̣	ਨ̣	ਸ	ਨ̣	ਰ	ਸ	—	ਸ	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਅ	ਪ	ਨੇ	ऽ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ऽ	ਮ	ऽ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਗ ਮ	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	—	ਨ	ਧ	ਨ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਰੰ	ऽ	ਗ	ऽ	ਰ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	—													
ऽ	ऽ	ऽ	ਸੂ...												

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	ਮਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
	ਲਾ	ਲ	ਨ	ਰਾ	ਵਿ	ਆ	ऽ	ਕ	ਵ	ਨ	ਗ	ਤੀ	ऽ	ਰੀ	ऽ
—	ਗਂ	ਗਂ	ਮਂ	ਰਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਸ਼ਂ	—
ऽ	ਸ	ਖੀ	ਬ	ਤਾ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ਮੁ	ਝਹਿ	ऽ	ਮ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ ਨ̣	ਪ	—													
ਰੀ	ऽ	ऽ	ਸੂਹਬ...												

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜੋਗੀ ਹੋਵੈ ਜੋਗਵੈ ਭੋਗੀ ਹੋਵੈ ਖਾਇ ॥
ਤਪੀਆ ਹੋਵੈ ਤਪੁ ਕਰੇ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਮਲਿ ਨਾਇ ॥੧॥
ਤੇਰਾ ਸਦੜਾ ਸੁਣੀਜੈ ਭਾਈ ਜੇ ਕੋ ਬਹੈ ਅਲਾਇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜੈਸਾ ਬੀਜੇ ਸੋ ਲੁਣੇ ਜੋ ਖਟੇ ਸੋ ਖਾਇ ॥
ਅਗੈ ਪੁਛ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਣੁ ਨੀਸਾਣੈ ਜਾਇ ॥੨॥
ਤੈਸੋ ਜੈਸਾ ਕਾਢੀਐ ਜੈਸੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ॥
ਜੋ ਦਮੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਸੋ ਦਮੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ ॥੩॥
ਇਹੁ ਤਨੁ ਵੇਚੀ ਬੈ ਕਰੀ ਜੇ ਕੋ ਲਏ ਵਿਕਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਈ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਨਾਹੀ ਸਚਾ ਨਾਉ ॥੪॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੭੩੦)

ਅਸਥਾਈ

०				੩				×				੨			
														ਨ਼	
														ਸੰ	ਮ
														ਤੇ	ऽ
								ਨ				ਪ			
ਗ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ਼	ਪ	ਮ	ਗ
ਰਾ	ऽ	ऽ	ਸ	ਦ	ੜਾ	ऽ	ਸੁ	ਣੀ	ऽ	ਜੈ	ऽ	ਭਾ	ਈ	ਜੇ	ऽ
ਮ	—	—	ਰ	ਰ	ਸ	—	ਨ਼	ਸ	—	—	—	—	ਸ		
ਕੋ	ऽ	ऽ	ਬ	ਹੈ	ऽ	ऽ	ਅ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ		

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	—	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—
	ਜੋ	ऽ	ਗੀ	ਹੋ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ਜੋ	ऽ	ऽ	ਗ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ
								ਸੰ				ਪ			
—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ਼	—	ਪ	—
ऽ	ਭੋ	ऽ	ਗੀ	ਹੋ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ਖਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ
	ਗ														
—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਮ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	—	—	—
•	ਤ	ਪੀ	ਆ	ਹੋ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ਤ	ਪ	ਕ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

						ਪ		ਗ							
—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	ਮ
ऽ	ਡੀ	ਰ	ਬ	ਮ	ਲ	ਮ	ਲ	ਨ੍ਹਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ,	ਤੇ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਘਰ ਮਹਿ ਠਾਕੁਰੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ॥ ਗਲ ਮਹਿ ਪਾਹਣੁ ਲੈ ਲਟਕਾਵੈ ॥੧॥
ਭਰਮੇ ਭੂਲਾ ਸਾਕਤੁ ਫਿਰਤਾ ॥ ਨੀਰੁ ਬਿਰੋਲੈ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮਰਤਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਿਸੁ ਪਾਹਣ ਕਉ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹਤਾ ॥ ਓਹੁ ਪਾਹਣੁ ਲੈ ਉਸ ਕਉ ਡੁਬਤਾ ॥੨॥
ਗੁਨਹਗਾਰ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ॥ ਪਾਹਣ ਨਾਵ ਨ ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ ॥੩॥
ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਨਾਨਕ ਠਾਕੁਰੁ ਜਾਤਾ ॥ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਨ ਬਿਧਾਤਾ ॥੪॥
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੩੮)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
						ਸਂ					ਪ				
						ਨ	ਨ	ਸਂ	—	—	ਨ	ਪ	ਮ	—	ਗ
						ਭ	ਰ	ਮੇ	ऽ	ऽ	ਭੂ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ
ਪ											ਮ				
ਮ	—	—	—	—	—	ਗ	—	ਮ	ਪ	—	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਸਨ
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਕ	ਤ	ऽ	ਫਿ	ਰ	ਤਾ	ऽ	ऽऽ
ਸ	—	—	—	—	—	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ:	ਨੀ	ऽ	ਰ	ऽ	ਵਿ	ਰੋ	ऽ	ਲੈ	ऽ	ऽ
ਸ	—	—	—	—	—	ਸ	ਮ	ਗ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਖ	ਪ	ਖ	ਬ	ऽ	ਮ	ਰ	ਤਾ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	—	—	—	—										
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ										

ਅੰਤਰਾ

						ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	—
						ਘ	ਰ	ਮ	ਹਿ	ऽ	ਠਾ	ऽ	ਕੁ	ਰ	ऽ
											ਸਂ				
ਸ	—	—	—	—	—	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਰਂ	ਨ	—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ	ਦ	ਰ	ऽ	ਨ	ਆ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ

(ਪ) ਨ਼	ਪ	—	—	—	—	(ਮ) ਗ	ਗ	ਮ	ਮ	—	ਰ	—	ਸ	ਸ	ਨ਼
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗ	ਲ	ਮ	ਹਿ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਹ	ਣ	ऽ
ਸ	—	—	—	—	—	ਸ	ਮ	ਗ	ਮ	—	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਲੈ	ऽ	ਲ	ਟ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	—	—	—	—										
ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਭਰਮੈ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।									

੪. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਭਲੀ ਸੁਹਾਵੀ ਛਾਪਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਗੁਨ ਗਾਏ ॥
ਕਿਤਹੀ ਕਾਮਿ ਨ ਧਉਲਹਰ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਬਿਸਰਾਏ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਨਦੁ ਗਰੀਬੀ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤਿ ਆਏ ॥
ਜਲਿ ਜਾਉ ਏਹੁ ਬਡਪਨਾ ਮਾਇਆ ਲਪਟਾਏ ॥ ੧ ॥
ਪੀਸਨੁ ਪੀਸਿ ਓਢਿ ਕਾਮਰੀ ਸੁਖੁ ਮਨੁ ਸੰਤੋਖਾਏ ॥
ਐਸੋ ਰਾਜੁ ਨ ਕਿਤੈ ਕਾਜਿ ਜਿਤੁ ਨਹ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ ॥ ੨ ॥
ਨਗਨ ਫਿਰਤ ਰੰਗਿ ਏਕ ਕੈ ਓਹੁ ਸੋਭਾ ਪਾਏ ॥
ਪਾਟ ਪਟੰਤਰ ਬਿਰਥਿਆ ਜਿਹ ਰਚਿ ਲੋਭਾਏ ॥ ੩ ॥
ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਹਾਥਿ ਪ੍ਰਭ ਆਪਿ ਕਰੇ ਕਰਾਏ ॥
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਰਹਾ ਨਾਨਕ ਦਾਨੁ ਪਾਏ ॥ ੪ ॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੪੫)

ਅਸਥਾਈ

X				੨				੦				੩			
						(ਨ਼) ਸ	ਸ	(ਨ) ਧ਼	—	ਨ਼	ਸ	ਸ	(ਮ) ਗ	—	ਮ
						ਭ	ਲੀ	ऽ	ऽ	ਸੁ	ਹਾ	ਵੀ	ਛਾ	ऽ	ਪ
ਗ	—	—	ਮ	ਰ	ਸ	ਨ਼	ਸ	(ਨ਼) ਧ਼	—	ਨ	ਸ	ਸ	(ਮ) ਗ	—	ਮ
ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਭ	ਲੀ	ऽ	ऽ	ਸੁ	ਹਾ	ਵੀ	ਛਾ	ऽ	ਪ
ਗ	—	—	ਮ	ਪ	—	—	—	ਪ	—	ਧ	ਪਧ	ਨਸਂ	(ਪ) ਨ਼	ਪ	ਪ
ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ਮਹਿ	ऽऽ	ਗੁ	ऽ	ਨ

		ਮ													
ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	ਪ	ਪ	ਪ	—	—	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਨ
ਗਾ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਕਿ	ਤ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਮ	ऽ	ਨ
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—	ਰਂ
ਧਉ	ऽਲ	ਹ	ਰਿ	ऽ	ऽ	ਜਿ	ऽ	ਤ	ऽ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਥਿ	ऽ	ਸ
ਸਂ						ਨ਼		ਨ਼							
ਨ	—	ਸਂ	—	—	—	ਸ	ਸ	ਧ਼	—	ਨ਼	ਸ				
ਰਾ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ	ਭ	ਲੀ	ऽ	ऽ	ਸੁ	ਹਾਵੀ ..				

ਅੰਤਰਾ

						ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	—	—
						ਅ	ਨ	ਦ	ऽ	ਗ	ਰੀ	ऽ	ਬੀ	ऽ	ऽ
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	—	ਰਂ
ਸਾ	ऽਧ	ਸੰ	ਗ	ऽ	ऽ	ਜਿ	ऽ	ਤ	ऽ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਚਿ	ऽ	ਤ
ਸਂ															
ਨ	—	ਸਂ	—	—	—	ਗਂ	ਗਂ	ਗਂ	ਮਂ	—	ਰਂ	—	ਸਂ	—	ਨ
ਆ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਜ	ਲ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ਉ	ऽ	ਏ	ऽ	ਹੁ
											ਪ				
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	—	—	—	(ਸਂ)	—	—	ਨ਼	—	ਪ	—	ਮ
ਬ	ਡਪ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ਲ	ऽ	ਪ
		ਮ				ਨ਼									
ਮਗ	-	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸ								
ਟਾ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਭ	ਲੀ...								

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਜੀਵਾ ਗੁਰ ਤੇਰਾ ॥ ਪੂਰਨ ਕਰਮੁ ਹੋਇ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥
ਇਹ ਬੇਨੰਤੀ ਸੁਣਿ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ॥ ਦੇਹਿ ਨਾਮੁ ਕਰਿ ਅਪਣੇ ਚੇਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਪਣੀ ਸਰਣਿ ਰਾਖੁ ਪ੍ਰਭ ਦਾਤੇ ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਿਨੈ ਵਿਰਲੈ ਜਾਤੇ ॥ ੨ ॥
ਸੁਨਹੁ ਬਿਨਉ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ॥ ਚਰਣ ਕਮਲ ਵਸਹਿ ਮੇਰੈ ਚੀਤਾ ॥ ੩ ॥
ਨਾਨਕ ਏਕ ਕਰੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਵਿਸਰੁ ਨਾਹੀ ਪੂਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥ ੪ ॥
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੪੨)

ਅਸਥਾਈ

X		0		2		3		0	
ਨ						ਪ			
ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ੍ਹ	ਪ	—	—
ਇ	ਹ	ऽ	ਬੇ	ਨੰ	ऽ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਤ	—	ਸ	—	—	—
ਸੁ	ਣ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	—	ਮ	ਗ	ਮ	—	ਪ	—	ਪ	ਪ
ਦੇ	ऽ	ਹਿ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ऽ	ਕ	ਰ
ਨ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	(ਧ) ਨ੍ਹ	ਪ
ਅ	ਪ	ਨ	ऽ	ਚੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨਸੰ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਦ	ਰ	ਸ	ਨ	ਦੇऽ	ऽ	ਖ	ऽ	ऽ	ਜੀ
ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	—
ਵਾ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਤੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੰ									
ਗੰ	—	ਗੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਪੂ	ऽ	ਰ	ਨ	ਕ	ਰ	ਮ	ऽ	ऽ	ਹੋ
ਨ	ਸੰ	(ਧ) ਨ੍ਹ	ਪ	ਮ	ਗ	ਪ	—	ਧ	ਨ
ਇ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੬. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਲਾਵਾਂ, ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਹਰਿ ਪਹਿਲੜੀ ਲਾਵ ਪਰਵਿਰਤੀ ਕਰਮ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥
ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵੇਦੁ ਧਰਮੁ ਦ੍ਰਿੜਹੁ ਪਾਪ ਤਜਾਇਆ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥
ਧਰਮੁ ਦ੍ਰਿੜਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਆਰਾਧਹੁ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਗਵਾਇਆ ॥
ਸਹਜ ਅਨੰਦੁ ਹੋਆ ਵਡਭਾਗੀ ਮਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਮੀਠਾ ਲਾਇਆ ॥
ਜਨੁ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਲਾਵ ਪਹਿਲੀ ਆਰੰਭੁ ਕਾਜੁ ਰਚਾਇਆ ॥੧॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੪ ਛੰਤ, ਪੰਨਾ ੭੭੩)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
												ਸ	ਸ
												ਹ	ਰਿ
												ਨ	
ਸ	ਰ	ਸਨ਼	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ
ਪਹਿ	ਲ	ੜੀऽ	ਲਾ	ਵ	ਪ	ਰ	ਵਿ	ਰ	ਤੀऽ	ਕ	ਰ	ਮ	ਦ੍ਰਿ
← ਬਾ	ऽ	ਣੀऽ	ਬ੍ਰ	ਹ	ਮਾ	ऽ	ਵੇ	ऽ	ਦऽ	ਧਰ	ਮ	ਦ੍ਰਿ	ੜਹੁ
			ਧ										
ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ਼	ਪ	ਪ	ਪ	ਮਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—	—	—
ੜਾ	ऽ	ਇ	ਆ	ऽ	ਬ	ਲਿ	ਰਾऽ	ऽਮ	ਜੀ	ਉ	ऽ	ऽ	ऽ →
ਪਾ	ਪ	ਤ	ਜਾ	ਇਆ	ਬ	ਲਿ	ਰਾऽ	ऽਮ	ਜੀ	ਉ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

					ਨ								
ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਧਰ	ਮ	ਦ੍ਰਿ	ੜਹੁ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ਮ	ਧਿ	ਆ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ
ਸਤਿ	ਗੁ	ਰऽ	ਗੁ	ਰ	ਪੂ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਆ	ਰਾ	ਧਹੁ	ਸ	ਭ
ਸਹ	ਜ	ਅऽ	ਨੰ	ऽ	ਦ	ਹੋ	ਆ	ਵ	ੜ	ਭਾ	ਗੀ	ਮ	ਨ
ਕ	ਹੈ	ऽऽ	ਨਾ	ऽ	ਨ	ਕ	ਲਾ	ऽ	ਵ	ਪਹਿ	ਲੀ	ऽ	ਆ
		ਨ					ਸੰ			ਪ			
ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ਼	ਪ	—	—
ਸਿ	ਮ੍ਰਿ	ਤਿ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਦ੍ਰਿ	ੜਾ	ऽ	ਇ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਕਿਲ	ਵਿ	ਖ	ਪਾ	ऽ	ਪ	ਗ	ਵਾ	ऽ	ਇ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਹਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਮੀ	ऽ	ਠਾ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ਇ	ਆ	ऽ	ਜ	ਨ
ਰੰ	ऽ	ਭ	ਕਾ	ऽ	ਜ	ਰ	ਚਾ	ऽ	ਇ	ਆ	ऽ	ਹ	ਤਿ
ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—	ਸ	—
ਪਹਿ	ਲ	ੜੀऽ	ਲਾ	ਵ	ਹ	ਰਿ	ਪਹਿ	ਲ	ੜੀ	ਲਾ	ऽ	ਵ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤਿੰਨੇ ਛੰਦ (ਲਾਵਾਂ) ਇਸੇ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਗਾਓ ।

੭. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਝਪਤਾਲ ਤੇ ਇਕਤਾਲਾ

ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ਬੇਨੰਤੀਆ ਮਿਲੈ ਨਾਮੁ ਆਧਾਰਾ ॥
ਤੁਠਾ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਤਾਪੁ ਗਇਆ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ੧ ॥
ਭਗਤਾ ਕੀ ਟੇਕ ਤੂੰ ਸੰਤਾ ਕੀ ਓਟ ਤੂੰ ਸਚਾ ਸਿਰਜਨਹਾਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਚੁ ਤੇਰੀ ਸਾਮਗਰੀ ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਦਰਬਾਰਾ ॥
ਸਚੁ ਤੇਰੇ ਖਾਜੀਨਿਆ ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਪਾਸਾਰਾ ॥ ੨ ॥
ਤੇਰਾ ਰੂਪੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਅਨੂਪੁ ਤੇਰਾ ਦਰਬਾਰਾ ॥
ਹਉ ਕੁਰਬਾਣੀ ਤੇਰਿਆਂ ਸੇਵਕਾ ਜਿਨੑ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਾ ॥ ੩ ॥
ਸਭੇ ਇਛਾ ਪੂਰੀਆ ਜਾ ਪਾਇਆ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ ॥
ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਮਿਲਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਤੇਰਿਆ ਚਰਣਾ ਕਉ ਬਲਿਹਾਰਾ ॥ ੪ ॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੩੬)

ਅਸਥਾਈ—ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧ ਤੋਂ ਘਟ)

×		੨			੦		੩		
ਨ਼					ਮ				
ਸ	ਸਨ਼	ਰਸ	—	ਸ	ਗ	ਗ	ਮ	—	—
ਭ	ਗS	ਤਾS	S	ਕੀ	ਟੇ	ਕ	ਤੂੰ	S	S
		ਨ							
ਪ	—	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰਨ	ਸੰ	—	—
ਸੰ	S	ਤਾ	S	ਕੀ	ਓ	ਟS	ਤੂੰ	S	S
ਨ		ਪ							
ਸੰ	ਸੰ	ਨ਼	ਪ	ਪ	ਮ	-ਗ	ਮਰ	—	ਸ
ਸ	ਚਾ	ਸਿਰ	ਜ	ਨ	ਹਾ	SS	ਰਾ	S	S

ਅੰਤਰਾ—ਇਕਤਾਲਾ (ਝਪ ਦੀ ਤਿਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੧		੨		੦		੩		੪	
ਪ	ਪ	ਪ	ਧਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—
ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਪਾS	ਸ	ਬੇ	ਨੰ	S	ਤੀ	ਆ	S	S
		ਨ				ਸੰ			ਪ		
ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ਼	ਪ	—
ਮਿ	ਲੈ	S	ਨਾ	ਮ	ਅ	ਧਾ	S	S	ਰਾ	S	S
ਮ	ਮ	—	.ਮ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ
ਤੁ	ਠਾ	S	ਸ	ਚਾ	S	ਧਾ	S	ਤ	ਸਾ	S	ਹੁ

ਪ ਸਂ ਤਾ	ਸਂ ਪ	ਸਂ ਗ	ਪ ਨੁ ਇਆ	ਪ ऽ	ਪ ਸਂ	ਮ ਸਾ	— ऽ	ਗ ऽ	ਮ ਰਾ	ਰ ऽ	ਸ ऽ...ਅਸਥਾਈ ਝਪ:

—ਛੰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਤਪਿ ਤਪਿ ਲੁਹਿ ਲੁਹਿ ਹਾਥ ਮਰੋਰਉ ॥ ਬਾਵਲਿ ਹੋਈ ਸੋ ਸਹੁ ਲੋਰਉ ॥
ਤੈ ਸਹਿ ਮਨ ਮਹਿ ਕੀਆ ਰੋਸੁ ॥ ਮੁਝੁ ਅਵਗਨ ਸਹ ਨਾਹੀ ਦੋਸੁ ॥ ੧ ॥
ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਨੀ ॥ ਜੋਬਨੁ ਖੋਇ ਪਾਛੈ ਪਛੁਤਾਨੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਾਲੀ ਕੋਇਲ ਤੂ ਕਿਤੁ ਗੁਨ ਕਾਲੀ ॥ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੇ ਹਉ ਬਿਰਹੈ ਜਾਲੀ ॥
ਪਿਰਹਿ ਬਿਹੂਨ ਕਤਹਿ ਸੁਖ ਪਾਏ ॥ ਜਾ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਏ ॥੨॥
ਵਿਧਣ ਖੂਹੀ ਮੁੰਧ ਇਕੇਲੀ ॥ ਨਾ ਕੋ ਸਾਥੀ ਨ ਕੋ ਬੇਲੀ ॥
ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਭਿ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮੇਲੀ ॥ ਜਾ ਫਿਰ ਦੇਖਾ ਤਾ ਮੇਰਾ ਅਲਹੁ ਬੇਲੀ ॥੩॥
ਵਾਟ ਹਮਾਰੀ ਖਰੀ ਉਡੀਣੀ ॥ ਖੰਨਿਅਹੁ ਤਿਖੀ ਬਹੁਤੁ ਪਿਈਣੀ ॥
ਉਸ ਊਪਰਿ ਹੈ ਮਾਰਗੁ ਮੇਰਾ ॥ ਸੇਖ ਫਰੀਦਾ ਪੰਥੁ ਸਮਾਰਿ ਸਵੇਰਾ ॥੪॥

(ਸੂਹੀ,ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੭੯੪)

ਅਸਥਾਈ

×		०		੨		०		੩		੪	
			ਸ ਨ਼ ਤੈ	ਧ਼ ऽ	ਨ਼ ਸਾ	ਸ ਹਿ	ਨ਼ ਬ	ਰ ऽ	ਸ ਕੀ	— ऽ	ਸ ਮੈ
ਮ ਗ ਸਾ	— ऽ	— ऽ	— ऽ	ਗ ਰ	ਮ ਨ	ਰ ਜਾ	— ऽ	— ऽ	ਸ ਨੀ	— ऽ	ਨ਼ ऽ
ਸ ऽ	— ऽ	— ऽ	ਗ ਮ ਜੋ	ਗ ਬ	ਮ ਨ	ਪ ਖੋ	— ऽ	— ऽ	ਪ ਇ	ਮ ऽ	ਪ ਪਾ
ਸਂ ਛੈ	ਨ ऽ	ਸਂ ऽ	— ऽ	ਪ ਨੁ ਪ	ਪ ਛ	ਗ ਮ ਤਾ	— ऽ	ਗ ऽ	ਗ ਮ ਨੀ	— ऽ	ਗ ऽ
ਮ ऽ	ਰ ऽ	ਸ ऽ									

ਅੰਤਰਾ

			ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰਂ	ਸਂ	—
			ਤਪਿ	ਤ	ਪਿ	ਲੁ	ਹਿ	ऽ	ਲੁ	ਹਿ	ऽ
—	—	—	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	—	—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ
ऽ	ऽ	ऽ	ਹਾ	ਥ	ਮ	ਰੋ	ऽ	ऽ	ਰਉ	ऽ	ऽ
ਪ			ਮ	ਮ	ਮ						
ਨ਼	ਪ	—	ਗ	ਗ	ਗ	ਮ	—	—	ਪ	—	ਪ
ऽ	ऽ	ऽ	ਬਾ	ਵ	ਲ	ਹੋ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ	ਮੈ
ਪ				ਪ		ਗ			ਗ		
ਸਂ	—	—	—	ਨ਼	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਮ	—	ਗ
ਸੋ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸਹੁ	ऽ	ਲੋ	ऽ	ऽ	ਰਉ	ऽ	ऽ
ਮ	ਰ	ਸ	ਨ਼								
ऽ	ऽ	ऽ,	ਤੋ ਸਾਹਿਬ...								

ਨੋਟ :—ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਦੋ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਲਾ ਕੇ ਅਸਥਾਈ ਤੇ ਆਈਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਸੂਹੀ ਰਾਗ' ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ।

੯. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸੂਹਬ ਸੂਹਬ ਸੂਹਵੀ ॥ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਨੰ: ੧ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਨ			ਪ								
ਸਂ	—	—	ਨ਼	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮਗ	ਮ	—	ਪ
ਸੂ	ऽ	ऽ	ਹ	ऽ	ਬ	ਸੂ	ऽ	ऽऽ	ਹ	ऽ	ਬ
ਮ				ਪ		ਗ					
ਗ	—	ਮ	ਪ	ਨ਼	ਪ	ਮ	—	-ਗ	ਮਰ	—	ਸ
ਸੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹ	ਵੀ	ऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ऽ
				ਨ਼							
ਸ	ਸ	—	ਸ	ਧ	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—
ਅ	ਪ	ऽ	ਨੇ	ऽ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਮ	ऽ	ਕੇ	ऽ	ऽ
ਗ									ਨ		
ਮ	—	—	ਮ	—	ਮਗ	ਪ	—	—	ਧ	ਨ	ਸਂ
ਸੰ	ऽ	ऽ	ਗ	ऽ	ਰऽ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

			ਨ						ਨ		
ਪ	—	—	ਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—
ਲਾ	S	S	ਲ	S	ਨ	ਰਾ	ਵਿ	S	ਆ	S	S
						ਸਂ			ਪ		
ਸਂ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਨੁ	ਪ	—
ਕ	ਵ	S	ਨ	S	ਗ	ਤੀ	S	S	ਰੀ	S	S
ਪ						ਗਂ					
ਸਂ	ਸਂ	—	ਗਂ	—	ਮਂ	ਮਂ	ਰਂ	—	ਸਂ	—	—
ਸ	ਖੀ	S	S	S	ਬ	ਤਾ	S	S	ਵਹੁ	S	S
			ਪ					ਮ			
ਨ	ਸਂ	—	ਨੁ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧਨ
ਮੁ	ਝਹਿ	S	S	S	ਮ	ਤੀ	S	S	ਗੀ	S	SS

ਨੋਟ :—ਚਾਰਤਾਲ ਵਿਚ ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਗੋਂ ਤਿੰਨਤਾਲ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਆਵੇਗਾ।

੧੦. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਪੜਤਾਲ, ਸਵਾਰੀ ਪੰਜਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਤਉ ਮੈ ਆਇਆ ਸਰਨੀ ਆਇਆ ॥ ਭਰੋਸੈ ਆਇਆ ਕਿਰਪਾ ਆਇਆ ॥
ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖਹੁ ਸੁਆਮੀ ਮਾਰਗੁ ਗੁਰਹਿ ਪਠਾਇਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਹਾ ਦੁਤਰੁ ਮਾਇਆ ॥ ਜੈਸੇ ਪਵਨੁ ਝੁਲਾਇਆ ॥ ੧ ॥
ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਹੀ ਡਰਾਇਆ ॥ ਕਰਰੋ ਧ੍ਰਮਰਾਇਆ ॥ ੨ ॥
ਗ੍ਰਿਹ ਅੰਧ ਕੂਪਾਇਆ ॥ ਪਾਵਕੁ ਸਗਰਾਇਆ ॥ ੩ ॥
ਗਹੀ ਓਟ ਸਾਧਾਇਆ ॥ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ॥ ਅਬ ਮੈ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥ ੪ ॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ, ਪੰਨਾ ੭੪੬)

ਅਸਥਾਈ

×			੨				੩				੪		੫	
ਸਂ			ਪ									ਨ		
ਨ	ਸਂ	-ਸਂ	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਧ	ਨ	ਸਂ
ਤਉ	S	Sਮੈ	ਆ	S	ਇਆ	S	ਸ	ਰ	ਨੀS	ਆ	S	ਇਆ	S	S
ਸਂ			ਪ											
ਨ	ਸਂ	-ਸਂ	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—	—
ਤਉ	S	Sਮੈ	ਆ	S	ਇਆ	S	ਸ	ਰ	ਨੀ	ਆ	S	ਇਆ	S	S

ਸੂਲਫਾਕ (ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਚੌਗੁਨ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ	—	ਧ਼	ਨ਼	ਸ	ਰ	ਸ	—	—	—
ਭਰੋ	ऽ	ਸੈ	ऽ	ਆ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ	ਗ	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	—	—
ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ऽ	ਆ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	—	ਗ	—	ਮ	—	—	—	ਮ	—
ਜਿਉ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤਿਉ	ऽ
ਪ	—	ਧ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਰਾ	ऽ	ਖਹੁ	ऽ	ਸੁਆ	ऽ	ਮੀ	ऽ	ਮਾ	ऽ
ਨ਼	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	—
ਰ	ਗ	ਗੁ	ਰਹਿ	ऽ	ਪ	ਠਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ—ਸਵਾਰੀ ਪੰਜਤਾਲ...

ਅੰਤਰਾ–ਇਕਤਾਲਾ (ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਤਿਗੁਨ ਜਾਂ ਚੌਗੁਨ)

×											
ਪ	ਪ	—	ਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	—
ਮ	ਹਾ	ऽ	ਦੂ	ਤ	ਰ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਧ	ਨ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ਼	ਪ	—
ਜੈ	ऽ	ਸੇ	ਪਵ	ਨ	ਝੁ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਗ	ਮ	—	—	ਪ	—	ਧ
ਸੁਨ	ਸੁ	ਨ	ਹੀ	ऽ	ਡ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ਼	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਪ	—	ਧ
ਕ	ਰੇ	ਰੋ	ऽ	ਧ਼ੂ	ਮ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ—ਅਸਥਾਈ ਪੰਜ:

ਸੰਚਾਰ ਤੇ ਅਭੋਗ, ਰੂਪਕ (ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਜਾਂ ਤਿਗੁਨ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਸ	ਸ	—	ਗ	—	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਗ	ਮ	—	—	—
ਗ੍ਰਿ	ਹ	ऽ	ਅੰ	ऽ	ਧ	ਕੂ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ।
ਗ	ਮ	—	ਪ	ਨ਼	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—
ਪਾ	ऽ	ऽ	ਵ	ਕ	ਸ	ਗ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਚੌਗੁਨ)

×

				ਨ												
•	ਪ	ਪ	—	ਧ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	—	—	ਸੰ	—	—	—
•	ਗ	ਹੀ	ऽ	ਓ	ऽ	ਟ	ਸ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ
												ਪ			
—	ਗਂ	ਗਂ	ਮਂ	ਰਂ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	ਨ਼	ਪ	—	—
•	ਨਾ	ਨ	ਕ	ਹ	ऽ	ਰਿ	ऽ	ਧਿਆ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ਼	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	ਪ	—	ਧ	ਨ
•	ਅ	ਬ	ਮੈ	ਪੂ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ

×
ਸੰ
ਨ ਸੰ —
ਤਉ ऽ ऽ—ਅਸਥਾਈ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੁਕਾਅ ਕਰਨਾ ਹੈ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੧. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਪੜਤਾਲ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੁਰੀਆ ਮੋਹਨ ਲਾਲਨਾ ॥
ਜਪਿ ਮਨ ਗੋਬਿੰਦ ਏਕੈ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਕੋ ਲੇਖੈ,
ਸੰਤ ਲਾਗੁ ਮਨਹਿ ਛਾਡੁ ਦੁਬਿਧਾ ਕੀ ਕੁਰੀਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਿਰਗੁਨ ਹਰੀਆ ਸਰਗੁਨ ਧਰੀਆ,
ਅਨਿਕ ਕੋਠਰੀਆ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਭਿਨ ਕਰੀਆ ॥
ਵਿਚਿ ਮਨ ਕੋਟਵਰੀਆ ॥ ਨਿਜ ਮੰਦਰਿ ਪਿਰੀਆ ॥
ਤਹਾ ਆਨਦ ਕਰੀਆ ॥ ਨਹ ਮਰੀਆ ਨਹ ਜਰੀਆ ॥ ੧ ॥
ਕਿਰਤਨਿ ਜੁਰੀਆ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਫਿਰੀਆ, ਪਰ ਕਉ ਹਿਰੀਆ ॥
ਬਿਖਨਾ ਘਿਰੀਆ ॥ ਅਬ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਪਰੀਆ ॥
ਹਰਿ ਦੁਆਰੈ ਖਰੀਆ ॥ ਦਰਸਨੁ ਕਰੀਆ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਮਿਰੀਆ ॥ ਬਹੁਰਿ ਨ ਫਿਰੀਆ ॥ ੨ ॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ, ਪੰਨਾ ੭੪੬)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਨ			ਪ					ਮ			
ਸੰ	—	(ਸੰ)	ਨ਼	ਪ	ਧ	ਮ	ਧ	ਗ	ਮ	—	ਪ
ਪ੍ਰੀ	ऽ	ਤ	ਪ੍ਰੀ	ऽ	ਤ	ਗੁ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ

ਮ											
ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ਼ਧ਼	ਨ਼	ਸ	—	—
ਮੇ	ऽ	ऽ	ਹ	ऽ	ਨ	ਲਾ	ऽऽ	ਲ	ਨਾ	ऽ	ऽ—ਪ੍ਰੀਤ...

ਇਕਤਾਲਾ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਤਿਗੁਨ)

ਸ	—	ਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—	ਸ
ਜ	ऽ	ਪ	ਮ	ऽ	ਨ	ਗੋ	ਬਿੰ	ਦ	ਏ	ऽ	ਕੈ
ਮ			ਮ								
ਗ	ਗ	ਗ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	ਸ
ਅ	ਵ	ਰ	ਨਾ	ऽ	ਹੀ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ਲੇ	ऽ	ਖੈ,
ਸ	—	ਸ	ਮ	—	ਗ	ਪ	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ
ਸੰ	ऽ	ਤ	ਲਾ	ऽ	ਗ	ਮ	ਨਹਿ	ऽ	ਛਾ	ऽ	ਡ
ਸੰ	ਸੰ	—	ਪ ਨ਼	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਪ	—	ਧਨ
ਦੁ	ਬਿ	ऽ	ਧਾ	ऽ	ਕੀ	ਕੁ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽऽ—ਪ੍ਰੀਤ...ਰਬਰ:

ਅੰਤਰਾ—ਸੂਲਫਾਕ (ਚੌਗੁਨ ਲਯ)

×									
ਸ	ਸ	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	—
ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਨ	ਹ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਮ	ਪ ਨ਼	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—	—	—
ਸ	ਰ	ਗੁ	ਨ	ਧ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਰ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਸ
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਕੋ	ਠ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ਭਿੰ	ਨ
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਧ਼	ਨ਼	ਸ	ਰ	ਸ	—
ਭਿੰ	ਨ	ਭਿੰ	ਨ	ਭਿ	ਨ	ਕ	ਰੀ	ਆ	ऽ
ਸ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਮ	ਮ	ਪ	—
ਵਿ	ਚ	ਮ	ਨ	ਕੋ	ਟ	ਵ	ਰੀ	ਆ	ऽ
ਪ									
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਧਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰ	—
ਨਿ	ਜ	ਮੰ	ऽ	ਦ	ਰ	ਪਿऽ	ਰੀऽ	ਆ	ऽ
ਸੰ	ਸੰ	ਗੰ	—	ਗੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	—
ਤ	ਹਾ	ਆ	ऽ	ਨ	ਦ	ਕ	ਰੀ	ਆ	ऽ

ਨ
ਸਂ ਸਂ | ਨ਼ ਪ | ਮ ਗ | ਪ ਪ | ਧ ਨ
ਨ ਹ | ਮ ਰੀ | ਆ ਨਹ | ਜ ਰੀ | ਆ ऽ—ਪ੍ਰੀਤ ਅਸਥਾਈ

ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਚਾਰ: ਦੁਗੁਨ ਜਾਂ ਤਿਗੁਨ ਵਿਚ)

×			੨				੦			੩			
ਗ													
ਮ	ਮ	—	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਪ	—	—	—
ਕਿ	ਰ	ऽ	ਤ	ऽ	ਨ	ऽ	ਜੁ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
										ਪ			
ਪ	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ਼	ਪ	—	—
ਬ	ਹੁ	ऽ	ਬਿ	ऽ	ਧ	ऽ	ਫਿ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮ							ਮ						
ਗ	ਗ	—	ਮ	—	—	—	ਰ	ਰ	—	ਸ	—	—	—
ਪ	ਰ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹਿ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	ਸ	—	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਨ਼	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਸ
ਬਿ	ਖ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਘਿ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ਅ	ਬ
ਸ	ਸ	—	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਰ	ਰ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ
ਸਾ	ਧੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸੰ	ਗ	ਪ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ਹ	ਰਿ
ਮ	—	—	ਮ	—	—	ਗ	ਪ	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ	—
ਦੂਆ	ऽ	ऽ	ਰੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਖ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਧ	ਨ	ਸਂਰਂ	ਸਂ	—	—	—
ਦ	ਰ	ऽ	ਸ	ऽ	ਨ	ऽ	ਕ	ਰੀ	ऽऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
										ਪ			
ਗਂ	ਗਂ	ਮਂ	ਰਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਨ਼	ਪ	—	—
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਗੁ	ऽ	ਰ	ऽ	ਮਿ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਗ			ਗ										
ਮ	ਮ	—	ਮ	—	—	ਗ	ਪ	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ	—
ਬ	ਹੁ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ	ਨ	ਫਿ	ਰੀ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨ
ਸਂ
ਪ੍ਰੀ .. ਸੂਹੀ ਦੀ ਇਹ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਪੜਤਾਲ ਹੈ।

(ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਲਲਿਤ

ਵਾਦੀ—ਮ	ਠਾਟ—ਪੂਰਵੀ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)।
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਖਾੜਵ-ਖਾੜਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼— ਦੋਹਾਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਸਾਥ-ਸਾਥ ਪ੍ਰਯੋਗ।

ਆਰੋਹ ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮ, ਮੱ ਮ ਗ, ਮੱ ਧੁ, ਨਸਂ।

ਅਵਰੋਹ ਰੁਂ ਨ ਧੁ, ਮੱ ਧੁ ਮੱ ਮ, ਗ ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮ, ਮੱਮਗ, ਮੱਧੁ ਮੱਮਗ।

ਲਲਿਤ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭੈਰਉ ਠਾਟ (ਮਾਲਵ ਗੌੜ ਮੇਲ) ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਜਾਤੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਨ। ਸੰਪੂਰਣ, ਪੰਚਮ ਵਰਜਿਤ ਖਾੜਵ ਅਤੇ 'ਰਿਖਭ-ਪੰਚਮ' ਵਰਜਿਤ ਓੜਵ, ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਚ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਦੋਹਾਂ 'ਮੱਧਮਾਂ' ਦਾ ਸਾਥ-ਸਾਥ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ-ਕਲ 'ਲਲਿਤ ਪੰਚਮ' ਰਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਲਲਿਤ ਹੈ।

ਲਲਿਤ ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੋ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ—ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦਾ ਲਲਿਤ ਅਤੇ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ ਲਲਿਤ। ਭਾਵ, ਕੋਈ ਇਸ ਵਿਚ ਧੈਵਤ ਤੀਵਰ ਲਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕੋਮਲ। ਉਂਜ ਧ੍ਰੁਪਦੀਏ ਅਕਸਰ ਤੀਵਰ ਧੈਵਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖਯਾਲ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੋਮਲ ਧੈਵਤ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਗਾਇਕ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਕੋਮਲ ਧੈਵਤ ਵਾਲੇ ਲਲਿਤ ਨੂੰ ਅਧਿਕ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਉਸੇ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦਾ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ, ਜਾਤੀ ਖਾੜਵ-ਖਾੜਵ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਭਾਵੇਂ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਮੱਧਮ ਹੈ, ਪਰ ਆਲਾਪ, ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਨਿਯਾਸ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲਲਿਤ ਦਾ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ, ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਤੋਂ ਥੋੜਾ ਉੱਚਾ ਅਤੇ ਤੀਵਰ ਤੋਂ ਇਕ ਸੁਰਤੀ ਕਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੱਧਜ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਲਪ ਅਤੇ ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਅਧਿਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ 'ਨ਼ ਗ' ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ 'ਧੁ ਸਂ' ਨਿਯਾਸ ਸੁਰ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਰਾਗ ਦਾ ਚਲਣ "ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮ, ਮਮੱਮਗ, ਮੱਧੁ, ਮੱਮऽਗ, ਮੱਧੁ, ਨਧੁਮੱਮਗ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਧੁ ਗ ਧੁ ਨ ਧੁ

ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਗ, ਮੱਧੁ, ਮੱਧੁ ਸਂ, ਜਾਂ ਮੱਗ, ਮੱਧੁ ਸਂ, ਰੁਂਨਧੁ ਮੱਧੁਮੱਮਗ" ਇੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਕਠਿਨ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਹੀ ਅਧਿਕਤਰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਰਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ ਸ ਮ ਧੁ ਗ ਮ

੧. ਨ਼, ਰੁਗਮ, ਮਮ́ਮਗ, ਮ́ਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਗਮ—ਮ́ਮਗ, ਮ́ਧੁਮ́ਧੁ, ਮ́ਮਗ, ਮ́ਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ— ।

ਸ ਮ

੨. ਨ਼ਰੁਗਮਮ́ਮਗ, ਗ, ਮ́ਧੁ ਮ́ਮਗ, ਰੁਗ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਮ́ਮਗ, ਮ́ਧੁ ਨਮ́ਧੁਮ́ਮਗ, ਮ́ਗਰੁਸ ।

ਗ ਗ ਗ ਮ

੩. ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਮ́ਮਗ, ਮ́ਧੁ, ਨਧੁ, ਮ́ਧੁਮ́ ਮਗ, ਮ́ਧੁਨਂ, ਰੁਂਨਧੁ, ਮ́ਧੁਮ́ ਮ, ਮਗ, ਮ́ਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗਮ,

ਗ ਸ ਮ́ ਗ ਗ

ਮਮ́ਮਗ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਧੁਮ́ਧੁਮ́ ਮ, ਗ—ਮ́ਧੁਸਂ ਸਂ (ਸਂ) ਨਧੁਮ́ਧੁਮ́ਮ ਮਗ, ਨ਼ਰਗਮ— ।

ਮ́ ਧੁ

੪, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਗਮ́ਧੁ, ਮ́ਧੁਮ́ਧੁ, ਮ́ਮਗ, ਗ, ਮ́ਧੁਸਂ—ਨਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂਗਂਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂਨਧੁ, ਨਮ́ਧੁਮ́ਮਗ, ਮ́ਧੁਸਂ

ਗ ਗ

—ਨਰੁਂਨਧੁਮ́ਧੁਸਂ, ਨਰੁਂਨਧੁਮ́ਧੁਮ́ਮ, ਗ—ਮ́ਧੁਸਂ—(ਸਂ) ਨਧੁ, ਮ́ਧੁਰੁਂਨਧੁ, ਮ́ਧੁਮ́ਮ—ਮਗ, ਨ਼ਰੁਗਮ

ਗ ਮ ਮ ਗ

ਮ́ਮਗ, ਮ́ਧੁਮ́ਮ, ਗਮ́ਧੁ, ਮ́ਧੁਸਂ —ਨਰੁਂਸਂ, ਰੁਂਨਧੁ, ਮ́ਧੁਨਮ́ਧੁਮ́ਮ—ਗ, ਮ́ਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਮ́ ਮਗ ।

ਧੁ

੫: ਮ́ਧੁ, ਮ́ਧੁਸਂ, ਨਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂਗਂਮਂ, ਮ́ਂ ਮਂਗਂ, ਮ́ਂ ਗਂਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂਨਧੁਮ́ਧੁਨਧੁ, ਮ́ਧੁਮ́ਮਗ, ਮ́ਗਰੁਸ— ।
ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਰਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮਮ́ਮਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ́ਧੁਮ́ਮਗ, ਮ́ਗਰਸ, ਨ਼ਰੁਗ—ਮ́ਧੁਨਧੁ
ਮ́ਮਗ, ਮ́ਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ́ਧੁਸਂ, ਰੁਂਨਧੁ ਮ́ਮਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ́ਧੁਨਰੁਂਨਧੁ ਮ́ਮਗਰੁਸ ।

ਸ ਮ ਗ

ਨ਼ਰੁਗਮ́ਧੁਨਸਂ, ਨਰੁਂਗਂਮਂ, ਮ́ਂ ਮਂਗਂ, ਮ́ਂ ਗਂਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂਨਧੁਮ́ਧੁਮ́ਮਗ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਮ́ ਮ— ।

ਲਲਿਤ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਅ ਬ ਮ ਨ	ਜਾ ऽ ਗ ਤ	ਮੱਧੁ ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਮੱਮ	ਗਮ ਮੱਮ ਗਰੁ ਸ-
੨.	• • • •	ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ ਧੁਨ ਮੱਧੁ	ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ ਨਰੁਂ ਨਧੁ	ਮੱਧੁ ਮੱਮ ਗਰੁ ਸ-
੩.	ਨ਼ਰੁ ਗਮ ਮੱਮ ਧੁਧੁ	ਮੱਮ, ਨਨ ਧੁਮੱ ਧੁਨ	ਸਂਨ ਧੁਮੱ ਧੁਨ ਸਂਰੁਂ	ਸਂਨ ਧੁਮੱ ਮਗ ਰੁਸ,
੪.	• • • •	• • • •	ਗਮ ਮੱਗ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਨਨ ਧੁਮੱ ਧੁਮੱ ਮਗ
	ਮੱਗ ਰੁਸ, ਰੁਂਰੁਂ ਨਧੁ	ਨਨ ਧੁਮੱ, ਧੁਮੱ ਮਗ	ਮੱਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗਮੱ	ਧੁਨ ਰੁਂਨ ਧੁਮੱ ਗਮ
੫.	• • • •	• • • •	ਨ਼ਰੁ ਗ,ਰੁ ਗਮੱ, ਗਮੱ	ਧੁ,ਮੱ ਧੁਸਂ ਧੁਨ ਰੁਂ,ਨ
	ਰੁਂਗਂ, ਰੁਂਗਂ ਮਂ,ਗਂ ਮਂਗਂ,	ਰੁਂਗਂ ਰੁਂ,ਨ ਰੁਂਨ, ਧੁਨ	ਧੁ,ਮੱ ਧੁਮੱ, ਮਮੱ ਮ,ਗ	ਮਗ, ਰੁਗ ਰੁ,ਸ ਰੁਸ
੬.	ਨ਼ਰੁ ਗਰੁ ਗਮ ਮੱਮ,	ਗਮੱ ਧੁਧੁ ਮੱਮੱ, ਗਮੱ	ਧੁਨ ਧੁਮੱ ਮੱ,ਗ ਮੱਧੁ	ਨਸਂ ਨਧੁ ਮੱਮ, ਗਮੱ
	ਧੁਨ ਸਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਮੱ	ਮ,ਗ ਮੱਧੁ ਨਰੁਂ ਗਂਗਂ	ਰੁਂਸਂ ਨਰੁਂ ਨਧੁ ਮੱਧੁ	ਮੱਮ ਗਰੁ ਮੱਗ ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਨਉ ऽ ਘ ਰ	ਦੇ ऽ ਖ ਜੁ	ਮੱਧੁ ਨਸਂ ਨਧੁ ਮੱਧੁ	ਮੱਮ ਗਮੱ ਧੁਨ ਸਂ-
੨.	• • • •	ਮੱਧੁ ਨਸਂ ਨਰੁਂ ਗਂਗਂ	ਰੁਂਸਂ ਨਰੁਂ ਨਧੁ ਮੱਧੁ	ਮੱਮ ਗਮੱ ਧੁਨ ਸਂ-
੩.	ਨਰੁਂ ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ ਨਸਂ	ਰੁਂਰੁਂ ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਨਨ	ਧੁਮੱ ਧੁਧੁ ਮੱਧੁ ਮੱਮ	ਗਮੱ ਧੁਨ ਸਂਰੁਂ ਸਂ-
੪.	• • • •	• • • •	ਮੱਧੁ ਨਸਂ ਧੁਨ ਰੁਂਸਂ	ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਨ,
	ਸਂਸਂ ਨਧੁ, ਨਨ ਧੁਮੱ,	ਧੁਧੁ ਮੱਮ, ਮੱਮੱ ਮਗ,	ਮਮ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ,	ਗਮੱ ਧੁਨ ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਸਂ
੫.	• • • •	• • • •	ਮੱਮੱ ਗਂ,ਮੱ ਮੱਗਂ ਰੁਂਸਂ,	ਰੁਂਰੁਂ ਸਂ,ਰੁਂ ਰੁਂਸਂ ਨਧੁ,
	ਮੱਮੱ ਗ,ਮੱ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਗ ਰੁਮ ਗਧੁ ਮੱਨ	ਧੁਸਂ ਨਰੁਂ ਨਗਂ ਰੁਂਮੱ	ਗਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਮੱ ਧੁਸਂ
੬.	ਮਮ ਗਮ ਗਰੁ, ਮੱਮੱ	ਮਮੱ ਮਗ, ਧੁਧੁ ਮੱਧੁ	ਮੱਮ, ਨਨ ਧੁਨ ਧੁਮੱ,	ਸਂਸਂ ਨਸਂ ਨਧੁ, ਰੁਂਰੁਂ
	ਸਂਰੁਂ ਸਂਨ, ਗਂਗਂ ਰੁਂਗਂ	ਰੁਂਸਂ, ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਨਸਂ,	ਰੁਂਸਂ ਨਧੁ ਮੱਧੁ, ਨਧੁ	ਮੱਧੁ ਮੱਮ, ਮੱਧੁ ਨਸਂ

੧. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਜ)

ਖਟ ਨੇਮ ਕਰਿ ਕੋਠੜੀ ਬਾਂਧੀ ਬਸਤੁ ਅਨੂਪੁ ਬੀਚ ਪਾਈ ॥
ਕੁੰਜੀ ਕੁਲਫੁ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰਿ ਰਾਖੇ ਕਰਤੇ ਬਾਰ ਨ ਲਾਈ ॥ ੧ ॥
ਅਬ ਮਨ ਜਾਗਤ ਰਹੁ ਰੇ ਭਾਈ ॥
ਗਾਫਲੁ ਹੋਇ ਕੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਓ ਚੋਰੁ ਮੁਸੈ ਘਰ ਜਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪੰਚ ਪਹਰੂਆ ਦਰ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਤਿਨ ਕਾ ਨਹੀ ਪਤੀਆਰਾ ॥
ਚੇਤਿ ਸੁਚੇਤਿ ਚਿਤ ਹੋਇ ਰਹੁ ਤਉ ਲੈ ਪਰਗਾਸੁ ਉਜਾਰਾ ॥ ੨ ॥
ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੂਲੀ ਬਸਤੁ ਅਨੂਪ ਨ ਪਾਈ ॥
ਕਹਤੁ ਕਬੀਰ ਨਵੈ ਘਰ ਮੂਸੇ ਦਸਵੈ ਤਤੁ ਸਮਾਈ ॥ ੩ ॥

(ਗਉੜੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
						ਰੁ		ਮ				ਧੁ	ਮ	ਗ	
ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ	—	ਮ	ਮ́	ਮ́	ਮ	ਗ
ਅ	ਬ	ਮ	ਨ	ਜਾ	S	ਗ	ਤ	ਰ	ਹੁ	S	ਰੇ	ਭਾ	S	ਈ	S
				ਨ											
ਮ́	ਧੁ	ਮ́	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਮ́	ਧੁ	ਮ́	ਮ	—
ਗਾ	S	ਫ	ਲ	ਹੋ	ਇ	ਕੈ	S	ਜ	ਨ	ਮ	ਗ	ਵਾ	S	ਇਓ	S
ਮ		ਧੁ		ਸਂ										ਗ	
ਗ	—	ਮ́	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਮ́	ਨ	ਧੁ	ਮ́	ਮ	ਗ
ਚੋ	S	ਰ	ਮੁ	ਸੈ	S	ਘ	ਰ	ਜਾ	S	S	S	S	S	ਈ	S

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ				ਨ				ਨ				ਨ			
ਮ́	ਧੁ	ਮ́	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਖ	S	ਟ	ਨੇ	S	ਮ	ਕ	ਰ	ਕੋ	S	ਠ	ੜੀ	ਬਾਂ	S	ਧੀ	S
				ਸਂ	ਰੁਂ	ਧੁ		ਧੁ						ਗ	
ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਮ́	ਧੁ	ਮ́	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਮ́	ਮ	—
ਬ	Sਸ	ਤੁ	ਅ	ਨੂ	ਪ	ਬੀ	ਚ	ਪਾ	S	S	S	S	S	ਈ	S
ਗ				ਮ́											
ਮ	—	ਮ	—	ਮ́	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਕੁਂ	S	ਜੀ	S	ਕੁ	ਲ	ਫ	ਪ੍ਰਾ	S	ਨ	ਕ	ਰ	ਰਾ	S	ਖੇ	S

ਸ				ਧੁ						ਧੁ				ਗ	
ਨੁ	ਰੁ	ਗ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਸੱ	ਸੱ	ਰੁੰ	ਨ	ਮੱ	ਧੁ	—	ਮੱ	ਮ	ਗ
ਕ	ਰ	ਤੇ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਰ	ਨ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਾਥੇ ਤਿਲਕੁ ਹਥਿ ਮਾਲਾ ਬਾਨਾਂ ॥ ਲੋਗਨ ਰਾਮ ਖਿਲਉਨਾ ਜਾਨਾਂ ॥ ੧ ॥
ਜਉ ਹਉ ਬਉਰਾ ਤਉ ਰਾਮ ਤੋਰਾ ॥ ਲੋਗੁ ਮਰਮੁ ਕਹ ਜਾਨੈ ਮੋਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੋਰਉ ਨ ਪਾਤੀ ਪੂਜਉ ਨ ਦੇਵਾ ॥ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਬਿਨੁ ਨਿਹਫਲ ਸੇਵਾ ॥ ੨ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਜਉ ਸਦਾ ਸਦਾ ਮਨਾਵਉ ॥ ਐਸੀ ਸੇਵ ਦਰਗਹ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥੩ ॥
ਲੋਗੁ ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਬਉਰਾਨਾ ॥ ਕਬੀਰ ਕਾ ਮਰਮੁ ਰਾਮ ਪਹਿਚਾਨਾਂ ॥ ੪ ॥

(ਭੈਰਉ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੫੮)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				X				੨			
	ਗ	ਗ						ਸ				ਗ		ਗ	
—	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	ਮੱ	ਮ	ਗ
ऽ	ਮਾ	ਥੇ	ਤਿ	ਲ	ਕ	ਹ	ਥ	ਮਾ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਨਾਂ	ऽ
	ਗ			ਧੁ				ਨ	ਰੁੰ					ਗ	
—	ਮ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਸੱ	ਸੱ	ਸੱ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	ਗ
ऽ	ਲੋ	ਗ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਖਿ	ਲਉ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਨਾਂ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਧੁ			ਧੁ		ਨ		ਨ				ਸੰ			
	ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਸੱ	ਸੱ	ਸੱ	—	—	ਸੱ	ਨ	ਰੁੰ	ਸੱ	—
	ਜਉ	ਹਉ	ऽ	ਬਉ	ऽ	ਰਾ	ਤਉ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ਤੋ	ऽ	ਰਾ	ऽ
	ਨ							ਨ	ਰੁੰ					ਗ	
—	ਸੱ	ਸੱ	ਰੁੰ	ਸੱ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਸੱ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	ਗ
ऽ	ਲੋ	ਗੁ	ਮ	ਰ	ਮ	ਕਹ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਨੈ	ऽ	ਮੋ	ऽ	ਰਾ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੩. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਥਰਹਰ ਕੰਪੈ ਬਾਲਾ ਜੀਉ ॥ ਨਾ ਜਾਨਉ ਕਿਆ ਕਰਸੀ ਪੀਉ ॥ ੧ ॥
ਰੈਨਿ ਗਈ ਮਤ ਦਿਨੁ ਭੀ ਜਾਇ ॥ ਭਵਰ ਗਏ ਬਗ ਬੈਠੇ ਆਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਾਚੈ ਕਰਵੈ ਰਹੈ ਨ ਪਾਨੀ ॥ ਹੰਸੁ ਚਲਿਆ ਕਾਇਆ ਕੁਮਲਾਨੀ ॥ ੨ ॥
ਕੁਆਰ ਕੰਨਿਆ ਜੈਸੇ ਕਰਤ ਸੀਗਾਰਾ ॥ ਕਿਉ ਰਲੀਆ ਮਾਨੈ ਬਾਝੁ ਭਤਾਰਾ ॥ ੩ ॥
ਕਾਗ ਉਡਾਵਤ ਭੁਜਾ ਪਿਰਾਨੀ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਇਹ ਕਥਾ ਸਿਰਾਨੀ ॥ ੪ ॥

(ਸੂਹੀ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੭੯੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਗ		ਰੁ									ਗ		ਗ	
ਗ	ਮੱਗ	ਗ	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮੱਮ	ਮ	ਮ	—	ਮ	ਮੱ	ਮ	ਗ
ऽ	ਰੈऽ	ਨ	ਗ	ਈ	ऽ	ਮ	ਤ	ਦਿऽ	ਨ	ਭੀ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਇ	ऽ
								ਨ	ਰੁੰ					ਮ	ਗ
—	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱਧਨਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮੱ	ਮ
ऽ	ਭਵ	ਰ	ਗ	ਏऽऽऽ	ऽ	ਬ	ਗ	ਬੈ	ऽ	ਠੇ	ऽ	ਆ	ऽ	ਇ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਧੁ														
	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—
	ਥਰ	ਹ	ਰ	ਕੰ	ऽ	ਪੈ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ਜੀ	ऽ	ਉ	ऽ
		ਰੁੰ													
—	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱਧੁ	ਨਸੰ	ਨਧੁ	ਮੱਮ
ऽ	ਨਾ	ऽ	ਜਾ	ਨਉ	ऽ	ਕਿਆ	ऽ	ਕ	ਰ	ਸੀ	ऽ	ਪੀऽ	ऽऽ	ਉऽ	ऽऽ

ਗ
ऽ ਰੈਨ ਗਈ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੪. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਰਾਮ ਸਰਨਿ ਬਿਸਰਾਮਾ ॥
ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਪੜੇ ਕੋ ਇਹ ਗੁਨ ਸਿਮਰੇ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਲੋਭ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਫੁਨਿ ਅਉ ਬਿਖਿਅਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ॥
ਹਰਖ ਸੋਗ ਪਰਸੈ ਜਿਹ ਨਾਹਨਿ ਸੋ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਦੇਵਾ ॥ ੧ ॥
ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਖੁ ਏ ਸਭ ਤਿਉ ਕੰਚਨ ਅਰ ਪੈਸਾ ॥
ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਏ ਸਮ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹਿ ਫੁਨਿ ਤੈਸਾ ॥ ੨ ॥
ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਏ ਬਾਧੇ ਜਿਹ ਨਾਹਨਿ ਤਿਹ ਤੁਮ ਜਾਨਉ ਗਿਆਨੀ ॥
ਨਾਨਕ ਮੁਕਤਿ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਮਾਨਉ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥ ੩ ॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੨੦)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
														ਧੁ	
														ਮੱ	ਧੁ
														ਸਾ	ਧੋ
ਨ				ਰੁਂ		ਧੁ				ਧੁ		ਗ			
ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਮੱ	ਧੁ	—	ਮੱ	ਮੱ	—	ਮ	—	—	—
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਸ	ਰ	ਨ	ਬਿ	ਸ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਮਾ	ऽ,	ऽ	ऽ
			ਗ					ਸ				ਗ			
ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ
ਬੇ	ऽ	ਦ	ਪੁ	ਰਾ	ऽ	ਨ	ਪ	ੜੇ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਇ	ਹ	ਗੁ	ਨ
				ਗ				ਨ				ਰੁਂ		ਧੁ	
ਗ	ਗ	ਮ	ਮੱ	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਸਂ	—	—	—	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ
ਸਿ	ਮ	ਰੇ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਕੋ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮਾ	ऽ,	ਸਾ	ਧੋ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ				ਨ											
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂਨ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	ਸਂ
ਲੋ	ऽ	ਭ	ਮੋ	ਹ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ਮ	ਮऽ	ਤਾ	ऽ	ਫੁ	ਨ
ਸਂ											ਧੁ				
ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	—
ਅਉ	ऽ	ਬਿ	ਖਿ	ਅ	ਨ	ਕੀ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ															
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮੱ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਹ	ਰ	ਖ	ਸੋ	ऽ	ਗ	ਪ	ਰ	ਸੈ	ऽ	ਜਿ	ਹ	ਨਾ	ऽ	ਹ	ਨ

				ਗ				ਨ				ਰੁਂ	
ਗ	—	ਮ	ਮੰ	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਸਂ	—	—	—	ਨ	ਧੁ
ਸੋ	ऽ	ਮੂ	ऽ	ਰ	ਤ	ਹੈ	ऽ	ਦੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਵਾ	ऽ.. ਸਾਧੋ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਕਾਮ ਨ ਕ੍ਰੋਧ ਨ ਲੋਭ ਨ ਮੋਹ ਨ ਰੋਗ ਨ ਸੋਗ ਨ ਭੋਗ ਨ ਭੈ ਹੈ ॥
ਦੇਹ ਬਿਹੀਨ ਸਨੇਹ ਸਭੋ ਤਨ ਨੇਹ ਬਿਰਕਤ ਅਗੇਹ ਅਛੈ ਹੈ ॥
ਜਾਨ ਕੋ ਦੇਤ ਅਜਾਨ ਕੋ ਦੇਤ ਜਮੀਨ ਕੋ ਦੇਤ ਜਮਾਨ ਕੋ ਦੈ ਹੈ ॥
ਕਾਹੇ ਕੋ ਡੋਲਤ ਹੈ ਤੁਮਰੀ ਸੁਧ ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਪਦਮਾ ਪਤਿ ਲੈ ਹੈ ॥ ੫ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ				ਗ			ਗ		
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮ	—	ਮੰ	ਮ	—	ਮ
ਕਾ	ऽ	ਹੇ	ਕੋ	ਡੋ	ऽ	ऽ	ਲ	ऽ	ਤ
ਮ							ਗ		
ਗ	—	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਮ	ਮ	ਗ
ਹੈ	ऽ	ਤੁ	ਮ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਸੁ	ਧ	ऽ,
ਧੁ				ਨ					
ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਧੁ	ਸਂ	—	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਸੁਂ	ऽ	ਦ	ਰ	ਸ੍ਰੀ	ऽ	ऽ	ਪ	ऽ	ਦ
ਨ	ਨ			ਧੁ					
ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਮ	ਗਮ	ਗ
ਮਾ	ऽ	ਪ	ਤਿ	ਲੈ	ऽ	ऽ	ਹੈ	ऽऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ				ਨ					
ਮੰ	—	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਕਾ	ऽ	ਮ	ਨ	ਕ੍ਰੋ	ऽ	ऽ	ਧ	ऽ	ਨ
ਸਂ		ਰੇਂ							
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ
ਲੋ	ऽ	ਭ	ਨ	ਮੋ	ਹ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ

ਧੁ									
ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ
ਰੇ	ऽ	ਗ	ਨ	ਸੋ	ऽऽ	ऽ	ਗ	ऽ	ਨ
ਧੁ				ਧੁ					
ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	ਗਮ	ਗ
ਭੋ	ऽ	ਗ	ਨ	ਭੈ	ऽ	ऽ	ਹੈ	ऽऽ	ऽ

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਕੁਪੀਨ ਮਾਤ੍ਰ ਦਈ ਜਉ ਮੁਨੀਸਰਹਿ,
ਤਾਤੇ ਸਭਾ ਮਧਿ ਬਹਿਓ ਬਸਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜੀ ॥
ਤਨਕ ਤੰਦੁਲ ਜਗਦੀਸਹਿ ਦਏ ਸੁਦਾਮਾ,
ਤਾਂਤੇ ਪਾਏ ਚਤੁਰ ਪਦਾਰਥ ਅਥਾਹ ਜੀ ॥
ਦੂਖਤਿ ਗਜਿੰਦ ਅਰਬਿੰਦ ਗਹਿ ਭੇਟ ਰਾਖੈ,
ਤਾਕੈ ਕਾਜੈ ਚਕ੍ਰਪਾਨਿ ਆਨਿ ਗ੍ਰਸੈ ਗ੍ਰਾਹ ਜੀ ॥
ਕਹਾ ਕੋਊ ਕਰੈ ਕਛੁ ਹੋਤੁ ਨ ਕਾਹੂ ਕੇ ਕੀਏ,
ਜਾਕੀ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਿ ਲੇਹਿ ਸਭੈ ਸੁਖ ਤਾਹਿ ਜੀ ॥੪੩੫॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵੱਏ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸ						ਮ			ਗ		
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਗ	ਮ	ਮੱ	ਮ	—	ਗ
ਕ	ਹਾ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਊ	ਕ	ਰੈ	ऽ	ਕ	ऽ	ਛੁ
		ਧੁ		ਧੁ		ਧੁ					
ਗ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਮੱ	—	ਧੁ	ਮੱ	—	ਮ
ਹੋ	ऽ	ਤ	ਨ	ऽ	ਕਾ	ਹੂ	ऽ	ਕੇ	ਕੀ	ऽ	ਏ
		ਧੁ									
ਗ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਜਾ	ऽ	ਕੀ	ਪ੍ਰ	ऽ	ਭ	ਮਾ	ऽ	ਨऽ	ਲੇ	ਹਿ	ऽ
		ਨ				ਧੁ			ਗ		
ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	—	ਗ
ਸ	ਭੈ	ऽ	ਸੁ	ਖ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਹਿ	ਜੀ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਐ			ਧੁ			ਨ					
ਗ	—	ਮ'	ਮ'	ਧੁ	ਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ
ਦੂ	ऽ	ਪ	ਤੀ	ऽ	ਕੁ	ਪੀ	ऽ	ਨऽ	ਮਾ	ऽ	ਤੂ
ਸਂ									ਰੁਂ		
ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਨ	—	ਧੁ
ਦ	ਈ	ऽ	ਜਉ	ऽ	ਮੁ	ਨੀ	ऽ	ਸ	ਰਹਿ	ऽ	ऽ
ਮ'		ਧੁ									
ਗ	—	ਮ'	ਧੁ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਤਾਂ	ऽ	ਤੇ	ਸ	ਭਾ	ऽ	ਮ	ऽ	ਪਿ	ਬ	ਹਿਓ	ऽ
ਨ			ਰੁਂ						ਗ		
ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਮ'	ਧੁ	ਮ'	ਮ	—	ਗ
ਬ	ਸ	ऽ	ਨ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਵਾ	ऽ	ਹ	ਜੀ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੭. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਹਜਰੁ ਝੂਠਾ ਕੀਤੋਨੁ ਆਪਿ ॥ ਪਾਪੀ ਕਉ ਲਾਗਾ ਸੰਤਾਪੁ ॥ ੧ ॥
ਜਿਸਹਿ ਸਹਾਈ ਗੋਬਿਦੁ ਮੇਰਾ ॥ ਤਿਸੁ ਕਉ ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੇਰਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਾਚੀ ਦਰਗਹ ਬੋਲੈ ਕੂੜੁ ॥ ਸਿਰੁ ਹਾਥ ਪਛੋੜੈ ਅੰਧਾ ਮੂੜੁ ॥ ੨ ॥
ਰੋਗ ਬਿਆਪੇ ਕਰਦੇ ਪਾਪ ॥ ਅਦਲੀ ਹੋਇ ਬੈਠਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ॥ ੩ ॥
ਅਪਨ ਕਮਾਈਐ ਆਪੇ ਬਾਧੇ ॥ ਦਰਬੁ ਗਇਆ ਸਭੁ ਜੀਅ ਕੈ ਸਾਥੈ ॥ ੪॥
ਨਾਨਕ ਸਰਨਿ ਪਰੇ ਦਰਬਾਰਿ ॥ ਰਾਖੀ ਪੈਜ ਮੇਰੈ ਕਰਤਾਰਿ ॥ ੫ ॥
(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੯੯)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਸ			ਗ				ਗ			ਗ		ਗ	
ਨ਼	ਨ਼	-ਰੁ	ਮ	—	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ'	ਮ	—	ਮ	ਗ
ਜਿ	ਸਹਿ	ऽਸ	ਹਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਗੋ	ਬਿ	ਦ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ
							ਧੁ			ਗ		ਗ	
ਗ	ਗ	ਮ'	ਧੁ	ਮ'	ਧੁ	ਨ	ਮ'	ਧੁ	ਮ'	ਮ	—	ਮ	ਗ
ਤਿ	ਸ	ਕਉ	ਜ	ਮ	ਨ	ਹੀ	ਆ	ऽ	ਵੈ	ਨੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ			ਨ				ਨ						
ਮੱ	ਧੁ	ਮੱਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਮਿਹ	ਜ	ਰऽ	ਝੂ	ऽ	ਠਾ	ऽ	ਕੀ	ਤੇ	ਨ	ਆ	ऽ	ਪ	ऽ
ਸਂ			ਨ	ਰੁਂ			ਧੁ			ਗ			
ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	—	ਮ	ਗ
ਪਾ	ਪੀ	ऽ	ਕਉ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ਗਾ	ऽ	ਸੈ	ਤਾ	ऽ	ਪ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਾਲ—ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਪਾਇ ਲਾਗਿ ਲਾਗਿ ਦੂਤੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤ ਹੁਤੀ,
ਮਾਨ ਮਤੀ ਹੋਇ ਕਾਹੂ ਮੁਖ ਨ ਲਗਾਵਤੀ ॥
ਸਜਨੀ ਸਕਲ ਕਹਿ ਮਧੁਰ ਬਚਨ ਨਿਤ,
ਸੀਖ ਦੇਤਿ ਹੁਤੀ ਪ੍ਰਤਿ ਉਤਰ ਨਸਾਵਤੀ ॥
ਆਪਨ ਮਨਾਇ ਪ੍ਰਿਆ ਟੇਰਤ ਹੈ ਪ੍ਰਿਆ ਪ੍ਰਿਆ,
ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਮੋਨਿ ਗਹਿ ਨਾਇਕਾ ਕਹਾਵਤੀ ॥
ਬਿਰਹ ਬਿਛੋਹ ਲਗਿ ਪੂਛਤ ਨ ਬਾਤ ਕੋਊ,
ਬ੍ਰਿਥਾ ਨ ਸੁਨਤ ਠਾਢੀ ਦ੍ਵਾਰਿ ਬਿਲਲਾਵਤੀ ॥ ੫੭੫ ॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

X			੨				੦			੩			
			ਸ				ਗ			ਗ			
			ਨ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮ	ਮੱ	ਮ	ਮ	—	—
			ਬਿ	ਰ	ਹ	ਬਿ	ਛੋ	ਹ	ऽ	ਲ	ਗ	ऽ	ऽ
							ਧੁ						
—	—	ਗ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	—	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਪੂ	ਛ	ਤ	ਨ	ਬਾ	ऽ	ਤ	ਕੋ	ਊ	ऽ	ऽ
			ਧੁ										
—	—	ਗ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਬਿ	ਰ	ਖਾ	ਨ	ਸੁ	ਨ	ਤ	ਠਾ	ਢੀ	ऽ	ऽ

			ਸੰ	ਨ		ਧੁ				ਗ			
—	—	—	ਨ	ਰੂੰ	ਨ	ਮੰ	ਧੁ	—	ਮੰ	ਮ	—	—	—
S	S	S	ਦੁਾ	ਰ	ਬਿ	ਲ	ਲਾ	S	ਵ	ਤੀ	S	S	S

ਗ ਰੁ ਸ
S S S

ਅੰਤਰਾ

			ਮੰ		ਧੁ								
			ਗ	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰਧੁ	ਨਸੰ	ਸੰ	ਰੂੰ	ਸੰ	—	—
			ਪਾ	ਇ	ਲਾ	ਗਿ	ਲਾS	SS	ਗਿ	ਦੂ	ਤੀ	S	S
			ਸੰ										
—	—	—	ਨ	ਨ	ਰੂੰ	ਗੰ	ਰੂੰ	ਗੰਰੂੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—
S	S	S	ਬੇ	ਨ	ਤੀ	ਕ	ਰ	ਤS	S	ਹੁ	ਤੀ	S	S
ਰੂੰ													
ਨ	—	ਧੁਮੰ	ਮ	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	—	ਧੁ	ਮੰ	ਮ	—	—
S	S	SS	ਮਾ	ਨ	ਮ	ਤੀ	ਹੋ	S	ਇ	ਕਾ	ਹੂ	S	S
			ਧੁ			ਧੁ							
—	—	ਗ	ਮੰ	ਮੰ	ਧੁ	ਰੂੰ	ਨ	ਰੂੰਨ	ਧੁ	ਮੰ	ਮ	—	—
S	S	S	ਮੁ	ਖ	ਨ	ਲ	ਗਾ	SS	ਵ	ਤੀ	S	S	S

ਗ ਰੁ ਸ
S S S ਬਿਰਹ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਕਹਾ ਕੋਊ ਕਰੈ ਕਛੁ ਹੋਤੁ ਨ ਕਾਹੂ ਕੇ ਕੀਏ ॥ (ਇਹ ਕਬਿੱਤ ਨੰ: ੬ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
						ਗ				ਗ	
ਸ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਮੰ	ਮ	ਮ
ਕ	ਹਾਂ	S	ਕੋ	S	ਊ	ਕ	ਰੈ	S	ਕ	S	ਛੁ
			ਧੁ						ਗ		
ਗ	—	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਧੁ	—	ਮੰ	ਮ	—	ਗ
ਹੋ	S	ਤ	ਨ	S	ਕਾ	ਹੂ	S	ਕੇ	ਕੀ	S	ਏ

ਗ			ਧੁ								
ਮ	—	ਗ	ਮ́	ਧੁ	ਧੁ	ਸਂ	—	ਨ	ਰੁਂ	—	ਸਂ
ਜਾਂ	ऽ	ਕੀ	ਪ੍ਰ	ऽ	ਭ	ਮਾ	ऽ	ਨ	ਲੇ	ऽ	ਹਿ

ਨ						ਧੁ			ਗ		
ਸਂ	ਸਂਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਮ́	ਧੁ	ਮ́	ਮ	—	ਗ
ਸ	ਭੈऽ	ऽ	ਸੁ	ऽ	ਖ	ਤਾ	ऽ	ਹ	ਜੀ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ́											
ਗ	—	ਮ́	ਧੁ	ਮ́	ਧੁ	ਸ	—	ਨ	ਰੁਂ	—	ਸਂ
ਦੇ	ऽ	ਪ	ਤੀ	ऽ	ਕੁ	ਪੀ	ऽ	ਨ	ਮਾ	ऽ	ਤੂ

ਨ						ਨ					
ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਨ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਧੁ
ਦ	ਈ	ऽ	ਜਉ	ऽ	ਮੁ	ਨੀ	ऽऽ	ਸ	ਰਹਿ	ऽ	ऽ,

ਮ́						ਨ					
ਧੁ	ਮ́	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂਨ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ਤਾ	ऽ	ਤੇ	ਸ	ਭਾ	ऽ	ਮ	ऽ	ਧਿऽ	ਬ	ਹਿਓ	ऽ

ਨ						ਧੁ			ਗ		
ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਮ́	ਧੁ	ਮ́	ਮ	—	ਗ
ਬ	ਸ	ऽ	ਨ	ऽ	ਪੂ	ਵਾ	ऽ	ਹ	ਜੀ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਧੁਰਪਦ ਦੀ ਠਾਅ—ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਕਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਇਸੇ ਕਬਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ ।

(ਲਲਿਤ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ

ਵਾਦੀ – ਮ	ਠਾਟ—ਮਾਰਵਾ	ਸਮਾਂ – ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)
ਸੰਵਾਦੀ - ਸ	ਜਾਤੀ—ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਸ—ਧ ਤੇ ਪ –ਗ' ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ— ਸ, ਰੁ ਸ, ਗਮ, ਪ —-ਗ, ਮਧऽਪ, ਮ́ ਧ ਸਂ।

ਅਵਰੋ— ਰੁਂਨ, ਧ, ਪ, ਮ—ਪ-ਗ, ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ—ਸ — ਧऽ ਧ, ਪਮ, ਪ ਗ, ਪ ਗ ਰੁ, ਸ।

ਭਟਿਆਰ ਜਾਂ ਭਟਿਹਾਰ ਬੜਾ ਵਚਿੱਤ੍ਰ ਅਤਿਅੰਤ ਮਧੁਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਾਗ ਹੈ। ਦੰਦ-ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਾਜਾ ਭਰਥਰੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੋ ਭਰਥਰੀ ਤੋਂ ਭਟਹਰੀ, ਭਟਿਹਾਰੀ, ਭਟਿਹਾਰ ਤੇ ਭਟਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਵਖੋ-ਵਖ ਕਈ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਭਟਿਆਰ, ਮਾਰਵਾ, ਬਿਲਾਵਲ ਤੇ ਖਮਾਜ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਾਰਵਾ ਤੇ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਭਟਿਆਰ ਹੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਮਾਰਵੇ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ ਜਾਂ ਤੀਵਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਅਸਾਂ ਮਾਰਵਾ ਤੇ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮਾਰਵੇ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ, ਦੋਹਾਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਜਾਤੀ ਇਸ ਦੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ) ਹੈ। ਇਹ ਵਕ੍ਰ-ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਕਈ ਵੇਰ ਰਿਖਭ ਤੇ ਨਿਖਾਦ ਸੁਰ ਛੱਡ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੇਵਲ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਤੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਖੜਜ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਧੈਵਤ ਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ :—"ਸ—ਧऽ ਧ ਪ ਮ, ਪ ਗ, ਮ́ਧ ਸਂ, ਰੁਂਨ, ਧ, ਪ ਮ, ਪ ਧ ਨ ਪਮ, ਪਗ, ਰੁਸ — ਜਾਂ ਪਗ, ਮਧऽऽਪ, ਪਗ ਰੁਸ—ਸ ਧऽऽ ਧਪਮ, ਪਗ, ਮ́ਧ ਸਂ, ਰੁਂਨ, ਸਂਧ, ਨ ਪ, ਧ ਮ, ਪ ਗ, ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਭਟਿਆਰ ਦੀ ਜੋੜੀ ਦਾ ਰਾਗ ਭੰਖਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਮਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਹਨ। ਪਰ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ ਅਤੇ ਭੰਖਾਰ ਵਿਚ ਪੰਚਮ। ਨਾਲੇ ਭੰਖਾਰ ਵਿਚ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਵੱਧ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—ਨ਼ਸ, ਗਮ ਪ, ਪਗ ਮੱਧ ਮੱਗ, ਪ ਗ ਰੁ ਸ, ਜਾਂ ਪ, ਮਪਗ, ਮੱਧ ਮੱਗ, ਪ ਗ ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਭੰਖਾਰ ਵਿਚ 'ਸ ਗ ਪ' ਤੇ ਨਯਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ 'ਸ ਮ ਧ' ਉਤੇ ਨਯਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਤੇ "ਮੱਧ ਸਂ, ਮੱਧ ਰੁ ਸਂ, ਜਾਂ ਪ ਧ ਸਂ ऽ ਰੁ ਸਂ, ਰੁਂਨ, ਧऽਪਮ" ਇੰਜ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਜਾਤੀ, ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਸਮਾਂ ਆਦਿ ਤਾਂ ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਭਟਿਆਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਤੀਵਰ। ਅਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ 'ਸ —ਧ, ਧ ਪ ਮ, ਪਗ, ਰਸ; ਸਗਮਪ, ਮ ਧ ऽ ਪਧਨ ਪਮ, ਗਰਸ ਜਾਂ ਸ, ਗਮਪ, ਮ ਧ, ਪਧਨ ਧਪਮ, ਪਗ ਰੁਸ, ਸ – ਧ, ਨਧਪਮ, ਪਗ ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਟਿਆਰ ਦੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਮਾਂਡ ਰਾਗ ਦੀ ਛਾਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ "ਪਧਸਂ, ਸਂऽਧ, ਨऽਪ, ਧऽਮ, ਪ–ਗ" ਇੰਜ। ਪਰ ਅਗੋਂ "ਪਧਨ, ਪਮ, ਪਗ ਰੁਸ" ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਾਂਡ ਤੋਂ ਭਟਿਆਰ ਦਾ ਰੂਪ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਂਡ ਅੰਗ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਕੋਮਲ ਰਿਖਭ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤੀਵਰ ਰਿਖਭ ਲਾ ਕੇ ਵੀ ਭਟਿਆਰ ਨੂੰ ਮਾਂਡ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਭਿੰਨ ਕਰ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ)

੧. ਸ—ਰੁਸ, ਸਮ, ਮਪ, ਪਗ, ਪਗਰੁਸ—ਸਰੁਸਗਮ, ਮਪਗ, ਮਧ, ਧਪਮ, ਪਗਰੁਸ।

੨. ਸ਼ਨ਼ਰੁਸਮ—ਮਪ, ਪ ਧਪਮ, ਪਮਪਗ, ਰੁਸ—ਗਮਪ, ਧਪਮ, ਧਸਂਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਗ ਰੁਸ—
ਸਧ—ਧ ਧਪਮ, ਰੁਂਨਧਪ, ਧਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਪਗਰੁਸ—।

੩ ਮੱਧਸਂ—ਸਂਰੁਂਸਂ, ਨ—ਰੁਂਨਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ—ਪਧਨਪ. ਧਪਮ, ਪਗ ਰੁਸ—ਸ ਧ—ਪਮ, ਪਧਨਪ,
ਧਮ, ਪਗ, ਧਪਮ, ਰੁਂਨਧਪਮ, ਪਗ, ਮੱਧਰੁਂਨਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਗਰੁਸ—।

੪. ਸऽਧ—ਧ—ਮ, ਮਪ ਧ, ਮੱਧਸਂ—ਸਂਰੁਂਸਂ—ਨਰੁਂਸਂ—ਰੁਂਨਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਧਨਪਮ—ਪਗ,
ਮੱਧਰੁਂਸਂ—ਨਰੁਂਗਂਰੁਂਸਂ—ਨਸਂਰੁਂਨਧਪਮ, ਪਗ, ਮਧ, ਪਨਧਪਮ, ਪਗ, ਰੁਸ—।

ਨ ਨ ਨ
੫. ਸ—ਗਮ, ਮਪਮ, ਧਪਮ, ਨਧਪਮ, ਧਸਂ. ਰੁਸਂਨਧਪਮ, ਪਧਸਂ—ਧ ਧਮਂ, ਧਸਂ—ਨਰੁਸਂ, ਨਰੁਂਗਂਰੁਸਂ—

ਧ
ਨਧਮਂਧਸਂ - ਸਂਰੁਂ, ਗਂਰੁਸਂਨ, ਰੁਂਨਧ, ਪਧਨ ਪਮ, ਪਗ, ਮਧ. ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਗਰੁ, ਸ—ਸS ਧ—

ਨ ਨ
ਧਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਰੁਸ—ਸਧ, ਧਪਮ, ਪਮਗ, ਪਗਰੁਸ— ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ)

੧. ਸ—ਧ—ਨ ਪ ਧ ਮ,ਪ ਗਰਸ, ਜਾਂ ਗਰੁਸ—ਸਮ, ਮਪਧ, ਨਧਪਮ, ਪਗਰਸ— ।

੨. ਸ—ਗਮ, ਮਧ—ਪ, ਧਪਮ, ਪਧਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਮਧ—ਪ, ਧਨਧਪਮ, ਪਗਰਸ - ਨ਼ਸ, ਗਮ,
ਮਧਪ, ਧਪਮ, ਪਗ, ਮ—ਗਰਸ— ।

ਨ ਧ
੩. ਸਮ—ਮਪ, ਪਧ, ਧਨ, ਧਪਮ, ਧਸਂਧ, ਨਧਪਮ, ਮਧ—ਪ, ਪਗ, ਮਧਪਮਗਰਸ—ਸਧ—ਧ, ਪ,

ਪ ਪ ਮ
ਮ, ਗ, ਰ, ਗਰਸ, ਸਮ—ਮਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਗਰ, ਗਰਸ— ।

ਨ
੪. ਸ—ਗਮਪ—ਧਸਂ—ਸਂਧ, ਨਪ, ਧਮ—ਪਧਸਂ—ਰਂਸਂਨ, ਧਨਧਪਮ—ਮਪਧ. ਪਧਨ, ਨਧ, ਧਪ,
ਪਮ—ਸਧS ਪS ਮS ਗ, ਪਗਰਸ—ਗਮ, ਪਸਂ—ਰਂਸਂ—ਰਂਨ, ਸਂਧ, ਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਰਸ— ।

੫. ਸ—ਧS ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਧਸਂ—ਸਂਰਂਸਂ—ਨਧਨਪ, ਪਧਨਧ ਮ - ਪਧਰਂਸਂ—ਰਂਨ, ਸਂਧ, ਨਧਪਮ,

ਨ ਨ
ਪਧਨਪਮ, ਮ ਧ—ਧ ਧਪਮ, ਪਗਰਸ—ਸਮ, ਮਪ, ਪਧ ਧਸਂ—ਸਂਰਂ ਸਂਨਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ—
ਪਧਨਧਪਮ, ਧਪਮਗ, ਮਗਰ, ਗਰਸ—ਪਧਸਂ—ਗਂਰਂਸਂ—ਗਂਮਂ ਪਂਗਂਰਂਸਂ—ਰਂਨ, ਸਂਧ, ਨਪ, ਧਮ,
ਪਗ, ਰਸ ।

ਨੋਟ—ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਕੋਮਲ ਰਿਖਭ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਭੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

ਭਟਿਆਰ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੩	×	੨	੦
				ਦ
੧.	ਰ ਸ ऽ ਨ	ਗਮ ਪਧ ਨਧ ਮੰਧ	ਸੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧਪ, ਨਨ	ਧਪ ਮਗ ਰੁਸ ਦਰ...
੨.	ਗਮ ਪਧ ਨਧ ਮੰਧ	ਸੰਰੁੰ ਨਸੰ ਨਧ, ਸੰਨ	ਧਪ, ਨਧ ਪਮ, ਧਪ	ਮਗ. ਪਗ ਰੁਸ ਦਰ ..
੩.	· · · ·	· · · ·	ਨਸ ਰੁਨ, ਗਗ ਰੁਸ,	ਪਪ ਗਪ ਗਰੁ ਸਸ,
	ਨਨ ਧਨ ਧਪ. ਗਪ	ਗਰੁ ਸਸ, ਮੰਧ ਨਰੁੰ	ਨਨ ਧਪ, ਧਧ ਪਮ,	ਪਪ ਗਰੁ ਸਸ ਦਰ...
੪.	ਸਰੁ ਨ਼ਸ ਗਰੁ ਨ਼ਸ,	ਮਮ ਗਪ ਗਰੁ ਨ਼ਸ,	ਮੰਧ ਨਧ ਪਮ ਗਪ	ਗਰੁ ਨ਼ਸ ਮੰਧ ਨਰੁੰ
	ਨਧ ਪਮ ਗਪ ਗਰੁ	ਨ਼ਸ, ਮੰਧ ਨਸੰ ਨਰੁੰ	ਗੰਰੁੰ ਨਸੰ ਨਧ ਪਮ	ਗਪ ਗਰੁ ਨ਼ਸ ਦਰ...
੫.	ਸਸ ਰੁਸ ਗਗ ਰੁਸ,	ਸਸ ਮਮ ਪਪ ਗਗ	ਪਗ ਰੁਸ, ਸਸ ਮਮ	ਪਪ ਧਧ ਮਮ ਪਪ
	ਗਗ ਰੁਸ, ਸਸ ਮਮ	ਪਪ ਧਧ ਮਮ ਪਪ	ਧਧ ਨਨ ਪਪ ਧਧ	ਮਮ ਪਪ ਗਗ ਰੁਸ
	ਸਸ ਗਗ ਮਮ ਪਪ	ਧਧ ਨਨ ਪਪ ਰੁੰਰੁੰ	ਨਨ ਧਧ ਪਪ ਮਮ	ਪਪ ਗਗ ਰੁਸ ਦਰ...
੬	ਸਨ਼ ਰੁਸ ਗਰੁ ਮਗ	ਪਮ ਧਪ ਨਧ ਸੰਨ	ਰੁੰਸੰ ਨਧ ਪਮ ਪਗ	ਰੁਸ, ਮਪ ਮਧ ਪਮ,
	ਮਪ ਮਨ ਧਨ ਧਪ,	ਮਪ ਮਸੰ ਨਰੁੰ ਸੰਨ	ਧਨ ਧਪ ਪਧ ਪਮ,	ਮਪ ਪ,ਪ ਧਧ ਧ,ਨ
	ਨ.ਨ ਰੁੰਰੁੰ ਰੁੰ,ਗੰ ਗੰ,ਗੰ	ਮੰਮੰ ਰੁੰਗੰ ਗੰ,ਨ ਰੁੰਰੁੰ	ਧਨ ਨ,ਪ ਧਧ ਮਪ	ਪ,ਗ ਪਗ ਰੁਸ ਦਰ...

ਅੰਤਰਾ

				ਸੁ
੧.	ਣ ऽ ਸਾ ऽ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਮ ਧਪ	ਗਪ ਗਰੁ ਨ਼ਸ ਗਮ	ਪਧ ਮੰਧ ਸੰऽ ਸੁਣ...
੨.	ਸਸ ਨਧ, ਨਨ ਧਪ,	ਧਧ ਪਮ, ਪਪ ਗਰੁ,	ਗਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਸ ਗਮ	ਪਧ ਮੰਧ ਰੁੰਸੰ ਸੁਣ...
੩.	· · · ·	· · · ·	ਮਮ ਧਧ ਮੰਮੰ ਨਨ	ਧਧ ਰੁੰਰੁੰ ਨਨ ਗੰਗੰ
	ਨਨ ਰੁੰਰੁੰ ਧਧ ਨਨ	ਮਮ ਧਧ ਗਗ ਪਪ	ਗਰੁ ਸਸ, ਗਮ ਪਧ	ਮੰਧ ਨਰੁੰ ਸੰऽ ਸੁਣ...
੪.	· · · ·	· · · ·	ਸੰਰੁੰ ਨਸੰ ਧਨ ਪਧ	ਮਪ ਗਮ ਰੁਗ ਸਰੁ
	ਨ਼ਸ, ਗਗ ਰੁਸ, ਮਮ	ਗਰੁ, ਪਪ ਮਗ, ਧਧ	ਪਮ, ਨਨ ਧਪ, ਰੁੰਰੁੰ	ਨਧ, ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ, ਸੁਣ...
੫.	ਰੁੰਰੁੰ ਸੰ,ਰੁੰ ਰੁੰਸੰ ਨਸੰ,	ਨਨ ਧ,ਨ ਨਧ ਪਧ,	ਧਧ ਪ,ਧ ਧਪ ਮਪ,	ਪਪ ਮ,ਪ ਪਮ ਗਮ,
	ਮਮ ਗ,ਮ ਮਗ ਰੁਗ,	ਗਗ ਰੁ,ਗ ਗਰੁ ਸਰੁ	ਗਮ, ਸਗ ਮਪ, ਗਮ	ਪਧ, ਮਪ ਧਸੰ ਸੁਣ...
੬.	· · · ·	· · · ·	ਮੰਧ ਨਰੁੰ ਗੰਰੁੰ ਪੰਪੰ	ਗੰਪੰ ਗੰਰੁੰ, ਗੰਗੰ ਰੁੰਗੰ
	ਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਰੁੰ ਨਰੁੰ ਨਧ,	ਨਨ ਧਨ ਧਪ, ਧਧ	ਪਧ ਪਮ, ਪਪ ਮਪ	ਮਗ. ਮਮ ਗਪ ਗਰੁ,
	ਗਗ ਰੁਗ ਰੁਸ, ਰੁਰੁ	ਨ਼ਰੁ ਨ਼ਧ, ਸਨ਼ ਰੁਸ,	ਗਰੁ ਮਗ, ਪਮ ਧਪ	ਨਧ ਸੰਨ ਰੁੰਸੰ ਸੁਣ...

੧. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦਰਸਨ ਕਉ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ॥ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਤਜਿ ਨੀਦ ਕਿਉ ਆਈ ॥ ਮਹਾ ਮੋਹਨੀ ਦੂਤਾ ਲਾਈ ॥੧॥
ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹਾ ਕਰਤ ਕਸਾਈ ॥ ਨਿਰਦੈ ਜੰਤੁ ਤਿਸੁ ਦਇਆ ਨ ਪਾਈ ॥੨॥
ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਬੀਤੀਅਨ ਭਰਮਾਈ ॥ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ਨ ਦੇਵੈ ਦੁਤਰ ਮਾਈ ॥੩॥
ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਅਪਨਾ ਕੀਆ ਪਾਈ ॥ ਕਿਸੁ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਕਿਰਤੁ ਭਵਾਈ ॥੪॥
ਸੁਣਿ ਸਾਜਨ ਸੰਤ ਜਨ ਭਾਈ ॥ ਚਰਣ ਸਰਣ ਨਾਨਕ ਗਤਿ ਪਾਈ ॥੫॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੪੫)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਸ
															ਦ
ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਰ	ਸ	ऽ	ਨ	ਕਉ	ऽ	ਲੋ	ऽ	ਚੈ	ऽ	ਸ	ਭ	ਕੋ	ऽ	ਈ,	ਪੂ
—	ਮ	—	—	ਪ	ਗ	ਮ॑	ਧ	ਸਂ	-ਰੁਂ	ਨ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ
ऽ	ਰੈ	ऽ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਗ	ਪ	ਰਾ	ऽऽ	ਪ	ਤ	ਹੋ	ऽ	ਈ,	ਦ

ਅੰਤਰਾ

															ਮ
															ਸਿਆ
—	ਧ	—	ਮ॑ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	ਨ
ऽ	ਮ	ऽ	ਸੁੰऽ	ਦ	ਰ	ਤ	ਜ	ਨੀ	ऽ	ਦ	ਕਿਉ	ਆ	ऽ	ਈ	ਮ
ਨ	ਧ	—	ਪ	ਮ	—	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਹਾ	ऽ	ऽ	ਮੋ	ਹ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ਦੂ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ਈ	ਦਰ:

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਗੁਰਸਿਖ ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ਬੂਝੈ ਸਬਦੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥
ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਸਾਚਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥੧॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਜਨ ਭਾਈ ॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮਨੁ ਅਸਥਿਰੁ ਹੋਵੈ ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਿ ਰਸਿ ਰਹਿਆ ਅਘਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਨਦਿਨੁ ਭਗਤਿ ਕਰਹੁ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਇਸੁ ਜੁਗ ਕਾ ਲਾਹਾ ਭਾਈ ॥
ਸਦਾ ਜਨ ਨਿਰਮਲ ਮੈਲੁ ਨ ਲਾਗੈ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ ਲਾਈ ॥੨॥
ਸੁਖੁ ਸੀਗਾਰੁ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਿਖਾਇਆ ਨਾਮਿ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ॥
ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰ ਭਰੇ ਕਦੇ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਸਦਾ ਹਰਿ ਸੇਵਹੁ ਭਾਈ ॥੩॥
ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਜਿਸ ਨੋ ਦੇਵੈ ਤਿਸੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਈ ॥
ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸਦਾ ਤੂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਆ ਦਿਖਾਈ ॥੪॥

(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੩੩੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਧ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ´	ਧ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਜ	ਪਹੁ	ऽ	ਜ	ਨ	ਭਾ	ऽ	ਈ	ऽ
								ਗ							
ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਗੁ	ਰ	ਪ	ਰ	ਸਾ	ਦ	ਮ	ਨ	ਅ	ऽਸ	ਥਿ	ਰ	ਹੋ	ऽ	ਵੈ	ऽ
ਨ਼															
ਸ	ਸ	ਗ	ਮ	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਸਂ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	—
ਅ	ਨ	ਦਿ	ਨ	ਹ	ਰਿ	ਰ	ਸ	ਰ	ਹਿਆ	ऽ	ਅ	ਘਾ	ऽ	ਈ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਗ															
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਮ´	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਗੁ	ਰ	ਮੁ	ਖ	ਵਿ	ਰ	ਲਾ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਈ	ऽ	ਬੂ	ऽ	ਝੈ	ऽ
												ਨ			
ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਰੁਂ	ਨ	—	ਸਂ	ਧ	—	ਪ	—
ਸ	ਬ	ਦੇ	ऽ	ਰ	ਹਿਆ	ऽ	ਸ	ਮਾऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਈ	ऽ
				ਨ								ਗ			
ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਧ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਗ	ਗ	ਮ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਨਾ	ऽ	ਮ	ਰ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ਸ	ਦਾ	ऽ	ਸੁ	ਖ	ਪਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ

੪. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ ਪਰਿਓ ਨੀਸਾਨੈ ਘਾਉ ॥
ਖੇਤ ਜੁ ਮਾਂਡਿਓ ਸੂਰਮਾ ਅਬ ਜੂਝਨ ਕੋ ਦਾਉ ॥੧॥
ਸੂਰਾ ਸੋ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥
ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥੨॥

(ਮਾਰੂ, ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੫)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
												ਮ	ਧ	ਧ	ਪ	ਮ
												ਗ	ਗ	ਨ	ऽ	ਦ
(ਗ) ਮ	—	ਮ	—	—	—	ਗਮ	ਪਮ	(ਗ) ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਮ	ਮ	ਗਮ
ਮਾ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਬਾऽ	ਜਿऽ	ਓ	ऽ	ऽ,	ਪ	ਰਿ	ਓ	ऽ	ਨਿऽ
ਪ	—	ਧ	ਸਂ	ਧਸਂ	ਧਪ	ਗਮ	ਪਮ	ਗੁਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਧ			
ਸਾ	ऽ	ਨੈ	ऽ	ਘਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ਉ	ਗ	ਗ...			

ਅੰਤਰਾ

													(ਪ) ਮੰ	ਮੰ	ਧ
													ਖੇ	ਤ	ਜੁ
ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	ਰੁਂ	—	ਰੁਂ	ਨ	—	ਧ	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਮ
ਮਾਂ	ऽ	ਡਿਓ	ऽ	ऽ	ਸੂ	ऽ	ਰ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਅ	ਬ	ਜੂ
ਪ	ਪ	ਧ	ਸਂ	ਧਸਂ	ਧਪ	ਗਮ	ਪਮ	ਗਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਧ			
ਝ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਦਾऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽऽ	ऽ	ਉ	ਗ	ਗ...			

ਨੋਟ :—ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਰਾਜਨ ਕਉਨ ਤੁਮਾਰੈ ਆਵੈਂ' ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਗਾਉਣਾ ਹੈ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ), ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਬਿਖੈ ਬਨੁ ਫੀਕਾ ਤਿਆਗਿ ਰੀ ਸਖੀਏ ਨਾਮੁ ਮਹਾ ਰਸੁ ਪੀਓ ॥
ਬਿਨੁ ਰਸ ਚਾਖੇ ਬੁਡਿ ਗਈ ਸਗਲੀ ਸੁਖੀ ਨ ਹੋਵਤ ਜੀਓ ॥
ਮਾਨ ਮਹਤੁ ਨ ਸਕਤਿ ਹੀ ਕਾਈ ਸਾਧਾ ਦਾਸੀ ਥੀਓ ॥
ਨਾਨਕ ਸੇ ਦਰਿ ਸੋਭਾਵੰਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਭਿ ਅਪੁਨੈ ਕੀਓ ॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੨)

ਅਸਥਾਈ

×				੦				×				੦			
				ਧ		ਪ						ਗ			
ਧ	ਮ	ਪ	ਨ	ਪ	—	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਗ	ਮ	ਰ	ਰ	ਸ	—
ਬਿ	ਖੈ	ਬ	ਨ	ਫੀ	ऽ	ਕਾ	ऽ	ਤਿਆ	ऽ	ਗ	ਰੀ	ਸ	ਖੀ	ਏ	ऽ
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਨ	ਪ	ਧ	—	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਰਸ	—
ऽ	ਨਾ	ਮ	ਮ	ਹਾ	ऽ	ਰ	ਸ	ਪੀ	ऽ	ਓ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

														ਨ	
	ਪ	ਪ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂਰਂ	ਰਂ	ਰਂ	ਨ	ਨਸਂ	ਧ	—
	ਬਿਨ	ਰ	ਸ	ਚਾ	ऽ	ਖੇ	ऽ	ऽ	ਬੁਡਿ	ਗ	ਈ	ਸ	ਗऽ	ਲੀ	ऽ
				ਨ		ਪ				ਗ		ਗ			
ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਧ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਮ	—	ਰ	—	ਸ	—
ऽ	ਸੁ	ਖੀ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ਵ	ਤ	ਜੀ	ऽ	ਓ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਮ	ਗ	ਮ												
ऽ	ਨਾ	ਮ	ਮਹਾ...												

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ), ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਤੇਰਾ ਜਨੁ ਰਾਮ ਰਸਾਇਣਿ ਮਾਤਾ ॥
ਪ੍ਰੇਮ ਰਸਾ ਨਿਧਿ ਜਾ ਕਉ ਉਪਜੀ ਛੋਡਿ ਨ ਕਤਹੂ ਜਾਤਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਬੈਠਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੋਵਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਭੋਜਨੁ ਖਾਤਾ ॥
ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਮਜਨੁ ਕੀਨੋ ਸਾਧੂ ਧੂਰੀ ਨਾਤਾ ॥੧॥
ਸਫਲੁ ਜਨਮੁ ਹਰਿ ਜਨ ਕਾ ਉਪਜਿਆ ਜਿਨਿ ਕੀਨੋ ਸਉਤ ਬਿਧਾਤਾ ॥
ਸਗਲ ਸਮੂਹ ਲੈ ਉਧਰੇ ਨਾਨਕ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਤਾ ॥੨॥

(ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੩੨)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
			ਸ								
			ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਨ	—	ਸਂ
			ਰਾ	ਮ	ਰ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ	ਣ
ਨ											
ਧ	ਧ	ਪ	—	ਮ	—	ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	—
ਮਾ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਰਾ	ਜ	ਨ	ऽ

ਮਗ ਰਗ ਰਸ
ऽऽ ऽऽ ऽऽ

ਅੰਤਰਾ

			ਪ								
			ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨਧ
			ਪ੍ਰੇ	ਮ	ਰ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਨਿ	ਧਿ	ऽऽ
			ਨ			ਰਂ					
ਸਂ	—	—	ਸਂ	—	ਰਂ	ਨ	ਨ	—	ਸਂ	ਧ	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਕਉ	ਉ	ਪ	ऽ	ਜੀ	ऽ	ऽ
ਪ	—	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ	—	ਸਂ
ऽ	ऽ	ऽ	ਛੋ	ਡ	ਨ	ਕ	ਤ	ऽ	ਹੂ	ऽ	ऽ
ਨ											
ਧ	ਧ	ਪ	—	ਮ	—	ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	—
ਜਾ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਰਾ	ਜ	ਨ	ऽ

ਮਗ ਰਗ ਰਸ
ऽऽ ऽऽ ऽऽ ਰਾਮ ਰ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ਨੋਟ :— ਇਸ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਭਟਿਆਰ ਰਾਗ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਰੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਹੈ।

੭. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ ਇਕਤਾਲ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਾਜਨ ਕਉਨੁ ਤੁਮਾਰੈ ਆਵੈ ॥
ਐਸੋ ਭਾਉ ਬਿਦਰ ਕੋ ਦੇਖਿਓ ਓਹੁ ਗਰੀਬ ਮੋਹਿ ਭਾਵੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਸਤੀ ਦੇਖਿ ਭਰਮ ਤੇ ਭੂਲਾ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ॥
ਤੁਮਰੋ ਦੂਧੁ ਬਿਦਰ ਕੋ ਪਾਨੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਰਿ ਮੈ ਮਾਨਿਆ ॥੧॥
ਖੀਰ ਸਮਾਨਿ ਸਾਗੁ ਮੈ ਪਾਇਆ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਰੈਨਿ ਬਿਹਾਨੀ ॥
ਕਬੀਰ ਕੋ ਠਾਕੁਰ ਅਨਦ ਬਿਨੋਦੀ ਜਾਤਿ ਨ ਕਾਹੂ ਕੀ ਮਾਨੀ ॥੨॥

(ਮਾਰੂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੫)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
						ਗ	ਮ	ਪ	ਮਗ	ਰੁਸ	ਸ
						ਕਉ	ਨ	ਤੁ	ਮਾS	SS	ਰੈ
ਖ	—	ਧ	—	ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮਗ	ਰੁਸ	ਸ
ਆ	S	ਵੈ	S	ਰਾ	ਜਨ,	ਕਉ	S	ਤੁ	ਮਾS	SS	ਰੈ
ਸ	—	ਧ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪਮ
ਆ	S	ਵੈ	S	ਐ	ਸੋ	ਭਾ	ਉ	ਬਿ	ਦ	ਰ	ਕੋS
ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਗਮ	ਪਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਧ	ਪਗ	ਗਮ
ਦੇ	S	ਖਿਓ	S	ਓਹੁ	SS	S	S	ਗ	ਰੀ	ਬS	ਮੋਹਿ
ਪ	—	ਪ	—	ਧ	ਪ						
ਭਾ	S	ਵੈ	S	ਰਾ	ਜ...						

ਅੰਤਰਾ

			ਮ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	ਨ
			ਹ	Sਸ	ਤੀ	ਦੇ	S	S	ਖ	S	S
ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	—	ਨ	—	ਸੰ
*	*	*	ਭ	ਰਮ	ਤੇ	ਭੂ	S	S	ਲਾ	S	S
ਨ ਧ	—	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	ਧ	ਸੰ	ਸੰ
S	S	S,	ਸ੍ਰੀ	ਭ	ਗ	ਵਾ	S	S	ਨ	S	ਨ
ਧਸੰ	ਧਪ	ਗਮ	ਪਮ	ਗਰੁ	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮਗ	ਰੁਸ	ਸ
ਜਾS	SS	SS	SS	ਨਿਆ	S,	ਕਉ	ਨ	ਤੁ	ਮ·S	SS	ਰੈ ਆਵੈ...

ਨੋਟ : – ਇਹ ਭੀ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਚੀਤ ਸੀਨਾ–ਬਸੀਨਾ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੀ 'ਚਾਰਤਾਲ' ਦੀ ਰੀਤ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਫਿਰ (ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ) ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਰਕਰਣ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

੮ ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
			ਨ			ਗ					
ਸ	ਧ	ਧ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਕਉ	ਨ	ਤੂ	ਮਾ	ऽ	ਰੈ	ਆ	ऽ	ਵੈ	ਰਾ	ਜ	ਨ
ਨ਼						ਧ					
ਸ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁਂ	—	ਸੰਸੰ
ਐ	ऽ	ਸੋ	ਭਾ	ਉ	ਬਿ	ਦ	ਰ	ਕੋ	ਦੇ	ऽ	ਖਿਓ
ਸੰ	ਮੰ	ਸੰਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਪਮ	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਓ	ਹੁ	ਗऽ	ਰੀ	ਬ	ਮੋਹਿ	ਭਾ	ऽ	ਵੈ	ਰਾ	ਜ	ਨ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਪੱਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁਂ	—	ਸੰ
ਹ	ऽਸ	ਤੀ	ਦੇ	ਖ	ਭऽ	ਰ	ਮ	ਤੇ	ਭੂ	ऽ	ਲਾ
ਸੰਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਪ	ਧ	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਸ੍ਰੀऽ	ਭ	ਗ	ਵਾ	ਨ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਨਿਆ,	ਰਾ	ਜ	ਨ

੯. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਤੇਜ ਹੂੰ ਕੋ ਤਰੁ ਹੈਂ ਕਿ ਰਾਜਸੀ ਕੋ ਸਰੁ ਹੈਂ,
ਕਿ ਸੁੱਧਤਾ ਕੋ ਘਰ ਹੈਂ ਕਿ ਸਿੱਧਤਾ ਕੀ ਸਾਰ ਹੈਂ ॥
ਕਾਮਨਾ ਕੀ ਖਾਣ ਹੈਂ ਕਿ ਸਾਧਨਾ ਕੀ ਸਾਨ ਹੈਂ,
ਬਿਰਕਤਤਾ ਕੀ ਬਾਨ ਹੈਂ ਕਿ ਬੁੱਧਿ ਕੋ ਉਦਾਰੁ ਹੈਂ ॥
ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੈਂ ਕਿ ਭੂਪਨ ਕੋ ਭੂਪ ਹੈਂ,
ਕਿ ਰੂਪ ਹੂੰ ਕੋ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਕੁਮਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰੁ ਹੈਂ ॥
ਦੀਨਨ ਕੋ ਦਾਤਾ ਹੈਂ ਗਨੀਮਨ ਕੋ ਗਾਰਕ ਹੈਂ,
ਸਾਧਨ ਕੋ ਰੱਛਕ ਹੈਂ ਗੁਨਨ ਕੋ ਪਹਾਰੁ ਹੈਂ ॥ ੭ ॥ ੨੫੯ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

x		੨			੦		੩		
							ਪ		
ਸ	ਸ	ਧ	—	ਪ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਗ
ਦੀ	ਨ	ਨ	ऽ	ਕੋਂ	ਦਾ	ਤਾ	ਹੈਂ	ऽ	ਗ
ਮੈਂ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨਧ	ਨ	ਪ	—
ਨੀ	ਮ	ਨ	ऽ	ਕੋ	ਗਾ	ਰਕ	ਹੈਂ	ऽ	ऽ
ਪ		ਰੁਂ	ਨ						
ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧ	ਪ	ਨ	ਪ	ਮ	ਮ
ਸਾ	ਧ	ਨ	ऽ	ਕੋ	ਰੱ	ਛਕ	ਹੈਂ	ऽ	ਗੁ
ਗ									
ਮ	ਮ	ਧ	—	ਪ	ਮ	(ਮ)	ਰੁ	—	ਸ
ਨ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਪ	ਹਾ	ਰ	ਹੈਂ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

x		੨			੦		੩		
ਮੰ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ
ਤੇ	ਜ	ਹੂੰ	ऽ	ਕੋਂ	ਤ	ਰ	ਹੈਂ	ऽ	ਕਿ
ਨ							ਧਂ		
ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ	ਧ
ਹਾ	ਜ	ਸੀ	ऽ	ਕੋ	ਸ	ਰ	ਹੈ	ऽ	ਕਿ
ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ
ਸੁੰ	ਧ	ਤਾ	ऽ	ਕੋ	ਘ	ਰ	ਹੈਂ	ऽ	ਕਿ
ਗ									
ਮ	ਮ	ਧ	—	ਪ	ਮ	(ਮਂ)	ਰੁ	—	ਸ
ਸਿ	ਧ	ਤਾ	ऽ	ਕੀ	ਸਾ	ਰ	ਹੈਂ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋ ਮਾਤ੍ਰੇ ਵਧਾ ਕੇ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਓ।

(ਭਟਿਆਰ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ

ਵਾਦੀ—ਪ	ਠਾਟ—ਖਮਾਜ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ (ਸੂਰਜ ਉਦਯ)
ਸੰਵਾਦੀ – ਸ	ਜਾਤੀ —ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ —'ਮ-ਧ, ਧ-ਰ ਤੇ ਨੁਰੰਙਸਂ' ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ —ਨੁਰ—ਸ; ਰ ਮ ਪ ਧ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਨੁਧਪ, ਮਧ—ਪ, ਧਪਮਗਰਸ।

ਪਕੜ—ਮਧऽऽਪ, ਧਪਮਗਰਸ, ਰਪ —ਮਗਰਸ, ਨੁਰ—ਸ. ਨੁਧੁਸ।

ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ ਇਕ ਮਧੁਰ ਅਤੇ ਸਰਲ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਠਾਟ ਖਮਾਜ, ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ (ਸੂਰਜ-ਉਦਯ) ਹੈ। ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਪੰਡਿਤ 'ਵੜੇ ਬੋਵਾ' ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਰਾਗ ਆਸਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—"ਰਮਪਧਸਂ, ਅਤੇ ਪਧਸੰਰੰਗੰਰੰਸਂ" ਇਹ ਆਸਾ ਦੇ ਸੁਰ ਹਨ। ਪਰ ਅਗੋਂ "ਨੁਰੰऽਸਂ, ਨੁਧਪ, ਮਧऽਪ, ਧਪਮਗਰਸ" ਇਹ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਵਿਚ ਖੰਭਾਵਤੀ ਅਤੇ ਝੰਝੋਟੀ ਦੇ ਅੰਸ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਨੁਹਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਰਵਾ ਅਤੇ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਭਿੰਨ ਹੈ।

ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦਾ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੱਧਯ ਰਾਤ ਦੇ ਰਾਗ ਵਿਚ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਦਾ ਖੜਜ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਅਤੀ ਪ੍ਰਬਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਅਵਰੋਹੀ ਵਰਣ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ "ਨੁਰੰऽਸਂ, ਧਰੰऽऽਸਂ, ਮਧऽऽਪ, ਅਤੇ ਰਪऽऽਮ" ਆਦਿ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਉਦਯ ਸਮੇਂ ਹੀ ਅਕਸਰ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ ਰ

੧. ਸ, ਨੁਧੁ, ਨੁਧੁਸ – ਨੁਰ, ਨੁਧਰ, ਸ — ਸ, ਰਸ, ਨੁਧੁਸ – ਰਸਨੁਧੁ, ਨੁਰऽਸ, ਰਨੁਧੁ, ਗऽਰਸ — ।

ਸ

੨. ਸ — ਰਮ, ਨੁਧੁਸ, ਰਮ, ਨੁਰऽਸ, ਰਮ, ਸਰਮ, ਰਮਗ, ਰਸਨੁਧੁ, ਨੁਰऽਸ—ਸ, ਰਮਪ—ਮਗਰਸ, ਗਰਸ; ਰਸਨੁਧੁਸ—ਨੁਰऽਸ — ।

੩. ਸ—ਰਮ, ਰਮਪ —ਮਗਰਸ, ਰਪ—ਮਗਰਸ, ਰਮਪ, ਮਧऽऽਪ, ਰਮਪਧऽऽਪ, ਮਧऽਪ, ਧਪਮਗ

ਸਂ ਸਂ

ਰਸ, ਰਪ—ਮਗਰਸ, ਰਸਨ਼ੁਧ਼; ਸ—ਸ, ਰਮਪਧ—ਨ਼ੁ, ਨ਼ੁਧਪ, ਧਪਮ, ਪਮਗ, ਮਗਰ, ਗਰਸ,

ਸ

ਰਸਨ਼ੁਰऽਸ— ।

੪. ਰਮਪਧ—ਮਧ—ਮਧऽਪ, ਰਮਪਧਨ਼ੁਧਪ, ਧਸਂ—ਨ਼ੁਧਪ, ਧਪਮਗਰਸ, ਰਮਪਧਸਂ—ਨ਼ੁਰਂ ਸਂ,

ਰਂਨ਼ੁਧਪ, ਮਧऽऽਪ, ਧਪਮਗਰ, ਪ—ਮਗਰਸ, ਨ਼ੁਧ਼ੁਰ—ਮਗਰਸ, ਨ਼ੁਰऽਸ—ਰਮ, ਰਮਪ; ਮਪਧ,

ਪਧਸਂ—ਨ਼ੁਰਂऽਸਂ, ਰਂਸਂਨ਼ੁਧ, ਪ—ਪਰਂऽਸਂ, ਨ਼ੁਧਪ, ਧਪਮ, ਪਮਗ, ਮਗਰ, ਗਰਸ— ।

੫. ਰਮਪਧ, ਰਮਧ, ਸਂਧ—ਪ. ਧਪਮਗਰਸਧऽऽਪ, ਮਧऽਪ, ਨ਼ੁਧਪ, ਮਪਧਸਂ—ਰਮਪਧਸਂ—ਸ—

ਰਮਪਧ—ਪਧਸਂ, ਪਧਸਂਰਂਗਂਰਂਸਂ, ਨ਼ੁਰਂऽਸਂ, ਰਂਸਂਨ਼ੁਧ, ਮਧऽਪ, ਧਪਮਗਰਸ, ਸਰਮ, ਰਮਪ, ਮਪਧ,
ਪਧਸਂ, ਧਸਂਰਂ, ਸਂਰਂਮਂ ਗਂਰਂਸਂ, ਨ਼ੁਧਪ, ਧਪਮਗਰਸ, ਰਪ—ਮਗਰਸ— ।

੧. ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਭੂਲੇ ਮਾਰਗ ਜਿਨਹਿ ਬਤਾਇਆ ॥ ਐਸਾ ਗੁਰੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਇਆ ॥੧॥
ਸਿਮਰਿ ਮਨਾ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰੇ ॥ ਬਸਿ ਰਹੇ ਹਿਰਦੈ ਗੁਰ ਚਰਨ ਪਿਆਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਲੋਭਿ ਮੋਹਿ ਮਨੁ ਲੀਨਾ ॥ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਮੁਕਤਿ ਗੁਰਿ ਕੀਨਾ ॥੨॥
ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਰਤ ਜਨਮਿ ਫੁਨਿ ਮੂਆ ॥ ਚਰਨ ਕਮਲ ਗੁਰਿ ਆਸ੍ਰਮੁ ਦੀਆ ॥੩॥
ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ ਬੂਡਤ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਪਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥੪॥
(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੩)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
															ਪ ਮ ਸਿ
ਗ	ਰ	ਸ ਨ਼ੁ	ਧ਼	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਮ
ਮ	ਰ	ऽ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਰਾ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਚਿ	ਤਾऽ	ऽऽ	ਰੇऽ,	ਬ

ਮ	ਪ	ਪ	ਪਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਧ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ਼	ਧਪ	ਮ
ਸ	ਰ	ਹੇ	ਹਿਰ	ਦੈ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਚ	ਰ	ਨ	ਪਿ	ਆ	ऽ	ਰੇऽ	ਸਿ

ਅੰਤਰਾ

												ਸਂ			
ਮ	—	ਪ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਸਂ	ਰਂ	ਨ਼	ਧ	ਸਂ	—
ਭੂ	ऽ	ਲੇ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ਰ	ਗ	ਜਿ	ਨਹਿ	ऽ	ਬ	ਤਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ
ਧ	ਸਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰਸ	
ਐ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਵ	ਡ	ਭਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਇਆ	ਸਿਮ

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਲੋਭਿ ਮੋਹਿ ਮਗਨ ਅਪਰਾਧੀ ॥ ਕਰਣਹਾਰ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਸਾਧੀ ॥੧॥
ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮ ਤੁਮਾਰੇ ॥ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨੀਆਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੂ ਦਾਤਾ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ ਕਾਚੀ ਦੇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥੨॥
ਸੁਆਦ ਬਾਦ ਈਰਖ ਮਦ ਮਾਇਆ ॥ ਇਨ ਸੰਗਿ ਲਾਗਿ ਰਤਨ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥੩॥
ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਜਗਜੀਵਨ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ॥ ਸਗਲ ਤਿਆਗਿ ਨਾਨਕੁ ਸਰਣਾਇਆ ॥੪॥
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੪੦-੪੧)

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩				×			
ਮ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ਼	ਧ਼	ਸ	—	ਸ	—
ਪ	ਤਿ	ਤ	ਪਾ	ਵ	ਨ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਤੁ	ਮਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ
ਰ	ਮ	ਪ	ਧ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ਼	ਰਂ	ਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਰਾ	ऽ	ਖ	ਲੇ	ਹੁ	ऽ	ਮੋ	ਹਿ	ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਨੀ	ਆ	ऽ	ਰੇ	ऽऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਪ	ਧ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਨ਼	ਰਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਸਂ	—
ਲੋ	ऽ	ਭ	ਮੋ	ਹਿ	ऽ	ऽ	ਮ	ਗ	ਨ	ਅ	ਪ	ਰਾ	ऽ	ਧੀ	ऽ
ਪ	ਧ	ਸਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਰਂ	ਸਂ	—	ਨ਼	ਰਂ	ਸਂ	ਨ਼	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਕ	ਰ	ਣ	ਹਾ	ऽ	ਰ	ਕੀ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਵ	ਨ	ਸਾ	ऽ	ਧੀऽ	ऽऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੩. ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਮੈ ਮਨਿ ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮੈ ਮਨਿ ਤੇਰੀ ਟੇਕ ॥
ਅਵਰ ਸਿਆਣਪ ਬਿਰਥੀਆ ਪਿਆਰੇ ਰਾਖਨ ਕਉ ਤੁਮ ਏਕ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਜੇ ਮਿਲੈ ਪਿਆਰੇ ਸੋ ਜਨੁ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲਾ ॥
ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੋ ਕਰੇ ਪਿਆਰੇ ਜਿਸ ਨੋ ਹੋਇ ਦਇਆਲਾ ॥
ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰਦੇਉ ਸੁਆਮੀ ਸਰਬ ਕਲਾ ਭਰਪੂਰੇ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਜੂਰੇ ॥੧॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੨)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਗ	—	ਰ	ਸ
ਮੈ	ऽ	ਮ	ਨ	ਤੇ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—	—	—
ਟੇ	ਕ	ਮੇ	ਰੇ	ਪਿਆ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਧ	—	ਪ	ਧ
ਮੈ	ऽ	ਮ	ਨ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰੀ	ऽ
ਸੰ	—	—	—	—	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਟੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਅ	ਵ	ਰ	ਸਿ	ਆ	ऽ	ਣ	ਪ	ऽ	ऽ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਨੁ	ਧ	ਸੰ	—	—	—
ਬਿ	ਰ	ਥੀ	ਆ	ਪਿਆ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਧ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਗੰ
ਰਾ	ऽ	ਖ	ਨ	ਕਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੁ	ਮ
ਸੰਨੁ	ਧ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	—	—
ਏ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੪. ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਘਰ ਮਹਿ ਠਾਕੁਰੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ॥ ਗਲ ਮਹਿ ਪਾਹਣੁ ਲੈ ਲਟਕਾਵੈ ॥੧॥
ਭਰਮੇ ਭੂਲਾ ਸਾਕਤੁ ਫਿਰਤਾ ॥ ਨੀਰੁ ਬਿਰੋਲੈ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮਰਤਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਿਸੁ ਪਾਹਣ ਕਉ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹਤਾ ॥ ਉਹੁ ਪਾਹਣੁ ਲੈ ਉਸ ਕਉ ਡੁਬਤਾ ॥੨॥
ਗੁਨਹਗਾਰ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ॥ ਪਾਹਣ ਨਾਵ ਨ ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ ॥੩॥
ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਨਾਨਕ ਠਾਕੁਰੁ ਜਾਤਾ ॥ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਨ ਬਿਧਾਤਾ ॥੪॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੩੯)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਮ							ਸ				
ਰ	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਨੁ̣	ਧ̣	ਸ	ਸ	ਸ
ਭ	ਰ	ਮੇ	ਭੂS	ਲਾ	S	ਸਾ	ਕ	ਤ	ਫਿ	ਰ	ਤਾ
ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਨੀ	ਰ	ਬਿ	ਰੋ	S	ਲੈ	ਖਪ	ਖ	ਪS	ਮ	ਰ	ਤਾ

ਅੰਤਰਾ

ੑਮ	ਪ	ਧ	ਸਂ	ਸਂ	ਰਂਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪਧ	ਸਂ	—	ਸ
ਘ	ਰ	ਮਹਿ	ਠਾ	ਕੁ	ਰS	ਨਦ	ਰ	ਨS	ਆ	S	ਵੈ
			ਸਂ								
ਸਂ	ਰਂ	ਗਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਧਪ	ਮ	ਗ	ਰਸ
ਗ	ਲ	ਮਹਿ	ਪਾ	ਹ	ਣ	ਲੈ	ਲ	ਟS	ਕਾ	S	ਵੈS

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ

ਵਾਦੀ—ਮ	ਠਾਟ—ਭੈਰਉ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪ੍ਰਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਇਸ ਦੀ ਗਤਿ ਮੰਦ੍ਰ ਤੇ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਨ, ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ ਧੁ ਪ ਮ, ਗ ਰੁ ਸ ਰੁ ਨ਼, ਸ।

ਪਕੜ—ਸ, ਨ਼ ਧੁ਼ ਨ਼, ਰੁ ਗ ਰੁ ਮ, ਗ ਰੁ ਸ ਰੁ ਨ਼, ਧੁ਼ ਨ਼ ਧੁ਼ ਪ਼ ਮ਼ ਪ਼ ਨ਼, ਰੁਸ।

ਮੱਧਕਾਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ" ਹੀ ਇਕ ਅਜੇਹਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਉੜੀ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਾਂ ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਪਰ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਬੈਰਾਗਣ, ਦੀਪਕੀ, ਮਾਝ, ਮਾਲਾ ਜਾਂ ਮਾਲਵਾ ਆਦਿ ਐਸੇ ਰਾਗ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਗਉੜੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਉਸਤਾਦਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਸੁਰ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦੀ ਗਉੜੀ ਦਾ ਹੀ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦਾ ਠਾਟ ਭੈਰਉ, ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾਂ ਸਮਾ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ) ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ, ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਤ-ਭੇਦ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ - ਕੋਈ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਗੰਧਾਰ ਧੈਵਤ' ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸੰਪੂਰਣ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ 'ਰੁ-ਪ' ਕੋਈ 'ਰੁ-ਧੁ' ਕੋਈ 'ਪ-ਸ' ਅਤੇ ਕੋਈ 'ਮ-ਸ' ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਮੋਟੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸ਼ੀਂ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਗਾਇਕ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਗਉੜੀ ਦੀ ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਉਤ੍ਰ-ਭਾਰਤੀ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਜਾਂ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਦੀ ਗਉੜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦੀ ਗਉੜੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਕਰਣ ਨਾਲ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦੀ ਗਉੜੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਰਾਗ ਹੈ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਕਾਲਿੰਗੜਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਪਰਜ ਰਾਗ ਦੀ ਛਾਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—ਸਰੁਨ਼ਸ, ਗਮਪਧੁਪ, ਮਗਰੁਗ,

ਮਗਰੁਸ" ਕਾਲਿੰਗੜਾ ਅਤੇ "ਪਧਨ, ਸਂ – ਸਰੁਂ ਸਰੁਂਨਧੁਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ" ਇਹ ਪਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਗਉੜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਅਧਿਕਤਰ ਮੰਦ੍ਰ ਤੇ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਦ੍ਰ ਨਿਖਾਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਗਉੜੀ ਦੇ ਸਭੀ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਦੇ ਨਿਖਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ— "ਨ਼ਧੁਨ਼, ਸਰੁਸਨ਼ ਰੁਗਰੁਮਗਰੁਸਰੁਨ਼, ਰੁਨ਼ਧੁਪ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼,ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਨਿਸ਼ਾਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਤੀਜਾ ਨੰਬਰ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ—ਸਰੁ, ਗਰੁਸ ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ—ਸਰੁਨ਼ਸ ਨ਼ਧੁਨ਼, ਧੁਪ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਰੁਸ :

੨. ਸਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਗਰੁਮ ਗਰੁਸਰੁਨ਼, ਰੁਨ਼ਧੁਪ਼, ਮ਼ਧੁਪ਼, ਮ਼ਪਨ਼, ਧੁਨ਼ਧੁਪ਼, ਧੁਮ਼, ਪ਼ਧੁਨ਼, ਸਰੁ ਨ਼ਸ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ –ਨ਼ਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸ, ਰੁਨ਼ਧੁਨ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਸ – ।

੩. ਸਰੁਨ਼ਸਨ਼, ਰੁਨ਼ਧੁਪ, ਮ਼ਧੁਪ਼ਨ਼, ਰੁਨ਼ਧੁਪ਼ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਰੁਸ – ਸਰੁਗਮ, ਗਰੁਸਨ਼, ਰੁਗਰੁਮ, ਗਰੁਸਰੁਨ਼ਧੁਨ਼, ਸਰੁਸ—-ਸਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸਰੁ, ਨ਼ਸਨ਼ਧੁਨ਼, ਸਰੁਸਨ਼ ਨ਼ਰੁਗਮ, ਗਮਪਗਮਗਰੁਗ, ਰੁਸਨ਼ਧੁਨ਼ਰੁਸ।

੪. ਗਮਪਧੁਪ, ਧੁਮਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸ, ਰੁਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ— ਗਮ, ਰੁਗਮ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਗਮਪਧੁਮਪਗਮ, ਗਰੁਸ —ਨ਼ਰੁਗ, ਰੁਗਮ, ਗਮਪਧੁਪ, ਧੁਮ, ਪਗ, ਮਰੁ, ਗਰੁਸਨ਼, ਧੁਪ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਧੁਨ਼ਸਰੁਸ -- ਸਰੁਗਮ— ।

੫. ਸਮ, ਮਪਧੁਪਮ, ਗਮਪਧੁਮਪਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਗਰੁਮ, ਪਧੁਪ, ਨ, ਧੁਨਧੁਪ, ਮਪਧੁਮ, ਪਗਮ ਰੁਗ, ਮਗਮ, ਗਰੁਸ, ਰੁਸਰੁ, ਨ਼ਸਨ਼ਧੁਨ਼, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਪਧੁਮਪਨ, ਸਂਰੁਂਸਂ, ਨਧੁਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਧੁਮਪਮਗ, ਰੁਸ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਨ਼ਧੁਪ਼, ਮ਼ਪ਼ਨ਼, ਰੁਸ— ।

ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

	੦	੩	×	੨
੧.	* ਗੁ ਨ ਕੀ	ਰ ਤ ਨਿ ਧ	ਸਨ਼ ਧੁਨ਼ ਸਰੁ ਗਮ	ਪਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਸਨ਼
੨.	. . . .	ਸਨ਼ ਧੁਪ਼ ਮ਼ਪ਼ ਨ਼ਸ,	ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ	ਗਰੁ ਮਗ ਰੁਸ ਨ਼ਸ
੩.	ਰੁਗ ਰੁਮ ਗਰੁ ਸਰੁ	ਨ਼ਸ ਨਧੁ ਨ਼ਨ਼ ਰੁਨ਼	ਧੁਪ ਮ਼ਪ਼ ਨ਼ਸ ਗਮ	ਪਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਸਨ਼
੪.	. . . .	ਨ਼ਨ਼ ਧੁ,ਨ਼ ਨ਼ਧੁ, ਨ਼ਨ਼	ਧੁਪ਼ ਮ਼ਪ਼ ਨ਼ਸ, ਮਮ	ਗ,ਮ ਮਗ, ਮਮ ਗਰੁ
	ਸਰੁ ਨ਼ਸ, ਧੁਧੁ ਪ,ਧੁ	ਧੁਪ ਧੁਧੁ ਮ਼ਪ ਗਮ	ਗਰੁ ਨ਼ਸ, ਗਮ ਪਨ	ਸੰਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ
੫.	ਨ਼ਨ਼ ਧੁਪ਼ ਮ਼ਪ਼ ਨ਼ਸ,	ਰੁਰੁ ਸਨ਼ ਧੁਪ਼ ਮ਼ਪ਼	ਨ਼ਸ, ਮਮ ਗਰੁ ਸਨ਼	ਧੁਪ਼ ਮ਼ਪ਼ ਨ਼ਸ, ਗਮ
	ਪਨ ਧੁਨ ਧੁਪ ਮਮ	ਗਰੁ ਸਨ਼ ਧੁਪ਼ ਮ਼ਪ਼	ਨ਼ਸ, ਗਮ ਪਨ ਸੰਰੁੰ	ਨਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ
੬.	. . . .	. . . .	ਨ਼ਧੁ ਨ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਮਗ	ਰੁਸ, ਨ਼ਧੁ ਨ਼ਨ਼ ਸਰੁ
	ਮਪ ਮਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਧੁ	ਨ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਮਪ ਧੁਪ	ਮਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਧੁ ਨ਼ਨ਼	ਸਰੁ ਮਪ ਨਸੰ ਨਧੁ
	ਨਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ	ਨ਼ਧੁ ਨ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਮਪ	ਨਸੰ ਰੁੰਸੰ ਨਧੁ ਨਨ	ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ ਨ਼ਧੁ
	ਨ਼ਨ਼ ਗੁ ਨ ਕੀ			
੭	ਨ਼ਸ ਰੁ,ਨ਼ ਸਰੁ ਨ਼ਸ,	ਨ਼ਧੁ ਨ਼ਨ਼ ਰੁਨ਼ ਧੁਪ	ਮ਼ਪ ਨ਼ਸ, ਗਮ ਪ,ਗ	ਮਪ ਗਮ ਧੁਪ ਮਗ
	ਰੁਸ ਨ਼ਧੁ ਨ਼ਸ, ਨਸੰ	ਰੁੰ,ਨ ਸੰਰੁੰ ਨਸੰ ਨਧੁ	ਨਨ ਰੁੰਨ ਧੁਪ ਮਗ	ਰੁਸ, ਨ਼ਸ ਰੁ,ਸ ਰੁਗ,
	ਰੁਗ ਮ,ਗ ਮਪ, ਮਪ	ਧੁ,ਪ ਧੁਨ, ਧੁਨ ਸੰਰੁੰ	ਨਸੰ ਧੁਨ ਪਧੁ ਮਪ	ਗਮ ਰੁਗ ਸਰੁ ਨ਼ਸ,
੮.	ਨ਼ਰੁ ਮਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ	ਗਮ ਪਧ ਮਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ	ਮਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗਮ
	ਪਧੁ ਨਨ ਧੁਪ ਮਗ	ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗਮ ਪਧੁ	ਨਸੰ ਨਨ ਧੁਪ ਮਗ	ਰੁਸ, ਨਰੁ ਗਮ ਪਧ਼
	ਨਸੰ ਰੁੰਸੰ ਨਨ ਧੁਪ	ਮਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗਮ	ਪਧੁ ਨਸੰ ਰੁੰਗੰ ਰੁੰਸੰ	ਨਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ
	* ਗੁ ਨ ਕੀ...			

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਗੁਨ ਕੀਰਤਿ ਨਿਧਿ ਮੋਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੂੰਹੀ ਰਸ ਤੂੰਹੀ ਜਸ ਤੂੰਹੀ ਰੂਪ ਤੂਹੀ ਰੰਗ ॥ ਆਸ ਓਟ ਪ੍ਰਭ ਤੋਰੀ ॥੧॥
ਤੂਹੀ ਮਾਨ ਤੂਹੀ ਧਾਨ ਤੂਹੀ ਪਤਿ ਤੂਹੀ ਪ੍ਰਾਨ ॥ ਗੁਰਿ ਤੂਟੀ ਲੈ ਜੋਰੀ ॥੨॥
ਤੂਹੀ ਗ੍ਰਿਹਿ ਤੂਹੀ ਬਨਿ ਤੂਹੀ ਗਾਉ ਤੂਹੀ ਸੁਨਿ ॥ ਹੈ ਨਾਨਕ ਨੇਰ ਨੇਰੀ ॥੩॥
(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੩)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
—	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਸ
ऽ	ਗੁ	ਨ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨਿ	ਧਿ	ਮੋ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—	ਧੁ਼	—	ਪ਼	—
ऽ	ਗੁ	ਨ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨਿ	ਧਿ	ਮੋ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਮ਼	ਮ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—	—	—
ऽ	ਗੁ	ਨ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨਿ	ਧਿ	ਮੋ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਪ ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	—	ਰੁਂ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	—	—
	ਤੂੰ	ऽ	ਹੀ	ਰ	ਸ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੂੰ	ऽ	ਹੀ	ਜ	ਸ	ऽ	ऽ
—	ਨ	—	ਧੁ	ਨ	—	—	—	ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ऽ	ਤੂੰ	ऽ	ਹੀ	ਰੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪ	ਤੂ	ऽ	ਹੀ	ਰੰ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	—	ਸ	—
ਗ,	ਆ	ਸ	ਓ	ऽ	ਟ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਤੋ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਦੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦੁਲਭ ਦੇਹ ਪਾਈ ਵਡਭਾਗੀ ॥ ਨਾਮ ਨ ਜਪਹਿ ਤੇ ਆਤਮਘਾਤੀ ॥੧॥
ਮਰਿ ਨ ਜਾਹੀ ਜਿਨਾ ਬਿਸਰਤ ਰਾਮ ॥ ਨਾਮ ਬਿਹੂਨ ਜੀਵਨ ਕਉਨ ਕਾਮ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਖਾਤ ਪੀਤ ਖੇਲਤ ਹਸਤ ਬਿਸਥਾਰ ॥ ਕਵਨ ਅਰਥ ਮਿਰਤਕ ਸੀਗਾਰ ॥੨॥
ਜੋ ਨ ਸੁਨਹਿ ਜਸੁ ਪਰਮਾਨੰਦਾ ॥ ਪਸੁ ਪੰਖੀ ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨਿ ਤੇ ਮੰਦਾ ॥੩॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇਆ ॥੪॥
(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੯੮)

ਅਸਥਾਈ

੩				X				੨				੦			
ਸ															
ਨ਼	ਸ	ਨ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਰੁ
ਮ	ਰ	ਨ	ਜਾ	ਹੀ	ऽ	ਜਿ	ਨਾ	ਬਿ	ਸ	ਰ	ਤ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ऽ
ਗ												ਸ			
ਮ	—	ਮ	ਮ	ਗਮ	ਪਧੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ
ਨਾ	ऽ	ਮ	ਬਿ	ਹੂऽ	ऽऽ	ਨ	ਜੀ	ਵ	ਨ	ਕਉ	ਨ	ਕਾ	ऽ	ਮ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਸ	—	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—
ਦੁ	ऽ	ਲ	ਭ	ਦੇ	ਹ	ਪਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਵ	ਡ	ਭਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ
ਪ	—	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਰੁ
ਨਾ	ऽ	ਮ	ਨ	ਜ	ਪਹਿ	ऽ	ਤੇ	ਆ	ऽ	ਤ	ਮ	ਘਾ	ऽ	ਤੀ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਰਚਨਾ ਰਾਮ ਬਨਾਈ ॥
ਇਕਿ ਬਿਨਸੈ ਇਕ ਅਸਥਿਰੁ ਮਾਨੈ ਅਚਰਜੁ ਲਖਿਓ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ਬਸਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ ਬਿਸਰਾਈ ॥
ਝੂਠਾ ਤਨੁ ਸਾਚਾ ਕਰਿ ਮਾਨਿਓ ਜਿਉ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਾਈ ॥੧॥
ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੈ ਜਿਉ ਬਾਦਰ ਕੀ ਛਾਈ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਜਗੁ ਜਾਨਿਓ ਮਿਥਿਆ ਰਹਿਓ ਰਾਮ ਸਰਨਾਈ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਨ਼	
														ਧ਼	ਨ਼
														ਸਾ	ਧੋ
								ਮ							
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	ਨ਼	ਧ਼	ਨ਼
ਰ	ਚ	ਨਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਬ	ਨਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਸਾ	ਧੋ
								ਸ							
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	ਸ	—	ਨ਼	—	—	—
ਰ	ਚ	ਨਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਬ	ਨਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	ਸ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ
ਇ	ਕ	ਬਿ	ਨ	ਸੈ	ऽ	ਇ	ਕ	ਅ	ऽਸ	ਥਿ	ਰ	ਮਾ	ऽ	ਨੈ	ऽ
ਸ	ਰੁ	ਸ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	ਨ਼		
ਅ	ਚ	ਰ	ਜ	ਲ	ਖਿ	ਓ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸਾਧੋ...	

ਅੰਤਰਾ

ਸ	—	—	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	—	ਮ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—
ਕਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ਕ੍ਰੋ	ऽ	ਧ	ऽ	ਮੋ	ਹ	ਬ	ਸ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨੀ	ऽ
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	—	—	—
ਹ	ਰਿ	ਮੂ	ऽ	ਰ	ਤ	ਬਿ	ਸ	ਰਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਝੂ	ऽ	ਠਾ	ऽ	ਤ	ਨ	ਸਾ	ऽ	ਚਾ	ऽ	ਕ	ਰ	ਮਾ	ऽ	ਨਿਓ	ऽ

														ਨ਼	
ਮ	—	ਪਧ਼	ਪ	ਮ	—	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ਼	ਧ਼	ਨ਼
ਜਿਉ	ऽ	ਸੁ	ਪ	ਨਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਸਾ	ਧੋ...

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜੋ ਪਰਾਇਓ ਸੋਈ ਅਪਨਾ ॥ ਜੋ ਤਜਿ ਛੋਡਨ ਤਿਸ ਸਿਉ ਮਨੁ ਰਚਨਾ ॥੧॥
ਕਹਹੁ ਗੁਸਾਈ ਮਿਲੀਐ ਕੇਹ ॥ ਜੋ ਬਿਬਰਜਤ ਤਿਸ ਸਿਉ ਨੇਹ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਝੂਠੁ ਬਾਤ ਸਾ ਸਚੁ ਕਰਿ ਜਾਤੀ ॥ ਸਤਿ ਹੋਵਨੁ ਮਨਿ ਲਗੈ ਨ ਰਾਤੀ ॥੨॥
ਬਾਵੈ ਮਾਰਗੁ ਟੇਢਾ ਚਲਨਾ ॥ ਸੀਧਾ ਛੋਡਿ ਅਪੂਠਾ ਬੁਨਨਾ ॥੩॥
ਦੁਹਾ ਸਿਰਿਆ ਕਾ ਖਸਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥ ਜਿਸੁ ਮੇਲੇ ਨਾਨਕ ਸੋ ਮੁਕਤਾ ਹੋਈ ॥੪॥
(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੮੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਸਰੁ	ਨ਼
														ਕਹਹੁ	ਗੁ
ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	ਸ	ਸ	—	—	—	—	ਸਰੁ	ਨ਼
ਸਾ	ऽ	ਈ	ऽऽ	ऽ	ਮਿ	ਲੀ	ਐ	ਕੇ	ਹ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕਹਹੁ	ਗੁ
ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	ਸ	ਸ	—	ਨ਼	ਧ਼	—	ਪ਼	—
ਸਾ	ऽ	ਈ	ऽऽ	ऽ	ਮਿ	ਲੀ	ਐ	ਕੇ	ਹ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਮ਼	—	ਮ਼ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੂ	ਗਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ		
ऽ	ਜੋ	ऽ	ਬਿऽ	ਬ	ਰ	ਜ	ਤ	ਤਿ	ਸ	ਸਿਉ	ऽ	ਨੇ	ਹ		

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	—	ਪ	ਧੁ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧੁ	ਨ	—
	ਜੋ	ऽ	ਪ	ਰਾ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ਸੋ	ऽ	ਈ	ऽ	ਅ	ਪ	ਨਾ	ऽ
—	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ		
ऽ	ਜੋ	ਤ	ਜ	ਛੋ	ਡਨ	ਤਿ	ਸ	ਸਿਉ	ऽ	ਮ	ਨ	ਰਚ	ਨਾ	ਕਹਹੁ	ਗੁ...

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਕਵਨ ਗੁਨ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਮਿਲਉ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਰੂਪ ਹੀਨ ਬੁਧਿ ਬਲ ਹੀਨੀ ਮੋਹਿ ਪਰਦੇਸਨਿ ਦੂਰ ਤੇ ਆਈ ॥੧॥
ਨਾਹਿਨ ਦਰਬੁ ਨ ਜੋਬਨ ਮਾਤੀ ਮੋਹਿ ਅਨਾਥ ਕੀ ਕਰਹੁ ਸਮਾਈ ॥੨॥
ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਭਈ ਬੈਰਾਗਨਿ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸਨ ਕਉ ਹਉ ਫਿਰਤ ਤਿਸਾਈ ॥੩॥
ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਸਾਧਸੰਗਿ ਮੇਰੀ ਜਲਨਿ ਬੁਝਾਈ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੪)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਸ	—
														ਹਾ	ऽ
ਸ	ਰੁ	—	ਗ	ਮਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	—	—	ਨ਼	—
ਜੀ	ਮਿ	ऽ	ਲਉ	ऽऽ	ਮੇ	ऽ	ਰੀ	ਮਾ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ਼	—	ਪ਼	ਮ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	—	ਨ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਕਵ	ਨ	ਗੁ	ऽ	ਨ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨ	ऽ	ਪ	ऽ	ਤ	ऽ
			ਸ												
—	—	ਧੁ਼	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	—	—		
ऽ	ऽ	ऽ	ਮਿ	ਲਉ	ਮੇ	ऽ	ਰੀ	ਮਾ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ		

ਅੰਤਰਾ

														ਸ	—
														ਰੂ	ऽ
ਸ	—	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	—	ਗ	ਮ	—	—	—	—	—	ਪ	ਪ
ਪ	ऽ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਬੁ	ਧ
ਪ	ਧੁਪ	ਮ	ਮ	—	ਗ	—	ਰੁ	ਗ	—	—	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਬ	ਲऽ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਮੋ	ਹਿ
ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—
ਪ	ਰ	ਦੇ	ऽ	ऽ	ਸ	ऽ	ਨ	ਦੂ	ऽ	ਰ	ਤੇ	ਆ	ऽ	ਈ	ऽ
ਨ਼	ਧੁ਼	ਪ਼	ਮ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	—	ਨ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਕਵ	ਨ	ਗੁ	ऽ	ਨ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨ	ऽ	ਪ	ऽ	ਤ	ऽ

			ਸ						
—	—	ਧੁ	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	ਸ
ऽ	ऽ	ऽ	ਮਿ	ਲਉ	ਮੇ	ऽ	ਗੀ	ਮਾ	ਈ ..

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ਨੋਟ—ਗਉੜੀ ਦੀ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

੬. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਸੇ ਦਾੜੀਆਂ ਸਚੀਆਂ ਜਿ ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਲਗੰਨਿ੍॥
ਅਨਦਿਨੁ ਸੇਵਨਿ ਗੁਰੁ ਆਪਣਾ ਅਨਦਿਨੁ ਅਨਦਿ ਰਹੰਨਿ੍॥
ਨਾਨਕ ਸੇ ਮੁਹ ਸੋਹਣੇ ਸਚੈ ਦਰਿ ਦਿਸੰਨਿ ॥੫੨॥

(ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ, ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੪੧੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਰੁ	—
														ਜਿ	ऽ
ਰੁ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—	ਨ਼	—
ਗੁ	ਰ	ऽ	ਚ	ਰ	ਣੀ	ऽ	ਲ	ਗੰ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ,	ऽ	ऽ
ਧੁ	—	—	ਪ਼	ਧੁ	ਨ਼	—	ਸ	ਸਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	—		
ऽ	ऽ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ੜੀ	ਆ	ऽ	ਸ	ਚੀ	ਆ	ऽ		

ਅੰਤਰਾ

														ਸ	ਸ
														ਅ	ਨ
ਸ	ਰੁ	—	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਗ	ਮ	—	—	—	—	—	ਪ	ਪ
ਦਿ	ਨ	ऽ	ਸੇ	ਵ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਗੁ	ਰ
ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—	ਰੁ	ਗ	—	—	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਆ	ਪ	ऽ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਅ	ਨ
ਸ	ਸ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—	ਨ਼	—
ਦਿ	ਨ	ऽ	ਅ	ਨ	ਦ	ऽ	ਰ	ਹੰ	ऽ	ਨ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ	—	—	ਪ਼	ਧੁ	ਨ਼	—	ਸ	ਸਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	—		
ऽ	ऽ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ੜੀ	ਆऽ	ऽ	ਸ	ਚੀ	ਆਂ	ऽ ..		

ਨੋਟ—ਇਹ ਭੀ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ।

੭. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਏਕਸੁ ਸਿਉ ਜਾ ਕਾ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ॥ ਵਿਸਰੀ ਤਿਸੈ ਪਰਾਈ ਤਾਤਾ ॥੧॥
ਬਿਨੁ ਗੋਬਿੰਦ ਨ ਦੀਸੈ ਕੋਈ ॥ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਕਰਤਾ ਸੋਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਨਹਿ ਕਮਾਵੈ ਮੁਖਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬੋਲੈ ॥ ਸੋ ਜਨੁ ਇਤ ਉਤ ਕਤਹਿ ਨ ਡੋਲੈ ॥੨॥
ਜਾ ਕੈ ਹਰਿ ਧਨੁ ਸੋ ਸਚ ਸਾਹੁ ॥ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਕਰਿ ਦੀਨੋ ਵਿਸਾਹੁ ॥੩॥
ਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ।੪॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੮੯)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ	ਧ̲	ਪ	ਧ̲	ਮਪ	ਧ̲ਪ	ਮ	—	—	ਮ
ਬਿ	ਨ	ऽ	ਗੋ	ਬਿੰऽ	ऽऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ਨਾ
ਗ	ਰ̲	ਗ ਮ	ਗ	ਰ̲	—	ਸ	—	—	—
ਦੀ	ऽ	ਸੈ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ਼	ਨ਼	ਧ਼̲	ਧ਼̲	ਨ਼	—	ਸ	ਸ	—	ਰ̲
ਕ	ਰ	ਨ	ਕ	ਰਾ	ऽ	ਵ	ਨ	ऽ	ऽ
ਗ	ਗ	ਮ	—	ਗ	ਰ̲	ਸ	—	ਨ਼	—
ਕ	ਰ	ਤਾ	ऽ	ਸੋ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਪ ਧ̲	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਏ	ऽ	ਕ	ਸੁ	ਸਿਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਜਾ
ਰ̲ਂ	—	ਰ̲ਂ	ਰ̲ਂ	ਨ	ਧ̲	ਨ	—	ਧ̲	ਪ
ਕਾ	ऽ	ਮ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰ̲ਂ	ਸਂ	ਨ	ਧ̲	ਪ	—	ਪ
ਵਿ	ਸ	ਰੀ	ऽ	ਤਿ	ਸੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪ
ਮ	—	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ̲	ਗ	—	ਰ̲	ਸ
ਰਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੮. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਕਵਨ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਮਿਲਉ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥ (ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਨੰ: ੫ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਸ	ਰੁ	ਸਰੁ	ਗ	ਰੁਸ	ਨ਼	ਸ	ਨ਼	ਧ਼ੁ	ਮ਼ਪ਼
ਕਵ	ਨ	ਗੁਣ	਽	ਨ਽	ਪ੍ਰਾ	ਨ	ਪ	਽	ਤ਽
ਨ਼	ਨ਼	ਸ	—	ਰੁ	ਮ	ਪਗ	ਮ	—	ਗਰੁ
ਮਿ	ਲਉ	ਮੇ	਽	ਰੀ	ਮਾ	਽਽	ਈ	਽	਽਽

ਅੰਤਰਾ

		ਪ							
ਮ	—	ਧੁ	—	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	—	—
ਰੂ	਽	ਪ	਽	਽	ਹੀ	਽	ਨ	਽	਽
ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨਧੁ	ਨ	—	ਧੁਪ
ਬੁ	ਧ	ਬ	਽	ਲ	ਹੀ	਽਽	ਨੀ	਽	਽਽
ਗ									
ਮ	ਮ	ਮ	—	ਮਗ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ
ਮੋ	ਹਿ	ਪ	਽	ਰ਽	ਦੇ	਽	ਸ	਽	ਨ
[illegible]	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਪਗ	ਮ	—	ਗਰੁ
ਦੂ	਽	ਰ	਽	ਤੇ	ਆ	਽਽	ਈ	਽	਽਽

ਨੋਟ :—ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲਿਖੀ ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੂੰ ਗਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਾਲ–ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਨ ਰੇ ਕਹਾ ਭਇਓ ਤੈ ਬਉਰਾ ॥
ਅਹਿਨਿਸਿ ਅਉਧ ਘਟੈ ਨਹੀ ਜਾਨੈ ਭਇਓ ਲੋਭ ਸੰਗਿ ਹਉਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੋ ਤਨੁ ਤੈ ਅਪਨੋ ਕਰਿ ਮਾਨਿਓ ਅਰੁ ਸੁੰਦਰ ਗ੍ਰਿਹ ਨਾਰੀ ॥
ਇਨ ਮੈ ਕਛੁ ਤੇਰੋ ਰੇ ਨਾਹਨਿ ਦੇਖੋ ਸੋਚ ਬਿਚਾਰੀ ॥੧॥
ਰਤਨ ਜਨਮੁ ਅਪਨੋ ਤੈ ਹਾਰਿਓ ਗੋਬਿੰਦ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ॥
ਨਿਮਖ ਨ ਲੀਨ ਭਇਓ ਚਰਨਨ ਸਿਉ ਬਿਰਥਾ ਅਉਧ ਸਿਰਾਨੀ ॥੨॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੋਈ ਨਰੁ ਸੁਖੀਆ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥
ਅਉਰ ਸਗਲ ਜਗੁ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ॥੩॥
(ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੨੦)

ਅਸਥਾਈ

×			੨				੦			੩			
			ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	—	—	—	—	ਸ	ਸ	—	ਰੁ
			ਮ	ਨ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਕ	ਹਾ	ऽ	ਭ
ਮ	—	—	ਗ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—
ਇਓ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੈ	ਬਉ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ਼	ਧੁ਼	ਪ਼	ਮ਼	ਮ਼	ਪ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	—	ਸ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ,	ਅ	ਹਿ	ਨਿ	ਸ	ਅਉ	ऽ	ऽ	ਧ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪਧੁ	ਧ	—	ਧੁ	ਪ
ऽ	ऽ	ऽ	ਘ	ਟੈ	ਨ	ਹੀ	ਜਾ	ऽ	ऽऽ	ਨੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	—	ਰੁ	—	ਸ	ਰੂ
ऽ	ऽ	ऽ	ਭ	ਇਓ	ऽ	ਲੋਂ	ऽ	ਭ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸੰ	ਗ
ਗ	—	—	ਮ	—	—	—	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ
ਹੋ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	*	*	*	*	*	*	*
ਸ	—	—											
*	*	*											

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੩		੦		੪			੪		
ਸ	ਰੁ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	ਠਾਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ
ਕ	ਵ	ਨ	ਗੁ	ਨ	ਜੋ	S	ਤੁ	ਝ	ਲੋS	ਗਾ	S	ਵਉ	S	S
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਸ	ਨ਼	ਧ਼ੁ	ਪ਼ਧ਼ੁ	ਨ਼	—	ਸ	—	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਬੋ	ਲ	ਪਾ	ਰ	ਬ੍ਰਹ	ਮ	Sਰੀ	ਝਾ	S	ਵਉ	S	S

ਅੰਤਰਾ–ਸੂਲਫਾਕ (ਚਤੁਰ ਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਮ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਕ	ਵ	S	ਨ	ਰੂ	S	ਪ	S	S	ਤੇ
ਨ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਰਾ	S	S	ਆ	ਰਾ	S	ਧਉ	S	S	S
ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	—	ਗ
ਕ	ਵ	S	ਨ	ਜੋ	S	ਗ	S	S	ਕਾ
ਸ	ਰੁ	(ਗ)ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਇਆ	S	ਲੇ	S	ਸਾ	S	ਧਉ	S	S	S
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਧ਼ੁ	ਨ਼	—	—	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਸੁ	ਪੂ	S	ਜਾ	S	S	S
ਰੁ	—	ਰ	—	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	—
ਤੇ	S	ਰੀ	S	ਕ	ਰਉ	S	S	S	S
ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਰ਼	ਗ਼	ਗ	ਮ	ਮ	—	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਸੁ	ਬਿ	ਧ	ਜਿ	ਤ	S	S
ਗ	ਰੁ	(ਗ)ਮ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਭ	ਵ	ਜ	ਲ	ਤ	ਰਉ	S	S	S	S

ਅਗੋਂ ਅਸਥਾਈ...

ਤਾਲ–ਰੂਪ (ਤਿਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਮ	ਮ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁ	ਸ	—	ਸਂ	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਤ	ਪ	ਜਿ	ਤ	ਤ	ਪੀ	ਆ	ਹੋ	S	ਇ	S
ਨ	ਰੁਂ	ਗ	ਰੁ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਕਵ	ਨ	ਸੁ	ਨਾ	S	ਮ	ਹਉ	ਮੈ	ਮ	ਲ	ਖੋ	S	ਇ	S

ਮ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਗੁ	ऽ	ਣ	ਪ੍ਰ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ਗਿਆ	ऽ	ਨ	ਧਿਆ	ऽ	ਨ	ऽ
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਨ਼	—	ਧੁ਼	ਨ਼	—	—	—
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਸ	ਗ	ਲ	ऽ	ਘਾ	ऽ	ऽ	ਲ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	ਸ.	ਰੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਧੁ	ਮ	—	ਮ	ਮ
ਜਿ	ਸ	ऽ	ਕ	ਰ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸ	ਤ
ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਗੁ	ਰ	ਮਿ	ਲੈ	ऽ	ऽ	ਦ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ਲ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅਸਥਾਈ ਦੂਜੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਚੌਥੀ ਲਯ ਵਿਚ)

	×			੨				੦				੩			
*	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ਼	—	ਧੁ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—	ਸ	—
*	ਤਿ	ਸ	ਹੀ	ਗੁ	ਨ	ਤਿ	ਨ	ਹੀ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਜਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ
*	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
*	ਜਿ	ਸ	ਕੀ	ਮਾ	ऽ	ਨ	ਲੇ	ਇ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਦਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ

ਅਗੋਂ 'ਚਤੁਰ ਤਾਲ' ਦੀ ਅਸਥਾਈ ਗਾ ਕੇ ਮੁਕਾਅ ਕਰਨਾ ਹੈ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

—ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ—

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ

ਵਾਦੀ—ਰੁ	ਠਾਟ—ਪੂਰਬੀ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਪ	ਜਾਤੀ—ਖਾਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਰੁ-ਪ', ਸ ਪ, ਤੇ ਸ ਧੁ ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ ।

ਆਰੋਹ - ਸ, ਰੁ ਗ ਰੁ, ਪ, ਮੱਪ, ਧੁ ਨ ਸਂ ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ, ਰੁਂ ਨ ਧੁ ਪ, ਮੱ ਗ ਰੁ, ਸ ਨ਼ ਧੁ਼ ਨ਼, ਰੁ ਸ ।

ਪਕੜ—ਨ਼ ਰੁ ਗ ਰੁ, ਮੱ ਗ ਰੁ ਸ, ਨ਼ ਧੁ਼ ਨ਼, ਰੁਸ ।

ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਇਕ ਅਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ । ਇਸ ਰਾਗ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸ੍ਰੀ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਦੇ ਮਧੁਰ ਮਿਸ਼ਰਣ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਪੂਰਬੀ ਦੀ ਛਾਇਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ । ਉਂਜ ਪ੍ਰਰਬੀ ਠਾਟ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ । ਭਾਵ, ਕੁਝ ਰਾਗ ਪੂਰਬੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ । ਜਿਵੇਂ— ਬਸੰਤ, ਪਰਜ, ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਆਦਿ ਪੂਰਬੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਜੈਤਸ੍ਰੀ, ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ, ਮਾਲਸ੍ਰੀ, ਗਉੜੀ ਇਤਿਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ, ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਜਾਂ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਗੰਧਾਰ ਵਰਜਿਤ ਹੈ । ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ "ਸ ਰੁ ਮੱ ਪ" ਇੰਜ ਸਿੱਧੀ ਤਾਨ ਇਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਾਈਦੀ, ਸਗੋਂ "ਸ, ਰੁ ਗ ਰੁ ਪ, ਧੁ ਪ, ਮੱ ਧੁ ਨ ਸਂ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਾਰ ਖੜਜ ਤੇ ਜਾਈਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦੀ 'ਰ ਪ' ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ. ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ "ਪ, ਮੱਪ, ਧੁਪ, ਮੱ ਧੁ ਨ, ਸਂ" ਇੰਜ ਸ੍ਰੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਬੀ ਦੇ ਸੁਰ ਲਾਈਦੇ ਹਨ । ਅਵਰੋਹ ਕਰਨ ਸਮੇਂ "ਸਂਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਗਰੁ, ਮੱ ਗ ਰੁ ਸ, ਨ਼ ਧੁ਼ ਨ਼, ਰੁ ਸ" ਇੰਜ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਦੇ ਖੜਜ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ । ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ "ਰੁ ਗ ਰੁ, ਮੱ ਗ ਰੁ ਸ, ਨ਼ ਧੁ਼ ਨ, ਰੁ ਸ" ਗਉੜੀ ਭੈਰਉ ਠਾਟ "ਰੁ ਗ ਰੁ ਮ, ਗ ਰੁ ਸ, ਨ਼ ਧੁ਼ ਨ਼, ਰੁ ਸ" ਇੰਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ-ਕੋਮਲ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ, ਰੁਗਰੁ, ਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ, ਨ਼, ਰੁਨ਼ਧੁਪ਼, ਮੱਧੁਨ਼, ਰੁਸ, ਸਰੁਨ਼, ਸਰੁ, ਰੁਗਰੁ, ਸ— ।

੨. ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਨ਼ਧੁਪ਼, ਮੱਪ਼ਧੁਪ਼, ਮੱਧੁਨ਼, ਰੁਗਰੁ, ਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ, ਮੱਧੁਨ਼, ਰੁਗਰੁ, ਮੱਗਰੁਸ ।

੩. ਸ, ਰੁਗਰੁਪ, ਮੱਗਰੁ, ਨ਼ਧੁਰੁਨ਼ਧੁਪ਼, ਮੱਧੁਨ਼, ਰੁਸ, ਰੁਗਰੁਪ, ਮੱਪ, ਮੱਧੁਮੱਗਰੁ, ਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਮੱਧੁਨ਼,

ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਰੁਪ, ਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੱਗਰੁ, ਮੱਗਰੁਸ, ਰੁਨ਼ਧੁਪ਼, ਮੱਧੁਨ਼, ਰੁਗਰੁਪ, ਧੁਪ, ਮੱਧੁ, ਮੱਗਰੁ, ਸਰੁਨ਼ਧੁਨ਼,

ਰੁਸ ।

੪. ਸਰੁਗਰੁ ਮੱਪ—ਮੱਗ, ਰੁਗਰੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਗਰੁ, ਪ, ਮੱਧੁਪ, ਮੱਗਰੁ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ, ਮੱਪ, ਧੁਪ,

ਮੱ

ਮੱਧੁਨ, ਸੰ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਰੁ, ਮੱਗਰੁਸ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ ।

੫. ਪ, ਮੱਪ, ਮੱਧੁਨ, ਸੰ—ਸੰਰੁੰਨਸੰਨਧੁਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਪਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੱਗਰੁ, ਰੁਗਰੁਪ, ਮੱਗਰੁਸ,

ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ, ਰੁਗਰੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਸੰਰੁਸੰ—ਸੰਨ, ਰੁੰਗੰਰੁੰਸੰਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਗਰੁ, ਰੁਪ—

ਮੱਧੁਮੱਗਰੁ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ— ।

ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦				੩				×				੨			
੧.	ਕ	ਰ	ਡੰ	ਡਉ	ऽ	ਤ	ਪੁ	ਨ	ਨ਼ਰੁ	ਗਰੁ	ਮੰਪ	ਧੁਨ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੨.	•	•	•	•	ਨ਼ਧੁ਼	ਨ਼ਰੁ	ਗਰੁ	ਮੱਪ	ਧੁਪ	ਮੱਧੁ	ਨਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਧੁਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੩,	ਸਨ਼	ਧੁ਼ਨ਼	ਮ਼ਧੁ਼	ਨ਼ਰੁ	ਗਰੁ	ਮੰਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਮੱਧੁ	ਨਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨਨ	ਰੁਂਨ	ਧੁਪ	ਮਗ	ਰੁਸ
੪,	•	•	•	•	•	•	•	•	ਸਨ਼	ਧੁ਼ਨ਼	ਮ਼ਧੁ਼	ਨ਼ਸ	ਨ਼ਰੁ	ਗਰੁ	ਮੰਪ	ਧੁਪ
	ਮੱਧੁ	ਨਨ	ਧੁਪ,	ਮੱਧੁ	ਨਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਧੁਨ	ਧੁਪ,	ਨਰੁਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਮੱ	ਗਰੁ	ਸਸ
੫.	•	•	•	•	ਸਰੁ	ਗਤੁ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਮੰਪ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਮੰਪ	ਨਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ
	ਰੁਸ,	ਮੰਪ	ਨਸੰ	ਰੁਂਰੁਂ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਮੰਪ	ਨਸਂ	ਨਰੁਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੬.	•	•	•	•	•	•	•	•	ਨ਼ਨ਼	ਧੁ਼ਪ਼,	ਸਸ	ਨ਼ਧੁ਼,	ਰੁਰੁ	ਸਨ਼,	ਮੱਮੱ	ਗਰੁ
	ਧੁਧੁ	ਪਮੱ,	ਨਨ	ਧੁਪ,	ਰੁਂਰੁਂ	ਸੰਨ,	ਗਂਗਂ	ਰੁਂਸੰ	ਮੱਮੱ	ਗਂਰੁਂ,	ਸੰਨ	ਨਧੁ	ਧੁਪ	ਪਮੱ	ਮੱਗ	ਗਰੁ
	ਰੁਸ,	ਪਪ	ਮੱਪ	ਨਨ	ਪਨ	ਸਂਸਂ	ਨਸਂ	ਗਂਗਂ	ਰੁਂਰੁਂ	ਸਂਸਂ	ਨਨ	ਧੁਧੁ	ਪਪ	ਮੱਮੱ	ਗਗ	ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਹ	ਮ	ਗ	ਰੀ	ऽ	ਬ	ਮ	ਸ	ਨਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨਧੁ	ਨਨ	ਰੁਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੨.	•	•	•	•	ਮੱਧੁ	ਨਸਂ	ਨਰੁਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਪ	ਨਨ	ਰੁਂਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੩.	ਮੱਧੁ	ਨਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨਰੁਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਨ਼ਰੁ	ਗਰੁ	ਪਪ	ਮੱਧੁ	ਨਨ	ਧੁਨ	ਸਂਸਂ
੪.	•	•	•	•	•	•	•	•	ਰੁਂਰੁਂ	ਸਂ,ਰੁਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨਸਂ,	ਧੁਧੁ	ਪ,ਧੁ	ਧੁਪ	ਮੱਪ,
	ਰੁਰੁ	ਸ,ਰੁ	ਰੁਸ	ਨ਼ਸ,	ਸਮੱ	ਰੁਪ	ਮੱਧੁ	ਪਸਂ	ਰੁਂਮੱ	ਗਂਰੁਂ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਮੱ	ਗਰੁ	ਸਸ
੫	ਮੱਧ਼	ਨ,ਮੱ	ਧੁਨ,	ਮੱਧੁ	ਸੰਰੁਂ	ਸੰਨ	ਧੁਮੱ	ਗਰੁ,	ਪਮੱ	ਗਰੁ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਨਰੁ	ਗ,ਰੁ	ਮੱਪ,	ਮੱਧੁ
	ਨ,ਧੁ	ਨਸਂ,	ਨਰੁਂ	ਗਂ,ਰੁਂ	ਮੱਪਂ,	ਮੱਮੱ	ਗਂਗਂ	ਰੁਂਰੁਂ	ਸਂਸਂ	ਨਨ	ਧੁਧੁ	ਪਪ	ਮੱਮੱ	ਗਗ	ਰੁਰੁ	ਸਸ
੬.	ਰੁਂਰੁਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸੰਨ,	ਸਂਸਂ	ਸੰਨ	ਧੁਪ,	ਨਨ	ਨਧੁ	ਪਮੱ,	ਧੁਧੁ	ਧੁਪ	ਮੱਗ,	ਪਪ	ਪਮੱ	ਗਰੁ,	ਮੱਮੱ
	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਰੁ	ਗਰੁ	ਸਨ਼	ਸऽ,	ਰੁਗ	ਰੁਰੁ,	ਮਪ	ਮੱਮੱ,	ਪਧੁ	ਪਪ,	ਨਸਂ	ਨਨ,	ਸੰਰੁਂ	ਸਂਸਂ

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨਗਰੁ ਬਹੁ ਭਰਿਆ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਖੰਡਲ ਖੰਡਾ ਹੇ ॥
ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਤ ਲਿਖੇ ਗੁਰ ਪਾਇਆ ਮਨਿ ਹਰਿ ਲਿਵ ਮੰਡਲ ਮੰਡਾ ਹੇ ॥੧॥
ਕਰਿ ਸਾਧੂ ਅੰਜੁਲੀ ਪੁੰਨੁ ਵਡਾ ਹੇ ॥ ਕਰਿ ਡੰਡਉਤ ਪੁਨੁ ਵਡਾ ਹੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਾਕਤ ਹਰਿ ਰਸ ਸਾਦੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ਤਿਨ ਅੰਤਰਿ ਹਉਮੈ ਕੰਡਾ ਹੇ ॥
ਜਿਉ ਜਿਉ ਚਲਹਿ ਚੁਭੈ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹਿ ਜਮਕਾਲੁ ਸਹਹਿ ਸਿਰਿ ਡੰਡਾ ਹੇ ॥੨॥
ਹਰਿ ਜਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਣੇ ਦੁਖੁ ਜਨਮ ਮਰਣ ਭਵ ਖੰਡਾ ਹੇ ॥
ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖੁ ਪਾਇਆ ਪਰਮੇਸਰੁ ਬਹੁ ਸੋਭ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ ਹੇ ॥੩॥
ਹਮ ਗਰੀਬ ਮਸਕੀਨ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੇ ਹਰਿ ਰਾਖੁ ਰਾਖੁ ਵਡ ਵਡਾ ਹੇ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ਟੇਕ ਹੈ ਹਰਿ ਨਾਮੇ ਹੀ ਸੁਖੁ ਮੰਡਾ ਹੇ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੭੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਗ							
ਸ	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਪ	ਪ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਕ	ਰ	ਡੰ	ਡਓ	ऽ	ਤ	ਪੁ	ਨ	ਵ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਹੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ															
ਨ਼	ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	—	ਧੁ਼	ਨ਼	—	—	—
ਕਰਿ	ਸਾ	ऽ	ਸੂ	ਅੰ	ਜੁ	ਲੀ	ऽ	ਪੁਨ	ਵ	ऽ	ਡਾ	ਹੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

				ਧੁ				ਨ							
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ́	—	ਧੁ	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਕਾ	ऽ	ਮ	ਕ	ਰੋ	ऽ	ਧ	ਨ	ਗ	ਰ	ਬਹੁ	ऽ	ਭ	ਰਿ	ਆ	ऽ
ਸਂ	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਮਿਲ	ਸਾ	ऽ	ਧੂ	ਖੰ	ऽ	ਡ	ਲ	ਖੰ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਹੇ	ऽ	ऽ	ऽ
								ਮ́							
ਪ	ਮ́	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ́	ਪ	ਪ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੂ	ऽ	ਰ	ਬ	ਲਿ	ਖ	ਤ	ਲਿ	ਖੇ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਪਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ
ਨ਼	ਸ	ਪ	ਪ	ਮ́	—	ਪ	ਧੁ	ਮ́	—	ਗ	ਰੁ	ਮ́	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਮਨ	ਹਰਿ	ਲਿ	ਵ	ਮੰ	ऽ	ਡ	ਲ	ਮੰ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਹੇ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨਿ ਲਾਗੀ ॥
ਪਾਇ ਲਗਉ ਮੋਹਿ ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ ਕੋਊ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਵਡਭਾਗੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਧਨੁ ਰਾਖਉ ਆਗੈ ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਮੋਹਿ ਸਗਲ ਤਿਆਗੀ ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ ਅਨਦਿਨੁ ਫਿਰਉ ਤਿਸੁ ਪਿਛੈ ਬੈਰਾਗੀ ॥੧॥
ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੪)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														(ਨ਼)ਧ਼	ਨ਼
														ਪ੍ਰ	ਭ
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	ਨ਼	ਸ	—
ਮਿ	ਲ	ਬੇ	ਕਉ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਮ	ਨ	ਲਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ऽ	ऽ,	ऽ	ऽ
ਨ਼	—	ਰੁ	ਨ਼	ਧ਼	—	ਮੰ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਪਾ	ऽ	ਇ	ਲ	ਗਉ	ऽ	ਮੋ	ਹਿ	ਕ	ਰਉ	ऽ	ਬੇ	ऽ	ਨ	ਤੀ	ਕੋਊ
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੰ	—	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ		
ਸੰ	ऽ	ਤ	ਮਿ	ਲੈ	ऽ	ਵ	ਡ	ਭਾ	ऽ	ਗੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ਪ੍ਰਭ	—

ਅੰਤਰਾ

(ਨ਼)ਧ਼	ਧ਼	ਮੰ਼	ਧ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਸ	ਰੁ	—	ਰੁ	—	(ਸ)ਨ਼	—	ਸ	—
ਮ	ਨ	ਅ	ਰ	ਪਉ	ऽ	ਧ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ਖਉ	ऽ	ਆ	ऽ	ਗੈ	ऽ
ਸ	ਸ	ਪ	—	ਮੰ	ਮੰ	ਧੁ	ਨ	(ਧੁ)ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ
ਮ	ਨ	ਕੀ	ऽ	ਮ	ਤ	ਮੋ	ਹਿ	ਸੰ	ਗ	ਲ	ਤਿ	ਆ	ਗੀ,	ਪ੍ਰ	ਭ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਉ।

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਵਉ ॥
ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਅਮੋਲਕੁ ਪਾਇਓ ਬਿਰਥਾ ਕਾਹਿ ਗਵਾਇਓ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ ਦੀਨ ਬੰਧ ਹਰਿ ਸਰਨਿ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਆਵਉ ॥
ਗਜ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸੁ ਮਿਟਿਓ ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਤੁਮ ਕਾਹੇ ਬਿਸਰਾਵਉ ॥੧॥
ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨ ਮੋਹ ਪਾਇਆ ਫੁਨਿ ਭਜਨ ਰਾਮ ਚਿਤੁ ਲਾਵਉ ॥
ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮੁਕਤਿ ਪੰਥ ਇਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਤੁਮ ਪਾਵਉ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
													ਸਰੁ	ਨ਼	ਸ
													ਸਾS	S	ਧੋ
									ਗ						
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਪ	ਧੁ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਗੋ	S	ਬਿੰ	ਦ	ਕੇ	S	ਗੁ	ਨ	ਗਾ	S	ਵਉ	S	S,	S	S	S
ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ਼	—	ਰੁ	ਨ਼	ਧੁ਼	—	ਪ਼	—
ਮਾ	S	ਨ	ਸ	ਜ	ਨ	ਮ	ਅ	ਮੋ	S	ਲ	ਕੁ	ਪਾ	S	ਇਓ	S
ਮੱ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	—	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ			
ਬਿ	ਰ	ਥਾ	S	ਕਾ	S	ਹਿ	ਗ	ਵਾ	S	ਵਉ	S	S,	ਸਾਧੋ	—	

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਧੁ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਪ	ਤਿ	ਤ	ਪੁ	ਨੀ	S	ਤ	S	ਦੀ	S	ਨ	ਬੰ	S	ਧ	ਹ	ਰਿ
ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਸ	ਰ	ਨ	ਤਾ	ਤਿ	S	ਤੁ	ਮ	ਆ	S	ਵਉ	S	S	S	S	S
ਪ	ਪ	ਪ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਗ	ਜ	ਕੋ	S	ਤ੍ਰਾ	S	ਸ	ਮਿ	ਟਿਓ	S	ਜਿ	ਹ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਤ
									ਗ						
ਨ	ਰੁ	ਪ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ			
ਤੁ	ਮ	ਕਾ	S	ਹੇ	S	ਬਿ	ਸ	ਰਾ	S	ਵਉ	S	S	ਸਾਧੋ...		

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕ:)

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰਾਖ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ॥ ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨ ਸਭ ਗੁਨ ਤੇਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਪੰਚ ਬਿਖਾਦੀ ਏਕੁ ਗਰੀਬਾ ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਨਹਾਰੇ ॥
ਖੇਦੁ ਕਰਹਿ ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤਾਵਹਿ ਆਇਓ ਸਰਨਿ ਤੁਹਾਰੇ ॥੧॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਰਿਓ ਅਨਿਕ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਛੋਡਹਿ ਕਤਹੂੰ ਨਾਹੀ ॥
ਏਕ ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਤਾਕੀ ਓਟਾ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਟਿ ਜਾਹੀ ॥੨॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਮੋਹਿ ਤਿਨ ਤੇ ਧੀਰਜੁ ਪਾਇਆ ॥
ਸੰਤੀ ਮੰਤੁ ਦੀਓ ਮੋਹਿ ਨਿਰਭਉ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇਆ ॥੩॥
ਜੀਤਿ ਲਏ ਓਇ ਮਹਾ ਬਿਖਾਦੀ ਸਹਜ ਸੁਹੇਲੀ ਬਾਣੀ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਭਇਆ ਪਰਗਾਸਾ ਪਾਇਆ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੀ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	ਨ਼	ਧੁ਼	ਨ਼
ਰਾ	ऽ	ਖ	ਪਿ	ਤਾ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—	—	—
ਰਾ	ऽ	ਖ	ਪਿ	ਤਾ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰੁ	—	ਗ	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ´	ਮ´	ਧੁ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼
ਮੋ	ऽ	ਹਿ	ऽ	ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਨ	ਸ	ਭ	ਗੁ	ਨ	ਤੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ´	—	ਧੁ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਪੰ	ऽ	ਚ	ਬਿ	ਖਾ	ऽ	ਦੀ	ऽ	ਏ	ऽ	ਕ	ਗ	ਰੀ	ऽ	ਬਾ	ऽ
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਨ	—	—	—	ਧੁ	ਪ
ਰਾ	ऽ	ਖਹੁ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਖ	ਨ	ਹਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ´	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਖੇ	ऽ	ਦ	ਕ	ਰਹਿ	ऽ	ਅ	ਰ	ਬਹੁ	ऽ	ਤ	ਸੰ	ਤਾ	ऽ	ਵਹਿ	ऽ
ਮ´ ਰੁ	—	ਪ	—	ਮ´	ਮ´	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਮ´	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਆ	ऽ	ਇਓ	ऽ	ਸ	ਰ	ਨ	ਤੁ	ਹਾ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਵਨੁ ਰੀਝਾਵੈ ਤੋਹੀ ॥ ਤੇਰੋ ਰੂਪੁ ਸਗਲ ਦੇਖਿ ਮੋਹੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੁਰਗ ਪਇਆਲ ਮਿਰਤ ਭੂਅ ਮੰਡਲ ਸਰਬ ਸਮਾਨੋ ਏਕੈ ਓਹੀ ॥
ਸਿਵ ਸਿਵ ਕਰਤ ਸਗਲ ਕਰ ਜੋਰਹਿ ਸਰਬ ਮਾਇਆ ਠਾਕੁਰ ਤੇਰੀ ਦੋਹੀ ॥੧॥
ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਠਾਕੁਰ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ਸੁਖਦਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸੀਤ ਲੋਹੀ ॥
ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਨਾਨਕ ਵਡਿਆਈ ਸੰਤ ਤੇਰੇ ਸਿਉ ਗਾਲ ਗਲੋਈ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੭)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੩		੦	
ਮੱ	ਸੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	ਸ
ਤੁ	ਝ	ਬਿ	ਨ	ਕ	ਵ	ਨ	ऽ	ऽ	ਰੀ
ਨ਼	—	ਧ਼	—	ਨ਼	—	ਸਰੁ	—	—	—
ਝਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ਤੋ	ऽ	ਹੀऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਪ	—	ਪ	—	—	ਪ
ਤੇ	ऽ	ਰੋ	ऽ	ਰੂ	ऽ	ਪ	ऽ	ऽ	ਸ
ਮੱ	ਸੱ	ਪ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਗ	ਲ	ਦੇ	ਖ	ਮੋ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ									
ਮੱ	ਸੱ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਸੁ	ਰ	ਗ	ਪ	ਇਆ	ऽ	ਲ	ऽ	ऽ	ਮਿ
ਰੁਂ	ਰੁ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	-	—
ਰ	ਤ	ਭੂਅ	ऽ	ਮੰ	ऽ	ਡ	ਲ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ਸ	ਰ	ਬ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ਨੋ	ऽ	ऽ	ऽ
ਮੱ	—	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਏ	ऽ	ਕੈ	ऽ	ਓ	ऽ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

[illegible]

੬. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਰਚਨਾ ਰਾਮ ਬਨਾਈ ॥
ਇਕਿ ਬਿਨਸੈ ਇਕ ਅਸਥਿਰੁ ਮਾਨੈ ਅਚਰਜੁ ਲਖਿਓ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ਬਸਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ ਬਿਸਰਾਈ ॥
ਝੂਠਾ ਤਨੁ ਸਾਚਾ ਕਰਿ ਮਾਨਿਓ ਜਿਉ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਾਈ ॥੧॥
ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੈ ਜਿਉ ਬਾਦਰ ਕੀ ਛਾਈ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਜਗੁ ਜਾਨਿਓ ਮਿਥਿਆ ਰਹਿਓ ਰਾਮ ਸਰਨਾਈ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	—
ਸਾ	ऽ	ਧੋ	ऽ	ਰ	ਚ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ਼	—	ਧ਼ੁ	ਧ਼ੁ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਬ	ਨਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਪ	—	—	—	ਪ	ਪ
ਇ	ਕ	ਥਿ	ਨ	ਸੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ਕ
ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਅ	ऽਸ	ਥਿ	ਰ	ਮਾ	ऽ	ਨੈ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ									
ਮੱ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁਸ
ਅ	ਚ	ਰ	ਜ	ਲ	ਖਿ	ਓ	ਨ	ਜਾ	ਈऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ									
ਮੱ	—	ਪ	ਧੁ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	—
ਕਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ਕ੍ਰੋ	ऽ	ਧ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਮੋ	ਹ	ਬ	ਸ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਹ	ਰਿ	ਮੂ	ऽ	ਰ	ਤ	ਬਿ	ਸ	ਰਾ	ਈ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕ:)

੭. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਤਾਲ–ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਘਟ ਅਵਘਟ ਡੂਗਰ ਘਣਾ ਇਕੁ ਨਿਰਗੁਣੁ ਬੈਲੁ ਹਮਾਰ ॥
ਰਮਈਏ ਸਿਉ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੇਰੀ ਪੂੰਜੀ ਰਾਖੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥੧॥
ਕੋ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਮੇਰਾ ਟਾਂਡਾ ਲਾਦਿਆ ਜਾਇ ਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਉ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਸਹਜ ਕਰਉ ਬ੍ਯ੍ਯਾਪਾਰੁ ॥
ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਲਾਦਿਆ ਬਿਖੁ ਲਾਦੀ ਸੰਸਾਰਿ ॥੨॥
ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ ਲਿਖਿ ਲੇਹੁ ਆਲ ਪਤਾਲ ॥
ਮੋਹਿ ਜਮ ਡੰਡੁ ਨ ਲਾਗਈ ਤਜੀਲੇ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲ ॥੩॥
ਜੈਸਾ ਰੰਗੁ ਕਸੁੰਭੁ ਕਾ ਤੈਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਮੇਰੇ ਰਮਈਏ ਰੰਗੁ ਮਜੀਠ ਕਾ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੪੫)

ਅਸਥਾਈ

×			੨				੨			੩				
										ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	
										ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	
ਸ	—	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	ਨ਼	—	ਧ਼	—	
ਟਾਂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ਦਿਆ	ऽ	ऽ	ऽ	
										ਸ				
ਨ਼	—	—	ਨ਼	—	—	ਨ਼	ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	
ਜਾ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਮ,	ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	
ਸ	—	—	ਰੁ.	—	ਰੁ	—	ਸ	—	—	ਨ਼	—	ਧ਼	—	
ਟਾਂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ਦਿਆ	ऽ	ऽ	ऽ	
ਨ਼	—	—	—	—	—	ਨ਼	ਨ਼	—	—	ਧ਼	—	—	—	
ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	
ਰੁ	—	—	ਰੁ	—	ਰੁ	—	ਰੁ	—	—	ਪ	—	—	—	
ਕੋ	ऽ	ऽ	ਬ	ऽ	ਨ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ਰੋ	ऽ	ऽ	ऽ	
ਪ	ਮੰ	—	ਧੁ	—	ਮੰ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—	
ਰਾਂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ਮੇਂ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਟਾਂਡਾ—

ਅੰਤਰਾ

			ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
			ਘ	ਟ	ਅ	ਵ	ਘ	ਟ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਰੁ	ਪ ਮੰ	—	—	ਪ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਡੂ	ਗ	ਰ	ਘ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਪ	—	ਮੰ	ਮੰ	ਪ	ਧੁ	ਨ	—	—	ਧੁ	—	—	ਧੁ
ਇ	ਕ	ऽ	ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਣ	ਬੇ	ऽ	ऽ	ਲ	ऽ	ऽ	ਹ
ਪ	—	—	ਮੰ	—	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਮਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ	ऽ
—	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਮੰ	ਧੁ	—	ਨ	—	—	—
ऽ	ऽ	ऽ	ਰ	ਮਈ	ਏ	ऽ	ਜਿਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਨ	—	—	—
ਇ	ਕ	ऽ	ਬੇ	ऽ	ऽ	ਨ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	—	ਪ	ਧੁ	ਨ	—	ਧੁ	ਪ	—	—	ਪ
ਮੇ	ਰੀ	ऽ	ਪੂੰ	ऽ	ਜੀ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਖ	ऽ	ऽ	ਮੁ
ਮੰ	ਧੁ	—	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	—
ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰਿ	ऽ	ऽ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ

ਟਾਂਡਾ...

ਨੋਟ —ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ, ਜੋ ਸੀਨਾ ਬਸੀਨਾ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ।

(ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ

ਵਾਦੀ —ਰੁ	ਠਾਟ—ਪੂਰਬੀ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ ਧੁ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਖਾਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਰੁ--ਧੁ' ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰੁ ਮੱ ਧੁ, ਨ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ ਧੁ, ਮੱ ਗ ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ—ਸ, ਨ਼ ਰੁ ਗ ਰੁ, ਮੱ ਗ ਰੁ, ਧੁ—ਮੱ ਗ ਰੁ, ਨ਼ ਧ਼ੁ ਨ਼, ਰੁ ਸ।

ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਇਕੱਤੀਹ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਗਉੜੀ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਦੋ ਅਜੇਹੇ ਰਾਗ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਖ਼ੂਬ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਅਜ-ਕਲ ਇਹ ਅਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ ਹੁਣ ਨਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਬੈਰਾਗਣ, ਚੇਤੀ ਇਤਿਆਦਿ ਗਉੜੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਣੇ ਕਠਿਨ ਹਨ। ਦਾਸ ਨੂੰ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਦੋ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਹੁਣ ਤੋਂ ਚਾਲੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਇਕ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨੀ ਰਬਾਬੀ ਭਾਈ ਤਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਅਤੇ ਇਕ ਭਾਈ ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸੂਰਮਾ ਸਿੰਘ) ਤੋਂ ਜੋ ਸ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਐਬਟਾਬਾਦ) ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਸਨ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਅਗੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਦਵਾਨਾ ਦਾ ਮਤ-ਭੇਦ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਸੁਭਾਵਕ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਰ ਅਸਾਂ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਰਾਗ ਨਿਯਮ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦੂਜੇ ਰਾਗਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਕੇਵਲ ਰਾਗ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਸਗੋਂ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ (ਬੰਦਿਸ਼) ਰਾਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ ਤਾਂ ਹੀ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਬਾਰੇ ਅਸਾਂ ਜੋ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ, ਸੰਵਾਦੀ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇੰਜ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਇਕ ਮੁਖ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਥਾਂ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਨ "ਸ, ਨ਼ ਰੁ ਗ ਰੁ, ਮੱ ਗ ਰੁ—ਧੁ, ਨ ਧੁ ਮੱ ਗ ਰੁ, ਸ ਰੁ ਨ਼ ਧ਼ੁ ਨ਼, ਮ਼ੱਧ਼ੁ, ਨ਼ ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੈ, ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਤੀਜਾ ਨੰਬਰ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸਨ਼, ਰੁਗਰੁ, ਮੱਗਰੁ, ਸਰੁਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ —ਨ਼ਰੁਨ਼ਧੁ, ਮ਼ਧੁਨ਼, ਧੁਨ਼ਰੁ, ਗਰੁਮੱਗਰੁਸ— ।

੨. ਰੁਗਰੁ, ਸਰੁਨ਼ਸਨ਼ਧੁ, ਮ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਨ਼ਧੁ, ਮ਼ਧੁਨ਼ਰੁ, ਸ—ਸਰੁਗਰੁ, ਮੱਗਰੁ, ਸਰੁਨ਼ਧੁ ਮ਼ਧੁਨ਼ਰੁਸ— ।

੩, ਨ਼ਰੁਗਰੁ, ਮੱਗਰੁ, ਧੁ—ਮੱਗਰੁ, ਗਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਮੱਗਰੁ, ਮੱਧੁ—ਨਧੁਮੱਗਰੁ, ਨ਼ਰੁਨ਼ਧੁ, ਨ਼ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਮੱਧੁ,
ਮੱਧੁਮੱਗਰੁ, ਮੱਗਰੁ, ਗਰੁਸ— ।

੪. ਸਰੁ, ਗਰੁ, ਨ਼ਰੁਮੱਗਰੁ, ਧੁ—ਮੱਧੁਨ, ਰੁਂਨਧੁ, ਨਧੁਮੱ, ਧੁਮੱਗਰੁ, ਮੱਗਰੁ, ਸਰੁਨ਼ਧੁਨ਼, ਮ਼ਧੁ, ਮ਼ਧੁਨ਼, ਨ਼ਰੁ,

ਰੁਸ —ਸਰੁ—ਧੁ—ਮੱਗਰੁ, ਮੱਧੁਨਧੁ, ਮੱਧੁਨਸਂ—ਨਰੁਂਨਧੁ, ਮੱਧੁਨਰੁਂ— ਰੁਂਨਧੁ, ਨਧੁਮੱਗਰੁ, ਨ਼ਰੁਮੱਧੁ,
ਮੱਧੁਨਸਂ —ਸਂਰੁਂਨਸਂਨਧੁਨ, ਰੁਂਨਧੁਮੱਗਰੁ, ਮੱਗਰੁ, ਨ਼ਰੁਸ— ।

੫. ਮੱਧੁ, ਮੱਧੁਨ, ਨਸਂ—ਨਰੁਂਗਂਰੁਂ, ਸਂਰੁਂਨਧੁ, ਮੱਧੁਨਸਂ—ਨਰੁਂ, ਰੁਂਗਂਰੁਂ, ਮੱਂਗਂਰੁਂ, ਨਰੁਂਨਧੁ, ਮੱਧੁਸਂ—ਨਰੁਂਸਂ,
ਸਂਰੁਂਨਸਂ ਧੁਨਮੱਧੁ, ਮੱਗਰੁ, ਮੱਧੁਨਸਂ —ਨਰੁਂਸਂ, ਗਂਰੁਂ, ਮੱਂਗਂਰੁਂ, ਸਂਰੁਂਨਧੁ, ਨਧੁਮੱ, ਧੁਮੱਗ, ਮੱਗਰੁ, ਗਰੁਸ,
ਨ਼ਰੁਗਰੁਮੱਧੁਨਧੁਮੱਗਰੁ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁ—ਰੁਸ, ਰੁਧੁ—ਮੱਗਰੁ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ— ।

ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	* ਮਿਲ ਜ ਗ	ਦੀ ऽ ਸ ਮਿ	ਨ਼ਰੁ ਗਰੁ ਮੱਧੁ ਨਧੁ	ਮੱਗ ਰੁਮੰ ਗਰੁ ਸऽ
੨.	• • • •	ਨ਼ਰੁ ਨ਼ਧ਼ੁ ਮ਼ੱਧ਼ੁ ਨ਼ਸ	ਨ਼ਰੁ ਗਰੁ ਮੱਧੁ ਨਸਂ	ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਮੱਗ ਰੁਸ
੩.	ਰੁਗ ਰੁਮੰ ਗਰੁ ਮੱਧੁ	ਮੱਗ ਰੁਮੰ ਧੁਨ ਧੁਮੰ	ਗਰੁ ਮੱਧੁ ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ	ਨਰੁਂ ਨਧੁ ਮੱਗ ਰੁਸ
੪.	• • • •	ਨ਼ਰੁ ਨ਼ਧ਼ੁ ਮ਼ੱਧ਼ੁ ਨ਼ਨ਼,	ਧ਼ੁਨ਼ ਰੁਰੁ, ਨ਼ਰੁ ਮੱਮੰ,	ਰੁਮੰ ਧੁਧੁ, ਮੱਧੁ ਨਨ,
	ਧੁਨ ਰੁਂਰੁਂ ਨਰੁਂ ਮੰਮੰ	ਗੰਰੁਂ, ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਰੁਂਰੁਂ	ਸਂਨ, ਸਂਸਂ ਨਧੁ, ਨਨ	ਧੁਮੰ, ਧੁਧੁ ਮੱਗ ਰੁਸ
੫.	ਨ਼ਰੁ ਗਗ ਰੁਸ, ਮੱਮੰ	ਗਗ ਰੁਸ, ਧੁਧੁ ਮੱਮੰ	ਗਗ ਰੁਸ, ਨਨ ਧੁਧੁ	ਮੱਮੰ ਗਗ ਰੁਸ, ਰੁਂਰੁਂ
	ਨਨ ਧੁਧੁ ਮੱਮੰ ਗਗ	ਰੁਸ, ਨਰੁਂ ਗਂਰੁਂ ਮੰਮੰ	ਗਂਗਂ ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਸਂ ਨਨ	ਧੁਧੁ ਮੱਮੰ ਗਗ ਰੁਸ,
੬.	• • • •	ਰੁਰੁ ਸ,ਰੁ ਰੁਸ ਰੁਰੁ	ਨਰੁ ਨਧ਼ੁ ਮ਼ੱਧ਼ੁ ਨ਼ਸ,	ਧੁਧੁ ਮੰ,ਧੁ ਧਮੰ ਧੁਧੁ
	ਮੱਧੁ ਨਧੁ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਰੁਂਰੁਂ ਸਂ,ਰੁਂ ਰੁਂਸਂ ਰੁਂਰੁਂ	ਨਰੁਂ ਨਧੁ ਮੱਗ ਰੁਸ	ਰੁਗ ਰੁਰੁ, ਮੱਧ ਮੱਮੰ,
	ਧੁਨ ਧੁਧੁ, ਨਸਂ ਨਨ,	ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਰੁਂ, ਮੰਮੰ ਗਂਗਂ	ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਸਂ ਨਨ ਧੁਧੁ	ਮੱਮੰ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸऽ

ਅੰਤਰਾ

੧.	• ਜੋ ਕਿ ਛ	ਹੋ ऽ ਆ ਸੁ	ਨਰੁਂ ਨਧੁ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਰੁ ਗਰੁ ਮੱਧੁ ਨਸਂ
੨.	• • • •	ਸਂਸਂ ਨਧੁ, ਨਨ ਧੁਮੰ,	ਧੁਧੁ ਮੱਗ, ਮੱਮੰ ਗਰੁ,	ਗਗ ਰੁਸ, ਮੱਧੁ ਨਸਂ
੩.	ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂ ਨਧੁ,	ਮੱਧੁ ਮੱਗ, ਰੁਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਰੁ ਗਗ, ਰੁਮੰ ਧੁਧੁ,	ਮੱਧੁ ਨਨ, ਧੁਨ ਸਂਸਂ
੪.	• • • •	ਨਰੁਂ ਮੰਮੰ ਗਂਰੁਂ, ਗਂਗਂ	ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਰੁਂਰੁਂ ਨਰੁਂ	ਨਧੁ, ਨਨ ਧੁਨ ਧੁਮੰ,
	ਧੁਧੁ ਮੱਧੁ ਮੱਗ, ਮੱਮੰ	ਰੁਮੰ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਗ	ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਗ,ਰੁ ਮੱਧੁ,	ਮੱਧੁ ਨ,ਧੁ ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ
੫,	ਮੰਮੰ ਗਂ,ਮੰ ਮੰਗਂ ਰੁਂਸਂ	ਰੁਂਰੁਂ ਸਂ,ਰੁਂ ਰੁਂਸਂ ਨਧੁ,	ਨਨ ਧੁ,ਨ ਨਧੁ ਮੱਗ,	ਧੁਧੁ ਮੰ,ਧੁ ਧੁਮੰ ਗਰੁ,
	ਮੱਮੰ ਗ,ਮੰ ਮੱਗ ਰੁਸ	ਰੁਰੁ ਸ,ਰੁ ਰੁਸ ਨ਼ਧ਼ੁ,	ਨ਼ਰੁ ਗਰੁ, ਰੁਮੰ ਧੁਮੰ,	ਮੱਧੁ ਨਧੁ, ਧੁਨ ਰੁਂਸਂ
੬.	ਧੁਨ ਸਂ,ਧੁ ਨਸਂ ਧੁਨ	ਸਂਰੁਂ ਸਂਨ ਧੁਧੁ ਮੱਗ	ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁ ਮੱਧੁ ਨਸਂ	ਮੰਮੰ ਗਂਰੁਂ, ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ,
	ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਨ, ਸਂਸਂ ਨਧੁ,	ਨਨ ਧੁਮੰ, ਧੁਧੁ ਮੱਗ,	ਮੱਮੰ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ,	ਨ਼ਰੁ ਮੱਮੰ ਧੁਧੁ ਨਨ
	ਸਂऽ ਜੋ ਕਿ ਛ	ਹੋ ऽ ਆ ਸੁ...		

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧ ਲਯ)

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥੧॥
ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥ ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਸੈਲ ਗਿਰਿ ਕਰਿਆ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਰਭ ਹਿਰਿ ਖਰਿਆ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਸਾਖ ਕਰਿ ਉਪਾਇਆ ॥ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਇਆ ॥੨॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਭਇਓ ਜਨਮੁ ਪਰਾਪਤਿ ॥ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਭਜੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਰਮਤਿ ॥
ਤਿਆਗਿ ਮਾਨੁ ਝੂਠੁ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥ ਜੀਵਤ ਮਰਹਿ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਨੁ ॥੩॥
ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਆ ਸੁ ਤੁਝ ਤੇ ਹੋਗੁ ॥ ਅਵਰ ਨ ਦੂਜਾ ਕਰਣੈ ਜੋਗੁ ॥
ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਜਾ ਲੈਹਿ ਮਿਲਾਇ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੭੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
								ਮੱ							
—	ਸਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ऽ	ਮਿਲ	ਜ	ਗ	ਦੀ	ऽ	ਸ	ਮਿ	ਲ	ਨ	ਕੀ	ऽ	ਬ	ਰੀ	ਆ	ऽ
										ਧੁ਼					
—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਨ਼	ਮੱ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	—
ऽ	ਚਿੰ	ਰੰ	ਕਾ	ऽ	ਲ	ਇ	ਹ	ਦੇ	ਹ	ऽ	ਸੰ	ਜ	ਰੀ	ਆ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਮੱ														
	ਧੁ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਭ	ਏ	ਕੀ	ऽ	ਟ	ਪ	ਤੰ	ऽ	ਗਾ	ऽ
—	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰਂ	—	ਸਂ	—
ऽ	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਗ	ਜ	ਮੀ	ऽ	ਨ	ਕੁ	ਰੰ	ऽ	ਗਾ	ऽ
—	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	—	ਮੱ	—	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ऽ	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਪੰ	ऽ	ਖੀ	ऽ	ਸਰ	ਪ	ਹੋ	ऽ	ਇਓ	ऽ
—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ऽ	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਹੈ	ऽ	ਵ	ਰ	ਬ੍ਰਿ	ਖ	ਜੋ	ऽ	ਇਓ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਭਉ ਮੁਚੁ ਭਾਰਾ ਵਡਾ ਤੋਲੁ ॥ ਮਨ ਮਤਿ ਹਉਲੀ ਬੋਲੇ ਬੋਲੁ ॥
ਸਿਰਿ ਧਰਿ ਚਲੀਐ ਸਹੀਐ ਭਾਰੁ ॥ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰੁ ॥੧॥
ਭੈ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ਨ ਲੰਘਸਿ ਪਾਰਿ ॥ ਭੈ ਭਉ ਰਾਖਿਆ ਭਾਇ ਸਵਾਰਿ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਭੈ ਤਨਿ ਅਗਨਿ ਭਖੈ ਭੈ ਨਾਲਿ ॥ ਭੈ ਭਉ ਘੜੀਐ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਿ ॥
ਭੈ ਬਿਨੁ ਘਾੜਤ ਕਚੁ ਨਿਕਚ ॥ ਅੰਧਾ ਸਚਾ ਅੰਧੀ ਸਟ ॥ ੨ ॥
ਬੁਧੀ ਬਾਜੀ ਉਪਜੈ ਚਾਉ ॥ ਸਹਸ ਸਿਆਣਪ ਪਵੈ ਨ ਤਾਉ ॥
ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਿ ਬੋਲਣੁ ਵਾਉ ॥ ਅੰਧਾ ਅਖਰੁ ਵਾਉ ਦੁਆਉ ॥੩॥

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਸ														
	ਨ਼	ਰ̲	ਮੱ	ਗ̲	ਰ̲	ਸ	ਸ	ਨ਼	—	ਧ਼̲	ਧ਼̲	ਨ਼	—	ਸ	—
	ਭੈ	ਬਿ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਇ	ਨ	ਲੰ	ऽ	ਘ	ਸ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ऽ
—	ਰ̲	ਗ	ਰ̲	ਮੱ	ਧ̲	ਨ	ਧ̲	ਮੱ	ਗ	ਰ̲	ਮੱ	ਗ	ਰ̲	ਸ	—
ऽ ,	ਭੈ	ਭਉ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਖਿਆ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਇ	ਸ	ਵਾ	ऽ	ਰ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਧ̲							ਨ							
	ਮੱ	ਮੱ	ਮੱ	ਧ̲	—	ਮੱ	ਧ̲	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—
	ਭਉ	ਮੁ	ਚ	ਭਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਵ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਤੋ	ऽ	ਲ	ऽ
	ਨ														
—	ਧ̲	ਧ̲	ਧ̲	ਨ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	ਰ̲ਂ	ਗਂ	ਰ̲ਂ	—	ਸਂ	—
ऽ	ਮਨ	ਮ	ਤ	ਹਉ	ऽ	ਲੀ	ऽ	ਬੋ	ऽ	ਲੇ	ऽ	ਬੋ	ऽ	ਲ	ऽ
—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਰ̲ਂ	ਨ	ਧ̲	ਧ̲	ਨ	ਧ̲	ਮੱ	ਧ̲	ਮੱ	ਗ
ऽ	ਸਿਰ	ਧ	ਰ	ਚ	ਲੀ	ਐ	ऽ	ਸ	ਹੀ	ਐ	ऽ	ਭਾ	ऽ	ਰ	ऽ
—	ਰ̲	ਰ̲	ਮੱ	ਧ̲	ਨ	ਰ̲ਂ	ਨ	ਧ̲	ਮੱ	ਗ	ਰ̲	ਮੱ	ਗ	ਰ̲	ਸ
ऽ	ਨ	ਦ	ਰੀ	ਕ	ਰ	ਮੀ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਬੀ	ऽ	ਚਾ	ऽ	ਰ	ऽ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਈ ਤਾਬਾ ਜੀ ਰਬਾਬੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ।

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਪੰਡਿਤੁ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਪੜਿਆ ॥ ਜੋਗੀ ਗੋਰਖੁ ਗੋਰਖੁ ਕਰਿਆ ॥
ਮੈ ਮੂਰਖ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਪੜਿਆ ॥ ੧ ॥
ਨਾ ਜਾਨਾ ਕਿਆ ਗਤਿ ਰਾਮ ਹਮਾਰੀ ॥
ਹਰਿ ਭਜੁ ਮਨ ਮੇਰੇ ਤਰੁ ਭਉਜਲੁ ਤੂ ਤਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੰਨਿਆਸੀ ਬਿਭੂਤ ਲਾਇ ਦੇਹ ਸਵਾਰੀ ॥ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਤਿਆਗੁ ਕਰੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ॥
ਮੈ ਮੂਰਖ ਹਰਿ ਆਸ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੨ ॥
ਖਤ੍ਰੀ ਕਰਮ ਕਰੇ ਸੂਰਤਣ ਪਾਵੈ ॥ ਸੂਦੁ ਵੈਸੁ ਪਰ ਕਿਰਤਿ ਕਮਾਵੈ ॥
ਮੈ ਮੂਰਖ ਹਰਿ ਨਾਮ ਛਡਾਵੈ ॥ ੩ ॥
ਸਭ ਤੇਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਤੂ ਆਪਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵਡਿਆਈ ॥
ਮੈ ਅੰਧਲੇ ਹਰਿ ਟੇਕ ਟਿਕਾਈ ॥ ੪ ॥

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੬੩)

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩				×			
—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	—	ਸ	—
ऽ	ਨਾ	ਜਾ	ਨਾ	ਕਿਆ	ऽ	ਗ	ਤਿ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਹ	ਮਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ
—	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਰੁ	ਸਰੁ	ਨ਼ਸ	ਨ਼	ਨ਼	ਧੁ਼ ਪ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—	ਸ	—
ऽ	ਹਰਿ	ਭਜ	ਮਨ	ਮੇ	ਰੇ	ਤਰ	ਭਉ	ਜ	ਲ	ਤੂ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਰੀ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਮੱ ਧੁ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
	ਪੰ	ਡਿ	ਤ	ਸਾ	ऽ	ਸ	ਤ	ਸਿ	ऽਮ	ਰਿ	ਤ	ਪ	ੜਿ	ਆ	ऽ
—	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—
ऽ	ਜੋ	ऽ	ਗੀ	ਗੋ	ऽ	ਰ	ਖ	ਗੋ	ऽ	ਰ	ਖ	ਕ	ਰਿ	ਆ	ऽ
—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਨ ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ऽ	ਮੈ	ऽ	ਮੂ	ਰ	ਖ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਜ	ਪ	ਪ	ੜਿ	ਆ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਤਾਲ–ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨਾ ॥ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨਾ ॥
ਬਹੁ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤਵੈ ਆਪੁ ਨ ਪਛਾਨਾ ॥ ਧੰਧਾ ਕਰਤਿਆ ਅਨਦਿਨੁ ਵਿਹਾਨਾ ॥੧॥
ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਰਮਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਰਸਨ ਰਸਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਿਰਦੈ ਜਿਨਿ ਰਾਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥ ਜਗਜੀਵਨੁ ਸੇਵਿ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਜਾਤਾ ॥
ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਪਛਾਤਾ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕਰਮ ਬਿਧਾਤਾ ॥੨॥
ਸੇ ਜਨ ਸਚੇ ਜੋ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ਧਾਵਤ ਵਰਜੇ ਠਾਕਿ ਰਹਾਏ ॥
ਨਾਮੁ ਨਵ ਨਿਧਿ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਏ ॥ ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਰਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਏ ॥੩॥
ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਤਿਆ ਸੁਖੁ ਸਾਂਤਿ ਸਰੀਰ ॥ ਅੰਤਰਿ ਵਸੈ ਨ ਲਾਗੈ ਜਮ ਪੀਰ ॥
ਆਪੇ ਸਾਹਿਬੁ ਆਪਿ ਵਜੀਰ ॥ ਨਾਨਕ ਸੇਵਿ ਸਦਾ ਹਰਿ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੫੯)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	—	—	ਰੁ
ਹਿ	ਰ	ਦੈ	਽	ਰਾ	਽	ਮ	਽	਽	ਰ
ਸ	—	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—	—	—
ਮਹੁ	਽	ਮੇ	ਰੇ	ਭਾ	਽	ਈ	਽	਽	਽
ਸ ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	ਸ	ਨ਼ ਧੁ਼	—	ਧੁ਼	ਧੁ਼
ਗੁ	ਰ	ਮੁ	ਖ	ਰ	ਸ	ਨਾ	਽	ਹ	ਰਿ
ਮ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਰ	ਸ	ਨ	ਰ	ਸਾ	਽	ਈ	਽	਽	਽

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ ਧੁ	—	ਮੰ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—	—
ਹਉ	਽	ਮੈ	਽	ਵਿ	ਚ	ਸ	ਭੁ	਽	਽
ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	—	—
ਜ	ਗ	ਬਉ	਽	ਰਾ	਽	ਨਾ	਽	਽	਽
ਨ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	ਧੁ	—	—	—
ਦੂ	਽	ਜੈ	਽	ਭਾ	਽	ਇ	਽	਽	਽

ਮੰ	ਧੁ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਭ	ਰ	ਮ	ਭੁ	ਲਾ	ऽ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ : — ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਤਾਲ—ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਨਹੀ ਹੋਤੁ ਛੁਟਾਰਾ ॥ ਬਹੁਤੁ ਸਿਆਣਪ ਆਗਲ ਭਾਰਾ ॥
ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਿਰਮਲੁ ਹੇਤ ॥ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਦਰਗਹ ਸੋਭਾ ਸੇਤ ॥੧॥
ਮਨ ਮੇਰੇ ਗਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਾ ਓਲਾ ॥ ਤੁਝੈ ਨ ਲਾਗੈ ਤਾਤਾ ਝੋਲਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਿਉ ਬੋਹਿਥੁ ਭੈ ਸਾਗਰ ਮਾਹਿ ॥ ਅੰਧਕਾਰ ਦੀਪਕ ਦੀਪਾਹਿ ॥
ਅਗਨਿ ਸੀਤ ਕਾ ਲਾਹਸਿ ਦੂਖ ॥ ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਮਨਿ ਹੋਵਤ ਸੂਖ ॥ ੨ ॥
ਉਤਰਿ ਜਾਇ ਤੇਰੇ ਮਨ ਕੀ ਪਿਆਸ ॥ ਪੂਰਨ ਹੋਵੈ ਸਗਲੀ ਆਸ ॥
ਡੋਲੈ ਨਾਹੀ ਤੁਮਰਾ ਚੀਤੁ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਗੁਰਮੁਖ ਮੀਤ ॥ ੩ ॥
ਨਾਮ ਅਉਖਧੁ ਸੋਈ ਜਨੁ ਪਾਵੈ ॥ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਦਿਵਾਵੈ ॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਾ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਵਸੈ ॥ ਦੂਖੁ ਦਰਦੁ ਤਿਹ ਨਾਨਕ ਨਸੈ ॥੪॥
(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੭੯)

ਅਸਥਾਈ

			੨				੦			੩			
										ਰੁ	ਗ	ਰ	ਸ
										ਮ	ਨ	ਮੇ	ਰੇ
ਨ਼	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—	—	—	ਗ਼ਸ	ਨ਼	—	ਧ਼ ਮੰ	ਧ਼
ਗ	ਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹਰਿ	ਨਾ	ऽ	ਮ	ਕਾ
ਨ਼	—	—	ਸ	—	—	—	—	—	—	ਰੁ	ਰੁ	ਧੁ	ਧੁ
ੳ	ऽ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤੁ	ਝੈ	ऽ	ਨ
ਮੰ	ਗ	—	ਰੁ	—	—	—	ਸ	—	—	ਨ਼	—	ਰੁ	—
ਲਾ	ऽ	ऽ	ਗੈ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤਾ	ऽ	ਤਾ	ऽ
ਰੁੰ	—	—	ਨ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—				
ਝੈ	ऽ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ				

ਅੰਤਰਾ

										ਧੁ			
										ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਨ
										ਅ	ਨਿ	ਕ	ਜ
ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	—	—	—	ਨ	—	ਰੁੰ	ਗੰ
ਰ	ਠ	ऽ	ਨ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਹੈ	ऽ	ਤ	ਛੁ
ਰੁੰ	—	—	ਸੰ	—	—	—	—	—	—	ਨ	—	ਸੰ	ਰੁੰ
ਟਾ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਬਹੁ	ऽ	ਤ	ਸਿ
ਨ	—	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	—	ਰੁ	ਰੁ
ਆ	ऽ	ऽ	ਨ	ਪ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਆ	ऽ	ਗ	ਲ
ਰੁ ਧੁ	—	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—				
ਭਾ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮਨ ਮੇਰੇ...			

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਝਪਤਾਲ, (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਭੈ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ਨ ਲੰਘਸਿ ਪਾਰ ॥ (ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਨੰ: ੨ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

X		੨			੦		੩		
ਰੁ	—	ਸ	—	ਸ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ
ਭੈ	ऽ	ਬਿ	ऽ	ਨ	ਕੋ	ऽ	ਇ	ऽ	ਨ
ਨ਼	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ਼	ਧੁ਼	—
ਲੰ	ऽ	ਘ	ऽ	ਸ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ
ਮੱ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—	—	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਭੈ	ऽ	ਭਉ	ऽ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਖਿਆ	ऽ	ऽ
ਰੁ	—	ਧੁ	—	ਧੁ	ਮੱ	ਗਰੁ	ਸ	—	—
ਭਾ	ऽ	ਇ	ऽ	ਸ	ਵਾ	ऽऽ	ਰ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ–ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਝਪਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਧੁ ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਭਉ	ਮੁ	ਚ	ਭਾ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਵ	ऽ	ਡਾ	ਤੋ	ऽ	ਲ	ऽ
ਨ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨ	—	ਧੁ	—
ਮਨ	ਮ	ਤ	ਹਉ	ऽ	ਲੀ	ऽ	ਬੋ	ऽ	ਲੇऽ	ਬੋ	ऽ	ਲ	ऽ
ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਸਿਰ	ਧ	ਰ	ਚ	ਲੀ	ਐ	ऽ	ਸਹੀ	ऽ	ਐ	ਭਾ	ऽ	ਰ	ऽ
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਨ਼	ਧੁ਼	ਧੁ਼	ਨ਼	—	ਸ	—
ਨ	ਦ	ਰੀ	ਕ	ਰ	ਮੀ	ऽ	ਗੁ	ਰ	ਬੀ	ਚਾ	ऽ	ਰ	ऽ

ਨੋਟ।—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਅਗੋਂ ਪਿਛੇ ਲਿਖੀ 'ਤਿੰਨਤਾਲ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਗਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਦਾਸ ਨੇ ਭਾਈ ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸੂਰਮਾ) ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ

ਵਾਦੀ—ਪ	ਠਾਟ—ਪੂਰਵੀ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਓਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਰੇ ਪ, ਤੇ ਨ ਪ' ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰੁ ਮੰ ਪ, ਨ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ ਪ, ਮੰ ਰੁ, ਸ।

ਮੰ ਸ
ਪਕੜ—ਸ ਨ਼ ਪ਼, ਨ਼ ਸ ਰੁ ਸ, ਸ ਰੁ ਪ, ਮੰਪ ਰੁ, ਰੁਨ਼, ਸ।

ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਜਾਂ ਚੇਤੀ ਗਉੜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਸੰਗੀਤ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਖਯਾਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਗ ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਚੇਤੀ ਗਉੜੀ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਰ ਅਸਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰਣ ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਰੂਪ ਲਿਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ, ਕੋਈ ਇਸ ਦਾ ਠਾਟ ਮਾਰਵਾ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ "ਸਰੁ ਗਰੁ, ਮੰਪ, ਮੰ ਧ ਨ ਸਂ। ਸਂ ਨ ਰੁਂ ਨ ਧ ਮੰ ਗ ਪ, ਮੰ ਗ ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਇਸ ਦਾ ਠਾਟ ਪੂਰਬੀ, ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ "ਸ ਰੁ ਮੰ ਪ, ਮੰ ਧੁ ਨ ਸਂ। ਸਂ ਨ ਧੁ ਪ, ਧੁ ਮ, ਪ ਮੰ ਧੁ ਮੰ ਗ ਰੁ ਗ ਰੁ ਸ।" ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦੀ ਗਉੜੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਪੰਚਮ ਵਾਦੀ ਤੇ ਖੜਜ ਸੰਵਾਦੀ ਮੰਨ ਕੇ ਗਾਉਣ ਨੂੰ ਹੀ ਚੇਤੀ ਗਉੜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਓਡਵ, ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਜਾਂ ਰਿਖਭ, ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਹੋ ਰੂਪ ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪੰਡਿਤ ਸੋਮਨਾਥ ਆਖਦਾ ਹੈ "ਗੌੜੀ ਚੈਤੀ ਚਾਪਗਾ, ਗੰਧਾਰ ਧੈਵਤ ਰਹਿਤ" ਅਸੀਂ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਪੂਰਵੀ ਜਾਂ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਰਾਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਹ ਗਉੜੀ ਦਾ ਇਕ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਅੱਗੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਮੱ

੧. ਸ, ਨ਼ਸਰੁਨ਼ਪ਼ - ਮ਼ੱਪ਼ਨ਼, ਨ਼ਸ—ਨ਼ਸਰੁਸ—ਸਨ਼ਪ਼—ਪ਼ਨ਼, ਨ਼ਸਰੁ, ਰੁਸ ਪ—ਮੱਪ ਰੁ—ਸ।

ਸ

੨. ਸਰੁਪ —ਮੱਪਮੱਰੁ, ਰੁਪ—ਨਪ, ਮੱਪਮੱਰੁ, ਰੁਸਨ਼, ਪ਼ —ਮ਼ੱਪ਼ਨ਼, ਰੁਨ਼ਪ਼, ਪ਼ਨ਼ਸ—ਰੁਸ— ।

੩. ਸ—ਪ, ਪਮੱਰੁ, ਰੁਪ —ਮੱਪਨ, ਨਪ —ਮੱਪਮੱਰੁ, ਰੁਪ, ਮੱਰੁ, ਰੁਸ—ਰੁਸਨ਼, ਰੁਨ਼ਪ਼, ਮ਼ੱਪ਼—ਪ਼ਨ਼ਸਰੁਸ,
ਪ—ਪਮੱਰੁ, ਰੁਸ—ਨ਼ਸਰੁਪ - ਮੱਪਨ, ਰੁੰਨ਼ਪ, ਮੱਪਨ, ਪਨਪ, ਮੱਪਮੱਰੁ—ਰੁਸ ।

ਮੱ

੪. ਸਨ਼ਪ਼, ਮ਼ੱਪ਼, ਪ਼ਨ਼, ਨ਼ਸ, ਸਰੁ, ਰੁਪ, ਮੱਪ ਰੁ—ਸਰੁਪ—ਪਨ, ਨਸਂ—ਸਂਨਪ—ਮੱਪਨਸਂਰੁਂ, ਰੁਂਸਂ, ਨਰੁਂ
ਨਪ, ਪਮੱਰੁ, ਸਰੁਸਪ—ਮੱਪਨ, ਨਸਂਰੁਂਸਂ—ਸਂਰੁਂਨ, ਨਪ, ਪਮੱ, ਮੱਰੁ, ਰੁਸ—ਸਰੁ ਰੁਮੱ, ਮੱਪ, ਪਨ,
ਨਸਂ, ਸਂਰੁਂ, ਰੁਂਸਂਨਪ, ਮੱਪਨਸਂਰੁਂਨਸਂਨ—ਪ, ਪਮੱਪਨਸਂਨਪ, ਪਮੱਰੁ, ਰੁਸ— ।

ਮੱ

੫. ਸਰੁਸਪ—ਪਮੱਨ, ਪਨਪ, ਨਰੁਂਨਪ, ਮੱਪ ਰੁ, ਰੁਪ, ਮੱਨ, ਪਸਂ—ਸਂਰੁਂ ਨਸਂ ਪਨ, ਮੱਪ, ਰੁਮੱ ਸਰੁ ਨ਼ਸ,

ਸ

ਨ਼ਸਪ—ਪਮੱਪਨਪਮੱਰੁ, ਰੁਸ—ਸਨ਼ਪ਼, ਮ਼ੱਪ਼ਨ਼ਸਰੁਸ—ਮੱਪਨ, ਪਨਪਸਂ—ਸਂਰੁਂਨਸਂਨ—ਪ, ਮੱਪਮੱਰੁ,
ਰੁਪ, ਪਨ, ਨਸਂ, ਸਰੁਂ, ਰੁਂਸਂ–ਸਂਰੁਂਨ, ਰੁਂਨਪ, ਪਮੱਰੁ, ਰੁਸ—ਸਰੁਸ—ਸਰੁਮੱਰੁਸ, ਸਰੁਮੱਪਮੱਰੁਸ, ਸਰੁ
ਮੱਪਨਪਮੱਰੁਸ, ਸਰੁਮੱਪਨਸਂਨਪਮੱਰੁਸ, ਸਰੁਮੱਪਨਸਂਰੁਂਸਂਨਪਮੱਰੁਸ—ਸਨ਼ਪ਼, ਮ਼ੱਪ਼ਨ਼ਸਰੁਨ਼, ਸ— ।

ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੩	੦	×	੨
੧.	ਦੇ	ਖੋਂ ਭਾ S ਈ	ਨ਼ਸ ਰੁਸ ਨ਼ਨ਼ ਪ਼ਪ਼	ਮ਼ੱਪ਼ ਨ਼ਸ ਰੁਸ ਮੱਪ
੨.	ਨਪ ਮੱਰੁ ਸਸ, ਦੇ ਮੱਪ ਮੱਰੁ ਸਸ, ਦੇ	ਖੋਂ – ਨ਼ਸ ਰੁਸ ਨ਼ਪ਼ ਖੋਂ ਭਾ S ਈ	ਮ਼ੱਪ਼ ਨ਼ਸ, ਰੁਪ ਮੱਪ	ਨਸਂ ਰੁਸਂ ਨਸਂ ਨਪ
੩.	ਮ਼ੱਪ਼ ਪ਼,ਸ਼ ਪ਼ਪ਼ ਮ਼ੱਪ਼,	ਸਰੁ ਰੁ,ਸ ਰੁਰੁ ਸਰੁ,	ਮੱਪ ਪ,ਮੱ ਪਪ ਮੱਪ	ਸਂਰੁਂ ਰੁਂ,ਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਰੁਂ,
੪.	ਨਪ ਮੱਪ ਰੁਸ, ਦੇ ਨ਼ਸ ਰੁਰੁ ਨ਼ਨ਼ ਪ਼ਪ਼,	ਖੋਂ • • • ਮ਼ੱਪ਼ ਨ਼ਸ ਪਪ ਮੱਪ	ਮ਼ੱਪ਼ ਨ਼ਨ਼ ਪ਼ਪ਼, ਮ਼ੱਪ਼ ਰੁਰੁ ਨ਼ਨ਼ ਪ਼ਪ਼, ਮ਼ੱਪ਼	ਨ਼ਸ ਨ਼ਨ਼ ਪ਼ਪ਼, ਮ਼ੱਪ਼ ਨ਼ਸ ਮੱਪ ਨਸਂ ਨਨ
੫.	ਪਪ ਰੁਰੁ ਸਸ, ਦਿਖੋਂ ਸਰੁ ਮੱਪ, ਰੁਮੱ ਪਨ, ਰੁਰੁ ਸਰੁ ਸਸ, ਦੇਖੋਂ...	ਨ਼ਸ ਰੁਸ, ਪ਼ਨ਼ ਸਨ਼, ਮੱਪ ਨਸਂ, ਪਨ ਸਂਰੁਂ	ਮ਼ੱਪ਼ ਨ਼ਪ਼, ਮ਼ੱਪ਼ ਨ਼ਸ, ਸਂS ਨਸਂ ਨਨ, ਪਨ,	ਪ਼ਨ਼ ਸਰੁ, ਨ਼ਸ ਰੁਮੱ, ਪਪ, ਮੱਪ ਮੱਮੱ ਰੁਮੱ
੬.	ਪ਼ਨ਼ ਨ਼,ਪ਼ ਨ਼ਨ਼ ਸਸ, ਮੱਪ ਪ,ਮੱ ਪਪ ਨਨ, ਰੁਰੁ ਸਸ ਨ਼ਸ ਦੇਖੋਂ...	ਨ਼ਸ ਸ,ਨ਼ ਸਸ ਰੁਰੁ, ਪਨ ਨ,ਪ ਨਨ ਸਸਂ,	ਸਰੁ ਰੁ,ਸ ਰੁਰੁ ਮੱਮੱ, ਨਸਂ ਸਂ,ਨ ਸਸਂ ਰੁਂਰੁਂ	ਰੁਮੱ [illegible] ਮੱਮੱ ਪਪ, ਸਂਸਂ ਨਨ ਪਪ ਮੱਮੱ

ਅੰਤਰਾ

੧.	* ਆਂ S ਧੀ	ਧਾ S ਭੈ S	ਸਂਰੁਂ ਸਂਸਂ ਨਨ ਪਪ	ਮੱਪ ਰੁਰੁ ਸਸ ਮੱਪ
੨.	ਨਸਂ, ਆਂ S ਧੀ	ਸਂਰੁਂ ਸਂਸਂ, ਨਪ ਨਂਨ,	ਪਮੱ ਪਪ, ਮੱਰੁ ਮੱਮੱ,	ਰੁਸ ਰੁਰੁ, ਮੱਪ ਨਸਂ
੩.	ਸਂਰੁਂ ਰੁਂ,ਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਰੁਂ	ਮੱਪ ਪ,ਮੱ ਪਪ ਮੱਪ,	ਸਰੁ ਰੁ,ਸ ਰੁਰੁ ਸਰੁ,	ਨ਼ਰੁ ਮੱਪ ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ
੪.	• • • • ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ ਨਨ ਪਪ, ਸਂਸਂ ਆਂ S ਧੀਂ	• • • • • ਮੱਪ ਰੁਰੁ ਸਸ, ਨ਼ਸ	ਮੱਪ ਨਨ ਪਪ, ਮੱਪ ਰੁਰੁ, ਸਰੁ ਮੱਮੱ, ਰੁਮੱ	ਨਸਂ ਨਨ ਪਪ, ਮੱਪ ਪਪ, ਮੱਪ ਨਨ, ਪਨ
੫.	ਸਂਰੁਂ ਰੁਂ,ਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਸਂ, ਰੁਮੱ ਮੱ,ਰੁ ਮੱਮੱ ਰੁਰੁ, ਨਸਂ ਆਂ S ਧੀਂ	ਨਸਂ ਸਂ,ਨ ਸਂਸਂ ਨਨ, ਸਰੁ ਰੁ,ਸ ਰੁਰੁ ਸਸ,	ਪਨ ਨ,ਪ ਨਨ ਪਪ, ਨ਼ਸ ਰੁਸ, ਸਰੁ ਮੱਰੁ,	ਮੱਪ ਪ,ਮੱ ਪਪ ਮੱਮੱ, ਰੁਮੱ ਪਮੱ, ਮੱਪ ਨਪ,
੬.	• • • • ਮੱਰੁ ਮੱਮੱ, ਰੁਸ ਰੁਰੁ, ਮੱਪ ਨਨ, ਪਨ ਪਨ	• • • • ਸਨ਼ ਸਸ, ਨ਼ਸ ਨ਼ਸ ਸਂਸਂ, ਨਸਂ ਨਸਂ ਰੁਂਰੁਂ	ਰੁਂਸਂ ਰੁਂਰੁਂ, ਸਂਨ ਸਂਸਂ, ਰੁਰੁ, ਸਰੁ ਸਰੁ ਮੱਮੱ, ਸਂਸਂ ਨਨ ਪਪ ਮੱਮੱ	ਨਪ ਨਨ, ਪਮੱ ਪਪ, ਰੁਮੱ ਰੁਮੱ ਪਪ, ਮੱਪ ਰੁਰੁ ਸਸ ਮੱਪ ਨਸਂ

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦੇਖੌ ਭਾਈ ਗ੍ਯਾਨ ਕੀ ਆਈ ਆਂਧੀ ॥
ਸਭੈ ਉਡਾਨੀ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਟਾਟੀ ਰਹੈ ਨ ਮਾਇਆ ਬਾਂਧੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਦੁਚਿਤੇ ਕੀ ਦੁਇ ਥੂਨਿ ਗਿਰਾਨੀ ਮੋਹ ਬਲੇਡਾ ਟੂਟਾ ॥
ਤਿਸਨਾ ਛਾਨਿ ਪਰੀ ਧਰ ਊਪਰਿ ਦੁਰਮਤਿ ਭਾਂਡਾ ਫੂਟਾ ॥ ੧ ॥
ਆਂਧੀ ਪਾਛੇ ਜੋ ਜਲੁ ਬਰਖੈ ਤਿਹ ਤੇਰਾ ਜਨੁ ਭੀਨਾਂ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਮਨਿ ਭਇਆ ਪ੍ਰਗਾਸਾ ਉਦੈ ਭਾਨੁ ਜਬ ਚੀਨਾ ॥ ੨ ॥

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
			ਸ												
			ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	ਸ	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ
			ਦੇ	ਖੌ	ਭਾ	ऽ	ਈ	ਗ੍ਯਾ	ऽ	ਨ	ਕੀ	ਆ	ऽ	ਈ	ऽ
ਸ	—	ਸ	ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	ਸ	ਨ਼	—	ਸ	ਰੁ
ਆਂ	ऽ	ਧੀ,	ਦੇ	ਖੌ	ਭਾ	ऽ	ਈ	ਗ੍ਯਾ	ऽ	ਨ	ਕੀ	ਆ	ऽ	ਈ	ऽ
ਸ	—	ਸ	—	—	—	—	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਪ	—
ਆਂ	ऽ	ਧੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸ	ਭੈ	ਉ	ਡਾ	ऽ	ਨੀ	ऽ
ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	ਨ	ਨ	ਨ	ਪ	—	ਮੱ	—
ਭ੍ਰ	ਮ	ਕੀ	ऽ	ਟਾ	ऽ	ਟੀ	ऽ	ऽ	ਰ	ਹੈ	ਨ	ਮਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ
ਰੁ	—	ਸ													
ਬਾਂ	ऽ	ਧੀ													

ਅੰਤਰਾ

								ਨ							
	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਪ	ਪ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
	ਦੁ	ਚਿ	ਤੇ	ਕੀ	ऽ	ਦੁ	ਇ	ਥੂ	ऽ	ਨ	ਗਿ	ਰਾ	ऽ	ਨੀ	ऽ
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	—	—	—	ਸਂ	—	—	—
ऽ	ਮੋ	ਹੁ	ਬ	ਲੇ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਟੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ਟਾ	ऽ	ऽ	ऽ
				ਸਂ				ਮੱ							
—	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	—	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਪ	ਪ
ऽ	ਤਿ	ਸ	ਨਾ	ਛਾ	ऽ	ਨ	ਪ	ਰੀ	ऽ	ਧ	ਰ	ਊ	ऽ	ਪ	ਰ

—	ਰੁ	ਬੁ	ਰੁ	ਪ	—	ਪ	—	ਨ ਸਂ	—	ਨ	—	ਪ	—	ਮੰ	—
ऽ	ਦੁਰ	ਮ	ਤ	ਭਾਂ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਫੂ	ऽ	ऽ	ऽ	ਟਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਰੁ	ਸ	—
ऽ	ऽ	ऽ

ਦੇਖੋਂ ਭਾਈ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦੇਵਾ ਪਾਹਨ ਤਾਰੀਅਲੇ ॥
ਰਾਮ ਕਹਤ ਜਨ ਕਸ ਨ ਤਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤਾਰੀਲੇ ਗਨਿਕਾ ਬਿਨੁ ਰੂਪ ਕੁਬਿਧਾ ਬਿਆਧਿ ਅਜਾਮਲੁ ਤਾਰੀਅਲੇ ॥
ਚਰਨ ਬਧਿਕ ਜਨ ਤੇਊ ਮੁਕਤਿ ਭਏ ॥
ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਿਨ ਰਾਮ ਕਹੇ ॥ ੧ ॥
ਦਾਸੀ ਸੁਤ ਜਨੁ ਬਿਦਰ ਸੁਦਾਮਾ ਉਗ੍ਰਸੈਨ ਕਉ ਰਾਜ ਦੀਏ ॥
ਜਪ ਹੀਨ ਤਪ ਹੀਨ ਕੁਲ ਹੀਨ ਕ੍ਰਮ ਹੀਨ,ਨਾਮੇ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਤੇਉ ਤਰੇ ॥ ੨ ॥
(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਭ: ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੪੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਪ	—	ਪ	ਮੰ	—	ਪ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	—	ਪ	—
	ਦੇ	ऽ	ਵਾ	ਪਾ	ऽ	ਹ	ਨ	*	ਤਾ	ਰੀ	ਅ	ਲੇ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਮੰ	ਪ	ਪ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ऽ	ਰਾ	ਮ	ਕ	ਹ	ਤ	ਜ	ਨ	*	ਕਸ	ਨ	ਤ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

	ਪ ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	—	ਸਂ ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—
	ਤਾ	ਰੀ	ਲੇ	ਕ	ਨਿ	ਕਾ	ऽ	*	ਬਿਨ	ਰੂ	ਪ	ਕੁ	ਬਿ	ਜਾ	ऽ
—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਨ	—	ਪ	ਪ	—	ਮੰ	ਪ	ਮੰ	ਰੁ	—	ਸ	—
ऽ	ਬਿਆ	ਧ	ਅ	ਜਾ	ऽ	ਮ	ਲ	ऽ	ਤਾ	ਰੀ	ਅ	ਲੇ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਕਤ ਕੀ ਮਾਈ ਬਾਪੁ ਕਤ ਕੇਰਾ ਕਿਦੂ ਥਾਵਹੁ ਹਮ ਆਏ ॥
ਅਗਨਿ ਬਿੰਬ ਜਲ ਭੀਤਰਿ ਨਿਪਜੇ ਕਾਹੇ ਕੰਮਿ ਉਪਾਏ ॥ ੧ ॥
ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ॥
ਕਹੇ ਨ ਜਾਨੀ ਅਉਗਣ ਮੇਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੂ ਉਪਾਏ ॥
ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ ॥ ੨ ॥
ਹਟ ਪਟਣ ਬਿਜ ਮੰਦਰ ਭੰਨੈ ਕਰਿ ਚੋਰੀ ਘਰਿ ਆਵੈ ॥
ਅਗਹੁ ਦੇਖੈ ਪਿਛਹੁ ਦੇਖੈ ਤੁਝ ਤੇ ਕਹਾ ਛਪਾਵੈ ॥ ੩ ॥
ਤਟ ਤੀਰਥ ਹਮ ਨਵ ਖੰਡ ਦੇਖੇ ਹਟ ਪਟਣ ਬਾਜਾਰਾ ॥
ਲੈ ਕੈ ਤਕੜੀ ਤੋਲਣਿ ਲਾਗਾ ਘਟ ਹੀ ਮਹਿ ਵਣਜਾਰਾ ॥ ੪ ॥
ਜੇਤਾ ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਨੀਰਿ ਭਰਿਆ ਤੇਤੇ ਅਉਗਣ ਹਮਾਰੇ ॥
ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਕਿਛੁ ਮਿਹਰ ਉਪਾਵਹੁ ਡੁਬਦੇ ਪਥਰ ਤਾਰੇ ॥ ੫ ॥
ਜੀਅੜਾ ਅਗਨਿ ਬਰਾਬਰਿ ਤਪੈ ਭੀਤਰਿ ਵਗੈ ਕਾਤੀ ॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ ਸੁਖੁ ਹੋਵੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ॥ ੬ ॥

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੬)

ਅਸਥਾਈ

0				੩				×				੨			
												ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼
												ਮੇ	ਰੇ	ਸਾ	ਹਿ
ਸ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਪ	—	—	—	—	—
ਬਾ	ਕਉ	ਣ	ਜਾ	ਣੈ	ऽ	ਗ	ਣ	ਤੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ,	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੰ	—	ਪ	—	ਮੱ ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—
ऽ	ਕ	ਹੇ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ਅਉ	ऽ	ਗ	ਣ	ਮੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਪ	—				
ऽ	ਕਉ	ਣ	ਜਾ	ਣੈ	ऽ	ਗੁ	ਣ	ਤ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ਮੇਰੇ...			

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ́	—	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
	ਕ	ਤ	ਕੀ	ਮਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਬਾ	ਪ	ਕ	ਤ	ਕੋ	ऽ	ਰਾ	ऽ
—	ਰੁਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	—	ਪ	—
ऽ	ਕਿ	ऽ	ਦੂ	ਬਾ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ਹ	ਮ	ਆ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ́	ਮ́	ਪ	ਪ	ਮ́ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—
ऽ	ਅਗ	ਨ	ਬਿੰ	ऽ	ਬ	ਜ	ਲ	ਭੀऽ	ऽ	ਤ	ਰ	ਨਿ	ਪ	ਜੇ	ऽ
—	ਨ਼	—	ਨ਼	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਪ	—	ਮ́	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼
ऽ	ਕਾ	ऽ	ਹੇ	ਕੰ	ऽ	ਮ	ਉ	ਪਾ	ऽ	ਏ	ऽ	ਮੋ	ਰੇ	ਸਾ	ਹਿ

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਅਵਰ ਪੰਚ ਹਮ ਏਕ ਜਨਾ ਕਿਉ ਰਾਖਉ ਘਰ ਬਾਰੁ ਮਨਾ ॥
ਮਾਰਹਿ ਲੂਟਹਿ ਨੀਤ ਨੀਤ ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ਜਨਾ ॥ ੧ ॥
ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮਾ ਉਚਰੁ ਮਨਾ ॥
ਆਗੈ ਜਮ ਦਲੁ ਬਿਖਮ ਘਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਉਸਾਰਿ ਮੜੋਲੀ ਰਾਖੈ ਦੁਆਰਾ ਭੀਤਰਿ ਬੈਠੀ ਸਾ ਧਨਾ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇਲ ਕਰੇ ਨਿਤ ਕਾਮਣਿ ਅਵਰਿ ਲੁਟੇਨਿ ਸੁ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥ ੨ ॥
ਢਾਹਿ ਮੜੋਲੀ ਲੂਟਿਆ ਦੇਹੁਰਾ ਸਾ ਧਨ ਪਕੜੀ ਏਕ ਜਨਾ ॥
ਜਮ ਡੰਡਾ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਪੜਿਆ ਭਾਗਿ ਗਏ ਸੇ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥ ੩ ॥
ਕਾਮਣਿ ਲੋੜੈ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਮਿਤ੍ਰ ਲੁੜੇਨਿ ਸੁ ਖਾਧਾਤਾ ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਪ ਕਰੇ ਤਿਨ ਕਾਰਣਿ ਜਾਸੀ ਜਮਪੁਰਿ ਬਾਧਾਤਾ ॥ ੪ ॥

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਸ											ਮ́			
	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਰੁ	—	ਸ	—
	ਸ੍ਰੀ	ਰਾ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ਮਾ	ऽ	ਉ	ਚ	ਰ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
								ਨ਼							
—	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਪ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	—	ਸ	—
ऽ	ਆ	ऽ	ਗੈ	ਜ	ਮ	ਦ	ਲ	ਬਿ	ਖ	ਮ	ਘ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
—															
ऽ	ਸ੍ਰੀ...														

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੰਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
	ਅਵ	ਰ	ਪੰ	ऽ	ਚ	ਹ	ਮ	ਏ	ऽ	ਕ	ਜ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	—	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਨ	—
ऽ	ਕਿਉ	ऽ	ਰਾ	ਖਉ	ऽ	ਘ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ਰ	ਮ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਸਂ	—	ਨ	—	ਪ	ਪ	ਮੰ	—	ਪ	—
ऽ	ਮਾ	ऽ	ਰਹਿ	ਲੂ	ऽ	ਟਹਿ	ऽ	ਨੀ	ऽ	ਤ	ਨੀ	ऽ	ऽ	ਤ	ऽ
ਪ	(ਮੰ)ਰੁ	—	ਰੁ	ਪ	ਪ	—	ਪ	(ਮੰ)ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਕਿਸ	ਆ	ऽ	ਛੈ	ਕ	ਰੀ	ऽ	ਪੂ	ਕਾ	ऽ	ਰ	ਜ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
—															
ऽ	ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ...														

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਹਰਿ ਜਸੁ ਸੁਨਹਿ ਨ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਹਿ ॥
ਬਾਤਨ ਹੀ ਅਸਮਾਨੁ ਗਿਰਾਵਹਿ ॥ ੧ ॥
ਐਸੇ ਲੋਗਨ ਸਿਉ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀਏ ਭਗਤਿ ਤੇ ਬਾਹਜ ਤਿਨ ਤੇ ਸਦਾ ਡਰਾਨੇ ਰਹੀਐ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਆਪਿ ਨ ਦੇਹਿ ਚੁਰੂ ਭਰਿ ਪਾਨੀ ॥
ਤਿਹ ਨਿੰਦਹਿ ਜਿਹ ਗੰਗਾ ਆਨੀ ॥ ੨ ॥
ਬੈਠਤ ਉਠਤ ਕੁਟਿਲਤਾ ਚਾਲਹਿ ॥
ਆਪੁ ਗਏ ਅਉਰਨ ਹੂ ਘਾਲਹਿ ॥ ੩ ॥
ਛਾਡਿ ਕੁਚਰਚਾ ਆਨ ਨ ਜਾਨਹਿ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੂ ਕੋ ਕਹਿਓ ਨ ਮਾਨਹਿ ॥ ੪ ॥
ਆਪੁ ਗਏ ਅਉਰਨ ਹੂ ਖੋਵਹਿ ॥
ਆਗਿ ਲਗਾਇ ਮੰਦਰ ਮੈ ਸੋਵਹਿ ॥ ੫ ॥
ਅਵਰਨ ਹਸਤ ਆਪ ਹਹਿ ਕਾਂਨੇ ॥
ਤਿਨ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਬੀਰ ਲਜਾਨੇ ॥ ੬ ॥

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ,ਪੰਨਾ ੩੩੨)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ		ਸ							
ਨ਼	—	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	ਸ	ਸ	—	—
ਐ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਲੋ	ऽ	ਗ	ਨ	ऽ	ऽ
ਨ਼	—	ਪ਼	—	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—
ਸਿਉ	ऽ	ਕਿਆ	ऽ	ਕਹੀ	ऽ	ਐ	ऽ	ऽ	ऽ
				ਪ					
ਨ਼	—	ਰੁ	ਰੁ	ਮੱ	—	ਪ	—	—	ਪ
ਜੰ	ऽ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕੀ	ऽ	ਏ	ऽ	ऽ	ਭ
ਮੱ	ਮੱ	ਪ	—	ਨ	—	ਪ	ਪ	—	—
ਗ	ਤ	ਤੇ	ऽ	ਬਾ	ऽ	ਹ	ਜ	ऽ	ऽ
ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਨ	ਪ	—	—	ਪ
ਤਿ	ਨ	ਤੇ	ऽ	ਸ	ਦਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਡ
				ਮੱ		ਮੱ			
ਮੱ	—	ਰੁ	—	ਪ	—	ਰ	—	ਸ	—
ਰਾ	ऽ	ਨੇ	ऽ	ਰਹੀ	ऽ	ਐ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

				ਨ					
ਪ	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	ਸੰ
ਹ	ਰਿ	ਜ	ਸ	ਸੁ	ਨਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨ
ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਨ	ਗਾ	ऽ	ਵਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ,
				ਨ					
ਨ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਪ	—	ਪ	ਪ
ਬਾ	ऽ	ਤ	ਨ	ਹੀ	ऽ	ऽ	ऽ	ਅ	ਸ
				ਮੱ		ਮੱ			
ਮੱ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਪ	—	ਰੁ	—	ਸ	—
ਮਾ	ऽ	ਨ	ਗਿ	ਰਾ	ऽ	ਵਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਾਮ ਕੋ ਬਲੁ ਪੂਰਨ ਭਾਈ ॥ ਤਾ ਤੇ ਬ੍ਰਿਥਾ ਨ ਬਿਆਪੈ ਕਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜੋ ਜੋ ਚਿਤਵੈ ਦਾਸੁ ਹਰਿ ਮਾਈ ॥ ਸੋ ਸੋ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਕਰਾਈ ॥੧॥
ਨਿੰਦਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭਿ ਪਤਿ ਗੁਵਾਈ ॥ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਣ ਨਿਰਭਉ ਗਾਈ ॥ ੨ ॥
(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੨)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸ						ਮ́					
ਰੁ	—	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਪ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਕੋ	ਬ	ਲ	ਪੂ	ਰ	ਨ	ਭਾ	ऽ	ਈ
									ਨ਼		
ਨ਼	ਸ	ਨ਼	ਪ਼	ਪ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਤਾ	ऽ	ਤੇ	ਬ੍ਰਿ	ਥਾ	ਨ	ਬਿਆ	ऽ	ਪੈ	ਕਾ	ऽ	ਈ

ਅੰਤਰਾ

ਮ́			ਨ								
ਪ	ਪ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਜੋ	ਜ	ऽ	ਚਿ	ਤ	ਵੈ	ਦਾ	ਸ	ਹਰਿ	ਮਾ	ऽ	ਈ
						ਮ́					
ਨ	ਸਂ	ਨ	ਪ	ਪ	ਪ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਸੋ	ਸੋ	ऽ	ਕ	ਰ	ਤਾ	ਆ	ਪ	ਕ	ਰਾ	ऽ	ਈ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੭. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਭੁਜ ਬਲ ਬੀਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਗਰਤ ਪਰਤ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਅੰਗੁਰੀਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸ੍ਰਵਨਿ ਨ ਸੁਰਤਿ ਨੈਨ ਸੁੰਦਰ ਨਹੀ ਆਰਤ ਦੁਆਰਿ ਰਟਨ ਪਿੰਗੁਰੀਆ ॥੧॥
ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ਕਰੁਣਾ ਮੈ ਸਾਜਨ ਮੀਤ ਪਿਤਾ ਮਹਤਰੀਆ ॥
ਚਰਨ ਕਵਲ ਹਿਰਦੈ ਗਹਿ ਨਾਨਕ ਭੈ ਸਾਗਰ ਸੰਤ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਆ ॥੨॥
(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੩)

ਅਸਥਾਈ

X		੨			੦		੩		
ਸ (ਕਣ)									
ਨ਼	ਸ	ਪ	—	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਨ	ਪ	—
ਭੁ	ਜ	ਬ	ऽ	ਲ	ਬੀ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ
ਮੱ (ਕਣ)									
ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਨ਼	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਬ੍ਰਹ	ਮ	ਸੁ	ऽ	ਖ	ਸਾ	ऽ	ਗ	ऽ	ਰ
ਨ਼	ਪ਼	ਨ਼	—	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਗ	ਰ	ਤ	ऽ	ਪ	ਰ	ਤ	ਗਹਿ	ऽ	ऽ
ਸ (ਕਣ)				ਮੱ (ਕਣ)					
ਨ਼	—	ਰੁ	—	ਪ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਲੇ	ऽ	ਹੁ	ऽ	ਅੰ	ਗੁ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ (ਕਣ)									
ਮੱ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—
ਸ੍ਰ	ਵ	ਨ	ऽ	ऽ	ਸੁ	ਰ	ਤ	ऽ	ऽ
ਨ	—	ਰੁਂ	—	ਮੱਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਨੈ	ऽ	ਨ	ऽ	ਸੁੰ	ਦ	ਰ	ਨ	ऽ	ਹੀ
					ਨ (ਕਣ)				
ਨ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਪ	—	—
ਆ	ऽ	ਰ	ऽ	ਤ	ਦੁਆ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ
					ਮੱ (ਕਣ)				
ਮੱ	ਮੱ	ਪ	—	ਪਂ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਰ	ਟ	ਤ	ऽ	ਪਿੰ	ਗੁ	ਰੀ	ਆ	ऽ	ऽ

ਨੋਟ :—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਲਿਖੀ 'ਸੂਲਫਾਕ' ਦੀ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਵੀ ਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

੮. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਚੇਤੀ ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰਾਮ ਕੋ ਬਲੁ ਪੂਰਨ ਭਾਈ ॥ (ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਨੰ: ੬ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦		੩		੪	
ਪ			ਸੰ			ਸੰ					
ਮੰ	ਪ	ਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਠ	ਪ	—	ਪ
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਕੋ	ਬ	ਲ	ਪੂ	ਰ	ਨ	ਭਾ	ऽ	ਈ
			ਮੰ			ਮੰ					
ਪ	ਮੱ	ਪਧ	ਰੂ	—	ਮੰਪ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਤਾ	ਤੇ	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ऽਨ	ਬਿਆ	ऽ	ਪੈ	ਕਾ	ऽ	ਈ

ਅੰਤਰਾ

			ਨ								
ਪ	ਮੱ	ਪ।	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਨ	ਰੁੰ	—	ਸੰ
ਜੋ	ਜੋ	ऽ	ਚਿ	ਤ	ਵੈ	ਦਾ	ਸ	ਹਰਿ	ਮਾ	ऽ	ਈ
						ਮੰ					
ਨ	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਪ	ਪ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਸੋ	ਸੋ	ऽ	ਕ	ਰ	ਤਾ	ਆ	ਪ	ਕ	ਰਾ	ऽ	ਈ

ਨੋਟ :—ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਲਿਖੀ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ

ਵਾਦੀ—ਮ	ਠਾਟ —ਭੈਰਉ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ —ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ —ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਅਲਪ।

ਨ
ਆਰੋਹ—ਸ—ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਮ, ਧੁ ਨ ਸੰ।

ਅਵਰੋਹ —ਸੰ, ਨੁ ਧ ਪ, ਧੁਮਪਮ, ਗ ਰੁ ਸ ।

ਨ ਨ
ਪਕੜ—ਮ, ਧੁ ਨ ਸੰ, ਰੁੰਨਸੰ ਧੁ ਨ, ਸੰ—ਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸ. ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ।

ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਇਕ ਐਸਾ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪਰੰਪਰਾ ਜਾਂ ਘਰਾਣੇਦਾਰ ਗਾਇਕ (ਰਾਗੀ ਰਬਾਬੀ) ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਸੰਬੰਧੀ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਗੁਨੀਜਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਵਾਂ, ਸੁਝਾਵਾਂ ਅਤੇ ਛਾਨ-ਬੀਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਤਿੰਨ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ :—

ਪਹਿਲਾ —ਠਾਟ-ਪੂਰਬੀ, ਜਾਤੀ ਖ਼ਾੜਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ, ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹੈ, ਰਿਖਭ-ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ, ਮੰਧਮ ਤੀਵਰ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ "ਸ, ਨ਼ ਰੁ ਗ, ਮੰ ਪ ਨ, ਸੰ। ਸੰ ਰੁੰ ਨ ਸੰ ਨ ਧੁ ਨ, ਧੁ ਪ, ਮੱ ਗ੍ਰ, ਮੱਗਰੁਸ।"

ਦੂਜਾ— ਠਾਟ-ਭੈਰਉ, ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਓਡਵ; ਵਾਦੀ ਧੈਵਤ, ਸੰਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ-ਪੰਚਮ ਵਰਜਿਤ, ਰਿਖਭ-ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ ਨਿਖਾਦ ਦੋਵੇਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸੁਰ ਸ਼ੁਧ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ "ਸ ਰੁ ਮ ਧੁ, ਨ ਸੰ। ਸੰ ਨੁ ਧੁ, ਮ ਰੁ ਸ"

ਤੀਜਾ— ਠਾਟ-ਭੈਰਉ, ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ) ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਅਲਪ ਰਹੇਗਾ। ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ, ਦੋਵੇਂ ਧੈਵਤ, ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਨ
ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ "ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਪਧੁਪਮ, ਧੁ ਨ ਸੰ। ਸੰ ਨੁ ਧ ਪ, ਧੁ ਮ ਪ ਗਮ, ਗ ਰੁ ਗ, ਰੁ ਸ ਨ਼ ਧੁ਼ ਨ਼, ਰੁ ਸ।"

ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਾਂ ਲਗ-ਭਗ ਪੂਰਵੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੁੜ

ਗੰਭੀਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਕਰੁਣਾ ਰਸ ਲੁਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਸੋ. ਅਸਾਂ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਹੀ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਮਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਆਰੋਹ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਕਸਰ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਕੋਮਲ ਦੇ ਨਾਲ ਧੈਵਤ ਸ਼ੁੱਧ ਲਾ ਕੇ ਮੁੜ ਕੋਮਲ ਧੈਵਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰਾਗ ਵਿਚ ਵਿਲਖਣਤਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਗ ਦਾ ਚਲਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਹੇਗਾ "ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਮ—ਧੁ ਨ ਸਂ, ਨ ਸਂ ਰੁਂ ਨ ਸਂ, ਧੁ ਨ, ਸਂ—ਨੁ ਧ ਪ, ਧੁ ਮ ਪ ਗ ਮ ਗ ਰੁ ਗ, ਰੁ ਸ, ਨ਼ ਧੁ਼ ਨ਼, ਸ ਰੁ ਸਾ।" ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਮ, ਧੁ ਨ ਸਂ, ਜਾਂ ਸਂ, ਨ ਧੁ ਨ, ਸਂ ਰੁਂ ਸਂ, ਨੁ ਧ ਪ, ਧੁ ਮ ਪ ਮ" ਵਿੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਬਜਾਇਆ ਜਾਦਾ ਹੈ ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ. ਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁ ਸ—ਨੁ਼ਸਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ—ਸਰੁਮ, ਗਮਧੁਪ, ਧੁਮਪਮ, ਗਰੁਸ ।

੨. ਸਰੁਗਮ, ਪਧੁਮਪਮ, ਗਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ— ਨ਼ਧੁ਼ਨ਼. ਧੁ਼ਪ਼. ਮ਼. ਧੁ਼ਨ਼, ਸਰੁਸ, ਗਮਧੁਪਮ, ਪਗਮਗਰੁਗ, ਰੁਸ ।

੩. ਮ. ਧੁਨਸਂ—ਨਸਂਨਧੁਨ, ਸਂਰੁਂਸਂ—ਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਗਮਗਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ—ਮਪਧੁਮ, ਧੁਨਸਂ—ਸਂਰੁਂਨਸਂ ਨਧੁਨ, ਰੁਂਸਂ—ਨੁਧਪਧੁਮਪਮ, ਗਮਗਰੁਸ. ਨ਼ਧੁ਼ਨ਼, ਸ— ।

੪, ਗਮ ਧੁਨਸਂ, ਨਧੁਨਸਂਰੁਂਸਂ—ਸਂਰੁਂਗਂ. ਰੁਂਗਂਰੁਂਸਂ—ਨਸਂਨਧੁਨ, ਧੁਪ, ਨੁਧਪਧੁਮ, ਧੁਨਸਂ— ਸਂਨਧੁਨਸਂਰੁਂਸਂ —ਸਂਰੁਂਗਂ. ਰੁਂਗਂਰੁਂਸਂ—ਸਂਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਗਮਗਰੁਗ. ਰੁਸ— ।

੫. ਸਰੁਗਮ, ਗਮਪਧੁਮ. ਧੁਨਸਂ—ਨਸਂ. ਧੁਨਸਂ, ਮ, ਧੁ, ਨਸਂਰੁਂਸਂ—ਸਂਰੁਂਮਂ, ਗਂਰੁਂਗਂ; ਰੁਂਸਂ—ਸਂਰੁਂਨਸਂ ਧੁਨ ਧੁਪ ਸਂ—ਨੁਧਪ, ਪਧੁਮਪਗਮ. ਧੁਪਮਗਰੁਗ, ਰੁਸ—ਮ ਧੁ, ਨਸਂ—ਨੁਧਪਧੁਮਪ ਗਮ ਰੁਗਸਰੁਨ਼ਸ— ਗਮ ਧੁਪਮ, ਗਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ— ।

ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਾਨਾਂ

੧. ਸਰੁ ਗਮ ਧੁਪ ਮਪ ਗਮ ਗਰੁ ਗਗ ਰੁਸ ।

੨. ਸਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਧੁਨ ਸੰਰੁੰ ਸੰS, ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਗਰੁ ਸS ।

੩. ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਗਮ ਧੁਨ ਸੰਰੁੰ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧੁਨ ਸੰਰੁੰ ਨਸੰ ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ ।

੪. ਨ਼ਨ਼ ਧੁ਼,ਨ਼ ਨ਼ਧੁ਼ ਨ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਨ਼ਸ, ਮਮ ਗ,ਮ ਮਗ ਮੰਮ ਗਰੁ ਗਗ ਰੁਸ, ਨਨ ਧੁ,ਨ ਨਧੁ ਨਨ ਸੰਰੁੰ ਨਸੰ

ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ ।

੫. ਸਨ਼ ਧੁ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਗਮ ਗਰੁ ਸS, ਸਨ਼ ਧੁ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਗਮ ਧੁਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਸS, ਸਨ਼ ਧੁ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਗਮ ਧੁਨ

ਸੰਰੁੰ ਸੰS ਨੁਧ ਪਮ ਗਰੁ ਸS, ਸਨ਼ ਧੁ਼ਨ਼ ਸਰੁ ਗਮ ਧੁਨ ਸੰਰੁੰ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨੁ ਧਪ ਧੁਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਸS ।

੬. ਸਰੁ ਗਰੁ, ਰੁਗ ਮਗ, ਗਮ ਪਮ, ਮਪ ਧੁਪ, ਧੁਨ ਸੰਨ, ਨਸੰ ਰੁਸੰ, ਸੰਰੁੰ ਗੰਰੁੰ ਸੰS, ਨਸੰ ਰੁੰਸੰ, ਨੁਨੁ ਸੰਨੁ. ਧਧ ਨੁਧ, ਪਪ ਧੁਪ, ਮਮ ਪਮ, ਗਗ ਮਗ, ਰੁਰੁ ਗਰੁ ਸਸ ਰੁਸ, ਗਮ ਧੁਨ ਸੰS, ਗਮ ਧੁਨ ਸੰS, ਗਮ ਧੁਨ ਸੰS ।

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥
ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥ ੧ ॥
ਨਾਮ ਨ ਜਾਨਿਆ ਰਾਮ ਕਾ ॥
ਮੂੜੇ ਫਿਰਿ ਪਾਛੈ ਪਛੁਤਾਹਿ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਨਤਾ ਧਨੁ ਧਰਣੀ ਧਰੇ ਅਨਤ ਨ ਚਾਹਿਆ ਜਾਇ ॥
ਅਨਤ ਕਉ ਚਾਹਨ ਜੋ ਗਏ ਸੇ ਆਏ ਅਨਤ ਗਵਾਇ ॥ ੨ ॥
ਆਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਾ ਸਭੁ ਕੋ ਭਾਗਠੁ ਹੋਇ ॥
ਕਰਮਾ ਉਪਰਿ ਨਿਬੜੈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥ ੩ ॥
ਨਾਨਕ ਕਰਣਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਸੋਈ ਸਾਰ ਕਰੇਇ ॥
ਹੁਕਮੁ ਨ ਜਾਪੀ ਖਸਮ ਕਾ ਕਿਸੈ ਵਡਾਈ ਦੇਇ ॥ ੪ ॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
				ਸਂ				ਨੁ				ਮ			
—	ਧ	ਪ	ਧ	ਨੁ	—	ਧ	ਪ	ਧੁ	—	ਮ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—
ऽ	ਨਾ	ਮ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਨਿਆ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ਕਾ	ऽ	ऽ	ऽ
								ਗ							
ਰੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਰੁ	—	—	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—
ऽ	ਫਿ	ਰ	ਪਾ	ਛੈ	ऽ	ਪ	ਛੁ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ਹਿ	ਮੂ	ऽ	ੜ	ऽ
								ਗ							
—	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਰੁ	—	—	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ऽ	ਫਿ	ਰ	ਪਾ	ਛੈ	ऽ	ਪ	ਛੁ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ਹਿ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

				ਨ											
	ਮ	ਮ	ਮ	ਧੁ	—	ਨ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ	ਨ	—	ਸਂ	—
	ਰੈ	ਣ	ਗ	ਵਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ਸੋ	ऽ	ऽ	ਇ	ਕੈ	ऽ	ऽ	ऽ
	ਨ														
—	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਰੁਂ	—	—	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ऽ	ਦਿਵ	ਸ	ਗ	ਵਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ਖਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ
—	ਨੁ	—	ਨੁ	ਧ	—	ਪ	—	ਮ	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—
ऽ	ਹੀ	ऽ	ਰੇ	ਜੈ	ऽ	ਸਾ	ऽ	ਜ	ਨ	ऽ	ਮ	ਹੈ	ऽ	ऽ	ऽ

								ਗ							
ਰੁ	ਸ	—	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਰੁ	—	—	—	ਸ	ਨ਼	ਸ	—
ऽ	ਕਉ	ऽ	ਡੀ	ਬ	ਦ	ਲੈ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜੀਵਤ ਪਿਤਰ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਊ ਮੂਏਂ ਸਿਰਾਧ ਕਰਾਹੀ ॥
ਪਿਤਰ ਭੀ ਬਪੁਰੇ ਕਹੁ ਕਿਉ ਪਾਵਹਿ ਕਊਆ ਕੂਕਰ ਖਾਹੀ ॥
ਮੋ ਕਉ ਕੁਸਲ ਬਤਾਵਹੁ ਕੋਈ ॥
ਕੁਸਲੁ ਕੁਸਲੁ ਕਰਤੇ ਜਗੁ ਬਿਨਸੈ ਕੁਸਲੁ ਭੀ ਕੈਸੇ ਹੋਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ॥
ਮਾਟੀ ਕੇ ਕਰਿ ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਜੀਉ ਦੇਹੀ ॥
ਐਸੇ ਪਿਤਰੁ ਤੁਮਾਰੇ ਕਹੀਅਹਿ ਆਪਨ ਕਹਿਆ ਨ ਲੇਹੀ ॥ ੨ ॥
ਸਰਜੀਉ ਕਾਟਹਿ ਨਿਰਜੀਉ ਪੂਜਹਿ ਅੰਤ ਕਾਲ ਕਉ ਭਾਰੀ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੀ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ਭੈ ਡੂਬੇ ਸੰਸਾਰੀ ॥ ੩ ॥
ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਪੂਜਹਿ ਡੋਲਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਨਹੀ ਜਾਨਾ ॥
ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਅਕੁਲ ਨਹੀ ਚੇਤਿਆ ਬਿਖਿਆ ਸਿਉ ਲਪਟਾਨਾ ॥ ੪ ॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੨)

ਅਸਥਾਈ

੪				੩				×				੨			
														ਸ	ਰੁ
														ਮੋ	ਕਉ
ਗ															
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	ਸ	—	—	—	—	—
ਕੁ	ਸ	ਲ	ਬ	ਤਾ	ऽ	ਵਹੁ	ऽ	ਕੋ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ,	ऽ	ऽ
ਨ਼															
ਧ਼	ਧ਼	ਪ	ਧ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਸ	ਸ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	ਸ	—
ਕੁ	ਸ	ਲ	ਕੁ	ਸ	ਲ	ਕ	ਰ	ਤੇ	ऽ	ਜ	ਗ	ਬਿ	ਨ	ਸੈ	ऽ
ਸ	ਧ਼	ਪ	ਧ਼	ਮ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ
ਕੁ	ਸ਼	ਲ	ਭੀ	ਕੈ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਹੋ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮੋ	ਕਉ

ਅੰਤਰਾ

ਮ ਜੀ	— ऽ	·ਮ ਵ	ਮ ਤ	ਨ ਧ̱ ਪਿ	ਧ̱ ਤ	ਨ ਰ	ਨ ਨ	ਸਂ ਮਾ	— ऽ	ਸਂ ਨੇ	— ऽ	ਸਂ ਕੋਂ	— ऽ	ਸਂ ਊ	— ऽ
ਨ ਧ̱ ਮੂ	ਧ̱ ਏਂ	— ऽ	ਧ̱ ਸਿ	ਨ ਰਾ	— ऽ	ਸਂ ਧ	ਸਂ ਕ	ਰ̱ਂ ਰਾ	— ऽ	— ऽ	— ऽ	ਸਂ ਹੀ	— ऽ	— ऽ	— ऽ
ਸਂ ਪਿ	ਸਂ ਤ	ਸਂ ਰ	ਰਂ ਭੀ	ਸਂ ਨ̱ ਬ	ਨ̱ ਪ	ਧ ਰੇ	ਪ ऽ	ਨ̱ ਧ̱ ਕ	ਧ̱ ਹੁ	ਪ ਕਿਉ	ਮ ऽ	ਗ ਪ	ਰ̱ ऽ	ਸ ਵਹਿ	— ऽ
ਸ ਕਉ	ਧ̱ ऽ	ਪ ਆ	ਧ̱ ऽ	ਮ ਕੂ	ਪ ऽ	ਮ ਕ	ਮ ਰ	ਗ ਖਾ	ਰ̱ ऽ	ਗ ਹੀ	— ऽ	ਰ̱ ऽ	ਸ ऽ	ਮੋਕਉ...	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ, ਤਾਲ-ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦਯ ਗੁਸਾਈ ਮੀਤੁਲਾ ਤੂੰ ਸੰਗਿ ਹਮਾਰੈ ਬਾਸੁ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਘਰੀ ਨ ਜੀਵਨਾ ਧ੍ਰਿਗੁ ਰਹਣਾ ਸੰਸਾਰਿ ॥
ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਣ ਸੁਖਦਾਤਿਆ ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਬਲਿਹਾਰ ਜੀ ॥ ੧ ॥
ਹਸਤ ਅਲੰਬਨੁ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਭ ਗਰਤਹੁ ਉਧਰੁ ਗੋਪਾਲ ॥
ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨ ਮਤਿ ਥੋਰੀਆ ਤੂੰ ਸਦ ਹੀ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ॥ ੨ ॥
ਕਿਆ ਸੁਖ ਤੇਰੇ ਸੰਮਲਾ ਕਵਨ ਬਿਧੀ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਸਰਣਿ ਸਮਾਈ ਦਾਸ ਹਿਤ ਊਚੇ ਅਗਮ ਅਪਾਰ ॥ ੩ ॥
ਸਗਲ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਸਿਧਿ ਨਾਮ ਮਹਾ ਰਸ ਮਾਹਿ ॥
ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਕੇਸਵਾ ਸੇ ਜਨ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਹਿ ॥ ੪ ॥
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਪੋ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਅਧਾਰ ॥
ਸਾਧਸੰਗਿ ਨਾਨਕ ਭਜੈ ਬਿਖੁ ਤਰਿਆ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ੫ ॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੩)

ਅਸਥਾਈ

×				੦				×				੦			
	ਨ਼								ਗ			ਗ			
—	ਧ਼̱	ਧ਼̱	ਨ਼	ਸ	ਰ̱	ਸ	—	—	ਮ	—	ਗ	ਰ̱	—	ਸ	—
ऽ	ਦ	ਯ	ਗੁ	ਸਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ਮੀ	ऽ	ਤੁ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸ	ਧ̱	ਪ	ਧ̱	ਮ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	ਗ	ਰ̱	ਗ	—	ਰ̱	ਸ
ਤੂੰ	ਸੰ	ਗ	ਹ	ਮਾ	ऽ	ਰੈ	ऽ	ऽ	ਬਾ	ਸ	ਜੀ	ਉ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

				ਨ											
	ਮ	ਗ	ਮ	ਧ̱	ਧ̱	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਰ̱ਂ	ਸਂ	—	—	—
	ਤੁਝ	ਬਿ	ਨ	ਘ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ਨ	ਜੀ	ऽ	ਵ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ
				ਗਂ											
—	ਸਂ	ਸਂ	ਰ̱ਂ	ਮਂ	—	ਗਂ	ਗ̱ਂ	ਰ̱ਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	—	—
ऽ	ਧ੍ਰਿ	ਗ	ਰਹ	ਣਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਸੰ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ	ऽ
—	ਨ̱	ਨ̱	ਨ̱	ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ̱	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—	—	—
ऽ	ਜੀ	ਅ	ਪ੍ਰਾ	ऽ	ਣ	ਸੁ	ਖ	ऽ	ਦਾ	ऽ	ਤਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
									ਗ						
—	ਗ	ਗ	ਰ̱	ਗ	ਗ	ਮ	ਮ	—	ਰ̱	—	ਰ̱	ਸ	—	—	—
ऽ	ਨਿਮ	ਖ	ਨਿ	ਮ	ਖ	ਬ	ਲਿ	ऽ	ਹਾ	ऽ	ਰ	ਜੀ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ, ਤਾਲ—ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਸਾਹੁ ਹਮਾਰਾ ਤੂੰ ਧਣੀ ਜੈਸੀ ਤੂੰ ਰਾਸਿ ਦੇਹਿ ਤੈਸੀ ਹਮ ਲੇਹਿ ॥
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਵਣੰਜਹ ਰੰਗ ਸਿਉ ਜੇ ਆਪਿ ਦਇਆਲੁ ਹੋਇ ਦੇਹਿ ॥ ੧ ॥
ਹਮ ਵਣਜਾਰੇ ਰਾਮ ਕੇ ॥ ਹਰਿ ਵਣਜ ਕਰਾਵੈ ਦੇ ਰਾਸਿ ਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਲਾਹਾ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਧਨੁ ਖਟਿਆ ਹਰਿ ਸਚੇ ਸਾਹ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥
ਹਰਿ ਜਪਿ ਹਰਿ ਵਖਰੁ ਲਦਿਆ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਨੇੜਿ ਨ ਆਇਆ ॥੨॥
ਹੋਰੁ ਵਣਜੁ ਕਰਹਿ ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਨੰਤ ਤਰੰਗੀ ਦੁਖੁ ਮਾਇਆ ॥
ਓਇ ਜੇਹੈ ਵਣਜਿ ਹਰਿ ਲਾਇਆ ਫਲੁ ਤੇਹਾ ਤਿਨ ਪਾਇਆ ॥੩॥
ਹਰਿ ਹਰਿ ਵਣਜੁ ਸੋ ਜਨੁ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਹੋਇ ਪ੍ਰਭੁ ਦੇਈ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਾਹੁ ਹਰਿ ਸੇਵਿਆ ਫਿਰਿ ਲੇਖਾ ਮੂਲਿ ਨ ਲੇਈ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੬੫)

ਅਸਥਾਈ

×			੦			×			੦		
ਨ਼				ਨੁ							
ਸ	ਧੁ	-ਧੁ	ਪ	ਧੁ	—	ਮ	ਪ	ਮਮ	ਗਰੁ	ਗ	ਰੁਸ
ਹਮ	ਵ	ऽਨ	ਜਾ	ਰੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽਮ	ਕੇऽ	ऽ	ਹਰਿ
						ਗ					
ਨ਼	ਸ	-ਸ	ਸਰੁ	ਮ	-ਮ	ਰੁ	—	-ਰੁ	ਸ	—	—
ਵਨ	ਜ	ऽਕ	ਰਾऽ	ਵੈ	ऽਦੇ	ਰਾ	ऽ	ऽਸ	ਰੇ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਸ	ਸ	-ਰੁ	ਗ	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਪਮ	ਪ	—	—
ਸਾ	ਹ	ऽਹ	ਮਾ	ਰਾ	ऽ	ਤੂੰ	ऽ	ऽਧ	ਣੀ	ऽ	ऽ
		ਨ									
ਮ	ਮ	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂਨ	ਸਂ	—	ਸਂਸਂ
ਜੈ	ਸੀ	ਤੂੰ	ਰਾ	ਸ	ਦੇਹਿ	ਤੈ	ਸੀ	ਹਨ	ਲੇਹਿ	ऽ	ਹਰਿ
	ਸਂ										
ਸਂਰੁਂ	ਨੁ	-ਨੁ	ਧਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	—	ਗਰੁ	ਗ	—	ਰੁਸ
ਨਾऽ	ਮ	ऽਵ	ਣੰऽ	ਜਹ	ऽ	ਰੰ	ऽ	ऽਗ	ਸਿਉ	ऽ	ऽਜੇ
						ਗ					
ਨ਼	ਸ	-ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮ	ਰੁ	—	—	ਸ	—	—
ਆ	ਪ	ऽਦ	ਇਆ	ਲ	ਹੋਇ	ਦੇਹਿ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਹਰਣੀ ਹੋਵਾ ਬਨਿ ਬਸਾ ਕੰਦ ਮੂਲ ਚੁਣਿ ਖਾਉ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਹਉ ਜਾਉ ਜੀਉ ॥੧॥
ਮੈ ਬਨਜਾਰਨਿ ਰਾਮ ਕੀ ॥ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਵਖਰੁ ਵਾਪਾਰੁ ਜੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕੋਕਿਲ ਹੋਵਾ ਅੰਬਿ ਬਸਾ ਸਹਜਿ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਦਰਸਨਿ ਰੂਪਿ ਅਪਾਰੁ ॥੨॥
ਮਛੁਲੀ ਹੋਵਾ ਜਲਿ ਬਸਾ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਸਾਰਿ ॥
ਉਰਵਾਰਿ ਪਾਰਿ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਵਸੈ ਹਉ ਮਿਲਉਗੀ ਬਾਹ ਪਸਾਰਿ ॥੩॥
ਨਾਗਨਿ ਹੋਵਾ ਧਰ ਵਸਾ ਸਬਦੁ ਵਸੈ ਭਉ ਜਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਸੋਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੭)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨					੧		੨	
	ਪ		ਸਂ				ਨੁ						
ਮ	ਧ	ਧ	ਨੁ	—	ਧ	ਪ	ਧੁ	—	ਮ	ਪ	—	ਮ	ਮ
ਮੈ	ਬ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਰ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਕੀ	ऽ	ਤੇ	ਰਾ
							ਗ						
ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	ਮ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	—	ਰੁ	ਰੁ
ਨਾ	ਮ	ਵ	ਖ	ਰ	ऽ	ਵਾ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ਜੀ	ऽ	ਤੇ	ਰਾ
			ਨ਼				ਸ						
ਸ	ਸ	ਸ	ਧ਼	ਧ਼	ਨ਼	ਨ਼	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਨਾ	ਮ	ਵ	ਖ	ਰ	ऽ	ਵਾ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ਜੀ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

			ਨ						ਸਂ				
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਧੁ	—	ਨ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	—	—	—
ਹ	ਰ	ਣੀ	ਹੋ	ऽ	ਵਾ	ऽ	ਬ	ਨ	ਬ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ
			ਗਂ						ਸਂ				
ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਮਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	—	—	—
ਕੰ	ਦ	ਮੂ	ऽ	ਲ	ਚੁ	ਣ	ਖਾ	ऽ	ऽ	ਉ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨੁ			ਸਂ				ਨੁ						
ਧ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧੁ	—	ਮ	ਪ	—	ਮ	—
ਗੁਰ	ਪ	ਰ	ਸਾ	ਦੀ	ਮੇ	ਰਾ	ਸਹੁ	ऽ	ਮਿ	ਲੈ	ऽ	ऽ	ऽ

							ਗ						
ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਵਾ	ਰ	ਵਾ	ऽ	ਰ	ਹਉ	ऽ	ਜਾ	ਉ	ਜੀ	ਉ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਘਟ ਅਵਘਟ ਡੂਗਰ ਘਣਾ ਇਕੁ ਨਿਰਗੁਣੁ ਬੈਲੁ ਹਮਾਰ ॥
ਰਮਈਏ ਸਿਉ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੇਰੀ ਪੂੰਜੀ ਰਾਖੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥੧॥
ਕੋ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਮੇਰਾ ਟਾਂਡਾ ਲਾਦਿਆ ਜਾਇ ਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਹਉ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਸਹਜ ਕਰਉ ਬ੍ਹ੍ਹਾਪਾਰੁ ॥
ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਲਾਦਿਆ ਬਿਖੁ ਲਾਦੀ ਸੰਸਾਰਿ ॥੨॥
ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ ਲਿਖਿ ਲੇਹੁ ਆਲ ਪਤਾਲੁ ॥
ਮੋਹਿ ਜੰਮ ਡੰਡੁ ਨ ਲਾਗਈ ਤਜੀਲੇ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲ ॥੩॥
ਜੈਸਾ ਰੰਗੁ ਕਸੁੰਭ ਕਾ ਤੈਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਮੇਰੇ ਰਮਈਏ ਰੰਗੁ ਮਜੀਠ ਕਾ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਭ: ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੪੫)

ਅਸਥਾਈ

×			੨				੦			੩				
										ਸ	—	ਨ਼	—	
										ਮੈ	ऽ	ਰਾ		
ਸ	—	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	ਨ਼	—	ਧੁ	—	
ਟਾਂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ਦਿਆ	ऽ	ऽ	ऽ	
ਨ਼	—	—	ਰੁ	—	ਰੁ	—	—	ਰੁ	—	ਰੁ	—	ਸ	ਨ਼	
ਜਾ	ऽ	ऽ	ਇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ਮ	ऽ	ਮੈ	ऽ	ਰਾ	ऽ	
ਸ	—	—	ਰੁ	—	ਰੁ	—	ਸ	—	—	ਨ਼	—	ਧੁ	—	
ਟਾਂ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਡਾ	ऽ	ਲਾ	ऽ	ऽ	ਦਿਆ	ऽ	ऽ	ऽ	
ਨ਼	—	—	—	—	—	ਨ਼	ਰੁ	ਨ਼	—	ਧੁ	—	—	—	
ਜਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਇ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	
ਰੁ	—	—	ਰੁ	—	ਰੁ	—	ਗ	—	—	ਮ	—	—	—	
ਕੋ	ऽ	ऽ	ਬ	ऽ	ਨ	ऽ	ਜਾ	ऽ	ऽ	ਰੋ	ऽ	ऽ	ऽ	
							ਮ							
ਪ	—	—	ਧੁ	—	ਮ	ਪ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼	
ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਮ	ਕੋ	ऽ	ऽ	ਮੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਟਾਂਡਾ...

ਅੰਤਰਾ

			ਸ	ਸ	ਗਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	—	—	—	—
			ਘ	ਟ	ਅS	ਵ	ਘ	ਟ	S	S	S	S	S
			ਪ				ਸਂ						
—	—	—	ਧ	ਧ	ਪ	ਧ	ਨੁ	—	—	ਧ	—	ਪ	—
S	S	S.	ਡੂ	ਗ	ਰ	ਘ	ਣਾ	S	S	ਇ	S	ਕ	S
—	—	—	ਧੁ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	—	ਰੁ	ਰੁ
S	S	S	ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਣ	ਬੈ	S	S	ਲ	S	S	ਹ
					ਨ								
ਗ	—	ਗ	ਮ	ਮ	ਧੁ	—	ਨ	—	—	ਸਂ	ਸਂ	—	—
ਮਾ	S	ਰ,	ਰ	ਮਈ	ਏ	S	ਸਿਉ	S	S	ਇ	ਕ	S	S
										ਨ			
—	—	—	ਰੁਂ	—	—	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	ਸਂ	—	ਸਂ	—
S	S	S	ਬੇ	S	S	ਨ	ਤੀ	S	S	ਮੇ	S	ਰੀ	S
—	—	—	ਨੁ	—	ਨੁ	—	ਧ	—	—	ਪ	—	ਧੁ	ਪ
S	S	S	ਪੂੰ	S	ਜੀ	S	ਰਾ	S	S	ਖ	S	S	ਮੁ
ਮ	—	—	ਰੁਗ	—	—	ਗ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਨੁ
ਰਾ	S	S	SS	S	S	ਰ	ਰਾ	S	ਮ	ਮੇ	S	ਰਾ	S

ਸ
ਟਾ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। ਇਹ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ, ਜੋ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ

ਵਾਦੀ—ਮ	ਠਾਟ—ਭੈਰਉ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)।
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਦੋਹਾਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤੇ ਨਿਖਾਦ ਸੁਰ ਤੇ ਠਹਿਰਾਉ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਮੰ ਮ ਗ, ਪ ਧੁ ਨ, ਸਂ।

ਮ

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨ ਧੁ ਪ, ਧੁ ਮ, ਮੰ ਧੁ ਮੰ ਮ, ਗ ਰੁ, ਸ।

ਮਕੜ—ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮ, ਮੱ ਮ ਗ, ਰੁਗਮਪਮ, ਗ ਰੁ ਗ, ਰੁ ਸ ਨ਼ ਧ਼ੁ ਨ਼।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਲਿਤ ਅਤੇ ਗਉੜੀ ਦਾ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ, ਕਈ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਅਤੇ ਕਈ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੁਧ ਧੈਵਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਧਿਕ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਧੈਵਤ ਦਾ ਅਲਪ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਗਉੜੀ (ਪੂਰਵੀ ਗਉੜੀ) ਅਤੇ ਲਲਿਤ, ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ ਵੀ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਡਿਤ ਵਿਨਾਯਕ ਨਾਰਾਇਣ, ਪਟ ਵਰਧਨ, ਆਦਿ ਸੰਗੀਤਕਰਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦੀ ਗਉੜੀ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਗਾਇਕ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਇਸ ਨੂੰ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤਿ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਵੇਂ, ਪ੍ਰਭਾਤੀ, ਲਲਿਤਕਲੀ, ਲਲਿਤ-ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਅਹੀਰ-ਲਲਿਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਮਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ ਨੂੰ ਵੀ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਣਾ ਅਧਿਕ ਸੰਗਤੀਜੁਕਤਿ ਹੈ।

ਮੰ

ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਲਲਿਤ ਜਿਵੇਂ "ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮ, ਮੰਮ, ਧੁਮੰਮ" ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਗਉੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਜਿਵੇਂ "ਪ, ਧੁਪ, ਮੱਧੁਸਂ, ਰੁਂਨਸਂ, ਨਧੁਨ" ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਕਾਲਿੰਗੜਾ ਰਾਗ ਦੇ ਸੁਰ ਸਮੂਹ "ਪ ਧੁ ਪ, ਧੁ ਮ, ਪ ਮ ਗ, ਰੁ ਗ ਰੁ ਸ" ਵਿਚ ਜਦੋਂ "ਨ਼ਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸ ਨ਼ਧ਼ੁਨ਼" ਜੋੜ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਲਲਿਤਾ-ਗਉੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਲਲਿਤ ਸੂਚਕ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਖਾਦ-ਪੰਚਮ, ਗਉੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਲਲਿਤ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਦਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਪੂਰਵੀ ਤੇ ਭੈਰਉ ਨੂੰ ਵਖ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇੰਜ ਮੱਧਮ, ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਨਿਖਾਦ ਇਸ ਦੇ ਨਯਾਸ ਸੁਰ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ, ਨ਼ ਰੁ ਗ ਮ, ਮੰਮ, ਗਮਪਧੁਪ, ਧੁਮ,

ਗਰੁਗ, ਰੁਸਨ਼ਧੁਨ਼" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਪ, ਧੁ ਪ, ਮੰਧੁਸਂ, ਨਸਂਰੁਂਨਸਂਧੁਨ, ਜਾਂ ਮੰਧੁਨ, ਸਂ—ਸਂਰੁਂਨਸਂਨਧੁਨ, ਧੁਪ" ਇੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ (ਉਤ੍ਰੀ ਭਾਰਤੀ) ਗਾਇਕ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ, ਨ਼ਰੁਸ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਮੰਮਗ, ਰੁਗਰੁਸ, ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ— ।

੨. ਨ਼ਰੁਗਮ, ਮੰਮਗ, ਗਮਪਧੁ, ਪਧੁਮਪ, ਮਪਧੁਪ, ਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸਨ਼, ਸਰੁਸ—ਨ਼ਧੁਨ਼, ਧੁਪ਼, ਮ਼ਪ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ— ।

੩. ਨ਼ਰੁਗਮ ਮੰਮ, ਮੰਧੁਮੰਮਗ, ਗਮਪਧੁਪ, ਧੁਮਪਗਮ, ਗਰੁਗ-ਰੁ, ਨ਼ਰੁਗਮ, ਧੁਮੰ ਮਗ, ਰੁਗਰੁਨ਼, ਨ਼ਸਰੁ ਨ਼ਸਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ—ਨ਼ਰੁਗ, ਗਮਪਧੁਮਪ, ਧੁਮ, ਮੰਮਗ, ਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ।

੪. ਨ਼ਸਗ, ਰੁਗਮਮੰਮਗ, ਗਮਪਧੁਮਪ, ਪਧੁਨ, ਸਂ—ਨਧੁਮਪ, ਮੰਧੁਸਂ—ਨਸਂ—ਨਧੁਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਧੁਮ, ਮੰਮਗ, ਰੁਗਰੁ, ਨ਼ਸਨ਼, ਧੁਨ਼ਰੁਸ—ਸਗਮ, ਪਧੁਮਪਧੁ, ਮੰਧੁਸਂ—ਨਸਂਨ, ਧੁਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਧੁਮ, ਮੰਮਗ, ਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ ਰੁਸ—ਗਮਪਧੁਮਪਨ, ਸਂ—ਨਧੁਨ, ਸਂਨਧੁਪ, ਮ, ਮੰਮਗ, ਪਧੁਨਸਂਰੁਂਨਸਂ—ਨਧੁਪ, ਧੁਮਪਗਮ ਗਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ— ।

੫. ਪਧੁਨਸਂ—ਨਰੁਂਸਂ—ਨਰੁਂਗਂ, ਰੁਂਗਂਰੁਂਸਂ, ਨਧੁਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਮੰਮਗ, ਰੁਗਮ, ਪਧੁਪ, ਮੰਧੁਨ, ਸਂਨਧੁਪ, ਪਧੁਨਸਂਰੁਂਨ, ਧੁਪ, ਗਮਪਧੁਮਪਨ, ਸਂਰੁਂਸਂ—ਨਰੁਂਗਂਮਂ—ਗਂਰੁਂਗਂ, ਰੁਂਸਂ—ਨਧੁਨ, ਰੁਂਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਸਂ—ਨਸਂ ਰੁਂਸਂਨ, ਸਂਨਧੁਪ, ਮੰਧੁਮੰਮ, ਗਮਰੁਗ, ਰੁਗਮਮੰਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਗਰੁਸ—ਨ਼ਧੁਨ਼, ਸਰੁਨ਼ਸ—ਨ਼ਰੁਗਮ, ਗਮਮੰ ਮ, ਪਧੁਨਸਂ—ਨਧੁਨ, ਧੁਪ, ਧੁਮ, ਪਗ, ਮਰੁਗ, ਰੁਸਨ਼— ।

ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਾਨਾਂ

੧. ਨ਼ਰੁ ਗਮ ਮੰਮ ਗਮ ਪਧੁ ਨਸਂ ਨਧੁ ਨਨ ਰੁਂਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ ।

੨. ਨ਼ਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਪਧੁ ਨਸਂ ਰੁਂਸਂ ਨਧੁ ਨਨ ਧੁਪ ਮੱਧੁ ਮੰਮ ਗਰੁ ਮਗ ਰੁਸ ।

੩. ਰੁਗ ਰੁਰੁ, ਗਮ ਗਗ, ਮਮੱ ਮਮ, ਪਧੁ ਪਪ, ਧੁਨ ਧੁਧੁ, ਨਸਂ ਨਨ, ਸਂਰੁਂ ਸਂਸਂ, ਨਨ ਧੁਧੁ ਪਪ ਮਮ ਧੁਧੁ ਮੇਮੱ ਮਮ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ ।

੪. ਨ਼ਰੁ ਗਗ, ਰੁਗ ਮਮ, ਗਮ ਪਪ, ਮਪ ਧੁਧੁ, ਪਧੁ ਨਨ, ਧੁਨ ਸਂਸਂ, ਨਸਂ ਰੁਂਰੁਂ, ਸਂਰੁਂ ਗਂਗਂ, ਰੁਂਗਂ ਰੁਂਰੁਂ, ਸਂਰੁਂ ਸਂਸਂ, ਨਸਂ ਨਨ, ਧੁਨ ਧੁਧੁ, ਮੱਧੁ ਮੱਮੱ, ਗਮ ਗਗ, ਰੁਗ ਰੁਰੁ, ਸਰੁ ਸਸ ।

੫. ਨ਼ਰੁ ਰੁਰੁ ਗਗ, ਗਮ, ਮ.ਮ ਪਪ, ਮੱਧੁ ਧੁ, ਧੁ, ਨਨ ਨਸਂ ਸਂ, ਸਂ ਰੁਂਰੁਂ, ਰੁਂਗਂ ਗਂ, ਗਂ ਮਂਮਂ ਰੁਂਗਂ ਗਂ, ਸਂ ਰੁਂਰੁਂ ਨਸਂ ਸਂਧੁ, ਨਨ, ਪਧੁ ਧੁ, ਮ, ਪਪ, ਮੱਧੁ ਧੁ, ਮ ਮੱਮੱ, ਗਮ ਮ ਰੁ ਗਗ, ਸਰੁ ਰੁਸ ।

੬, ਰੁਗ ਗ, ਰੁ ਜਗ ਰੁਸ, ਗਮ ਮ,ਗ ਮਮ ਗਰੁ, ਮੱਧੁ ਧੁ,ਮੱ ਧੁਧੁ ਮੱਮ, ਧੁਨ ਨਧੁ ਨਨ ਧੁਪ, ਨਰੁਂ ਰੁਂ, ਨ ਰੁਂ ਰੁਂ ਸਂਨ, ਰੁਂਗਂ, ਗਂ, ਰੁਂ ਗਂਗਂ ਰੁਂਸਂ, ਗਂਮਂ ਮਂ, ਗਂ ਮਂਮਂ ਗਂਰੁਂ, ਧੁਨ ਨ, ਧੁ ਨਨ ਧੁਪ, ਮੱਧੁ ਧੁ,ਮੱ ਧੁਧੁ ਮੱਮ, ਗਮ, ਮ,ਗ ਮਮ ਗਰੁ, ਰੁਗ ਗ,ਰੁ ਗਗ ਰੁਸ ।

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਜਿਉ ਜਲ ਛੋਡਿ ਬਾਹਰਿ ਭਇਓ ਮੀਨਾ ॥ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਹਉ ਤਪ ਕਾ ਹੀਨਾ ॥੧॥
ਅਬ ਕਹੁ ਰਾਮ ਕਵਨ ਗਤਿ ਮੋਰੀ ॥ ਤਜੀ ਲੇ ਬਨਾਰਸ ਮਤਿ ਭਈ ਥੋਰੀ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਗਲ ਜਨਮੁ ਸਿਵ ਪੁਰੀ ਗਵਾਇਆ ॥ ਮਰਤੀ ਬਾਰ ਮਗਹਰਿ ਉਠਿ ਆਇਆ ॥੨॥
ਬਹੁਤੁ ਬਰਸ ਤਪੁ ਕੀਆ ਕਾਸੀ ॥ ਮਰਨੁ ਭਇਆ ਮਗਹਰ ਕੀ ਬਾਸੀ ॥੩॥
ਕਾਸੀ ਮਗਹਰ ਸਮ ਬੀਚਾਰੀ ॥ ਓਛੀ ਭਗਤਿ ਕੈਸੇ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰੀ ॥੪॥
ਕਹੁ ਗੁਰ ਗਜ ਸਿਵ ਸਭੁ ਕੋ ਜਾਨੈ ॥ ਮੁਆ ਕਬੀਰੁ ਰਮਤ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੈ ॥੫॥

(ਗਉੜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੨੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
ਸ				ਮ											
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮੱ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਅ	ਬ	ਕ	ਹੁ	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਕ	ਵ	ਨ	ਗ	ਤਿ	ਮੋ	ऽ	ਰੀ	ऽ
ਪ	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਧੁਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗਮ	ਪਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਤ	ਜੀ	ਲੇ	ਬ	ਨਾऽ	ऽ	ਰ	ਸ	ਮ	ਤਿ	ਭऽ	ਈऽ	ਥੋ	ऽ	ਰੀ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਖ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਜਿ	ਉ	ਜ	ਲ	ਛੋ	S	ਡ	ਬਾ	ਹ	ਰ	ਭ	ਇਓ	ਮੀ	S	ਨਾ	S
ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਗਮ	ਪਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੂ	S	ਰ	ਬ	ਜ	ਨ	ਮ	ਹਉ	ਤ	ਪ	ਕਾS	SS	ਹੀ	S	ਨਾ	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਧਨੁ ਓਹੁ ਮਸਤਕੁ ਧਨੁ ਤੇਰੇ ਨੇਤ ॥ ਧਨੁ ਓਇ ਭਗਤ ਜਿਨ ਤੁਮ ਸੰਗਿ ਹੇਤ ॥੧॥
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੈਸੇ ਸੁਖੁ ਲਹੀਐ ॥ ਰਸਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਸੁ ਕਹੀਐ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਤਿਨ ਊਪਰਿ ਜਾਈਐ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਜਪਿਆ ਨਿਰਬਾਣੁ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੦)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				X				੨			
		ਨ						ਗ							
—	[illegible]	ਧੁ	ਨ	ਸ	—	ਗ	—	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮਮੱ	ਮ	ਗ	ਰੁ
S	ਨਾ	ਮ	ਬਿ	ਨਾ	S	ਕੈ	S	ਸੇ	S	ਸੁ	ਖ	ਲਹੀ	S	ਐ	S
ਸ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮਪ	ਧੁਪ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
S,	ਰ	ਸ	ਨਾ	ਰਾS	SS	ਮ	ਨਾ	S	ਮ	ਜ	ਸ	ਕਹੀ	S	ਐ	S

ਅੰਤਰਾ

				ਧੁ				ਨ							
	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
	ਧ	ਨ	ਓਹੁ	ਮ	Sਸ	ਤ	ਕ	ਧ	ਨ	ਤੇ	ਰੇ	ਨੇ	S	ਤ	S
	ਨ														
—	ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਮਪ	ਧੁਪ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
S	ਧ	ਨ	ਓਇ	ਭਗ	ਤ	ਜਿ	ਨ	ਤੁS	ਮS	ਸੰ	ਗ	ਹੇ	S	ਤ	S

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਤ ਨਹੀ ਠਉਰ ਮੂਲੁ ਕਤ ਲਾਵਉ ॥ ਖੋਜਤ ਤਨ ਮਹਿ ਠਉਰ ਨ ਪਾਵਉ ॥੧॥
ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਏਕ ਭਾਇ ਦੇਖਉ ਸਭ ਨਾਰੀ ॥ ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਸਹ ਕਉਨ ਪਿਆਰੀ ॥੨॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਾ ਕੈ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ ॥ ਸਭ ਪਰਹਰਿ ਤਾ ਕਉ ਮਿਲੈ ਸੁਹਾਗੁ ॥੩॥

(ਗਉੜੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੨੭)

ਅਸਥਾਈ

੩				X				੨				੦			
															ਸ
															ਨ੍ਹ
															ਲਾ
			ਮ							ਅ					
ਰੁ	ਗਮ	ਮੱ	ਗ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਗ
ਙ	ਗੀਙ	ਙ	ਙ	ਹੋ	ਙ	ਇ	ਸੁ	ਜਾ	ਙ	ਨੈ	ਙ	ਪੀ	ਙ	ਰ,	ਰਾ
ਮ	ਗਮ	ਪਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਧੁਪ	ਮਪ	ਧੁਪ	ਮ	ਗ	ਰੁਗ	ਮਗ	ਰੁਸ	ਨ੍ਹ
ਙ	ਮਙ	ਙਙ	ਭ	ਗ	ਤ	ਅ	ਨੀਙ	ਆਙ	ਙਙ	ਲੇ	ਙ	ਤੀਙ	ਙਙ	ਰਙ,	ਲਾ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਕ	ਤ	ਨ	ਹੀ	ਠਉ	ਙ	ਰ	ਮੂ	ਙ	ਲ	ਕਙ	ਤ	ਲਾ	ਙ	ਵਉ	ਙ
ਨ	—	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਮ	—	ਗਮ	ਪਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ੍ਹ
ਖੋ	ਙ	ਜ	ਤ	ਤ	ਨ	ਮਹਿ	ਙ	ਠਉ	ਙ	ਰਙ	ਨਙ	ਪਾ	ਙ	ਵਉ	ਲਾ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਾਮ ਜਪਉ ਜੀਅ ਐਸੇ ਐਸੇ ॥ ਧ੍ਰੂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜਪਿਓ ਹਰਿ ਜੈਸੇ ॥੧॥
ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਭਰੋਸੇ ਤੇਰੇ ॥ ਸਭੁ ਪਰਵਾਰੁ ਚੜਾਇਆ ਬੇੜੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਾਂ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਾ ਹੁਕਮ ਮਨਾਵੈ ॥ ਇਸ ਬੇੜੇ ਕਉ ਪਾਰਿ ਲਘਾਵੈ ॥੨॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਐਸੀ ਬੁਧਿ ਸਮਾਨੀ ॥ ਚੂਕਿ ਗਈ ਫਿਰਿ ਆਵਨ ਜਾਨੀ ॥੩॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਭਜੁ ਸਾਰਿਗ ਪਾਨੀ ॥ ਉਰਵਾਰਿ ਪਾਰਿ ਸਭ ਏਕੋ ਦਾਨੀ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੭)

ਅਸਥਾਈ

×		0		੨		੩		0	
ਸ									
ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮੱ	ਮ	ਮ	ਮ	—	—
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਜ	ਪਉ	ऽ	ਜੀ	ਅ	ऽ	ऽ
ਮ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮੱ	ਮ	—	—	—
ਐ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਐ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਧੁ									
ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ
ਧੂ	ऽ	ਪੂ	ਹਿ	ਲਾ	ऽ	ਦ	ऽ	ऽ	ਜ
		ਮ							
ਮੱ	ਪ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਪਿਓ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਜੇ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	ਸਂ
ਦੀ	ऽ	ਨ	ਦ	ਇਆ	ऽ	ਲ	ऽ	ऽ	ਭ
ਨ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—	—	—
ਰੋ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ਤੇ	ऽ	ਰੇ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਰੁਂ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਪ
ਸ	ਭ	ਪ	ਰ	ਵਾ	ऽ	ਰ	ऽ	ऽ	ਚ
				ਮ					
ਗ	—	ਮ	ਮੱ	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਤ੍ਰਾ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ਥੇ	ऽ	ੜੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਸਥਾਈ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਗਾਓ [illegible]

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ, ਤਾਲ–ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰਾਮ ਜਪਉ ਜੀਅ ਐਸੇ ਐਸੇ ॥ (ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਨੰ: ੪ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

×					੨		0			੩			
			ਰੁ	ਗ	ਮਗ	ਰੁਸ	ਨ਼	ਸ	—	ਨ਼	ਰੁ	ਗ	ਮ
			ਰਾ	ऽ	ऽऽ	ਮਜ	ਪਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ऽ	ਜੀ	ਅ
ਗ								ਮ					
ਮ	—	—	ਮ	ਗ	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਗ	—	ਰੁ	ਧ	ਮੱ	ਧ
ਐ	ऽ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ऽ	ऽ	ਐ	ऽ	ऽ	ਸੇ	ऽ	ऽ	ऽ

ਗ ऽ	ਰੁ ऽ	ਸ ऽ,	ਧੁ ਮੰ ਧੂ	ਧੁ ऽ	ਨ ਪ੍ਰ	ਸਂ ਹਿ	ਰੁਂ ਲਾ	ਸਂ ऽ	— ऽ	ਸਂ ਦ	— ऽ	— ऽ	— ऽ
— ऽ	— ऽ	ਸਂ ਜ	ਨ ਪਿਓ	ਰੁਂ ऽ	ਨ ਹ	ਧੁ ਰਿ	ਨ ਜੈ	ਧੁ ऽ	ਪ ऽ	ਮੰ ਸੇ	ਪ ऽ	ਗ ऽ	— ऽ
ਰੁ ऽ	ਸ ऽ	ਨ਼ ऽ											

ਅੰਤਰਾ

			ਪ ਦੀ	ਪਮੰ ऽऽ	ਧੁ ਨ	ਨ ਦ	ਸਂ ਇਆ	— ऽ	— ऽ	— ऽ	— ऽ	ਸਂ ਲ	ਸਂ ਭ
ਨ ਰੰ	— ऽ	— ऽ	ਰੁਂ ऽ	ਗਂ ऽ	ਰੁਂ ऽ	ਰੁਂ ਸੇ	ਸਂ ਤੇ	— ऽ	— ऽ	ਰੁਂ ਰੰ	— ऽ	— ऽ	— ऽ
ਸਂ ਸ	ਸਂ ਭ	— ऽ	— ऽ	ਨ ऽ	ਰੁਂ ਪ	ਨ ਰ	ਧੁ ਵਾ	ਪ ऽ	— ऽ	— ऽ	— ऽ	ਮਗ ਰ	ਗ ਚ
ਮ ਝਾ	— ऽ	— ऽ	ਮ ਇਆ	ਗ ऽ	!! ऽ	ਮੱ ऽ	ਪ ਬੇ	ਗ ऽ	— ऽ	ਰੁ ਝੇ	ਪ ऽ	ਮੱ ऽ	ਪ ऽ
ਗ ਰਾ	ਰੁ ऽ	— ऽ	— ऽ	ਗ ऽ	ਮਗ ਆऽ	ਰੁਸ ऽਜ	ਨ਼ ਪਉ	ਸ ऽ	— ऽ	ਨ਼ ऽ	ਰੁ ऽ	ਗ ਜੀ	ਮ ਅ
ਗ ਮ ਐ	— ऽ...												

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਪਿਛੇ ਲਿਖੀ ਸੂਲਫਾਕ ਦੀ ਟਿਯੂਨ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਲਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਧਮਾਰ ਤਾਲ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਭੀ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ।

(ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ

ਵਾਦੀ—ਸ	ਠਾਟ—ਪੂਰਬੀ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਸ਼ਾਮ)
ਸੰਵਾਦੀ - ਪ	ਜਾਤੀ—ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਪ-ਗ' ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ

ਆਰੋਹ—ਸ. ਰੁ ਗ ਮੰ ਪ, ਮੰ ਧੁ ਸਂ।

ਅਵਰੋਹ—ਸਂ, ਨ ਪ, ਮੰ ਗ ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ—ਸ, ਗ ਮੰ ਧੁ ਸਂ, ਨ ਪ ਮੰ ਗ, ਪ ਗ, ਰੁ ਮੰ ਗ ਰੁ ਸ ਨ਼, ਸ।

ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ, ਗਉੜੀ ਮਾਲਵਾ: ਜਾਂ ਗਉੜੀ ਮਾਲਵੀ ਇਕੋ ਰਾਗ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ, ਗੰਧਾਰ, ਦੇਵਗੰਧਾਰ ਅਤੇ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਇਕ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੋਡੀ, ਜਾਂ ਗੁਜਰੀ ਟੋਡੀ ਭੀ ਇਕ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ ਕਈ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਬੰਦਿਸ਼ ਜਾਂ ਆਲਾਪ ਰਾਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸਰੂਪ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ (ਟਿਯੂਨਾਂ) ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਗਾਉਣਾ ਅਤੀ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਸੋ ਅਸਾਂ ਜੋ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ, ਗਉੜੀ-ਮਾਲਵਾ ਅਤੇ ਗਉੜੀ ਮਾਲਵੀ ਇਕੋ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਦਾ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ, ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਖੜਜ, ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਸ਼ਾਮ) ਹੈ। ਇਹ ਗਉੜੀ ਅਤੇ ਮਾਲਵੀ ਦਾ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਜਾਂ ਅਲਪ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਗਉੜੀ ਜਿਵੇਂ "ਸਨ਼, ਮੱਧੁ ਸ, ਗਰ੍ਹ, ਮੱਗਰੁਪ. ਗਰ੍ਹਸ" ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਮਾਲਵੀ ਦਾ ਰੂਪ ਜਿਵੇਂ "ਪ. ਮੰਧੁਸਂ, ਰੁਸਂ ਨ ਪ ਮੱਗ, ਪਗ" ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ. ਰੁਨ਼, ਪ—ਮੰਧੁਸਂ, ਗਰੁ. ਮੱਗਰੁਪ. ਮੱਗ. ਪ—ਗਰੁਸ" ਅਤੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਗ, ਮੰਧੁਸਂ. ਜਾਂ, ਮੱਗ, ਮੰਧੁਸਂ. ਰੁਸਂਨ, ਪਮੱਗ, ਪ" ਇੰਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦਾ ਇਹ ਭੀ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੋਦਰ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ, ਗਰੁਸਨ਼, ਨ਼ਰੁਗ, ਰੁਮੰਗਰੁਸ, ਸਨ਼ਪ਼—ਮ਼ਧ਼ੁਰੁਸ—ਗਰੁਮੰਗਰੁਸ— ।

੨. ਸਗ, ਰੁਸਨ਼; ਮ਼ਧ਼ੁਸ —ਨ਼ਸਗਰੁਪ, ਮੱਗ, ਪਗਰੁਸ—ਰੁਗਰੁਮੱਗਰੁਸਨ਼, ਰੁਸ—ਸਰੁਗਰੁਪ—ਮੰਗ,
ਰੁਮੱਗਰੁਸ— ।

੩, ਸਗ, ਰੁਗਰੁਪ—ਮੱਗ, ਮੰਪਗ, ਮੰਧੁਸੰ—ਸੰਨਪਮੱਗ, ਪਗਰੁ, ਮੱਗਰੁਸ—ਸਨ਼ਰੁਸ—ਸਗ, ਮੱਧੁਸੰ—
ਰੁੰਸੰਨ, ਪਗਪ, ਮੰਧੁਰੁੰਸੰ—ਨਸੰਰੁੰਨਪ, ਮੰਪਗ, ਰੁਮੱਗਰੁਸ— ।

੪. ਸਰੁਗਰੁਪ—ਪਮੱਗ, ਪਗਰੁਸ—ਗਮੱਧੁਸੰ—ਰੁੰਸੰ, ਨਰੁੰ, ਗੰਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਨਪ, ਮੰਗ, ਮੱਧੁਰੁੰਸੰ—ਨਸੰਰੁੰਨਸੰਨ,
ਮੰਧੁਸੰ—ਸੰਗੰ, ਰੁੰਮੰ ਗੰਰੁੰਸੰ—ਸੰਨਪਗ, ਮੱਗਰੁ, ਗਰੁਸ—ਸਗ, ਰੁਮੰ, ਗਪ, ਮੰਧੁਸੰ—ਸੰਨ, ਰੁੰਸੰ,
ਨਸੰਨਪ, ਮੰਗ ਰੁਮੰਗਰੁਸ— ।

੫. ਨ਼ਸ, ਰੁਗਰੁ, ਮੱਪਗ, ਮੰਧੁਸੰਰੁੰਸੰ—ਨਸੰਰੁੰ, ਨਸੰਨ; ਪਮੰਗਪ, ਪਗ, ਮੰਧੁਸੰ—ਗੰਰੁੰਮੰ ਗੰ ਰੁੰਪੰ, ਮੰਗੰਰੁੰਸੰ
—ਨਸੰਨਪ—ਮੱਗਪਸੰ—ਸੰਨਪਗ, ਰੁਮੰਗਰੁਪ—ਮੰਧੁਸੰਨ, ਰੁੰਨਪਗ, ਮੱਗ, ਰੁਮੰਗਰੁਸਨ਼, ਰੁਸ— ।

ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੨)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਮਾ ऽ ਧਉ ऽ	ਹ ਰਿ ਹ ਰਿ	ਸਗ ਮੰਧੁ ਸੰਨ ਰੁੰਸੰ	ਨਪ ਮੱਗ ਰੁਗ ਰੁਸ
੨.	• • • •	ਰੁਗ ਰੁਮੱ ਗਰੁ ਪਪ	ਮੱਧੁ ਸੰਨ ਰੁੰਸੰ ਗੰਰੁੰ	ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ
੩.	ਸਰੁ ਗਰੁ ਰੁਗ ਮੰਗ	ਗਮੱ ਪਮੱ ਮੱਪ ਧੁਪ	ਸੰਰੁੰ ਗੰਰੁੰ ਸੰਨ ਪਪ	ਮੱਗ ਰੁਮੱ ਗਰੁ ਸऽ
੪.	• • • • ਸੰਰੁੰ ਰੁੰ,ਸੰ ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਨ,	• • • • ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਨ,	ਸਰੁ ਰੁ,ਸ ਰੁਰੁ ਸਨ਼, ਸੰਸੰ ਨਪ, ਪਪ ਮੱਗ,	ਮੱਪ ਪ,ਮੱ ਪਪ ਮੰਗ, ਮੱਮੱ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ
੫.	• • • • ਪਧੁ ਪਸੰ ਨਪ, ਸੰਰੁੰ	ਸਰੁ ਸਗ ਰੁਸ, ਰੁਗ ਸੰਗੰ ਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਗੰ ਰੁੰਮੰ	ਰੁਮੰ ਗਰੁ, ਗਮੰ ਗਪ ਗੰਰੁੰ ਸੰਸੰ ਨਨ ਪਪ	ਮੰਗ, ਮੰਪ ਮੰਧੁ ਪਮੰ, ਮੱਮੱ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ
੬.	• • • • ਸਸ, ਨ਼ਨ਼ ਸਨ਼ ਮ਼ੱਧ਼ੁ ਮ਼ੱਧ਼ੁ ਸਰੁ ਗਰੁ ਪਪ	• • • • ਸਰੁ ਗਰੁ ਸਸ, ਨ਼ਨ਼ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਨ਼ ਸਨ਼	• • • • ਸਨ਼ ਮ਼ੱਧ਼ੁ ਸਰੁ ਗਰੁ ਮ਼ੰਧ਼ੁ ਸਗ ਮੰਧੁ ਸੰਰੁੰ	ਨ਼ਨ਼ ਸਨ਼ ਮ਼ੱਧ਼ੁ ਸਰੁ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਨ਼ਨ਼ ਸਨ਼ ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਕ	ਰਹੁ	S	ਕ੍ਰਿ	ਪਾ	S	S	S	ਠਨ	ਪਮੰ	ਗਰੁ	ਸਨ਼	ਸਗ	ਮੱਧੁ	ਸੰਰੁ	ਸੰS
੨.	.	.	.	.	ਸੰਰੁਂ	ਗੰਰੁਂ	ਸੰਨ	ਪਮੰ	ਗਰੁ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਨ਼ਸ	ਗਮੰ	ਧੁਧੁ	ਮੰਪ	ਸੰS
੩.	ਸੰਗਂ	ਰੁਂਸਂ	ਧੁਸਂ	ਨਪ,	ਮੱਧੁ	ਪਮੰ,	ਗਪ	ਮੰਗ,	ਰੁਮੰ	ਗਰੁ,	ਸਗ	ਰੁਸ,	ਗਮੰ	ਧੁਧੁ	ਮੰਪ	ਸੰS
੪.	.		.	.	.	.	.	.	ਗਂਗਂ	ਰੁਂਸਂ,	ਰੁਂਰੁਂ	ਸੰਨ,	ਸਂਸਂ	ਨਪ,	ਠਨ	ਪਮੰ
	ਪਪ	ਮੰਗ,	ਮੰਮੰ	ਗਰੁ,	ਗਗ	ਰੁਸ,	ਨ਼ਸ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਮੱਪ	ਸੰS,	ਪਧੁ	ਮੰਪ	ਸੰS	ਪਧੁ	ਮੰਪ
੫.	.	.	.	.	ਗਂਗਂ	ਰੁਂ,ਗਂ	ਗਂਰੁਂ	ਸੰਨ,	ਰੁਂਰੁਂ	ਸਂ,ਰੁਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨਪ,	ਠਨ	ਪ,ਠ	ਠਪ	ਮੰਗ
	ਪਪ	ਮੰ.ਪ	ਪਮੰ	ਗਰੁ,	ਗਗ	ਰੁਗ	ਗਰੁ	ਸਨ਼	ਰੁਗ	ਰੁਸ,	ਗਮੰ	ਗਰੁ,	ਮੱਪ	ਮੰਗ,	ਪਧੁ	ਪਸਂ
੬.	ਰੁਂਗਂ	ਰੁਂਮੰਂ	ਗਂਰੁਂ,	ਸਂਰੁਂ	ਸਂਗਂ	ਰੁਂਸਂ,	ਨਸਂ	ਨਰੁਂ	ਸੰਨ,	ਪਧੁ	ਪਸਂ	ਨਪ,	ਮੱਪ	ਮੰਧੁ	ਪਮੰ,	ਗਮੰ
	ਗਪ	ਮੱਗ,	ਰੁਗ	ਰੁਮੰ	ਗਰੁ,	ਸਰੁ	ਸਗ	ਰੁਸ,	ਨ਼ਸ	ਨ਼ਰੁ	ਸਨ਼,	ਸਗ	ਰੁਮੰ	ਗਪ	ਮੰਧੁ	ਪਸਂ

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ (ਮਾਲਵੀ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮੋ ਕਉ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋ ਸਮਝਾਵੈ ॥ ਕਰਤਾ ਹੋਇ ਜਨਾਵੈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਅਨਜਾਨਤ ਕਿਛੂ ਇਨਹਿ ਕਮਾਨੋ ਜਪ ਤਪ ਕਛੂ ਨ ਸਾਧਾ ॥
ਦਹ ਦਿਸਿ ਲੈ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦਉਰਾਇਓ ਕਵਨ ਕਰਮ ਕਰਿ ਬਾਧਾ ॥੧॥
ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਭੂਮਿ ਕਾ ਠਾਕੁਰੁ ਹਉ ਇਸ ਕਾ ਇਹੁ ਮੇਰਾ ॥
ਭਰਮ ਮੋਹ ਕਛੁ ਸੂਝਸਿ ਨਾਹੀ ਇਹ ਪੈਖਰ ਪਏ ਪੈਰਾ ॥੨॥
ਤਬ ਇਹੁ ਕਹਾ ਕਮਾਵਨ ਪਰਿਆ ਜਬ ਇਹੁ ਕਛੂ ਨ ਹੋਤਾ ॥
ਜਬ ਏਕ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਆਪਹਿ ਕਰਤਾ ॥੩॥
ਅਪਨੇ ਕਰਤਬ ਆਪੇ ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਇਹੁ ਰਚਨੁ ਰਚਾਇਆ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਰਣਹਾਰੁ ਹੈ ਆਪੇ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭਰਮੁ ਚੁਕਾਇਆ ॥੪॥
(ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
														ਸ	ਨ਼
														ਮੋ	ਕਉ
ਸ	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ਼	—	ਸ	—	—	—	—	—
ਇ	ਹ	ਬਿ	ਧਿ	ਕੋ	S	ਸ	ਮ	ਝਾ	S	ਵੈ	S	S	S,	S	S

ਰੁ	ਰੁ	ਪ	—	ਮੱ	—	ਧੁ	ਸੰ	ਨ	—	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ
ਕ	ਰ	ਤਾ	ऽ	ਹੋ	ऽ	ਇ	ਜ	ਨਾ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ				ਧੁ											
ਗ	ਗ	ਗ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—
ਅ	ਨ	ਜਾ	ऽ	ਨ	ਤ	ਕਿ	ਛ	ਇ	ਨਹਿ	ऽ	ਕ	ਮਾ	ऽ	ਨੇ	ऽ
ਨ	ਨ	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—
ਜ	ਪ	ਤ	ਪ	ਕ	ਛੂ	ऽ	ਨ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ऽ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਦ	ਹ	ਦਿ	ਸ	ਲੈ	ऽ	ਇ	ਹੁ	ਮ	ਨ	ਦਉ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਇਓ	ऽ
ਨ਼															
ਸ	ਸ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ਼
ਕ	ਵ	ਨ	ਕ	ਰ	ਮ	ਕ	ਰ	ਬਾ	ऽ	ਧਾ	ऽ	ऽ	ऽ,	ਮੋ	ਕਉ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ (ਮਾਲਵੀ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮਾਧਉ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਮੁਖਿ ਕਹੀਐ ॥
ਹਮ ਤੇ ਕਛੂ ਨ ਹੋਵੈ ਸੁਆਮੀ ਜਿਉ ਰਾਖਹੁ ਤਿਉ ਰਹੀਐ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕਿਆ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਕਿ ਕਰਣੈਹਾਰਾ ਕਿਆ ਇਸੁ ਹਾਥਿ ਬਿਚਾਰੇ ॥
ਜਿਤੁ ਤੁਮ ਲਾਵਹੁ ਤਿਤ ਹੀ ਲਾਗਾ ਪੂਰਨ ਖਸਮ ਹਮਾਰੇ ॥੧॥
ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਰਬ ਕੇ ਦਾਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਲਿਵ ਲਾਵਹੁ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨੰਤੀ ਹਰਿ ਪਹਿ ਅਪੁਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਮੱ												ਮੱ			
ਪ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਨ	ਪ	ਮੱਗ	ਪ	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮਾ	ऽ	ਧਉ	ऽ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿऽ	ਹ	ਰਿ	ਮੁ	ਖ	ਕਹੀ	ऽ	ਐ	ऽ
										ਪ਼					
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	—	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਨ਼	—	ਮੱ਼	ਧੁ਼	ਸ	ਰੁ	ਸ	—
ਹ	ਮ	ਤੇ	ऽ	ਕ	ਛੂ	ऽ	ਨ	ਹੋ	ऽ	ਵੈ	ऽ	ਸੁਆ	ऽ	ਮੀ	ऽ
												ਮੱ			
ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਜਿਉ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ਖਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ	ਤਿਉ	ऽ	ऽ	ऽ	ਰਹੀ	ऽ	ਐ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ਕਿਆ	S	ਕਿ	ਛ	ਕ	ਰੈ	S	ਕਿ	ਕ਼	ਰ	ਣੈ	S	ਹਾ	S	ਰਾ	S
								ਨ							
ਰੁਂ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਨ	—	ਪ	—	ਸਂ	—
ਕਿਆ	S	ਇ	ਸ	ਹਾ	S	ਥ	ਬਿ	ਚਾ	S	S	S	ਰੇ	S	S	S
ਨ	ਨ	ਰੁਂ	·ਨ	ਪ	—	ਗ਼	ਮੱਪ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਜਿ	ਤ	ਤੁ	ਮ	ਲਾ	S	ਵਹੁ	S	ਤਿ	ਤ	ਹੀ	S	ਲਾ	S	ਗਾ	S
												ਮੱ			
ਨ਼	—	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੂ	S	ਰ	ਨ	ਖ	ਸ਼	ਮ	ਹੇ	ਮਾ	S	S	S	ਰੇ	S	S	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ (ਮਾਲਵੀ), ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਪਾਇਆ ਲਾਲੁ ਰਤਨੁ ਮਨਿ ਪਾਇਆ ॥
ਤਨੁ ਸੀਤਲੁ ਮਨੁ ਸੀਤਲੁ ਥੀਆ ਸਤਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸਮਾਇਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਲਾਥੀ ਭੂਖ ਤ੍ਰਿਸਨ ਸਭ ਲਾਥੀ ਚਿੰਤਾ ਸਗਲ ਬਿਸਾਰੀ ॥
ਕਰੁ ਮਸਤਕਿ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਧਰਿਓ ਮਨੁ ਜੀਤੋ ਜਗੁ ਸਾਰੀ ॥੧॥
ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਇ ਰਹੇ ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਡੋਲਨ ਤੇ ਅਬ ਚੂਕੇ ॥
ਅਖੁਟੁ ਖਜਾਨਾ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਤੋਟਿ ਨਹੀ ਰੇ ਮੂਕੇ ॥੨॥
ਅਚਰਜੁ ਏਕੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਿ ਐਸੀ ਬੂਝ ਬੁਝਾਈ ॥
ਲਾਹਿ ਪਰਦਾ ਠਾਕੁਰੁ ਜਉ ਭੇਟਿਓ ਤਉ ਬਿਸਰੀ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥੩॥
ਕਹਿਓ ਨ ਜਾਈ ਇਹੁ ਅਚੰਭਉ ਸੋ ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਚਾਖਿਆ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਚ ਭਏ ਬਿਗਾਸਾ ਗੁਰਿ ਨਿਧਾਨੁ ਰਿਦੈ ਲੈ ਰਾਖਿਆ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੫)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਸ													
ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ਼	ਨ਼	ਪ਼ਪ਼	ਸ	—	ਸ	—
ਪਾ	S	ਇਆ	ਲਾ	S	ਲ	ਰ	ਤ	ਨ	ਮਨ	ਪਾ	S	ਇਆ	S

ਨ̣	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਮ̍	ਪ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	—
ਤ	ਨ	ਸੀ	ਤ	ਲ	ਮ	ਨ	ਸੀ	ਤ	ਲ	ਥੀ	ऽ	ਆ	ऽ
										ਮ̍			
ਮ̍	ਧੁ	ਸਂ	ਨ	ਨ	ਪ	ਪ	ਮ̍	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਬ	ਦ	ਸ	ਮਾ	ऽ	ऽ	ਇਆ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਮ̍	—	ਧੁ	ਮ̍ਧੁ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	—	ਸਂ	—
ਲਾ	ऽ	ਥੀ	ਭੂ	ऽ	ਖ	ਤ੍ਰਿऽ	ਸ	ਨ	ਸਭ	ਲਾ	ऽ	ਥੀ	ऽ
ਨ	—	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂਗਂ	ਰੁਂ	—	—	ਸਂ	—	—	—
ਚਿੰ	ऽ	ਤਾ	ਸ	ਗ	ਲ	ਬਿऽ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ
							ਮ̍						
ਨ	ਸਂ	ਰੁਂਸਂ	ਨ	ਨ	ਪ	ਪ	ਗ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਕ	ਰ	ਮਸ	ਤ	ਕ	ਗੁ	ਰ	ਪੂ	ऽ	ਰੈ	ਧ	ਰਿ	ਓ	ऽ
ਨ̣										ਮ̍			
ਸ	ਸ	ਰੁ	ਪ	—	ਮ̍	ਪ	ਗ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮ	ਨ	ਜੀ	ਤੇ	ऽ	ਜ	ਗ	ਸਾ	ऽ	ऽ	ਰੀ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕ:)

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ (ਮਾਲਵੀ), ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਮੇਰੀ ਸੰਗਤਿ ਪੋਚ ਸੋਚ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ॥ ਮੇਰਾ ਕਰਮੁ ਕੁਟਿਲਤਾ ਜਨਮੁ ਕੁਭਾਂਤੀ ॥
ਰਾਮ ਗੁਸਈਆ ਜੀਅ ਕੇ ਜੀਵਨਾ ॥ ਮੋਹਿ ਨ ਬਿਸਾਰਹੁ ਮੈ ਜਨੁ ਤੇਰਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਮੇਰੀ ਹਰਹੁ ਬਿਪਤਿ ਜਨ ਕਰਹੁ ਸੁਭਾਈ ॥ ਚਰਣ ਨ ਛਾਡਉ ਸਰੀਰ ਕਲ ਜਾਈ ॥੨॥
ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਪਰਉ ਤੇਰੀ ਸਾਭਾ ॥ ਬੇਗਿ ਮਿਲਹੁ ਜਨ ਕਰਿ ਨ ਬਿਲਾਂਬਾ ॥੩॥
(ਗਉੜੀ ਭ: ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੪੫)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ̇									
ਰੁ	—	ਸ	ਸ	ਨ̣	ਪ̣	ਸ	—	—	—
ਰਾ	ऽ	ਮ	ਗੁ	ਸਈ	ऽ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ̣	ਨ̣	ਰੁ	ਮ̍	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਜੀ	ਅ	ਕੇ	ऽ	ਜੀ	ਵ	ਨਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—	—	—
ਮੋ	ਹਿ	ਨ	ਬਿ	ਸਾ	ऽ	ਰਹੁ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਮੈ	ऽ	ਜ	ਨ	ਤੇ	ऽ	ਰਾ	ऽ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱਧੁ	ਸਂ	—	ਸਂ	—	—	—
ਮੇ	ਰੀ	ਸੰ	ਗਤਿ	ਪੋ	ऽ	ਚ	ऽ	ऽ	ऽ
ਸਂ	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—	ਸਂ	ਸਂ
ਸੋ	ਚ	ਦਿ	ਨ	ਰਾ	ऽ	ਤੀ	ऽ	ਮੇ	ਰਾ
ਗਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਮੱਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	—
ਕ	ਰ	ਮ	ਕੁ	ਟਿ	ਲ	ਤਾ	ऽ	ऽ	ऽ
ਨ	ਰੁਂ	ਨ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਜ	ਨ	ਮ	ਕੁ	ਭਾਂ	ऽ	ਤੀ	ऽ	ऽ	ऽ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

([illegible])

੫, ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ (ਮਾਲਵੀ) ਤਾਲ-ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸੁਣਿ ਸਾਜਨ ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਦੇਸਰਾ ਅਖੀ ਤਾਰ ਲਗੰਨਿ ॥
ਗੁਰਿ ਤੁਠੈ ਸਜਣ ਮੇਲਿਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਸੁਖਿ ਸਵੰਨਿ ॥੧॥

(ਗਉੜੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੩੦੨)

ਅਸਥਾਈ

X					੨		੦			੩			
												ਧੁ ਮੱ	ਧੁ
												ਸੁ	ਣ
			ਨ		ਪ			ਮੱ					
ਸਂ	ਸਂ	ਨ	ਪ	—	ਗ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਸਾ	ਜ	ਨ	ਪ੍ਰੇ	ऽ	ਮ	ऽ	ਸੰ	ਦੇ	ਸ	ਰਾ	ऽ,	ऽ	ऽ
ਧੁ	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਸਂ	—	—	ਨ	ਰੁਂਨ		
ਅ	ऽ	ਖੀ	ਤਾ	ऽ	ਰ	ਲ	ਗੰ	ऽ	ऽ	ऽ	ਨਿऽ	ਸੁਣ...	

ਅੰਤਰਾ

																	ਪ	ਪ
																	ਘੁ	ਰ
			ਧੁ															
ਗ	—	ਗ	ਮੱ	—	|	ਧੁ	ਰੁਂ	|	ਸਂ	—	ਸਂ	|	ਸਂ	—			ਸਂ	ਰੁਂ
ਤੂ	ऽ	ਠੈ	ਸ	ऽ	|	ਜ	ਣ	|	ਮੇ	ऽ	ਛਿ	|	ਆ	ऽ,			ਜ	ਨ
																ਧੁ		
ਸਂ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	|	ਮੱਂ	ਗਂ	|	ਰੁਂ	ਸਂ	—	|	ਨ	ਰੁਂਨ		ਮੱ	ਧੁ	
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਸੁ	ऽ	|	ਖ	ਸ	|	ਵੈ	ऽ	ऽ	|	ऽ	ਨऽ		ਸੁ	ਇ	

(ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ

ਵਾਦੀ—ਸ	ਠਾਟ—ਮਿਸ਼ਰਤ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਸ਼ਾਮ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਪ	ਜਾਤੀ—ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਰ-ਪ, ਪ-ਗੁ ਤੇ ਗੁ-ਸ ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਮ ਪ, ਨ ਸਂ, ਜਾਂ ਮ ਪ ਧੁ ਨ ਸਂ।

ਮ
ਅਵਰੋਹ—ਸਂ ਨੁ ਧ ਪ, ਮ ਪ ਗ ਮ, ਰ ਪ ਗੁਰ, ਗੁ-ਸ।

ਮ
ਪਕੜ—ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਪ, ਮ ਪ ਗ ਮ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ, ਨੁਧੁਨੁ, ਰੁ ਸ।

ਇਹ ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਤੇ ਮਾਂਝ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਤ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਰਿਖਭ, ਦੋਵੇਂ ਗੰਧਾਰ, ਦੋਵੇਂ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ ਵਾਦੀ ਖੜਜ, ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਸ਼ਾਮ) ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਰਾਗ ਵਖੋ-ਵੱਖ ਦੋ ਠਾਟਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਠਾਟ ਵਿਚ ਨੀਅਤ ਕਰਨਾ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਜੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਭਾਗ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਭਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਖਮਾਜ ਜਾਂ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ, ਬਸੰਤ ਮੁਖਾਰੀ, ਅਹੀਰ ਭੈਰਉ, ਨਟ ਭੈਰਉ, ਬਸੰਤ ਬਹਾਰ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗ ਹਨ। ਐਸੇ ਰਾਗ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਨਿਯਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ।

ਇਕ ਸਪਤਕ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪੂਰਵਾਂਗ ਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ। ਭਾਵ, ਖੜਜ ਤੋਂ ਮੱਧਮ ਜਾਂ ਪੰਚਮ ਤਕ ਨੂੰ ਪੂਰਵਾਂਗ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਜਾਂ ਪੰਚਮ ਤੋਂ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਦੇ ਖੜਜ ਤਕ ਦੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਠਾਟ ਤੇ ਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਹੀ ਉਧਾਰਣ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ :—

੧. ਬਸੰਤ ਮੁਖਾਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਪੂਰਵਾਂਗ ਭਾਗ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਭਾਗ ਭੈਰਵੀ ਦਾ ਹੈ।
ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ—ਸ ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਨੁ ਸਂ। ਸਂ ਨੁ ਧੁ ਪ, ਮ ਗ ਰੁ ਸ।

੨. ਅਹੀਰ ਭੈਰਉ ਦਾ ਪੂਰਵਾਂਗ ਭਾਗ ਭੈਰਉ ਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਭਾਗ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਹੈ।
ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ— ਸ ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧ ਨੁ ਸਂ। ਸਂ ਨੁ ਧ ਪ, ਮ ਗ ਰੁ ਸ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਟ ਭੈਰਉ ਆਦਿ ਰਾਗ ਹਨ, ਪਰ ਬਸੰਤ ਬਹਾਰ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਨਿਯਮ ਵਖਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਆਰੋਹ ਬਹਾਰ ਤੇ ਅਵਰੋਹ ਬਸੰਤ, ਜਾਂ ਆਰੋਹ ਬਸੰਤ ਤੇ ਅਵਰੋਹ ਬਹਾਰ ਦਾ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ

"ਸ ਮ, ਪ ਗੁ ਮ ਨ਼ ਧ, ਨ ਸਂ, (ਸਂ) ਨ ਧ਼ ਪ, ਮੱਗਮੱਙਗ, ਗਮੱਧੁਗ, ਮੱਗਰੁਸ। ਸ, ਗ ਮੱ ਧੁ ਰੂਂ, ਸਂ, ਨ਼ ਪ ਮ ਪ ਗੁ ਮ ਨ਼ ਧ, ਨ ਸਂ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਸੋ, ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ ਜਾਂ ਗਉੜੀ ਸੋਰਠ ਇਤਿਆਦਿ ਮਿਸ਼ਰਤ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਿਯਮ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਅਤੇ ਖੂਬ ਸੂਰਤੀ ਬਣੀ ਰਹੇ।

ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਪ ਮ ਪ,ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ। ਜਾਂ ਸ ਰੂ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਮ ਪ, ਰ ਮ ਪ ਨ, ਸਂ" ਇਸ਼ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਗਉੜੀ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ, ਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸ ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ—ਗਮ ਪਧੁਪ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ।

੨. ਸ, ਰੁਗਮ, ਪਧੁਮਪਗਮ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ, ਨ਼ਸਰੁ ਨ਼ਧੁਨ਼, ਰੁਸ—ਗਮਪ, ਧੁਮ, ਪਗ, ਮਰਪ ਗੁਰ ਗੁਸ—।

੩. ਗਮਪਧੁਪ, ਮਪਨ, ਸਂ—ਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਗਮ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ—ਨ਼ਰੁਸ—ਸਰੁਗਮ, ਰਮਪਨ, ਸਂ—ਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਨ ਸਂ—ਨਸਂਰੁਂਨਸਂ—ਨੁਧਪ, ਪਧੁ ਮਪ,ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ—।

੪. ਰਮਪਨ, ਸਂ—ਨੁਧਪ ਧੁਮਪਨ, ਸਂ—ਸਂਰੁਂਨਸਂ ਧੁਨਸਂ, ਨੁਧਪ, ਧੁਮਪ ਸਂ—ਨੁਧਪ ਧੁਮਪਗਮ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ—ਰਮਪ—ਧੁਮਪਨਸਂ—ਸਂਰੁਂਨਸਂ—ਸਂਨੁਧਪ ਧੁਮਪਗਮ ਗਰੁਗ, ਰੁਸਨ਼, ਧੁਨ਼ਸਰੁਸ—ਗਮਪਧੁਪ, ਮਪਨ, ਸਂਰੁਂਸਂ—ਨੁਧਪ, ਪਧੁਮਪ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ—।

੫. ਮਪਨ, ਸਂ—ਨੁਧਪ ਮਪਸਂ—ਸਂਰੁਂਸਂ ਨਧੁਨ ਸਂਰੁਂਸਂ—ਸਂਰੁਂਗਂ—ਰੁਂਸਂ—ਸਂਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਸਂ—ਸਂਰੁਂਨਸਂ—ਗਂ, ਰੁਂਗਂਰੁਂਸਂ, ਨੁਧਪ, ਮਪਨਸਂਰੁਂਨਸਂ ਸਂਰੁਂਗਂ, ਰੁਂਗਂਰੁਂਸਂ—ਨਸਂ, ਨੁਧਪ ਧੁਮਪਗਮ, ਨੁਧਪ, ਸਂ, ਨੁਧਪ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ—ਸਰੁਸ, ਸਰੁਗਰੁਸ, ਸਰੁਗਮਗਰੁਸ, ਸਰੁਗਮਪ ਗੁਰਸ, ਗਮਪਧੁਮਪ ਗੁਰਸ, ਗਮਪਨਸਂ, ਨੁਧਪ ਰਪ ਗੁਰਸ, ਮਪਨਸਂਰੁਂਨਸਂ ਨੁਧਪ ਮਪ,ਰਪ ਗੁਰਸ, ਨ਼ਧ਼ਨ਼ ਰੁਸ।

ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਾਨਾਂ

੧. ਸਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਰਪ ਗੁਰ ਗੁਸ ਨ਼ਸ।

੨. ਸਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਨਸਂ ਰੁਸਂ ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਰਪ ਗੁਰ ਗੁਸ।

੩. ਸਰੁ ਗਰੁ ਗਮ ਗਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਨਸਂ ਰੁਸਂ ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਰਪ ਗੁਰ ਗੁਸ।

੪. ਸਰੁ ਰੁ;ਸ ਰੁਰੁ ਸਸ, ਗਮ ਮ,ਗ ਮਮ ਗਰੁ, ਨਸਂ ਸੁਂ,ਨ ਸਂਸਂ ਰੁਸਂ ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਰਪ ਗੁਰ ਗੁਸ ਨ਼ਸ।

੫. ਸਰੁ ਗਗ, ਰੁਗ ਮਮ, ਗਮ ਪਪ ਮਪ ਨਨ, ਪਨ ਸਂਸਂ, ਨੁਸਂ ਨੁ,ਧ ਨੁਧ, ਪਧੁ ਪ,ਮ ਪਮ, ਰਗੁ ਗੁਸ ਰਸ ਨ਼ਸ।

੬. ਰੁਰੁ ਸਨ਼, ਗਗ ਰੁਸ, ਮਮ ਗਰੁ, ਪਪ ਮਗ, ਧੁਧੁ ਪਮ, ਨੁਨੁ ਧਪ, ਸਂਸਂ ਨੁਧ, ਰੁਂਰੁਂ ਸਂਨ, ਗਂਗਂ ਰੁਸਂ, ਨੁਨੁ ਧਧ ਪਪ ਮਮ ਗਗ ਰਰ ਪਪ ਗੁਗੁ ਰਸ।

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਹਰਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮਾ ॥ ਜਪਿ ਪੂਰਨ ਹੋਏ ਕਾਮਾ ॥੧ਰਹਾਉ॥
ਰਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਜਪੇਦਿਆ ਹੋਆ ਮੁਖੁ ਪਵਿਤ੍ਰੁ ॥
ਹਰਿ ਜਸੁ ਸੁਣੀਐ ਜਿਸ ਤੇ ਸੋਈ ਭਾਈ ਮਿਤ੍ਰੁ ॥੧॥
ਸਭਿ ਪਦਾਰਥ ਸਭਿ ਫਲਾ ਸਰਬ ਗੁਣਾ ਜਿਸੁ ਮਾਹਿ ॥
ਕਿਉ ਗੋਬਿੰਦੁ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰੀਐ ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਦੁਖ ਜਾਹਿ ॥੨॥
ਜਿਸੁ ਲੜਿ ਲਗਿਐ ਜੀਵੀਐ ਭਵਜਲੁ ਪਈਐ ਪਾਰਿ ॥
ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਉਧਾਰੁ ਹੋਇ ਮੁਖ ਊਜਲ ਦਰਬਾਰਿ ॥੩॥
ਜੀਵਨ ਰੂਪ ਗੋਪਾਲ ਜਸੁ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਰਾਸਿ ॥
ਨਾਨਕ ਉਬਰੇ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਦਰਿ ਸਚੈ ਸਾਬਾਸਿ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਝ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੮)

ਅਸਥਾਈ

0				੩				×				੨			
														ਸ	
														ਰੁ	ਸ
														ਹ	ਰਿ
								ਸ							
—	ਗਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ	—	ਸ	—	—	—	ਗ	ਮ
S	ਰਾS	ਮ	ਰਾ	S	ਮ	ਰਾ	ਮ	ਰਾ	S	ਮਾ	S	S	S,	ਜ	ਪ
—	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	—	ਸ	ਸ
S	ਪੂ	ਰ	ਨ	ਹੋ	S	ਏ	S	ਕਾ	S	ਮਾ	S	S	S	ਹ	ਰਿ...

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	—	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—	—
	ਰਾ	ऽ	ਮ	ਗੋ	ਬਿੰ	ਦ	ऽ	ਜ	ਪੇ	ऽ	ਦਿ	ਆ	ऽ	ऽ	ऽ
	ਨ														
—	ਧੁ	—	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂ	ਰੁਂ	—	ਗਂ	ਰੁਂ	—	ਸਂ	—
ऽ	ਹੇ	ऽ	ਆ	ਮੁ	ਖ	ऽ	ऽ	ਪ	ਵਿ	ऽ	ऽ	ਤੂ	ऽ	ऽ	ऽ
											ਮ				
—	ਸਂ	ਸਂ	ਧਂਸਂ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—	—	—
ऽ	ਹਰਿ	ਜ	ਸऽ	ਸੁ	ਣੀ	ਐ	ऽ	ऽ	ਜਿ	ऽ	ਸ	ਤੇ	ऽ	ऽ	ऽ
									ਮ						
—	ਗ	ਰ	ਰ	[illegible]	ਰ	ਪ	—	—	ਗੁ	—	ਰ	ਗੁਸ	—	ਰੁ	ਸ
ऽ	ਸੋ	ऽ	ਈ	ਭਾ	ऽ	ਈ	ऽ	ऽ	ਮਿ	ऽ	ऽ	ਤੂऽ	ऽ	ਹ	ਰਿ...

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ, ਤਾਲ–ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਚੋਜੀ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਚੋਜੀ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰਿਆ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਚੋਜੀ ਜੀਉ ॥
ਹਰਿ ਆਪੇ ਕਾਨ੍ਹੁ ਉਪਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿਦਾ ਹਰਿ ਆਪੇ ਗੋਪੀ ਖੋਜੀ ਜੀਉ ॥
ਹਰਿ ਆਪੇ ਸਭ ਘਟ ਭੋਗਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਭੋਗੀ ਜੀਉ ॥
ਹਰਿ ਸੁਜਾਣੁ ਨ ਭੁਲਈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਆਪੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ਜੀਉ ॥੧॥
ਆਪੇ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿਦਾ ਹਰਿ ਆਪਿ ਖੇਲੈ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਜੀਉ ॥
ਇਕਨਾ ਭੋਗ ਭੋਗਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਇਕਿ ਨਗਨ ਫਿਰਹਿ ਨੰਗ ਨੰਗੀ ਜੀਉ ॥
ਆਪੇ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿਦਾ ਹਰਿ ਦਾਨੁ ਦੇਵੈ ਸਭ ਮੰਗੀ ਜੀਉ ॥
ਭਗਤਾ ਨਾਮੁ ਆਧਾਰੁ ਹੈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਕਥਾ ਮੰਗਹਿ ਹਰਿ ਚੰਗੀ ਜੀਉ ॥੨॥
ਹਰਿ ਆਪੇ ਭਗਤਿ ਕਰਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਲੋਚ ਮਨਿ ਪੂਰੀ ਜੀਉ ॥
ਆਪੇ ਜਲਿ ਥਲਿ ਵਰਤਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿਦਾ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਨਹੀ ਦੂਰੀ ਜੀਉ ॥
ਹਰਿ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਆਪਿ ਹੈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿਦਾ ਹਰਿ ਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੀ ਜੀਉ ॥
ਹਰਿ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਸਾਰਿਆ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਵੇਖੈ ਆਪਿ ਹਦੂਰੀ ਜੀਉ ॥੩॥
ਹਰਿ ਅੰਤਰਿ ਵਾਜਾ ਪਉਣੁ ਹੈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਆਪਿ ਵਜਾਏ ਤਿਉ ਵਾਜੈ ਜੀਉ ॥
ਹਰਿ ਅੰਤਰਿ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਗਾਜੈ ਜੀਉ ॥
ਆਪੇ ਸਰਣਿ ਪਵਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਭਗਤ ਜਨਾ ਰਾਖੁ ਲਾਜੈ ਜੀਉ ॥
ਵਡਭਾਗੀ ਮਿਲੁ ਸੰਗਤੀ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸਿਧਿ ਕਾਜੈ ਜੀਉ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਝ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੭੪)

ਅਸਥਾਈ

×			०			×			०		
ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	—	—
ਚੋ	ਜੀ	ऽ	ਮੇ	ਰੇ	ऽ	ਗੋ	ऽ	ਵਿੰ	ਦਾ	ऽ	ऽ
ਮ			ਮ					ਸ			
ਰ	ਪ	—	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	ਸ	ਰ	ਨ਼	ਸ	—	—
ਚੋ	ਜੀ	ऽ	ਮੇ	ਰੇ	ऽ	ਪਿਆ	ऽ	ਰਿ	ਆ	ऽ	ऽ
ਨ਼			ਪ਼								
ਧੁ਼	ਪ਼	ਧੁ਼	ਮ਼	ਮ਼	ਪ਼	ਨ਼	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਹਰਿ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ਰਾ	ऽ	ਚੋ	ਜੀ	ਜੀ	ਉ	ऽ	ऽ

ਅੰਤਰਾ ਪਹਿਲਾ

								ਸਂ			
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	—	—
ਹਰਿ	ਆ	ਪੇ	ਕਾ	ਨ੍ਹ	ਉ	ਪਾ	ऽ	ਇ	ਦਾ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂਰੁਂ	ਗਂ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਸਂ
ਮੈ	ऽ	ऽ	ਰੇऽ	ऽ	ऽ	ਗੋ	ऽ	ਵਿੰ	ਦਾ	ऽ	ऽ
ਨ			ਸਂ					ਮ			
ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁਸ
ਆ	ਪੇ	ऽ	ਗੋ	ਪੀ	ऽ	ਖੋ	ਜੀ	ਜੀ	ਉ	ऽ	ऽऽ

ਚੋਜੀ...

ਅੰਤਰਾ ਦੂਜਾ

ਪ								ਸਂ			
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸਂ	ਰੁਂ	ਨ	ਸਂ	—	—
ਹਰਿ	ਆ	ਪੇ	ਸਭ	ਘ	ਟ	ਭੋ	ऽ	ਗ	ਦਾ	ऽ	ऽ
ਸਂ	—	ਰੁਂ	ਸਂਰੁਂ	ਗਂ	—	ਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	—
ਮੈ	ऽ	ऽ	ਰੇऽ	ऽ	ऽ	ਗੋ	ऽ	ਵਿੰ	ਦਾ	ऽ	ऽ
ਨ			ਸਂ					ਮ			
ਸਂ	ਸਂ	ਰਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—	—
ਆ	ਪੇ	ऽ	ਰ	ਸੀ	ਆ	ਭੋ	ਗੀ	ਜੀ	ਉ	ऽ	ऽ
ਪ	ਪ	ਸਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	—	—
ਹ	ਰਿ	ਸੁ	ਜਾ	ਣ	ਠ	ਭੁ	ऽ	ਲ	ਈ	ऽ	ऽ

ਗ ਘੇ	— ऽ	ਰੁ ऽ	ਗ ਰੇ	ਮ ऽ	— ऽ	ਗ ਰੁ ਗੋ	— ऽ	ਰੁ ਵਿੰ	ਸ ਦਾ	— ऽ	— ऽ
ਸ ਆ	ਪ ਪੇ	— ऽ	ਮ ਗੁ ਸਤਿ	ਰ ਗੁ	ਗੁ ਰ	ਸ ਜੋ	ਰ ਗੀ	ਸ ਨ਼ ਜੀ	ਸ ਉ	— ऽ	— ऽ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਦੂਜੇ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ, ਤਾਲ-ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦੂਖ ਭੰਜਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਜੀ, ਦੂਖ ਭੰਜਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ॥
ਆਠ ਪਹਰ ਆਰਾਧੀਐ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਿਤੁ ਘਟਿ ਵਸੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸੋਈ ਸੁਹਾਵਾ ਥਾਉ ॥
ਜਮ ਕੰਕਰੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥੧॥
ਸੇਵਾ ਸੁਰਤਿ ਨ ਜਾਣੀਆ ਨਾ ਜਾਪੈ ਆਰਾਧਿ ॥
ਓਟ ਤੇਰੀ ਜਗਜੀਵਨਾ ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ॥੨॥
ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੁਸਾਈਆ ਨਠੇ ਸੋਗ ਸੰਤਾਪ ॥
ਤਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਰਖੇ ਆਪਿ ॥੩॥
ਗੁਰੁ ਨਾਰਾਇਣੁ ਦਯ ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ ਸਚਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ॥
ਗੁਰਿ ਤੁਠੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਝ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੮)

ਅਸਥਾਈ

×			०			×			०		
											ਸਸ ਦੁਖ
ਮ ਰ ਭੰ	ਮ ਜ	ਮ ਨ	ਪ ਤੇ	ਨ ऽ	ਨ ਰਾ	ਸੰ ਨਾ	ਰੁੰ ऽ	ਸੰ ਨ ਸ	ਸੰ ਜੀ	ਸੰ ਦੁ	ਸੰ ਖ
ਨੁ ਭੰ	ਧ ਜ	ਪ ਨ	ਮ ਤੇ	ਪ ऽ	ਮ ਗ ਰਾ	ਮ ਨਾ	— ऽ	ਗ ऽ	ਗ ਰੁ ਮ	ਸ ऽ,	— ऽ
ਸ ਆ	— ऽ	ਰੁ ਠ	ਗ ਪਹ	ਮ ਰ	ਮ ਆ	ਪ ਰਾ	ਧੁ ऽ	ਪਮ ਧੀऽ	ਪ ਐ	— ऽ	— ऽ

			ਮ								
ਰ	ਪ	ਪ	ਗੁ	ਰ	ਰ	ਗੁ	—	ਸਨ਼	ਸ	—	ਸਸ
ਪੂ	ਰ	ਨ	ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਗਿਆ	ऽ	ऽऽ	ਨ	ऽ	ਦੁਖ

ਅੰਤਰਾ

ਪ											
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸਂ	—	ਨ	ਸਂ	ਸਂ	—
ਜਿਤ	ਘ	ਟ	ਵ	ਸੈ	ऽ	ਪਾ	ऽ	ਰ	ਬ੍ਰਹ	ਮ	ऽ
ਨ											
ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਸਂ	—	ਸਂਰੁਂ	ਗਂ	ਰੁਂ	ਸਂ	—	ਨ਼ਸਂ
ਸੋ	ਈ	ਸੁ	ਹਾ	ਵਾ	ऽ	ਥਾ	ऽ	ऽ	ਉ	ऽ	ਜਮ
ਨ			ਸਂ								
ਸਂ	ਸਂ	ਸਂਰਂ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਪਮ	ਧ	—	—
ਕੰ	ਕ	ਰऽ	ਨੇ	ੜ	ਨ	ਆ	ऽ	ਵऽ	ਈ	ऽ	ऽ
			ਮ								
ਰ	ਪ	ਪ	ਗੁ	ਰ	ਰ	ਗੁ	—	ਸਨ਼	ਸ	—	ਸਸ
ਰ	ਸ	ਨਾ	ਹਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ऽ	ऽऽ	ਉ	ऽ	ਦੁਖ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ, ਤਾਲ–ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਮੀਠੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ਜਿੰਦੂ ਤੂੰ ਮੀਠੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥
ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਮਿਲਿਆ ਨਿਥਾਵੇ ਥਾਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਹੋਰਿ ਸਾਦ ਸਭਿ ਫਿਕਿਆ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ ॥
ਵਿਣੁ ਪਰਮੇਸਰ ਜੋ ਕਰੇ ਫਿਟੁ ਸੁ ਜੀਵਣੁ ਸੋਇ ॥੧॥
ਅੰਚਲੁ ਗਹਿ ਕੈ ਸਾਧ ਕਾ ਤਰਣਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਆਰਾਧੀਐ ਉਧਰੈ ਸਭ ਪਰਵਾਰੁ ॥੨॥
ਸਾਜਨੁ ਬੰਧੁ ਸੁਮਿਤ੍ਰੁ ਸੋ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੈ ਦੇਇ ॥
ਅਉਗਣ ਸਭਿ ਮਿਟਾਇ ਕੈ ਪਰਉਪਕਾਰੁ ਕਰੇਇ ॥੩॥
ਮਾਲੁ ਖਜਾਨਾ ਥੇਹੁ ਘਰੁ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਣ ਨਿਧਾਨ ॥
ਨਾਨਕੁ ਜਾਚਕੁ ਦਰਿ ਤੇਰੈ ਪ੍ਰਭ ਤੁਧਨੋ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਝ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੮)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਗਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮ	-ਮ	ਪ	—	ਪ	ਧੁ
ਮੀS	S	ਠੇ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ਉ	Sਜਿੰ	ਦੂ	S	ਤੂੰ	S
ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਨ਼	ਸ	—	—	—
ਮੀ	S	ਠੇ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	S	S	ਉ	S	S	S
ਰ	ਮ	—	ਪ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	—
ਸ	ਚੇ	S	ਸੇ	S	ਤੀ	S	ਰ	S	ਤਿ	ਆ	S	S	S
					ਪ		ਮ						
ਨ਼	ਧ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਗ	—	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	—
ਮਿ	ਲਿਆ	ਨਿ	ਥਾ	S	ਵੇ	S	ਥਾ	S	S	ਉ	S	S	S

ਅੰਤਰਾ

									ਸੰ				
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਸੰ	—	—	—
ਹੋ	ਰ	ਸਾ	S	ਦ	ਸ	ਭ	ਫਿ	S	ਕਿ	ਆ	S	S	S
ਨ													
ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	—
ਤਨ	ਮ	ਨ	ਫਿ	S	ਕਾ	S	ਹੋS	S	S	ਇ	S	S	S
			ਸੰ										
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਰੰ	ਨ਼	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—	—	—
ਵਿ	ਣ	ਪਰ	ਮੇ	S	ਸ	ਰ	ਜੋ	S	ਕ	ਰੇ	S	S	S
ਗ							ਮ						
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਪ	ਗੁ	—	ਰ	ਗੁ	ਸ	—	—
ਫਿ	ਟ	ਮੁ	ਜੀ	S	ਵ	ਣ	ਸੋ	S	S	ਇ	S	S	S

ਗਮ ਪ ਮ
ਮੀS S ਠੇ ਹਰਿ .. —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ, ਤਾਨਾਂ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ (ਟਿਊਨ) ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਗ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਕਰਨੀ।